

HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

LL
C6154G

CL. *Alcimus*

8036

CLAUDIANI

QUAE EXSTANT

VARIETATE LECTIONIS

ET PERPETUA ADNOTATIONE

ILLUSTRATA

A

IO. MATTHIA GESNERO

ACCEDIT

INDEX UBERRIMUS

LIPSIAE

IN OFFICINA FRITSCHIA

A. C. MDCLXXXIII

$$\begin{array}{r} 22464 \\ \hline 23 \overline{) 3192} \end{array}$$

ILLUSTRISSIMIS VIRIS
AUGUSTO WILHELMO
DE SCHWICHELDT

ET

BURCH. CHRISTIANO
DE BEHR

GEORGII SECUNDI IN SANCTO CONSILIO
QUO SUAM GERMANIAM REGIT
AMICIS

IO. MATTHIAS GESNERUS

FELICITATEM

*F*ero vobis munus, *INDUL*
GENTISSIMI DOMINI
quod ne contemptibile & indignum Vestra
persona judicetis, minime metuo, car-

DEDICATIO

mina, quæ aurea eodem jure, quo antiqua illa Pythagoræorum præcepta quis dixerit, propter quæ auctorem statuæ honore, & prægloriosissimi poëtæ titulo, ornare Imperatores Arcadius & Honorius se dignum judicarent. Neque illud vereor, ne iis offendamini, quæ a me vel ornamenta habet, vel intelligendi præsidia, Claudianus. Sed tamen est causa magis propria, quæ facit, ut magna cum fiducia veniam ad Vos cum libro, qui non nullo mihi labore constitit, cum dedicatione, qua non arreperere Vestram ad gratiam coner, cujus me securum olim

esse

DEDICATIO

esse Vestra jussit humanitas; non laudibus Vos Vestris obtundere sustineam, qui amari tantum postuletis a nobis, gnari, gloriosius Vos laudari ab illis, qui nihil a Vobis vel sperant, vel metuunt, certi, admirationi atque exemplo Vos futuros posteris. Volo ego, DOMINI, hac illustrissimorum nominum Vestrorum præscriptione, hac allocutione, partim usurpare jus aliquod meum, quod tribuere mihi videri potest duplex duorum Collegiorum, quibus adscribi Vos passi estis, necessitudo; partim honorem habere ipsis Collegiis, quorum alterius inter sodales primos

DEDICATIO

*esse jussus sum, alterius velut patrem
me possum ferre, illius, quod te IL
L U S T R I S S I M E B E H R I
Seniorem, functum eo munere, etiam
in isto fastigio, quoties se dedit occa-
sio, læta pietate suspicit. Honori
sunt profecto & Regiæ Scientiarum
Societati, & alteri Teutonicæ, Illu-
strissima nomina Vestra: honori est in
universum literis, tales ac tantos vi-
ros non dedignari sodalitatem hominum,
qui colendis iis ætatem suam addixere.
Ecquis enim temere contemnere audeat
illos homines, modo non ab alia parte
ipsi se ad vilitatem abjiciant, quorum
sodales*

DEDICATIO

sodales esse non dedignentur viri a maximo natalium splendore, a Sapientissimi Regis amicitia, quam summis in rem publicam meritis, & magnifica munerum legationumque administratione, consecuti sunt ac tuentur, excellentissimi. Quantum enim ad nos, quos Collegii honore dignamini, Vestra se, ILLUSTRISSIMI DOMINI demittit humanitas, tantum nos excitare eadem, & Vestro admoveere fastigio ad fiduciam quandam, & animi se non contemnentis magnitudinem, videmini.

Hanc

DEDICATIO

Hanc laudum Vestrarum, DOMINI, partem exsequi mihi luberet, & eadem studiosos literarum juvenes, quibus quidquid est in me facultatis debeo, ad cultum hinc sapientiæ, lingua patria recte utentis, hinc earum literarum, quæ, quo magis ultra captum se communem extollunt, eo fere negliguntur securius, Vestris exemplis incitare, cui rei vel solus Fl. Mallii Theodori Consulatus, a Claudiano celebratus, quantum ultro porrigeret, quam aptam Vestris personis, materiem! Sed verendum est, ne senili cuidam jaëtantie, quidquid præter ea, quæ jam dicta sunt,

DEDICATIO

sunt, adjiciam, adscribatur. Et quid opus est plura de Vobis dicere apud adolescentes, quibus haud est cornea fibra? quid apud alios satis est?

Itaque vota potius atque omina habeat, quod superest hujus epistolæ, ut quæ Augustissimo Regi nostro, quæ Patriæ, quæ bonarum literarum cupidis, Vestra virtute atque opera adhuc cælestis providentia tribuit, eorum fructus porro uberrimos exstare velit, Vosque, INDULGENTISSIMI DOMINI, ut jam magna exempla ad imitandum generosæ adolescentiæ solemus

pro-

DEDICATIO

*proponere, ita admirandæ felicitatis,
summam comitantis virtutem, documen-
ta futuris sæculis constituat. Scri-
beb. Kal. Majis 1733 in Aca-
demia Georgia Augusta.*

IN CLAUDIANUM

A SE ILLUSTRATUM

IO. MATTHI. GESNERI

PROLEGOMENA

Cum plura sint, de quibus in ipso hujus munusculi nostri; ingressu monendi lectores videantur, placuit eorum hic velut breviarium quoddam ante omnia proponere.

I De patria, ætate, vita Claudiani.

II An Christianus fuerit?

III De eruditione Claudiani.

IV De ingenio & facultate poëtica.

V Læctione dignus est propter τὸ ἠδυνόν, nec indignus ob stylum.

PROLEGOMENA

- VI Occasio hujus editionis & consilium,
VII *Primo* in varietate lectionis indicanda.
VIII Unde illa in Claudiano orta sit?
IX *Deinde* in lectione nostra constituenda.
X De annotatione reliqua s. notis.
XI Catalogus editionum omnium, quarum
mentionem auctores boni faciunt:
XII De illis, quibus hic usus sum.
XIII Index carminum s. opusculorum Claudiani.
XIV Comparatio ordinis, quem sequuntur alii.
XV Statuæ Claudiano positæ inscriptio.
XVI An fuerit Comes Orientis?
XVII Duæ Inscriptiones de Stilichone.
XVIII Genealogia familiæ Theodosii.

PROLEGOMENA

I

nam de patria, ætate, ac vita Claudii Claudiani ea modo breviter indicabimus, quæ suis ipse carminibus intexuit, cum reliqua fere recentiorum commenta sint, & fundum solidum non habent. Alexandrinum fuisse, diferte Suidas tradidit, & ipse adeo, si recte intelligo 39, 20 coll. 57; & 43, 3 ubi suum Nilum vocat. Fabulam de Hispania patria refellit Nic. Antonius Bibl. Hispa. Vet. 3, 5. 114 p. 200. Reliqua vix digna commemoratu *), nisi ut appareat, magnam fuisse de illo viro opinionem, de quo non minus fere, quam de Homeri patria certamen esset. Non inelegans est Claverii suspicio, Patrem nostri fuisse illum Claudianum, de quo Eunapius in Maximo p. 67 extr. Ἀδελφὸς ἔῃχε γνησίαις, ἔς ἐκώλυεν ἔνομα πρώτας αὐτὸς ὦν, Κλαυδιανόν τε, τὸν καταλαβόντα **) τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ καὶ παιδεύσαντα, καὶ Νυμφιδιανόν, τὸν ἐν Σμύρῃ περιφανῶς σοφιστεύσαντα. Non imæ fortis hominem, cognatum forte Hadriani Præfetti Prætorii, colligas ex 39, 55. Mature se in Stilichonis clientelam contulit, & quinque annis, qui primum illius consulatum præcessere, illum comitatus esse videtur. Mihi quidem illud liquet ex 21, 23 Hinc illa in Stilichonem studia, hinc vehementia in Rufinum & Eutropium, hinc Orientis & Constantinopoleos invidia. *Tribunum* fuisse, ex Inscriptione constat, quam n. xi repræsentabimus: sed cujus generis, non dixerim. Militasse,

a 2

arma

*) V. G. Quod Florentinum suspicari sunt nulla forte alia ratione adducti, quam quod librum secundum de Raptu c. 34 inscripsit Florentino.

**) Factu quodam Sophistico de fama qualicunque & plausu scholastico sic loquitur, ut de capta urbe: hoc dicit Alexandream venit Claudianus, scholam aperuit, concursus juventutis ad eum facti sunt.

arma tractasse non fatis tuto colligitur ex 39, 51 & 52: potest enim ibi etiam aulica militia intelligi: multo minus ex 16, 5, ut ibi monui: aut ex 30, 8 coll. v. 3, ubi Palladium *sui per aulam ordinis consortem* vocat. Neque video, unde probetur, interfuisse illum prælio contra Eugenium; cum potuerit quæ scripsit de illo 7, 89 ex aliorum relatione accepisse. Quæ calamitas fuerit quam illatam sibi ab Hadriano Præf. Præt. in scripta ad illum epistola n. 59 queritur, propter linguæ vel stili, ut videtur, intemperantiam, non dixerim. Non fatis illum sibi a mordacitate etiam in magnos viros pepercisse, docet Epigr. 24 n. 74 quæ fatirica videtur deprecatio. Magis luculentum vero habemus testimonium, Epigramma 30 n. 80, quo ipso forte iram Hadriani, & alterius magni Patroni sui, Theodori Mallii, meruit. Ab illo quidem extrema metuisse vel cum causa, vel in æstu illo animi, qui decet talem poetam, ipse finis laudatæ epistolæ indicat. Contigisse illud credibile est vel juveni, ante quam aulæ Honorianæ carus, & Stilichonis præsertim umbone tutus esset; vel post calamitatem Stilichonis, quam sententiam ornat L. Crusius *) Ceterum aulæ debuit matrimonium, illustre, ut videtur ac dives, quo nomine Serenæ Stilichonis uxori gratias agit n. 40. Illas nuptias Alexandræ celebratas esse, intelligimus e v. 55: quo tempore jam gener Serenæ erat Honorius v. 50. Ab eo forte tempore tanto plus sibi sumpsit in amicitias magnorum hominum, ut Olybrii, Probini, Gemadii, quos in epistolis ad illos scriptis n. 41. 42. 43 fatis tractat familiariter. Nam quod in Rufinum & Eutropium, post hujus calamitatem & illius mortem, ita acriter invectus est, ut ne Arcadio quidem ipsi fatis parceret, illud in Stilichonis gratiam fecit, cui ita addictum deditumque apparet, ut ad historiæ fidem ac dicendum testimonium illum admittere in his personis, eorumque consiliis & factis, vix tuto queamus. Nec fatis nobis aliunde notus est viri animus, ut conjecturam facere liceat, quid facturus fuisset, (modo super-

*) In pulchro opere *The Lives of the Roman Poets* Vol. 2 p. 161 ubi Hadrianum ponit successisse Stilichoni: & conveniunt hujus tempora. Sed conciliarine poterit etiam *lubrica ætas* poetæ v. 5? aut si de antiqua juvenis offensione

sermo est, potuit hoc omittere in deprecatione Claudianus? Sed non fatis mihi liquere de Claudiani temporibus, & fatis post Stilichonis calamitatem, jam factus sum ad 31, 67 & 93.

stes tum fuerit, de quo certi nihil constat *) si iustus esset tertium opus in Stilichonem scribere simile his, quæ in Rufinum & Eutropium dederat, aut iis, quæ Rutilius Numatianus in Stilichonem cecinit itin. 2, 41 sq. quæque damus ad horum Prolegomenon n. xvii, 2. Tale si carmen haberemus nostri Poëtæ, minor forte de religione viri difensus esset **) Et sic tamen

II. An Christianus fuerit Claudianus? mirum pene est disputari, post diserta illa Augustini & Orosii testimonia, quæ laudamus ad 7, 96: post precationem, quam tribuit 3, 336 Stilichoni: post illud 18, 210 *Non pudet heu Superi?* post illam vaticiniorum irrisionem 18, 314. Sed scripsit carmen Paschale n. 95 & Græca illa n. 96 & 97? Sed merito Paschale carmen illi jam abjudicavit Ge. Fabricius: merito de bona parte minorum, his præsertim, quæ damus a numero inde 79, pronunciarunt viri docti, & acerrimus iudex Heinſius, aliena videri. Primus editor Barnabas Celsanus plane nihil minorum carminum suis in libris habuit. Et si quis pertendat, Christianum fuisse: dicemus, ex eo illum genere fuisse, in quo fuit Aufonius, cujus rationem graphice describit Barth. ad Stat. To. 2 p. 921: vel de quo apud Vopiscum Saturnino c. 8 Hadrianus Augustus scribit, *Aegyptum totam* (patriam nostri poëtæ) *didici levem, pendulam, --- illi, qui Serapim colunt, Christiani sunt, & devoti sunt Serapi, qui se Christi episcopus dicunt. Nemo illic Archisynagogus Iudæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter, non Mathematicus, non aruspex, non aliptes. Ipse ille Patriarcha, cum Aegyptum venerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum. Forte pars eruditionis Claudiani fuit notitia rerum Christianarum, jactare illam & ostentare, pars ingenii.*

*) Manifestus quidem error est in Chronico Prosperi, ubi Probrino & Olybrio COSS. mortuus esse refertur. Rursus nec satis illud certum est, quod ex Evagrii Hist. Eccl. 1, 19 p. 276 acute colligebat Tillemontius in Honorio artic. 66. Ait Evagrius, Theodosii II temporibus καὶ Κλαυδιανὸν καὶ Κύρρον τῆς ποιητῆος ἀναδειχθῆναι, h. e. ut Valeſius reddit, *ſorniffe*. Til-

lemontius igitur suspicatur, post casum Stilichonis in Orientem concessisse nostrum, & ibi patriæ linguæ poëſi sub Theodosii, qui Arcadio successerat, imperio effloruisse. Potest fieri, probabile est, & pulchre congruit cum Crusii, de qua modo dictum est, sententia.

**) Obſecturus enim erat Stilichoni libros Sibyllinos exustos, non minus quam Rutilius.

III. Nempe jam de eruditione nostri aliquid dicendum est. Sive is habuit patrem illum Sophistam Claudianum, laudatum Eunapio l. c. multum illi disciplina paterna profuit: sive alioquin recte usus est opportunitatibus discendi, quas tum habuit Alexandria: undecunque hauserit, doctrinam, doctissimis suæ ætatis adscribendus est. Indicabimus quædam, unde existimare, quibus volupe est, ea de re possint. Summam quandam suae proposuisse videtur, dum laudat doctrinam Mallii Theodori 17, 61 sqq. qui locus vel solus thesauros eruditionis continet atque aperit. Locus ex intima Heracliti philosophia poërico ornatu ex politus est 2, 424 sqq. quo etiam illa pertinent, quæ passim de Chao & Hade disputat, vid. ad 5, 525 præsertim ad 33, 55. Philosophema est, quod 35, 305 Parcas & Fatum Proserpinæ suæ in famulatum dat Pluto. Ad Philolai- cam Astronomiam pertinere videntur 1, 1. 3, 11. 8, 286. 26, 236. Multum ultra vulgarem & plebeiam siderum cognitionem assurgunt, quæ de Martis & Iovis theoria habentur 22, 437. Item illud de VII Zonis 24, 135. Fluvii e mari orti in illud recurrunt 8, 630. De sexu plantarum suaviter canit 10, 65. Sed plena talium sunt omnia. Scivit, credo, Claudianus, quidquid tum sciebant homines, & multo plus quam vulgo sciebant, etiam qui docti habebantur. An forte plus interdum sit in illius versibus, quam ipse sciret, per disciplinam, disputationem, causas cognovisset? Fieri quidem potest, ut poëta aliquis, *ἐυφραντασίωτος* præsertim, ut noster, dum, quæ sunt *νοερά*, etiam *αἰδητά* vult facere, & contrectanda velut præbere sensibus, dum in partes se omnes vertit, & liberum spiritum nunc ad superos evolare patitur & magnum inane percurrere, nunc præcipitat ad inferos, in eas incidat vel cogitationes vel imagines, in quibus plus sit veri, quam ipse primo contuitu observarat, vel postea inde elicit. Sed de hac re forte aliquando agere licebit, si possim facere, quod aliquoties cum cogitarem, alia interceperunt, ut quæ nova vulgo feruntur Philosophorum vel inventa vel dogmata, ea non esse nova ostenderem, & quod conantur alii antiquis novitatem dare, ego contra antiquitati vindicarem nova. Nondum dixi de illa propria poëtarum scientia, Mythologia, in qua ita noster habitat, ut peccare non nunquam illa jactanda ubique & inculcanda videatur, qua de re deinde, cum de ingenio illius & poëtica facultate agendum erit, aliquid dicemus: hic illud modo observamus, habere nostrum etiam rariuscula quædam, & non ubique obvia, ut de animalibus Lunæ 24, 288. de bu-
bus

bus Lunæ 36, 403, & textricem Proserpinam 36, 246. Itaque credibile est, illum auctores habuisse etiam ubi nondum deprehensum est quos secutus sit. Huc ipsa quoque historia, quatenus poëtæ servit & Geographia *) referendæ sunt, cujus ubique vestigia deprehendimus. Quam ipse utilis sit sui temporis historiæ, viri docti olim observarunt. Solus instar omnium esse potest Jacobus Gothofredus, qui historiarum lumine cum Theodosianum Codicem egregie, & immane quantum supra omnes Legistas, illustraret, ea in re feliciter etiam Claudiano usus est, cujus rei illustre præter cetera specimen est ille ad l. 3 ad L. Corneliam de Sicariis justus commentarius, To. 3 p. 110 sqq. ubi Rufini, Gildonis, Gainæ, Bargii factiones explicat. Sed an Chemicus etiam fuit noster? Est quidem illud Claudiani sæculum, quo illa vel ars vel vanitas invaluit. Est Claudianus aliquis in Catalogo Chemicorum Græcorum. Vid. Fabric. B. G. Vol. 12 p. 776, qui addit, de quo amplius quærere, mihi (veri etiam auri si non contemptori, amatori certe satis frigido), non vacat: *Etiam Latinus Poëta Claudianus in Carmine de raptu Proserpinæ Chemicum artificium tegit, si Jo. Nic. Furichio credimus.* Laudantur hujus hominis quatuor libri Chryseidos, in quibus videtur illud grande mysterium retexisse.

IV. Ut de ingenio Claudiani & facultate poëtica aliquid dicamus a nobis expectatur, disputatio non facilis. Magnum sane & capax ingenium contigit, quod merito suo passim viri ipsi magni & ingeniosi laudarunt. Ponamus modo illud Scaligeri patris Poët. 6, 5 p. 321 *Maximus Poëta Claudianus, solo argumento ignobiliore oppressus, addit de ingenio, quantum deest materiæ, &c.* Magnam vim testimoniorum congeffit Barthius, qui vehementer illum admiratus est, nec minus magnifice de illo sensit Nic. Heinsius. Sed propius, age, illud consideremus. Maxima vis ingenii in pictura illa elucet, qua poëtæ censentur non immerito. Hac vero ita valet noster, ut optimis quibusque vel comparari possit, vel præferri debeat. Juvit illum hac in re tanta rerum naturalium, quanta tum esse poterat, cognitio, quæ inexhaustam viro imaginum & comparisonum copiam suppeditaret. Hæc in illo tanta fuit, ut modum illius habere difficile esset, cum accederet præsertim ingenium patrium, quod Alexandrinum etiam in aliis dicere

*) Non semper tamen satis hic attentum fuisse, verisimile est: V. G 26, 179.

soleo, quale efficere studebant in his, quos Alexandrinas delicias appellabant, pueris & puellis, facile, fertile, & folio, quod Nilus suus irrigavit, simile, idemque cum hilaritate & lascivia quadam Indibundum; quale in Theocrito, Apollonio, Callimacho, animadvertimus. Hoc genus ut amabilitatem & lætam ubertatem habet primæ ætatis, ita neque a puerilitate alienum est, ab illo quod ut Aristoteles (Rhet. 2, 12) ait, adolescentuli ἅπαντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ σφοδρότερον ἀμαρτάνουσι παρὰ τὸ Χιλιώνειον πάντα γὰρ ἄγαν πράττειν peccant non ficitate & ariditate, sed luxuria, non intra modum, sed ultra. Accedit τὸ σχολαστικὸν & σοφιστικὸν, quod ineptiarum nomine signare Latine loquentibus fas est, studium magnum in re etiam parva: docent Sophistæ ævi Constantinei & Theodosiani exaggerare laudes & vituperia, de eo quod verum est, quod hic decet, non laborant: tum ostentandæ eruditionis & ubique inculcandæ studium, quod acuebat hoc sæculo ipsa fugientium literarum conditio, & ingruens bonarum rerum ignorantia, cui se objicere omni studio dum conabantur homines eruditi, in cacozeliæ quoddam genus, inanemque doctrinæ affectationem incidebant. Ita Cassiodorius, etiam cum Theodorici Regis nomine scribit, toto sacco effundit antiquitatis cognitionem, & Regem semibarbarum facit antiquariæ professorem humanitatis, ac scholasticum declamatorem. Itaque noster poëta in summa ingenii felicitate non potest forte absolvi ab Horatiano crimine (A. P. 34) *Infelix operis summa*: sed habet tamen omnibus paginis, quæ summus poëta illi invidet, quæ Virgilius scripsisse velit: ubique invenias ingentis membra poëtæ. Ipsa illa sive puerilia sunt, sive scholastica, sive labentis in barbariem sæculi vitia, prodesse possunt: quin nec essent vitia, alio loco posita si essent. Hac animadversione præmunitus & quasi προδεραιπενδεὶς qui ad Claudianum accesserit, quem non pœnituerit legere adscriptas sæpe censuras nostras, cui & Virgilio Horatiique lectio, & quod præcipuum est, usus aliquis vitæ & sensus e consuetudine politorum hominum, vel vivorum vel mortuorum, haustus, limaverit iudicium, illi nihil nocebit illud νεανικὸν vel παιδαριῶδες adeo, illæ de schola ineptiæ, vocemus enim ita, si lubet, & reliqua quæ diximus. Impune delectabit illum non modo descriptio regiæ Veneris 10, 49. 61. 72. 99 & antri 31, 1; formæ Mariæ 10, 265 & Honorii 11, 1; vitiorum 3, 27; Gildonis 15, 163; equi 8, 554; draconum in signis militaribus 5, 177 coll. 28, 566; Amorum ludentium 31, 110; infantiaæ Honorii 7, 22 & 8, 152 & 162; tum enumeratio ora-

oraculorum 8, 141; signorum tempestatis 15, 493 & statim exergasia illius dicti Homerici *εἰς δῖωνος ἄριστος* &c. ominum instantis calamitatis 26, 227; tres unius spatii descriptiones 15, 159; monstra omnia advocata ad pingendum Rufinum 3, 280; similes exergasiae in Eutropio 18, 196: denique ipsa illa intolerabilis pene 20, 61 Eutropii cum Tiberio & Nerone comparatio. Satira enim potius et irrisione digna res Eunuchus Praefectus Praetorii, quam tantis tragœdiis. Hæc talia non dissimulavi in annotatione mea, quæ tota hoc sibi propositum habuit, ut & intelligatur Claudianus & profit: itaque fassus sum etiam suo loco, non valde mihi placere exordium operis de Raptu Proserpinæ. Verum etiam hoc non reticendum, non videri perfectum & elimatum illud opus. Quidquid ejus sit: prodesse possunt poëseos studiosis ipsa etiam vitia Claudiani. Non refero in his quod solet historias fingere connubiorum, iisque intexere Venerem & Cupidinem. Condonandum certe poëtæ non Christiano ministeriis decorum uti. Ceterum merito respicit ætas nostra, & suas sibi res habere iussit suo cum puero Venerem.

V. Quantacunque vero quis esse dicat, Claudiani vitia facile illa compensantur tum reliquis illius magnis bonis, de quibus dictum est, tum præsertim sententiis vitæ profuturis. Perpetuum illum & sonorum maxime virtutis præconem observamus, inimicum autem vitiorum & castigatorem asperimus. Unam mihi legat aliquis Theodosii ad Honorium suum orationem 8, 214, & dicat, multumne ad perfectam institutionem regiam desideretur. Totus, *quantus quantus est*, (licet enim pene serio dicere in illum verbum, quo Demææ illudit Syrus) *nil nisi sapientia est*. Demanus Fescenninos in Honorii nuptias lusus, pauca, nimis, pro sæculi nempe more, Latine dicta in Eutropium, & quædam in Epigrammatis, quæ forte nec sunt Claudiani: reliqua talia sunt, ut ea pueris virginibusque regiis cani *), prælegi, explicarique mereantur. Neque Latinitati multum a Claudiano metuendum videtur. Perierat fere, cum ille viveret, solutæ orationis eloquentia, nisi Drepanium Pacatum forte eximium velimus habere. Poëseos illa prærogativa est, quod cum imitatione superiorum bonam partem contineatur, diutius servavit decus suam, non minus in nostro, quam in Papinio, Martiali, deinde Ausonio, ceteris, quorum prosa oratio sæculum suum sapit, carmina facile se tuentur: nempe ut fuerunt a renatis inde literis plures, qui

* Vid. Not. ad 6, 1.

versus Latinos Græcosque facerent bonos, solutæ orationis Latinæ eloquentes emendatosque scriptores laudare possumus paucos, Græcæ forte probabilem nullum. Adde quod nec damnaverim temere, quæ hodie apud solum Claudianum leguntur, cum potuerit ille auctores habuisse, quibus caremus hodie. Pauca illa, quæ manifesto sunt sequioris ætatis ut illud, *Promisi quod sint* 40, 39 evitare facile est ei, qui monitus sciat normam sermonis esse ab aurea ætate petendam.

VI. Hæc cum ita sint, diu est, cum amavi merito suo Claudianum, cum de illo edendo cogitavi. Sed, ut fit, non licuit meo mihi arbitrato agere quod liberet. Commode vero accidit, ut hæc occupatio in illud tempus incideret, ubi tali avocamento opus haberet bonus civis, cum bellum, quo misere Germania in sua sævit viscera, & quasi non satis esset mutuis grassari cædibus, externos etiam ad perniciem suam advocat, seni homini quietis & amanti & indigenti, suadere videretur facere, quod Athenodorus ille Philosophus in Spectri Atheniensis expectatione fecisse dicitur *): *Ipse ad scribendum animum, oculos, manum intendit, ne vacua mens audita simulacra & inanes sibi metus fingeret — Ille non tollere oculos, non remittere stilum, sed obfirmare animum, auribusque prætere.* Sed addendum etiam honoris literarum causa illud est, non hic accidisse mihi hoc agenti, quod Athenodoro, non supervenisse effigiem horribilem, quæ *scribentis capiti catenis insonaret*: sed supervenisse aliquoties Duces Gallicos, in quorum potestate tum eramus, quantum metuendos ob id ipsum, tantum ob humanitatem suam, & literarum, & omnis pulchri amorem, amabiles. Nominari se patiuntur, puto, Viri Illustrissimi, Muyeus Eques & Comes Orlickius, qui aliquoties ad lucernam scribenti cum obrepissent jucunde, nec me discedere plane passi sunt, honoris illorum causa ab opere, aut forensē vestem sumere: sed suaviter consumpta inter ipsos libellos meos hora in sermone de literis aliisque rebus a bello sejunctis, discesserunt ita, ut vix egredi me cubiculo deducendi causa permetterent, gradu autem primo scalarum prohiberent, quam solam mihi vim ab illis factam memini. Redeo ad Claudianum & meum in illo in scenam quasi reducendo consilium. Huius duo velut capita constitui, ut darem verba scriptoris, quantum ejus mea opera

*) a Plinio Epist. 7, 27. 7.

opera fieri posset, emendata, ac talia qualia ab ipso literis commendata esse, vero simile sit; deinde ut ea adnotatione perpetua explicarem, quo intelligi, & ad vitæ aliquem usum transferri etiam a mediocriter doctis vel occupatis, sine multo labore aut discursu ad alios libros, possint.

VII. Quantum ad priorem illam partem, semper mihi obversatum est illud, quod Jo. Friderici Gronovii verbis placet eloqui, quem virum ab eo inde tempore admiratus sum, quo aliquid in literis intelligere sum visus. Scripsit ille ad Nic. Heinsium juvenem ista *), *Ego a prima aetate in lectione veterum id potissimum habui, ut mei mores emendarentur, non ut apices & puncta librorum. Si interim frequenter legendo eo profecimus, ut genium capere scriptoris, ipsumque sua mente & stilo donare possem, in lucro deputavi. Barbari sunt, qui non puram aquam atque ingenuam, quam turbidam sordibusque permixtam bibere malunt. Sed nihil infelicius magistris, qui in literis & syllabis consenuerunt, pulicum saltus metiuntur &c.* Itaque cum viderem, magnam jam diligentiam adhibitam ab illo Latinorum poetarum sospitatore Heinsio, ut qui ubique erant per Europam libri MSS. eos excuteret, omnique illorum considerata varietate, quæ ad suam poetæ integritatem restituendam maxime viderentur facere, eligeret: versus Claudiani ex ipsius exemplo prioris editionis (quod emendatius sub oculis Gronovii excusum esse deprehendi) exprimendum dedi typographis, mutatis modo illis locis, quos ipse in secundis curis mutari iusserat Heinsius, aut in quibus ab illo discedendi justas me causas habere putavi, quas adnotare non neglexi. De notata ab illo, vel observata aliunde varietate lectionis, quæ sententiam mutaret, prudens nullam omisi: & in toto hoc genere malui peccare in eam partem, quæ tutior est. Sed nolui describere hanc partem Heinsianæ adnotationis, qua ille omnes plerumque codices nominatim citat, tum ea ratione, quam mox dicam, tum quod in magna & proxima expectatione est Burmanniana editio, quæ omnem illum Heinsianum apparatus, & quem jam habemus, & quem ille post A. 1665 collegit, continebit sine dubio, & forte alia multa id genus collectanea, unde quantum cuique talium cupido volupe erit, licebit sumere. Hæc etiam causa est, cur in Codicibus Guelferby-

Du-

*) Sylloges Burm. To. 3 ep. 2 p. 3.

tanis nolui ultra negotium faceſſere Bibliothecario Sereniſſimi Ducis, Hugoni, viro præſtantiſſimo, qui lubens volensque hoc mihi, vetulo doctori, didactron perſoluturus erat, ut omnes Claudiani, quæ ſunt in illis theſauris, membranas mea cauſa cum pulviſculo excuteret. Animadverti enim in his, quæ ille ſpeciminis cauſa miſerat, in centum locis, qui diverſum aliquid ab Heinſiana lectione haberent, vix unum alterumque eſſe, cuius non aliunde obſervata varietas eſſet, ne unum forte unde melior fieri uno apice Claudianus me iudice poſſet. Igitur pauca de illis retuli (maxime ad n. 21 & 33) laboris autem reliqui gratiam feci viro, qui melius & majori cum decore & emolumento literarum, collocare bonas horas poſſit. Ceterum ea in primis exemplaria typis expreſſa diligenter contuli, quæ cum olim jam rara fuerint, metus eſt, ne paulatim plane intereant, ut Vicentinum, Viennenſe Camertis, & Baſileenſe Iſingrinii: hoc præter cetera, cum, ob adſcriptas margini varietates, quas brevitatis cauſa omnes ſigno Cujacianarum notavi *), tum eas quoque, quas typographus appoſuerat, tamen nunquam eſſet dimittendum ex oculis. Quæ cum ita ſint, habebunt certe hic etiam, in noſtris exemplaribus, docti & ingeniſi homines hylen, in qua emendatricem divinatricemque illam Criticam exercean, in qua non multum deſiderent operoſam (quam minime alias contemno) ſingulorum codicum indicationem.

VIII. Hic locus eſt univerſim aliquid de Varietate lectionis Claudianæ diſputandi. Non eſt illa ſemper, ne plerumque quidem, plane monſtroſa & talis, quæ ſtupori atque ignorantiae vel ſomno librariorum debeatur: ſed plerumque emendatorem potius olet, ut ſuſpicer, aut fuiſſe olim Codices duarum pluriumve ipſius poëtæ prælectionum, aut certe voluiſſe ſubinde deſcriptores, non mercenarios, ſed qui ſibi codices pararent, in quos plus ſibi juris fumerent ſcilicet, (quod Catonis & Palladii fatum fuiſſe, mihi, ante hos viginti aliquot annos in illis verſanti, liquebat) velut ingenii certamen cum poëta inire, & quomodo variari poſſet oratio, oſtendere. Speciminis cauſa eſſe poteſt inſignis illa varietas propoſita 10, 7. Sed placet hic pluſcula velut per lancem ſaturam proponere, quæ non modo obfer-

*) Conf. quæ de his libris dicentur horum Proleg. n. XII ad A. 1510 & 1534.

fervationem de Claudiano nostram confirmet; sed in universum tractantibus poetas utiles esse possint. C. 3, 261 *letiferos* nemo sanus mutavit in *pestiferos* & contra, quod vitiosum putaret alterum. Talia sunt 5, 117 *Et quamvis præiens tumor*, pro quo alius *Et petulans animis tumor*; & 5, 261 *Tradimur --- spernis*, & *Prodimur --- tradis*; & 5, 479 *ad rigidi*, & *ad mala mox*, & quæ alia ibi est varietas. *Nidos, natos, pullos* 6, 5 non peperit stupor, sed variandi studium. Eadem ratio 7, 82 ubi *cæsi terga absorbere* & *celsi tabo sordere juvenci* neque auris neque oculus aberrans confundere potuit. Et 8, 591 ubi plures descriptorum conjecturas notavimus. *Civiles neces* & *Imbelles notas* 15, 430 non deberi indoctis librariis, apparet. Inter nomina Sardiniae vera docte fluctuant libri 15, 508. Inter *Lageis* & *Pellæis* 18, 483. Illud *accipit* & *adspicit magistratum* 18, 486 potest ab errore esse, sed nec a consilio abhorret. *Exundet* 20, 18 est correctio *Ariscat* vel contra. *Laterum, lacerum, Latium* diversas relationes habent 21, 282. Talia sunt, h. e. emendationes, certamina, variationes 22, 137 & 187 & 331. Manifestum exemplum ibid. 441: & illud, quod 24, 347 duo versus in unum contracti, aut unus dilatatus in duos. A correctoribus est varietas 26, 462 & 542. Certamen poeticum 28, 428 & 431. Notabilis in hanc rem locus 29, 193 & 31, 28, & plurimi sine dubio alii. Volui enim specimina modo hinc inde enotare, unde, quantum sibi licere descriptores putaverint, queat intelligi. Editores plerique hoc videntur sibi juris fuisse, non ut uni alicui præcedentium exemplarium simpliciter fidem suam addicerent, sed ut suo uterentur iudicio alii aliis modestius audaciusve. Certe non memini me in his quibus usus sum editionibus duas invenire plane sibi per omnia consentientes: itaque nec constituere sectas, classesve licuit, nec, ut nunc res est, auctoritatibus plurium pauciorumve codicum aliquid decernere.

IX. Verum feci, quod modo dicebam: secutus sum Heinsianam editionem: sed ita tamen, ut nec religioni mihi ducerem ab illa nonnunquam, revocanda præsertim veteri lectione, discedere, cujus rei exempla quædam hic pono, ut eo facilius & breviori velut via possint, qui volent, de ratione nostra iudicare. Inspiciat ergo, cui placet 8, 270 & 293 & 329 & 438 & 481 & 486, denique 636 ubi versus reposui, omissum ab Heinsio. Sic superior revocata lectio 10, 49: -sed

sed v. 242 mutatio suscepta contra lectionem omnium. Rursus 17, 20 discessum ab Heinio, & 261, itemque 18, 450 & 21, 200, & 22, 117 & 147 & 189 & 289 ac 441. Porro 24, 64 & 28, 405. 511. Sed quod ibi 611 *secreti muneris* habere Heinio solus dicitur, illud ad priorem modo editionem pertinet: altera enim nobiscum *numinis* habet. Sed 35, 226 necessario deferendus fuit Heinio. Contra libros omnes tentatum, certe receptum, præter l. c. nihil recordor, nisi forte 36, 361: ex uno autem libro 36, 393 & forte passim. Hæc indicant, nos seorsim etiam sentire ab Heinio ausos, sed conservata semper ea, quam & aliis & nobis debemus, modestia. Hæc de lectione constituta.

X. Jam de annotatione nostra, (quas *notas* vocari consuetudo pervicax contra usum vetustatis evicit) aliquid dicendum est. Cum legi cupiam Claudianum & intelligi, & ad usum vitæ transferri, non ab his, qui multo usu hoc assecuti sunt, ut nusquam hæreant, vel tantum in iis locis qui difficiles admodum explicatus habeant; sed ab his vel maxime, quorum aut ætas, aut educatio & ratio studiorum, aut vitæ genus & occupatio, illos impediunt, quo minus primo obtutu assequantur, quæ vel ab historia vel ab alia parte eruditionis repetita præsto esse debent intellectu poëtæ, doctum sane & nihil temere dicentem, quod non vel eruditum lectorem postulet, vel faciat: his ergo cum commodare studeam, posui non ea in quibus ipse ostendere doctrinam possem, quod nunc serum esset in homine duodeseptuagesimum annum nuper ingressus, & si quando tempestivum fuit, alias factum est: sed quæ explanarent sensus poëtæ, sive de interioribus literis aliquid ad eam rem depromendum esset, (V. G. 18, 277. 24, 135 & 287, it. 33, 16 &c.) sive illa *ἐγκύκλιος παιδεία* & communis eruditio sufficeret; sive dictum esset ab aliis ad Claudianum, aliisque in libris aliorum vel meis, sive nunc demum studio meo repertum. Non volui Commentarios scribere collectos undique, aut locos communes, non volui dictionem poëtæ congestis aliorum poëtarum formulis illustrare; sed cum illud volui efficere, quod modo dicebam, poëta ut intelligatur: tum iudicio meo juvare volui juniorum iudicium, quid pulchrum atque decens, & summorum poëtarum simile putarem, ostendendo; & contra ea, ubi aberrasse illum a natura, a magnis exemplis, a decoro, arbitrarer, cum fide indicando. Hæc mihi cum haberem proposita, fieri potuit,
ut

ut ponerem, quia evitari non potuit, ut non ponerem etiam, quæ bona pars lectorum sibi non putet necessaria. Et velim ex eo genere esse quam plurima, quæ sibi quoque in mentem venire absque mea opera potuisse, ingeniosi homines; quæ se aliunde quoque didicisse, docti, arbitrentur. Multo equidem hoc malim, quam illud, quod sæpe conqueri studiosos memini, in magnis etiam voluminibus, in magna mole rerum & verborum, quibus facile carere possent, se desiderare lucem eam, quæ umbras ab historię, mythologiæ, geographiæ, antiquitatis, ignorantia offusas discuteret. Ceterum illos priores rogatos velim, ut ante quam nostrum exemplum in manus sumunt, purum & solum quodvis non nimis breve carmen poëtæ legendo vires suas experiantur: qui hoc ubi fecere, nihil in nostris invenient, quod juvet, illi his se carere posse & sciant & gaudeant. Si cui vero interdum destituisse lectorem videar, & tacere, ubi is aliquid adnotationis expectaret, ille Indicem adeat magno studio confectum ab homine suo mihi ingenio, virtute, doctrina carissimo *Nicolao Niclas*, qui isto labore, nisi mea me fallit opinio, multo majoribus quæ aliquando ipsi debebunt literæ muneribus prælusit. Nempe non temere puto futurum, ut explicandi opera non nunquam desideretur, nisi in his quæ singulis nominibus vel verbis constant, quæque satis mihi erat uno in loco declarare, quanquam ego malui hic etiam in partem potius tutiorem peccare, quam plane inexplicatum dimittere, quod opera illa putarem indigere. Feci hic etiam, quod deberi puto adolescentiæ, ut indicarem candide si quid non intelligerem, eaque re vel solarer eos, qui me tacente se infeliciores ingenii vel doctrinæ putare poterant, vel excitarem attentionem eorum, qui me aut doctiores sunt, aut feliciores. Cum enim mihi contigerit juveni, ut viderem non nunquam, quæ ætate atque usu longe me majores fugerant: improbus ipse mihi videar, si non credam, in hoc declivi ætatis constituto multa mihi elabi posse, quæ alii annis viribusque florentes labore non magno assequantur.

XI. Catalogus editionum Claudiani studio *Nicolai Niclas* excerptus ex libris, quorum Syllabus in fine ponitur. Quibus signum * apposui, de iis agit Indiculus n. XII propositus.

A. CLAUDIANI OPERA

- *1482. f. non minus eleganter, quam diligenter impressit
Jacobus Dufensis, Vicentiæ.
(edita sunt studio Barnabæ Celsani) C. B. R. & aa.
1493. 4. emendata per Thadæum Ugoletum, impressa per
Angelum Ugoletum Parmæ. C. B. R. aa.
1495. 4. emendata per Thadæum Ugoletum Parmensem,
impressit Jo. de Tridino alias Tacuinus Venetiis.
Harl. aa.
1496. f. Vicentiæ. Maitt. qui & præcedentes habet.
1498. f. f. l. Hanc laudat quidem ex Fabricio Maitt. sed
metuo, ne sit error undecunque objectus Fabricio.
1500. 4. emendata per Thadæum Ugoletum, impressa per
Christoph. de Pensis Venet. Harl. aa.
- *1510. 4. accuratissime recognita per D. Jo. Camertem
typis Hieron. Victoris Philovallis & Jo. Singremii,
expensis vero Leonh. Alantse. Viennæ Austr. Maitt. aa.
- *1519. 8. impressa per hæredes Philippi Juntæ. Florentiæ.
B. Sm.
- *1523. 8. in ædibus Aldi & Andr. Afulani Venet.
(ex recognitione Francisci Afulani) mm.
1530. 8. apud Simon. Colinæum Paris.
(in Cat. Bibl. Sarrazianæ, editio summopere accu-
rata, dicitur)
- *1534. 8. ad veterum exemplarium fidenti excusa, & eo-
rundem beneficio locupletata. Ex ædibus Jo. Bebe-
lli, Basileæ. C. A. V. aa.
(ex emendatione Mich. Bentini & Joh. Honteri.)
1535. 8. apud Sebast. Gryphium Lugd. C. Serr.
(per P. Crinitum ac Volaterranum. Est in Biblio-
theca Casellana.)
1538. 8. cum notis M. Ant. Delrio. Lugd. B. Bodl.
1548. 16. apud Sebast. Gryphium Lugd. C. Boze.
1549. 8. in Ruffinum libri 2 de bello Gildonico lib. 1. cum
aliis eiusdem. Florent.
(Attulit hanc edit. Georg. Draudius in bibliotheca
classica Francof. 1625. 4 p. 1039: sed metus est, ne
erratum sit. mihi quidem videtur eadem editio
esse cum illa 1519, certe idem est titulus.)
1551. 8. cum Delrio notis. apud Beringos fratres Lugd.
Bodl. aa.

1561. 12. a Crinito, apud Hæred. Seb. Gryphii, Lugd. Menck. aa.
- * 1571. 16. per Theod. Pulmannum ex offic. Chr. Plantini Antverp. C. B. R. aa.
- * 1572. 16. ad opera-Martini Antonii Delrio notæ, ex offic. Chr. Plantini, Antverp. C. B. R.
1585. 16. per Theod. Pulmannum cum not. M. Ant. Delrio ex offic. Chr. Plantini. Antv. C. B. R. aa.
1589. 12. per P. Crinitum, apud Ant. Gryphium, Lugd. Hulf. aa.
1590. 8. apud S. Colinæum, Paris. Hulf.
1596. 12. per Theod. Pulmannum cum Delrio notis, ex offic. Plantin. apud vid. & Joh. Moretum, Antverp. Bun. aa.
1598. 12. apud Anton. Gryphium, Lugd. Mark.
- * 1602. 4. cum annotatt. perpetuis Steph. Claverii. accessere ejusdem coronis miscella ad Claudianum; J. Parrhasii selecta, & M. Ant. Delrii * notæ, Parisiis exc. N. Buon. mm.
* in C. B. R. est Doleti, per merum errorem.
1602. 12. ex recensione Theod. Pulmanni c. n. M. A. Delrio, apud Moretum Antv. Menck. aa.
- * 1603. 4. apud vid. Guil. Chaudiere, Paris. Draud.
- * 1603. 24. ex emendat. virorum doctorum ex offic. Plant. Raphelengii. C. B. R.
1603. 8. Lugduni. Bodl.
1606. 12. ex recensione Pulmanni, Aurel. Allobr. Anon.
(a qua non videntur diversæ duæ proximæ.)
1606. 12. Lugduni. B. L. B. a.
1606. 16. Lugduni sumtibus Jacobi Rouffin.
(hic Gottingæ apud Ven. Heilmannum.)
1607. 8. cum Annotatt. Tho. Dempsteri. Flexiæ, Barb. aa.
1607. 12. ex officina Plantin. Raphelengii. Salth. aa.
1608. 16. apud Moretum Antv. Draud.
(forte eadem est cum antecedente.)
1611. 12. per Theod. Pulmannum una cum M. Ant. Delrio notis. Antv. Bentef.
1612. 8. cum animadversionibus C. Barthii, in bibliopolio Willieriano, Hanovizæ. mm.
1612. 8. eadem editio recusa, apud Heufman. Bremæ. Draud.
(novus titulus.)
1612. 24. Genevæ. C. Elz.
1612. 8. a Pulmanno, Col. Allobr. Osb.

XVIII I.M.GESNERI PROLEGOMENA

1613. 12. diligentia Theod. Pulmanni Colon. ap. Casp. Bellerum. Draud.
 (Hæc & præcedens una eademque esse videntur.)
1616. 12. apud Plantinum. B. L. B.
1616. 24. ex emendatione virorum doctorum, ap. Sanlecque, Paris. Thuan. a.
1617. 8. Theod. Pulmanni diligentia restitutus & a Marc. Ant. Delrio notis illustratus. apud Hier. Verdusen & Plantin. Antv. Bun. a.
1620. 16. Jul. Cæs. Scaligeri, Adriani Turnebi, & Marc. Ant. Delrio observatt. illustrata. apud Ludov. Kœnig. Basil. Draud.
1620. 24. ex optimorum codicum fide. ap. Guil. Janssonium. Amsterodami. C. B. R.
1620. eadem editio repetita Aug. Munat. Carpz.
1622. 12. apud Sam. Crispin. Genevæ.
- * 1628. 16. Amstelodami. Osb. a.
- * 1630. 16. ex optimorum codd. fide apud Guil. Blæuw. Bun.
1639. 16. ex optimorum codd. fide apud Jo. Janssonium. Amstel. Smith.
1640. 4. Aur. Allobr. Bodl.
- * 1641. 12. cum not. Nic. Heinsii Lugd. Bat. mm.
- * 1650. 4. animadversionibus illustrata a Casparo Barthio. apud Jo. Naumannum. Francof. mm.
- * 1650. 12. cum notis Nic. Heinsii, ap. Elzevir. Lugd. Bat. mm.
1650. 24. Amstel. apud Lud. Elzev. Cat. Elzev. aa.
 (quantum observare potui hæc diversa esse debet a priori: forte notis caret.)
1653. 16. optimorum codicum fide restituta, ap. Jo. Pet. Cardum, Mediol. C. B. R.
1659. 8. cum not. var. per C. Schrevelium, apud Elzevir. Amstel. Cat. Elzev. aa.
- * 1665. 8. cum not. variorum accurante Corn. Schrevelio, ex offic. Elzevir. Amstel. mm.
1668. 8. cum not. varior. per Schrevel. Amstelod. Menarf. aa.
1677. 4. interpretatione & annotationibus illustravit Guil. Pyrrho, in usum Delphini. Fred. Leonard. Parisiis. C. B. R. aa.
1677. 12. ex emendatione Nic. Heinsii, apud Dan. Elzev. Amstel. Hari. aa.

1688. 8. ex emendat. Heinsij, Amstel. Osb. bis.
 1691. 8. Claverii, Dempsteri & Barthii scriptis, maximam
 vero partem notis Dan. Hartnaccii illustrata. Lubecæ.
 Uffenb. aa.
 1701. 12. eadem editio repetita Lubecæ, ap. Jo. Wiedemeye-
 rum. C. B. R. aa.
 1715. 12. cum notis ad modum Minelli, ap. Weidem. Lipf.
 Geor.
 1734. 8. quæ extant Nic. Heinsius recensuit, ac notas addi-
 dit, quibus accedunt variorum Commentarii, addita
 sunt in calcem poëmata incerti Auctoris. Patavii. Geor.
 f. a. & f. in Claud. Herman. Buschius. Colonizæ. Draud.

B. *CLAUDIANI OPERA IN COL-
 LECTIONIBUS*

- Corpus omnium veterum poëtarum Latinorum secundum fe-
 rriem temporum. Lugd. 1603. 4 II Voll. & Genevæ 1611.
 4 II Voll. & Aur. Allobr. 1640. 4.
 Opera & fragmenta veterum Poëtarum Latinorum profano-
 rum & Ecclesiasticorum Londini, apud J. Nicholson,
 B. Tooke & J. Tonson. 1713 II Voll. f.
 (editit Maittaire.)
 Corpus Poët. Lat. cum versione Ital. Mediol. 1731 fq. 4
 T. XI. XII. XIII.

C. *CLAUDIANI CARMINA SEPA-
 RATIM EDITA*

1500. f. raptus Proserpinæ cum notis Jani Parrhasii. Me-
 diol. Cat. B. Ultr. aa.
 (Vid. Jos. Anto. Saxii hist. literario-typogr. Mediol.
 p. 608 & 612.)
 1505. f. de raptu Proserpinæ cum J. Parrhasii Commentar.
 sequitur Apologia Jani, contra obtrectatores per Fu-
 rium Vallum Echinatum ejus auditorem. impr. per Jo.
 Angel. Scinzenzeler, sub impensis Jo. Jacobi & fra-
 trum de Lignano. Mediolani. C. B. R. aa.
 1511. 4. de raptu Proserp. impr. per Ant. Bonnemere im-
 pensis Pontii le Preux. Paris. Maitt. aa.
 (*Est & penes me I. M. G.*)
 1514. 4. Erphurdizæ in officina Industrii Ioannis Cnappii.
 (*Est penes Ampliff. Duvium Hannoveræ.*) Argumen-
 tum in librum primum *Pierius Hypsila Aeginensis* con-

cinnavit: *Dux Erebi Pluto molitur bella Tonanti &c.* Ad carmen *Omnia quæ sensu* (nobis 27) *Theophilus Chalcondyles Athen. Demetrii F.* apposuit ista: *Hos Elegos alienissimo loco inseruit imperitia librariorum, qui, dum putant, superiorum exemplo, tertium quoque librum carere præfatione non oportere, qualemcunque adjecerunt.* I. M. Gesnerus.)

1517. 4. de raptu Prof. cum Comment. Parrhasii per Jo. Gourmontium. Paris. Bun. a.
1520. 4. de raptu Proserpinæ. Colon. Hulf.
1536. 4. de raptu Proserpinæ. Busciducis. Hulf.
1539. 4. J. Parrhasii in Claudiani de raptu Proserpinæ libros Commentarius cum textu: accessit Claudiani vita ab eodem scripta, in officina Rob. Winter. Basil. C. B. R. aa.
1620. 4. de raptu Proserpinæ. Colon. Carpz.
1684. f. in Cl. Claudiani libros de raptu Proserpinæ commentaria Nic. Biffii addita textus in Italicos versus translatione, ex typogr. Lud. Montixæ, Mediolani. Bun. aa. Bibl. Gotting.
- * 1675. 8. Panegyris in tertium Consulatum Honorii Augusti, cum notis Vorstii. Lipsiæ. Bodl.
1706. 4. Panegyricus in IV. Honorii Consulatum dissertatione publica illustratus a Jo. Casp. Khunio. Argent. Bun. aa.
- — Epigrammata selecta cum notis ejusd. ib. Bodl.

* * *

* f. a. in 4. Cl. opusculum de raptu Proserpinæ quale invenitur, nam ultimum volumen apud nos non exstat. Lipsiæ. Vid. Jo. Henr. Leichius de origine & incrementis typographiæ Lipsiensis p. 105.

f. a. in f. Claudiani Siculi viri in primis doctissimi, de raptu Proserpinæ Tragediæ duæ heroicæ. De quo libro Maitt. Ann. typ. I p. 753 hæc dicit: Hujus editionis Character Joannis de Westphalen Characterem ferme refert. Claudiani tres de raptu Proserpinæ libros in duas heroicæ Tragedias, constantes tribus Actibus singulas, vir quidam nescio quis artificiose distribuit, poetæque ipsa verba integra ordinemque inviolatum servavit. conf. Ej. Ann. Typogr. T. I p. 383-385 pr. ed. ubi specimen Tragediæ exhibetur.

1518. 4. in Rufinum libri II. Vindobonæ. *Est in Biblioth. Gotting.*

D. *CLAUDIANI CARMINA CUM
ALIIS EDITA*

C. Plinii secundi epistolæ & Panegyricus Trajano dictus; item Pacati, Mamertini Nazarii & Claudiani panegyrici omnes emendati, adjectis Isaaci Casauboni in epistolas notas. Paris. typ. H. Steph. 16. 1591. C. B. R. & 1604 ib. 12. Bun. aa.

Epigrammata pleraque invenias etiam in Casp. Dornavii Theatro sapientiæ Socraticæ Joco - Sericæ. Hanov. 1619 f.

Epigrammata multa habet etiam liber cujus titulus est: picta poësis; ut pictura poësis erit. Lugduni 1552, apud Bonhomme. & Picta poësis Ovidiana, thesaurus prope modum omnium fabularum poëticarum variorum auctorum; cum præfatione El. Reusneri, Francof. 1580.

Carmina de fontibus Apponi sunt p. 19 inter Scriptores de Balneis. Venet. 1553 f.

(Hermanus von der Hardt portentoso operi, cui titulum fecit, *Tomus I in Jobum, historiam populi Israël in Assyriaco exilio* &c. Helmstadii 1728, f. attexuit *partem secundam in Symbola Jobi: Claudiani & Musæi Symbola illustra in historia Byzantina & Romana* &c. a p. 499-645. Quid sperare possit, si quis legere audeat opus, gustum capere quis potest ex hac brevi summa, quam verbis ipsius expressam damus: 1) *De piis fratribus Amphinomo & Anapi, quorum apud Catinam in Sicilia statua: in Arcadii & Honorii concordiam.* 2) *De mulabus Gallicis, in Rufinum cum Alarico conspirantem.* 3) *Phoenix in Byzantium & Arcadii imperium a Rufini tyrannide liberatum.* 4) *Magnes, in Arcadii & Honorii concordiam pro debellando Gildone, Libya tyranno.* 5) *Nilus in Romani imperii potentiam, milite proprio & perpetuo.* 6) *Torpedo in Eutropii, Byzantinæ Curie moderatoris, exilium.* 7) *Hystrix, in Alanum fortem belli ducem pro Romanis.* Non est opus plura addere: ex hoc ungue Leonem: ex ipsis titulis Hardtium agnoscere licet, doctissimum historiæque antiquæ omnis peritissimum virum; sed in quo dubitare solebam interdum, bona ne fide ipse deliraverit, an ludibrio

sibi habere alios voluerit, qui vel probarent illa commenta, vel serio oppugnarent. I. M. Gesnerus.)

E. CLAUDIANI OPERUM VERSIONES

α Italica.

1716. 8. le Opere tradotte in Versi sciolti, ed arricchite di erudite Annotazioni da Nicola Beregani. Venezia per l' Ertz B. Sm.

eadem comparet
in corpore Poët. Lat. cum vers. Ital. Mediol. 1731.
To. XI. XII. XIII.

β Anglica.

1628. 4. Claudian, translated by L. Digges. Harl. III p. 365.

F CLAUDIANI CARMINUM
VERSIONES.*α Græca.*

1619. 4. Cl. Claudiani de Amphionii & Anapii fratrum statuis, & in Sphæram Archimedis Epigrammata, metaphrasi metrica Græca Fed. Morelli Professorum Reg. Decani reddita Parisiis ex typogr. J. Libert. C. B. R. aa.

β Italica.

1553. 8. il ratto di Proserpina, tradotto in versi sciolti da Livio Sanuto. (senza luogo e nome di Stampatore.) B. Sm.
1586. 4. il ratto di Proserpina tradotto in ottava rima da Gio. Domenico Bevilacqua &c. in Palermo per Gio. Franc. Carrara. Capp.
1684. f. cum Latinis Commentariis Nic. Biffii edita etiam textus in Italicos versus translatio.
1714. 8. il rapimento di Proserpina tradotto (in versi sciolti) da Marcantonio Cinuzzi. Siena per il Bonetti. B. Sm.
- f. a. 4. dell Ratto di Proserpina in versi sciolti del Barbo. Padov. Osb.

1556. 4. la Fenice tradotta in versi da Tito Giovanni Scandianese. Venezia, per Gabr. Giolito. B. Sm.
1622. 8. la Fenice tradotta da Ignatio Bracci con alcune considerazioni. Macerata per P. Salvioni. B. Barb. a.

γ *Anglica.*

1741. 8. Claudian's History of Rufinus: with several select pieces out of other Authors (viz. Mount Aetna described and an Account of its Eruptions &c.) translated by Mr. Hughes. Osb. sæpe.

(Alteram translationem poëticam operis de raptu Prof. memorat Crusius in opere de vitis Poëtarum Ro. T. 2 p. 178 *I shall subjoin Mr. Eusden's Translation, which though in some parts a little paraphrastical, has more of Claudians spirit in it than Mr. Hughe's, and therefore will be more acceptable to the English Reader.*)

δ *Gallica.*

1658. 12. Claudian Proserpine, poëme par Nicole. Paris. Geor.

• *Germanica.*

1756. 8. Gedicht wider den Rufinus, mit einiger Freyheit in deutsche Verse übersetzt, und nebst verschiedenen eigenen Sinngedichten ans Licht gestellet vom Myriander. Nürnberg.

G. *CLAUDIANI CARMINUM VERSIONES IN ALIIS LIBRIS*

Lettres missives de Mes-dames Des-Roches, avec le ravissement de Proserpine, pris du Latin de Clodian; & autres imitations & messanges poëtiques. Paris, Abel l'Angelier. 1586.

Les oeuvres du President Nicole, contenant diverses piéces choisies traduites en vers François de Martial, d'Horace, Ovide, Seneque, Claudien, Catulle; les Satires de Perse; l'Adonis du Cavalier Marin &c. Paris, chez de Servy 1681. 12 II Voll.

XXIV I. M. GESNERI PROLEGOMENA

SYLLABUS NOTARUM

a. & alius.

aa. & alii.

An. Catalogus bibliothecæ Anonymianæ & Dan. Des-Marets Lugd. B.

B. bibliotheca.

B. A. V. index manuscriptorum Biblioth. Augustanæ cum append. 1675. & Catalogus amplissimæ reipubl. Augustanæ. Aug. Vind. 1623 f.

B. L. B. Catal. bibliothecæ Universit. Lugd. Bat. f.

B. Ultr. Catal. biblioth. Trajectino-Batavæ f.

Barb. index bibliothecæ Barberinæ Rom. 1681 f. II Voll.

Bentef. bibliotheca Bentefiana Amst. 1702. 4.

Bodl. Catal. impress. librorum biblioth. Bodlejanæ Oxon. 1738 f.

Boz. Catalogue des Livres du Cabinet de M. de Boze. Paris. 1753.

Bun. Cat. bibl. Bunavianæ 4.

C. Catalogus.

C. B. R. Catalogue des Livres imprimés de la Bibliothèque du Roy. Paris f.

C. Elz. Catalogus librorum, qui in bibliopolio Dan. Elsevirii venales extant. Amst. 1681.

Capp. Catalogo della libreria Capponi. in Roma 1747. 4.

Carpz. bibliotheca Carpzoviana. Lips. 8.

Draud. Georgii Draudii bibliotheca classica Francof. 1625. 4.

Geor. Georgi Bücher-Lexicon.

Harl. Catalogus Bibliothecæ Harleianæ Lond. 17 . .

Hulf. Bibliotheca Hulfiana Hag. Com. 1730. 8.

mm. multi.

Maitt. Maittaire Annal. Typogr.

Mark. Catal. bibl. Markianæ Hag. Com. 1712. 8.

Menarf. Biblioth. Menarfiana Hag. Com. 1720.

Menk. Catal. bibl. Menkenianæ Lips. 8.

Osborne. T. Osborne's Catalogue of Books. Lond. 1750-53. 8. VI Voll.

Sarr. Biblioth. Sarraziana Hag. 1715. 8.

Sm. Catalogus librorum D. Josephi Smithii Angli. Venet. 1755. 4.

Thuan. Catal. bibl. Thuanæ 8.

Uffenb. Catalog. biblioth. Uffenbachianæ 8 Francof. 1735. IV Voll.

XII. Editiones Claudiani, quarum exemplis usus sum, aliæque de quibus non recte relatum videtur.

1470 Venetiis, laudata dicitur Dempstero ad Corippum passim, quam sibi visam negat Heinsius: nec habent Catalogi nobiliores.

* 1482 f. Finis operum Cl. Claudiani: quæ non minus eleganter quam diligenter impressit Jacobus Dufensis Milesimo quadringentesimo secundo sex. cal. Jun. Vicentiae. *Habet Bibl. Gotting.*

Præfatio est *Barnabæ Celsani* ad *Bartholomæum Pajellum* Equitem Vicentinum quem excitat, ut sua carmina velit edere, quæ Claudiano adjecturum se fuisse ait, si exorari Pajellus potuisset. De Claudiano nihil. In hac editione desiderari Carmina minora omnia, fatis indicat tabula nostra, quam damus sub titulo, Ordo Carminum: hic addimus, quod suo loco moneri debebat, libro *de Bello Gildonico* hic titulum poni, *In Rufinum liber III.*

149 . . Ludovicus Ponticus Virunius circa finem sæculi XV in urbe Regiensi (*Reggio*) explicavit, & primum quasi propinavit Italis Claudianum. Hinc forte est, quod passim editi ab illo Claudiani faciunt viri docti, Gesnerus in Bibliotheca, Barthius, Heinsius. Sed nemo se vidisse dicit opus, nemo locum, annum, typographum indicat. Verbo, videtur omnis ea memoria deberi Catalogo scriptorum viri, maximam partem ineditorum, quem vitæ illius intexuit Andreas Ubalduus, cum cujus sorore vixit Ponticus: unde sua repetit Niceronus To. VIII p. 39.

* 1510 Viennæ 4. Claudiani opera novissime per D. Jo. Camertem accuratissime recognita. *In fine*: Elimatissimum hoc Claudiani opus elaboratum est Viennæ Austriae, *Hieronymi Vietoris Philovallis* Calcographi. Et *Joannis Singrenii* sociorum solertia: Expensis vero *Leonharti Alantse* Bibliopolæ Viennensis. Anno M.D.X pridie Nonas Octobris.

Charta candida, literæ Jensonianæ pulcherrimæ, versus per denaria intervalla dinumerati *).

b 5

Est

*) Hoc institutum elegantissime, cur non secutus sit Isingrinus & alii, non habeo dicere. Sic Argentinae 1515, numerati sunt versus

Metamorphoseon Ovidianarum per intervalla quinaria, quod ipsum diu deinde neglectum est.

Est penes me munere FRID. CHRISTI. LESSERI τῷ μακρίτῃ, cui studium naturalia corpora colligendi, & quæ de natura rerum didicerat, ad agnitionem sui conditoris transferendi, longam bonamque memoriam spondent.

Fuit tum Jo. Camers, ut intelligitur ex versiculis a Joachimo Vadiano adjectis sacræ Theologiæ simul & optimarum literarum Professor, ordinis Divi Francisci. Ponamus majorem præfationis partem: *Io. Camers lectoribus felicitatem. Claudianum, poetam candidissimum: sed mendis innumeris denigratum, his paucis diebus ea qua potuimus diligentia in pristinam redegimus majestatem: eumque suo (ut possibile fuit) candori restitutum ad studiosorum commodum imprimendum curavimus. --- Edidimus præterea in hunc ipsum poetam locorum difficultium commentariolum: quod propediem eodem moti sine favente Deo maximo publicabimus. Edidimus credo ita interpretandum, dictavimus auditoribus nostris: publicabimus, typis curabimus vulgandum. Hoc posterius vtrum factum sit, non habeo dicere. Per temporum rationem fieri potuit: diu enim supervixit. C. Barthius quidem cum primum ederet suas in nostrum poetam animadversiones A. 1612, non aliunde noverat hunc librum, quam ex ipsius Camertis ad Florum annotationibus. Et in magno opere Adv. 50, 9 p. 2363 *Utinam, inquit, in manus nostras alicunde venirent, qui & ipsi in eum scripsisse aliquid dicuntur, Jo. Camers, Ponticus Virvajus, Jo. Aventinus, Jo. Tornorupæus & alii non nulli, quorum scripta ubicunque potui inquisita noluit divina vis in manus nostras pervenire. Hæc in opere 1624 edito: Triginta fere annis post, cum iterum vulgaret Claudianum, ad Carmen, cui titulus Laus Christi (n. 98) p. 1070, facta Jo. Camertis mentione, addit, *cujus editionem in his opusculis comparare nequivimus. Et in præfatione, Non possumus, inquit, etiam non nominatim hic meminisse Aldinarum, Camertis, & aliarum Editionum — quoad licuit, harum etiam notabilia enotata sunt. Verba quoad licuit videntur hoc significare, invitum caruisse Camertis exemplo virum doctissimum, & noluisse fateri. Sic in testimoniis & judiciis, quæ undique, ex præfationibus etiam congeffit, Camertis nomen***

nomen desidero. Nec memini alias me observare adductas in Barthiano commentario lectiones Viennensis editionis proprias. Nicolaus quidem Heinsius candidius ita (præf. edit. post. * p. 16) *Vidi, & qui laudarent exemplar a Camerte castigatum, quod frustra quæsiui hætenus, uti & de se testatur Barthius.* Eo igitur lubentius feci, ut diligenter varietatem lectionis Viennensis enotarem. Et tamen non ita diligenter id a me factum fateor, ut non relictus sit spicilegio locus. Nam de aliis ne dicam, forte secure nimis prætermisi ultima operis folia. Nempe a pag. 6, 1, b. habentur *Errata*, sive ut ipse vocat *commissi inter imprimendum defectus*. In his postea deprehendi conjecturas & emendationes ex MSS. insignes, quibus posteriores usi sunt, quod de Isingrinio statim ostendetur, in easdem certe lectiones inciderunt. Utrum quædam ibi sint, quibus etiam, ut nunc est, juvari possit Claudianus, non dixerim, nec satis jam vel otii est vel voluntatis, ut denuo cum pulvisculo omnia excutiam. Satisfactum puto officio erga manes & memoriam Camertis, quod hic indico in maximis Claudiani Evergetis illum merito suo referendum, & mereri illius labores diligenter conservari ab his, qui etiam hanc particulam historiæ ingeniorum exstare malunt quam sepeliri. De meo consilio dictum ante n. VI. Hic illud adjicio, quod ad notitiam hujus editionis pertinet. In his ipsis erratis, ad Victoriæ Stil. contra Alaricum (nobis 26, 18) scribit Camers, *Correximus ex vetusto exemplari toto: in alio vetustissimo Codice, quem apud Aldum Ro. reliquimus*, Tomari. Eandem ob causam de Catalogo operum Claudiani illud hic subjicere placet:

Quæ Joannes Camers Ordinis Minorum addidit, nondum antehac impressa:

Claudiani laus Christi. Proles.

Claudiani miracula Christi. Angelus.

Claudiani laudes Herculis. Pieridum.

Claudianus in Sirenas. Dulce.

Non usum esse Juntam hac editione, neque Aldum, sed eam laudatam ab Isingrinio, & Claverio, statim videbimus.

* 1519 Florentiæ 8. Per hæredes Philippi Juntæ Florentiæ M. D. XIX. Leone decimo Pontifice. *Habet Bibl. Gotting.*

Præfatur *Anto. Franciscus Varerensis ad Franc. Spinellum*, eruditissimum juvenem: --- *Florentiam reversus statim Bernardo Junta nostro — persuadeo --- Collatis ergo in unum antiquissimis exemplaribus, quæ potuimus vulnera Claudiano sanavimus, ad hoc acri Daxii judicio usi, adeo ut compertum habeam, te non amplius cum Claudum nuncupaturum.* Non usum esse Juntam Camertis editione, apparet, quod non habet quatuor illa carmina ab illo primum edita. Ceterum recte conjecisse puto Niclasium meum in Catalogo suo ad A. 1549.

*1523 Venetiis 8. Cl. Claudiani opera quam diligentissime castigata. In fine: Venetiis in ædibus Aldi & Andreæ Afulani foceri, mense Martio M.D.XXIII. *Est penes me.*

Præfatur *Franc. Afulanus ad Nicol. de Guddis Florentinum, Episcopum Firmen.* *Non solum multa, quæ perverse legebantur, curavimus restituenda: sed totum plane opus diffusum antea ita disposuimus: ut summam possit legentibus jucunditatem asferre. huc adde quod in Herculem carmen non inelegans, & de Sirenis epigramma nos primi ex fragmento quodam vetustissimo in medium protulimus, nec tamen negamus, hæc omnia meliora melioribus exemplaribus effici posse.*

Geminatam Aldi Manutii editionem habuit Heinf. V. præfat. ed. post. * 5, b. Ex eo, quod a se primum prolatum ait epigramma de Sirenibus, colligo, nec ipsi visum esse Camertis exemplum.

1534. 8. Basileæ. Cl. Claudiani poëtæ celeberrimi omnia, quæ quidem exstant, opera ad veterum exemplarium fidem quam fieri potuit emendatissime excusa, versibus etiam aliquot, eorundem beneficio, super omnes hætenus editiones sparsim locupletata. Palma Bebelii. Basileæ 1534.

Operæ pretium est de præfatione libri & ipsius rarioris quædam huc transferre. „*Carolo Utenhoveo,* „*Genere & virtute vere nobili, Michael Isingrinus* „*S. D. --- Est & alia hujus (poëtæ) tibi dedicandi* „*ratio, singularis illa amicitiae, communisque patriæ* „*necessitudo, quæ tibi cum eo intercessit, qui mihi* „*hujus poëtæ emaculationem animam agens, veluti* „*amoris singularis symbolum, testamento ea lege* „*man-*

„mandavit, ut studiosis quibusque *meis typis* com-
 „municarem. Quem tu hic mihi, inquis, Claudiani
 „emendatorem narras? An non hunc ipsum ante an-
 „nos aliquot *Jo. Camers*, non ob multijugam solum le-
 „ctionem, sed raram etiam in juvendis optimis qui-
 „busque autoribus industriam præcipue suspiciendus
 „vir, tanquam ab inferis revocavit? Quem equidem
 „fraudare laude sua improbum plane duxerim. Plu-
 „rimum enim illis publice deberi credo, qui in hoc
 „incumbunt, ut collapsa per vetustatem scriptorum
 „monumenta restaurent. Atqui sic fiet, ut *Michaël*
 „*Bentinus*, sicut singulari pietatis studio immortalitatem cum
 „superis assequutus est, ita propter eximiam, qua juvenis adhuc
 „præditus fuit, & sanctam, qua in autorum lucubrationibus
 „reparandis usus est, religionem æterna inter studiosos commemoratione,
 „certatim jure optimo celebrandus sit. Fac collationem, & videbis,
 „quid passim lucis ex hujus restitutione Claudiano nostro
 „accesserit: quot ubivis locorum verba natali sensui restituta *):
 „quot versibus sparsim auctus, qui dum desiderabantur, quanta ob-
 „scuritate vates laboraverit, facile studiosus quisque
 „deprehendet. Usus fuit exemplaribus veneranda vetustate
 „commendabilibus: quorum alterum supeditavit *CAPITO*, qui & ipse
 „præter syncerioris Theologiæ professionem, humanitatis studia
 „tam juvat assiduo, quam sedulam in illis operam semper collocavit.
 „Ea inquam exemplaria tam acri judicio quam opera diligenti contulit.
 „Contulit vero ita, ne ambiguis in locis lectori nasuto fraus fieret:
 „tolerabilem enim utcunque lectionem marginibus assignatam
 „lectoris superciliosi arbitrio reliquit integram. Cui castigationi,
 „utpote posthumæ, successit alia, velut tutoris officio functa:
 „postremam siquidem manum adjecit *IO. HONTERUS Coronensis*,
 „qui, ut in administrandis Musarum sacris mirè pius est, ita susceptum
 „hic quoque tutoris munus tanta fide curavit, ut non facile nisi
 „malignus aliquis, diem illi male obitæ functionis quisquam dicere
 „possit., Hæc ibi. Est inter libros meos exemplum hujus editionis
 „beneficio *Ill. Weichmanni Consiliarii*

*) Ne quis hinc colligat, aliquid explicationis aut interpretationis hic accessisse.

filiarii Guelferbytani, cujus humanitas & virtutes reliquæ poëticam, qua suo merito floret, laudem obsecurant, certe ne ea censeatur faciunt. Habuit illud *Jo. Alb. Fabricius*: & ante hunc *Marquardus Gudius*, qui manu sua, (sæpe mihi visa cum Vinariensem Bibliothecam curarem) inscripsit, *Domum Emundi Riverii ICTi Aurelianensis A. D. III Eid. Maii MDCLXI*, quo anno fuisse in Gallia Gudium, constat. cum etiam edidit Parisiis Hippolyti de Antichristo libellum. Præterea etiam hoc scripsit in prima pagina libri Gudius: *Ex Bibliotheca Jacobi Cujacii, qui passim sua manu lectiones quasdam adscripsit*. Ex auctione Gudiana igitur pervenit cum multis aliis ad Fabricium: estque hoc illud ipsum exemplum, de quo in præfatione posterioris editionis Heinsius: „Marquardus quoque Gudius noster Isingrinianæ editioni lectiones varias a collectore incerto adscriptas communicavit, quod exemplar Jac. Cujacii olim fuisse dicebatur. Sed excerpta hæc & serius paullo ad me perlata sunt, cum sub prælo jam ferveret Claudianus noster, ut accurate ea excuti vix potuerint. & supra codices plebejos, ut quod res est dicam nihil sapere aut ostentare videbatur: cum de iis plurimum mihi promississem, probe recordatus, quam exquisita quamque præclara horum pleraque essent existimanda, quæ ex schedis Cujacianis Clavertius in animadversiones suas contulisset, . Quibus placebit nostras de Varietate lectionis annotationes percurrere, judicabunt, an plane nihil hic fuerit, quod prodesse etiam post Heinsianam diligentiam, & quod majus est, ingenium Heinsianum, Claudiano potuerit.

* 1548. 12. Lugduni apud Seb. Gryphium. *Penes Ampl. Duvium Hannoveræ*. Sequitur ordinem. qui est in Basileensi: negligit marginalem hujus annotationem. Lemma n. 49 *de Aponis thermis* nusquam observavi, nisi in his duabus. Sed n. 48. 54 *Sensu*, quod Basileæ positum in margine, in textu habet Gryphiana.

* 1571. 16. Cl. Claudianus, Theod. Pulmanni Craneburgii diligentia & fide summa e vetustis codicibus restitutus. Antverpiæ ex officina Christophori Plantini 1571. Prima hæc Pulmanni editio, quod docet epistola præfixa cui dies adscriptus VI Kal. Jan. A. MD. LXX. Privilegii tenor habet 22 Novemb. M. D. LXXI: ultima
 2
 pagi-

pagina CIOIOLXXII. Ad Cl. Claudiani V. C. Opera Martini Antonii Delrio notæ, ibid. 1572. Epistolæ, quæ auctor patri dedicavit libellum subscriptum Lovanii A. D. IV. Nonas Martias, clō. lō. LXXII. Hic auctor est ordinis carminum majorum historici, cujus rationem reddit in præfatione: qui in eo tantum ab Heinfiano differt, quod *de laudibus* vel *Consulatu Stilichonis tertium*, vocat *in Consulatum secundum Stilichonis & subjicit sexto Consulatu Honorii. Est penes me.*

* 1602. 4. Cl. Claudiani, poëtæ in suo genere principis opera, serio emendata, neque non aucta, ex fide vett. Codicum, qui olim in Bibliotheca Cujaciana. Cum annotationibus perpetuis St. Claverii in supr. Curia (*Biturigis*) Advocati. Ad Sereniss. divinæque originis principem Franciæ Delphinum. Adjecta est coronis miscella, J. Parrhasii selecta, & M. Antonii Delrii notæ, ne quid huic editioni deesse videatur. Parisiis apud Nicol. Buon in monte D. Hilarii sub signo D. Claudii. M. DCII. cum privilegio regis. *Habet Bibliotheca Gottingensis.*

De præfatione hæc delibamus: *Quis Jo. Camertem digne laudaverit, e cujus epomide (sic, puto, vocat cucullam S. Francisci) quod rarum simul ac præclarum est, hic poëta quantus quantus mira luce & candore, quantumvis senili conspicuus se mihi vel in trafitu exeruit.* Deinde Parrhasium, Delrium, Pulmannum suis maectat elogiis, sed nihil singulare aut ignotum habentibus. De Cujacio quid dicat, cum rarus jam olim fuerit liber, ponamus: „Cum præfertim apud Jacobum Cujacium, virum omni modo „illustrem agenti duo Claudiani exemplaria, antiqua „manu exarata, se obtulerint, unde poëta, quem in „osculis habebat, convaluerit jam plane, aut certe „multo minus æger sit præstitus. tum vero adeo gratia valebam, ut diceret, suos poëtas mihi vel possessione vel usu brevi datum iri. Sed non ego illi nimium credulus, quippe noveram ipsum me etiam „id ætatis. Ut ut sit, ejus benignitate vel opera, contextum nostri auctoris in mundum redegimus: usi „insuper codice Gryphiano, in cujus ora varias lectiones aliunde expresserat. At triduo post repetiit, aliquando enim de suis vigiliis erat anxius, ad „usque umbram suspicionis. quod minime mirum: „nam & in his amoribus magnum sæpe a rivali aliquo „peri-

„periculum. Itaque ante lustrum, aut plus eo, ut
 „rescivi, eundem librum esse in Museo V. C. H. Pi-
 „caultii splendide eruditi & faventiae pleni, ad eum
 „volavi curriculo, voti mei, ut reapse paruit, com-
 „pós futurus. Exinde profecto pleraque olim festi-
 „nando præterita non sine voluptate collegi. ---
 „P. Gnosii iudicis optimi, nec parvi inter literatos
 „nominis Schedia ut placitum inspexi: e quibus au-
 „ctarium satis amplum repræsentare potui --- omnes
 „etiam editiones fere delibavimus, nec ulla freti
 „conjectura., De hac editione ita Casp. Barthius in
 „præfatione secundæ suæ: „Laudem præcipuam me-
 „retur, quæ ex Cujacianis libris & observationibus
 „a Stephano Claverio Parisiis edita in fatis ampla &
 „splendida, paullo post a Josepho Scaligero in minu-
 „tissimam formam, solo tamen, ut vocamus, textu,
 „redacta, & a Plantinianis est sæpius recusa. To-
 „tam hanc corrigendam, probandam, examinandam,
 „in nostra hac promulgatione reponendam, duximus.,
 Est qui Claverianæ huic editioni adjectum etiam
 memoret *Jo. Tornorupæi* commentarium ad carmen
 de tertio & quarto consulatu Honorii. In nostro qui-
 dem exemplo nullum ejus rei vestigium deprehende-
 bam. Floruit autem eo tempore & in Persium notas
 edidit Tornorupæus Paris. 1601. 4.

1603. 24. prodisse videtur editio, de qua in sua præfatione
 Heinsius: *Raphelengianam omnium quot vidi optimam,
 quam Scaligerum recensuisse volunt, exprimendam cu-
 ravi, sublatis tantum hic illic conjecturis viri maximi
 non nullis, quas in contextum temere admiserat typo-
 graphus.* Hanc recusam puto

1620 itemque

1628. 24. apud Jo. Janssonium. Habui hujus exemplum:
 sed & ob typorum minutiem non multum illo usus sum,
 qui putarem vix relictum quidquam post Barthium
 Heinsiumque, observabile: & tamen discrimen quod-
 dam hic quoque notavi: quod accurate persequi neque
 tempora mea, neque studium parcendi oculis mox septua-
 genariis, patiebantur. Itaque quod existimabam aliquam-
 diu, eandem vim esse notarum mearum *Scal. & Raph.
 & Janss.* illud ut sine exceptione verum sit, jam metuo.

1630. 16. in Catalogo superiori commemorata videtur illa,
 quam Amstelædamentem Cæsiarum (*Blæuw*) memorat
 Heins. ad 26, 147.

*1612. 8. Claud. Claudiani poëtæ prægloriosissimi quæ exstant. Caspar Barthius recensuit, & animadversionum librum adjecit. Hanoviæ in Bibliopolio Willieriano.

De hac ipse in præfatione animadversionum, „Solam
 „Pulmanni editionem, anno 1596 recusam secuti in
 „emendando auctore sumus, quam & cum omnibus
 „vitiis & virtutibus in textu exprimendam iussimus,
 „ut constaret lectori potius ex animadversionibus,
 „quam cum periculo scriptoris, quid corrigendum &
 „mutandum censeremus. --- Pulmanni fidem in MSS.
 „librorum lectionibus proponendis secuti sumus. ---
 „MSSos alios conferre non lubuit. Nam si tot illi
 „nihil potuerunt melioris notæ adferre, unde Claudia-
 „ni insignes nævi emacularentur, supervacuum arbi-
 „tratus sum, bonas horas in unius alicujus MSSi
 „collatione corrumpere., Plura sunt in eam senten-
 „tiam: sed quæ bene est, quod retundere iudicium
 „hominis XXIV tum annorum non potuit Hein-
 „sianam diligentiam: quod ipse Barthius XXXVIII an-
 „nis post iudicavit & egit aliter. Nempe

*1650. (quædam exempla præferunt A. 1654) 4to prodiit, Claudii Claudiani, Principum Heroumque Poëtæ prægloriosissimi quæ exstant. Caspar Barthius ope septemdecim manuscriptorum exemplarium restituit: Commentario multo locupletiore, Grammatico, Critico, Philologo, Historico, Philosophico, Politicoque, ita illustravit, ut auctor pretiosissimus omni ætati, Scholasticæ, Academicæ, Aulicæ, Politicæque esse debeat ex commendato commendatissimus. Francofurti apud Jo. Naumannum, Bibliop. Hamburgensem.

In Præfatione de sua priore ita, nec falso prædicat,
 „Primi velut penitus arcana ejus sumus ingressi, ta-
 „li certe opera, quæ vel sola eum totum nobis &
 „communi mortalitati reddere potuit explicatiorem,
 „castigatiorem, & per omnia commendabiliorem.
 „Ab eo tempore plus subsidiorum adeptis resumere
 „eandem operam, & quidquid in eodem præstitissent
 „alii examinare, itaque pretiosissimum scriptorem ex-
 „cipere, ut primum, quoad ejus fieri posset, redde-
 „remus emaculatissimum, deinde & clarissimum. ---
 „Conquisitis itaque veteribus libris, adhibitis docto-
 „rum hominum commentationibus, & omni genere
 „veteris Philosophiæ Philologiæque, nullumque fe-
 „re veræ legitimæque Antiquitatis auctorem inta-
 „ctum

„Etum relinquentes, eum confecimus nostro solum
 „Marte, satis amplum liberumque commentarium,
 „quem hac editione exhibemus.“ Et sane, cum my-
 thologię, historiarum, sententiarum præstantissima-
 rum copia abundet Claudianus, harum rerum omnium
 favissas quasdam construxit Barthius, ut, cui volupe
 est, possit illis, tanquam locis communibus uti.
 Quod autem est de critica opera, ne illa quidem con-
 temnenda; superatus hac parte citra omnem dubita-
 tionem est a Nicolao Heinsio, quem Servatorem quen-
 dam & Sospitatorem veterum poetarum merito sua &
 proxima ætas celebrarunt.

1654. Hunc animum præ se ferunt observante Fabricio ex-
 empla quædam editionis Barthianæ posterioris. Et pot-
 est suspicionem iujicere novæ editionis illud, quod fa-
 xum hoc voluisse Barthium, ostendit viri epistola ad
 Daumium, Lipsiæ 3 Sept. 1651 scripta, quæ habetur in
 Miscellaneis Lipsiens. novis Vol. 8 p. 718 ubi queritur,
 se vix unam Claudiani paginam, certe non ultra duas to-
 to biduo extricare posse: itemque p. 722, ducenta mini-
 mum capita in Adversariis editionem præstolantibus ei-
 dem auctori data. Verum, nihil eum absolvisse, alia
 epistola docet p. 720 sq. ubi, *Claudiani, inquit, recen-
 sionem aggressus eram, sed cogor deponere. Interim
 & porro in perpetuum manent in marginibus Clave-
 riani textus notæ novæ cum veteribus indescriptæ, ma-
 gnâ partem veteres, novæ vero prorsus omnes, non
 nullo damno posteritatis, nisi meipsum ipse ego fallo.
 Nam certum est, ne ad pistrinum hoc redeam cum de-
 trimento visus & totius corporis, Claverianum illud
 exemplar prima occasione longius amoliri, quod omnis
 Chironis secta tantum non imperat. Si tibi placet (ad
 Daumium scribit 16 Dec. 1651) quod mihi voluptati et-
 iam erit, comparare licet; nam sine meis notis liber est
 pretiosus, & nullibi parabilis; ut sic & hac cura liber
 vivam: alioquin enim metuo, ne anus ad armillas ali-
 quando revolvar *). Heinsii editionem nunquam vidi.
 Duo exemplaria, quæ hic fuerunt, illico evannerunt.
 (Nempe eo tempore Lipsia nihil minus erat quam li-
 brariæ mercaturæ metropolis) *Vellem tuo beneficio il-
 lam postea evolueret uno biduo.* Denuo scrupulum inji-
 cit*

*) Facere parat bonus senex si-
 mile quiddam iis, qui ut illam nasi
 picam, morbum non inter levissi-

mos, ejiciant, pyxides quas habent
 pretiosas illius veneni donant ami-
 cis. Quidni inimicis potius?

cit proxima epistola, 14 Jan. 1652 scripta, cujus plufcula describere non piget, quando multi hoc sæculo, nec fine caufa vel gustu minutias etiam literarias amant. Ita vero fcribit: *Pro tua erga univerfum bonum literarium eximia voluntate apprime feciffe videris, Claudiano nostro tuam recensionem conſpondendo, mi amantiffime Daumi. Sic poterit tandem ἀποτέλεσματι quopiam maſtari, ad omnem poſteritatem utili & nobili, ſummus Poëta. Infinita ex Claverianis marginibus accidi poterunt, & meæ notæ prudentius excudi, ut minor moles fiat, & ita nullo discrimine Heinſiana omnia adjici, ut & Claveriana, qui homo caret lectione, eloquentia, & non raro etiam judicio, & tamen ne unus quidem apex ex ejus notis præteriri poteſt; quod felicitatis diligentia ejus erga Cujaciana reperta debemus.* Igitur forte præſtitit, quod hic rogatus eſt, Daumus? qui ad Reineſium ſcribit A. 1651 9 Martii, epiſt. 20 p. 59 ſe jam in Barthianum Claudianum concinnare Indices Verborum, Auſtorum, Rerum. At idem Daumus in præfatione Papinio Barthiano præmiſſa, ubi diligenter reliquias Barthianas recenſet, Idibus Majis 1664, huius rei ne verbo quidem meminit.

1641. 12. Lugduni Batavorum cum notis Nic. Heinſii prodiſſe memoratur Claudianus, tum alias, tum in Crenii animadverſionum To. XII p. 33. Quod unde ortum ſit, non dixerim; falſum eſſe, ſatis oſtendit ejus, quam ſtatim laudabimus, editionis præfatio. Lubuit tamen quærere. Habemus vitam viri diligenter ſcriptam a Petro Secundo Burmano, Adverſariis illius præmiſſam, qui & illa Sylloge patruſi fui, cujus potior pars pertinet ad Heinſium, & aliis præſidiis omnibus uſus eſt. Ibi diſcimus, anno ſæculi illius XLI, qui erat vitæ Heinſii XXI, illum quidem jam cœpiſſe operam dare comparandis MSS. etiam Claudiani: quin ſcribit ad illum jam A. XXXIX, XIV Kal. Dec. Gronovius, Vol. 3 Ep. 77 p. 86 *Gaudeo te recensionem illius magni poëtae (de Claudiano fermo eſt) meditari. Quidquid ipſe conferre poſſum, conferam libenter.* Sed ex toto vitæ & epiſtolarum tenore laudataque modo præfatione, illud apparet, abſolutas eſſe notas demum A. XLIX in ipſo itinere in Sueciam rogatu Chriſtinæ ſuſcepto, commiſſamque editionis curam Gronovio. Undecunque ſit igitur ille numerus, falſum eſſe, & ex quocunque cujuſcunque errore ortum, mihi non eſt dubium.

1650. 12. Heinſiana prior ex Elſeviriana officina prodiit. Ita conſeſſa ſunt Nicolai Heinſii de poëtiſ merita, ita ſupra omnem ingenii & doctriſe aleam poſita, quæ ad Virgilium, Ovidium, Valerium Flaccum, Silium Italicum emendandos ornandosque contulit, ut laudare volenti ne occinatur metus fit, Quis enim vituperat? Ea porro habuerat rei bene gerendæ ab ipſa familiaritate cum hiſ quos Claudianus imitatus eſt, a MSSſtis quorum XXVIII recenſet, & collationibus veterum librorum, jam hoc tempore præſidia, ut egregia omnia vel hinc ſuſpicari liceat. Curavit editionem per ipſius abſentiam Jo. Fridericus Gronovius, quo viro nihil erat accuratius, oculatius, honoris amici ſui ſtudioſius. Itaque hæc prior editio alteri, quantum ad emendationis ἀκριβειαν, etiam præferenda mihi videbatur. Ad alteram anni
665. 8. nova doctriſe ſuæ incrementa, & decem novorum codicum ſubſidia, cum attulerit, quantum ea res profuerit Claudiano, facile eſt ad intelligendum. Videtur non ſatiſfeciffe Heinſio diligentia ejus, qui typis præfuit, ſive iſ Schrevelius fuit, qui Variorum, Barthii præcipue notas attexuit, ſive alius. Scribit enim ad Gronovium To. 3 Sylloges Burm. p. 514 *Invitus apprehendo, mendas complures huic operi irrepſiſſe.* Circa orthographiam etiam ſæpiuſcule diſceſſum ab Heinſiana ratione video. Quo lubentius feci, ut in hac editione priorem illam potiſſimum typographis exprimendam traderem. Sed quæ de hujus viri ſtudiis, virtutibus, meritis legere Claudiani ſtudioſi vellent, ea ego integra ſervanda doctiſſimo viro, quem in paranda nova editione occupari audio, cenſui: cui quidem ſaventem & hujus operis & Anthologiæ Latinæ cauſa Lucinam optare, qui has literas amant, par eſt. Hic forte excutietur etiam illa Jac. Gronovii querela, quam intexuit exercitationibus de pernicie & caſu Judæ p. 173 ſq. quæ, ne repetamus more illius viri dicta acerbius, hanc certe vim habet, ut quæ in hoc genere ſumma putantur, ea tamen non præſtent nobis, ne hiftoricam quidem ubique ſecuritatem. nedum excludere debeant judicium longo uſu & multa lectione firmatum. In primis obſervavi mihi videor, in libris de Raptu Proſerpinæ remiſiſſe aliquantum ſummi dum viveret viri diligentiam. Superest, ut illi quibusdam certe locis noſtra non infeliciter ſucceſſiſſe, æquis judicibus videatur.

INDEX CARMINUM

CARMINA MAJORA

- 1 *Consulatus Olybrii & Proбини.*
 2-5 *In Rufinum libri duo, cum præfationibus.*
 6. 7 *Tertius Consulatus Honorii Aug. cum præfatione.*
 8 *Quartus Consulatus Honorii.*
 9. 10 *Epithalamium in nuptias Honorii cum præfatione.*
 11-14 *Fescennina.*
 15 *Bellum Gildonicum.*
 16. 17 *Consulatus Mallii Theodori c. præfatione.*
 18-20 *In Eutropium libri duo c. præfat.*
 21-24 *Consulatus s. de Laudibus Stilichonis c. præf.*
 25. 26 *Bellum Geticum c. præf.*
 27. 28 *Sextus Consulatus Honorii c. præf.*
 29 *Panegyris Serenæ dicta.*
 30. 31 *Epithalamium Palladii c. præf.*
 32-36 *Raptus Proserpinæ Libri tres c. præfationibus.*
 37. 38 *Gigantomachia cum fragmento Græco.*

EPISTOLAE

- 39 *Ad Hadrianum.*
 40 *Ad Serenam.*
 41 *Ad Olybrium.*
 42 *Ad Probinum.*
 43 *Ad Gennadium.*

EIDYLLIA

- 44 *Phœnix.*
 45 *Hystrix.*
 46 *Torpedo.*
 47 *Nilus.*
 48 *Magnes.*
 49 *Aponus.*
 50 *Pii fratres.*

51. 1 *De mulabus Gallicis.*
 52. 2 *De sene Veronensi.*
 53. 3 *De apro & leone.*
 54. 4 *Descriptio armenti.*
 55. 5 *De Concha.*
 56-62. 6-12 *De Crystallo.*
 63-65. 13-15 *De Crystallo Græca.*
 66. 16 *Eis μιγάδα γηράσσαν.*
 67. 17 *Eis δῆλον τυπηθέντα παρ' αὐτῶ.*
 68. 18 *In sphaeram Archimedis.*
 69. 19 *De Polycaste & Perdicca.*
 70. 20 *De Zona equi regii missa Honorio.*
 71. 21 *De Zona missa Arcadio.*
 72. 22 *De chlamyde & frenis.*
 73. 23 *De freno, phaleris & cingulo.*
 74. 24 *Deprecatio ad Alethium.*
 75. 25 *In Curetium.*
 76. 26 *In eundem.*
 77. 27 *In Jacobum Magistrum equitum.*
 78. 28 *Rimanti telum ira facit.*

· ALIA QUAE CLAUDIANI NON VIDENTUR

79. 29 *In Podagrum.*
 80. 30 *De Theodoro & Hadriano.*
 81. 31 *Ad Aeternalem.*
 82. 32 *Ad Maximum.*
 83. 33 *De locusta.*
 84. 34 *De balneis Quintianis.*
 85. 35 *Descriptio portus Smyrnenfis.*
 86. 36 *Est in secessu longo locus.*
 87. 37 *De quadriga marmorea.*
 88. 38 *Fragmentum.*
 89. 39 *De paupere amante.*
 90. 40 *De eodem.*
 91. 41 *De sepulchro speciosa.*
 92. 42 *De birro castoreo.*

93. 43 *De Hippopotamo.*
 94. 44 *Quæ in mensa de Sardonyche.*
 95. 45 *Carmen Paschale.*
 96. 46 *Eis τὸν Σωτῆρα.*
 97. 47 *Eis τὸ δεσπότην χριστόν.*
 98. 48 *Laus Christi.*
 99. 49 *Miracula Christi.*
 100. 50 *In Sirenas.*
 101. 51 *Laus Herculis.*

XIV

O R D O C A R M I N U M

Non videtur digessisse scripta sua ipse Claudianus, quod de majoribus facile intelligitur, quæ separatim voluminibus diverso tempore sint edita: verum nec minora in libros composuit, ut Catullus, Horatius, Papinius, Martialis: sed vagari ea ac palari passum arbitror; nisi forte periit tota collectio, servatæ sunt particulæ. Quod ad impressos typis attinet, editiones nescio an duæ plane conveniant, præter Heinianas. Primi editores secuti videntur MSSos suos. Vicentina quidem, & Camertis Viennensis, & Basileensis Isingrinii suam sibi viam eunt, & sic reliquæ. quare operæ pretium duxi, cum ad laborem hunc accederem, in tabellam conjicere collationem editionum quæ ad manus erant, quæ deinde illam evolvendi molestiam levaret. Hanc porro tabellam nolui invidere his, qui forte in posterum tanti putabunt diversas inter se editiones conferre. Ceterum carmina majora Claudiani primus historica serie disponenda ut essent, ostendisse videtur Delrius, qui notas suas eo ordine digessit, ejusque rei rationem in præfatione reddidit. Eundem imitata esse debet Pulmanniana editio A. 1596. Hanc enim expressit Barthiana prior, quæ cum Delriana illa dispositione fere convenit. Sed in alia omnia Claverius abiit, & plane a sua priore & omnium aliorum ratione discessit Barthius. Heiniana utraque & Pyrrhonis, ut inter se, ita cum Delriana dispositione quantum ad majora opera, plerumque conveniunt. Sed en tibi, Lector, tabellam.

XL I. M. GESNERI PROLEGOMENA

Delphin. Numeri	Tituli Heinſiani Elemento- rum ordine in ſuis classi- bus diſpoſiti	Vic. 1482	Vien. 1510	Junt. 1515	Ald. 1523	Baf. 1534	Plant. 1572	Clav. 1602	Janſ. 1628	Barth. 1612	N. 2. 1650
	O P E R A										
6. 7	Conſulatus Honorii III	54	60	91	89	89	163	127	109	42	38
8	- - - - IV	57	64	95	93	94	171	135	114	50	40
27. 28	- - - - VI	83	107	60	104	107	192	151	129	225	47
16. 17	- - Mallii Theodori	64	76	106	121	120	213	168	145	107	4
1	- - Proбини & Olybrii	99	133	124	116	152	266	205	153	1	1
21	- Stilichonis I	68	84	38	50	127	225	177	160	160	8
22	- - - - II	73	91	45	56	135	237	186	168	173	12
23. 24	- - - - III	79	99	53	64	144	253	197	180	189	17
9. 10	Epithalamion Honorii	49	53	32	83	167	280	225	195	76	56
11. 14	(Feſcennini)	47	50	20	161	165	275	220	203	72	54
30. 31	Palladii & Serenæ	0	183	151	159	200	293	232	207	296	36
18	in Eutropium I	53	28	71	30	42	86	63	55	119	94
19. 20	in Eutropium II	39	39	80	38	53	102	73	68	137	99
25. 26	Geticum B.	91	120	113	70	76	142	109	94	207	21
37	Gigantomachia 38 Γρυα- τομ.		166	137	172	186	309	247	210	301	72
15	Gildonic. B.	27	18	20	20	66	124	96	82	89	28
32. 33	Raptus Proſerpinae I	2	138	154	127	1	17	3	7	247	59
34. 35	- - - - II	6	143	159	132	7	29	13	14	259	63
36	- - - - III	10	151	167	140	15	42	25	23	272	67
2. 3	in Rufinum I	16	1	4	5	24	56	36	34	10	84
4. 5	- - - - II	20	8	11	10	32	69	48	43	24	89
29	Serenæ Panegy.	0	173	142	155	157	291	212	189	388	34

EIDYLLIA

49	Aponus	163	133	169	183	324	243	223	317	77
45	Hyſtrix	181	149	165	197	328	266	220	322	26
48	Magnes	162	132	168	181	322	241	227	315	79
47	Nilus	164	135	171	185	327	245	225	321	79
44	Phoenix	160	120	152	179	318	239	218	312	75
50	Pii fratres	182	150	166	198	342	268	230	335	81
46	Torpædo	171	145	175	191	334	255	221	327	77

Delph.	EPISTOLÆ	Vien.	Jun	Al.	Baf.	Pl.	Cl.	Jan	B. 1	B. 2
43	ad Gennadium	183	151	167	199	218	269		311	75
39	- Hadrianum	158	129	150	178	313	237		306	73
41	- Olybrium	178	147	165	195	317	261		310	74
42	- Probinum	179	147	164	195	317	262		311	75
40	- Serenam	171	140	153	192	315	255		308	74

EPIGRAMMATA

74	ad Aethlium deprecatio	165	136	172	185	331	246	234	325	83
53	de Apro & Leone	170	140	175	191	333	254	222		77
54	Armenti descriptio	180	149	165	196	346	264	223	335	77
72	de Chlamyde & frenis	173	142	0	194	335	258		329	82
55	de Concha	172	142	0	193	335	257	227	329	79
56-64	de Crystallo	177	146	163	194	337	259	228	330	80
75	in Curetium 1 & 2	170	139	175	190	332	253	234	326	83
73	de Freno, phaleris & cingulo	173	142	0	0	336	258	233	329	82
77	in Jacobum	170	139	175	191	344	253	235	337	85
51	de Mulabus Gallicis	0	139	174	190	332	252	222	325	77
70. 71	de Phaleris (Zona) Arcadii & Honorii	172	141	0	193	335	257	233	328	82
69	- Polycaste & Perdicca	181	149	165	197	341	266	232	334	82
68	- Sphæra Archimedis	179	148	164	196	338	262	231	331	81
80	- Theodoro & Hadriano	183	151	167	199	344	269	235	337	83
52	- Veronensi sene (de Zona V. Phaleræ)	0	130	151	179	330	238	231	324	81

ALIENA

81	ad Aeternalem	180	0	165	196	340	264	217	333	74
84	Balnæ Quintianæ	180	148	164	196	339	0	225	332	78
92	de Birro Castoreo	179	148	164	196	339	263	234	332	83
98	Christi laus	168	0	0	188	346	250	236	339	84
99	- - miracula	169	0	0	189	347	251	237	340	84
86	Est in conspectu	180	149	165	196	340	265	226	333	79
88	Fragmentum	0	0	0	0	333	0	231	327	81
101	Herculis	186	0	148	162	290	217	237	346	107
83	de Locusta	170	140	175	191	339	254	222	0	77
82	ad Maximum	182	150	166	198	341	267	217	335	75
95	Paschale carmen	168	138	174	188	345	249	236	338	84
89	de Paupere amante	182	150	166	198	342	267	232	335	82
79	in Podagram	182	150	166	0	341	267	235	334	83
87	Quadruga marmorea	180	149	165	197	341	268	231	334	81
78	Rimanti telum	180	149	165	0	340	265	235	334	83
100	in Sirenas	188	0	150	200	344	269	229	337	81
85	Smyrnenfis portus	180	148	165	0	339	265	226	333	79
91	Sepulcrum Speciosæ	179	148	164	196	339	264	232	332	82

STATVA CLAUDIANO POSITA

Hujus rei meminit ipse poëta, Præf. B. Get. f. 25, 7: & favit illi fortuna ut non ipsa quidem imago corporis servaretur: quantillum hoc futurum erat ad imaginem ingenii in carminibus expressam? sed titulus imaginis in tabula marmorea. Inventa hæc in domo Pomponii Læti: editaque a Mazochio p. 8, a Grutero p. 391, 5. Læti fidem in dubium vocat vir doctus in *Giornale de' Letterati d' Italia* To. 22 p. 400. Ponemus duorum insignium virorum de illa verba. Janus Parrhasius in vita, quam ipso anno MD cum libris de raptu Proserpinæ edidit, *In vita tantus fuit, ut Arcadio Honorioque gratus amplissimis ab utroque honoribus honestaretur, & statua, cujus basis in foro Trajani inter urbis ruinas effossa nuper est, cum hoc elogio CL. CLAUDIANO, quod totidem deinde quot hic literis refertur. Accurate illum attendisse, inde apparet, quod scitu dignum observat, Virgilium per jota scribi. Addit interpretationem, in qua veniam petit penultimæ in Claudiani nomine correptæ, Virgilii mentem, Musam quod haberet Homeri, Constituire duces Romaque Claudianum. Poterat evitare offensionem si placuisset, Claudianum Roma & constituere Duces. Heinii autem in fine præfationis (ed. sec.) sunt ista, „In-
 „scriptionem antiquam ab Arcadio & Honorio Impp. Augg.
 „Claudiani meritis in foro Trajano olim dedicatam, ibidem-
 „que ante annos propemodum ducentos erutam, quæ ima-
 „gini ejus æneæ, cujus ipse meminit in poëmatis, subjecta
 „videtur fuisse, --- nos coram in Farnelianis ædibus, ---
 „Romæ inspeximus, rudi atque impolito literarum ductu
 „tabula marmorea oblonga nullis admotis distinctionibus,
 „nullo ornatu adhibito expressam, mutilam adhæc non ni-
 „hil adeo quidem, ut duas aut tres priores literas versuum
 „trium priorum liqueret intercidisse, nec manifestum satis
 „esset, quid pro VIGENTES, aut quod alii prætulere, IN-
 „GENTES ARTES, legi oporteret: cum ejus vocabuli literæ
 „prioris truncato marmori periissent, tertiæ literæ dimidia-
 „tæ pars inferior etiamnum superesset, quæ C potius literæ
 „quam G vestigium manifeste præ se ferret: ut persuasum
 „habeam, DECENTES ARTES exaratum fuisse. Pro DO-
 „CTISSIMI IMPERATORES a manu prima illic GLORIO
 „SISSIMI vocabulum exstiterat, sed erasum postea, sic ut
 „primam ejus syllabam GLO non penitus abolevisset scul-
 „ptor.*

„ptor. Hæc plus fatis operose, ut antiquariorum curiositati
„satisfieret., In ipsa inscriptione nihil equidem deprehen-
do, quod fraudem arguat.

C L. C L A U D I A N I . V . C

CL. CLAUDIANO. V. *) C. TRI
BUNO. ET. **) NOTARIO. INTER. CETERAS
VIGENTES. ARTES. PRÆGLORIOSISSI
MO ***)

POETARVM. LICET. AD. MEMORIAM. SEM
PITERNAM. CARMINA. AB. EODEM
SCRIPTA. SUFFICIENT. ADTAMEN
TESTIMONII. GRATIA. OB. JUDICII. SUI
FIDEM. DD. NN. ARCADIUS. ET. HONORIUS
FELICISSIMI. AC. DOCTISSIMI
IMPERATORES. SENATU. PETENTE
STATUAM. IN. FORO. DIVI. TRAJANI
ERIGI. COLLOCARIQ. JUSSERUNT

EIN ENI ΒΙΡΓΙΛΙΟΙΟ ΝΟΟΝ
ΚΑΙ ΜΟΥΤΑΝ ΟΜΗΡΟΥ
ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΝ ΡΩΜΗ ΚΑΙ
ΒΑCΙΑΕΙC ΕΘΕCΑΝ ****)

XVI

*) V. C. non ausim interpre-
tari VIRO CONSULARI: sed
VIRO CLARISSIMO, quod no-
men etiam infimæ Senatorum clas-
si tributum constat, & clarissimo-
rum notariorum mentio l. 4 §. 2 C. de
advoc. div. judicum. De *Patricio*
honore dictum ad 25, 8, ne pu-
tes propter ea Clarissimum vocari
Claudianum, quod esset *Patricius*.

**) *Tribuni & Notarii* juncta di-
gnitas. Vid. Gothofr. ad L. un.
C. Theod. de mandatis Principum
(1, 3) p. 29. Cellar. ad Zosim. 5,
34. II & 40, 2.

***) Sic *Narfes Vir Gloriosissimus*
est in Vet. Inscr. Vid. Hagenb.
Epist. epigr. p. 288 & 289.

****) Vix dubites, hoc epi-
gramma velut matrem felicem
fuisse Drydeniani illius in Milto-
num, quem tertium post Home-
rum Virgiliumque cum creare
poëtam vellet natura, & nihil
jam posset majus efficere, utrum-
que junxerit. *The force of natu-
re could no further goe To malle
a third: She join'd former two.*

AN COMES ORIENTIS FUIT
CLAUDIANUS?

Quod diximus modo, in Titulo Claudiani, nihil esse, quod fraudem arguat, illud revocandum fuerit, si illè fuit Comes Orientis. Nempe habet lex II C. Theod. de Judæis, Cælicolis & Samaritanis (16, 8) inscriptionem, *Arcadii & Honorii ad Claudianum Comitem Orientis*. Hunc nostrum poëtam esse, Seldenus putabat de I. N. & G. 2, 9 & ipse Gothofredus ad l. c. quem movet in primis temporum convenientia, & constans lectio librorum, cum una tantum Parisiensis editio habeat *Claudium*. Sed qui potuit in titulo, si verus est, omitti dignitas, de qua Not. Imp. c. 104 sqq. (Labbei f. 12) *Sub dispositione Viri Spectabilis Comitis Orientis. Palæstina, Phœnice, Cyprus &c.* quindecim enarrantur Provinciæ. Si dicas, hoc honore auctum esse Claudianum post statuam positam cum titulo, nihil dixeris. Scripta lex est Arcadio IV, Honorio III COSS. (A. C. 396). At statuam meruisse se ait Poëta 25, 5 post bellum Gildonicum & quartum Consulatum Honorii. Itaque aut titulus falsus est, aut alius Comes Orientis. Ne titulum hinc arguam, hæc habeo argumenta: primo non fit mihi probabile, nostro Claudiano, Honorianæ aulæ & Stilichoni addicto, in ipsum aspero Arcadium, tributum ab Arcadio, vel Eutropio potius, Stilichonis æmulo, tantum honorem; deinde tacere de illo potuisse poëtam, in tam multiplici de se prædicandi occasione.

XVII

INSCRIPTIONES DUÆ HONORI
STILICHONIS POSITÆ*)I. REPERTA ROMÆ IN BASI MAR
MOREA PRÆGRANDI

FL. STILICHONI V. C

FL. STILICHONI. INLUSTRISSIMO. VIRO
MAGISTRO. EQUITVM. PEDITUMQUE. CO
MITI. DOMESTICORUM. TRIBUNO **)
PRÆTORIANO. ET. ***) AB. INEUNTE
ÆTATE. PER. GRADUS. CLARISSIMÆ
MILITIÆ. AD. COLUMEN. GLORIÆ. SEM
PITERNÆ. ET. REGIÆ ADFINITATIS
EVÊCTO. PROGENERO. †) DIVI. THEO
DOSI. COMITI. DIVI. THEODOSI. AUGU
STI. IN. OMNIBUS. BELLIS. ATQUE. VI
CTORIIS. ET. AB. EO. IN. ADFINITATEM
REGIAM. ††) COOPTATO. ITEMQUE. SOCE
RO. D. N. HONORI. AUGUSTI. AFRICA ††)
CONSILIIS. EJUS. ET. PROVISIONE. LI
BERATA. EX. S. C

II. IBI

*) Habentur apud Gruterum p. 412 n. 3 & 4. Promissimus eas ad 21 pr. & monuimus, posse illam paginam honorum vocari, de qua ad 22, 244.

**) COMITI Boiffard. Verum Tribuni & Notarii Prætoriani dignitas est etiam in V. Inscr. apud Gruterum p. 464, 8.

***) ET omitt. Boiff.

†) Progener Theodosii erat ob matrimonium cum Serena. Vid. Geneal. n. XVIII.

††) De nomine REGIAM modo M superest apud Boiff.

†††) Positus itaque videtur hic titulus mox a bello Gildonico.

XLVI I. M. GESNERI PROLEGOMENA

II. IBIDEM REPERTA IN BASI MARMOREA
SUPERNE DEFRACTA *).

VIRO. BIS. CONSULI. ORDINARIO
MAGISTRO. UTRIUSQUE. MILITIAE
COMITI. DOMESTICORUM **)
ET. STABULI. SACRI. ADQUE
AB. INEUNTE. ÆTATE. PER
GRADUS. CLARISSIMÆ
MILITIAE. AD. COLUMEN. REGIÆ
ADFINITATIS. ERECTO. ***) SOCIO
BELLORUM. OMNIUM
ET. VICTORIARUM. ADFINI
ETIAM. DIVI. THEODOSI. AUGUSTI
ITEMQUE. SOCERO
DOMINI. †) NOSTRI. HONORI. AUGUSTI
POPULUS. ROMANUS
PRO. SINGULARI. EJUS
CIRCA. SE. AMORE
ADQUE. PROVIDENTIA
STATUAM. EX. ÆRE. ARGENTOQUE
IN. ††) ROSTRIS. AD. MEMORIAM
GLORIAE. SEMPITERNÆ
CONLOCANDAM. DECREVIT
EXEQUENTE. †††) FL. PISIDIO. ROMULO
V. C. PRÆF. URBIS

Cum

*) Hanc publicavit inter Antiquitatis monumenta A. 1549. 8 Ge. Fabricius p. 41 cum hoc lemmate, *Decretum Populi Ro. Romæ in domo Cardinalis Vallæ ad circum Flaminium, hæcenus non impressum*: & integram posuit ab initio sic, *Flavio Stiliconi clarissimo viro &c.* Itaque videtur tum fuisse integram in marmor. Neque vero fugit virum insignem, quod ipse ad Poëtas Christianos Voc. *Stilico* p. 127 posuit, *Nomen ejus Romæ in multis marmoribus deletum atque erasum conspicitur.* Illud hic etiam observaturus erat, credo, si truncum capite marmor jam tum

fuisse. Exemplum erasi nominis est apud Grut. p. 165, 1 ut vestigia tamen extant, ubi V. C. ET. INLUSTRIS. MILES. ET. MAGISTER. UTRIUSQUE. MILITIAE vocatur.

**) De his titulis dictum ad 29, 191 & 193. ADQUE etiam ita scribitur in Fabriciano exemplo.

***) VECTO Boiss.

†) DOMNI Boiss.

††) Pro IN. ROSTRIS, *posterioris* habet Fabric.

†††) Hos duo versus nec Fabricius habet nec Boissardus: sed vidisse se testatur in marmore, Gudius.

Cum hac inscriptione comparari debet titulus Diptychi Divionensis :

EXC. SAC. STAB. ET. MM. P. OR. EXC. C. OR.

quem ita interpretatur Cangius append. ad Gloss. Gr. V. Κόμης τῆς σαύλης p. 107. a. EXComite SACri STABuli ET Magister Militum Per ORientem EXConsule Consul ORdinarius; & cum altera tabula s. pagina desit, Stilichoni tribuit. Reliquam historiam qui volet cognoscere, illum deducet Cl. Saxius in Diptycho Magni Consulis p. 11 sq. Utramque hic paginam faciunt Epigraphicæ epistolæ Cl. Hagenbuchii, & de Diptycho Areobindi COS. disputatio, Diptycho Quiriniano subjuncta, ad quam transfert scilicet, qui Stilichonis putabatur esse, titulus. Est ille Hagenbuchius, cui tantum debent Musæ lapidaræ & eburnæ, quantum nescio an hodie nemini. Nobis non licet modo longioribus, quibus satis est indicasse fontem, unde irrigari possint quæ tenuiter dicta sunt ad 29, 193. Addimus modo in eorum gratiam, qui non deponere de manibus hunc librum, & tamen inspicere Stilichonem etiam ab altera parte voluat versus Rutilii itiner. 2, 41 sqq.

*Quo magis est diri facinus Stilichonis acerbum
Proditor arcani qui fuit imperii.*

*Romano generi dum nititur esse superstes,
Cruelis summis miscuit ima furor;*

*Dumque timet, quidquid se fecerat ipse timeri,
Inmisit Latix barbara tela neci.*

*Visceribus nudis armatum condidit hostem,
Illatæ cladis liberiore dolo.*

Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat,

Et captiva prius quam caperetur, erat.

*Nec tantum Geticis grassatus proditor armis,
Ante Sibyllinæ fata cremavit opis.*

*Odinus Althæam conjuncti funere torris,
Nisæum crimen flere putantur aves*

*At Stilicho æterni fatalia pignora regni,
Et plenas voluit præcipitare colus.*

*Omnia tartarei cessent tormenta Neronis,
Consumat Stygias tristior umbra faces.*

Hic immortalem, mortalem perculit ille:

Hic mundi matrem perculit, ille suam.

GENUS THEODOSII M
AUGUSTI

Theodosius Comes Africae (Aurelio Victori Epit. 48 pr. Honorius) ex Hispania & gente Ulpia Trajani oriundus (vid. ad 7, 189) rem gessit in Britannia & Africa. V. 7, 52. 8, 24. 29, 40 sq. mortuus A. 377. Ux. Thermantia.

Fl. THEODOSIUS M.
n. 346. Caesar Aug. ab 379.
mort. 395. Uxores
1 Aelia Flaccilla (10, 43.
29, 69) mort. 385.
2 Galla Placidia mortua
390.

Honorius mature obiit
in Hispania. Uxor Ma-
ria ex nobili apud Hi-
spanos gente orra, ut col-
ligere licet ex 29, 69.

ARCADIUS
n. 377. Augu-
stus a patre
dictus 383. Im-
perator Orientis
ab A. 395.
mort. 408.

HONORIUS
n. 384. Cæs. 393.
Imp. Occid. ab
A. 395. mort.
423.
Uxores
1 Maria 398.
2 Thermantia,
filia Stili-
chonis.

THERMAN-
TIA
Duci alicui
nupta. V. 29,
114. 186 sq.

SERENA adoptata a pa-
truo. V. 29, 104. Cf. 24, 178.
Laqueo necata jussu Ho-
norii, cujus ob adoptio-
nem soror 70, 1, & per
duas filias focrus erat.
Maritus Fl. STILICHO
Vandalus (V. ad 29, 82)
Comes & Magister utri-
usque militiae. Perit juf-
su Honorii Ravennæ
A. 408.

Eucherius (10,
338) Tribu-
nus Notarior.
Zosim. 5, 34. In-
terfectus jussu
Honorii A. 408.
Zosim. 5, 37.

MARIA
uxor Hono-
rii.
Therman-
tia post so-
roris ob-
itum uxor
Honorii.

I

CL. CLAUDIANI

IN

PROBINI ET OLYBRII *

FRATRUM

CONSULATUM

PANEGYRIS

Sol, qui flammigeris mundum complexus habenis
Volvis inexhausto redeuntia sæcula motu,
Sparge diem meliore coma, crinemque repexi
Blandius elato surgant temone jugales,

Efflan-

VARIETAS LECTIIONIS

1 Flammiferis *al.* 4 rubeant *Baf.* quod placet *Heinsio.*

* Fluctuat Inscriptio. Plena nomina ponit in Fastis A. C. 395 Pe. Relandus, *Anicius Hermogenianus Olybrius*, *Anicius Probinus*, & varietatem e legum subscriptionibus, & vetustis lapidibus probat, e quibus etiam totam hanc familiam, matrem præsertim Probam, illustrat. Idem factum a Gothofredo in Prosopogr. Cod. Theod. Nostra adnotatio poëtæ servire debet maxime, qua poëta & ingeniosus, & doctus, & philosophus est. Igitur hic illud modo addimus, qui tres hic fratres consules, in inscriptione ponunt, eos non a factis modo re-

felli, sed etiam versu 72, ubi *duobus* gratulari poëram, apparet.

1 *Habenas* vocant Romani lorum, funem vel simile quiddam, quo regitur motus animalium vel aliorum corporum, ut lapidis vel glandis in funda. Potuit ergo Claudianus hac phrasi indicare motum telluris a sole pendentem. V. ad 3, 11. it. 8, 286. Neque obstat, quod mox mutata phantasia, redit ad imaginem poëticam, ludibundam, quæ radios lucis comparat cum coma & juba.

4 *Blandius* neque ad *elato* neque ad *surgant* bene accommodatum est.

A

itaque

- 5 Efflantes roseum frenis spumantibus ignem.
 Jam nova germanis vestigia torqueat annus
 Consulibus, lætique petant exordia menses.
 Scis genus Auchenium, nec te latuere potentes
 Anniadæ: nam sæpe soles ductoribus illis
- 10 Instaurare vias, & cursibus addere nomen.
 His neque per dubium pendet Fortuna favorem,
 Nec novit mutare vices; sed fixus in omnes
 Cognatos procedit honos. quemcunque requires
 Hac de stirpe virum, certum est de Consule nasci.
- 15 Per fasces numerantur avi, semperque renata
 Nobilitate virent, & prolem fata sequuntur
 Continuum simili fervantia lege tenorem:
 Nec quisquam procerum tentat, licet ære vetusto
 Floreat, & claro cingatur Roma Senatu,
- 20 Se jactare parem: sed, prima sede relicta
 Aucheniis, de jure licet certare secundo.
 Haud sœcus ac tacitam Luna regnante per Arcton
 Sidereæ

6 fastigia conj. Heinsf. 11 pavorem al. 13 require al. 16 vident Plant.
 18 tentet conj. Heinsf. 22 Abraciam corrector aliquis ap. Heinsf.

itaque valde placet Basileensis lectio Blandius rubeant. Roseus color ignis blandior est.

5 Cum roseum ignem addit spumantibus frenis, respicit, puto, ad spumam cruentam, sanguine permixtam, fortissimorum equorum, ut observarunt ad Virg. Ge. 3, 203 Servius & Cerda. Noster ipse de hac re 8, 548 spumosis moribus arsi exundantes sanguine gemmas addit. Et Plutonis equorum 35, 203 sanguine frena calent. Laboravit in ea spuma cruenta ars Apellis, casus illam adjuvit apud Dion. de fortuna, Or. 64 p. 591 H.

6 Personam facit annum, qui ad tropicum capricorni cum sole delatus, retro flectere vestigia, hoc enim est torquere, incipiat.

8 Auchenium nomen Aniciæ genti vindicat ex veteri lapide, qui est etiam apud Reines. 6, 4, Heinsius. Coniuncti his sanguine vel affinitate Annii s. Anniadæ.

9 Consularem dignitatem harum gentium indicat.

11 Ipsum pendet pulchre inconstantiam & mutabilitatem fortunæ signat.

16 Filium sequitur fortuna patris.

18 Aes vetustum potius ad statuas retulerim, quam ad illud jus imaginum, quas cereas plerumque fuisse, novimus.

19 Cingatur tanquam corona. Viri illustres, quibus constat senatus, sunt velut gemmæ in corona Romæ deæ.

22 Tacitam Arcton obscuram signat, ut silentia lunæ: sed vetustum fratrem

Sidereæ cedunt acies, cum fratre retuso
Æmulus adversis flagraverit ignibus orbis.

- 25 Tunc jubar Arcturi languet: tunc fulva Leonis
Ira perit: Plaustro jam rara intermicat Arctos
Indignata tegi: jam caligantibus armis
Debilis Orion dextram miratur inermem.
Quem prius aggrèdiar? veteris quis facta Probini
30 Nesciat, aut nimias laudes ignoret Olybri?
Vivit adhuc, completque vagis sermionibus aures
Gloria fusa Probi, quam nec ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.
Illum fama vehit trans æquora, transque remotas
35 Tethyos ambages, Atlanteosque recessus.
Audiit &, gelido si quem Mæotica pascit
Sub Iove, vel calido si quis conjunctus in axe
Nascentem te, Nile, bibit. virtutibus ille
Fortunam domuit: nunquamque levantibus alte
40 Intumuit rebus: sed mens circumflua luxu

A 2

Noverat

- 23 retruso conj. Scal. recusso ex MSS. Barth. 29 fata al. 33 Ignotam
malit Gron. obscura Bas. 35 Atlantidos Ms. unde conj. Heins. Atlan-
tacos. 36 quis Mæotida al. 37 convinctos al. cognatus al.

fratrem cum ponit de sole sub hor-
izonte latente, phantasia est ab il-
la immersione in Oceanum, quo
retundi videntur radii, vel *obtundi*.
Neque tamen damnare ausim *re-*
cusso h. e. repercusso, reflexo. Ple-
na luce tantum radiorum frarris
sui Phæbi recutit, ut possit illius
videri æmula.

25 *Fulva Leonis ira* audacius di-
cta videri possit, si sermo esset de
colore Leonis animalis. Verum
meminerimus iram Leonis cœles-
tis esse in ignea illius vi: fulvum
vero etiam esse apud Virgilium
Aen. 7, 76 ignis, & Tibullum 2,
1, 88 siderum epitheton. Itaque
fulva ira Leonis perit significat
igneum illum fulgorem sideris
palescere.

26 Doctus poëta pictura velut

conjungit utramque appellationem
sideris, jam Homeri ætate rece-
ptam. Od. E, 272 ἤν καὶ
ἀυαξαν ἐπίκλησιν καλέεσσι. Fin-
git noster geminam figuram: ur-
sam collocat post plaustrum, inter
cujus rotas ea emicet.

28 Responder Arateo carmini
589 ζήθεος ἴφι πεποιδώς.

30 *Nimius* hoc ævo in magno
gradu rerum etiam laudabilium
poni, observatum Barthio. Nem-
pe sic *nimis* & *nimum* sæpe etiam
veteres.

33 *Ignotam nubem* metonymia
quadam dixit, quæ ignorantia te-
nebras rebus obducatur.

37 *Conjunctus* viciniam notat
Nili.

40 *Circumflua luxu meus* est con-
stituta in affluentia omnium re-
rum

Noverat intactum vitio servare rigorem.

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,

Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre

Sneverat innumeras hominum ditare catervas.

45 Quippe velut densos currentia munera nimbos

Cernere semper erat: populis undare Penates:

Affiduos intrare inopes: remeare beatos.

Præceps illa manus fluvios superabat lberos

Aurea dona vomens. sic quis tellure revulsa

50 Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum:

Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis

Effluxere decus: quanto pretiosa metallo

Hermi ripa micat: quantas per Lydia culta

Despumat rutilas dives Pactolus arenas.

55 Non. mihi centenis resonent si vocibus ora,

Multifidusque ruat centum per pectora Phœbus,

Acta

41 vigorem *Barth.* 45 denso-nimbo *al.* 49 Si quis *al.* Si quid *Raph.*
51 pallentia *al.* 52 metalli *al.* 53 quantum-rutilæ-arenæ *conj.*
Heins. 55 pateant *al.* 56 Multifideque *al.*

rum, quæ invitare ad luxuriam possunt. Notus est *luxus regalis & regifcus* Virgilii.

41 *Rigorem* ex agrimensoria disciplina puto dictum. Hic enim *vigor ἐντροπία* linea recta, pulvinus terræ, tractus fluminis, qui mutari, inflectique non potest. Nota est Stoica virtutis & recti cum linea recta comparatio. Igitur *vigore* Barthii nihil opus est. Utitur noster etiam 8, 513.

43 *Imber* & mox *nimbi* respiciunt, quod Heinsius monuit, ad illas sparsiones theatrales, de quibus Mart. 8, 78. *Nunc veniunt subiti, lasciva nimismata, nimbi.* Sic legit ex MS. pro *subitis - nimbis.* Stat. *Silv.* 1, 6, 23 *Per cuneos hiems Latinos plebem grandine concutit serena.* Non puto autem hic proprie similes Probi sparsiones me-

morari: sed liberalitatem illius in plebem & sportulas, vel stipes adeo, quas *currentia munera* vocat, comparari illis sparsionibus.

48 *Præceps* manus, inversa, ut vas e quo effunditur humor.

49 *Sic*, comparandi particula, confert eos, qui in Probi domo ditati sunt cum aliis auri per metalla, aut in Tago &c. quæstitoribus. *Conf.* 3, 104.

50 *Solliciti* colles sunt moti fossionibus, & velut sollicitati.

52 *Effluxere decus* transitive, ut *erumpere gaudium, spirare ignem, stagnare cruorem.* de quo mox ad v. 111.

54 *Despumat* ducta ab his metaphora, quæ spuma post coctionem vel effervescentiam auferenda purgantur, ut defrutum & metalla, ut vina.

- Acta Probi narrare queam, quot in ordine gentes
 Rexerit, ad summi quoties fastigia juris
 Venerit, Italiæ late cum frena teneret,
 60 Illyricosque finus, & quos arat Africa campos.
 Sed nati vicere patrem, solique merentur
 Victores audire Probi. non contigit illi
 Talis honor, prima cum parte viresceret ævi.
 Non consul cum fratre fuit. vos nulla fatigat
 65 Cura, diu majora petens: non anxia mentem
 Spes agit, & longo tendit præcordia voto.
 Cœpistis, qua finis erat. primordia vestra
 Vix pauci meruere fenes: metasque tenetis.
 Ante, genas dulces quam flos juvenilis inumbret,
 70 Oraque ridenti lanugine vestiat ætas.

Tu, precor, ignarum doceas, Parnassia, vatem,
 Quis Deus ambobus tanti fit muneris auctor.
 Postquam fulmineis impellens viribus hostem
 Belliger Augustus trepidas laxaverat Alpes,
 75 Roma Probo cupiens dignas persolvere grates,
 Sedula pro natis dominum flexura rogando

A 3

Ire

57 numerare al. . 62 num contigit conj. Heinsf. 66 lento al.
 67 quo al.

57 *Summi fastigia juris* non consulatum esse, quod Barthio visum est quem secuti reliqui: sed Præfecturam Prætorii, videbit apertissime, si quis vel obiter inspicere velit Gothofredianam sub codice Theodosiano notitiam Præfectorum Prætorio in ipso principio, tum quæ in Prosopographia de hoc nostro Probo idem refert. Et facit poëta statim mentionem diæceson *Italiæ, Africa, Illyrici*, quæ sub Præfecto Prætorii Italiæ generalius dictæ erant.

62 Duplex prærogativa præ patre filiorum Probi, quorum hic consulatum celebrat poëta, quod consulatum capiunt cum fratre

h. e. ambo simul fratres, & quod pueri capiunt.

66 *Tendit* tanquam arcum, qui non semper ferit quod minatur: porro in tensione nervorum dolorem esse, docent Physici.

68 *Meruere*, i. consecuti sunt: quamquam neque dignitatis & mercedis notionem videtur excludere.

73 Postquam Theodosius Eugenio superato Alpes reddidit pervias.

75 *Romæ*, quam splendida prosopopœia hic tanquam Deam, certe Heroida, inducit, dat currum patris sui Marris, in cujus famulitio *Impetus & Metus* sunt etiam apud Papinium Theb. 7, 47 & 49.

- Ire parat. famuli currum junxere volantem
 Impetus, horribilisque Metus, qui semper agentes
 Prælia cum fremitu Romam comitantur anhelò,
 80 Sive petat Parthos, seu cuspide turbet Hydaspem.
 Hic ligat axe rotas: hic sub juga ferrea mittit
 Cornipedes, rigidisque docet servire lupatis.
 Ipsa, triumphatis qua possidet æthera regnis,
 Affilit, innuptæ ritus imitata Minervæ.
 85 Nam neque cæsariem crinali fringere cultu,
 Colla nec ornatu patitur mollire retorto;
 Dextrum nuda latus, niveos exserta lacertos,
 Audacem reteggit mammam, laxumque coërcens
 Mordet gemma sinum. nodus qui subleuat ensen,
 90 Album puniceo pectus discriminat ostro.
 Miscetur decori virtus, pulcherque severo
 Armatur terrore pudor, galeæque minaci
 Flava cruentarum prætenditur umbra jubarum,
 Et formidato clipeus Titana laceffit

Lumine

79 dominam Gron. 81 necit al.

80 *Hydaspem* Indiæ populi symbolum facit: hunc cuspide hastæ suæ turbat, bello miscet, dea. Poëticæ ista: an etiam sat historice? Certe ab Æmiliano tyranno bellum paratum in Indos memorat Trebellius c. 22: & ab Aureliano triumphatos Vopiscus c. 33. Sed hæc forte non magis certa, quam quæ de Trajani vel conatibus vel rebus gestis adversus Indos memorantur. Vid. Reimarus, immortale literarum decus, ad Dion. 68. 28 & 176.

81 *Necit* cum primis editionibus malim, ne quis *mittit sub juga* ninis proprie accipiat, quasi de bubus sermo sit. *Juga* sunt transversæ regulæ, *sub* quas, i. ad quas alligantur loris equi. De illa vi Præpositionis *sub* copiose dixit Burm. ad Ovid. Met. 1, 89.

84 *Triumphatis regnis* sunt ablativi causæ: Roma possidet partem

cæli propter triumphata regna orbis terrarum.

85 Non erat quod *Cæsariem* reprehenderet in Roma dea Scali-ger, cum Berenicæ Catullus 67, 8 & Virgilius Ge. 4, 337 Nymphis eam dederit. Itaque nec refugit nos-ter Veneri tribuere 10, 99.

86 *Patitur mollire* ipsum quoque auctoritate Virgilio non caret Aen. 9, 77 *Patitur quemvis durare laborem*. Conf. nos-ter 15, 265. *Retorto ornatu* alludit ad *torquis* etymon.

87 *Mordet* proprie h. e. usitate dictum de fibula, quæ laxiorem vellem colligit & ita facit sinum. Fibulæ *dens* ipse aculeus, quo trajecto lacinia continetur.

90 *Discriminat nodus pectus*, i. inter utramque mammam descendit lorum, a quo pendet gladius.

93 *Cruentarum* i. tinctarum purpureo colore *jubarum*, siue cristæ, umbra

- 95 Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.
 Hic, patrius Mavortis amor, fetusque notantur
 Ruinulei. pius annis inest, & bellua nutrix.
 Electro Tiberis, pueri formantur in auro.
 Fingunt æra lupam. Mavors adamante coruscat.
- 100 Jam simul emissis rapido velocior Euro
 Fertur equis. stridunt Zephyri, cursuque rotarum
 Sancia dividuis clarescunt nubila sulcis:
 Nec traxere moras, sed lapsu protinus uno,
 Quem poscunt, tetigere locum; qua sine sub imo
- 105 Angustant aditum curvis anfractibus Alpes,
 Claustraque coniectis scopulis durissima tendunt,
 Non alia referanda manu, sed pervia tantum
 Augusto, geminisque fidem mentita tyrannis.
 Semirutæ turres, avulsaque nocentia fumant.
- 110 Crescunt in cumulum strages, vallemque profundam

A 4

Æqua-

97 post annis *vulg.* pius *Heins.* 99 Tingunt *vulg.* Pingunt *MS.* 104 uno
al. sine supino *conj. Bæth.* 110 tumulum *al.* quod placet. *cf.* 15, 39.
 36, 342, ubi in simili varietate cumulum præfert *Heins.*

umbra flava est. Sic bonus pictor
 in tabula eam repræsentaret. *Mi-*
nax fit galea ab ipso colore & mo-
 tu cristæ. *Rubram cristam* Turco
 dat Virg. Aen. 9, 50.

94 Lux a clipeo polito repercus-
 sa ipsis radiis directis solis intole-
 rabilior oculis est.

96 *Patrius Mavortis amor* in cli-
 peo expressus potuit esse ipsa præ-
 sentia, & gestu quodam curam pue-
 rorum indicante. *Pius annis*, qui
 placidus & molliter refluens vitam
 servavit pueris. Tiberinus pater
 ut suos filios recipit natos ex Ilia.

98 *Electro Tiberis* formatur, me-
 rallo flavescente, quem colorem Ti-
 beri tribuit Horatius.

99 *Tectum tunica Martem ada-*
mantina fecit Hor. 1, 6. 13 i. fer-
 rea in chalybem durata.

102 Conf. 7, 163.

103 *Lapsu uno* non interiundæ,
 non strigantes, uno protelo.

104 *Quis inus finis* sit, declarat
 nomen *aditus*: nec, puto, repugnat
 narratio Orosii 7, 35.

106 *Durissima claustra*, insupera-
 bilia, *tendunt* Alpes i. obijciunt,
 opponunt intransibilibus.

108 *Gemini tyranni* Eugenius &
 Arbogastes equitum magister, quos
 admittere fauces, sed intra illas op-
 primendos a Theodosio.

110 *Strages* proprie stratorum
 humi & jacentium cadaverum
 multitudo.

Æquavere jugis. stagnant immerfa cruore
Corpora. turbantur permifto funere manes.

- Haud procul exacto lætus certamine victor
Cespite gramineo cōfederat, arbore fultus
115 Acclines humeros. dominum gavifa coronat
Terra fuam, furguntque toris majoribus herbæ.
Sudor adhuc per membra calet, creberque recurrit
Halitus, & placidi radiant in caffide vultus.
Qualis letifera populatus cæde Gelonos
120 Procubat horrendus Getico Gradivus in Hæmo.

Exuvias

112 traduntur *primæ editt.* 117 crebro *al.* 120 horrendum
Heinf. arvo *al.*

111 Si legamus *cruorem*, & ultimam vocis ac versus *m*, quod spatium excluderetur, primo transversa lineola in *e* signatam, deinde excidisse: *stagnant* significationem propriam retinebit, qua significat stare facere: *corpora stagnant cruorem*, impediunt ne diffluat, stare faciunt. *Stagnum*, ubi stant aquæ. Quod si *cruore* etiam retineamus, licebit sic explicare, *Corpora cruore immerfa cum stagnant*. Antiquum lemma c. 21 Sereni Sammonici, cuius varietatem e MSS. profert Keuchenius, fuit, arbitror, *Ad modendam rejectionem cibi, vel sanguinem stagnandum*, ut respondeat v. 378 *sistitque cruorem*. Sed significatione neutrali Stat. Theb. 10, 298 *Stagnant nigrantia tabo Gramina* in re plane simili, h. e. stant densata, & velur pulvi aut glutini inhærentia. Illud quidem modestius, quam quod subjicit, *Sanguineis nutant tentoria rivis*. Quidni sic maluisti Papini, *Sanguineisque nutant r. r.* Ceterum si quis *stagnare* apud Claudianum *corpora* eadem plane ratione velit, ac *gramina* Statii, ille immodestiore faciat, quam mihi, seni forte frigido, placere potest, poetam.

112 *Permifto funere* qui turbari manes potuerint, videndum. Pöttest, Barthio iudice, hoc velle poëta, propter multitudinem sepeliendorum non potuisse discerni, non ritu funerum inclamari singulos, sed promiscue modo terra utcunque fuisse obruendos. Veniebat in mentem *permulto funere* turbatos inferos metuiffe, ne magna vis barbarorum, quæ erat cum Eugenio & Arbogaste, oppugnatum illos veniret. Sed nihil cum variant libri, me sustineo. Si *traduntur manes* placeat, intelligendum fuerit a se invicem illos trudi propter turbam ac multitudinem.

115 *Coronat* flores sub ipso fundit, quibus coronari possit, gramen adeo, cum obsidionalem ex gramine coronam propter pericula ab Eugenio iminentia debeat Theodosio.

120 *Horrendus* ubique est Gradivus, sed qui *horrendum procubare* possit Mars jam ad quietem compositus, viderit, qui Heinsianam ex unico codice emendationem tueri volet. Offendit, credo, Heinsium recurrens casus in *us*: & forte ita cogitavit, si horrendum procumbit, quam horrendum stabit, pugnabit?

- Exuvias Bellona levat, Bellona tepentes
 Pulvere solvit equos, immensaque cornus in hastam
 Porrigitur, tremulisque ferit splendoribus Hebrum.
 Ut stetit ante ducem discussas Roma per auras,
 125 Conscia ter sonuit rupes, & inhorruit atrum
 Majestate nemus. Prior hic, "*O numen amicum,*
Dux ait, & legum genitrix, longeque regendo
Circumfusa polo, consors adjuncta Tonanti,
Dic agedum, quæ causâ vicæ? cur deseris arces
 130 *Ausonias, cælumque tuum? dic, maxima rerum.*
Non ego vel Libykos cessem tolerare vapores,
Sarmaticosve pati medio sub frigore Coros,
Si tu, Roma, velis. pro te quascunque per oras
Ibimus, & nulla sub tempestate timentes
 135 *Solstitio Meroën, bruma tentabimus Istrum.,,*
 Tum regina refert; "*Non me latet, inclite rector,*
Quam tua pro Latio victricia castra laborent,
Nec quod servitium rursus, Furicæque rebelles

A 5

Edo-

121 gerit al. 122 hostem, actam, astra conject. 125 Concita al. tunc sonuit vulg. acri al. 126 prior huic conj. Heinsf. 131 labores vulg. 137 Quod vulg. male, quam pro quantum ex MSS. Heinsf.

122 Debebat illud modo dicere, defixam esse juxta Martem hastam suam. Sed obiter indicat magnitudinem Martis, cui cornus immensa pro hasta fuerit. Usum Poëtæ præpositionis *in*, declarat Heinsf. ad 3, 152. *Tremuli splendor* sunt imago spiculi s. ferri hastæ, in præterfluente Hebro reperculsa.

124 *Aura* s. aer est vestis deorum. Disputavi hac de re in libello de Animabus Hippocratis, qui habetur in Commentt. Soc. Gotting. To. I §. 2 p. 77 & §. 8 p. 99.

128 *Polus* poëtarum etiam infimam aëris regionem notat, ut Stat. Theb. 5, 748 *ignis poli* est aer æstuosus. Non facit Claudianus Romam solis ac siderum potentem;

sed orbis terrarum superficiem, qua vel opus est vel possessio hominum, illi subjecit. Divisum imperium cum Jove Roma tenet.

130 *Cælum* dei est, ubi ille colitur: *Cælo donantur* imperatores per consecrationem, ut Plin. Pan. c. 11.

132 *Corum* s. *Caurum* recte & ordine assignat Sarmatiæ, unde versus Italiam & Constantinopolin veniunt *semper spirantes frigora cauri* Virg. Ge. 3, 356.

135 *Meroë* caput Æthiopiæ observationibus Astronomorum olim nobilis, quam aliquot gradibus ultra cancri tropicum esse, ex umbris colligerent, per quam primum parallelum æquatori circulum ducerent. Vid. Plin. 2, 73.

138 *Servitium* notat Eugenium ex ludimagistro humili tyrannum; *furicæ*

Edomitæ paribus sub te cecidere triumphis.

- 140 *Sed precor hoc donum cum libertate recenti
Adjicias, si vera manet reverentia nostri.
Sunt mihi pubentes alto de semine fratres,
Pignora cara Probi, festa quos luce creatos
Ipsa meo fovi gremio. cunabula parvis*
- 145 *Ipsa dedi, cum matris onus Lucina beatum
Solveret, & magnos profferrent sidera partus.
His ego nec Decios pulchros, fortesve Metellos
Prætulerim: non qui Pœnum domuere ferocem
Scipiadas, Gallisque genus fatale Camillos.*
- 150 *Pieriis pollent studiis, multoque redundant
Eloquio. nec desidiis, dapibusve paratis
Indulgere juvat: nec tanta licentia vitæ
Abripit, aut mores ætas lasciva relaxat:
Sed gravibus curis animum sortita senilem*
- 155 *Ignea longævo frenatur corde juvenus.
Illis, quam proprium ducunt ab origine, sortem
Oranus præbere velis, annique futurum
Devoveas venientis iter. non improba posco.
Non infueta dabis. donus hoc de more requirit.*

Annue.

141 Adjicias al. 146 præferrent al. præberent MS. 147 non Decios al.
153 Arripit al. aut - relaxat al. 159 hæc al. hoc ex MS. Heinf.

furie rebelles designant Arbogasten. Non ignoro quod *servitium*, quam humilis homo, quæ *furie*, quam furiosus rebellis &c.

143 *Festa luce*, auspicato ad felicitatem Romæ die.

146 *Sideribus*, peculiariter Lunæ assignata maturitas & facilitas pariendi.

150 *Redundant* ad flumen eloquentiæ respicit: ἄπειν & ἄφρων cognata &c.

151 *Desidia* poterat dicere per legem carminis, & debebat ex lege Grammaticorum: sed multitudinis nomine diversa genera a cau-

sis, ab adjunctis, notat. Nihil mutant in verbis boni Poëtæ sola metri necessitate; sed metri necessitas illis dicitur nonnunquam figures secundi sensus: ut homœoteleuton in linguis Europæ hodiernis non exprimit bonis poëtis absurda carmina, sed dicitur pulchras sententias.

154 Ablativi *gravibus curis* a voce *senilem* pendent; *longævo corde* a *frenatur*.

158 *Devoveas* vehementius dicitur pro assignes, ad indicandam rei magnitudinem: *iter* indicat ingressum & decursum anni.

- 160 *Annue. sic nobis Scythicus famuletur Araxes,
Sic Rhēnus per utrumque latus: Medisque subactis
Nostra Semiramice timeant insignia turres;
Sic fluat attonitus Romāna per oppida Ganges.,*
Ductor ad hæc: "Optata jubes, ultroque volentem,
165 *Diva, rogas: non hæc precibus tentanda fuissent.
Usque adæone meam condunt obliviam mentem,
Ut pigeat meminisse Probi, quo vindice totam
Vidimus Hesperiam fessasque resurgere gentes?
Ante dabunt hiemes Nilum; per flumina damæ
170 Errabunt, glacieque niger damnabitur Indus;
Ante Thyesteis iterum conterrita mensis
Intercisa dies refugos vertetur in ortus,
Quam Probus a nostro possit discedere sensu.
Dixerat, & velox jam nuntius advolat urbem.*
175 *Extemplo strepuere chori, collesque canoris
Plausibus impulsæ septena voce resultant.
Lætatur veneranda parens, & pollice docto
Jam parat auratas trabeas, cinctusque micantes*

Stamine:

162 stupeant MS. 166 condant conj. Heinsf. 167 iudice al. 168 ref.
turres MS. 170 piger conj. Heinsf. & ad flumen refert.
176 valle conj. Heinsf. V. N. 178 currusque vulg.

160 *Scythicus Araxes* ab Armenio diversus, qui aliis Oxus est, de quo Cellar. Not. Orb. Ant. T. 2 p. 709. Illustravit nostra ætate Th. Sigfr. Bayerus in Comm. Acad. Petrop. To. 1.

162 *Semiramice* turres sunt munita Babylonis reliqua, quæ occupare Juliani Imp. ætate votum fuisse, alias ostendi.

163 Non optat Gangem mutare cursum, sed oppida ad Gangem Romana fieri.

169 *Hiemes dabunt Nilum* h. e. Septentrionalis regio. Nilus non a meridionali plaga fluet, sed ab opposita.

171 *Thyesteis*, quas Thyestæ patri Atreus apposuit, filios epulan-

dos patri, a quo facinore sol avertisse oculos a poetis narratur. Secnam horribilem narrat Seneca Thyeste Actu 4.

176 Fugit ratio acutissimum virum, cum pro voce malle se scriberet valle. Septem colles Romæ non valle resultant, sed voce septena quæ allabitur & repellitur. Oblitus erat vir summus Virgilii sui, apud quem Aen. 5, 150 *Pulsi colles clamore resultant.*

177 *Pollicem* cum nominat poeta, viderur fufum tribuere Romæ patri, quo fila ducat aurea purpureaque.

178 *Trabeas*, consulares. V. ad 3, 251. *Cinctus* non autem ad Gabinum antiquorum cinctum referre: sed

- Stamine: quod molli tondent de stipite Seres,
 180 Frondea lanigeræ carpentes vellera silvæ:
 Et longum tenues tractus producit in aurum,
 Filaque concreto cogit squalere metallo.
 Qualis purpureas præbebāt candida vestes
 Numinibus Latona suis, cum sacra redirent
 185 Ad loca nutricis jam non errantia Deli.
 Illa feros saltus & desolatarelinquens
 Mænala, lassato certis venatibus arcu,
 Phœbus adhuc nigris rorantia tela venenis
 Exstincto Pythone ferens. tunc insula notos
 190 Lambit amica pedes, ridetque Ægæus alumnis
 Lenior, & blando testatur gaudia fluctu.
 Sic Proba præcipuo natos exornat amictu;
 Quæ decorat mundum: cujus Romana potestas
 Fetibus augetur. credas ex æthere lapsam
 195 Stare pudicitiam, vel sacro thure vocatam
 Junonem Inachiis oculos advertere templis.

Talem

179 cespitè *al.* 186 feris *conj. Barth. pulchre.* 187 Cretam *pri. editt. centum al.*

sed ad illum consularem clavum, quem *λωγον* dicebant Constantino-poli, quo velut circumvolutos videmus in Diptychis.

179 *Serici* ratio adhuc ignota eo tempore, & cum xylyno i. gossypio confusa: Justiniani demum ætate innotuit.

182 *Filis* lineis vel laneis ita subtilia inducuntur fila metallica, ut *concreta* hæc illis, & velut innata videantur. Illa jam fila lanea *squalent* auro, i. aureis velut squamis obdusa & resta sunt.

183 Hinc incipit Poëta blandiri matri consulum, cujus elogium hic repetemus ex *Grut. 352, 6 Anicie Falconiæ* (*Falconiæ* Boissardus, melius) *Proba, fidei, nobilitatis anti-quæ, ornamento Anicianæ familiæ, servandæ & docendæ castitatis exemplo, consulum proli, consulum matri, Anicius Hermogenianus Olybrius V.*

C. Consul ordinarius, & Anicia Juliana C. F. ejus devotissimi filii dedicarunt. Doctrinæ illius monumentum extant centones Virgiliiani, quos ultimum edidit amicus dum viueret meus I. H. Kromayerus, ipsamque in præfatione illustravit. Hanc introducit poëta veteri more vestes a se textas suis præbere filiis, & tale quid factum olim a Latona in Apolline & Diana suis, fingit. Cf. v. 224.

185 Ante hunc partum Latonæ, Delus quæ Ortygia, & Asterie vocabatur stabilem sedem non habebat, sed vaga ferebatur in & sub undis adeo. Vid. Callim. H. in Delum *pr.*

190 *Ægæus*, deus Ægæi maris, alias imperuosi & minacis.

195 *Pudicitia* deæ sub imagine cultæ olim Augustæ.

196 Ab Inacho fluvio fingat Argivam

Talem nulla refert antiquis pagina libris,
 Nec Latix cecinere tubæ, nec Græca vetustas:
 Conjuge digna Probo: nam tantum cœtibus exstat
 200 Fæmineis, quantum supereminet ille maritos:
 Ceu sibi certantes sexus quid possit uterque
 Hunc legere thorum. taceat Nereida nuptam
 Pelion, duplici fœcundam Consule matrem,
 Felicemque uterum, qui nomina parturit annis:
 205 Vt sceptrum gestere manu, membrisque rigentes
 Aptavere togas, signum dat summus hiulca
 Nube pater, gratamque facem per inane rotantes
 Prospera vibrati tonuerunt omina nimbi.
 Accepit sonitus curvis Tiberinus in antris,
 210 Ima valle sedens, arrectisque auribus hæsit,
 Unde repentinus cœli fragor. ilicet herbis
 Pallentes thalamos, & structa cubilia musco
 Deferit, ac Nymphis urnam commendat herilem.
 Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu,
 215 Cæruleis infecta notis, reddentia patrem
 Oceanum: crispo densatur gramine colla.

Vertice

198 Grata al. 201-204 Desunt in plerisque MSS. & in primis
 editt. usque ad Basil. quales hic sunt, debentur Clanexio. 208 tenuerunt
 omnia pri. editt. tenuerunt etiam Barth. Verbum tonare hic illustrat Heinsf.
 211 pro cœli quod dedit ex MS. Heinsf. populi vulg. unde conjic. scopuli.
 212 squalentes conj. Heinsf. 213 dominam com. vulg.
 216 densantur vulg.

gavam Junonem insignem non minus quam erat Olympius Jupiter, aut Pallas Attica.

203 Pelion nemus (πέλιον ὄρος) in quo celebratæ nuptiæ Theridos Nerei F. & Pelei, quas canit Catullus.

205 Sceptrum, eburnum illud, in quo summo aquila: rigentes togæ ab auro multo: rigorem indicant etiam imagines in Diptychis, & numamis. Vid. ad 7, 3.

212 Pallentes pingit colorem her-

barum a nimio humore flavescentium.

213 Urnam quam ipse Tiberinus pater alias habet, & inde aquam suis cum piscibus effundit, tradit interea curandam Nymphis, ne cesset aquæ fluxus. cf. 3, 134. Dominam herilem, quod probat Barthius, nimis ταυτολόγον videtur, nec sententia sat bona. Nimis zelotypus vel meticulosus fuerit Tiberinus, si Iliam suam nolit ad momentum relinquere: sed urnæ alia ratio.

Vertice luxuriat toto crinalis arundo:

Quam neque fas Zephyris frangi, nec sole perustam
Æstivo candore mori: sed vivida frondet

220 Æquævum complexa caput. taurina levantur

Cornua temporibus raucos sudantia rivos.

Distillant per pectus aquæ. frons hispida manat

Imbribus. in liquidos fontes se barba repectit.

Palla graves humeros velat, quam neverat uxor

225 Illa, percurrens vitreas sub gurgite telas.

Est in Romuleo procumbens insula Tibri,

Qua medius geminas interfluit alveus urbes

Discretas subeunte freto, pariterque minantes

Ardua turrigeræ surgunt in culmina ripæ.

230 Hic stetit, & subitum prospexit ab aggere votum

Unanimes fratres, juncto stipante Senatu

Ire forum, strictasque procul radiare secures,

Atque uno bijuges tolli de limine fasces.

Obstupuit visa, suspensaque gaudia vocem

235 Oppressam tenere diu; mox inchoat ore.

„Respicce, si tales jactas aluisse fluentis,

Eurota Spartane, tuis. quid protulit æquum

Falsus olor, valido quamvis decernere castu

Norint,

223 reflectit al. 225 Illi al. 231 junctos vulg. cuncta conj. Barth. juxta al.

219 *Candore*, quo candet ferrum, & incenditur arena: immo, quo *ær siccis fervoribus usus canduit* Ovid. Met. 1, 120.

220 *Taurina cornua* in fluminum pieturis solennia, ipsa etiam capita taurorum illis tribuunt. Vid. Spanh. de V. e. P. N. Diss. 7 p. 394 sq. Sed quod *sudant* rivos hæc etiam cornua, illud giganteum est, & nostro solemnne: *vanci* a sono.

223 Quod sunt *liquidi* fontes sordibus purgant barbam, peccinisque adeo vice funguntur.

224 Etiam hic uxor marito vestes texuit. Vid. v. 183.

225 *Vitræ* telæ, virides colore aquo.

230 *Aggerem* vocat insulam, aggestione limi in straminibus adhaerentis ortam: *votum subitum*, rem votis expetitam subito contingentem.

231 *Stipante senatu*, in processu consulari, de quo laudatus modo Spanh. diss. 12 p. 754 sqq.

236 Castori & Polluci comparat ac præfert fratres Probos.

Norint, & ratibus scævas arcere procellas?

240 *En nova Ledaïs soboles fulgentior astris.*

*Ecce mei cives: quorum jam Signifer optat
Adventum, stellisque parat convexa futuris.*

*Jam per noctivagos dominetur Olybrius axes
Pro Polluce rubens, pro Castore flamma Probini.*

245 *Ipsi vela regent. ipsis donantibus auras*

Navita tranquillo moderabitur æquore pinum.

*Nunc pateras libare deis, nunc solvere multo
Nectare corda libet. niveos jam pandite cætus,
Naides, & totum violis prætexite fontem.*

250 *Mella ferant silvæ. jam profluat ebrius amnis*

*Mutatis in vina vadis. jam sponte per agros
Sudent irriguæ spirantia balsamâ venæ.*

Currat, qui sociæ roget in convivia mensæ

Indigenas fluvios, Italis quicunque suberrant

255 *Montibus, Alpinasque bibunt de more pruinas:*

Vulturinusque rapax, & Nar vitiatu odor

Sulfure, tardatusque suis erroribus Ufens:

Et Phaëthontecæ perpeffus damna ruinæ

Eridamus, flavæque terens querceta Maricæ

Liris,

248 pangite al. cinctus conj. Scal. niveo jam plaudite coetû MS.

250 fluant Barth. ex MS. 259 tenens vulg.

239 *Procellas* quod arcent $\sigma\omega\tau\eta\gamma\epsilon\varsigma$ θεοῖ διῆτι. Vid. Hor. Car. 1, 3. 2. 1, 12. 25.

241 *Signifer* s. Zōdiacus, in quo locum accipere præcipuus novorum deorum honos. Vid. Virg. Georg. 1, 32 sqq. cujus comparatione fit probabilior Heinſii conjectura aptat *Adventu*, i. adventui, *convexa*.

243 *Noctivagos axes* pro sideribus, ut *igniferos* dixit 17, 275, ut *sideres* 34, 35 & 37, 116 *superos*. sed etiam *astriferos* Luca. 9, 5. Videntur poëtæ suos *axes* h. e. currus, singulis stellis tribuere, ut Ovid. Am. 1, 6 *pruinofos molitur Lucifer axes:*

& Trist. 4, 4. 62 *Pone sub ejusdem sideris axe* jacent. sic noster 44, 61 *Nitidos stupefacta juvenco Luna premit, pigrosque polus non concitat axes:* non de polo arctico loquitur, sed universim de cælo, quod stare videtur.

247 *Solvere* posuit cum respectu ad *Lyæum* Bachum, solventem curas, & linguam.

250 *Ebrius amnis*, qui potest facere ebrios, ut *pallida mors*.

254 *Physicam* rationem ponit: e montium radicibus prodeunt flumina, quæ sub montibus errare instar venarum in animali corpore videntur.

- 260 *Liris, & Oebaliæ qui temperat arva Galefus.*
Semper honoratus nostris celebrabitur undis
Iste dies: semper dapibus recoletur opimis.,
 Sic ait, & Nymphæ patris præcepta secutæ
 Tecta parant epulis: ostroque infecta corusco
- 265 Humida gemmiferis illuxit regia mensis.
 O bene signatum fraterno nomine tempus!
 O consanguineis felix auctoribus anne,
 Incipe quadrifidum Phœbi torquere laborem.
 Prima tibi procedat hiems, non frigore torpens,
- 270 Non canas vestita nives, non aspera ventis,
 Sed tepido calefacta Noto. ver inde serenum
 Protinus, & liquidi clementior aura Favoni
 Pratis te croceis pingat. te messibus æstas
 Induat, autumnusque madentibus ambiat uvis.
- 275 Omni nobilior lustro, tibi gloria soli
 Contigit, exactum nunquam memorata per ævum,
 Germanos habuisse duces: te cuncta loquetur
 Tellus, te variis scribent in floribus Horæ,
 Longaque perpetui ducent in sæcula fasti.

260 reparat *al.* 264 peplis *conj. Scal.* 267 annus *vulg. annæ Vic.*
 271 trepido *al.* 278 inscribent florib. *conj. Hemf.*

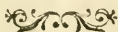
260 Quid sibi vult *Oebalia* inter
 Italiæ regiones? Coloniam *Oeba-*
 liæ s. *Laconicæ* intelligit circa *Ta-*
 rentum, ubi *Galefus*.

266 *Fraterno nomine*, i. fratrum
 duorum consulum, quos & *con-*
sanguineos antiquo more vocat, &
auctores; quasi dominos anni, qui
 nominantur, cum rogarur, quo-
 rum sit annus?

275 *Lustrum* hic sane videtur ge-
 neraliore significatione poni, pro

unoquoque temporis intervallo s.
 circuitu. Ceterum quod *soli* huic
 anno fratres contigisse consules, ait
 poeta, illud e fastis inductioe ali-
 qua refellit *Barthius*.

278 *Horæ* hic quatuor anni tem-
 porum, quædam numina, spectatum
 veris. Ceterum suspicor, alludere
 poetam ad ænigma *Virgilianum* &
floribus inscriptos nomina regum, & omi-
 nari futurum, ut hujus anni con-
 sules in ipsis quoque floribus scri-
 pti legantur.

II
 CL. CLAUDIANI
 IN RUFINUM
 LIBRI I

P R A E F A T I O

Phœbeo domitus Python cum decidit arcu,
 Membraque Cirrhæo fudit anhela jugo:

Qui spiris tegetet montes, hauriret hiatu
 Flumina, sanguineis tangeret astra jubis:

5 Jam liber Parnassus erat, nexuque soluto
 Cœperat erecta surgere fronde nemus.

Concussæque diu spatiosis tractibus orni
 Securas ventis explicuere comas.

Et qui vipereo spumavit sæpe veneno

10 Cephissos liquidis purior ibat aquis.

Omnis.

1 concidit *Cujac.* 4 tingeret *Cujac. & al.* tergeret *al.* 5 solum
 malit *Heins.* 7 squamosis *al.* 9 fumavit *Cujac. & al.*
 10 nitidis *al.*

Rufini hujus nomina, in quibus valde variatur, ex monumentis illustrat Pe. Relandus: honores, Gothofredi Prosopographia Cod. Theodosiani: res, annales atque historię ecclesię & imperii Rom. item Chronologia Codicis Theodosiani auctore Gothofredo. Nos illis tantum utimur, quæ ad lucem poëtæ verbis fenerandam necessaria putamus. Illud modo meminisse volumus, qui hos libros legunt, Rufinum Arcadio & Orientis aulæ, Honorio & occidentali imperio Stilichonem a Theodosio patre præfectos esse. V. Zosimus 4 extr. & 5 pr.

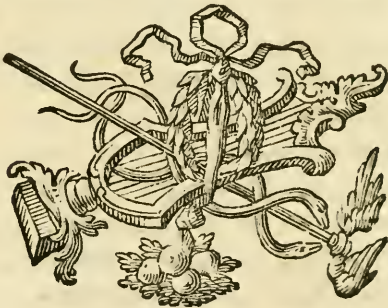
1 Arcu e Python draco ab oraculo Delphico, quod ad eum diem

Themis tenuerat, conatus Apollinem, hujus telis confectus est. Apollod. Bibl. 1, 4. 1. Fuit hæc allegoria, arbitrator. Quamdiu Themis consulitur, alio araculo non est opus. *Εἰς οἰωνὸς ἄριστος*, auspicium unum optimum, parere Themidi.

2 *Cirrhæum jugum* memorat ad magnitudinem Draconis signandam, qui ad urbem usque maritimam Phocidis extenderetur. Sed solent alias etiam poëtæ nominibus extendendis abuti.

7 Illi tractus sunt spiræ s. volumina draconis, quibus circumdedit Parnassum ipsum montem, in quo Delphi, dicitur. Delphorum porro urbem Cephissus perfluebat.

- Omnis, Io Pæan, regio sonat: omnia Phœbum
 Rura canunt. Tripodas plenior aura rotat.
 Auditoque procul Musarum carmine ducti,
 Ad Themidis coëunt antra severa Dei.
 15 Nunc alio Domini telis Pythone peremto
 Convenit ad nostram sacra caterva lyram,
 Qui stabilem servant Augustis fratribus orbem,
 Iustitia pacem, viribus arma regunt.

12 notat *Vic. & Vien.*

13 *dulci vulg. docti Bas.*

14 *sonora conj. Heinsf. deæ al. dei etiam Cujac.*

11 *Io Pæan!* Hæc ipsa tum primum orta gratulatio, qua deinde in victoriis & triumphis omnibus vsi sunt, & epinicia omnia Pæanas dixere. Callim. in Apoll. 97 *Ἠ ἦ, παιῶν ἀκρόμεν, ἕνεκα τῆτο Δελφός τοι πρώτιστον ἐφύμμιον εἶρετο λαός.*

12 Difficile forte dictu fuerit, quomodo rotet aura tripodas. Et tamen non insanit noster etiam cum poëtica furit. Utrum solebat Pythia in illo suo furore cum ipso, cui insidebat, tripode circumagi, idque vaporibus ex antro surgentibus tribuebant? Alias quidem

per furorem circumagi homines & rotari constat, unde Bacchum *Bassaridum rotatorem* vocat Stat. Silv. 2, 7, 7 ubi vid. Barth. An auram ita vehementem antro prorupisse significat, quæ tripodas impositos everteret? Prima exemplaria habent *notat*. An hoc vult, notabiles reddit, & ostendit, hic divinum quid esse?

14 Dii conveniunt gratulandi causa ad Apollinem, invitati a Musis: nunc, alio Pythone, Rufino Imperatoris telis peremto, noster poëta invitat principes Senatus Ro. ad gratulandum.

III
 CL. CLAUDIANI
 IN RUFINUM
 LIBER I

Sæpe mihi dubiam traxit sententia mentem,
 Curarent Superi terras, an nullus inesset
 Rector, & incerto fluerent mortalia casu.
 Nam cum dispositi quæsissem fœdera mundi,
 5 Præscriptosque mari fines, annisque meatus,
 Et lucis noctisque vices: tunc omnia rebar
 Consilio firmata Dei, qui lege moveri
 Sidera, qui fruges diverso tempore nasci,
 Qui variam Phœben alieno iusserit igni
 10 Compleri, Solemque suo: porrexerit undis
 Litora: tellurem medio libraverit axe.
 Sed cum res hominum tanta caligine volvi
 Adspicerem, lætosque diu florere nocentes,
 Vexarique pios: rursus labefacta cadebat
 15 Reiligio, causæque viam non sponte sequebar
 Alterius, vacuo quæ currere femina motu

B 2

Affirmat,

3 an certo *Cujac. ad Bas.* 5 maris *vulg.* annique *vulg.* annisque *al.*
 annoque *al.* 6 luci noctique *conj. Heinsf.*
 16 vano *Cujac. ad Bas.*

4 *Fœdera mundi* eleganti translatione notant constantem illam velut ex compacto cælestium corporum revolutionem: de qua Manil. 3, 55 *Staretque æterno religatus federe mundus. Sic Parcavum fœdere cautum est Ovid. Met. 5, 532. Cf. infra v. 65.*

9 *Variam Phœben*, phases mutantem singulis momentis: tum alieno igni: non dimittit facile nositer philosophandi occasionem.

11 Etiam hoc pulchre distum ad philosophiam: ut æquabilis sit motus circa axem, librata debet esse moles illi circumfusa. Vid. ad 1, 1. it. 8, 286.

15 *Causam* vel *viam causæ* adeo, ponit, tanquam de factione in rep. sermo esset, pro secta.

16 *Semina* solemne nomen, quo atomos Epicureas & elementa appellare solet Lucretius: his tribuit motum vacuum intell. rationis, solumque adeo casui debitum.

Affirmat, magnumque novas per inane figuras
Fortuna, nou arte, regi: quæ Numina sensu
Ambiguo vel nulla putat, vel nescia nostri.

20 Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absolvitque Deos. jam non ad culmina rerum
Injustos crevisse queror. tolluntur in altum,
Ut lapsu graviore ruant. Vos pandite vati
Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.

25 Invidiæ quondam stimulis incanduit atrox
Alecto, placidas late cum cerneret urbes.
Protinus infernas ad limina tetra sorores,
Concilium deforme, vocat. glomerantur in unum
Innumeræ pestes Erebi, quascumque sinistro

30 Nox genuit fetu: nutrix Discordia belli,
Imperiosa Fames, leto vicina Senectus,
Impatiensque sui Morbus, Livorque secundis
Anxius, & scisso mœrens velamine Luctus,
Et Timor, & cæco præceps Audacia vultu,

Et

18 censet *marg. Bas.* 19 Ambigua *marg. Bas. pro nostri quidam veri.*
27 sæua *Bas. marg.* 30 nutrit *Cujac. ad Bas. conf.*
ad 20, 433.

19 Nempe ad rem ipsam & causam religionis nihil interest, nullum quis putet deum esse, an non curare eum res humanas. Qui censet Ambigua scripsit, ille fluctuantem inter tres sententias facit poëtam, aut Numina esse incerta, dubium esse, an sint Dii, aut nullos omnino esse Deos, aut, si sint, non curare res humanas. Cæsura secundæ regionis excusat ultimam brevem in Ambigua.

24 Lues magna emphasi dicitur, de his, qui non pro se tantum mali sunt, sed mala sua transfundunt in alios. Sic λοιμὸν & pestem passim ponunt scriptores optimi.

27 Sorores, furias, non angusta illa & propria significatione, sed quidquid angere & vexare solet homines.

29 Erebum patrem facit, Noctem vero matrem: fetu, q. d. fecundatione, semine fecundo. Exprimit versum Hesiodi Theog. 125 Νύξ τέκε κυσσαμένη, ἔρῖβει Φιλοσθημιγῆσα. Candidatos poëtas jubeam in toto hoc concilio notare epitheta & picturas. Est hic locus inter pulcherrimos, qui ad pictorem etiam formandum utilis esse potest.

33 Scisso velamine pingit poëta luctum in se sævientem, in comas, in pectus, in vestes denique, quod ultimum etiam ficti luctus symbolum fecit Oriens. Morem lacerandarum vestium Græcis Romanisque etiam solemnem hic ostendit Barthii diligentia. Mærens lacera palla Concordia est Petro. c. 124.

- 35 Et Luxus populator opum, quem semper adhærens
 Infelix humili gressu comitatur Egestas,
 Fœdaque Avaritiæ complexæ pectora matris,
 Infomnes longo veniunt examine Curæ.
 Complentur vario ferrata sedilia cœtu,
 40 Torvaque collectis stipatur Curia monstribus.
 Alecto stetit in mediis. vulgusque tacere
 Jussit, & obstantes in tergum reppulit hydros,
 Perque humeros errare dedit: tum corde sub imo
 Inclusam rabidis patefecit vocibus iram.
 45 „Siccine tranquillo produci sæcula cursu,
 Sic fortunatas patiemur vivere gentes?
 Quo nova corrumpit nostros clementia mores?
 Quo rabies innata perit? quid inania profunt
 Verbera? quid facibus nequiquam cingimur atris?
 50 Heu nimis ignavæ, quas cælo Iupiter arcet,
 Theodosius terris. en aurea nascitur ætas.
 En proles antiqua redit. Concordia, Virtus,
 Cunque Fide Pietas alta cervice vagantur,
 Insignemque canunt nostra de plebe triumphum.

B 3

Pro

- 35 cui vulg. 37 viscera al. 38 ex ordine ad Bas. Cuj. 39 secreta MS.
 40 Totaque Bas. marg. Tetraque Cuj. ad Bas. 41 medio al. vultuque
 ad Bas. Cuj. 42 angues vulg. 44 faucibus Cujac. ad Bas
 47 Quæ nova vulg. corripuit al. 49 accingimur MS.

39 Ferrata sedilia esse possunt, in quibus dure sedetur, ut *Ferrei Eumenidum thalami* Aen. 6, 280. Sed neque secreta h. e. separata a se invicem damnare ausim.

42 Componit se ad orandum: hydri quos pro capillis habet ne vagi circa ipsum os dicenti obstrepant, illos reiecit. Sic *Bellona* 20, 111 pingues stragibus hydros pectit.

47 Quo h. e. quorsum, quo usque. Sic dedit ex MS. Heinsius.

Non dissimulo tamen, Quæ vel ob facilitatem, vel ob varietatem mihi magis placere. Quæ, quo, quid?

48 Inania verbera, quibus æra tantum cædimus, & ventilamus faces.

51 Felicissima adulatio, Jupiter cælo furias & mala arcet, Imperator prohibet terris. *Divisum imperium cum Iove Cæsar habet.*

53 Alta cervice, erectæ, nihil metuentes, despicientes malos.

- 55 *Pro dolor, ipsa mihi liquidas delapsa per auras
Justitia insultat, vitisque a stirpe recisis
Elicit oppressas tenebroso carcere leges.
At nos indecores longo torpebimus ævo,
Omnibus ejectæ regnis? agnoscite tandem*
- 60 *Quid Furias deceat, conjunctas sumite vires;
Conventuque nefas tanto decernite dignum.
Jam cupio Stygiis invadere nubibus astra,
Jam flatu violare diem, laxare profundo
Frena mari, ruptis fluvios immittere ripis,*
- 65 *Et rerum vexare fidem., Sic fata cruentum
Mugiit, & tortos serpentum erexit hiatus,
Noxiaque effudit concussio crine venena.
Anceps motus erat, vulgi pars maxima bellum
Indicit Superis: pars Ditis jura tuentur.*
- 70 *Dissensuque alitur rumor. ceu murmurat alti
Impacata quies pelagi, cum flamine fracto
Durat adhuc sævitque tumor, dubiumque per æstum
Lassa recedentis fluitant vestigia venti.*

Improba mox surgit tristi de sede Megæra,

- 75 *Quam penes insani fremitus, animique profanus*

Error,

55 Pro pudor *MS.* 57 e carcere *vulg.* 64 dimittere *Cujac.*
nd Bas. 65 laxare *vulg.* lapsare, lassare, turbare, luxare *al.*

66 totos *vulg.* 69 tuetur *al.* verentur *it.* veretur *al.*

71 flumine *Bas. marg. it.* *Guelph.*

56 *Justitia, Alstræa, virgo cælestis, quæ homines terrasque reliquit sub æratem æneam. Conf. v. 338 sq. Utitur hoc nomine ipse Virg. Georg. 2, 474. Elicit picturam habet blando nutu evocantis, & confirmantis cunctantem.*

63 *Flatu violare diem afflatu pestilente aëra meridianum inficere.*

65 *Rerum fidem vexare est illa federa mundi, de quibus ad v. 4 violare, turbare totam rerum naturam, ut nihil jam certi sit in prædictionibus astronomorum. Ve-*

xandi verbum familiare nosto. *Cruentum mugiit*, horribili emphasi: rasit mugitu guttur, ut sanguis sequeretur. *Erexit serpentum hiatus*, ut eriguntur & horrent pili vehementer iratis animalibus, gallis gallinaceis, canibus &c.

66 *Tortos hiatus*, qui sunt in MSS. intelligam de vi quadam & velut convulsione.

69 *Alii igitur inferre bellum volunt, alii modo defendere.*

75 *Profanus*, impius, religionem violans, ut mox apparebit.

Error, & undantes spumis furialibus iræ.

Non nisi quæsitum cognata cæde cruorem,

Illicitumve bibit, patrius quem fuderit ensis,

Quem dederint fratres. hæc terruit Herculis ora,

80 Et defensores terrarum polluit arcus: ?

Hæc Athamantæe direxit spicula dextræ:

Hæc Agamemnonios inter bacchata penates

Alternis lusit jugulis: hac auspice tedæ

Oedipoden matri, natæ junxere Thyesten.

85 Quæ tunc horrifonis effatur talia dictis.

„Signa quidem, o sociæ, Divos attollere contra

Nec fas est, nec posse reor: sed lædere mundum

Si libet, & populis commune intendere letum,

Est mihi prodigium cunctis immanius hydrys,

90 Tigride mobilius seta, violentius Austris

Acribus, Euripi refluis incertius undis

Rufinus. quem prima meo de matre cadentem

Suscepi gremio. reptavit parvus in isto

B 4

Sæpe

80 Hæc def. vulg. artus conj. Cujac. 83 intra conj. Heinsf.

86 o omittunt MSS. 89 natis MS. quod placet Heinsio. 90 ve-

locius Basf. 91 Acrius Harpyis vulg. hirpys Vic. Pro refluis,

fulvis it. flavis al. 93 raptavit al.

79 Terruit Herculis ora, & ipsum in furorem concitavit. per quem uxorem & liberos interfecit. Vid. Sen. Her. Fur. a v. 940. Vbi tamen nihil de Megara.

81 Spicula, quibus interfecit Athamas furiosus Learchum filium, designaturus idem scelus nisi fugisset in Palæmone, & illius Ino matre. Tisiphonæ tribuit injectum Athamanti furorem Ovid. Met. 4. 473.

82 Agamemnona interfecit Clytæmnestra uxor, hanc ulciscendi patris causa filius Orestes.

85 De Oedipo Jocastæ filio ac deinde marito, Tragœdiæ plenæ sunt. Aegistho glorianti, se esse filium Thyestæ, Clytæmnestra acute responder, Sen. Agam. 293 *Si parum est, adde & nepos.* De his Thyestæ cum Pelopea filia nuptiis, unde natus est Aegisthus, Servius interpretatur Virg. Aen. 6, 623. *Hic thalamum invasit nata.*

87 Mundum pro humano genere ponere, videntur a sacris scriptoribus didicisse reliqui.

90 Tigridis seta raptos catulos quam horribili celeritate persequatur, ostendit Plin. 8, 18 l. 25. Vid. infra v. 229.

- Sæpe sinu, teneroque per ardua colla volutus*
 95 *Ubera quæsitivæ fletu, linguisque trifulcis*
Mollia lambentes finxerunt ora cerastæ.
Meque etiam tradente dolos, artemque nocendi
Et didicit simulare fidem, sensusque minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere risu,
 100 *Plenus sævitæ, lucrique cupidine fervens.*
Non Tartessiæcis illum satiarit arenis
Tempestat pretiosa Tagi, non stagna rubentis
Aurca Pætolæ: totumque exhausserit Hermum,
Ardebit majore siti. quam fallere mentes
 105 *Doctus, & unanimos odiis turbare sodales!*
Talem progenies hominum si prisca tulisset:
Pirithoum fugeret Theseus; offensus Orestem
Desereret Pylades; odisset Castora Pollux.
Ipsa quidem fateor vinci, rapidoque magistram
 110 *Prævenit ingenio: nec plus sermone morabor.*
Solus habet quidquid scelerum possedimus omnes.
Hunc ego, si vestræ res est accommodata turbæ,
Regalem ad summi producam principis aulam.
Sit licet ille Numa gravior, sit denique Minos;
 115 *Cedet, & insidiis nostri flectetur alumni.,*
Orantem sequitur clamor, cunctæque profanas
Porrexere manus, inventaque tristitia laudant.

Illa,

- 94 tenero perque editt. prima, & placebat Heinsio. 95 Oscula MSS.
 96 membra al. 97 Memc etiam conj. Heins. artesque al. 98 E-
 didicit simulare al. 101 satiarit MSS. recte satiare al. 106 homi-
 nem al. 109 rapidoque al. rapido etiam Cujac. ad Basf.
 113 perducam vulg.

96 *Cerastæ*, angues, hydri, serpen-
 tes promiscue de Furiarum crini-
 bus apud poëtas. Prudent. Ha-
 martig. 135 Dei Marcionis ad-
 lambunt ora cerastæ.

102 *Tempestat*; quæ turbatis are-
 nis proventus micæ ostendat.

103 *Totum Hermum* dicit, hic
 enim recipit Pætolum & Hyllum,

quod docet Strabo 13 p. 430. Conf.
 noster 1, 53. 18, 214.

107 *Paria amicorum conjunctis-*
sima nominat.

111 *Possedimus*, κερτήμεθα. Præ-
 fens exaltum.

113 *Producam*, proprie, de eo
 qui per gradus procedit, & au-
 getur paullatim honoribus.

Illa, ubi cæruleo vestes connexuit angue,
 Nodavitque adamante comas, Phlegethonta sonorum
 120 Poscit, & ambusto flagrantis ab aggere ripæ
 Ingentem piceo succendit gurgite pinum,
 Pigraque veloces per Tartara concutit alas.

Est locus, extremum qua pandit Gallia litus

B 5

Oceani

119 Nodatamque ad. comam MS.

118 Angue igitur pro cingulo
 utitur.

119 Adamanta etiam hic ferrum
 intelligo, duræ necessitatis symbolum.
 Deinde *poscit Phlegethonta*
 (a Phlegethonte) *pinum, & accendit*,
 ut Ceres ab Aetnâ cum filiam quæ-
 rit: confert utrainque ipse noster
 36, 386 sq. Dat *aggerem* Phlegethonti
 altum, ne evagata flamma
 vastet omnia.

123 Etiam hic agnoscere licet
 doctrinam & ingenium poëtæ, qui
 Rufinum ut ab Acheronte excitet,
 ponit aditum illum ad inferos Ho-
 mericum fuisse in extrema Gallia,
 patria Rufini. Qui inspexerit
 Odyss. K, 504 imperia Circes, &
 Λ, 13 Ulyssis obsequium, ille Oceani
 ῥοῶν s. fluctuum mentionem in-
 veniet, præter ea nihil. Sed Ω,
 11 ubi de eadem re, λευκάδα πέ-
 τραν adjungit. Hanc *albam pe-*
tram Albion suam intelligebat Bar-
 nesius, qua de re jam disputarar
 acriter ad Euripidæ Helenam v.
 1692. Favet illi, in primis autem
 huic poëtæ nostri fictioni favet,
 fabula, de litoris Gallici incolis
 piscatoribus Francorum imperio
 subiectis, trajicere animas e Gallia
 in Britanniam consuetis, quam re-
 fert Tzetzes ad Lycophr. 1200,
 λέγουσι δὲ τὰς τῶν ἀποθησκόντων
 ψυχὰς ἐκεῖσε διακομίζεσθαι. Nimis
 jucunda est fabula, & multos ar-
 bitror fore, qui hæc legent, quibus
 non sit ad manus Lycophronis scho-
 liastes. Itaque non piget locum
 adscribere. Ita igitur pergit: Πα-
 ρὰ γὰρ τὴν ἀκτὴν τῆ Ὠκεανῆ τῆ
 παρὰ τὴν Βρεττανίαν ταύτην ἵησον

ἰχθυοθήρα ἄνθρωποι, κατοικῶσιν, ὑπ-
 ἤκουσι μὲν Φράγγοις, Φόρον δὲ μὴ
 τελῆντες αὐτοῖς, διὰ τὸ παραπίμ-
 πειν τὰς τῶν τελευτώντων ψυχὰς,
 ὡς Φασίν. Οὗτοι γὰρ ἀπειθῶντες
 ἐν ταῖς τῶν (ita habent libri, sed
 τῶν videtur delendum) ἑαυτῶν οἰ-
 κίαις περὶ ἐσπέραν καθεύδουσιν. ἀρα-
 σσομένων δὲ μετὰ μικρὸν αἰθάνονται
 τῶν θυρῶν, καὶ Φωνῆς ἀκήσουσιν ἐπὶ
 τὸ ἔργον καλῆσις αὐτῆς. ἀναστάν-
 τες δὲ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν βαδίζουσιν,
 ἢ κ' εἰδότες ποῖα ἄγει αὐτὲς ἀνάγκη.
 ὄρωσι δὲ ἀκίτας παρεσκευασμένας,
 ἀλλ' ἢ τὰς αὐτῶν, κενὰς μέντοι ἀν-
 θρώπων, ἐν αἷς εἰσελθόντες κωπηλα-
 τῆσι, καὶ αἰθάνονται βάρος τῶν
 πλοίων, ὡς ἐξ ἐπιβατῶν, ἕθνεα δὲ
 ὄρωσι ῥοπή δὲ μιᾷ καταίρουσιν εἰς
 τὴν Βρεττανίαν νῆσον, μόλις ὅτε
 χρῶνται ταῖς ἰδίαις ναυσὶ νυχθημέρῳ
 κατάρα δύναμενοι. Κατέραντες δὲ
 πρὸς τὴν νῆσον πάλιν ἕθνεα ὄρωσι, Φω-
 νῆς δὲ ἀκήσουσιν τῶν δῆθεν ὑποδεχομένων
 τὰς αὐτὰς ἐπιβάτας, ἀπαριθμούντων
 αὐτὰς καὶ πατρώδην καὶ μητρῶδην,
 ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἀξίας, καὶ τέχνης καὶ
 ὀνόματος τῶν καθ' ἓνα καλόντων. οἱ
 δὲ τῶν δῆθεν ἀποφορτιστάμενοι,
 πάλιν ἐλαφροτέροις τοῖς σκάφεσι, μιᾷ
 ῥοπή πρὸς τὰς οἰκίας αὐτῶν ὑποτρέ-
 φουσιν. Video hanc narrationem
 omnibus prope verbis contractam
 ex narratione Procopii Gothic. 4,
 20 qui non omnino veram sibi
 videri, ait, sed tamen acceptam
 a viris innumerabilibus, οἳ δὲ τῶν
 μὲν πρᾶσσομένων αὐτηροῖ, τῶν δὲ
 λόγων αὐτήκοοι ἰσχυρίζονται γεγο-
 νέναι. Ipse eo inclinatur, ut velit
 εἰς ὀνειρώδη τιὰ δύναμιν ἀποκεκρί-
 θαι τὰ θρυλλόμενα, resolvi ea,
 quæ

- Oceani prætentus aquis, ubi fertur Ulysses
 125 Sanguine libato populum movisse silentem.
 Illic umbrarum tenui stridore volantum
 Flebilis auditur questus. firaulacra coloni
 Pallida defunctasque vident migrare figuras.
 Hinc Dea profiliit, Phoebique egressa serenos
 130 Infecit radios, ululatuque æthera rupit
 Terrifico. sensit ferale Britannia murmur,
 Et Senonum quatit arva fragor, revolutaque Tethys
 Substitit, & Rhenus projecta torpuit urna. ?
 Tunc in canitiem mutatis sponte colubris
 135 Longævum mentita senem, rugisque severas
 Persulcata genas, & ficto languida passu,
 Invadit muros Elusæ, notissima dudum
 Tecta petens, oculisque diu liventibus hæsit,
 Pejorem mirata virum. tunc talia fatur.
 140 "Otia te, Rufine, juvant? frustra que juventæ
 Consumis florem patriis inglorius arvis?
 Heu nescis quid fata tibi, quid sidera donent,
 Quid fortuna paret. toti dominabere mundo,
 Si parere velis. artus ne sperne seniles.

Nam-

- 124 quo fertur vulg. 125 silentium vulg. 127. auditu al. 128 mu-
 gire MS. catervas al. 133 unda al. Cf. I, 213. urna etiam
 Bos. marg. 142 debent, dedent, spondent al.

quæ feruntur, in vim aliquam somnificam. Non male forte: ut miserarum sagarum phænomena ad sopores & somnia quidam referunt. Nos Claudiano hoc præstandum putabamus, ut non sine causa aut ἀφορμῆν sinitisse inferos in extrema Gallia videretur. Qui voluerit ultra progredi, ille forte S. Patricii apud Hibernos purgatorium, & alterum Brendani apud Hibernos, hinc orta reperiet. Sed huc opus fuerit aliis auctoribus, quam Antverpiensibus Bollandis, valde alioquin moderatis a. d.

xvii Martii, in appendice vitæ S. Patricii c. 5 p. 587 sq.

126 Tenui stridore, τριζήσας, ut est Odysf. Ω, 5 & 7.

137 Elusæ Novempopuloniæ urbis, hod. Euse en Gascogne, ut placet Barthio: nec aliter Cl. Wesselingius ad Itiner. Hieros. p. 550. Notissima Megaræ sunt tecta Rufini, quicum sæpe habitaret. Vehemens illud præsertim, Pejorem mirata virum, intell. se.

142 Fata, sidera, fortuna eandem rem notat diverso respectu. Megaræ induit personam veteris Magi, Chaldæi, Mathematici.

- 145 *Namque mihi magicæ vires, ævique futuri
Præcius ardor inest. novi, quo Theffala cantu
Eripiat lunare jubar, quid signa sagacis
Ægypti valeant, qua gens Chaldæa vocatis
Imperet arte Deis. nec me latuere fluentes*
- 150 *Arboribus succi, funestarumque potestas
Herbarum, quidquid letali gramine pollens
Caucasus, & Scythicæ vernant in carmina rupes,
Quas legit Medea ferox, & callida Circe.
Sæpius horrendos Manes sacrisque citavi*
- 155 *Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi
Carminibus victura meis, multosque canendo,
Quamvis Parcarum restarent fila, peremi.
Ire vagas quercus, & fulmen stare coëgi,
Versaque non prono curvavi flumina lapsu*
- 160 *In fontes reditura fucs. neu vana locutum*

Me

- 147 Deripiat conj. Heinsf. 151 germine al. carmine etiam margo Basf.
152 gramine it. gramina al. 154 pro manes, latices margo Basf. litavi
vulg. ante Claver. cui debetur citavi. levavi, litando, litatis al. citatam
conj. Heinsf. 158 fulmina, flumina, flamina al. 159 repressi-
cursu margo Basf.

147 Eripere lunæ suam lucem re-
cte dicitur Saga Theffala. Sed ta-
men bene observatum Heinsio,
præpositionem de hac in re fami-
liarem esse poëtis, ut Hor. Epod.
5, 46 *Lunamque celo deripit: &*
17, 5 Refixa celo devocare sidera:
& v. 78 *Deripere lunam polo. Si-*
gna, characteres magici, ex hiero-
glyphicis illis forte orti.

149 Imperet, pulchre. Nam ver-
bis imperiosis & minacibus utun-
tur interdum magi. Cui non no-
tus titulus libri superstitiosi, *Vis*
inferis illata, Hallenzwang, cui
Fausti Doctoris nomen præscri-
bunt. *Fluentes arboribus succi:* suf-
fumenta magica bonam partem con-
stant succis & resinis arborum.
Vid. v. g. Veget. mulom. 4, 12.

152 *Scythicæ rupes vernant her-*
bas in carmina h. e. ad usum ma-

gicum & incantationes aptas pro-
ducunt. Illustravit hanc rationem
similibus Statii locis, cui debetur
restituta hic lectio, Heinsius

153 Propria Medæ & Circes
epithera. *Sit Medea ferox* Hor. A.
P. 123.

155 *Funera traxi* e sepulcro.

157 *Parcæ sunt Fata.* Hæc vero
interdum de naturali morte su-
muntur, opponunturque violentæ,
ut occupare fata sit sibi accelerare
mortem, cui contrarium *fato suo*
mori.

158 *Fulmen stare coëgi.* Majesta-
tem carmini cum varietate conciliat
hæc lectio: *fulmen*, quod iam ferri
hue illuc coëpit, coëgi impetum
sistere. Potestatem sibi arrogare
magos in tempestates, tralaticium
est.

Me fortasse putes, mutatos cerne Penates.,
 Dixerat: & nivæ (mirum) cœpere columnæ
 Ditari, subitoque trabes lucere metallo.

Illecebris capitur, nimiumque elatus avaro

- 165 Pascitur intuitu. sic Rex ad prima tumebat
 Mæonius, pulchro cum verteret omnia tactu.
 Sed postquam riguisse dapes, fulvamque revinctos
 In glaciem vidit latices; tum munus acerbum
 Sensit, & invisò votum damnavit in auro.

- 170 Ergo animi victus, "*Sequimur quocumque vocaris,*
Seu tu vir, seu Numen,," ait: patriaque relicta
 Eoas jussum Furivæ tendebat ad arces,

Instabilesque olim Symplegadas, & freta remis
 Inclita Thessalicis qua celsa Bosphorus urbe

- 175 Splendet, & Odrysiis Asiam determinat oris.
 Vt longum permensus iter, ductusque maligno
 Stamine fatorum claram subrepfit in aulam,
 Ilicet ambitio nasci; discedere rectum;
 Venum cuncta dari. profert arcana, clientes

- 180 Fallit, & ambitos a principe vendit honores.

Inge-

- 166 aspectu al. 169 invito quid. MSS. 170 animum MS. vocabis al.
 173 Instabiles MS. pro olim, diu MSS. 174 arce vulg. 175 discrimi-
 nat al. 179 proferre MS. Hinc etiam fallere - vendere conj. Heinsf.

165 Ad prima, ὡς τὰ πρῶτα, primum: ut, ad ultimum.

166 Pulchrum est, quod placet: placebat sibi valde Midas hoc tactu, efferebatque se ab initio.

170 Animi victus plane ut Virg. Ge. 4, 491 de Orpheo *Intemior heu victusque animi respexit.*

172 Eoas dicit cum relatione ad Galliam, unde Rufinus excitatur.

173 *Symplegadas* commemorat poëta, licet illæ venienti ab occidentali plaga sint ultra Constanti-nopolin. Scilicet cum sint tamen sat propinquæ Cyanæ, non voluit poëta ita speciosum nomen & Argonautas ipsos, in carmine suo

omittere. Quod dicit *instabiles olim*, ad fabulam alludit. Fatale enim fuit ut desinerent moveri & *symplegadas* esse adeo, cum primum navim transmisissent. Χρῆδων γὰρ ἦν αὐταῖς νηὸς περιωδείσης εἴηται παντελῶς, ut ait Apollod. 1, 9. 22.

177 *Stamen fatorum* videtur, ultra notam metaphoram, habere respectum ad Ariadnæum filium, quo ductus Theseus Labyrinthum evasit.

180 *Ambitos*, petitos a principe, tanquam fonte: Præpositio a non notat quis petierit, sed unde petiti sint honores.

Ingeminat crimen, commoti pectoris ignem
Nutrit, & exiguum stimulando vulnus acerbat.

Ac velut innumeros amnes accedere Nereus
Nescit, & undantem quamvis hinc hauriat Istrum,

185 Hinc bibat æstivum septeno gurgite Nilum,
Par semper, similisque meat: sic fluctibus auri
Expleri calor ille nequit. Cuicumque monile
Contextum gemmis, aut prædia culta fuissent,
Rufino populandus erat, dominoque parabat

190 Exitium fecundus ager; metuenda colonis
Fertilitas. Laribus pellit, detrudit avitis
Finibus, aut aufert vivis, aut occupat heres.
Congestæ cumulantur opes, orbisque rapinas
Accipit una domus. populi fervire coacti,

195 Plenaque privato succumbunt oppida regno.

Quo vesane ruis? teneas utrumque licebit
Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes,
Jungantur folium Cræsi, Cyrique tiara:
Numquam dives eris, numquam fatiabere quæstu.

Sem-

182 cumulando MSS. 185 litore Bas. 186 meat al. 187 fitis
ista al. 193 ruinas al. 194 manus MSS. 198 Cyri,
Cræsiq; MSS. tiaras conj. Heins.

181 *Ingeminat*, auget, & calumniando altero tanto majus facit, nedum ut extenuet: & hoc modo iram principis alit, vulnus in pectore ipsius, quod exiguum fuerat, tanquam vnguis in ulcere amplificat: *stimuli* sunt etiam inter tormenta: locus jam læsus stimulando incenditur.

185 Æstate modo Ægyptum inundat Nilus. Plin. 5, 9 *Incipit crescere luna nova quæcunque post solstitium est* &c.

187 Conferri ad hanc descriptionem jussit Heinsius Suidam V. *Περσicos*. Et sunt ibi pluscula, quæ videri possint hinc sumpta: sed in eo differt Suidæ narratio, quod ibi plane parallelos tractantur, eo-

rundem flagitiorum participes, Rufinus & Stilicho.

192 Conf. 15, 166 ubi similia in Gildonem, quæ ad fecundum nostri ingenium declarandum faciunt.

195 *Regnum privatum* invidiosissime vocatur potentia, quam sibi privatus arrogat. Nondum obliti erant Romani, qui historias legent, quam invidiam haberet ipsum regni nomen, nedum *privati*.

197 *Lydiæ* est Pæctolus & Herminus: *rutilus* color auri.

198 *Cyri solio redditum Phraaten* habemus Hor. Car. 2, 2. 17. *Tiaræ* esse Phrygium gestamen, docet Virg. Aen. 7, 247. it. Iuven. 6, 516. Itaque placet lectio MSS. quæ nomina regum perniuntat.

- 200 Semper inops, quicumque cupit. contentus honesto
 Fabricius parvo spernebat munera Regum,
 Sudabatque gravi Consul Serranus aratro,
 Et casa pugnaces Curios angusta tegebat.
 Hæc mihi paupertas opulentior: hæc mihi tecta
 205 Culminibus majora tuis. tibi quærit inanes
 Luxuries nocitura cibos. mihi donat inemptas
 Terra dapes. rapiunt Tyrios ibi vellera fucos,
 Et picturatæ saturantur murice vestes:
 Hic radiant flores, & prati viva voluptas
 210 Ingenio variata suo. fulgentibus illic
 Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba,
 Sollicitum curis non abruptura soporem.
 Turba salutantum latus ibi perstrepat ædes:
 Hic avium cantus, labentis murmura rivi.
 215 Vivitur exiguo melius. natura beatis
 Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Hæc

201 *regis margo Bas.* 203 *tenebat al.* 204 *augustior vulg.* 207 *tibi succos al.* 208 *signantur margo Bas.* 215 *beatos omnibus MSS. ap. Burm. ad Aen. 6, 66.*

207 *Rapiunt - fucos* eleganter, q. d. cupide & celeriter bibunt. *Fucus* non ipsa purpura, sed *δευσοποιόν φάρμακον*, quo imbuta primum lana profundius admittit, & servat fidelius pretiosum purpuræ sanguinem. Dixi ea de re quædam ad Quintil. 12, 10. 75. Locum ibi laudatum Nov. 4, 405 postea deprehendi expressum e Platone de Rep. 4 p. 449, B. Cæterum *fucos* s. *succos* Tyrios, quibus e MSS. *fucos* substituit Heinlius, damnare non ausim: cum præsertim *Sidonio ostro* multum distent *Aquinatam potantia vellera fucum*, Horat. Epist. 1, 10. 26 quo ipso etiam in loco tamen *fucum* habent primæ editiones. Et est frequens admodum horum nominum in MSS. permutatio.

208 *Picturatas vestes* intelligo, quæ figuræ etiam vel colore vel acu vel ipsa denique textura pictas habent: qualis apud Romanos quoque triumphalis. Plin. 3, 48 s. 74 *Pictas vestes apud Homerum* (Il. Γ, 125) memorat, *unde triumphales* natæ. Cic. Tus. 5 c. 21 *Textili stragulo magnificis operibus picto* imponit Damoclem. Vid. Cerda ad Virg. Aen. 3, 483 *picturatas auri subtemine vestes*. Verius Claudiani multum Maroniano inferior est. Hic indicatur quomodo picturatæ sint vestes: in illo picturatæ jam vestes saturantur murice, quod *ὑστερον πρότερον* est, & naturæ rei adversum.

212 *Non abruptura soporem*, i. non passura abrumpi. Herba illa ita molle

Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu :
 Classica non fremerent : non stridula fraxinus iret :
 Non ventus quateret puppes, non machina muros.

220 Crescebat scelerata fitis, prædæque recentis
 Incestus flagrabat amor, nullusque petendi
 Cogendive pudor. crebris perjuria neçtit
 Blanditiis: sociat perituro fœdere dextras.
 Si semel e tantis pascenti quisque negasset,

225 Effera prætumido quatiebat corda furore.

Quæ sic Getuli jaculo percussâ læxna,
 Aut Hyrcana premens raptorem bellua Parthum, ?
 Aut serpens calcata furit? jurata Deorum

Majestas teritur: nusquam reverentia mensæ,

230 Non conjux, non ipse simul, non pignora cæsa

Suffi-

217 victu MS. quod placet Heinsf. vultu MS. 218 gemerent Basf. ὄ
 MS. 222 perj. miscet vulg. nutrit MS. neçtit etiam Cnj. ad Basf.
 223 perituras MS. 226 Getulo al. gentili plac. Heinsfo. Getuli etiam
 Vic. 227 partus al. 229 nunquam al. 230 cæsi MS.

le præbet cubile domino, ita dulcem
 conciliat somnum, ut curæ illum
 nullæ excitent.

218 *Stridula fraxinus*, hasta cum
 sibilo ac stridore findens aëra.

219 Navium usus semper a poë-
 tis ad corruptos hominum mores,
 & sæcula non amplius boni metal-
 li, refertur. V. g. Arat. 110 quam-
 diu Justitia adhuc versabatur inter
 homines, Astræa virgo, Χαλεπή
 ἀπέκειτο θάλασσα, καὶ βίον ἔπω νῆες
 ἀπόπροθεν ἠγίνεσκον. Ovid. Met.
 1, 132 ferrea demum ætate *Vela da-
 bant ventis* &c.

221 *Incestus amor*, qui simul re-
 ligionem ac pietatem violat.

223 *Perituro fœdere*: vehemen-
 tius ita, quam si simpliciter po-
 suisset, non diturno, non diu du-
 raturo. *Sociat dextras*, antiquum
 symbolum fidei, etiam in num-
 mis sæpe expressum. Utranque
 imaginem hæbet jam Homerus 11.

B. 340 Ἐν πυρὶ δὴ βυλαί τε γενοίαι-
 το — καὶ ὀξυαὶ ἤσ ἐπέπιδμεν.

224 Si vel semel *quisque* h. e.
 quisquam, vel quiscunque pascen-
 ti Rufino, de ram magnis & mul-
 tis rebus, quas quotidie petebat,
 quidquam negasset.

226 *Gentili* placeret mihi, com-
 mendante Heinio, si relinquere-
 tur indicium aliquod patriæ, aut
 si unam tantum leones haberent pa-
 triam, aut si leones facilius genti-
 li, quam alieno jaculo vulnera-
 rentur.

227 Vid. supra v. 91.

229 *Majestas teritur*, conculea-
 tur, verbum vehemens ex antiqui-
 tate repetitum. Nævius Apella
 apud Priscia. 6 p. 681 ext. *Ut
 illum DI terant, qui primum olivor
 cepam protulit.*

230 *Ipsè*, qui negavit Rufino, si-
 mul cæsus cum conjuge & liberis.

Sec.

Sufficiunt odiis: non exstinxisse propinquos,
 Non notos egisse fat est: excindere cives
 Funditus, & nomen gentis delere laborat.
 Nec celeri mittit leto: crudelibus ante
 235 Suppliciis fruitur. cruciatus, vincla, tenebras,
 Dilato mucrone, parat. pro sævior ense
 Parcendi rabies, concessaque vita dolori!
 Mors adeone parum? caussis fallacibus instat:
 Arguit attonitos se iudice. cætera segnis,
 240 Ad facinus velox: penitus regione remotas
 Impiger ire vias. non illum Sirius ardens,
 Brumave Rhipæo stridens Aquilone retardat.
 Effera torquebant avidæ præcordia curæ.
 Effugeret, ne quis gladios, neu perderet ullum
 245 Augusto miserante nefas. non flectitur annis:
 Non ætate labat. juvenum rorantia colla
 Ante patrum vultus stricta cecidere securi.
 Ibat grandævus nato moriente superstes
 Post trabeas exful. quis prodere tanta relatu

Funera,

232 notis *al.* exstinguere *al.*
mag. Bas.

234 perimit *al.*
 242 Typhæo *Bas.*

237 Portenti

Sed *cæsi* fere malim, ut referatur ad principalem personam, infelicem illum maritum, patrem, propter cuius offensionem pereunt *conjux & pignora*.

237 Acerbissime Cic. ad Terentiam 15, 3 *Ut tuto sim quod laboras, id mihi nunc facillimum est, quem etiam inimici volunt vivere in his tantis miseriis.* Crudelissime Tibertius ap. Sueto. c. 61 *precanti cuidam pænæ maturitatem respondit; Nondum tecum in gratiam redii.*

239 Crudelitas Rufini fecit, ut attoniti essent homines etiam innocentes, cum ad hunc iudicem & quæsitorem vocarentur. Sed ipse hunc timorem indicium & argumentum commissi facinoris interpretatus est.

240 Regione hic non puto aliud significare quam spatium, intervallo; penitus autem simpliciter augere significationem, plane, quantum potest.

242 *Rhipæus* s. quod alii malunt *Riphæus aquilo*, a montibus ejusdem nominis spirans.

245 *Augusto* imperatore miserante & parcente, Rufinus perdit nefas h. e. occasionem nefarium quid perpetrandi.

246 *Rorantia colla*, sanguine stiltania.

249 *Post trabeas* i. post gestum Consulatum, cuius tum insigne etiam trabea, auro distincta & gemmis, ut copiose ostendit Barthius. Vid. 1, 178. 7, 5. 22, 3.

- 250 Funera, quis cædes possit deflere nefandas?
 Quid tale immanes umquam gessisse feruntur
 Vel Sinis Isthmiaca pinu, vel rupe profunda
 Sciron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sulla?
 O mites Diomedis equi! Busiridis aræ
- 255 Clementes! jam Cinna pius, jam, Spartace, lenis
 Rufino collatus eris. dejecerat amens
 Occultis odiis terror, tacitique sepultos
 Suspirant gemitus, indignarique verentur.
- At non magnanimi virtus Stilichonis eodem
- 260 Fracta metu: medio solus sed turbine rerum

Contra

252 Cyclops hamata marg. Basf. 254 equos - aras MS. 256 omnes al.
 amens etiam Vic. & Vien. 258 indignatique al. quod placet Barthio.
 260 medioque in vulg. medio solus sed al. solus medio sed al. sese me-
 dio sed prima edit. sese medio de al. medio sese sed Cujac. ad Basf.
 solus medio qui conj. Heinsf.

250 Tanta funera, non simplici-
 ter pro tot positum: sed etiam
 tam magna.

252 Solebat Sinis latro Isthmum
 Corinthiam obsidens inflexis pi-
 num cacuminibus (unde πρυο-
 κάμπτης dictus) deligare homi-
 nes, & ita redeuntibus ad inge-
 nium arboribus dilacerare, eodem
 deinde supplicio ipse a Theseo
 peremptus. Vid. Pausa. Corinth. c.1.

253 Sciron infamis & ipse latro
 saxa quædam inter Megara & Co-
 rinthum inhabitans, inde homines
 in mare deiecit: sed ipse quoque
 Theseo eandem pœnam dedit, quod
 idem Pausanias tradit Atticis ex-
 tremis. De Sullæ crudelitate Sen.
 de Benef. 5, 16 & de Clem. 1, 12 &c.

254 Diomedis equi carne humana
 pasti a domino suo, quem illis
 tandem devorandum obiecit Her-
 cules, (vid. Diod. Sic. 4 c. 15.
 Ovid. Met. 9, 194 &c.) mites vi-
 deri possunt, si cum Rufino com-
 parentur. Busiridis illaudati aras
 olim poëtarum & declamatorum
 materiam fuisse, indicat Virg. Ge.
 3 pr. & ineptum illius laudato-
 rem refellit in encomio Isocrates.

255 Cinna, adiutor ille & re-
 vocator C. Marii, interfector Octa-
 vii Consulis, M. Antonii oratoris,
 ceterorum. Vid. Vell. Pat. 2, 22
 qui pulchre de illo c. 24 extr.
*ausum eum, quæ nemo auderet bo-
 nus; perfecisse, quæ a nullo nisi for-
 tissimo, perfici possent.* Spartaci
 nomen servi, qui XL millibus ser-
 vorum collectis terrorem & cla-
 des Italiæ intulerat, humilis, au-
 dacis, crudelis, seditiosi appellatio
 facta. Vid. Vell. 2, 30. Cicero
 Phil. 4 extr. Antonium vocat *per-
 cussorem, latronem, Spartacum.*

256 Amens terror, vehementis &
 dignum summo poëta epitheton,
 quod restituit ex MSS. Heinsius,
 quod firmat antiquissima editio
 Vicentina & emendata sane Vien-
 nensis. Et tamen omnes pene ne-
 cessarium facit illud, quod vix ab-
 esse potest accusatiuus, unde in-
 telligatur, quis dejectus sit. Nec
 rursus librariis semibarbaris de-
 beri potest *amens*. Quid si ita
 poëta dedit, *Dejecerat amens Oc-
 cultos odii terror.* *Occultus odii est,*
 qui tegit odium suum, ut *manife-
 stus mendacii &c.*

Contra letiferos rictus, contraque rapacem
Movit tela feram, volucris non præpete cursu
Vectus equi, non Pegaseis adjutus habenis.

Hic cunctis optata quies, hic sola pericli

265 Turris erat, clipeusque trucem porrectus in hostem.

Hic profugis sedes, adverfaque signa furori,
Servandis hic castra bonis: hucusque minatus
Hærebat, retroque fuga cedebat inert.

Haud secus hiberno tumidus cum vortice torrens

270 Saxa rotat volvitque nemus, pontesque revellit,

Frangitur objectu scopuli, quærensque meatum
Spumat, & illisa montem circumtonat unda.

Qua dignum te laude feram, qui pene ruenti,

Lapsuroque tuos humeros objeceris orbi?

275 Te nobis trepidæ ceu sidus dulce carinæ

Ostendere Dei, geminis quæ lassâ procellis

Tunditur, & victo trahitur jam cæca magistro.

Inachus rubro perhibetur in æquore Perseus

Neptu-

261 pestiferos *al.* 266 regna *vulg. adv. hic signa MS.* 270 vertit-
que-postesque *marg. Basf.* 272 elisa *al. circumsonat al.* 274 subjeceris *MS.*

276 lapsa *vulg. quassa conj. Heinsf.* 278 In. quondam
vulg. rubro etiam Cujac.

262 Chimæra itaque comparat
Rufinum, ad quam conficiendam
Pegaso adjutore usus est Bellerophontes. Apollod. 2, 3.

265 Porrectus illud pulchram
phantasian offert lectori propugna-
toris objicientis se hosti, & pro-
rendentis clipeum. Sic mox *adversa*
furori signa indicant exercitum si-
gna inferentem in furiosum ho-
stem.

267 Rufinus dum vexat perfe-
quiturque bonos omnes *huc usque*
tantum, usque ad Stilichonem ad
quem confugiunt miseri, *minatus*,
ubi in hunc incidit, stupore &
metu hæret. Ceterum plane si-
miles moribus ac sceleribus facit
Rufinum & Stilichonem Zosimus
5 pr. it. Suidas V. *Πεφίστος*.

276 *Geminas procellas* intelligo
fluctus per vices utrumque latus
navis ferientes. Sed interdum su-
spicor, pro *geminis* legendum for-
te *Geminos* Castora & Pollucem,
Servatores illos nautarum. *Lassa*
dicitur navis ut alias *fessa*, quæ
vi externæ non jam resistit: *cæca*,
pulchre: oculos enim navi præ-
stat gubernator, cuius ministerio
cessante, cæca est.

278 *Inachus* longa successione,
Perseus, instructus Mercurii tala-
ribus, quæ hic *alæ* vocantur, &
Medusæ Gorgonis capite, interfe-
cit cetum, cui exposita fuerat An-
dromeda ad Ioppen Syriæ, ut fa-
ma vetus vulgarat. Vid. qui lau-
dantur Cellario N. O. A. 3, 13. 96.
At noster ponit ad mare rubrum,
qua

Neptuni domuisse pecus; sed tutior alis:

280 Te non penna vehit. rigida cum Gorgone Perseus;

Tu non vipereæ defensus crine Medusæ.

Illum vilis amor suspensæ virginis egit;

Te Romana salus. taceat superata vetustas:

Herculeos conferre tuis jam desinat actus.

285 Una Cleonæum pascebat filva leonem.

Arcadiæ saltum vastabat dentibus unum

Sævus aper: tuque o compressa matre rebellis

Non ultra Libyæ fines, Antæe, nocebas:

Solaque fulmineo resonabat Creta juvenco,

C 2

Ler-

280 tegit marg. Basf.

287 comprehensa conj. Scal.

qua nempe parte Æthiopiam aluit. *Pecus Neptuni* quod vocatur cetus s. pistrix, est Horatianum Od. 1, 2. 7.

280 *Rigida* Gorgo ab effectu, ut *pallida mors*.

286 *Arcadiæ saltum* Erymanthum montem.

287 Quod *Comprehensa* matre malebat Scaliger, ejus rei duas potuit causas habuisse, primo quod *compressa* videri poterat incautius dictum & turpiuscule: deinde quod *comprehensa* potest significare, illam in ipso casu a filio velut complexu assumptam in auxilium. Ceterum fabula nota est. Observavit in certamine Hercules Antæum humo afflictum surgere altero tanto validiorem, *rebellis* nomine noster exprimit, bellum resumere ausum. Itaque sublatum de terra constrictis brachiis elisit. Splendide descripta & copiose fabula Luca. 4, 590 sqq. Ceterum, quoniam hic finus, admonemus lectores nostros facti Cæsaris, qui *prolapsus in egressu navis, verso ad melius omine*, Teneo te, inquit, Africa! Frontinus certe 1, 12. 2 hæc verba ponit, *Teneo te, Terra mater*. Sic tenuit eam Brutus, cum illi prolapsus osculum ferret.

289 *Fulmineus juveneus* hic prætermisus ab interpretibus, & in universum rarior est in laboribus Herculis. Nostro 34, 33 *Distans quatiens mugitibus urbes* dicitur. Lucret. 5, 26 simpliciter est *Cretæ taurus*. Seneca Herc. Fur. 230 *Taurum centum non levem populis metum* dicit, qui eidem Her. Oer. 27 est *Taurus populis horridus centum pavor*. Longam fabulam Tauri Cretæ vastatoris, Minoi a Neptuno immisi, habet Pausa. Attic. c. 27, quem eundem in Herculis laboribus fuisse, ait, trajecisse in Peloponnesum, per Argivorum campos & Isthmum in Marathonam venisse, interfectoque ibi Androgeo, tandem a Theseo in Attica arce mactatum. Aliter noster, qui soli Cretæ illum assignat, & Herculi. Cum ignis in eo mentionem nemo alius faciat, *fulmineum* interpretabar de alia vi ac celeritate: sed video, placuisse etiam Quinto Calabro 6, 237 Taurum, quem in Herculis laboribus ponit, *πυρρνώον* appellare. Hæc paullo exsequi pluribus lubuit, cum neque hic, neque ad alterum nostri locum annotatum quidquam esset a Barthio.

- 290 Lernæamque virens obsederat Hydra paludem.
 Hoc monstrum non una palus, non una tremebat
 Insula: sed Latia quidquid ditione subactum
 Vivit, & a primis Ganges horrebat Iberis.
 Hoc neque Geryones triplex, nec turbidus Orci
 295 Janitor æquabunt, nec si concurrat in unum
 Vis Hydræ, Scyllæque fames, & flamma Chimææræ.
 Certamen sublimè diu, sed moribus impar
 Virtutum, scelerumque fuit. jugulare minatur:
 Tu prohibes. ditem spoliat: tu reddis egenti.
 300 Eruit: instauras. accendit prælia: vincis.
 Ac velut infecto morbus crudefcere cœlo
 Incipiens primos pecudum depascitur artus;
 Mox populos urbesque rapit, ventisque perustis
 Corruptos Stygiam pestem defudat in amnes:
 305 Sic avidus prædo jam non per singula sævit;
 Sed sceptris inferre minas, omnique peremto

Milite,

294 Geryon vulg. sed Geryones etiam Vic. 295 æquabat al. 296 canes MSS. 297 motibus al. 302 primo vulg. 303 venis MS. 304 diffundit marg. Bas.

290 *Virens Lerna* solemnni venatorum epitheto. Sic *virides lacertos* dixit Virg. ecl. 2, 9 et Hor. Od. 1, 23. 6: colubras id. Od. 1, 17. 8: Pythonem Stat. Theb. 1, 711: Dracones Id. 2, 279.

293 Ponit terminum orbis Romani occidentalem Iberos s. Hispanos, & orientalem Indos ad Gangem. *Primos Iberos* dixit, h. e. extremos. Hæc enim converti possunt & permutari ut altum & profundum.

294 *Turbidum* vocat Cerberum, a natura animalis inquieti, & latratu turbantis ad minimam occasionem silentia.

296 *Scyllæ canes*, quos e MSS. attulit Heinsius, eruditi certe librarii sunt: cum vix unquam sine illis memorerur.

297 *Sublime certamen* est, quam

diu erigit se uterque pugnantium, ut galli gallinacei, ut illud par Virgilianum Aen. 5, 426 *Constitit in digitos extemplo erectus uterque, Brachiaque ad superas interritus extulit auras.*

302 Sic pestilentia Attica incipit a canibus. V. Lucret. 6, 1220. Sic in Æginensi apud Ovid. Met. 7, 536 *Strage canum prima deprensa potentia morbi.*

303 *Venti perusti*, austri calidi. Ut urere possint venti, ipsos prius h. e. aëra, accendi urique oportet. Porro austri æstuosi propagare pestilentiam solent. Attica illa ex Æthiopia per Ægyptum & Africam venit ad Græcos. V. Thucyd. 2, 48.

304 *Defudat* illud morbum facit personam, cujus sudor inficiat vicina corpora.

Milite, Romanas ardet prosternere vires.

Jam gentes Istrumque movet, Scythiamque recepat
Auxilio, traditque suas hostilibus armis

310 Reliquias. mistis descendit Sarinata Dacis,
Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
Massagetes, cæsamque bibens Mæotida Alanus,
Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus,
Rufino collecta manus. vetat ille domari,

315 Innectitque moras, & congrua tempora differt.

Nam tua cum Geticas stravisset dextra catervas,

Ultra Ducis focii letum, parsque una maneret

Debilior, facilisque capi: tunc impius ille

Proditor imperii, conjuratusque Getarum,

320 Distulit instantes eluso principe pugnās,

C 3

Hun-

307 audet *al. V. Heinsf. hic & ad Æn. 11, 895. ardet etiam Cuj. ad Basf.*

308 Jamque Getas *MSS. retenptat Cuj. ad Basf. retentat quid. ap. Heinsf.*

312 patriamque *vulg. patriumque bibens Mæotis Orontem MSS. quidam, Vic. Vien. 314 collata al. 316 dextera turmas vulg.*

308 Ad Rhadagaifum Scytharum & Gothorum ducem respici apparet. Sed applicare singula ad historiam, nec expeditum est, nec forte profuturum poëtæ, in sterilitate, & barbarie & vitiis aliis scriptorum, unde illa petenda esset.

310 *Reliquias* suas: quæ ipse non vastaverat, devoraverat, ea tradit perdenda hostibus.

311 *Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet* Sen. Oedip. 470. Etiam hodie passim de Scythicis gentibus talia memorantur: quam vere non dixerim.

312 *Cæsam Mæotida* vocat glaciem de palude excisam & liquefactam in ore. De *Alanis* hic multa collegit Barthius. *Geloni picti* sunt Virg. Ge. 2, 115 h. e. Servio interprete, *stigmata habentes*. De illo more Scythico vid. Sext. Empir. Pyrrh. Hyp. 3, 24 s. 202 & quæ ibi Fabric.

314 *Vetat* Rufinus domari hostes. Perfidiæ, proditionis, tan-

quam instrumentorum ambitionis, & studii privatæ utilitatis plena omnia, describunt historici: sed eadem etiam iis involutatum partium, tum scriptorum (qui nempe & ipsi in partes eunt non minus quam hic noster poëta) vitio tenebris, ut nesciam, an certum quid constitui queat.

316 Redit hic ad Stilichonem, quem alloquutus est supra 275 sq.

317 *Dux socius* est Promotus, qui colaphum Rufino infregerat, pro quo insidiis illum hic interemit, narrante rem Zosimo 5, 51. Ceterum hanc hujus loci sententiam puto: Cum reliquus a clade, quam Stilicho ei intulerat, Getarum s. Gothorum exercitus in potestatem redigi facile posset, Rufini fraude illos evasisse, procuratamque illis opportunitatem Hunnorum auxiliis se imuniendi: hoc sibi volunt verba, *Hunnorum laturus* i. e. allaturus illis laborantibus *opem*.

Hunnorum laturus opem: quos affore bello
Norat, & invisis mox se conjungere castris.

Est genus extremos Scythiæ vergentis in ortus
Trans gelidum Tanain: quo non famosius ullum
325 Arctos alit. turpes habitus, obscenaque visu
Corpora; mens duro numquam cessura labori.
Præda cibus, vitanda Ceres, frontemque secari
Ludus, & occisos pulchrum jurare parentes.
Nec plus nubigenas duplex natura bifformes
330 Cognatis aptavit equis. acerrima nullo
Ordine mobilitas, insperatique recursus.
Quos tamen impavidus contra spumantis ad Hebrî
Tendis aquas, sic ante tubas ferrumque precatus:

“Ma-

321 ablaturus *it.* allaturus *al.* 322 dextris *al.* 324 deformius *vulg.*
animosius *it.* violentius *al.* 325 tristes *vulg.* 327 fratresque secare
vulg. usque ad Claver. fratresque necare *Haf.* sed in marg. frontemque
secari. 329 bimbres *al.* 333 aciemque *al.* ferrumque etiam
Stat. Theb. 6, 147.

323 Cum Hunnorum hac de-
scriptione conferri meretur Zo-
sim. 4, 20: Jornand. de reb. Get.
c. 24: præcipue vero Ammia. Mar-
celli. 31, 2 cujus inter alia hæc
sunt: *Prodigiöse formæ, ut bipedes
existimes bestias — Radicibus agre-
stium herbarum, & semicruda cujus-
vis pecoris carne vescuntur, quam
inter femora sua & equorum terga
subsestanti fotu calefaciunt brevi.* Et
p. 669 *Nemo apud eos arat, nec
stivam aliquando contingit.*

327 Frontem, si hæc vera est le-
ctio, posuit poëta pro tota facie.
Sic enim Ammianus p. 666 *Quo-
niam ab ipsis nascendi principiis in-
fantum ferro sulcuntur altius gena,
et pilorum vigor tempestivus emer-
gens corrugatis cicatricibus hebetetur,
senescunt imberbes &c.* Fratrem
videtur fronti substituisse librarius
aliquis, ut magis congruat cum
occisis parentibus, quorum conjun-
ctâ hic mentio. Nihil hac de re
Ammianus, nec alius, puto, in

Hunnorum descriptione. Sed no-
rum h. e. vulgatum de Scythis,
Massagetis, Derbicibus, parentes
senes ab iis jugulatos ac devora-
tos. Vid. quos laudat ad Sext. Em-
pir. Pyrrh. Hyp. 2, 24 f. 210 Fa-
bricius.

329 Nubigenæ sunt Centauri, e
nube, quam pro Junone amplexus
fuerat Ixion, orti. Nempe tota fa-
bula ex miraculo equitum, primo
in Thessalia visorum, videtur na-
ta. De Hunnis Ammia. pag. 668
*Equis prope affixi — Ex ipsis
(equis) quivis pernox & perditus emit
& vendit, cibumque sumit & potum,
& inclinatus cervici angustæ jumen-
ti in altum soporem adusque varieta-
tem effunditur somniorum &c.*

331 Ammia. p. 668 *Subito de in-
dustria dispersi vigescunt, & incom-
posita acie cum cade vasta discer-
vunt.*

333 Meminerimus ad Stilicho-
nem conversam esse orationem.
Sed

- "Mavors, nubifero seu tu procumbis in Æmo,
 335 Seu te cana gelu Rhodope, seu renige Medo
 Sollicitatus Athos, seu caligantia nigris
 Ilicibus Pangæa tenent, accingere necum
 Et Thracas defende tuos: si lætior adsit
 Gloria, vestita spoliis donabere quercu.,,
 340 Audiit illa pater, scopulisque nivalibus Æmi
 Surgit, & hortatur celeres clamore ministros.
 "Fer galeam, Bellona, mihi, nexusque rotarum
 Tende, Pavor: frena rapidos Formido jugales.
 Festinas urgere manus. meus ecce paratur
 345 Ad bellum Stilicho, qui me de more tropæis
 Ditat, & hostiles suspendit in arbore cristas.
 Communes semper litui, communia nobis
 Signa canunt, junctoque sequor tentoria curru.,,
 Sic fatus campo infiliit, lateque fugatas
 350 Hinc Stilicho turmas, illinc Gradivus agebant,
 Et clipeis & mole pares. stat cassis utrique

C 4

Side-

341 celeri al. 343 frenet MSS. & Basf. trepidos marg. Basf. 345 Sti-
 lichon cum adspiratione semper scrib. Heinsf. 346 Ditet - suspendat
 conj. Heinsf. 348 cursu Basf. marg. 350 turbas - agebat vulg.

Sed quod illum facit precibus sup-
 plicantem Marti, indicat, ipsum
 poëtam non fuisse Christianum,
 quidquid senserit Stilicho.

334 Thraciæ montes (in quibus
 etiam Pangæus est) assignat sedes
 Marti, non modo, quod res in
 Thracia gerebatur; sed etiam ob
 antiquam, & Homericis temporibus
 jam celebratam, gentis glori-
 am bellicam, quam sibi præter
 ceteros vindicare solent montani.
 Perfoßus & navigatus Athos a Xer-
 xæ, frequens poëtarum & decla-
 matorum materia. Illud procumbis
 ad quietem & cessationem Martis
 signandam pertinet. Sic Liv. 1, 7
 in Aventino procubuisse dicitur
 Hercules. Ideo mox surgit Mars

v. 343. Alludit ad illam quie-
 tem Martis noster 4, 17 sq.

339 Vestita spoliis, vestibus, ar-
 mis, quercus tropæum est. Conf.
 347 sq.

342 Nexus rotarum sunt funes
 axibus alligati, quod antiqua ino-
 nimenta declarant. Quod Pavori
 hoc ministerium tribuit, forte hoc
 indicat, a tumultu, strepituque
 rotarum augeri pavorem bellicum.

351 Mole pares dicit Martem &
 Stilichonem, ad indicandam statu-
 ram egregiam. Collatus jam hic
 est Virgilianus ille Aen. 12, 161
 ingenti mole Latinus, qui Quadrifu-
 go vehitur curru. Quod stat cassis
 jubis fidereis hirsuta, imago est cri-
 stæ a motu in altum & velut ver-
 sus sidera erectæ.

Sidereis hirsuta jubis, loricaque cursu
Æstuat, & largo fatiatur vulnere cornus.

Acrior interea voto, multoque Megæra

355 Luxuriata malo; mæstam deprendit in arce
Justitiam, diroque prior sic ore laceffit.

“ *En tibi prisca quies, revocataque sæcula rursus,
Ut rebare, vigent. en nostra potentia cessit,
Nec locus est usquam Furiis. huc lumina flecte.*

360 *Adspice barbaricis jaceant quot mœnia flammis,
Quas mihi Rufinus strages, quantumque cruoris
Præbeat, & quantis epulentur cædibus hydri.*

*Linque homines, sortemque meam: pete sidera: notis
Autumni te redde plagis, qua vergit in Austrum*

365 *Signifer. æstivo sedes vicina Leoni*

*Jam pridem geminæque vacant confinia Libræ,
Atque utinam per magna sequi convexa liceret.,,*

Diva refert: “*Non ulterius bacchabere demens.*

Jam pœnas tuus iste dabit: jam debitus ultor

370 *Imminet, & terras qui nunc, ipsumque fatigat*

Æthe-

352 Sidereas - jubas conj. Heinf. cursum ul. 353 Extuat primæ edit. ut extimare pro æstim. 354 voti conj. Heinf. multisque - malis al.

356 atque prior diro vulg. 357 renovataque Bas. marg. rursus MS.

363 noctis marg. Bas. 366 Jam dudum gelidæ vel egelidæ al. gelidæ cessant Bas.

354 Acrior voto, ob id ipsum acrior alacriorque, quod voto suo potita est, quod potuit bellum excitare.

357 Ironice insultat Megæra Astræ (vid. supra v. 56), quæ frustra redierit in terras statim denovo relinquendas.

362 Hydri s. serpentes, quibus Furia erinitæ sunt, gaudent cædibus bellicis, iisque pascuntur & epulentur adeo.

363 Nunc jubet discedere Justi-

tiam: sortemque suam, possessionem, & velut provinciam sibi jam assignatam, genus humanum, relinquere, consuetumque suum locum in Zodiaco inter Leonem & Libram repetere. Ille Zodiacus s. Signifer in austrum vergit qua parte Virgo est. nam in cancro Sol constitutus proximus est Septentrionibus; hinc versus austrum paulatim descendit.

367 Optat Furia, etiam sibi in cælo locum esse.

Æthera; nec vili moriens condetur arena.

Jamque aderit læto promissus Honorius ævo.

Nec forti genitore minor, nec fratre corusco:

Qui subigat Medos, qui cuspide proterat Indos.

375 *Sub juga venturi reges. calcabitur asper*

Phasis equo, pontemque pati cogetur Araxes.

Tuque simul gravibus ferri religata catenis

Expellere die, debellatasque draconum

Tonsa jubar imo Barathri condere recessu.

380 *Tum tellus communis erit: tum limite nullo*

Discernetur ager: nec vomere sulcus adunco

Findetur. subitis messor gaudebit aristis.

Rorabunt querceta favis: stagnantia passim

Vina fluent, oleique lacus: nec murice tinctis

385 *Velleribus quæretur honos: sed sponte rubebunt*

Attonito pastore greges, pontumque per omnem

Ridebunt virides gemmis nascentibus algæ.,

374 subiget - proteret *al.* 379 comas *al.* claudere *vulg.* trudere *MS.*
382 frangetur *MSS.* 383 favos *MS.* 384 ovis *MSS.*

371 Ne tralaticium quidem honorem Manibus illius habebunt prætereuntes, arenæ pugillis injiciendis.

376 Aperte alludit ad Virg. *Æn.* 8, 728 Pontem indignatus Araxes. Deinde Tu, o Megæra, expellere die, h. e. luce hac, qua super terram versaris, privata rejicicris ad inferos tuos.

378 Dracones, hydri, serpentes in capite Furiarum, res eadem.

381 Tum, te depulsa & detrusa in tartarum, redibunt sæcula aurea: Tellus communis erit &c. Descriptiones hujus ætatis similes dedit Lacerda ad Virg. *Ecl.* 4, quam ante oculos hic noster habuit.

387 Ridebunt, ut prata videre dicuntur. Viridis color ut veri & juventuti, ita hilaritati proprius.

IV

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM

LIBRI II

P R A E F A T I O

Pandite defensum reduces Heliconæ sorores.

Pandite, permissis jam licet ire choris.

Nulla per Aonios hostilis buccina campos

Carmina mugitu deteriore vetat.

5 Tu quoque securis pulsa formidine Delphis,

Floribus ultorem Delie cinge tuum.

Nullus Castalios latices, & præscia fati

Flumina polluto Barbarus ore bibit.

Alpheus

1 Pangite *conj. Cujac.*

2 permixtis *vulg. pacificis conj. Cuj.*

4 canat *MS.*

Præfatio hæc Gildonico bello adhuc præfixa, ab Heinsio huc codicum quorundam fide relata est. Nondum observata, puto, interna quædam nota est, quæ illam alterutri plane vindictæ. Nescio, an ostendi possit v. c. prælium, ad quod applicari recte queant quæ v. 9 & 10 de Alphæo & Siculo æquore dicuntur &c. Ut concedamus prima de Helicone & campis Aoniis posse ad res in Thracia gestas (vid. 3, 340) referri.

1 Quomodo *pandant* Musæ Virgilio *Æ.* 7, 641 *it.* 10, 165, & nostri Heliconæ, obscuriusculum est. Videntur illum imaginari poetæ ut scenam, quæ velis demissis aperitur. *Pangite* qui voluit, canite, credo, intellexit, vel celebrate.

6 *Ultor* Apollinis, qui bello depulso pacis artibus, poësi præsertim locum fecit: siue is Stilicho sit, ut videtur, siue ipse Honorius.

- Alpheus late rubuit, Siculumque per æquor
 10 Sanguineas belli rettulit unda notas.
 Agnovitque novos absens Arethusa triumphos,
 Et Geticam sensit teste cruore necem.
 Immenfis, Stilicho, succedant otia curis,
 Et nostræ patiens corda remitte lyræ.
 15 Nec pudeat longos interrupisse labores,
 Et tenuem Musis constituisse moram.
 Fertur & indomitus tandem post prælia Mavors
 Lassa per Odryfias fundere membra nives,
 Oblitusque sui, posita clementior hasta,
 20 Pieriis aures pacificare modis.

12 Gildonis *Vic. Bas. sed Et Geticam jam Vien. quod probavit Claver.*
 19 ira conj. Cujac.

9 Hic alludi ad prælium navale ri meatum Alpei, erumpentem
 adversus Getas s. Gothos his locis in Arethusæ fonte ad Syracusas,
 commissum, patet e v. 11 & 12 ubi sanguis eousque delatus esse di-
 per illum abstrusum sub Jonio ma- citur.

V

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM

LIBER II

Iam post edomitas Alpes, defenſaque regna
Hesperiaë, merita complexus fede parentem
Auctior adjecto fulgebat fidere mundus,
Jamque tuis, Stilicho, Romana potentia curis,
5 Et rerum commiſſus apex. tibi credita fratrum
Utraque majeſtas, geminaëque exercitus aulæ.
Rufinus (neque enim patiuntur sæva quietem
Crimina pollutæque negant areſcere fauces)
Infandis iterum terras accendere bellis
10 Inchoat, & folito pacem vexare tumultu.

Hæc

8 manſueſcere MSS. ex Luca. 1, 332 Nullus ſemel ore receptus Pollutas
patitur ſanguis manſueſcere fauces 10 turbare al.
vexare etiam Cnjac. ad Baſ.

1 Non ita conjunctus eſt hic liber primo in Rufinum, connexusque, ut unum opus perpetuum, ſtatim quemadmodum in Homero ac Marone appareat: taceo quod per præſationem diſiungitur, quæ indicat, diverſis temporibus editum, oblatum certe Stilichoni, fuiſſe. Hic ingreſſus carminis pertinet ad res geſtas & conſecrationem Theodoſii, ob ſuperatum Eugenium, ut de novo incipiat, non continuet narrationem libri ſuperioris.

3 *Mundus* ſ. cælum, novo fidere *auctior* eſt, relato inter ea Theodoſio, qui, licet Chriſtianus hunc tamen honorem meruit, unde *divus* appellatur non minus quam alii Chriſtiani Imperatores in legibus. Vid. Ill. Shæpſlinus de Apotheoſi Imp. Rom. c. 2.

6 *Utraque majeſtas fratrum cre-*

dita Stilichoni, certe ut ipſe credi volebat. Zoſimus 5, 4 *ἔλεγε γὰρ ἐπιτεράφθη παρὰ Θεοδοσίου τελευτῶν μέλλοντος τὰ κατ' ἄμφω τῶς βασιλείας ἔχειν ἐν πάσῃ φροντίδι.* Id. 5, 34 ex ſua perſona de Stilichone, *ἀμφοῖν τὰς βασιλείας ἐπιτραπίς.* Sed idem 5, 1 non diſſitetur omnia per orientem potuiſſe & egiſſe Rufinum, Stilichonem autem in occidente: quo loco etiam pariter ſcleratum utrumque facit, qui 5, 34 Stilichonem in tanta poteſtate, modetiſſimum fuiſſe affirmet.

7 Scelerati novis ſuis ſcleribus a ſe ipſi puniuntur. Hoc argumentum tragædiarum veterum. Hic locus tractatus in Roſciana a Tullio &c.

8 *Negant areſcere*, recuſant ſiccæ eſſe, ſitiam pati nolunt, ſed ſanguinem ſemper appetunt.

Hæc etiam secum: "Quanam ratione tuebor
Spem vitæ fragilem? qua tot depellere fluctus
Arte queam? premor hinc odiis: hinc milite cingor.
Heu quid agam? non arma mihi, non principis ullus

15 *Auxiliatur amor. matura pericula surgunt
Undiquè, & impositi radiant cervicibus enses.
Quid restat, nisi cuncta novo confundere luctu,
Infantesque meæ populos miscere ruinæ?
Everso juvat orbe mori. solatia leto*

20 *Exitium commune dabit: nec territus ante
Decedam. cum luce simul relinquenda potestas.,*

Hæc fatus, ventis veluti si frena remittat
Aeolus, abrupto gentes sic objice fudit,
Laxavitque viam bellis, &, ne qua maneret

25 *Immunis regio, cladem divisit in orbem,
Disposuitque nefas. alii per terga ferocis
Danubii solidata ruunt, expertaque remos
Frangunt stagna rotis. alii per Caspia claustra,
Armeniasque nives inopino tramite ducti*

30 *Invadunt Orientis opes. jam pascua fumant
Cappadocum, volucrumque parens Argeus equorum.
Jam rubet altus Halys: nec se defendit iniquo*

Monte

16 *quid si infesti?* 19 *fato MS.* 21 *Decedam etiam Bas. Disce-*
dam al. 22 *resolvat al* 25 *dimisit al. urbes al. orbem etiam*
Vien. et Bas. 28 *lustra Bas. marg.* 31 *equarum*
MSS. quidam. pulchre.

16 *Impositi enses cervicibus* nescio quomodo radiare dicantur, & totum est nimis languidum: vellein esset in libro bono *infesti*.

17 *Novus luctus* videtur poetæ in mentem venisse ex fabula Medæ, quæ, luctu ex Absyrti fratris sui cæde patri oblato, hunc remorata est: cetera ex Catilinæ conjuratorum historia: & versiculo illo apud Suero. Nero. 37 ἐμὴ θανάτος γαῖα μυχθῆτω πύρι.

20 *Nec terrore impulsus a loco*

& fastigio, quod occupavi, vivus *decedam* (quod placet præ vulg. *discedam*) stans moriar.

26 *Terga solidata glacie*: res nota: pulchrum epitheton *ferocis*, quia refertur ad accolæ: cf. 17, 53 de Rhodano. *Frangunt stagna*, ad crepitum rotarum, & impressas orbitas pertinet.

31 *Mons Cappadociæ Argeus*. Conf. 29, 191.

32 *Quam iniquus Cilix mons*, Amanus fuerit olim bella gerentibus

- Monte Cilix. Syriae tractus vastantur amœni:
 Affluetumque choris, & læta plebe canorum
 35 Proterit inbellum sonipes hostilis Orontem.
 Hinc planctus Asiae: Geticis Europa catervis
 Ludibrio prædæque datur, frondentis adusque
 Dalmatiæ fines: omnis qua mobile Ponti
 Aequor, & Hadriacas tellus interiacet undas,
 40 Squalet inops pecudum, nullis habitata colonis,
 Instar anhelantis Libyæ, quæ torrida semper
 Solibus humano nescit mansuescere cultu.
 Thesſalus ardet ager. reticet pastore fugato
 Pelion, Emathias ignis populatur aristas.
 45 Jam plaga Pannoniæ, miserandaque mœnia Thracum,
 Arvaque Myforum jam nulli flebile damnum,
 Sed cursus solennis erat, campusque furori
 Expositus, sensumque malis detraxerat usus.
 Eheu quàm brevibus percunt ingentia fati!
 50 Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto
 Servatum, quod mille ducum peperere labores,
 Quod tantis Romana manus contexuit annis,
 Proditor

33 Montes *Bas. marg.* 36 Geticisque-severis *Cujac.* 46 Mœ-
 forum *al. Sed sæpe Myſi etiam Iſtri accola.* 49 Heu heu *Vic.*
cf. Burm. ad Virg. Ecl. 2, 18. caufis al.

bus contra incolas, Cicero suo in Proconsulatu expertus est. Vid. Epist. 15, 4.

35 Mollities & voluptates Syriae notæ sunt. Illa Daphne, qua celebratur & male audit Antiochia, Daphnicis moribus nomen dedit h. e. dissolutis. *Orontes* dividebat Antiochiam &c.

36 *Geticis catervis*, quod recte Barthius ex Procopio de B. Vandal. I observavit, Honorio regnante comprehenduntur, h. e. signantur populi barbari, Gothi, Vandali, Visigothi, Gepides, Sarmatæ, Mejanichtæni.

43 *Reticet protacet* positum, ut A. ad Herenn. 3 c. 12 *Asteriæ reticendo acquiescunt.* Personat alias vocibus pecorum & pastorum cantibus.

45 Conferamus verba Oratoris pro Rosc. Amer. extr. *Cum omnibus horis aliquid atrociter fieri videmus, aut audimus, etiam qui natura mitissimi sumus assiduitate molestiarum sensum omnem humanitatis ex animis amittimus.*

47 *Cursus solennis.* Placuit omni fere Europæ *cursum* ita vocare hodie: sed an ita vetustiores, jam non possum constituere.

Proditor unus iners angusto tempore vertit.

Urbs etiam, magnæ quæ dicitur æmula Romæ, -

- 55 Et Chalcedonias contra despectat arenas,
 Jam non finitimo Martis terrore movetur;
 Sed propius lucere faces, & rauca fonare
 Cornua, vibratisque peti fastigia telis
 Adspicit. hi vigili muros statione tueri,
 60 Hi junctis properant portus munire carinis.
 Obsessa tamen ille ferus lætatur in urbe,
 Exsultatque malis. summoque e culmine turris
 Impia vicini cernit spectacula campi.
 Vincetas ire nurus, hunc in vada proxima mergi
 65 Seminecem, hunc subito percussum vulnere labi
 Dum fugit, hunc animam portis efflare sub ipsis,
 Nec canos prodesse seni, puerique cruore
 Maternos undare sinus. immensa voluptas,
 Et risus plerumque subit. dolor afficit unus,
 70 Quod feriat non ipse manu. videt omnia late
 Exceptis incensa suis, & crimine tanto
 Luxuriat, carumque sibi non abnuvit hostem.
 Jactabatque ultro, quod soli castra paterent,
 Sermonumque foret vicibus permissa potestas,
 75 Egregii quoties exisset fœderis auctor.
 Stipatur fociis, circumque armata clientum

Agmina

- 54 ducitur *MS.* 63 spectat certamina *al.* cernit certamina *al.*
 64 pro nurus, manus *al.* domus *Cujac. ad Bas.* per vada cœrula *al.*
 vaga cœrula *al.* 66 spirare *al.* Forte portis animam exspirare.
 67 puerumque - fœdare *al. etiam Cuj. ad Bas.* 71 Præceptis *al.*
 75 funeris *Bas. marg.* 76 stipatus *Bas.*

53 *Proditor* unus, Rufinus, dum vel concitat vel non reprimat barbaros, harum stragium et ruinarum auctor & causa est.

54 Verbum dicitur videtur cum invidia quadam positum: non agnoscit poeta Constantinopolin, novam Romam, æqualem veteri.

71 *Exceptis suis* indicat, partem suburbanis Rufini. *Præceptis*

vehementius videtur: instigante Rufino sævit hostis. Verum priorum lectioni favet illud *non abnuvit*. Incertum quidem, si solum illud esset, crimen. Nam Hannibal Liv. 22, 23 *Omnibus circa solo æquatis, ab uno Fabii agro -- vim omnem hostium abstineri jussit, ut occulti alicujus pacti ea merces videri possent.*

- Agmina privatis ibant famulantia signis.
 Ipse inter medios, ne qua de parte relinquat
 Barbariem, revocat fulvas in pectore pelles,
 80 Frenaque, & immanes pharetras, arcusque sonoros
 Assimulat, mentemque palam testatur amictu.
 Nec pudet Ausonios currus & jura regentem
 Sumere deformes ritus, vestemque Getarum:
 Insignemque habitum Latii mutare togæque.
 85 Mærent captivæ pellito iudice leges.
 Quis populi tunc vultus erat? quæ murmura furtim?
 Nam miseris nec flere quidem, aut lenire dolorem
 Colloquiis impune licet. "Quonam usque feremus
 Exitiale jugum? diræ quis terminus unquam
 90 Sortis erit? quis nos funesto turbine rerum
 Aut tantis solvet lacrimis? quos Barbarus illinc,

Hinc

79 pectora MSS. quidam & Heinsf. pectore vulg. etiam Basf. 84 co-
 actæ MSS. unus. togati susp. Heinsf. togæque vulg. etiam Basf. 85 pol-
 luto Basf. marg. 89 duræ vulg. 91 A tantis MSS.
 quid si ac? Heinsf. susp. heu.

79 Revocat h. e. replicat, ut pi-
 losa pars appareat. In pectore signat
 locum illius replicationis. Barbari
 pelliti. Talis 8, 466 pellita juven-
 tus: & 26, 48 pellita Getarum cu-
 ria. Vid. viri docti ad Liv. 23,
 29. 3. In pectore ex MSS. & pri-
 mis edit. revocavi. Quod viris
 doctis placuit in pectora, inde est,
 quia totam dictionem ira interpre-
 rati sunt, ut significet, revocat in me-
 moriam, & usum: quæ ratio mihi
 nimis hic diluta & frigida videtur.
 Fraudi fuit viris doctis non obser-
 vata vis verbi, quam unice illu-
 strat Juvenalis 1, 29 Tyrias humero
 revocante lacernas, quæ graphica
 descriptio est iniectæ lacernæ, vel
 chlamydis, cujus partem fibula in
 humeri regione sedens revocat & re-
 tinet. Illustravit eum locum, &
 totam hanc metaphoricam verbi
 revocare rationem Gronov. Obs. 2,
 19 p. 378 sq. ubi declarat illud

Senecæ Thy. 685 Post terga juve-
 num nobiles revocat manus &c.

81 Sic crimini data Pausaniæ &
 post ipsi Alexandro M. vestis Me-
 dica: sic Verrem reprehendit, pal-
 liatum & crepidatum Græculo
 more, Tullius.

82 Currus Ausonios recte de curuli
 sella interpretatur Barthius. Jura
 pertinent ad Præfecturam Prætorii.

84 Togæ habitum recte dici non
 dubito, ut flumen Rheni & similia.
 Si quid tamen mutandum sit,
 blandissimum forte fuerit, togam-
 que. Coactæ quod ex uno codice
 protulit Heinsius jungendum esset
 cum leges, quod qui conveniat,
 non exputo.

85 Judicem quod vocat supre-
 mum magistratum, ex antiquissi-
 mo etiam Romanorum usu repe-
 ritum, quem in Thesaurio Step-
 hano declaravi.

Hinc Rufinus agit: quibus arva fretumque negantur.

Magna quidem per rura lues; sed major oberrat

Intra tecta timor. tandem succurre ruenti

95 *Heu patriæ, Stilicho. dilecta hic pignora certe;*

Hic domus: hic thalamis primum genialibus omen.

Hic tibi felices erexit regia tedas,

Vel solus sperate veni. te prælia viso

Languescent, avidique cadet dementia monstri.,

100 *Talibus urgetur discors Aurora procellis.*

At Stilicho, Zephyris cum primum bruma remitti

Et juga diffusis nudari cœpta pruinis,

Partibus Italiæ tranquilla in pace locatis,

Utraque castra movens, Phœbi properabat ad ortus,

105 *Gallica discretis Eoque roborata turmis*

Complexus. numquam tantæ ditioe sub una

Convenere manus, nec tot discrimina vocum.

Illinc Armeniæ vibratis crinibus alæ,

Herbida collectæ facili velamina nodo.

Inde

96 proprium *vulg.* primum etiam *Vic. & Bas. marg.* 103 tran-
 quilla in pace locatis *vulg.* etiam *Vic. & Vien. it. Bas.*
 . 109 *vulg.* Fervida ante Claver.

95 Meminerimus, Serenam, Honorii, qui frater Theodosii fuit, filiam, fuisse in matrimonio Stilichonis: Honorio autem Imperatori nuptam, quæ nata ex illo conjugio erat, Mariam. Hæc pignora fuere, cur cara Stilichoni esse deberet Constantinopoli. V. 7, 144.

97 In simili obrestatione deinde 7, 155 Theodosius ad Stilichonem *Per tædas, quas ipsa tuo Regina levavit Conjugio.*

100 Hic narrationis epiphonema e persona sua poëta interponit. *Aurora* oriens est s. Imperium orientis: ut 8, 130 *Nutrix aurora tibi &c.*

105 Frustra ad historiæ fidem ea revoces, quæ auget supra mo-

dum poëta exemplo non bono cum etiam in panegyri verum hætenus servandum sit, ne falsis numeris & mendacibus hyperbolicis vitietur historia.

108 *Vibrati crines* proprie ab arte dicuntur crispatis, ut Virg. *Aen.* 12, 100 ubi optat Turnus *Aenæ sedare in pulvere crines Vibratos calido ferro.* Sed tamen Plin. 2, 78 *Aethiops adustis similes gigni, barba & capillo vibrato.* De tali gente Luca. 10, 133 *Torta caput refugosque gerens a fronte capillos.*

109 Metonymia Virgiliana, ut *Aen.* 1, 320 *Nodoque sinus collecta fluentes.* *Herbida* coloris nomen est.

- 110 Inde truces flavo comitantur vertice Galli,
 Quos Rhodanus velox, Araris quos tardior ambit,
 Et quos nascentes explorat gurgité Rhenus,
 Quosque rigat retro perniciosior unda Garumnæ,
 Oceani pleno quoties impellitur æstu.
- 115 Mens eadem cunctis, animique recentia ponunt
 Vulnera. non odit victus, victorve superbit.
 Et quamvis præsens tumor, & civilia nuper
 Classica, bellatrixque etiam nunc ira caleret,
 In ducis eximium conspiravere favorem.
- 120 Haud aliter Xerxen toto simul orbe secutus
 Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,
 Et telis umbrasse diem, cum classibus iret
 Per scopulos, tectumque pedes contemneret æquor.

Vix

117 petulans animis *Bas. marg.*

119 eximii quidam MSS.

110 Luca. 10, 129 *Part* Libycorum tam flavos gerit altera Crines, Ut nullis Cæsar Rheni se dicat in arvis Tam rutilas vidisse comas.

111 Passim Geographi & poëtæ celeritatem Rhodani, & Araris in eu influentis tarditatem memorent. Vid. noster 17, 53 & 20, 268.

112 Antiquissimus mos barbarorum flumini immergere recens natos, quem laudat Aristoteles Polit. 7, 17: Rutulis tribuit Virg. 9, 603 ubi copiose illum illustrat Lacerda. Nominatim Rhenum exploratorem pudicitiae matrum non modo poëtæ celebrant, ut vetus Epigramma Anthol. 1, 43, 1: sed Julianus Imp. qui hæc nosse poterat, ad eam fabellam aperte alludit Orat. 2 p. 81 D. et epist. 16 p. 83 Ediferte, 'Ο Ρήνος, inquit, τὰ μὲν νόθα τῶν βρεφῶν ὑποβρέχεια ταῖς δόλαις πέμπει — ἴσα δ' ἂν ἐπιγῶ καθαρῶ σπέρματος, ὑπεράνω τῶ ὕδατος αἰωρεῖ κ. τ. λ.

113 Itinerarium Hierosolymitanum sic incipit, *Civitas Burdigala,*

ubi est fluvius Garonna, per quem facit mare Oceanum accessa & recessa per longas plus minus centum: ad quem locum attulit omnia cl. Wesselingius, neque hunc Claudiani versum omisit. Sido. carn. 22, 108 At cum submotus Lunaribus incrementis (quæ cient fluxum Oceani ad litora) Ipse Garunnæ suos in dorsa recolligit æstus, Præcipiti fluxu raptim redit, atque videtur In fontem non jam refluens, sed defluens ire.

117 Tumor ac timere de ira etiam optimæ ætatis scriptoribus non insolens. V. Benti. ad Hor. A. P. 197.

121 Defecisse amnes, epotaque flumina Medo Præudente, credebant homines apud juvenalem 10, 177 nominanti fluvios Herodoto 7, 42. 109. 196. De umbra a sagittis Persarum vox Dieneis Spartani memorabilis, qui hoc commodum fore dicebat pugnantibus Leonida duce ad Thermopylas, si sub umbra illa pugnare liceret, quod est Herod. 7, 226.

- Vix Alpes transgressus erat, nec jam amplius errat
 125 Barbarus, adventumque tremens, se cogit in unam
 Planitiem, tutoque includit pascua gyro.
 Tum duplicem fossam, non exsuperabile vallum,
 Asperat alternis sudibus, muri que locata
 In speciem cæsis obtendit plaustra juvencis.
 130 At procul ex sanguis Rufinum perculit horror:
 Insectæ pallore genæ. stetit ore gelato
 Incertus peteretne fugam, veniamne subactus
 Posceret, an fidos sese transferret in hostes.
 Quid nunc divitiæ, quid salvi vasta metalli
 135 Congeries, quid purpureis effulta columnis
 Atria, prolataeve juvant ad sidera moles?
 Audit iter, numeratque dies, spatioque viarum
 Metitur vitam. torquetur pace futura,
 Nec recipit somnos, & sæpe cubilibus amens
 140 Executitur, pœnamque luit formidine pœnæ.
 Sed redit in rabiem scelerumque immane refumit
 Ingenium, sacrasque fores prædivitis aulæ
 Intrat, & Arcadium misto terrore precatur.
 „Per fratris regale jubar, per sacra parentis
 145 Ætherii, floremque tui te deprecor avi,

D 2

Eripe

124 egressus MS. 128 locatum *primæ edit.* sed locata *Bas. marg.*
 claustra *Vic. Vien.* 131 terrore *Cuj.* 133 tantos *vulg.* fidos ex *MSS. Heinsf.*
 135 metallis *Cujac.* error ex *versu præcedente.* 138 peste *al. non male.*
 141 in faciem *al.* 144 fata *al.*

124 Errat, dispersus prædandi
 & latrocinandi causa palatur.

127 Non exsuperabile vallum fit
 eo ipso, quod illud asperat barbarus
 sudibus scutis, & quidem al-
 ternis, velut decussatim nunc huc
 nunc illuc spectantibus. *Casi ju-*
venci hic sunt coria bubula plau-
 stris obducta, in quibus a telis
 missilibus tutæ mulieres & infirmi,
 post quæ propugnatores etiam se
 quoties opus esset reciperent.

133 Fidos sibi sperabat hostes Ro-

mani imperii Rufinus, quos ad
 huc subornaverat.

135 Purpureæ columnæ, e marmo-
 re Porphyretico, h. e. purpureo.

137 Intelligit Rufinus, vitæ usi-
 ram sibi non longiorem futuram
 illo dierum numero, quos in iti-
 nere consumpturus erat cum exer-
 citu Stilicho, qui victoria pacem
 cum barbaris facturus erat, sed
 ulturus idem Rufini perfidiam.

145 Aetherius vocatur Theodo-
 sius ob consecrationem, ut Divus.

- Eripe me gladiis. liceat Stilichonis iniquas
Evitare minas. in nostram Gallia cædem
Conjurata venit. quidquid rigat ultima Tethys,
Extremos ultra volitat gens si qua Britannos,
150 Mota mihi. tantis capiendi credimur armis?
Tot signis unum petitur caput? unde cruoris
Ista sitis? geminum cæli sibi vindicat axem,
Et nullum vult esse parem. succumbere poscit
Cuncta sibi. regit Italiam, Libyenque coercet:
155 Hispanis Gallisque jubet. non orbita Solis,
Non illum natura capit. quascumque paravit
Hic Augustus opes, & quas post bella recepit,
Solutus habet, possessa semel non reddere curat.
Scilicet ille quidem tranquilla pace fruatur:
160 Nos premat obsidio: quid partem invadere tentat?*

Deserat

- 147 manus^{al.} 148 ligat^{al.} 150 digni vel dignis capiendi
MSS. tantis cur digni cr. conj. Heinsf. 152 geminum Stilico
Vien. Bas. sed cæli jam Vic. & Bas. marg. 158 sibi non red. cura
Cujac. 159 Si licet quidam MSS. & malit Barth. fruatur —
premat^{al.} 160 spartem Bas. marg. quasi spartam voluisset.

Quod gladiis eripi se petit Rufinus, invidiam facit, ut bene observat Barthius, Stilichoni tanquam gladiatori.

148 Pulchrene Tethys ligare dicatur gentes, cum eas includit, & ultra ne progrediantur prohibet? dubito. Nam diversum est quod Deinde 376 ligat immensa virides indagine saltus Venator. Certe magis mihi placet in uno licet tantum libro inventum ab Heinsio rigat, i. e. alluit. Interim lectioni ligat favet ille canon criticus, qui, si cetera paria sint, præferre jubet, quod est abstrusius.

152 Geminum cæli axem Orientale & Occidentale Imperium. Quid enim solemnius, quam orbem totum Romano imperio vindicare. Vid. 22, 59 sq.

155 Jubet simpliciter, imperat. Sic noster etiam 25, 84 Ipsa jubet signis. Orbita solis, quæ in terra nostra concipitur, Oriens & Occidens: natura, quidquid natum ubique est, & res natas continet, ut cum Plinius historiam naturæ descripsit.

159 Invidiam facit Stilichoni, Ille cum suo Honorio fruatur pace adeo tranquilla, ut possit Occidentem suum relinquere, & Orientis se rebus immiscere: nos contra barbarorum vicinorum obsidio premat atque urgeat: iniquum hoc. sed tamen tolerabile: quid vero etiam hanc tuam, Arcadi Auguste, partem tentat invadere, & sibi vindicare? Quin deserat fines Illyricos, removeat exercitum a nostris finibus, qui attingunt Illyricum. Eoa agmina, militem ex Orientali imperio collectum. Nam, ut v. 105 dicitur,

Deferat Illyricos fines; Eoa remittat

Agmina; fraternas ex æquo dividat hastas;

Nec sceptri tantum fueris, sed militis, hæres.

Quod si dissimulas nostræ succurrere morti,

165 *Nec prohibere paras: Manes & sidera testor,*

Hæc cervix non sola cadet. miscobitur alter

Sanguis, nec Stygias ferar incomitatus ad umbras,

Nec mea securus ridebit funera victor.,

Hæc ubi: dictatur facinus, missusque repente

170 *Qui ferat extortas invito principe voces.*

Interea Stilicho jam lætior hoste propinquo,

Nec multo spatii distantibus æquore vallis,

Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.

Armeniis frons læva datur; per cornua Gallos

175 *Dexteriora locat. spumis ignescere frena,*

Pulveris extolli nimbos, lateque videres

Surgere purpureis undantes anguibus hastas,

Serpentumque vago cælum sævire volatu.

D 3

Implet

167 undas *al.*

176 alteque *Cnjac.*

177 Feruere *conj. Heinfs.*

178 fervire *quid. MSS.*

dicitur *Gallica discretis Eoque roborata turmis complexus fuerat Stilicho. Armenii nominantur v. 174.*

162 *Fraternas hastas* dicit exercitum a Theodosio relictum, in quantum æquæ utriusque fratris partes erant.

164 *Dissimulas* ad cunctationem & frigus dubitantis & stupentis videtur referendum. Tales enim sunt ingenii illius homines, stuporem & ἀναιδυσίαν tegunt dissimulationis & prudentiæ specie.

165 *Manes & sidera*, velut medius inter utrumque regnum, & hærens, cui adscriptus jam sit.

169 Stupente porro principe, & dissimulante se audisse vel intellexisse, consilium ex re capit, dictat, velut jussu principis, ad Stilichonem literas, de quibus. v. 195.

172 *Aequor* hic planities est inter utraque castra, quæ *vallorum* nomine signat poeta.

175 *Ignescere spumis frena* dicuntur, in quantum & calescunt, & cruore admisto rubescunt. Vid. ad 1, 5.

177 *Anguibus* s. *draconibus* Romani a Traiani inde ætate utebantur pro signis cohortium militaribus, unde signiferi *Draconarii*. Vid. graphicas descriptiones hic 365. 7, 138. 8, 544. 28, 566. Omnia de iis Lipf. 5, 5. Breviter fuerunt simulacra magnorum draconum, ore tantum s. victu argenteo, ceterum e pannis coriisve pictis, forte veris etiam exuviis, facta, quæ vento inflari, impleri & intumescere, remittente vento concidere & velut languescere possent.

- Implet Theſſaliam ferri nitor, antraque docti
 180 Cornipedis, teneroque annis reptatus Achilli,
 Et nemus Oetæum radiat, clamore nivalis
 Oſſa tonat, pulſoque fragor geminatur Olympo.
 Intumuit virtus, & lucis prodigus arſit
 Impetus. haud illos rupes, haud alta vetarent
 185 Flumina. præcipiti ſtraviſſent omnia curſu.
 His ſi tunc animis acies collata fuiſſet,
 Proditæ non tantas vidiffet Græcia clades:
 Oppida ſemoto Pelopeja Marte vigerent:
 Starent Arcadiæ, ſtarent Lacedæmonis, arces:
 190 Non mare fumafſet geminum flagrante Corintho,
 Nec fera Cecropias traxiffent vincula matres.
 Illa dies potuit noſtris imponere ſinem
 Cladibus, & ſceleris cauſas auferre futuri.
 Invida, proh, quantum rapuit Fortuna triumphum.
 195 Inter equos, interque tubas mandata feruntur
 Regia, & armati veniunt ductoris ad aures.
 Obſtupuit. ſimul ira virum, ſimul obruit ingens
 Mœror, & ignavo tantum licuiſſe nocenti
 Miratur. dubios anceps ſententia volvit
 200 Eventus: peragat pugnas, an fortia cœpta
 Deſerat? Illyricis ardet ſuccurrere damnis:

P ræ-

181 reſonat *vulg.* 188 virerent *malit Heinſ.* 189 *agri MSS.*
 197 obſtipuit *MSS.* 201 Differat *MS.* deſinat *al.*

180 Chironem Achillis præceptorem, Centaurum, notat: *Cornipedes* enim equi ab unguulis cornis, *Annis* quem *reptavit Achilles*, ſi audimus Statium Achill. 1, 239 *tenuis Sperchios aquis* quem cum *Spelunca docti ſenis* jungit, et ingemuiſſe abduſto Achille ait.

182 Augetur ſonus dum reſultat e locis cavis &c.

185 Si illis animis, tanto ductæ, tam fortis exercitus invaſiffet barbaros, debellatum eſſet, nec tan-

tas illi clades poſtea intuliſſent Græciæ.

188 *Pelopeja oppida*, in Peloponneſo.

190 *Mare geminum*, hinc Saronicus ſinus, hinc Corinthiacus, inter quos in Iſthmo ſita Corinthus *himavis* vocatur Horatio Car. 1, 7. 2.

195 *Mandata regia*, eimentita a Ruſino v. 169.

201 *Deſerat* verbum aſperum, & quod dolorem Stilichonis magis exprima,

Præceptis obſtare timet. reverentia frangit
Virtutis ſtimulos. hinc publica commoda ſuadent,
Hinc metus invidiæ. tandem indignatus ad aſtra

205 Extollit palmas. & ab imo pectore fatur:

„Numina Romanis necdum ſatiata ruinis,
Si juvat imperium penitus de ſtirpe revelli,
Uno ſi placuit deleri ſæcula lapſu,

210 Libertas effrena maris, vel limite juſto
Devius errantes Phaëthon confundat habenas.

Cur per Rufinum geritur? procumbere mundum
Hoc auctore pudet. mediis revocamur ab armis,
Proh dolor, & ſtriſtos deponere cogimur enſes.

215 Vos arſuræ urbes, perituraque mœnia teſtor.
Cedo equidem, & miſerum permitto caſibus orbem.

Flectite ſigna, duces. redeat jam miles Eois.
Parendum. taccant litui. prohibete ſagittas.
Parcite contiguo, Rufinus præcipit, hoſti.,

220 His dictis, omnes una fremuere manipli:
Quantum non Italo percuffa Ceraunia fluctu:

D 4

Quantum

207 penita conj. Barth. 210 Tempeſtas veſana maris MS. 216 cla-
dibus al. caſibus hoſtem Baſ. marg. 217 Eous al.
Eois ex MSS. Heinf. 219 Parcere al.

primat: diſſerre non tam durum
viro forti, quam deſerere. Cete-
rum juvat hic ex notit. Imp. Ori-
ent. ſ. 3 repetere, quid Illyricum
eo tempore comprehenderit, nem-
pe Macedoniam atque Daciam.
Provincia Macedonia erant VI,
Achaia, Macedonia, Creta, Theſſa-
lia, Epirus vetus, Epirus nova &
pars Macedonia ſalutaris. Provin-
ciae Daciae V, Dacia Mediterranea,
Dacia Ripenſis, Mæſia prima, Dar-
dania, Prævalitana & pars Mace-
donia ſalutaris.

211 Phaëthon devius errantes habe-
nas confundens eſt pictura juvenis
attoniti, qui dum ſentit ſe devium,
& tractas non quo oportebat ha-
benas, vult revocare & reſtituere,
per trepidationem eas magis etiam
implicat ſibi & confundit.

217 Redeat miles Eois, ad Eois in
patriam ſuam redeant Orientales:
nam erant in Stilichonis exercitu
etiam Eou roboru ut v. 105 dicitur.

221 Infames ſcopulos, Acrocerau-
nia vocat Horat Car. 1, 3. 20.

Quantum non madidis elisa tonitrua Coris.
 Secernique negant, ereptaque prælia poscunt;
 Insignemque ducem populus defendit uterque,

225 Et sibi quisque trahit. magno certatur amore,

Alternamque fidem non illaudata laceffit

Seditio, talique simul clamore queruntur:

„*Quis mihi nudatos enses, quis tela lacertis
 Excudit, & solvi curvatos imperat arcus?*

230 *Quis nam audet leges vibrato imponere ferro?*

Inflammata semel nescit mitescere virtus.

Jam mihi barbaricos sitientia pila cruores

Sponte volant, ultrixque manus mucrone furenti

Ducitur, & siccum gladium vagina recusat.

235 *Num patiar? semperne Getis discordia nostra*

Proderit? en iterum belli civilis imago.

Quid consanguineas acies, quid dividis olim

Concordes aquilas? non dissociabile corpus,

Conjun-

222 illisa *al.* 227 movetur *vel* moventur *al.* 230 stricto
 leges imp. *al.* 232 Jam jam — tela *Baf.*
 233 ultroque *Baf. pulchre.*

222 *Elisa tonitrua* de illorum sententia, qui inclusum tanquam solido aëra, & a compressione enitentem in tonitru cogitant.

223 *Secerni negant*: nolunt Arcadiani ab Oriente milites Occidentalem Honorii exercitum relinquere: sub uno duce Stilichone adversus barbaros eorumque Rufinum concitatorem, pugnare ardent

228 *Lacertorum* hic mentio, quod in contentione arcuum & vibrandis armis in primis exprimuntur lacerti, vel ut medici loqui solent, agunt musculi.

229 *Curvatos arcus* vocat intentos jam & emittendis sagittis paratos: ut *vibratum* ferrum est *strictum* & jam contortum hocque momento emittendum manu.

231 *Virtus* hic ardor bellicus, ut *victis* quondam redit in *præcordia virtus*.

232 *Sitientia pila* facilius placebunt, si cogites *hastam*, quæ *cruorem bibit* Virg. Aen. 11, 804.

233 *Manus* alias *ducit* gladium & *regit*: hic videtur *manus a mucrone duci* etiam invito domino, qui vellet imperio parere: tale est illud, quod vagina recusat recipere gladium qui siccus, non cruentatus est.

237 *Consanguineæ acies*, exercitus fratrum Augulorum, licet ipsi gentium & nationum diversarum. *Quid dividis aquilas*, o Stilicho, i. discedere legiones has in Orientem, has in Occidentem, jubes?

239 *Illud que ad conjunctum adjectum*, non simpliciter copulat illud cum *dissociabile*, sed cum toto *non-dissociabile*.

Coniunctumque sumus. te, quo libet ire, sequemur.

- 240 *Te vel Hyperboreo damnatam sidere Thulen,
Te vel ad incensas Libyæ comitabor arenas.
Indorum si stagna petas, rubrique recessus
Aequoris, auriferum veniam poturus Hydaspem.
Si calcare Notum, secretaque litora Nili*
- 245 *Nascentis jubeas, mundum post terga relinquam.
Et quocumque loco Stilicho tentoria figet,
Hic patria est., Dux inde vetat: „Desistite, quæso,
Atque avidam differte manum. cadat iste minacis
Invidiæ cumulus. non est victoria tanti,*
- 250 *Ut videar vicisse mihi. vos, fida juventus,*

D 5

Ite

243 Litoris *al.* Aequoris *Heinsf.* ex *MS.* & collatione v. 244 ubi tamen quidam *secr.* noscere Nili. 245 annum *MS.* quod placet *Heinsfio.*

240 *Hyperboreum sidus* etymologice capit poeta, ut sit cælum & constitutio aëris ita immitis, qualis analogia quadam ultra Boream cogitatur & *gelida aquilonis conceptacula*, ut vocat *Plin.* 4, 12 s. 26: quo ipso tamen loco ea de Hyperboreis narrantur, quæ plane aliud clima suadent, si quid veri, ut putamus, subest illi fabulæ. Hic neque de his quærendi locus est (vid. tamen ad 7, 54) neque de *Thule*, quam satis est si hic intelligimus poni pro maxime boreali.

242 *Rubri æquoris recessus* recte cum *Indis* jungit: omnem enim Oceanum meridionalem rubrum mare esse, post *Relandi* de ea re disputationem, satis vulgatum est.

243 *Hydaspem* a geminis alias celebrat. Nempe generatim Indiam signare flumine suo solet, & quæ ab *Indis* feruntur, odores, gemmas, aurum, illi adsignare.

244 *Notum* hic poni de regione ad eam plagam sita, apertum est. *Nili nascentis litora secreta* vocat merito, ob ignotos eo tempore *Nili* fontes, de quibus certiora nostra demum ætate explorata sunt. *Mundus* hic manifesto significat notas telluris partes.

245 *Mundum*, ut *solem post terga relinquere* dicitur, qui alium quasi orbem terrarum adit. Sic in *fragm.* *Pedonis* ap. *Senecam* *Suafor.* I *Fam* primum post terga diem solemque relictum &c. Hinc placet *Heinsfio* lectio *MS.* annum, h. e. solem, diem; ut si quis ultra *Tropicum Capricorni*, & *Zonam torridam* eat.

248 *Differte minus est quam cohibete*, vel simile. Neque enim plane abstineri jubet, sed moram modo petit.

249 *Cumulus invidiæ* videtur habere metaphoram a fluctibus, ut *Ovid.* *Tr.* 1, 2. 19 *Quanti montes voluuntur aquarum!* Et 1, 11. 20 *Inque modum tumuli concava surgit aqua.* Et *Met.* 15, 508 *Cumulusque inhumanis aquarum In montis speciem curvari ac crescere visus.* Respondet forte v. 183 *Intumuit virtus.* Et quoties *timere* dicuntur *irati?*

Non est victoria, quam injussu *Augusti* pugnans forte reportare possim, *tanti* momenti aut pretii apud me, ut videar *mibi* vere *vicisse* & laudem meruisse ac triumphum.

- Ite mei quondam socii., Nec plura locutus
Flectit iter; vacuo qualis discedit hiatu
Impatiens remeare leo, quem plurima cuspis,
Et pastorales pepulerunt igne catervæ,
255 Inclinatque júbas, demissaque lumina velat,
Et trepidas mœsto rimatur murmure silvas.
Ut sese legio vidit disjuncta relinqui,
Ingentem tollit gemitum, galeasque solutis
Humectat lacrimis, pressamque morantia vocem
260 Thoracum validos pulsant suspiria nexus.
„Tradimur, heu, tantumque sequi prohibemur amorem,
Exclamant, spernisne tuas Dux optime dexteras,
Quas tibi vittrices toties Bellona probavit?
Nos adeo viles? adeo felicior axis
265 Hesperius meruit qui te rectore teneri?
Quid nobis patriam, quid cara revisere tandem
Pignora, dilectosve juvat coluisse penates?
De sine dulce nihil. jam formidata tyranni
Tempestatas jubeunda mihi: qui forte nefandas*

Jam

252 Flexit *al.*
Heinsf.

258 solutas *MS.* ut referatur ad galeas. volutis *conj.*
261 Prodimur *MS.* 262 spernes *Bas. marg.*
tradis *vulg.*

252 *Hiatus*, rictus hic est & os patens leonis esurientis ac sitientis sanguinem.

254 *Ignis* terribilis leonibus, ut lupis & aliis feris, credo, quod insolitum illis phænomenon animalibus, quæ ab hominum consuetudine abhorrent.

257 *Disjuncta*, dimissa, exauctorata. metaphora a jugo unde disjunguntur tauri.

258 *Solutas lacrimas* puto dici, quæ retentæ aliquamdiu prorumpunt, quasi solutis vinculis, vehementius. Ceterum notatu dignum est, quod hic docet Barthius galeas quasdam veterum etiam fuisse clavas, ut nasum & genas tegerent.

Repetit & auget Drakenb. ad Sil. 14, 636 ubi etiam *Galeis abscondunt ora, & casside pallor velatur.*

260 *Nexus Thoracum* quod dicit, ex hamulis, anulis, catellis, squamisve confertos confutatosque ut intelligamus, facit.

261 *Tradimur* eam fere vim habet, quam *prodimur*, quod ex uno *MS.* substituere volebat Heinsius. Ter. Phor. 2, 1 *Causam tradere adversariis.* Id queruntur milites, sibi non sequi licere sententiam suam; sed tradî, condonari, aliis.

262 *Tuas dexteras*, quibus uti potes.

268 *Tyrannus* hic intelligitur Rufinus.

- 270 *Jam parat insidias: qui nos aut turpibus Hunnis,
Aut impacatis famulos præstabit Alanis.
Quamquam non adeo robur defecerit omne,
Tantave gestandi fuerit penuria ferri.
Tu licet occiduo maneat sub cardine Solis,*
- 275 *Tu mihi dux semper, Stilicho, nostramque vel absens
Experire fidem. dabitur tibi debita pridem
Vistima. promissis longum placabere sacris.,,
Tristior Æmoniis miles digressus ab oris
Tangebatur Macetum fines, murosque subibat*
- 280 *Thessalonica tuos. sensu dolor hæret in alto
Abditus, & tacitas vindictæ præstruit iras,
Spectaturque favens odiis locus, aptaque leto
Tempora, nec quisquam tanta de pube repertus,
Proderet incautis qui corda iniantia verbis.*
- 285 *Quæ non posteritas, quæ non mirabitur zetas
Tanti consilium vulgi potuisse taceri,
Aut facinus tam grande tegi? mentisque calorem
Non sermone viæ, non inter pocula rumpi?
Æqualis tantam tenuit constantia turbam,*
- 290 *Et fuit arcanum populo. percurritur Hebrus,
Deferitur Rhodope, Thracumque per ardua tendunt,
Donec ad Herculei perventum nominis urbem.*

Ut

271 præbebit MS. 273 gestati MSS. 274 occidui MSS. pro Solis, cæli MSS. 277 longe vulg. 279 Macetum hic vindicat Heinss. 283 plebe vulg. 284 minacia MS. micantia MS. 289 turinam MS. mentem MS. unde gentem conj. Heinss.

270 *Hunni turpes* cur dicantur, vid. ad 3, 327.

273 Verbum *fuerit* non concoquo: requirebatur *præfens*: quid si a correctore est, qui ad *defecerit* adjungendum putaret *fuerit*? Dederat forte poeta, *non sit*, &c.

276 Promittunt milites, se victimæ instar Stilichoni cæsures Rufinum, qui nunc sibi eripiatur. Vid. 130 sq. Ceterum hic versus

Leoninus nostro excidit, quod genus posterius affectarunt.

281 *Tacitas iras præstruit vindictæ* miles, h. e. silentio tegit, tanquam cratibus vineisque objectis, ulciscendi & puniendi Rufini consilium.

290 *Acute: arcanum* fuit, quod totus *populus*, totus exercitus decreverat.

292 *Herculei cognominis urbs* ad verbum *Heraclea* est in ora Pro-

- Ut cessisse ducem, propius venisse cohortes,
 Cognita Rufino: magna cervice triumphat,
 295 Omnia tuta ratus, sceptrumque capeffere fervet,
 Et conjuratos accendit voce clientes:
 „Vicimus: expulimus. facilis jam copia regni.
 Nullus ab hoste timor. quis enim, quem poscere solum
 Horruit, hunc tanto munitum milite vincat?
 300 Quis ferat armatum, quem non superavit inermen?
 I nunc, exitium nobis meditare remotus
 Incassum, Stilicho. dum nos longissima tellus
 Dividat, & mediis Nereus interstrepit undis,
 Alpinas transire tibi me sospite rupes
 305 Haud dabitur. jaculis illinc me figere tenta.
 Quære ferox enses, qui nostra ad mœnia tendi
 Possit ab Italia. non te documenta priorum,
 Non exempla vetant? quis par conatus adire
 Has jactat vitasse manus? detrusimus orbe
 310 Te medio, tantisque simul spoliavimus armis.
 Nunc epulas tempus, socii, nunc larga parare
 Munera, donandumque novis legionibus aurum.

Oppor-

296 conjuratas cohortes MSS. pro accendit, ostendit MSS. affatur MSS.
 298 pro poscere, quod ex MSS. Heins. & est in marg. Bas. vincere vulg.
 303 interfluat MS. it. marg. Bas. vnde conj. Heins. interluat. 304 me
 consule Bas. marg. 307 monumenta vulg. 308 quisnam conatus
 vulg. 309 vitare MS. destruximus orbem MSS.
 311 parari conj. Heins.

pontidis, Perinthus alias, sed non
 diu ante hanc ætatem alterum no-
 men nacta, quod docet Cellarius
 2, 15. 50.

294 Magna cervice, erecta, &
 tumente quasi cum serpente illum
 compararet.

303 Transire, intell. denuo: nunc
 enim transit, dum retro pergit in
 Italiam & Romam.

307 Quis par licet esset, certe ta-
 lis, qui ut in ludo gladiatores,
 comparari mecum recte videretur.

Ut lectio, ita interpretatio Hein-
 siana.

309 Detrusimus, depulimus te
 orbe medio, dimidio Oriente nem-
 pe, s. regno Arcadii. Quod ha-
 bent libri quidam Heinsio inspe-
 cti, destruximus orbem te medio, i. te
 intercedente: mihi plane videtur
 hic locum habere non posse. De
 medii significatione ad 17, 250.

312 De donatino militibus dando
 sermo est, quo fidem sibi exerci-
 tum auctorare olim Imperatores
 soliti erant.

Opportuna meis oritur lux crastina votis.

Quod nolit, Rex ipse velit, jubeatque coactus

315 *In partem mihi regna dari. contingat in uno*

Privati fugisse modum, crimenque tyranni.,,

Talibus acclamant dictis infame nocentum

Concilium, qui perpetuis crevere rapinis,

Et quos una facit Rufino causa sodales,

320 Illicitum duxisse nihil. delicta fuere

Nexus amicitiae. jam jam connubia laeti

Despondent aliena sibi, frustra que vicissim

Promittunt quas quisque petat, quas devoret urbes.

Coeperat humanos alto sopire labores

325 Nox gremio, nigrasque Sopor diffuderat alas.

Ille diu curis animum stimulantibus ægrum

Labitur in somnos. vix toto corde quierat,

Ecce videt diras alludere protinus umbras,

Quas dedit ipse neci: quarum, quæ clarior, una

330 Visa loqui: „*Pro surge toro: quid plurima volvis*

Anxius? hæc requiem rebus finemque labori

Allatura dies. omni jam plebe redibis

Altior, & læti manibus portabere vulgi.,,

Has canit ambages: occulto fallitur ille

335 Omine, nec capitis sentit præfagia fixi.

Iam summum radiis stringebat Lucifer Ænum,

Festinaque rotam solito properantior urget.

Tan-

314 subactus MS. quod malit Heins.

velta tacere MS.

vior MS.

325 pigrasque vulg.

335 fixi præfagia sensit vulg. sens. præf. diri

Bas. marg.

317 acclamat vulg.

326 æger vulg.

320 fu-

329 sæ-

315 In uno, simul, eadem. Hoc peculiare fortunæ suæ gloriatur Rufinus, quod *privati modum* & fortem exire, & tamen etiam *tyranni* & incubatoris imperii nomen effugere sibi contingat.

ta Synesi, ut recte ex MS. reposuit a N. Heinsio.

335 Hæc *præfagia* impleta narrat deinde v. 434.

337 Etiam *Lucifer rotam* habet Tib. 1, 10. 62. s. axes Ovid. Am. 1, 6. 65; qui interdum equo solita-

- Tandem Rufini visurus funera, Titan
 Profiluit fratris, densæque capacia turbæ
 340 Atria regifico iussit splendere paratu
 Exceptura dapes, & quod post vota daretur,
 Inscribi propriis aurum fatale figuris.
 Ipse salutatum reduces post prælia turmas
 Iam regale tumens, & principe celsior, ibat,
 345 Collaque femineo jactabat mollia gestu,
 Imperii certus: tegetet ceu purpura dudum
 Corpus, & ambirent ardentes tempora gemmæ.
 Urbis ab angusto tractu, qua vergit in Austrum,
 Planities vicina patet. nam cetera Pontus
 350 Circuit, exiguo dirini se tramite passus.
 Hic ultrix acies ornatu fulgida Martis
 Explicuit cuneos. pedites in parte sinistra
 Consistant: equites illic poscentia cursum
 Ora reluctantur pressis sedare lupatis.
 355 Hic alii sævum cristato vertice nutant,
 Et tremulos humeris gaudent vibrare colores,

Quos

339 Desiluit MS. 342 Insculpi MSS. 345 gestabat vulg. jactabat
 etiam Bas. marg. 346 tutum, numdum, nundum, nudum al. ap.
 Heins. tutum etiam Cuj. An fuit jam dum? 351 ferri pro Martis
 vulg. lucida Martis Cuj.

rio vehitur, ut 35, 122. Vid. Burm. ad Rutil. itiner 1, 511. Verum hic de *rota* s. curru solis sermo est, Synecdoche non reprehendenda, cum præsertim Titan rotam suam *urgere* dicatur. Imago sane augustior currus, quem agat Titan, quam rotæ, orbis, trochi, ludibrii puerorum. Illud *tandem* indicat vota hominum qui olim impatienter expectarint Rufini supplicium.

342 Affectabat imperium Rufinus. Sperabat se adscitum iri in illius societatem, & titulum Augusti ab Arcadio. Itaque donativum parat militi, dandum in ejus rei memoriam, aureos suo nomine ac novo honore signatos. Utrum

culi re vera numi tales, utrum aliquis ex eo genere servatus sit, N. L.

344 Regale tumens, ut *torvum videt* &c. Contra Stat. Sil. 3, 1. 39 *Fanulare timens*.

345 Olim observatum in superbulis, & sibi placentibus jactare & insectere cervicem. Cic. in Verr. 3 c. 19 *Tamenne putamus patrouum tuum in hoc crimine* (tibi objecto & pulchre a se repulso) *cerviculam jactatum?* Inter amatorias ineptias objicit Clitophonti Syrus Heaut. 2, 3. 131 *eversas cervices*: adscribit Eugraphius, *jactantia & superbia est*.

356 Chlamydes breves, sagula, paludamenta, interpretabar hume-

Quos operit formatque chalybs. conjuncta per artem
 Flexilis inductis animatur lamina membris,
 Horribilis visu. credas simulacra moveri
 360 Ferrea, cognatoque viros spirare metallo.
 Par vestitus equis. ferrata fronte minantur,
 Ferratosque levant securi vulneris armos,
 Diviso stat quisque loco. metuenda voluptas
 Cernenti pulcerque timor; spirisque remissis
 365 Mansuescunt varii vento cessante dracones.
 Augustus veneranda prior vexilla salutat,
 Rufinus sequitur, quo fallere cuncta solebat
 Callidus affatu, devotaque brachia laudat
 Nomine quemque vocans: natosque patresque reversis

Nun-

358 hamatur al. animatur etiam margo Bas. 362 movent al. levant
 e MSS. Heins. 363 Et iusto vulg. iusto Bas. sed in marg. diviso.
 366 Arcadius Bas. marg. ex Glossa. Sic & 382. 367 qui vulg.
 369 vocat MSS.

ris ope fibulæ hærentia, quæ ob
 brevitate[m] volant ludibria ventis.
 Ab his putabam diversos, quos ope-
 rit formatque chalybs. Cataphracti
 quidem ad speciem nudi corporis
 a ferrea veste formati repræsentan-
 tur in columna Trajani, uti contra
 loricator, loris, unde nomen ha-
 bent, & laminis munitis, nun-
 quam sine paludamento vel sagu-
 lo observo exhiberi. Itaque opta-
 bam, e bono libro prolatum pro
 Quos operit, esset Hos, quod distri-
 butioni, & novi generis comme-
 morationi serviret. Sed desii opta-
 re, postquam contuli alteram gra-
 phicam non minus descriptionem
 nostri 28, 576 ubi rigidos vibrata
 per armos Rubra sub arato crispantur
 serica dorso. Habemus hic ru-
 brum pannum, s. textile quiddam
 partim libere fluctuans per armos,
 partim autem comprehensum &
 in plicis crispatum ab ora & com-
 missura galeæ, cum thorace. Re-
 tinuerunt hoc posteriora sæcula,
 quod ostendunt numi & sigilla in
 primis virorum principum: & or-

ta inde videntur illa galearum &
 scutorum ornamenta laciniosa, qui-
 bus hodie utuntur in insignibus,
 non modo ut illa tegere & inum-
 brare galeas, sed ut exire ex ima-
 ora galearum, & scuta cum figu-
 ris complecti videantur.

358 Animatur lamina: poëtica
 phantasia imaginatur illam formam
 ferream corpus esse, cui pro ani-
 ma sit homo. Huc pertinet cogni-
 tum viro metallum, συμφορὸν, una
 natum. Hanc lectionem contra
 alteram hamatur defendit hic Bar-
 thius, & Heinsius ad 36, 386.

361 Equi etiam cataphracti. Iam
 Propert. 3, 10. 12 Ferrens armato
 neu cataphractus equo. Recentio-
 rum descriptiones Græcas & Lati-
 nas dedit Barthius.

365 De draconibus vid. ad v. 177.
 Verbo mansuescunt exprimit remissum
 tumorem, qui in vivis draco-
 nibus est ab ira.

368 Devota brachia militum, vi-
 tam impendere Augusti imperiis
 paratorum.

- 370 Nuntiat incolumes. illi, dum plurima sicco
 Certatim fermone petunt, extendere longos
 A tergo flexus insperatoque suprema
 Circuitu fociare parant: decrefcere campus
 Incipit, & clipeis in se redeuntia junctis
- 375 Curvo paulatim finuantur cornua ductu.
 Sic ligat immensa virides indagine saltus
 Venator. sic attonitos ad litora pisces
 Æquoreus populator agit, rarosque plagarum
 Contrahit anfractus, & hiantes colligit oras.
- 380 Excludunt alios. cingi se fervidus ille
 Nescit adhuc, graviterque apprensa veste morantem
 Increpat Augustum: scandat sublime tribunal:
 Participem sceptri, focium declaret honoris.
 Cum subito stringunt gladios, vox desuper ingens
- 385 Infremuit: „*Nobis etiam, teterrime, nobis*

Spe-

371 intendere *vulg.* 372 amplexus *vulg.* 376 immiffa Venetos
 ind. saltus *Baf. marg.* filvas *vulg.* 380 анги *MS.* Coalnere C & I.
 385 deterrime *al.* teterrime *volebat ex MS.* *Hcinf.*

372 *Suprema h. e. extrema.* Cogitemus lineam transversam, vel ut tacticorum more loquamur jugum longum. Versus mediam illius partem accedit Rufinus. Milites ab utraque parte sensim primo se inflectunt in arcum & excludunt multitudinem: tum subito extremis a dextra sinistraque coëuntibus absolvunt circulum eumque densandis ordinibus ad minus minusque spatium redigunt, in quo conclusus jam Rufinus (Zosimus 5, 7 ἀπολαβόντες ἐν μέσῳ) effugere nullo modo potest.

376 *Conf. dicta ad 148.*

380 *Fervidus* est Rufinus studio perficiendi cogitata, & plenus sua magnitudine, cujus modo fastigium expectat, non sentit se in angustias redigi.

381. *Apprensa veste* indicat hinc

studium Rufini, hinc quam familiariter ac tantum non contemptim tractare Augustum solitus sit. Certe de Claudio Suetonius c. 15 adeo *causidicos patientia illius abusos, ut descendentem e tribunali non modo voce revocarent, sed & lacinia togæ retenta, interdum pede apprehensio detinerent.*

382 *Tribunal* intelligo extemporali militum opera congestum et cespitè lapidibusque e. i. g. a. unde adlocutio commodior ad multitudinem. Prærogativa Imperatorum erat ita pro tribunali adloqui milites. Vid. omnino Spanhem. de V. e. P. N. diff. 13 p. 627 sq. ubi in numis frequens illa ADL • C • U • T • I • O illustratur.

384 *Desuper* aut positum pro *insuper*, aut cogitavit poeta clamorem altum. *It clamor celo*, & inde quasi recidit in eum, quem terret.

*Sperasti famulas imponere posse catenas?
Unde redi nescis? patiarne audire satelles,
Qui leges aliis, libertatemque reduxi?
Bis domitum civile nefas, bis rupinus Alpes.*

390 *Tot nos bella docent nulli servire tyranno.,,*

Diriguit. spes nulla fugæ. seges undique ferri
Circumfusa micat. dextra lævaque revinctus
Hæsit, & ensiferæ stupuit mucrone coronæ.

395 *Ut fera, quæ montes nuper dimisit avitos,
Altorumque exsul nemorum damnatur arenæ
Muneribus, commota ruit, vir murmure contra
Hortatur, nixusque genu venabula tendit.*

Illa pavet strepitus, cuneosque erecta theatri
Respicit, & tanti miratur sibila vulgi.

400 *Unus per medios audendi pronior ense
Profilit exerto, dictisque, & vulnere torvus
Hac petit, hac Stilicho, quem jactas pellere, dextra
Te ferit: hoc absens invadit viscera ferro.*

Sic fatur, meritoque latus transverberat ictu.

405 *Felix illa manus, talem quæ prima cruorem*

Hau-

389 Bis domui MSS. servile MS. 394 nuper montes al. 396 Verberibus al. Vulneribus al. Vulgatum Muneribus recte tuetur Heinsf.

399 Despicit vulg. Dispicit Clav. & Heinsf. ad Virg. Æn. 6, 734.

401 erecto vulg. exerto etiam Bas. marg. lumine Vien. marg.

402 Appetit vulg. Impetit al. 404 fatus, meritoriumque Bas. ense Cujac.

386 *Famulæ catenæ*, famulatus & servitii indices: alioqui potius dominæ sunt vincitorum.

387 Nescisne, Rufine, unde ego, exercitus redii? (pro *redierim*. Vid. Voss. de Constr. c. 62) Venio ab occidentalibus imperii partibus, ab Italia, victor ibi barbarorum, sed virorum fortium &c.

389 Ad bella Theodosii contra

Eugenium & Maximum tyrannos gesta respicitur.

396 *Munera* proprie de amphitheatralibus & gladiatoriiis ludis dici, atque venationibus, constat.

397 Solent apros certe nostri venatores horrari, utque ruant in venabulum oppositum irritare murmure quodam. (*Hui San!*)

400 Gainem fuisse, qui tesseram daret, referet Zosimus 5, 7.

Hauferit, & fessi pœnam libaverit orbis.

Mox omnes fodiunt hastis, artusque trementès

Dilaniant, uno tot corpore pila tepefcunt,

Et non infecto puduit mucrone reverti.

410 Hi vultus avidos, & adhuc spirantia vellunt

Lumina: truncatos alii rapuere lacertos.

Amputat ille pedes, humerum quatit ille solutis

Nexibus: hic fracti refecat curvamina dorsi.

Hic jecur, hic cordis fibras, hic pandit anhelas

415 Pulmonis latebras. spatium non invenit ira,

Nec locus est odiis. consumto funere vix tum

Deseritur, sparsunque perit per tela cadaver.

Sic mons Aonius rubuit, cum Penthea ferrent

Mænades, aut subito mutatum Actæona cornu

420 Traderet infanis Latonia visa Molossis.

Cri-

406 libaverit *al.* 407 nefandos *al.* 408 tela *Cuj.* 410 rabi-
dos *al.* 413 referat *al.* confinia *al. etiam Bas. marg.* 414 anhelis *al.*
416 vix dum *vult Heinſ.* victor *MSS. & Bas. marg.* iustum *MS.* victum
conj. Barth. 417 cadit *vulg.* 420 Traderet *MS.* visa
ex MS. Heinſ. virgo *al.*

406 Pœnam libare pulchre dictum, tum quod libare initii cuiusdam & primitiarum notionem habet, tum quod sacrificiorum verbum est. *Fessus orbis*, qui non potest diutius tyrannum ferre.

413 *Curvamina* interpretor articulos s. vertebrae, quarum ope flecti & curvari dorsum potest. Dorsum vero frangitur eo ipso quod refecantur illa curvamina. Sed nec displicet mihi *referat* quod videtur pertinere ad illam implicationem vertebrarum, quæ instar claustrorum quasi referenda est.

416 *Consumto funere vix tum deseritur.* Consuetum est, & observatum his, qui de particulis Latini sermonis egere, tum poni, significatione adverbii *tunc*, post ablativos consequentiæ. *Consumto* jam Rufini *funere*, ut *sarcætica* vocat

illam dilacerationem, *vix tandem deseritur cadaver & perit*, minutatim & in frustula vix agnoscenda dispersum per tot militum tela.

418 *Aonius mons* Cithæron, Musis amicus, sed Bacchicis idem furoribus infamis, in quo Pentheus ob contemptum Bacchum a mulieribus in furorem actis, hæ enim sunt Mænades, inter quas ipsa illius mater Agave erat, membratim dilaceratus est: qua in re verbum *ferrent* poëta cum emphasi posuit, & velut ostendit mulieres membra ut in triumpho præ se ferrentes. Actæonis notior etiam fabula, qui a Diana, quam forte lavantem viderat, in cervum mutatus, subito enascentibus cornibus, tum suis a canibus discerptus est.

- Criminibusne tuis credis fortuna mederi?
 Et male donatum speras æquare favorem
 Supplicii? una tot millia morte rependi?
 Eversis agedum Rufinum divide terris,
 425 Da caput Odrysiis, truncum mereantur Achivi.
 Quid reliquis dabitur? nec singula membra peremtis
 Sufficiunt populis. Vacuo plebs obvia muro,
 Jam secura, fluit. fenibus non obstitit ætas,
 Virginibusve pudor. viduæ, quibus ille maritos
 430 Abstulit, orbatæque ruunt ad gaudia matres,
 Insultantque alacres. laceros juvat ire per artus,
 Pressaque calcato vestigia sanguine tingi.
 Nec minus assiduis flagrant elidere faxis
 Prodigiale caput, quod jam de cuspide summa
 435 Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
 Dexterâ quinetiam ludo concessa vagatur
 Æra petens, fraudesque animi persolvit avari
 Terribili lucro, vivosque imitata retentus
 Cogitur adductis digitos inflectere nervis.
 440 Desinat elatis quisquam confidere rebus,
 Instabilesque Deos, ac lubrica Numina discat.
 Illa manus, quæ sceptrâ sibi gestanda parabat,

E 2

Cujus

- 421 speras & 422 certas *al.* 423 rependis *al.* 427 Sufficiant
conj. Heinsf. undique vulg. obvia etiam Bas. marg. 428 ruit *al. cf.*
Heinsf. ad Aen. II, 236. 431 vacuos *MSS.* 433 certant *al.*
 437 pœnasque *al.* 438 receptus *al.* 439 adductos
 digitis - nervos *MS.*

421 Redit ad impietatem, quam
 3, 20 ejurasse videbatur. Negat
 proportionem esse inter pœnam &
 scelera Rufini. Ne quidem totis
 populis satis posse fieri, si unum
 cuique illorum membrum Rufini
 adsignetur: nedum singulis homi-
 nibus, quos ille perdiderit. Hunc
 nodum sola soluit de futura vita
 persuasio.

425 Mereantur est accipiant, ha-

beant, pro more superiorum etiam
 sæculorum.

436 Illud de manu observatum
 passim, V. G. Zosimo 5, 7 extr.
 Rogabant milites ἀργύριον δάναγ τῷ
 ἀπλήρω. Opportune Hieronymi
 locum adscripsit Cellarius ex epist.
 3 Rufini caput pilo Constantinopolin
 gestatum est, & abscissa manus dextera
 ad dedecus insatiabilis avaritiæ, ostia-
 tim stipem mendicavit.

- Cujus se toties submisit ad oscula supplex
 Nobilitas, inhumata diu, miseroque revulsa
 445 Corpore feralem quæstum post fata poposcit.
 Adspiciat quisquis nimium sublata secundis
 Colla gerit. triviis calcandus spargitur ecce,
 Qui sibi pyramidas, qui non cedentia templis
 Ornatura suos exstruxit culmina Manes,
 450 Et, qui Sidonio velari credidit ostro,
 Nudus pascit aves. jacet en, qui possidet orbem,
 Exiguæ telluris inops, & pulvere raro
 Per partes tegitur, nusquam totiesque sepultus.
 Senferunt convexa necem, tellusque nefandum
 455 Amolitur onus. jam respirantibus astris,
 Infernos gravat umbra lacus. pater Æacus horret,
 Intransemque etiam latratu Cerberus urget.
 Tunc animæ, quas ille fero sub jure peremit,
 Circumstant, nigrique trahunt ad judicis urnam,

Infecto

446 ne quis *vulg.* 447 gerat *al.* 450 creditur *Baf. mayg.*
 Qui se Sid. velandum credidit. o. *MS.* creditus *Heinsf.* 453 nun-
 quam *vulg.* 455 Emolitur *vulg.* 457 etiam *displicet Heinsio.*
 459 Stygiique *malit Heinsf.*

449 *Culmina Manes ornatura*, descriptio monimenti magnifici s. Mausolei.

450 Rufinus *credidit velari*, velandum se aliquando esse in funere purpura. Græcissimus poëtis familiaris.

451 Ex lege Arcadii & Honorii, 14 C. Theod. de bonis proscriptor. apparet immensas fuisse viri opes, cum edita de iis interim a fisco possidendis per omnes provincias proposita sint.

453 *Nusquam sepultus integer, toties sepultus*, quot locis particula corporis reliquo pulveri admixta est.

454 *Convexa cæli* intelligenda, ut Æn. 4, 451 *Cæli convexa tueri* vivere inter superos est, & inferis s. morti opponitur. Sic mox 498

superam labes vocatur. Sic *astra* accipienda, quæ ægre adspiciebant Rufini scelera.

459 *Urnæ* illam poëtae sumserunt de judiciis Græcorum & Romanorum, in quibus urna adhibita sortiebantur, quam causam, qui iudices judicarent: in urnam item vel situlam conjiciebant calculos s. tabellas suffragiorum ratorum indices. Prior ratio proprie huc conveniebat, quam intelliget melius, si quis Aristophanis jocos Pluto 277 & 973 itemque Ecclesiæ, 679 conferat cum illo Horat. Od. 2, 3. 25 *Onnium versatur urna serius ocins Sors exitura.* Verum, ut fit, non manent homines in primis velut orbitis, sed laetius quæ lubet evagantur.

- 460 Infesto fremitu. veluti pastoris in ora
 Commotæ glomerantur apes, qui dulcia raptu
 Mella trahit, pennasque cient, & spicula tendunt,
 Et tenuis faxi per propugnacula cinctæ
 Rimosam patriam, dilectaque pumicis antra
 465 Defendunt, pronoque favos examine velant.

Est locus, infaultis quo conciliantur in unum
 Cocytos Phlegethonque vadis: inamcœnus uterque
 Alveus. hic volvit lacrimas: hic igne redundat.
 Turris per geminos flammis vicinior amnes

- 470 Porrigitur, solidoque rigens adamante finistrum
 Proluit igne latus. dextra Cocytia findit
 Æquora, triste gemens, & fletu concita plangit.
 Huc post emeritam mortalia sæcula vitam
 Deveniunt. ibi nulla manent discrimina fati,
 475 Nullus honos, vanoque exutum nomine Regem
 Proturbat plebeius egens. quæfitor in alto
 Conspicuus folio pertentat crimina Minos,
 Et justis dirimit fontes, quos nolle fateri

E 3

Viderit,

462 figunt *Bas. marg.* 463 cunctæ *al.* 465 vellant *MS. unde*
vallant Heins. pulchre. 468 fundit *vulg.* 472 fluctu *MS.* 477 prætentat
præfert Heins. præsentat susp. Barth. 478 diribit *conj. Barth.*

468 Etyma s. notationem sequitur. *Κωκυτός* fletus est, *Φλεγέθειν* urere, quo verbo dolorem vehementissimum signari tralaticium est. Plane ita Stat. Theb. 8, 30 *lacrimis atque igne timentes Cocytos Phlegethonque.*

469 *Turris*, moles munita, inter duos amnes, vicinior tamen Phlegethonti, ab hoc alluitur, illum procurrente aliqua sui parte vel angulo findit &c.

470 *Adamanta* ferrum esse, nemo dubitare potest hic & in plerisque poetarum locis. Nempe ex etymo Græci. Vid. Viri docti ad Hesych. *ἀδάμας σιδήρου γένος.* Conf. Virg. Æn. 6, 552 *solidoque adamante columna* --- Stat ferrea turris ad auras.

471 *Proluit* turris, h. e. proluendum præbet igne Phlegethontis finistrum latus suum. Ita eadem non modo *findit* dextra parte sui *Cocytia æquora*, sed dum resistit & excipit fluctus a fletu concitos, gemitus & planctus efficit.

473 *Mortalia sæcla* pro ipsis hominibus ponuntur ut apud Lucretium 5, 860 *Leonum sæva sæcla*, & mox 864 *bucera sæcla* pro bubus.

474 *Fati discrimina* h. e. fortis & fortunæ quantum ad ea quæ sunt extra nos. Locum hunc comice & graphice tractavit in mortuorum Dialogis Lucianus.

477 *Pertentat*, diligenter tentando exquirat.

Viderit, ad rigidi transmittit verbera fratris.

- 480 Nam juxta Rhadamantus agit. cum gesta superni
Curriculi, totosque diu perspexerit actus;
Exæquat damnum meritis, & muta ferarum
Cogit vincla pati. truculentos ingerit urfis,
Prædonesque lupis. fallaces vulpibus addit.
- 485 At qui desidia semper vinoque gravatus
[Indulgens Veneri voluit torpescere luxu,]
Hunc suis immundi pingues detrudit in artus.
Qui justo plus esse loquax, arcanaque suevit
Prodere, piscosus fertur victurus in undas,
- 490 Ut nimiam pensent æterna silentia vocem.
Quos ubi per varias annis ter mille figuras
Egit Lethæo purgatos flumine; tandem
Rursus ad humanæ revocat primordia formæ.
Tum quoque, dum lites, Stygiique negotia solvit
- 495 Dura fori, veteresque reos ex ordine quærit,
Rufinum procul ecce notat, visuque severo
Lustrat, & ex imo concussa sede profatur.

“Huc

479 Vid. ad mala mox transm. vulg. ad sævi mox mittit al. - duri al.
481 prosp. al. 484 abdit conjectura quorund. ap. Heinsf. 485 pro
semper, somno MS. desidia somni conj. Heinsf. 486 Hic versus
merito suspectus Heinsf. 487 pigros MS. 491 varios
annos, per vulg. varias, annos post MS.

482 *Muta ferarum vincla* sunt corpora inutorum animantium, quibus pro carcere includuntur, ex antiqua Pythagoricorum quorundam Platonisque adeo in Phædro p. 343 fabula, animæ, quæ in humanis corporibus similem bestiis vitam vixere.

484 *Addit*, sæculi etiam Varro-
niani usû, pro indit, inserit; cum
in vas quodcumque etiam vacuum
ante, *addi* dicatur, quod primum
immittitur. Vid. Lexicon rusticum.

491 Sunt etiam *ter mille anni*
apud Platonem l. c. sed diversa ra-
tione. Periodus, qua ad primam

ipsam sortem redit unaquæque, est
annorum decies mille. Nempe in fa-
bula morali suam quisque vel phan-
tasia vel rationem sequi potuit se-
curus ne convinceretur mendacii.

492 *Lethæo flumine*, τῆς Λήθης,
valde opus erat in hac fabula.
Quidni enim una de millibus mil-
lium anima recordatur conditio-
nis prioris, præter Pythagoram au-
ctorem sciti sane commenti. Reli-
qui omnes *securos laticeas & longa*
oblivia potant, Scilicet immemores
supera ut convexa revisant, ut est
Æn. 6, 715 & 750.

*“Huc superum labes, huc insatiabilis auri
 Proluvies, pretioque nihil non ause parato,
 500 Quodque mihi summum scelus est, huc improbe legum
 Venditor, Arctoi stimulator perfide Martis,
 Cujus ob innumeras strages angustus Averni
 Jam sinus, & plena lassatur portitor alno.
 Quid demens manifesta negas? en pectus inustæ
 505 Deformant maculæ, vitiisque inolevit imago,
 Nec sese commissa tegunt. genus omne dolorum
 In te ferre lubet. dubio tibi pendula rupes
 Immineat lapsu. volucer te torqueat axis.
 Te refugi fallant latices, atque ore natanti
 510 Arescat decepta fitis, dapibusque relictis
 In tua mansurus migret præcordia vultur.
 Quamquam omnes alii, quos hæc tormenta fatigant,
 Pars quota sint, Rufine, tui; quid tale vel audax
 Fulmine Salmonæus, vel lingua Tantalus egit,
 515 Aut inconcesso Tityos deliquit amore?
 Cunctorum si facta simul jungantur in unum,
 Præcedes numero. cui tanta piacula quisquam
 Supplicio conferre valet? quid denique dignum
 Omnibus inveniam, vincant cum singula pœnas?
 520 Tollite de mediis animarum dedecus umbris.
 Adspexisse sat est. oculis jam parcite nostris,
 Et Ditis purgate domos. agitate flagellis*

E 4

Trans

504 deinceps MS.
 crescat MS.

505 vitiisque *mâst* Heinsf. & ego.

510 Ac-

515 inconsulto MSS. 517 quo al.
 forte fuit quoi.

498 Conf. supra ad v. 454.

499 *Proluvies* ut Virg. 3, 217
 Harpyiarum sordes fœdissimæ, quo
 nomine avaritiam infamare & exo-
 sam reddere student sermonis au-
 ctiores. Mox *Legum venditor* ipse
 quoque e Virgilio est, Æn. 6, 622,
 qui *Fixit leges pretio atque refixit.*

501 *Arctois* s. septentrionalis Mars

populi bellici ad septentrionem,
 quos Getarum eo tempore s. Go-
 thorum nomine complectebantur.
 Vid. v. 36.

507 *In te ferre* h. e. conferre.
 Sunt & hæc pœnæ e sexto Ænei-
 dos 595 sq. quem locum in bre-
 vem velut summam redigit Clau-
 dianus.

*Trans Styga, trans Erebum. vacuo mandate Barathro
 Infra Titanum tenebras, infraque recessus
 525 Tartareos, nostrumque Chaos, qua noctis opacæ
 Fundamenta latent, penitusque immerfus anhelet,
 Dum rotet astra polus, feriant dum littora venti.*

525 quo Ditis opaci^{al.}

526 præceptaque al.
 penitusque im. etiam Cuj.

525 *Chaos* illud antiquum, Hesiodi, ut videtur, & Orphicorum inventum, nec illud nostro ignotum, V. G. 22, 9, quod respondere putatur $\tau\omega$ $\rho\eta\eta\eta$ nostrorum librorum, exornato per amorem & concordiam mundo redactum est, ut reliqua mala, ad inferos, ad $\alpha\delta\eta\eta\eta$, ad conditionem earum rerum, quæ sensus nostros fugiunt. Est autem illa conditio tenebrarum, confusionis, & perturbationis. Hinc noster pro ipsis inferis ponit, ac *dotale Proserpinæ* appellat 33, 28. Et 55, 13 dicitur *Venus durum flexura Chaos* i. amore mitigatura Plutonium: denique ibid. 196 equi Plutonis *verendum in chaos obliquo pugnans temone reverti*. Aperte igitur *Chaos* ponitur pro inferis. Sed ipsi quoque Virgilio *Æn.* 4, 510 & 6, 265 *Chaos* est inter terribilia deorum inferorum nomina. Et noster 15, 383 de re impossibili *Prius astra chaos*

miscet Averno, Deum facere videtur, certe hoc significare, si infera & supera omnia misceantur, existere novum *Chaos*. *Chaos* mater noctis & Erebi, Hes. *ἄεθ.* 123. Itaque non est mirum, hic etiam conjungi.

526 Quod *fundamenta* hic *Noctis* memorantur, vix commodam interpretationem invenio, nisi hoc modo indicare voluit poëta, interiora telluris, centrumque adeo, quod fundamenti vicem in omni corpore cælesti sustinet, in obscuro & profunda velut nocte latere. Si cui altera lectio, *Ditis* pro *noctis* magis placeat, is forte in epitheto laborabit. *Præcepta* probare non poteram, cum non intelligam, qui anhelare possit, si quis capite demersus sit in paludem.

527 *Rotare* quod *polus astra* dicitur, pulchram habet phantasiam, quasi motus principium sit in axe illo, circa quem vertitur cælum.

VI

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

P R A E F A T I O

Parvos non aquilis fas est educere fetus
Ante fidem Solis, iudiciumque poli.

Nam pater, excussio falit cum tegmine proles,
Ovaeque maternus rupit hiulca tepor,

5 Protinus implumes convertit ad æthera nidos,
Et recto flammam imperat ore pati.

Consulit arduos radios, & luce magistra
Natorum vires ingeniumque probat.

E 5

Dege-

3 germine *al.*5 natos *al.* pullos *al.*

* Adscribere placet, quæ de hac elegia Gul. Pyrrho refert: quæ vera esse puto, cum Delphino scripserit & dedicaverit suas curas, excitatus a cive suo Huetio. Ita autem ille: Inter Claudiani carmina elegiæ sunt elegantiores; & inter elegias hæc porro omnium est elegantissima. Ita censet nobilissimus doctissimusque Huetius, qui dum Serenissimo Delphino *sonnum pro more conciliat*, ipsi aureos hosce versus ita proponit, eos ut felicissimi princeps ingenii memoriter edidicerit.

2 *Judicium poli* non placet post *Solis fidem* h. e. argumentum generositatis e solis aspectu captum. Sed est in poetâ nostri nâvis luxuria quædam non satis castigata. *Polum* pro cælo atque aëre ponunt omnes: sed quid opus est cælum, aërave commemorare post solem? Audirem, si de volandi per aëra

periculis ageretur. Ceterum hanc de aquila observationem copiosissime hic illustravit Barthius, e Græcis præcipue. Nos contenti erimus posuisse versus Lucani 9, 902 *Vtque Jovis volucer, calido cum protulit ovo Implumes natos, solis convertit ad ortus: Qui potuerit pati radios, & lumine recto Sustinere diem, cali servantur in usus; Qui Phæbo cessere jacent. Sic pignora gentis Psyllus habet &c.* Add. Sil. Ital. 10, 107. Haliaëcto tantum, aquilarum generi, tribuit hanc explorationem Plin. 10, 3 l. 3.

3 *Tegmen* de putamine oui, ut 60, 1 de Crystallo intra quam aqua inclusa, *clauditur immunis convexo tegmine rivus.*

5 *Nidos* poni pro pullis, consueta metonymia est, cujus ignorantia lectionis varietatem videretur peperisse.

- Degeneres refugo torfit qui lumine visus,
 10 Unguibus hunc sævis ira paterna ferit.
 Exploratores oculis qui pertulit ignes,
 Sustinuitque acie nobiliore diem;
 Nutritur volucrumque potens & fulminis heres,
 Gesturus summo tela trifulca Jovi.
 15 Me quoque Pieriis tentatum sæpius antris
 Audet magna suo mittere Roma Deo.
 Jam dominas aures, jam regia tecta meremur,
 Et chelys Augusto iudice nostra sonat.

13 parens it. volucrum princeps Cnj.

17 ares Bas. marg.

13 *Volucrum potens*, ut illud Horatianum *diva potens Cypri* Car. 1, 3. 1. *Fulminis* autem Jovi gestandi *heres* quod dicitur, ad notam vel ex mille picturis poeta fabulam respicit, de cujus physica ratione Plin. 10, 3 extr. *Negant unquam solam hanc alitem fulmine exanimatam: ideo armigeram Jovis consuetudo judicavit.* In gigantomachia hoc factum, apud antiquum scriptorem nondum observaveram.

15 *Pieria antra* intelligit nunc meditationem poëseos in umbra, & argumentis minoribus. Post hæc experimenta publice a Senatu iniunctum Claudiano munus gratulandi.

17 *Meminerimus, meremur* hoc sæculo non dignitatem judicare, sed consequendi felicitatem.

VII

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

P A N E G Y R I S

Tertia Romulei fumant exordia fasces,
Terque suas ducat bellatrix pompa curules.

Festior annus eat, cinctusque imitata Gabinos

Dives Hydaspis augeat purpura gemmis.

5 Succedant armis trabæ: tentoria listor

Ambiat, & Latæ redeant ad signa secures.

Tuque.

2 Et triplices duc. *al. pro pompa, Roma al. quod placeret, si res Romæ ageretur, non in castris.*

1 *Romuleos fasces* interpretor non simpliciter Romanos tantum, sed a Romulo quodam, a Rege, ab Imperatore susceptos: quorsum pertinet etiam *bellatrix pompa*, quæ Imperatorem signat; & quod *tertia* vocantur *exordia* cum respectu ad duos Consulatus præcedentes Honorii. Hunc tertium Consulatum gessit Honorius cum fratre Arcadio quartum Consule A. U. 1148 A. C. 396 secundum Fastos Relandi.

3 *Gabinos cinctus* non viderur hic (it. 8, 6 & 28, 594) dixisse proprie poëta. Ille enim caput lacinia togæ velat, togam ipsam arctius corpori applicat vel adstringit, id quod ex Liviana descriptione 8, 9 coll. 10, 7, & ex numis coloniarum manifestum est, ubi aratrum agit togatus cinctu Gabinæ. Vid. Serv. ad Æn. 5, 755 ex Catonis originibus: contra nudo capite sunt in pompa s. processu Consules. Nec admittit illum habitum ætas Claudiani, quod Di-

ptycha consularia intuenti manifestum est. Sed nempe antiquis verbis poëta signat rem sui temporis, *Lorum* illum (τὸν λῶρον) Consularium & Imperatorium, quo a Constantino inde utebantur, & cui *cinctus* appellatio, quod ipse aspectus monumentorum declarat, convenit. Hæ sunt *rigentes togæ* 1, 205.

4 *Hydaspis* est a fluvio, Indicus. Sed ipse quoque fluvius *gemmifer* Senecæ in *Medea* 725 ubi *Delrio*, *In illius alveo*, inquit, *magna gemmarum copia reperitur, veluti lychnis, adamant, beryllus, achates, & alii innumerabiles.* Nescio unde ista *Delrio*. Strabo quidem, *Mela*, *Plinius*, *Arrianus* nihil habent.

5 De *trabæ* vid. ad 1, 178. *Listor* consularis imperii antiquus minister: cujus tum ordinarius in castris non viderur usus fuisse. Pompam in ipsis castris urbanam pingit: qua ostenderetur militibus, consulare imperium collatum esse in Imperatorem.

- Tuque, o, qui patrium curis æqualibus orbem
 Eoo cum fratre regis, procede secundis
 Alitibus, Phœbique novos ordire meatus,
 10 Spes votumque poli, quem primo a limine vitæ
 Nutrix aula fovet: strictis quem fulgida telis
 Inter laurigeros aluerunt castra triumphos.
 Ardua privatos nescit fortuna penates,
 Et regnum cum luce dedit cognata potestas.
 15 Exceptit Tyrio venerabile pignus in ostro,
 Lustravitque tuos aquilis victricibus ortus
 Miles, & in mediis cunabula præbuit hastis.
 Te nascente ferox toto Germania Rheno
 Intremuit, movitque suas formidine silvas
 20 Caucasus, & positis numen confessa pharetris
 Ignavas Meroë traxit de crine sagittas.

Reptasti

7 Latium *Baf. marg.* 10 primæ *malit Heinsf.* 14 regimen *Vic.*
Vien. Baf. Sed hic regnum in marg. 17 venabula *Baf. marg. præ-*
bita castris conj. Heinsf. venabula præbuit cæcis MS.
 armis *Cujac.*

8 Eoo cum fratre Arcadio, cui in
 divisione Oriens cesserat.

9 Novi meatus Phœbi est anni
 paraphrasis.

10 *Spes votumque poli*, quem cælum sperat sibi adscriptum aliquando & illatum iri, per consecrationem, quam impatienter expectat, & votis tanquam honorificum sibi civem expetit Honorium. Huic poëta prærogativam contigisse præ Arcadio memorat, quod esset *πορφυρογέννητος*: poteratque adeo controversia nasci inter ipsum & fratrem, qualis fuit inter Artobazanem s. Artamenen & Xerxen, de qua Herodotus 7, 2 & 3, & Just. 2, 10: in qua minor natus, sed natus in purpura, prælati majori, sed privati adhuc patris filio. De Porphyrogenetis Constantinopolitanis vid. Cangius in Gloss. Gr. & in Latino V. *Purpuratus*: sic enim vocabant Latine, natos in purpura.

14 *Cognata* proprie accipio, una nata: Honorius natus est heres imperii.

16 *Decursio* militaris instituta ad honorandum natalem pueri regii.

18 Fingit poëta omen: horrore fuisse Germaniæ & barbaris aliis nuncium de nato Honorio &c.

21 Tangit hunc morem Africanorum barbarorum noster etiam alias, ut 10, 222 *Crinita sagittis Meroë*: ut 21, 253 *parvis redimitus Nuba sagittis*. Nempe & Meroë Nili insula & Nubæ in interioribus Libyæ s. Africæ sunt. Advocatus a Barthio ex Prud. Hamartig. 498 *decolor Indus Tempora pennatis redimitus nigra sagittis*. Vel Indum facit Nili accolam Prudentius, non sine exemplo: vel morem sagittas gerendi in capite communicat cum Indis Asiaticis. Graphice, ut solet, rem describit Lucia. de Saltat. c. 18 s. T. 2 p. 278.
 Cum

- Reptasti per scuta puer, regumque recētes
 Exuviæ tibi ludus erant, primusque solebas
 Aspera complecti torvum post prælia patrem,
 25 Signa triumphato quoties flexisset ab Istro
 Arctoa de strage calens, & poscere partem
 De spoliis, Scythicosve arcus, aut rapta Gelonis
 Cingula, vel jaculum Daci, vel frena Suëvi.
 Ille coruscanti clipeo te sæpe volentem
 30 Sustulit arridens, & pectore pressit anhelō
 Intrepidum ferri, galeæ nec triste timentem
 Fulgur, & ad summas tendentem brachia cristas.
 Tum sic lætus ait: "*Rex o stellantis Olympi,
 Talis perdomito redeat mihi filius hoste,*
 35 *Hyrcanas populatus opes, aut cæde superbus
 Assyria. sic enjè rubens, sic flamine crebro
 Turbidus, & grato respersus pulvere belli,
 Armaque gavisò referat captiva parenti.*.,
 Mox ubi firmasti recto vestigia gressu,
 40 Non tibi desidias molles, nec marcida luxu
 Otia, nec somnos genitor permisit inertes:
 Sed nova per duros instruxit membra labores,
 Et cruda teneras exercuit indole vires:

Frigora

22 signa editt. vett. feroces vulg.
 editt. vett. sed jam Basf. marg. partem.
 nervosius judicat Heinsf.

25 torsisset al.

26 patrem

31 trementem al. quod

40 non mar. MSS.

Cum dixisset, Æthiopes pugnam
 inire, cum quodam genere salta-
 tionis, addit, καὶ ἔκ ἀν ἀφίη τὸ
 βέλος Αἰθίοψ, ἀνήρ, ἀφελών τῆς
 κεφαλῆς (ταύτη γὰρ ἀντὶ φαρέτρας
 χρωῶνται, περιδέοντες αὐτῇ ἀκτινι-
 δὸν τὰ βέλη) εἰ μὴ πρότερον ὀρχή-
 σαιτο κ. τ. λ. Utuntur ergo Æ-
 thiopes capite pro pharetra, quod
 fieri potuit vitta quadam s. dia-
 demate latiusculo, & foraminibus
 quibusdam instructo, quibus sag-
 gittæ ut vaginis induntur qua par-

te habent spicula, eminent pinnae,
 & formant coronas radiatas &c.

36 *Flamine crebro turbidus* anhe-
 lans a vehementi motu & agitatio-
 ne vel prælii vel itineris.

39 Alludere videtur ad Hora-
 tianum illud, *Et pede certo signat
 humum.*

43 *Cruda indole*, cum natura es-
 set adhuc rudis, sibi relicta, non-
 dum in quencunque formata ha-
 bitum, speciatim nondum molli-
 ta deliciis. Metaphora similis illi,
 cum

Frigora sæva pati, gravibus non cedere nimbis,
 45 Æstivum tolerare jubar, tranare sonoras
 Torrentum furias, adscensu vincere montes,
 Planitiem cursu, valles & concava saltu.
 Nec non in clipeo vigiles producere noctes,
 In galea potare nives; nunc spicula cornu
 50 Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda.
 Quoque magis nimium pugnæ inflammaret amorem,
 Facta tui numerabat avi, quem litus adustæ
 Horrescit Libyæ, ratibusque impervia Thule.
 Ille leves Mauros, nec falso nomine Pictos

Edo-

46 adscensum montis MSS. 48 perducere al. 49 portare
 vulg. 51 nimio flammaret malit Heinfs.

cum ex contrario *generoso incolunt*
pæctus honesto dixit Pers. 2, 74. Sic
cruda exordia magnæ indolis Stat.
 Achill. 1, 276.

48 *In clipeo*, clipeatum, arina-
 tum: nam si voluisset indicare
 clipeum capiti subjectum pro cer-
 vicali, non adjecisset ad noctes *vi-*
giles.

49 *In galea potare* proprie, &
 more optimorum qui *bibere in auro*,
vitro maluerunt, quam *ex auro*
 &c. Quod vero *tendere spicula cor-*
nu h. e. arcu sagittas dixit, duri-
 usculum videtur, sed dictum pro
 intendere, dirigere. *Spargere glan-*
des, ita celeriter projicere, ut se
 proxime insequantur, & simul plu-
 res missæ videantur. De Baleari-
 bus insulis & hominibus, ipsum
 etymon nominis a *βαλεῖν*, jacere,
 jaculari, monet.

51 *Nimium* simpliciter auget,
 non notat excessum: ut mox v. 96
O nimium dilecte Deo.

52 *Avus* Honorii, Theodosii pa-
 ter, Comes Theodosius, cujus res
 gestæ, ad quas hic & 8, 24 sqq.
 respicitur, enarrantur ab Ammia-
 no Marcellino libris 27, 28, 29.
 Honores memorat in Prosopogra-
 phia Codicis Theod. Gothofredus,
 qui etiam, ubi reliqua sit viri me-

moria, consueta diligentia sua in-
 dicat. Quod Honorium vocat
 Theodosii patrem Victor epit. 48,
 de eo viderint Historici.

53 De *Thule* 5, 240.

54 *Nec falso nomine Pictos* dici
 cum monet, hoc vult, Pictos vo-
 cari ab ipsa re, quod corpus pin-
 gant coloribus. Vid. viri docti
 ad illud Cæs. B. Gall. 5, 14 omnes
 vero se Britanni vitro inficiunt.
Nec falsum nomen est *verum*, *ετυ-*
μον unde *ετυμολογία* dicitur. Hoc
 nomen autem parti Britannorum
 Borealium post Taciti demum tem-
 pora tributum noster etiam alias
 usurpat, ut 8, 32 ubi Thules habi-
 tatores facit, & 26, 417 ubi indi-
 cat non solo vitro s. isati herba
 usos, sed stigmatis etiam s. pun-
 ctis ferri. De aliis populis pictis
 monet Barthius. Mihi placet hic
 suspicionem proponere, de qua alias
 ago copiosius, *Hyperboreos* nonnun-
 quam vocari antiquis Hispanos,
 litoris meridionalis & occidentalis
 incolas. Certe Theodosius Comes,
 si dum a Mauris & litore adustæ
 Libyæ Scotum secutus est, legit li-
 tora Atlantici maris, qua Hispaniam
 alluit, potest dici *fregisse Hy-*
perboreas undas. Doctus, si quis
 alius poeta Claudianus potuit ex

Pin-

- 55 Edomuit, Scotumque vago mucrone secutus,
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas,
Et geminis fulgens utroque sub axe tropæis
Tethyos alternæ refluxas calcavit arenas.
Hos tibi virtutum stimulos, hæc femina laudum,
- 60 Hæc exempla dabat. non ocius hausit Achilles
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Sive lyræ cantus, medicas seu disceret herbas.
Interèa turbata fides, civilia rursus
Bella tonant, dubiunque quatit discordia mundum.
- 65 Pro crimen Superum, longi pro dedecus ævi,
Barbarus Hesperias exful possederat urbes,
Sceptraque dejecto dederat Romana clienti.
Jam Princeps molitur iter, gentesque remotas
Colligit Auroræ, tumidus quascumque pererrat
- 70 Euphrates, quas lustrat Halys, quas ditat Orontes.
Turiferos Arabes saltus, vada Caspia Medi,
Armenii Phasin, Parthi liquere Niphaten.
Quæ tibi tunc Martis rabies, quantusque sequendi

Ardor

55 vagum *al: etiam Bas. marg.*58 refugas *MSS.*

Pindaro vel undecunque accepisse, Hyperboreum mare esse Atlanticum. Sed hæc alias.

57 In mediterraneo mari æstium non observarunt, ordinarium quidem, homines. Theodosius vidit utrumque Oceanum ejusque refluxas cum aqua arenas, tum illum, qui est extra columnas ad Africam, tum Britannicum. *Axis uterque* non illa Geographorum & Astronomorum ratione ponitur: sed pro more poetarum diversam cæli plagam, illam calidam Africæ, & frigidam Britannicæ alteram. Vid. ad 15, 458.

59 Pulchre *femina laudum*: ex præceptis tanquam feminibus, si in bonum agrum incidant, oriuntur facta laude digna, & ipsæ ad eo laudes.

60 Achilles in Chironis Centauri antro didicit tractare arma, lyram, medicinam. Vid. Stat. Achill. 1, 116.

65 Hic certe Christianus non est Claudianus: sed verus Stoicus, ut Lucanus 8, 597 *Pro superum pudor!* & mox 605 *Nunquam superum caritura pudore fabula!*

66 Arbogastes Eugenium exgrammatico & rhetore Imperatorem Romanis imponere conatus est. Vid. Zosimus 4, 54 sqq. qui utrumque, ut est Christianis iniquus, laudat. Add. igitur Oros. 7, 35.

73 *Rabies* etiam de sacro furore dicitur, ut Æn. 6, 49 *rabie fera corda tument* Sibyllæ, & v. 80 *os rabidum illi fatigat* Phœbus. Novem annorum puer tum erat Honorius: & vere rabiosum pingit, ingenio suo hic abreptus in devia Claudianus.

- Ardor erat? quanto flagrabant pectora voto,
 75 Optatas audire tubas, campique cruenta
 Tempestate frui, truncisque immergere plantas?
 Ut Leo, quem fulvæ matris spelunca tegebat
 Uberibus solitum pasci, cum crescere sensit
 Ungue pedes, & terga jubis, & dentibus ora;
 80 Jam negat imbelles epulas, & rupe relicta
 Gætulo comes ire patri, stabulisque minari
 Aestuât, & celsi tabo fordere juvenci.
 Ille vetat, rerumque tibi commendat habenas,
 Et sacro meritos ornat diademate crines.
 85 Tantaque se rudibus pietas ostendit in annis,
 Sic ætas animo cessit, quererentur ut omnes
 Imperium tibi fero datum. victoria velox
 Auspiciis effecta tuis. pugnaestis uterque:
 Tu fatis, genitorque manu. te propter & Alpes
 90 Invadi faciles. cauto nec profuit hosti
 Munitis hæsisse locis. spes irrita valli
 Concidit, & scopulis patuerunt claustra revulsis.
 Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
 Obruit adversas acies, revolutaque tela

Vertit

76 injungere *MS.* imingere *MS.* intinguere *conj. Heins.* 79 colla
 jubis *e conj. Barth.* 82 cæli terga absorbere *al. ante Heins.*
 85 ostentat *al.* 90 Invadit *quidam male. invadi*
etiam Vien.

76 *Frui* est cum voluptate uti aliqua: itaque sanguinarium hic ingenium pueri notat, & brutum, non fortitudinem. Horribilius etiam est, quod addit, ut est in libris omnibus, *truncis immergere plantas.* *Truncis* hostium civiumque, mixta enim sunt in acie, corporibus *plantas immergere* velle, vera rabies est. Descriptio ipsa picturam habet pulchram, quia horribilem: sed *Ædos* laborat.

85 *Pietas*, qua *Pii* dicuntur in numis & lapidibus Augusti: societatem cum *DIS* ob virtutem &

sanctitatem, in primis vero amorem in patriam ac cives suos, notat. Sic *pius Æneas.* *Ætas cedit animo*, levitas puerilis virtuti.

87 *Imperium*, Augusti nomen & honores: unde sunt etiam *Auspicia* communia cum patre: sensu eodem *fata* hic ponuntur, quo Hor. Od. 4, 14. 34 ad Augustum scribit de Tiberio, *Te copias, te consilium, tuosque Præbente divos:* & Ovid. Trist. 2, 174 ad eundem de eodem, *Auspicium cui das grande Deoque tuos.*

95 Vertit in auctores, & turbine repulit hastas.

O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Acolus armatas hiemes; cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

Alpinæ rubuere nives, & Frigidus amnis

100 Mutatis fumavit aquis, turbaque cadentum
Staret, ni rapidus juvisset flumina sanguis.

At ferus inventor scelerum trajecerat altum
Non uho mucrone latus, duplexque tepebat
Ensis, & ultrices in se converterat iras

105 Tandem justa manus. Jam libertate reducta,
Quamvis emeritum peteret natura reverti
Numen, & auratas astrorum panderet arces,
Nutaretque oneri venturo conscius Atlas,

Distulit

102 pavisset MSS. apud Heinsf. Elegans: sed juvisset ad sententiam poëtae aptius: itaque in posteriore Heinsiana revocatum.

96 *Nimium* hic simpliciter auget, ut paullo ante v. 51. Ceterum Augustinus de G. D. 5, 26 & Oros. 7, 35 precibus Christianis Theodosii hoc miraculum, quod graphice describunt, datum putant. Idem omittunt verba, cui fundit ab antris *Æolus armatas hiemes*, non depravaturi, arbitrator, sententiam poëtae, quem *gentilem pervicacissimum Orosius*, a *Christi nomine alienum* dicat Augustinus; sed quod iis nihil opus esse putarent.

97 *Armatas hiemes* intelligimus e verbis Augustini l. c. *Cuius Theodosii partibus in adversarios vehemens ventus iret, & non solum quæ in eos jaciebantur, concitatissime raperet, verum etiam ipsorum tela in eorum corpora retorqueret. Conjurati venti respiciunt ad Romanum sacramentum illud militare, quo conjurabant milites &c.*

99 *Frigidus amnis* nomine proprio, quem ex h. l. illustrare non intermisit Cellarius.

101 *Staret pro stetisset*, etiam optimis, etiam in soluta oratione usurpata Enallage.

102 *Inventor scelerum*, Arbogastes.

105 *Tandem justa manus*, alias injusta, nunc autem pœnas sumens de domino suo pœnam promerito.

106 *Divinitus*, e cælo, veniunt boni reges, & cœ redeunt: *emeritum numen*; anima Imperatoris, quæ annos militiæ hujus terrenæ ac munia nunc implevit. *Natura* hic idem fere quod fatum est; ordo divinitus constitutus.

108 *Nutaret* vehemens & φορτικός nimium phantasia, sed quæ iam placuerat Luciano, qui sic adulatur Neroni i, 56 *Ætheris immensi partem si presseris unam, Sentiet axis unus, librati pondera cæli. Orbe tene medio.* Totum illum locum hic præ oculis habuisse videtur Claudianus;

- Distulit Augustus cupido se credere cælo,
 110 Dum tibi pacatum præfenti traderet orbem.
 Nec mora; Biftoniis alacer confurgis ab oris,
 Inter Barbaricas ausus transire cohortes
 Impavido vultu. Inquis Rhodopeia saxa
 Orpheis animata modis: juga deferis Oetes
 115 Herculeo damnata rogo: post Pelion intras
 Nereis illustre toris. te pulcer Enipeus
 Celsaque Dodone stupuit, rursusque locutæ
 In te Chaoniæ moverunt carmina quercus.
 Illyrici legitur plaga litoris: arva teruntur
 120 Dalmatiæ: Phrygii numerantur stagna Timavi.
 Gaudent Italiæ sublimibus oppida muris
 Adventu sacrata tuo. submissus adorat
 Eridanus, blandosque jubet mitescere fluctus,
 Et Phaëthontean solitæ deflere ruinas
 125 Roscida frondosæ revocant electra sorores.
 Quanti tum juvenes, quantæ sprevere pudorem
 Spectandi studio matres, puerisque severi
 Certavere senes, cum tu genitoris amico

Exce-

109 reddere *al. & Barth. credere Heinsf. e MSS.* 116 toris *Heinsf. ex MSS. al. choris. Scriptum fuerat thoris.*

116 In Pelio antro celebratæ nuptiæ Theidis & Pelei.

118 *Chaonia quercus*, s. Dodonæ, quæ olim ediderunt oracula, fabula inter antiquissimas & celebratissimas. E Dodonæa quercu, sive fagus fuit, carina loquax, fatidica, Argus navis. Vide Val. Flac. 1, 303 *Dodonida quercum Chaonii famulam Jovis*, quam ibi illustrant viri docti. Etiam hic immoderate fingit Poëta ac mentitur: non consulturus erat Dodonæum Oraculum, si etiam adhuc florisset, Honorius. Illud *rursus* indicat, diu tacuisse. Vid. Theodoretus curat. Græc. affect. 10 p. 142, 31. Locus porro

hic geographicus est, & designat iter e Constantinopoli in Italiam.

120 *Phrygii Timauus* nomen habet ab Antenore, qui cum Trojanis exsulibus ibi consedisse memoratur: *numerantur* a curiosis, septemne sint, an *novem Ora Timavi* ut est Virg. Æn. 1, 248 ubi monet Servius, alios *septem* esse dicere, quod est etiam apud Strabonem &c. *Novem* placuerunt nostro 28, 98.

125 *Roscida electra*, adhuc mollia, ut stillant de oculis Heliadum Phaëthontis sororum: itaque etiam *revocari* possunt adhuc & resorbere, quod datur gaudio ex præsentia Honorii.

- Exceptus gremio mediam veherere per urbem,
 130 Velaretque pios communis laurea currus.
 Quis non Luciferum roseo cum Sole videri
 Credidit, aut junctum Bromio radiare Tonantem?
 Floret cristatis exercitus undique turmis,
 Quisque sua te voce canens. præstringit aëna
 135 Lux oculos, nudique seges Mavortia ferri
 Ingeminat splendore diem. pars nobilis arcu,
 Pars longe jaculis, pars cominus horrida contis.
 Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum
 Colla levant, multusque tumet per nubila serpens
 140 Iratus stimulante Noto, vivitque receptis
 Flatibus, & vario mentitur sibila tractu.

- Ut ventum ad fedes; cunctos discedere testis
 Dux jubet, & generum compellat talibus ultro:
Bellipotens Stilicho, cujus mihi robur in armis,
 145 *Pace probata fides, quid enim per prælia gessi*
Te sine? quem merui te non sudante triumphum?
Odrysum pariter Getico foecavimus Hebrum
Sanguine, Sarmaticas pariter prostravimus alas,
Ripæaque simul fessos porreximus artus
 150 *In glacie, stantemque rota fulcavimus Istrum.*

F 2

Ergo

- 130 crines MS. 133 Fervet vulg. Hæret al. Fleret al. Floret MSS. & Basf.
 marg. Scal. &c. 142 pro cunctos, cunctis it. tutas, tutos, tute MSS.
 146 suadente al. trophæum Basf. marg. 148 Dalmaticas plures:
 sed Sarmaticas firmat historia.

129 *Exceptus gremio*: si vere hæc dicit, & debet certe hic poëta reinpinxisse, ut acta est, inter sedentis Theodosii crura steterit puer Honorius. Sed jam monuit Barthius, non satis temporum observantem hic videri Claudianum.

130 *Pios currus* vocat, in quibus spectanda videretur pietas patris in filium. *Laurea velat* etiam *currus*, affixa, circumposita &c.

132 *Bromius* s. Bacchus eminentia quadam *Liber* est Jovis, i. e. filius,

non semine modo illius conceptus in Semele, sed gestatus etiam aliquamdiu intra femur.

138 De *draconibus* vid. 5, 177.

143 *Generum* Stilichonem vocat Theodosius, quod fratris sui Honorii Serenam filiam in matrimonio haberet, e quo nata Maria nupsit Imperatori Honorio. Zosim. 4, 57. 3 & 5, 4. 1.

148 De *Sarmaticis* non *Dalmaticis* rebus Theodosii vid. Ammia. Marc. 29, 6.

*Ergo age, me quoniam cælestis regia poscit,
Tu curis succede meis, tu pignora solus
Nostra fove, geminos dextra tu protege fratres.*

Per consanguineos thalamos, noctemque beatam,

155 *Per tædas, quas ipsa tuo Regina levavit
Conjugio, sociaque nurum produxit ab aula,
Indue mente patrem, crescentes dilige fetus*

Ut ducis, ut soceri. jam jam securus ad astra

Te custode ferar. rupta si mole Typhoeus

160 *Vinclis profiliat, Tityos si membra resolvat,
Si furor Enceladi projecta mugiat Aetna,
Opposito Stilichone cadant. Nec plura locutus,
Sicut erat, liquido signavit tramite nubes,
Ingrediturque globum Lunæ, limenque relinquit*

Arca-

156 nurum asseruit Heinsf. & habet Vic. it. Cujac. virum al. 157 dirige
Vien. in marg. it. Bas. marg. 160 Undis al. vinclis asseruit Heinsf.
habet etiam Bas. marg. 164 lumenque al. de limine
Heinsf. ad Aen. 6, 255.

151 Solum curare iussus utrumque Theodosii filium Stilicho, de quo deinde contentio orta inter ipsum & Rufinum. Zosimus 5, 4.

155 Conf. 5, 97.

158 *Ut ducis*, vel quatenus imperatoris filii sunt, officio publico; *ut soceri*, propter vincula privata.

159 Splendida Typhœi in mare & sub Siciliam a Neptuno submersi imago est Val. Fl. 2, 24 sqq. unde apparet, nec alteram lectionem *undis* absurdam esse.

163 Conf. 1, 102. Sic dum Cæsaris sui animam Venus apud Ovid. Met. 15, 845 atris intulit, eam *lumen capere atque ignescere sensit*. — *Luna volat altius illa: Flammiferumque trahens spatioso limite crinem Stella micat*. Conf. Burin. Non diu est cum audita sunt adhuc, & forte audiuntur hodie, voces plebeculæ, in illo meteori genere, quod stellas cadentes, vel emungentes appellant, nescio quos animarum comæatus somniantis.

164 *Globus Lunæ* non est corpus lunare, sed tota illa sphaera cava, quæ cum Luna circumagitur: includit illa sphaeram telluris, includitur a Mercurii (hic enim *Arcas* est a patria) sphaera, quam Veneris, Phæbi h. e. Solis, Martis, Jovis, Saturni, orbis deinceps includunt, ut scatularum, cistellarumque numerus, minorum gradatim majoribus inclusarum, vendi solet. Solidi illi orbis, quorum attritu illa musica cælestis Pythagoreorum constabat, quorum summus a Deo Aristotelis circumactus, movebat reliquos: illi igitur orbis solidi funditus demum a Tycho Braheo cometarum ope destructi, debent tamen habuisse foramina quædam, aut fores valvasque transmittendis animabus non minus, quam hic *Machina laxatur cæli* ad accipiendum novum cælitem Theodosium.

- 165 Arcados, & Veneris clementes advolat auras.
 Hinc Phœbi permensus iter, flammamque nocentem
 Gradivi, placidumque Iovem, stetit arce suprema,
 Argenti qua zona riget Saturnia tractu.
 Machina laxatur cœli, rutilæque patescunt
- 170 Sponte fores. Arctoa parat convexa Bootes.
 Australes referat portas succinctus Orion,
 Invitantque novum fidus, pendentque vicissim,
 Quas partes velit ille sequi, quibus esse sodalis
 Dignetur stellis, aut qua regione morari.
- 175 O decus ætherium, terrarum gloria quondam,
 Te tuus Oceanus natali gurgite lassum
 Excipit, & notis Hispania proluit undis.
 Fortunate parens, primos cum detegis ortus,
 Adspicis Arcadium: cum te proclivior urges,
- 180 Occiduum visus remoratur Honorius ignem.
 Et quocumque vagos flectas sub cardine cursus
 Natorum per regna venis, qui mente serena,
 Maturoque regunt victas moderamine gentes;

F 3

Sæcula

- 165 pervolat *vulg.* 167 Gradivum *MSS. per appositionem.* 174 mo-
 veri *vulg. teneri MS.* 176 lapsus *MSS. Bas. marg.* 179 pro-
 clinier *malit Heins. hic & Ovid. Fast. 3, 793.* 181 flectis & currus *al.*
 183 junctas *al. victas ex MSS. Heins.*

170 Sumta videtur tota hæc ima-
 go siderum locum offerentium Theo-
 sio ex Georg. 1, 32 sq. Bootæ, qui
 & Arctophylax, sidus ad Tropi-
 cum Cancræ s. arctoum est, & si-
 gnum Virginis: Orion ad Capri-
 corni Tropicum, australem eun-
 dem, in vicinia Tauri.

175 Theodosius jam cæleste si-
 dus, amat adhuc patriam suam
 Hispaniam, & vicinum illi Ocea-
 num, quo mergitur occidens: quem
 progenitorem Theodosio assignat
 8, 22. Cf. 12, 33. Poterat illi pro-
 pter Hispaniæ amorem peculiari-
 ter assignare Capricorni viciniam,
 sub quo *Hispanas gentes* ponit Ma-
 nil. 4, 793.

178 Quemcunque locum Zodia-
 ci sumat sibi Theodosius, dum ori-
 tur (hoc est ortus primos detegere
 s. ostendere) videbit filium suum
 Arcadium, cui Orientalis pars im-
 perii cessit; dum occidit, Hono-
 rium, cui assignatus est occidens.

180 *Remoratur* habet *ἄδρος* suave:
 jam jam ad occidentem festinans
 pater, non potest sibi temperare,
 quo minus resistat paulum, viden-
 di Honorii sui causa.

183 *Maturum* festinationem &
 violenta consilia excludit, ut Cic.
 ad Dolabellam 9, 14 *Ita pedeten-
 tim & gradatim tum accessus a te ad
 causam facti tum recessus, ut res
 ipsa maturitatem tibi animadvertendi
 omnium concessu daret.*

Sæcula qui rursus forment meliore metallo.

- 185 Luget avarities Stygiis innexa catenis,
 Cumque suo demens expellitur ambitus auro.
 Non dominantur opes: non corrumpentia sensus
 Dona valent. emitur sola virtute potestas.
 Vnanimi fratres, quorum mare terraque fatis
 190 Debentur, quodcumque manus evasit avitas,
 Quod superest patri. vobis jam Mulciber arma
 Præparat, & Sicula Cyclops incude laborat.
 Brontes innumeris exasperat ægida signis:
 Altum fulminea crispare in casside conum
 195 Festinat Steropes: nectit thoraca Pyracmon;
 Ignifluisque gemit Lipare fumosa cavernis.

Vobis

185 immerfa quid, MSS. apud Heins. qui conj. immerfa
 cavernis.

184 Allusum ad illud sæculum aureum &c. Sed quomodo hoc dici sine injuria in Theodosii sæculum potuerit, non dixerim, nisi si *rursus* hic non reformationem notat, sed continuationem.

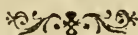
189 *Fata* hic sunt, quæcunque divinitus assignata sunt & a providentia Deorum attributa. *Avitæ manus* ad Imperatores præcedentes refertur simpliciter, qui propter illam adoptionem ad societatem & successionem imperii (de qua vid. Ez. Spanh. ad Julia. Or. 1 p. 46 sq.) ut una familia considerantur. Ita 8, 20 *Ibera domus* est Trajani & successorum. Quin respectus etiam sanguinis hic locum habet, quod Theodosius Imp. *originem a Trajano principe trahere* quibusdam creditus est, ut Aurelio Victori epit. 48. Et aperte alludit noster 8, 19: & *laudes avitas* eadem ratione ponit v. 41. conf. 12, 33.

192 Ut *Æneæ Veneris* rogatu apud Virg. *Æn.* 8, unde v. 417 & *Lipare* & *Cyclopium* accepta nomina. Luxuriarunt in clipeis ingenia poetarum post Homerum Hesiodumque, ut mirer, ita breviter ab hac velut Sirene expedit se potuisse nostrum.

194 *Crispare* audacter positum, conum ex ære parare jubis aut pennis crispis recipiendis aptum: nisi malimus e filamentis metallicis paratam cristam; ne nova sint capillamenta ferrea, quæ formari nuper gestarique cœperunt.

197 Debet nobiles equarias ea tempestate habuisse Jonia, campestris regio & graminosa. Neptuni opus equum, eumque inde *ἵππιον* vocari s. equestrem, & præsidem esse olim ludorum curulium, qui meminerit, ille hunc locum facilius intelliget. A poetica autem phantasia est, quod *virides* facit, quod *alga* nutrit: hyperbole illa levissimæ celeritatis etiam aliis placuit. Fontem modo indicabimus Iliad. T, 227 de equabus e Borea conceptis Ἄκρον ἐπ' ἀνδρείων καρπὸν θεῶν, ὅδ' ἐκατέλων. & 229 Ἄκρον ἐπὶ ῥηγμῖνος ἀλὸς πολίοιο θεέσκον. Et primum rivum *Æn.* 7, 801 Illa vel intactæ segetis per summa volaret Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas: Vel mare per medium, fluctu suspensa tumentis Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

- Vobis Ionia virides Neptunus in alga
 Nutrit equos, qui fumina freti per cœrula possint
 Ferre viam, segetemque levi percurrere motu,
 200 Nesciat ut spumas, nec proterat ungula culmos.
 Jam video Babylona rapi, Parthumque coactum
 Non ficta trepidare fuga: jam Baetra teneri
 Legibus, & famulis Gangen pallefcere ripis,
 Gemmatosque humilem dispergere Perfida cultus.
 205 Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones.
 Ite per ardentem Libyam: superate vapores
 Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
 Herculeum finem, Bacchi transcurrите metas.
 Vestri juris erit quidquid complectitur axis.
 210 Vobis rubra dabunt pretiosas æquora conchas,
 Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres.

206 arentem malit Heinsf. Sed ardentem vehementius, h. e. magis Claudianæum.

202 Non ficta, ut alias, quam metuere solebant Romani. Multa de illa Bentl. ad Hor. Car. 2, 13. 17.

204 Dispergunt gemmatos cultus Parthi, abjiciunt, ut supplicantium habitum sumant, fordidati potius, quam gemmati, aurative.

208 Herculeum finem ad Occidentem, columnas Herculis, Bacchi metas s. Liberi patris in Oriente, quas attingisse gloriabatur Alexander.

209 Abutuntur axis nomine poëtarum. Oportet non lineam cogitare in talibus, sed fornicem. V. ad 15, 458.

210 Rubrum mare est etiam finus Persicus margaritis nobilis, & totus meridionalis Oceanus. Ramos turiferos quia sola habet Arabia, ideo Panchaiam poëtarum illi adscribunt Geographi. Serum vellera nondum satis noverat illa ætas, quæ sericum gossypii instar, pecti de arboribus putaret. Justiniani demum regno allati in Græciam bombyces veri, hodie etiam Germanorum puellis notissimi. Vellera dicta a poëtis ob qualemcunque lanæ similitudinem. Quæ sunt apud antiquiores V. G. Pausaniam Eliac. 2 extr. de natura serici, ab hodierna experientia abhorrentia, ea mercatoriarum vanitati videntur adscribenda, quorum interesset, veram rationem non vulgari.

VIII

CL. CLAUDIANI

DE QUARTO CONSULATU *)

HONORII AUGUSTI

P A N E G Y R I S

Auspiciis iterum sese regalibus annus
 Induit, & nota fruitur iactantior aula,
 Limina nec passi circum privata morari
 Exsultant reduces Augusto Consule fasces.
 5 Cernis ut armorum proceres, legumque potentes,
 Patricios sumunt habitus, & more Gabino
 Discolor incedit legio, positisque parumper
 Bellorum signis, sequitur vexilla Quirini?
 Licetori cedunt aquilæ, ridetque togatus
 10 Miles, & in mediis effulget Curia castris?
 Ipsa Palatino circumvallata Senatu
 Jam trabeam Bellona gerit, parmamque removit

Et

3 passim *Bas. marg.* Forte fuit passim -- morati.

*) Hunc quartum Consulatum Relandus ex idoneis monumentis ponit A. V. 1150. A. C. 398 collega Fl. Eurychiano. Hoc porro Carinen principem locum mereri ait Barthius, doctrina, instructione, eloquentia incomparabile: & impendit ei Commentarios historiarum & eruditionis plenos: sed ita longos, ut poetam penè obruant.

2 *Induit se annus auspiciis regalibus*, tanquam paludamento & insigni veste, *nota aula fruitur*, quia hic jam est quartus consulatus Honorii.

6 De *more Gabino* dictum ad 7, 3. *Discolor* quod partim togis albis induti per hanc occasionem milites, partim cum rubris sagulis apparent.

8 *Quirinus*, ut *Quirites*, pacis & urbis nomen: *vexilla* etiam in comitiis Romæ.

9 Summa alioqui aquilarum & signorum veneratio: hodie cedunt licetoribus pacatis.

12 *Trabeam* gerunt, dum Romæ transuehantur, equites. Hic *Bellona* poni videtur universim & confusim pro militibus, vel equitibus potius. Succollari & geri a militibus imperatores, non novum Romæ, & factum in Claudio ap. Sueto. c. 10, in Othone c. 6, in Vitellio c. 8. Sed hæc per tumultum. Noster portatur in pompa consulari, de qua etiam infra v. 567. Huc pulchre aduocatus a Barthio Mamertinus Paneg. 10, 30 ubi de

- Et galeam, sacras humeris uestura curules,
 Nec te laurigeras pudeat, Gradive, secures
 15 Pacata gestare manu, Latiaque micantem
 Loricam mutare toga, dum ferreus hæret
 Currus, & Eridani ludunt per prata jugales.
 Haud indigna coli, nec nuper cognita Marti
 Vlpia progenies, & quæ diademata mundo
 20 Sparfit, Ibera domus: nec tantæ vilior unda
 Promeruit gentis feriem. cunabula fovit
 Oceanus. terræ dominos, pelagique futuros
 Immenso decuit rerum de principe nasci.
 Hinc processit avus: cui, post Arctoa frementi

F 5

Clas-

20 tantæ asseruit Heinsf. tantam it. randem al. pro unda Basf.
 marg. aula.

de Imp. Juliano ita prædicat: *Pene intra ipsas domus Palatinae valvas lecticas consulares iussit inferri: et quum honori eius venerationique cedentes, sedile illud dignitatis amplissimæ (intelligo curulem sellam lecticæ h. e. feretro lecticæ simili compositam) recusaremus, suis nos prope manibus impositos --- præire coepit pedes &c. Cf. infra v. 584 & 17, 278.*

14 Vt *Bellongæ* nomine modo signavit equites; ita *Gradini* appellationem tribuere videtur militari-
 bus hominibus, forte tribunis, qui in hac pompa Augusto consuli secures præferrent & operam adeo lictorum darent.

16 Hæret currus Martis ferreus, non puto in incili vel quocunque impedimento, sed stat honoris Honorio habendi causa.

17 *Eridani* tanto facilius mentionem facere poeta potuit, quod *Mediolani* suscepisse consularum videretur *Honorius*: certe Decembre exeunte, & Kalendis Januarii illum *Mediolani* fuisse, legum subscriptio docet.

19 *Vlpia progenies* Trajani, de qua ad 7, 190 monuimus. Hic ita

instituit se Poëta, ut videatur ipsum Oceanum patrem facere *Vlpia* gentis, quem non modo *cunabula* illius fuisse dicat, sed etiam *terra dominos pelagique futuros*, h. e. Imperatores Romanos, *immenso rerum de principe* natos dicat, quæ non profecto *Traiani* descriptio est, verum ipsius Oceani patris, e quo nata esse omnia, non modo *Thaletis* philosophia est, sed *Orphica* etiam. Hymnus quidem illius p. 178 Eschenb. ita incipit:

Ωκεανόν καλέω, πατέρ' ἄφθιτον,
 αἰὲν ἔόντα,
 Ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θυη-
 τῶν τ' ἀνθρώπων.

Homerus poetarum ipse Oceanus 11. E, 201

Ωκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μη-
 τέρα Τηέων

celebrat: *Oceanumque patrem rerum* Virg. Ge. 4, 82.

24 *Avus* Honorii comes *Theodosius* de quo 7, 52. unde totus hic locus historicam enarrationem potest accipere.

- 25 Classica, Massylas annexuit Africa lauros.
 Ille, Caledoniis posuit qui castra pruinis;
 Qui medios Libyæ sub casside pertulit æstus,
 Terribilis Mauro, debellatorque Britanni
 Litoris, ac pariter Boreæ vastator & Austri.
- 30 Quid rigor æternus cæli, quid sidera profunt,
 Ignotumque fretum? maduerunt Saxone fuso
 Orcades. incaluit Pictorum sanguine Thule.
 Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne.
 Quid calor obsistit forti? per vasta cucurrit
- 35 Aethiopum, cinxitque novis Atlanta maniplis.
 Virgineum Tritona bibit, sparsosque venenis
 Gorgoneis vidit thalamos, & vile virentes
 Hesperidum risit, quos ditat fabula, ramos.
 Arx incensa Jubæ, rabies Maurusia ferro
- 40 Cessit, & antiqui penetralia diruta Bocchi.
 Sed laudes genitor longe transgressus avitas
 Subdidit Oceanum sceptris, & margine cæli

Clausit

27 medio Scal. ap. Heinsf. 30 sidera tuetur Heinsf. post. Gron. obs. 3, 12.
 frigora Cuj. & al. litora al. 34 quis Bas. & al. obsistat vel obsititerit
 leg. vid. Heinsf. recte. 37 Gorgoneos al.

30 Sidus & sidera esse totam cæli temperiem, quam vulgo hodie *clivatis* nomine designant, satis notum est. Sic noster 28, 445.

31 Saxone fuso si Orcades maduerunt, oportet ibi fuisse iam tum Saxonas, sive colonos inanimos, sive auxiliares Britannorum. De Pictis vid. 7, 54 it. 18, 391. Thule hic aperte Scotia septentrionalis: *Fernes* nomen jam in Orphicis Argonauticis v. 1179 habetur, nec dubium est, inde ductum *Hiberniæ* nomen, & *Island*. Ceterum Scotorum gentem incolere Hiberniam etiam aliorum traditione constat.

36 Virgineus Tritonis lacus, quod Minervæ sacer, quæ *Tritonidis* inde nomen habet: & huius est in Argonauticis, ubi Libyæ litora legunt, memoria. Vid. Pind. Pyth. Δ, 55 sqq. Apollo. 4, 1539 sqq.

37 Gorgonei thalami sunt extra columnas, in flexu occidentali Africæ, & ipsi in Persei & Argonautarum fabulis nobilitati. *Vile virentes* Hesperides, quia non verum aurum habent, sed aurei coloris sunt illa poma, quæ a colore *Aurantia* vocantur. *Vile* respicit ad copiam.

39 *Juba* & *Bocchus* Africanorum Regum nomina, quorum hic ob Jugurtham Romanis traditum, ille ob fidem in Pompeium et Pompeianos nobilis est.

41 Genitor Honorii Theodosius Imperator transgressus est laudes aui Imperatoris Honorii sui patris, Theodosii Comititis, de quibus adhuc dictum est.

42 *Marginem cæli* imaginatur poeta tanquam sphaeræ dimidiatæ vel

Claudit opes: quantum distant a Tigride Gades,
Inter se Tanais quantum Nilusque relinquunt.

45 Hæc tamen innumeris per se quæsitæ tropæis:

Non generis dono, non ambitione potitus.

Digna legi virtus. ultro se purpura supplex

Obtulit, & solus meruit regnare rogatus.

Nam cum barbaries penitus commota gementem

50 Irrueret Rhodopen, & misto turbine gentis

Jam deserta suas in nos transfunderet Arctos,

Danubii totæ vomerent cum prælia ripæ,

Cum Geticis ingens premeretur Mysia plaustris,

Flavaque Bistonios operirent agmina campos:

55 Omnibus afflictis, & vel labentibus ictu,

Vel prope casuris, unus tot funera contra

Restitit, extinxitque faces, agrosque colonis

Reddidit, & leti rapuit de faucibus urbes.

Nulla relicta foret Romani nominis umbra,

60 Ni pater ille tuus jam jam ruitura subisset

Pondera, turbatamque ratem, certa que levasset

Naufragium commune manu. Velut ordine rupto

Cum

46 potitur al. 50 gentis Heins. ex MSS. gentes al. 53 lugens
pro ingens coniec. Heins. 54 reperirent Bas. & al. sed operirent
jam Vic. Vien. 55 afflictis MS. quasi fulmine.
57 agrisque colonos MS.

vel clibani terram, planum orbem
regentis et undique claudentis.

45 Per se est sua virtute, suis laboribus. Latius persequitur illam electionem a Gratiano factam Pacatus c. 11. Similia, et maiora adeode Traiano suo Plinius Pan. 6, 6, de quo diceret noster, *solus meruit regnare coactus.*

50 *Gentis* ex Heinsianis codicibus retinui merito, pro vulgato *gentes*. Sed quod est in Heinsiana annotatione, *Gentis* postulare sensum, non intelligo. Est enim certe Accusativus pluralis: *Arctos* (septentrio) *jam deserta*, ob ma-

gnam vim virorum emissam, *suas gentes* s. populos in nos transfudit.

53 *Plaustris*, de quibus pugnarent, in quibus vitam agerent bonam partem, Hamaxobii.

54 *Flava agmina* a capillorum colore, quos septentrionales gentes flavos, rutilos, fulvos, rufos haberent. *Bistonium* esse Thraciæ epitheton, constat.

60 Tres similitudines continuat poeta. Theodosius subiit pondera s. onus, navis naufragium impedit, velut Phæbus post Phaëthonis casum ordinem rerum restituit.

- Cum procul infanæ traherent Phaëthonta quadrigæ,
 Sæviretque dies, terramque & stagna propinqui
 65 Haurirent radii, solito cum murmure torvis
 Sol occurrit equis: qui postquam rursus heriles
 Agnovere fonos; rediit meliore magistro
 Machina concentusque poli, currusque recepit
 Imperium, flammæque modum. sic traditus illi,
 70 Servatusque Oriens. at non pars altera rerum
 Tradita, bis possessa manu, bis parta periculis
 Per varium gemini scelus erupere tyranni
 Tractibus occiduis. hunc sæva Britannia fudit;
 Hunc sibi Germanus famulum delegerat exsul:
 75 Ausus uterque nefas, domini respersus uterque
 Infantis jugulo. novitas audere priori
 Suadebat, cautumque dabant exempla sequentem.
 Hic nova moliri præceps: hic quærere tuta
 Providus. hic fufis, collectis viribus ille.
 80 Hic vagus excurrens: hic intra claustra reductus.
 Dissimiles; sed morte pares. evadere neutri
 Dedecus, aut mistis licuit procumbere telis.

Amiffa

65 corvus *al.* 68 rursusque *al.* currusque *firmat Heinſ.*
 77 tantumque-ſequenti *vulg.* 80 inter *al.*

64 *Dies* hic est ignis ille, qui diem luce ſua efficit. Acumen quæſitum e contrario. Dies habet adiunctam notionem rei iucundæ: nunc ſæviret.

65 *Solitus murmur* aurigarum agnoſcunt equi: vt in hac urbe ſolent cum fremitu quodam eſſare ſonum *br* coque ſiſtere equos inquietos et abitum minantes.

68 *Concentus poli*, cæleſtis illa harmonia muſica, Pythagoreorum ludicrum, dimenſis intervallis et proportionibus planetarum conſtans. Vid. Macrobi. ad Somn. Scip. 2, 2 ſq. *Currus* ipſi equi ut in fine Georg. 1 *Neque audit currushabenas.*

69 *Sic traditus illi ſervatusque Oriens*, ſplendida brevitatis, ſervatus quia traditus, ſervari non

potuiſſet niſi eſſet traditus.

71, *Poſſeſſa* de occupatione ſermo eſt, ſ. de poſſeſſione parva et acquiſita: ſynonymon eſt *parta*.

73 Maximus tyrannus, Hiſpanus gente, e Britannia erupit cum exercitu contra Theodoſium: Arbogaſtes Francus Eugenium Rhetora ſubornarat. Maximus Andragathii manu Gratianum; Valentinianum per Arbogaſten Eugenium interfecere.

76 *Novitas* h. e. inaudita pene felicitas et ſucceſſus Maximo ſuaſit audaciam: alterum, Eugenium, caurum reddidit exemplum cladis Maximi. Illius audaciam fregit, huius aſtutiam ſuperavit Theodoſius.

82 *Miſtis telis*, ultro citroque miſiſ, reciprocis, verbo, in acie cadere

- Amiffa specie, raptis insignibus, ambo
 In vultus rediere suos, manibusque revinctis
 85 Oblati gladiis submitunt colla paratis.
 Et vitam veniamque rogant. proh damna pudoris!
 Qui modo tam densas nutu movere cohortes,
 In quos jam dubius sese libraverat orbis,
 Non hostes victore cadunt; sed iudice fontes.
 90 Damnat voce reos, petiit quos Marte tyrannos.
 Amborum periere duces. hic sponte carina
 Decidit in fluctus: illum suus abstulit ensis.
 Hunc Alpes, hunc pontus, habet. solatia cæsis
 Fratribus hæc ultor tribuit. necis auctor uterque
 95 Labitur. Augustas par victima mitigat umbras.
 Has dedit inferias tumulis, juvenumque duorum
 Purpureos merito placavit sanguine Manes.
 Illi iustitiam confirmavere triumphi;

Præ-

90 qui *al. male.* 91 ambo rei *conj. Scal. sed vid. no.* 98 triumpho *etiam Vienn.* iustitiæ confirmatore triumpho *susp. Barth.* iustitia confirmatrice triumpho *conj. Heinsii. sed nihil mut.*

cadere, quod optabant, quod honorificentius, certe minus turpe erat, neutri contigit: sic habitura erant pretiosa εντάφια, in purpura morientes. Nunc coguntur ante mortem *in vultus suos*, in habitum humilem alter vernæ, lixæ &c. alter Grammatici, fedire.

88 *Libraverat*, mira emphasi. Cogita molem a funiculo suspensam & huc illuc fluctuantem, ut in libra, cum nondum consistere lances: cogita animal, jam erectum, jam paratum, si urgeatur, ad desiliendum.

90 *Damnat* tanquam iudex summus, Theodosius, voce & decreto suo, ut *reos*, quos paullo ante ut *tyrannos* bello persecutus est.

91 *Amborum duces*, qui sub illorum auspiciis regebant exercitus, Arbogastes Eugenii, Maximi Andragathius, quod e Zosimo constat. De illo 4, 58 *ἐαυτὸν ὑπέσχε τῷ ξίφει, τὸν ἐκείνου θάνατον τῆς*

ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν συλλήψεως προτιμήσας. De hoc 4, 47. *αὐτὸς ἐαυτῷ τὴν τιμωρίαν ἐπέδηκεν, καθὲς εἰς τὴν θάλασσαν τὸ σῶμα κ.τ.λ.*

94 *Fratribus consanguineis*, Valentiniano, quem Arbogastes interfecerat, Zosim. 4, 54; & Gratiano, quem occiderat Maximus, Zosim 4, 35.

95 Antiqua opinio a sensu, quem quisque habet, vindictæ cupiditatis orta, satisfieri manibus eorum, qui injuste cæsi sunt, morte auctorum cædis. Plena historia a Mose inde, Homero, & Herodoto. Quod *juvenes* vocat Imperatores interfectos, etiam hoc cum historia convenit: *purpurei* manes regum purpuratorum, vel cruenta morte peremptorum: posterius ingenio poetæ videtur convenientius.

98 *Illi triumpho* Theodosii confirmavere iustitiam Dei, eo modo ut ille Phlegyas Aen. 6, 620 per umbras testatur *Discite iustitiam ἐξ.*

Præsentem docuere Deos. hinc sæcula discant
 100 Indomitum nihil esse pio, tutumve nocenti.
 Nuntius ipse sui longas incognitus egit
 Prævento rumore vias. inopinus utrumque
 Perculit, & clausos montes, ut plana, reliquit.
 Exstruite immanes scopulos, attollite turres,
 105 Cingite vos fluviis, vastas opponite silvas,
 Garganum Alpinis, Apenninumque nivalem
 Permittis sociate jugis, & rupibus Æmum
 Addite Caucasii, involvite Pelion Ossæ.
 Non dabitur murum sceleri. qui vindicet, ibit.
 110 Omnia subsident meliori pervia causæ.

Nec tamen oblitus civem cedentibus atrox
 Partibus infremuit. non insultare jacenti
 Malebat. mitis precibus, pietatis abundans,
 Pœnæ parcus erat. paci non intulit iram
 115 Post acies. odiis idem, qui terminus armis.
 Profuit hoc vincente capi, multosque subactos
 Prospera laturæ commendavere catenæ.
 Magnarum largitor opum, largitor honorum:
 Pronus & in melius gaudens convertere fata.

Hinc

101 suis *Bas.* sibi *id. marg.* 107 permitto, permittes, permites, permixtos, pernice, pernicem, pernici *MSS.* Pirenes *loc. conj. Barth. & Heinsf.* Apenninoque Niphaten *al. conj. Barth.* 109 vindicat *al.* 117 prospera etiam *Vic.* aspera *al.* catervæ *Bas. marg.*

100 *Indomitum*, insuperabile malum: nihil est quod vir pius domare et in suam commoditatemvertere non possit.

101 Celeritatem Theodosii describit, qua oppressit utrumque: illud *reliquit* v. 103 per Synecdochē dictum, ut in certamine cursus, et quovis alio adeo, relinquatur, qui superatus est.

105 Splendidus locus. Provoceat veluti gigantes ad Theomachian ita tyrannos impios, ut munimenta obiciant Justitiæ ultrici: continuare jubet illos Garganum

montem Apuliæ & Alpes, intercedente & velut copulante Apennino, jugis ita sibi permittis, ut fines jam non indicari discerniue possint, nedum ut transitus pateat: hæc & his similia molinini, tyranni, tamen tuti non eritis: *ibit* enim per illa claustra excitatus & adiutus a Deo, *qui vindicet* vestræ scelera.

117 *Catenæ* quosdam commendaverunt principi, ipsiusque moverunt misericordiam, hoc est *ferre prospera*, i. afferre.

120 Hinc amor, hinc validum devoto milite robur.

Hinc natis mansura fides. hoc nobilis ortu

Nasceris, æquæva cum majestate creatus,

Nullaque privatæ passus contagia fortis.

Omnibus acceptis ultro te regia solum

125 Protulit, & patrio felix adolescens in ostro,

Membraque vestitu numquam temerata profano

In sacros cecidere sinus. Hispania patrem

Auriferis eduxit aquis. te gaudet alumno

Bosporus. Hesperio de limite surgit origo:

130 Sed nutrix Aurora tibi. pro pignore tanto

Certatur. geminus te civem vindicat axis.

Herculis, & Bromii sustentat gloria Thebas.

Hæsit Apollineo Delos Latonia partu;

Cretaque se jactat tenero reptata Tonanti.

135 Sed melior Delo, Dictæis clarior oris,

Quæ dedit hoc Numen regio. non litora nostro

Suffice-

123 commercia *MS. Pulm.*

126 violata *Baf. marg.*

129 limite *Heins. ex MS. pro limine aliorum.*

121 Ab hac clementia Theodosii provocata est *fides* militum & civium *mansura* etiam *filiis* ipsius: tibi præsertim, Honori, qui patre jam Augusto *creatus*, æqualem ævo tuo, æque longam atque est ætas tua, majestatem habes.

123 *Contagia* nihil, puto, hic fordidum aut foedum, atque pestilens adeo significat; sed negat poetâ simpliciter, privati sanguinis quidquam hunc porphyrogenetum habere: præfert illum Arcadio, sed sine verbi injuria, qualis mox est in *vestitu profano* quo negantur *temerata membra*.

124 Solum te, Honori, regia protulit, solus in regia natus es, omnibus augustæ dignitatis majestatisque insignibus, *ultro* tribuente Deo, jam *acceptis* a patre tuo. Sic certe explicari posse videntur verba *omnibus acceptis ultro: fa-*

teor tamen, me optare, aliquid excogitari vel inveniri melius.

127 *Sacri sinus* sunt gremia augustorum parentum, & sinus purpurei per quos puer repsit. *Sacra* a Constantini ævo & *sacrata* & *divina* fiunt omnia, quæ principes contingunt, ut quæ Midas, aurea.

127 *Hispania* vid. ad v. 19. *Auriferas* Tagi *aquas* nemo ignorat.

130 *Auroram* vocat Orientale imperium etiam 5, 100.

132 *Bromii* h. e. Bacchi mater Semele Cadmi filia, conditoris Thebarum.

133 *Hæsit*, firmata & stabilita suis radicibus, vaga ante & fluctuans insula Deli, in gratiam partu Latonæ. Hoc argumentum Hymni Callinachei in Delum.

136 *Litora angusta* quibus inclusa Delos est, Cynthus, Deli mons, hac ipsa asperitate nobilis, nomen dedit Apollini ac Dianæ.

Sufficerent angusta Deo. nec inhospita Cynthi
Saxa tuos artus duro læfere cubili.

Acclinis genitrix auro, circumflua gemmis,

140 In Tyrios enixa toros. ululata verendis

Aula puerperiis. quæ tunc documenta futuri?

Quæ voces avium? quanti per inane volatus?

Quis vatium discursus erat? tibi corniger Ammon,

Et dudum taciti rupere silentia Delphi.

145 Te Persæ cecinere Magi. te sensit Etruscus

Augur, & inspectis Babylonius horruit astris.

Chaldæi stupuere fenes, Cumanaque rursus

Intonuit rupes, rabidæ delubra Sibyllæ.

Nec te progenitum Cybeleius ære sonoro

Lustra-

138 læsura MSS. ap. Heinsf. belle.

139 Comparat partum Honorii cum miseria Latonæ, quæ humeris adnixa palmæ geminos suos edidit, Call. H. in Del. 208. ἀπὸ δ' ἐκλήθη ἔμπαλιν ὤμοις Φοῖβος ποτὶ πρόωνον. Circumflua pulchre illustravit Claverius ex numo Eudociæ Arcadii: & sunt tales publicati postea plures a Cangio in famil. Byzant. præsertim Gallæ Placidia p. 65 & Licinæ Eudoxiæ p. 67.

140 Ululata ad gemitus & clamores puerperæ referam. Nam quod de ministrantium muliercularum affectatis cerimonix causa clamoribus dicit Barthius, non ille quidem probavit: neque, si satis attendi, observatum quidquam Bartholino. Quod apud Tertull. de anima c. 39 in partu Lucina & Diana eiulatur, ipsum quoque de puerpera potest sola intelligi. Sed nec illud omittendum, medium verbum esse ululare, quod monuit jam Serv. ad Aen. 4, 168, contulitque Luca. 6, 261 Laetis ululare triumphis. Potest itaque etiam gratulantium strepitus intelligi. Quæ sequuntur de auguriis, præsertim de oraculis, ea licentiosius, quam probabilis a poeta ficta puto, cu-

jus vel vitium vel ingenium est, non posse desinere. Ammon obsoletus tum erat, Delphi jam Plutarchi ætate conticuerant.

146 Babylonius horruit, cum videret ab astris postendi regem qui totum orbem sibi subiiceret, quod sine concussione patriæ suæ fieri non posse existimaret.

148 Cumana rupes, ut Aen. 6, 42 Excisum Enboicæ latus ingens rupis in antrum.

149 Comparat Honorii partum cum Jovis incunabulis, cujus vagitus pueriles in antro Dictæo Cretæ, occultarunt, ne Saturnus devorator liberorum suorum exaudiret, sua tumultuosa in armis saltatione Curetes s. Corybantes. Penamus verba Callimachi H. in Jovem 52 Οὐλα δὲ Κρήτες γε περὶ πρύλει ὠρχήσαντο, Τεύχεα πεπλήγοντες, ἵνα Κρόνος οὐρασιν ἤχηεν, Ἀσπίδος εἰσαῖοι, καὶ μὴ σεο κρηίσοντος. Dedit, ut solet, de Corybantibus omnia ad h. l. vir summus Spanhemius. Cybeleios dictos meminimus, ob id ipsum, quod Cybelen, Rheam, matrem Jovis & Deorum aliorum comitarentur. Honorio pro furiosis Cotybantibus adest nascenti armatus exercitus.

- 150 Lustravit Corybas. exercitus undique fulgens
 Adstitit. ambitus signis augustior infans
 Sentit adorantes galeas, redditque ferocem
 Vagitum lituis. vitam tibi contulit idem
 Imperiumque dies. inter cunabula Consul
- 155 Proveheris. signas posito modo nomine fastus;
 Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.
 Ipsa Quirinali parvum te cinxit amictu
 Mater, & ad primas docuit reptare curules.
 Vberibus sanctis, immortalique Dearum
- 160 Crescis adoratus gremio. tibi sæpe Diana
 Mænalios arcus venatricesque pharetras

Suf-

151 ambitur - sensit *al.*155 signans *al.* fastos *al.* fastus *probavit Heinfs.*159 Deorum *al.*

152 In *feroci vagitu* illud ingenium ludibundum Alexandrini poëtae agnoscas.

154 *Inter cunabula.* Qui hunc locum totum præsertim v. 156 attente legerit, non potest aliter putare quam intra primum ætatis annum Consulem pronunciatum scriptumque in fastis Honorium. Ex eo quidem nihil colligas, quod Poëta teste *signabat fastos & annum* hic puer *posito* h. e. imposito vix sibi *nomine*. Nescio an exstet memoria, quando nomen acceperit, quando baptizatus sit, utrum in baptisino demum, an antiquo die lustrico, nono, nomine Honorii auctus sit? Magnam quidem dubitandi causam præbet illud, quod Socrates H. E. 5, 6 auctor est, ipsium patrem Theodosium, a maioribus inde (*ἀνωθεν ἐκ παρογόνων*) Christianum, jam Imperatorem quadragenario majorem (quod colligas ex 5, 26.) in periculo mortis constitutum, Thessalonicæ ab Ascholio episcopo baptizatum esse. *Positum modo nomen ergo* nihil de-

finit, & possemus facile intelligere Poëtam de tertio anno pueri Augusti, Christi 386, quo illum cum Evodio Consulem faciunt fasti & inscriptiones omnes apud Relandum, & in Gothofredi Chron. Cod. Theod. ut est a Rittero auctum. Sed quid faciemus de hoc versu, *Donaturque tibi, qui te produxerat annus?* Hic profecto non potest intelligi alius, quam quo natus est: jam vero natus est Honorius non se Cos. & Evodio, sed V. Idus Sept. Richomere & Clearcho Cos. Christi 384, quod diserte docent Socrates H. E. 5, 12, Idacius & Marcellinus in Chronicis, ceteri. Hinc falsi sunt, an hic poëtae licentia abusus est Claudianus? Hoc videtur probabilius, h. e. ad credendum minus difficile in poëta, qui miracula captat & ἀπροσδόκητα, qualia sunt etiam, quæ statim de nutricatu Dearum fingit.

159 Quod *sanctis uberibus* crevisse dicit Honorium, lactatum etiam ab Junone vel Cerere indicat.

- Suspendit, puerile decus. tu sæpe Minervæ
 Lufisti clipeo, fulvamque impune pererrans
 Aegida, tractasti blandos interritus angues.
- 165 Sæpe tuas etiam jam tum gaudente marito
 Velavit Regina comas, festinaque voti
 Præsumtum diadema dedit. tum lævibus ulnis
 Sustulit, & magno porrexit ad oscula patri.
 Nec dilatus honos. mutatus principe Cæsar
- 170 Protinus æquaris fratri: nec certius unquam
 Hortati, Superi. nullis præsentior æther
 Assuit ominibus. tenebris involverat atra
 Lumen hiems, densosque Notus collegerat imbres.
 Sed mox, cum solita miles te voce levasset,
- 175 Nubila dissolvit Phœbus, pariterque dabantur
 Sceptra tibi mundoque dies. caligine liber

Bof-

165 jam nunc, MS. 167 lenibus al. 170. æquari & mox Hortari
 MSS. ap. Heinsf. quod illi concinnum videtur. 172 atris al.
 atra Heinsf. ex MSS. atra, altri, astris, austri al.

162 Suspendit, lusus causa, ab
 humeris pueri.

163 Impune, sine noxa, obrige-
 scunt alias, qui caput Medusæ, quod
 in Aegide gerit Minerva, intuentur.

167 Præsumtum diadema, sum-
 tum ante legitimam & consuetam
 aetatem.

169 His quasi gradibus ascendit
 Honorius, Nobilis Puer, Princeps
 Juventutis, Nobilissimus Cæsar: de-
 nique Augustus. Nobilis Puer, N.
 P. in fastis, alia in numis fre-
 quentia.

170 Aequaris fratri, Arcadio
 omnibus his titulis: nec certius sunt
 hortati, clarioribus signis, augu-
 riis, ominibus voluntatem suam &
 fata ostenderunt, superi. Servat
 poëta formulas loquendi (vix
 enim aliud sunt) paganorum apud
 Christianos Imperatores, ut nostri
 librorum nostrorum apud Impera-
 tores gentiles.

174 Levasset potest hic intelligi
 de sublatis militum clamoribus,
 quia additur solita voce. Sed vix
 dubium est, quin formula certe
 orta sit ex levatione proprie dicta
 in tribunal, quod Romanum est,
 vel in clipeum adeo, quem Galli-
 cæ gentis morem servarunt mili-
 tes, qui Julianum in Gallia fece-
 re Augustum. Zosim. 3, 9 ἐπι-
 τινος ἀσπίδος μετέωρον ἄραντες,
 ἀεὶ τὸν σεβαστὸν αὐτοκράτορα. plene
 ut Ammianus 20, 4 Impositus
 sento pedestri & sublatus eminens
 nullo silente Augustus renunciatus.
 Plura hic Lindebr. & Valesius.
 Est etiam C. G. Schwarzii de an-
 tiquo ritu elevandi principes in-
 augurandos dissertatio, Altorfii
 1730 habita, qui putat p. 15, quod
 de simili ritu in Valentiniani I.
 inauguratione adhibito in memorat
 Nicephorus, illud ornandi modo
 causâ ab illo affictum esse.

- Bosporus adversam patitur Chalcedona cerni.
 Nec tantum vicina nitent: sed tota repullis
 Nubibus exuitur Thrace. Pangæa renident,
 180 Insuetosque palus radios Mæotia vibrat.
 Non Boreas nimbos, non Sol ardentior egit.
 Imperii lux illa fuit. præfagus obibat
 Cuncta nitor: risitque tuo Natura sereno.
 Visa etiam medio populis mirantibus audax
 185 Stella die, dubitanda nihil, nec crine retuso
 Languida, sed quantus numeratur nocte Bootes.
 Emicuitque plagis alieni temporis hospes
 Ignis, & agnosci potuit, cum Luna lateret.
 Sive parens Augusta fuit, seu forte reluxit
 190 Divi fidus avi, seu te properantibus astris
 Cernere Sol patiens cœlum commune remisit.
 Apparet quid signa ferant. ventura potestas
 Claruit Ascanio, subita cum luce comarum

G 2

Inno-

180 Mæotia *probat hic & alias Heinsf. pro Mæotica. Cf. Burm. ad Virg. Ge. 3, 349.* 188 *luceret Bas. marg.* 190 *Sic restituit ex MSS. Heinsf. Varie fluctuabat lectio: Divus avus seu te claris, &c. pro claris est clarus, rata, natum, jamjam, cœlo, nitidis, puero, cunctis.*

177 Constantinopolis & Chalcedon Bosporo interjecto separantur. Cœlo sereno & vaporibus e mari surgentibus non turbato, possunt utriusque urbis incolae alteram videre.

179 *Pangæi montis inventio solemniss est poëtis in describenda Thracia.*

185 *Audax erat stella, quae die, tempore non suo se auderet ostendere: eadem dubitanda nihil erat, ut in illo, qui videt aut vidisse putat per nubila Lunam. Vtrum hoc simpliciter fictum sit, & est sane valde audax poëta Claudianus; an meteoron quoddam simile stellæ viderit aliquis, aut visum aliis crediderit, parum refert.*

189 *Parens Augusta, Aelia Flaccilla, mortua cum vix anniculus esse Honorius. De avi apotheosi*

nihil constat; itaque etiam hoc merum poëtæ commentum est. Conf. 7, 163.

190 *Ludicra & Alexandrina fictio. Astra capiunt mox videre Honorium: itaque sol indulgens illis, certe vni illorum, permittit prospicere, & commune remittit h. e. permittit commune secum stellæ esse; quod ex lege naturae interdum ipsi est proprium.*

193 *Ascanio claruit h. e. clare se prævidendam ostendit. Fabula est Aen. 2, 682 Ecce Jovis summo de vertice visus Juli Fundere lumen apex, tractuque innoxia molli Lambere flamma comas &c. Respexit, Servio iudice, Virgilius ad fabulam de Servio Tullio, quæ est Liv. 2, 39. Apex & Vertex videntur hic *συνωρίσις* poni pro Phrygia illa tiara s. pileo.*

Innocuus flagraret apex, Phrygioque volutus
 195 Vertice, fatalis redimiret tempora candor.
 At tua cœlestes illustant omina flammæ.

Talis ab Idæis primævus Jupiter antris
 Possessi stetit arce poli, famulosque recepit
 Natura tradente Deos. lanugine nondum
 200 Vernabant vultus, nec adhuc per colla fluebant
 Moturæ convexa comæ. tum scindere nubes
 Discebat, fulmenque rudi torquere lacerto.
 Lætior augurio genitor, natisque superbus
 Jam paribus, duplici fultus consorte redibat,
 205 Splendebatque pio complexus pignora curru.
 Haud aliter summo gemini cum patre Lacones
 Progenies Ledæa sedent: in utroque relucet
 Frater, utroque foror. simili chlamys effluit auro.

Stef-

194 fluidoque MSS. 201 jubæ MSS. ap. Heinf. ut Martial. 1, 88.
 Gr. χῆται. f. cum pro tum melius, ut præcedat comma. 203 augu-
 nis MS. augurii conj. Heinf. 207 relucet al. 208 similis
 vulg. simili aura conj. Barth.

196 Omina tua, fata, & fortunæ
 tibi divinitus ostensæ.

197 Primævus Jupiter, in primo
 ævo, crescens ut in numis vocatur.

199 Natura tradente idem signi-
 ficat poeta noster, quod Callima-
 chus, cum negat Jovi forte even-
 disse cælum, sed ob præstantiam
 naturæ suæ & factorum. Οὐ σε,
 inquit v. 66, θεῶν ἐσσηνα πάλοι
 θέσαν, ἔργα δὲ χειρῶν Σὴ τε βίη,
 τό, τε κάρτος κ. τ. λ.

201 Moturæ convexa. Exprimnit
 illum Homericum Jouem, e quo
 suum exprelsit Phidias, 11, A, 529
 Ἀμβρόσιον δ' ἄρα χῆται ἐπερῶ-
 σαντο ἀνακτος Κρατὸς ἀπ' ἀθα-
 νάτοιο μέγα δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον.
 Sic Ovidianus Met. 1, 179 Terrifi-
 cam capitis concussit terque quater-
 que Casariem, cum qua terram,
 mare, sidera, movit.

204 Redibat, credo a publica
 cerimonia, & imagine quadamco-

nitiorum populi.

205 Pio curru quo pietatem in
 filios communicando cum illis ho-
 nore aperiebat Theodosius.

206 Desidero locum vel occasio-
 nem, ubi Dioscuri cum Jove pa-
 tre eodem curru vestri, vel eidem
 assedisse mensæ, narrentur. Forte
 de illis Samothraciis Dioscuris,
 Castore & Polluce antiquioribus,
 tale quid legerat, viderat Clau-
 dianus. Vid. de illis Hemsterh. ad
 Lucia. Dial. Deor. 26 vbi etiam de
 indiscreta Castoris & Pollucis si-
 militudine, in qua falli se dicit
 Apollo, doceturque a Mercurio
 notam qua discernere illos possit. †

208 Sunt inter se similes Castor
 & Pollux, sunt similes Helenæ fo-
 rori suæ, vestitu etiam indiscreto
 utuntur. Effluit respicit ad for-
 mam chlamydis apertam patulam-
 que una tantum junctam fibula ut
 fluere possit libere.

- Stellati pariter crines. juvat ipse Tonantem
 210 Error, & ambigua placet ignorantia matri.
 Eurotas proprios discernere nescit alumnos.
 Vt domus excepit reduces, ibi talia tecum
 Pro rerum stabili fertur ditione locutus.
 „Si tibi Parthorum solium fortuna dedisset,
 215 Care puer, terrisque procul venerandus Eois
 Barbarus Arfacio consurgeret ore tiaras:
 Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
 Deside nobilitas posset te sola tueri.
 Altera Romanæ longe rectoribus aula
 220 Conditio. virtute decet, non sanguine viti:
 Major & utilior fato conjuncta potenti,
 Vile latens virtus. quid enim submersa tenebris
 Proderit obscuro? veluti sine remige puppis.
 Vel lyra, quæ reticet; vel, qui non tenditur, arcus.
 225 Hanc tamen haud quisquam, qui non agnoverit ante
 Semet, & incertos animi pacaverit æstus,
 Inveniet. longis illuc ambagibus itur.

G 3

Disce

- 214 natura MSS. etiam Cuj. h. e. nascendi conditio. tulisset Bas. marg.
 216 Assyrio MSS. 221 ulterior al. facto al. 223 obscuris Cuj.
 226 placaverit al. & habent fere paria jura pacare & placare etiam alias.
 incestos Vien. marg. Bas. marg. & al.

209 Stellati crines, stella ad frontem, vel apici pilei apposita comparari in picturis ant.

210 Ambigua est vox Dioscurorum Leda h. e. ambigit, incerta est, uter Pollux sit, uter Castor. Eurotas fluvius, ad cujus ripas cum alia Laconum adolescentia solebant exerceri.

213 Pro rerum stabili ditione, ut firmum, stabile, verumque adeo imperium, puero pareret: & est sane hoc vere δῶρον βασιλικόν s. εἰκῶν βασιλική, quam hic Theodosio tribuit Poëta. Testamentum politicum sæculi more dicas.

216 Consurgeret ad ὄρθην τ.άραν respicit s. erectam, regum pro-

priam: κεκλιμένην, inclinatam, gerebant etiam duces s. satrapae. Omnia dat Briffon. de regio Persar. principatu 1, 46.

221 Virtutem fato eximunt Stoici, & ipsum solum sapientem eius faciunt auctorem: fati autem pars est, fatumque adeo est fortuna, regia, humilis. Ut vero gratior est pulchro veniens in corpore virtus, ita virtus fato potenti, fortunæ regiae conjuncta major est ob id ipsum, quia utilior: contra vile quiddam & contemptibile virtus latens: paulium sepulta distat inertia celata virtus Hor. Car. 4, 9 29. Fatum ita ponit etiam innox v. 273.

- Disce orbi, quod quisque sibi. Cum conderet artus
Nostros, ætheriis miscens terrena Prometheus,*
 230 *Sinceram patrio mentem furatus Olympo
Continuit claustris, indignantemque revinxit.
Et, cum non aliter possent mortalia fingi,
Adjunxit geminas. illæ cum corpore lapsæ
Intereunt: hæc sola manet, bustoque superstes*
 235 *Evolat. hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, prospecturamque labori.
Illas inferius collo, præceptaque summa
Passuras dominæ digna statione locavit.
Quippe opifex veritus confundere sacra profanis,*
 240 *Distribuit partes animæ, sedesque removit.
Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, avidamque nocendi,*

Præ-

228 orbis male vulg. unde conjectura varia, Discordis, Disce orbis q. quinque. orbi ex MSS. Gron. Heinsf. 230 patri al. 232 flecti pro fingi Basf. marg. 236 prospectricemque al. spectatricemque laborum al. 239 committere MS. 242 imbutam MS. unde ambutam conj. Heinsf.

228 Quod quisque privatus sibi lolet discere, hoc tu, puer, discere orbi universo profuturum olim.

231 Respicitur ad Platonicum commentum de animis in corpus tantquam in carcerem detruis.

233 Geminas non quidem proprie mentes, quod ἀπό τῆ κοινῆ, de communi nomine, repetendum erat, sed cognata appellatione animas adjunxit figmento suo, homini, figulus noster Prometheus. Tres igitur animas habemus: τὸ τῆ γεραικῶν ducatum quasi mentis in capite, in præcordiis τὸ θυμικῶν imperus vehementiores, quales sunt iræ; cupiditates cereras, τὸ ἐπιθυμητικῶν in ventre inferiore. Sed ponemus etiam verba Ciceronis Tus. I. 10 Plato triplicem finxit animam, cujus principatum id est rationem in capite, sicut in arce posuit: & duas partes ei parere voluit, iram & cupiditatem, quas lo-

cis disculsi; iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit. Fons est Plato de rep. 9 p. 506. in primis vero in Timæo p. 542, G. Nos brevitatis causa hic modo utemur Alcinoi Isagoge.

234 Hæc sola manet. Alcinoüs c. 23 ψυχὴν παραλαμβάνοντες ἀνθρώπινην ἀθάνατον ἴσαν παρὰ τῆ πρώτῃ θεῆ, οἱ τὰ θνητὰ δημιουργῶντες θεοῖ, δύο αὐτῇ προσέθεσαν μέρη θνητὰ κ. τ. λ. Dii illi secundarii, quibus mortalia creanda commisit primus & summus Deus, partes illas duas posteriores mortales, primæ immortalis adiecerunt. Plura & hic habet & c. 17.

242 Imbutam flammis metaphora commoda dicit iram. Concipitur hic ignis ut fluidum subtilissimum quod ut humor spongiam, ita ipsum illam partem animæ irascentem permeet, impleatque. Cf. ad v. 389.

- Præcipitemque sui. rabie succensa tumescit,
 Contrahitur stupefacta metu. Cunque omnia secum*
 245 *Duceret, & requiem membris vesana negaret;
 Invenit pulmonis opem, madidumque furenti
 Præbuit, ut tumidæ ruerent in mollia fibræ.
 At sibi cuncta petens, nil collatura cupido
 In jecur, & tractus imos compulsæ recessit.*
 250 *Quæ velut immanes referat dum bellua rictus,
 Expleri pasciq; nequit: nunc verbere curas
 Torquet avaritiæ, stimulis nunc flagrat amorum.
 Nunc gaudet, nunc mixta dolet, satiataque rursus
 Exoritur, cæsaque redit pollentius Hydra.*
 255 *Hos igitur si quis potuit sedare tumultus,
 Inconcuſſa dabit puræ sacraria menti.
 Tu licet extremos late dominere per Indos,
 Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent:
 Si metuis, si prava cupis, si duceres ira,*
 260 *Servitii patiere jugum: tolerabis iniquas
 Interius leges. tunc omnia jure tenebis,
 Cum poteris rex esse tui. proclivior usus*

G 4

In

- 244 stupefacta primæ edit. Bas. marg. & MSS. tumefacta, labef. tremef. al. 245 verteret MS. 246 fluenti vulg. 250 Heins. conj. ex MS. Ac velut immanis referatum bellua rictum Expl. p. velit. 255 poterit al. 259 parva al. V. N. 260 si vitii MS. 261 imperii MS.

246 Alcinous: Τὸν πνεύμονα ἐμηχανήσαντο τῆς καρδίας χάριν μαλακὸν τε καὶ ἄναιμον, σιριγγῶδι τε καὶ σπόγγῳ παραπλήσιον ὅπως ἔχη μάλαγμα πηδῶσα ἢ καρδία κατὰ τὴν ζέσιν τῷ θυμῷ.

250 Immanes rictus hujus belluæ, quam τῷ ἐπιθυμητικῷ nomine comprehendit, graphice describit Plato l. c. s. de Rep. 9 ad finem. Verbo hæc tertia pars est ex pluribus diversis, avidissimis omnibus, animalibus composita, quæ & se mutuo lacerant, & reliquas animæ partes, nisi caveat mens immortalis, τὸ ἡγεμονικόν, continent.

258 Mollis Arabs solemnī pene epitheto. Vid. Brouck. ad Tib. 2, 2. 4.

259 Prava cupere sine dubio servile est, & minime regium. Sed ideo non ausim cum Heinsio alteram lectionem primarum editionum & quæ has exceperunt, quæque placuit ipsi Scaligero, parva, insulsam appellare. Illud jam severius & παύκότερον philosophanti humile & indignum est parva cupere: parva autem sunt præter virtutem omnia; præter hanc nihil admiratur, nihil magnum, nihil vehementer expetendum, judicat sapiens.

- In pejora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrena favet. tum vivere caste*
265 *Asperius, cum prompta Venus. tum durius iræ
Consultitur, cum pœna patet. sed comprime motus:
Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit,
Occurrat, mentemque domet respectus honesti.*
Hoc te prætereâ crebro sermone monebo,
270 *Vt te totius medio telluris in orbe
Vivere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam; nec posse dari regalibus usquam
Secretum vitii. nam lux altissima fati
Occultum nihil esse finit, latebrasque per omnes*
275 *Intrat, & abstrusos explorat fama recessus.
Sis pius inprimis. nam cum vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.
Neu dubie suspectus agas: neu falsus amicis,
Rumorumve avidus. qui talia curat, inanes*
280 *Horrebit strepitus nulla non anxius hora.
Non sic excubiæ, non circumstantia pila,*

Quam

- 266 *consultimus al.* 270 *ore ex MSS. et exemplis aliorum Heinsf. Re-*
vocari tamen vulg. orbe. 275 *obstrusos & implorat al.*
obtrusos cum Vic. & Vien. Bas. & hic marg. abstr.

267 *Ne quem turbet diversa con-*
structio, liceat, decebit. Optimos
quosque ita locutos, docet Voss.
de construct. c. 62.

268 *Mentem posuit hic ut Græ-*
cum μήνις vel μένος adeo, ut po-
tius impetum vehementem notet,
quam rationem: ut cæcam, furia-
tam, insanam, passim poetæ.

269 *Crebro sermone, quem tibi*
crebro, frequenterque velim recur-
rere & in mentem venire.

270 *In ore hominum versari,*
h. e. in conspectu, & in sermone,
probum est, & hoc ostendit Hein-
sius: sed in medio ore telluris quid
sit, non intelligebam. Itaque ma-
lui in orbe.

273 *Lux fati, h. e. fortunæ &*
conditionis tuæ splendor, ut v. 221.

276 *Sis pius, ut pius Aeneas, ut*
in titulis Imperatorum P. F. A.
ante Felix & Augustus ponitur
Pius, h. e. amans suorum civium,
quos inter se & cum principi-
bus jungit pietas. In titulis Im-
peratorum Nostra Pietas, ut Sere-
nitatis, Tranquillitatis, Mansuetudo.
Clementiæ maximam vim in igno-
scendo esse, docent libri Senecæ.

278 *Suspectus active, qui suspi-*
cit, h. e. suspicatur male de omni-
bis, vt cautus, consideratus, cir-
cumspectus &c. Sic ipse Horatius
Car. 1, 17. 25 Nec metuas proter-
vum Suspecta Cyrum.

Quam tutatur amor. non extorquebis amari.

Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.

Nonne vides, operum qui se pulcerrimus ipse

285 *Mundus amore liget, nec vi connexa per ævum*

Conspirent elementa sibi? qui limite Phœbus

Contentus medio, contentus litore pontus?

Et qui perpetuo terras ambitque velitque,

Nec premat incumbens, oneri nec cesserit aër?

290 *Qui terret, plus ipse timet. fors ista tyrannis*

Convenit. invidcant claris, fortesque trucidant,

Muniti gladiis vivant septique venenis,

Ancipites habeant artes, trepidique minentur.

Tu civem, patremque geras. tu consule cunctis,

G 5

Non

284 qui -- ipse edit. primæ. quo -- ille Heins. qui & 286 quod pro
qui priorum posuit. In Bas. bis expressum qui: marg. quod. 293 artes
Vic. & Vien. arces at. & Heins. arcus conj. Barth.

284 Mundum esse omnium pulcherrimum, antiquum philosophema. Ipse primus Thales apud Diog. Laert. 1, 35 Κάλιστον ὁ κόσμος ποίημα γὰρ Θεῶ. Ratio pulchra: sed & illa vera apud Plut. Conviv. vii Sapp. p. 153, C πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τάξιν τῷ τῷ μέγος ἐστίν. Porro antiquissima etiam illa de Amore sententia. Ponam modo duo versiculos Orphicos, alterum ex Hymno Veneris p. 150 Πάντα γὰρ ἐκ σέθεν ἐστίν, ἐπεξεύξασο δὲ κόσμον Οὐκίνα nam ex te, tu invenisti federa mundi: alterum ex Hymno Amoris p. 154 ubi post commemoratas partes mundi omnes, Μῶνος γὰρ τῶτων πάντων αἰῶνα κρατύνεις Nam cunctorum horum solus moderari gubernat. Sic Scaliger reddidit, pro gubernacula.

* Ceterum, qui vix unquam ab Heinsiana lectione discedere soleam, sive quod simpliciter meliorem putem, sive quod in dubio illum sequi, videatur tutius: hic putavi restituendam præcedentium lectionem a primis derivatam editionibus, qui non viderur satis

attendisse ad vim τῆς qui vel quei, neque cogitasse, argumentationi poetæ aptius esse ipse.

286 Limitem medium intelligere pronum est viam mediam, quam frustra Phæthonti suo commendat Phœbus apud Ovid. Met. 2, 137. Possis etiam Philolai dogma hic suspicari, de quo ad 1, 1 & 3, 11: & favet ratio reliquorum elementorum.

288 Et qui hoc est, quomodo is, qui terras ambit aër, nec premat illas ultra modum, nec cesserit illis. Nempe vox qui duplicem velut personam sustinet, semel repetit illud interrogativum quei, quomodo? deinde relativum est aëris. Est illud multo, quam quis suspicetur, frequentius, ut una vox duplicem velut functionem sustineat. Hoc sane loco, ne quidem valde necessaria est illa observatio, cum possit illud qui vel quomodo ex v. 286 huc repeti. Conf. 18, 411.

293 Ancipites artes, quæ facile in ipsos converti possunt, ut arma, venena, prodiciones, quidquid excogitari potest ad nocendum aliis, illud converti in auctorem potest.

295 *Non tibi. nec tua te moveant, sed publica vota.*
In commune jubes si quid, censuræ tenendum,
Primus jussa subi. tunc observantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipsum
Auctorem parere sibi. componitur orbis

300 *Regis ad exemplum. nec sic inflectere sensus*
Humanos edicta valent, ut vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
His tamen effectis, neu fastidire minores,
Neu pete præscriptos homini transcendere fines.

305 *Inquinat egregios adjuncta superbia mores.*
Non tibi tradidimus dociles servire Sabæos;
Armenicæ dominum non te præfecimus oræ:
Non damus Assyriam, tenuit quam femina, gentem.
Romani, qui cuncta diu rexere, regendi:

310 *Qui nec Tarquini fastus, nec jura tulere*
Cæsaris. Annales veterum delicta loquentur.
Hærebunt maculæ. quis non per sæcula damnet
Cæsareæ portenta domus? quem dira Neronis
Funera, quem rupes Caprearum tetra latebit

315 *Incesto possessa seni? victura feretur*
Gloria Trajani; non tam quod Tigride victo,

Nostra

296 tuendum al.

298 vetat al.

304 transcurrere MS.

potest. Quod *incipites arces* putat esse præcipientes Heinſius hic, & Ovid. Met. 12, 337 *anceps acumen montis præceps*, in eo falsum esse magnum virum arbitror. Apud Ovidium *incipitis montis acumen* est bicipitis. Hic artes sunt in primis editionibus: & pulchre conveniunt, quæ sequuntur: *trepididi minantur reges*, quod sciunt suas nocendi artes esse *incipites*.

303 *His*, quæ adhuc præcèpi observatis, & *effectis*, cave ne superbia tibi velut meritis quæſita subeat.

310 *Jura Cæsaris* forte respiciunt ad principium Lucani, *jus-*

que datum scelevi, quod pulchre illustrat Burmannus. Verbo *jus* est etiam impunitas ex oppressis & conculcatis legibus.

314 *Caprearum rupes* s. insula, quæ ut est Sucto. c. 40 *uno parvoque litore adibat, septa undique præruptis immense altitudinis rupibus*. Quam ea detestabilium libidinum Tiberii sedes fuerit, vix legere apud Sucto. c. 43 sq. sufficiens oculi. *Incestus senex* hic vocatur non, puto, propria JCtis significatione, sed turpissimæ & beluine libidinis atque obscenitatis causa.

- Nostra triumphati fuerint provincia Parthi,
Alta quod inuictus fractis Capitolia Dacis;
Quam patricæ quod mitis erat. ne desine tales,*
320 *Nate, sequi. si bella tonant, prius agmina duris
Exerce studiis; & sæuo præstrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula segnes
Eneruent torpore manus. ponenda salubri
Castra loco: præbenda vigil custodia vallo.*
325 *Disce ubi densari cuneos, ubi cornua tendi
Æquius, aut iterum flecti: quæ montibus aptæ,
Quæ campis acies, quæ fraudi accommoda vallis;
Quæ via difficilis. fudit si mænibus hostis,
Tum tibi muralis librato machina pulsu*
330 *Saxa rotet: præceps aries protectaque portas*

Testudo

317 fuerat *Vien. etiam Bas. fuerint jam Vic. forte fuerunt est a poeta, quod mutarunt, qui nesciebant, penultimam posse corrip.* 318 fractis etiam *Vic. & Vien. it. Cuj. stratis al.* 320 tonant etiam *Vic. & Vien. canant Cuj. canunt, iuvant, sonant al. tument, vocant conj. Heinsf.* 325 densari cuneus *primæ edit.* 327 commoda *al. fraudi quæ acc. Vic. & Vien.* 328 qua via *MS. quod placet.* 329 murali libretur machina pulsu, Saxa rotet *vulg. rota Heinsf.* 330 prætentaque *MS. prætectaque Bas. projectaque Bas. marg. Vien. marg.*

321 *Præstrue. præpara. Exercitatio illa militaris, illa campestris meditatio, velut fundamentum est in milite, cui inedicari aliquid potest.* 325 *Cuneus quale agmen sit, ipsa appellatio satis indicat: ut fortior sit, & felicius irrumpat, dividatque & findat hostium agmina, densari debet s. densari, quod idem est, artis ordinibus. Tacticæ disciplinæ hic quædam elementa, de qua sunt libri Aenææ, Arriani, Aeliani, Mauricii, Leonis Imp. apud Græcos: multus etiam in his est Vegetius.*

329 *Muralis machina, quo nomine etiam utitur Plinius 7, 56, omne genus & tormentorum & aliorum instrumentorum quibus oppugnantur muri comprehendit. Pingit rem, de qua agit, poeta, si scripsit, ut posui, Mu-*

china muralis librato pulsu rotat saxa. Si quis inspiciat imagines Poliorceticis Lipsianis adjunctas, melius, qui sint librati pulsu, quomodo rotentur a balistis saxa, quam longa descriptione intelliget. Ausus & hic sum, quod non temere facio, uti Heinsianam lectionem, & quidem ex parte de conjectura tantum mutaverim. Cui factum displicet, ille de margine revocare illam facile potest, sed ejusdem fuerit docere, an recte muralis pulsu dicatur, quo pulsantur muri, & an aries rotet saxa?

330 *Præceps aries pulchre, qui capite irruit: protecta testudo, sub qua tuti latent milites, dum ad muros accedunt, & portas perimpunt, ut Aen. 2, 492 Labat avierte crebro Janua.*

- Testudo feriat. ruat emersura juvenus*
Effossi per operta soli. si longa moretur
Obsidio; tum vota cave secura remittas,
Inclusumve putes. multis damnosa fuere
 335 *Gaudia. dispersi pereunt, somnove soluti,*
Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
Neu tibi regificis tentoria larga redundant
Deliciis, neve imbelles ad signa ministros
Luxuries armata trahat. neu flantibus Austris,
 340 *Neu pluviis cedas: neu defensura calorem*
Aurea summoveant rapidos umbracula Soles.
Inventis utere cibus: solabere partes
Æquali sudore tuas. si collis iniquus,
Primus ini. silvam si cædere provocat usus,
 345 *Sumta ne pudeat quercum stravisse bipenni.*
Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
Prætentet sonipes. fluvios tu protere cursu
Hærentes glacie; liquidos tu scinde natatu.

Nunc

338 maniplos ex MS. Heinsf. 347 cursu ex MSS. Heinsf. curru primæ
 editt. 348 horrentes al. hærentes etiam Basf.

331 Descriptio cuniculi, non
 quales sunt hodierni, quibus ever-
 tuntur & disiciuntur munimenta:
 sed qualis fuit, quo Veii capti
 sunt ap. Liv. 5, 19 & 21: & quo
 Ambracia oppugnata apud eun-
 dem 38, 7.

333 *Vota secura*, quorum quis
 securus est, cum illorum se jam
 arbitretur compotem: quo facto si
 non plane ea intermittat, *remittere*
 tamen solet, & minus intenta fa-
 cere. *Inclusum* qui putat hostem,
 non satis cavet ab illius eruptione.

338 *Imbelles ministri*, quorum
 nulla in bello opera est, coqui,
 ciniſſiones, spadones, symphoniaci.
Maniplos si dedit poeta, multitu-
 dinein talium nugarum significa-
 vit. *Luxuries armata* potenti me-
 tonymia ostendit principem, cujus
 armati etiam luxuries ipsum cogit
 greges inutilium bello homi-
 num *trabæ*, in quo ipso verbo

ignaviæ & tarditatis emphasis est.

342 *Inventi cibus*, οἱ τυχόντες,
 non quæſiti, sed qui quoque loco
 præsto sunt, promiscui. *Partes*
tuas, quicumque in partibus tuis
 sunt, duces, milites, socios.

347 Nemo, nisi fallor, hoc ita
 accipiet, ut plane princeps hoc
 genus pericula tentet ac provocet
 dux exercitus vel imperator: ista
 velitis & gregarii militis audacia
 est: in Cate periculum. Sed lo-
 quitur, ut verum loquatur, de il-
 lis occasionibus, ubi exemplo ma-
 gno firmandus est exercitus, &
 implendus pudore vel audacia.
Protere ante omnes tere, ut & or-
 bitam facias, *curru*. Nempe si
curvus patiens est glacies, non me-
 ruet pedes sequi.

348 *Hærentes glacie*, cohærentes,
 stantes. Sic auctor carminis de
 Hercule, quod hic est 101, 67 *cum-*
solidis hærent flumina lymphis.

Nunc eques in medias equitum te confere turmas:

- 350 *Nunc pedes assistas pediti. tum promptius ibunt
Te socio: tum conspicuus, gratusque feretur
Sub te teste labor,,. Dicturum plura parentem
Voce subis: „Equidem, faveant modo Numina cœptis,
Hæc effecta dabo: nec me fratrique, tibi que.*
- 355 *Dissimilem populi commissaque regna videbunt.
Sed cur non potius, verbis quæ differis, usu
Experior? gelidas certe nunc tendis in Alpes.
Duc tecum comitem. figant sine nostra tyrannum
Spicula. pallefcant nostro sine barbarus arcu.*
- 360 *Italiamne feram furiis prædonis acerbi
Subiectam; patiar Romam servire clienti?
Usque adeone puer? nec me polluta potestas,
Nec pia cognati tanget vindicta cruoris?
Per strages equitare libet. da protinus arma.*
- 365 *Cur annos obicis? pugnae cur arguor impar?
Aequalis mihi Pyrrhus erat, cum Pergama solus
Verteret, & patri non degeneraret Achilli.*

Denique

351 geretur *al.*

353 subit *al.*

352 Interpellatio Honorii per hoc ipsum exprimitur, quod in medio versu abruptit sermonem patris. *Subis* est poëtae ad Honorium conuertentis orationem.

360 *Prædo acerbus* Arbogastes, *cliens* Eugenius, *cognatus cruor* interfecti Valentiniiani jun. qui fuit frater Gallæ Placidiaë novercæ Honorii.

362 *Usque adeone puer*, pater, tibi videor non ætate & corpore tantum, sed etiam animo.

365 *Obicis* more optimorum, qui *obicis*, *subicis*, *adicis* &c. Unde etiam in alios non poëtarum locos videtur venisse eo facilius, quod semel ponere literam geminandam solent librarii.

366 *Pyrrhus* nondum natus erat, cum pater ipsius Achilles e Scyro abduceretur contra Trojam; ipse autem statim a morte patris h. e. decimo anno obsessæ Trojæ in castra Græcorum venit, Neoptolemus inde, quasi juvenem bellatorem dicas, appellatus. Tot annos v. 372 poëta tribuit Honorio. Ceterum fuit Pyrrhus in equo Trojano, interfecit manu sua Priamum &c. Quod autem *solus* vertisse Pergama hic dicitur, eo respicit, quod fatale erat, Trojam sine illo non capi. Itaque Calchas apud Q. Calabrum 6, 64 mitti jubet Vlysem & Diomedem in Scyron ad eum adducendum, quod illi peragunt libro 7. Vim illius & imperus depingit *Aeneas* Virgilianus 2, 469 sqq.

- Denique si princeps castris hæerere nequibo,
 Vel miles veniam, Delibat dulcia nati
 370 Oscula, miratusque refert; „ Laudanda petisti:
 Sed festinus amor. veniet robustior ætas.
 Ne propera. necdum decimas emensus aristas
 Aggrederis metuenda viris. vestigia magnæ
 Indolis agnosco. fertur Pellæus, Eoum
 375 Qui domuit Porum, cum prospera sæpe Philippi
 Audiret, latos inter fleuisse sodales,
 Nil sibi vincendum patris virtute relinqui.
 Hos video motus. fas sit promittere patri.
 Tantus eris: nostro nec debes regna favori.
 380 Quæ tibi jam natura dedit. sic mollibus olim
 Stridula ducturum pratis examina regem
 Nascentem venerantur apes, & publica mellis
 Jura petunt, traduntque favos. sic pascua parvus
 Vindicat, & nec dum firmatis cornibus audax
 385 Jam regit armentum vitulus. sed prælia differ
 In juvenem, patiensque mecum cum fratre tuere
 Me bellante locum. vos impacatus Araxes,
 Vos celer Euphrates timeat. sit Nilus ubique

Vester

- 377 patria malit Heins. 383 traditq. MS. tradique conj. Heins.
 385 differt in Venerem prima editt. quasi sermo adhuc esset de vitulo.
 juvenem etiam Bas.

375 Porum memorat, non quod hæc maxima expeditio Alexandri esset aut difficillima, sed quod remotissima, ad quam non nisi peragrato victoriis Oriente venisset. Cf. 17, 29. Hæc ratio etiam, quod Pellæum natalis urbis nomine eum appellat, vt 39, 6. Didi hujus pueri Alexandri bis mentionem facit Plutarchus in vita & in apophthegmatis: neutro loco auctorem laudat.

378 Fas sit! invidiam deprecatur, & rogat Deum, vt hic sibi indulgeat divinationis boni certe omninis facultatem.

380 Natura, indoles, qua natus ad regnandum videri potes.

383 Tradunt favos regi suo apes, tanquam regna sua: sed mellis jura ab illo petunt, non nisi cum illius venia de quæsitis in medium aliquid absunturæ.

386 Patiens phœde regite, tumque reprimi ardorem sinens.

Vester, & emissio quidquid Sol imbuat ortu.

390 *Si pateant Alpes, habeat si causa secundos
Jusior eventus, aderes, partesque receptas
Suscipies, animosa tuas ut Gallia leges
Audiant, & nostros æquus modereris Iberos.*

Tunc ego securus fati, lætusque laborum

395 *Discedam, vobis utrumque regentibus axem.*

*Interea Musis, animus dum mollior, insta,
Et, quæ mox imitere, legas: nec desinat unquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.
Antiquos evolue duces. assuesce futuræ*

400 *Militiæ. Latium retro te confer in ævum.*

Libertas quæsitæ placet? mirabere Brutum.

Perfidiam damnas? Meti satiabere pœnis.

Triste rigor nimius? Torquati despice mores.

Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.

Vel

389 *emisso malit, & ambit ab ortu vel obluantibus libris legit Heins.*
396 *instet al. eod. sensu. insta, instat al.*

389 *Emissus*, plane ut Stat. Sil. 1, 2. 229 *Vix dum emissæ dies*, ut equi emittuntur carceribus. Sic *inmissus* est impetu ruens: *emissus ortus* ut *curfus effusus*. Nec *inbuat* non positum ex more poetæ nostri, qui ignem & flammam liquorum comparat philosophia favente, etiam supra v. 241. Doctissimus poeta forte imitatus est Pindaricum illud Ol. 6, 92 *ἰὼν ξανδαῖσι καὶ παμπορφύροισι ἀκτῖσι βεβρεγμένους*.

391 *Partes imperii Occidentalis* ab Eugenio occupatas, turbatas certe, victoria autem nostra *receptas*.

393 *Meminerimus ex Hispania ortum fuisse Theodosium: hinc nostros Iberos dicit.*

400 *Latium ævum* est illa ætas rei Romanæ, cum imperium illorum adhuc intra Latium contineretur, nedum ut Italiam excederet.

401 *Brutum illum primum Consularem, Regum expulsores, libertatis cum supplicio liberorum suorum vindicem: cujus imago excitavit interfectores Cæsaris.*

402 *Mettus Suffetius* (al. Merius Suffetius) Albanus dux perfidiæ & proditionis causa quadrigis jussu Tulli Hostilii distractus. Legat, qui non recondatur, Liv. 1, 27 sq.

403 *Torquati Manlii*, qui *Imperiosi* cognomen invenit, quod filium injussu extra ordinem pugnantem securi percussit, a qua severitate deinde *Manliana imperia* dicta sunt. Liv. 8, 6 sq.

404 *Decios tres*, patrem in bello contra Latinos, Liv. 8, 9 sq. filium contra Hetruscos, Liv. 10, 28 sq. nepotem cum Pyrrho, Cic. Tusc. 1 c. 37 & de Fin. 2 c. 19. Horatius Cocles, Furius Camillus Dictator, Q. Fabius Cunctator, nota nimis nomina.

- 405 *Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto
Oppositus Cocles, Mucî te flamma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius: quid rebus in arctis
Dux gerat, ostendat Gallorum strage Camillus.
Discitur hinc nullos meritis obsistere casus:*
- 410 *Prorogat æternam feritas tibi Punica famam,
Regule. successus superant adversa Catonis.
Discitur hinc quantum paupertas sobria possit:
Pauper erat Curius, cum Reges vinceret armis.
Pauper Fabricius, Pyrrhi cum sperneret aurum.*
- 415 *Sordida Serranus flexit Dictator aratra.
Lustratæ lictore casæ, fascesque salignis
Postibus affixi. collectæ Consule messes,
Et sulcata diu trabeato rura colono,,
Hæc genitor præcepta dabat, velut ille carinæ*
- 420 *Longævus rector, variis quem sæpe procellis
Exploravit hiems, ponto jam fessus & annis
Aequoreas alni nato commendat habenas,*

Et

407 proficiat *al.* perfringat ex *primis* edit. Heinsf. 417 f. collectæ
a Consule. collectæ *Vien.* ortum ex collectæ.

410 *Feritas Punica* nescio magis an Romana in Regulo animadversa sit. Quid Romæ de illo iactatum sit, satis notum ex Cic. Off. 3, 27. Horat. Car. 3, 5. Gell. 6, 4. Sed totum illud confictum esse, ad pingendam colore aliquo viduæ Reguli, fato suo Carthagine mortui, in Pœnas, suæ custodiæ creditos, crudelitatem, e Diodori Siculi fragmento docuit Palmerius exerc. p. 52. cui credit Wesseling. ad fragm. 1, 24 p. 566.

411 *Successus* saliorum optatos superant, iisque feliciora viro sapienti videntur *adversa* illa Catonis Uricensis fata, quæ conscita sibi morte finiit.

413 Adscribanus verba Cic. de Sen. c. 16 *Curio ad focum sedenti* (rapas torruisse refert Plin. 19;

6 f. 26) *magnum auri pondus Samnites cum attulissent, repudiati ab eo sunt: non enim aurum habere præclarum sibi videri dixit, sed iis, qui haberent aurum, imperare.* Add. Val. Max. 4, 3, 5.

414 Pulchre Cic. Parad. 6, 2 *Utrum tandem pluris æstimemus pecuniam Pyrrhi, quam Fabricio dabat* (quantum in se erat, i. e. offerbat) *an continentiam Fabricii, qui illam pecuniam repudiabat?* Add. Val. Max. 4, 3, 6. De hoc vocem Pyrrhi refert Aur. Victor Vir. Ill. 35 *Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam sol a suo cursu averti posset.*

415 Plin. 18, 3 f. 4 *Seventem invenerunt dati honores Serranum. unde cognomen.* V. Val. Max. 4, 4, 5.

- Et casus arteſque docet, quo dextra regatur
 Sidere, quo fluctus poſſint moderamine falli:
 425 Quæ nota nimborum: quæ fraus infida fereni:
 Quid Sol occiduus prodat: quo faucia vento
 Decolor iratos attollat Cynthia vultus.
 Adſpice nunc quacunque micæ, ſeu circulus Auſtri,
 Magne parens, gelidi ſeu te meruere Trionies:
 430 Adſpice, completur votum. jam natus adæquat
 Te meritis, &, quod magis eſt optabile, vincit,
 Subnixus Stilichone tuo: quem fratribus ipſe
 Diſcedens clipeum deſenſoremque dediſti.
 Pro nobis nihil ille pati, nullumque recuſat
 435 Diſcrimen tentare ſui: non dura viarum,
 Non incerta maris. Libyæ ſqualentis arenas
 Audebit ſuperare pedes, madidaque cadente
 Pliade Gætulas intrabit Syrtibus undas.

Hunc

- 425 quam fraus malit *Heinf.* 433 decedens veſtius putat *Heinf.*
 438 intrabit Syrtibus undas ante *Heinf. editi omnes.* intrabit navita
 Syrtis *Baſ. marg. Plantin. marg. ac tuetur contra Barth.*
Heinf. ex MSS.

423 *Dextra gubernatoris regi-
 tur ſidere Helices, quod reſpiciens
 torquet ut opus eſt gubernacula.*

424 *Fluctus falli videntur cum
 ars gubernatoris nec adverſum tenet
 illis, nec navem illorum flumine
 patitur abripi, ſed eam ita dirigit,
 ut obliqui allapſus fluctuum
 eam quo opus eſt protrudant.*

425 *Nota nimborum, ſignum tem-
 peſtatis: fraus infida ſignum fal-
 lax.*

426 *Conf. 15, 494. Si circa ſoleni
 occidentem ruſcunt nubes, ſereni-
 tatem futuræ diei ſpōndent Plin. 18,
 35 ſ. 78. Sic inter Judæos etiam
 divinæſſe homines, conſtat ex
 Matthæi 16, 3. De vento Virg.
 Ge. 1, 429 Luna ſi virgineum ſuf-
 fuderit ore ruborem, Ventus erit:
 vento ſemper rubet aurea Phæbe.*

*Cynthia Diana a Deli monte, in
 quo venari ſolet.*

428 *Reſpicit ad apotheoſin, de
 qua 7, 163 ſq. Conf. 10, 300.*

432 *Semper inculcat hoc noſter,
 Stilichonem utrique fratris, non
 Arcadio minus quam Honorio, tu-
 torem a patriæ datum.*

437 *Mudidam Pliada vocat exem-
 plo Lucani, qui imbrifeyam dixit 8,
 852. Eſt nempe hoc ſidus Πλειά-
 δων ſ. Vergiliarum, ſub cujus oc-
 caſum, XXXII diebus poſt æqui-
 noctium autumni, pluvias ſpō-
 ptant & exſpectant agricolæ, nautæ
 autem domum redeunt, & guber-
 nacula ſuſpendunt in fumo. Vid.
 Varrō R. R. 1, 28. 2. Colum. 2, 8. 2.
 Hæſiod. Oper. 619 Εὐτ' ἂν Πλη-
 αδες -- πίπτωσιν ἐς ἡεροειδέα πόν-
 τον -- τότε μηκέτι νῆες ἔχαι
 ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ κ.τ.λ. Itaque pe-
 riculi*

Hunc tamen in primis populos levitate feroces,
 440 Et Rhenum pacare jubes. volat ille citatis
 Vectus equis, nullaque latus stipante caterva,
 Aspera nubiferas qua Rhetia porrigit Alpes,
 Pergit, & hostiles, tanta est fiducia, ripas
 Incomitatus adit. totum properare per annum
 445 Attonitos humili Reges cervice videres.
 Ante ducem nostrum flavam sparsere Sycambri
 Cæsariem, pavidoque orantes murmure Franci

Pro-

439 pop. lenire *al.* 446 fudere *Cnj. quod placet.*

riculi & horrois plena imago est, quam proponit poeta: navigare vult Honorius puer tempore, quo clausum jam esse solet mare: vult intrare undas Gætulas Syrtibus, *h. e.* non tantum per Syrtes, post quas superfunt profunda maris, ante quam accedas ad solida litora; sed etiam quo tempore maxime sunt Syrtes, maxime instabiles, maxime a tempestatibus, ventis, fluctibus, commotæ, ut nullo modo vitari breviam & cumuli arenarum & saxa prævoluta possint. Syrtibus, ut gladiatoribus, ludis, cum eduntur gladiatores, aguntur ludi. Ponamus ut hæc magis appareant descriptionem Syrtium Sallustianam Jug. 78 *Duo sunt sinus prope in extrema Africa, impares magnitudine, pari natura: quorum proxima terræ præalta sunt; (hæ sunt Gætulæ undæ) cetera, uti fors tulit, alta; alia in tempestate vadosa. Nam in tempestate, ubi mare magnum esse, & sævire ventus cepit, sinum arenamque & saxa ingentia fluctus trahunt: κύματα, unde Syrtes dictæ) ita facies locorum cum ventis simul mutatur. Nemo cogitasset de mutanda constantissima lectioe, nisi observata esset sola animis significatio Syrtidum vel Syrtium Geographica: cum hic notet ipsum motum maris, ipsumque tempus, quo κύματα, trahitur, mutatur fundus maris. Sic*

Aen. 10, 678 *vadis immittite Syrtes,* significat excitate innotus illos, quibus mutantur breviam, pericula creantur nauigantibus. Hæc paulo copiosius, quia contra auctoritatem magni viri, & quia nondum observata vel nostris in Theophrastis vel ad Virgilium. Porro hanc lectionem non esse ab ingenio librarii, inde colligas, quod est difficilior illa altera & abstrusior.

439 *Hunc*, Honorium, Occidentis imperatorem, o Theodosii patrem, ubi feroces ob levitatem Galli, & Rheni accolæ.

444 *Totum per annum i.* per omnem tractum Rheni, quam longus est Rhenus.

446 *Flavam* vel rutilam Germani generis populis comam vulgo tribuunt veteres. *Sparsere*, dum humi se abiiciunt, ut matronæ Romanæ templa & aras passis crinibus verrentes apud Liv. 3, 7 & 26, 9. De poetis multa Barth. ad Statii Theb. 4, 203 & 9, 638. Lectio *fudere* magis etiam rem pingere videtur. *Sycambri*, ut scribendum ex MSS. docet Heintius, ad Lupiam ponuntur.

447 *Franci* ea tempestate ad Oceanum Germanicum inter Rhenum & Albim habitabant, sub Probo imperatore & aliquamdiu post audacissimis navigationibus nobilitati, Carausii socii &c. Cf. 18, 394. *Alaman-*

Procubuere solo. juratur Honorius absens,
Imploratque tuum supplex Alamannia nomen.

- 450 Bastarnæ venere truces. venit aëcola silvæ
Bructerus Hercyniæ. latisque paludibus exit
Cimber & ingentes Albin liquere Cherusci.
Accipit ille preces varias, tardeque rogatus
Annuit, & magno pacem pro munere donat.
- 455 Nobilitant veteres Germanica fœdera Drufos;
Marte sed ancipiti, sed multis cladibus, einta,
Quis victum meminit sola formidine Rhenum?
Quod longis alii bellis potuere mereri,
Hoc tibi dat Stilichonis iter. post otia Galli
- 460 Limitis, hortaris Graias fulcire ruinas.
Jonium tegitur velis, ventique laborant
Tot curvare finus, servaturaſque Corinthum
Prosequitur facili Neptunus gurgite classes.
Et puer Iſthmiaci jam pridem litoris exsul

H 2

Secura

460 militis *Baf. marg.* farcire *MSS.*

Alamanni, (quam ſcriptionem in ſecunda ſyllaba aſſerit ad h. l. Heiñſius) originibus Rheni vicinioreſ: *Baſtarnæ* (etiam hiſ primam vocalem in ſecunda ſyllaba vindicat Heiñſius) Germaniæ magnæ pars inter Viſtulam & Pontum Euxinum extenſæ.

451 *Bructeri* inter Rhenum & Amiſum locantur: ne quem *Hercyniæ* ſilvæ & *Bructeri* hodierna nomina turbent, quo Romani non pervenire. De *Cimbris* fatiſ monnet nos Cimbrica *Cherſonneſus*; *Cheruſcos* ſignat Albiſ.

455 *Drufos*, per quos *Germanici* cognomen in familiam Cæſarum venit.

458 *Mereri* hic eſſe conſequi, ſignificatione a Plinii inde junioriſ ætate conſueta, facile apparet.

459 *Stilichoniſ iter* celeritatem notat. Satiſ fuit peragrarè illaſ nationeſ: ad quacumque accede-

rent Romani exercituſ, illa ſtatim ſe ſubiiciebat.

460 *Hortariſ*, Honori, *Stilichonem*, ſocerum tuum, ut jam velic Græciæ damna reparare. Non valde honorifice de *Stilichoniſ* ad Alarichum Græciæ expeliendum expeditione loquitur *Zofimur* 5.7. Quod ſæpe obſervo, etiam hic factum videtur in varietate lectioſiſ, ut ſit velut certamen ingenii. *Fulcire ruinaſ* eſt ſubjectiſ ſtatuminibuſ excipere onuſ, ne labatur: *farcire*, lacunam ex ruina partiſ muri ortam explere.

461 *Jonium* mare inter Italiã & Græciã: *venti laborant*, vix poſſunt, certe fatigantur, dum ſtudent *curvare* & velut gibboſoſ implendo *tot velorum finuſ*.

464 *Patriuſ* & propriuſ velut Iſthmo Deuſ *Palaemon* *Leucothoeſ* (ſ. *Melicerta Inuſ*, ſ. *Portunuſ* *Matutæ*,) filiſ cujuſ honori & inemo

- 465 Secura repetit portus cum matre Palæmon.
 Plaustra cruore natant: metitur pellita iuventus.
 Pars morbo, pars ense perit. non lustra Lycæi,
 Non Erymanthææ jam copia sufficit umbræ
 Innumeris exusta rogis, nudataque ferro
- 470 Sic flagrasse suas lætantur Mænala silvas.
 Excuiat cineres Ephyre; Spartanus & Arcas
 Tutior exfangues pedibus proculcet acervos;
 Fessaque penfatis respiret Græcia pœnis.
 Gens, qua non Scythicos diffusior ulla Triones
- 475 Incoluit, cui parvus Athos, angustaque Thrace,
 Cum transfret, erat; per te, viresque tuorum

Fracta

466 castra *al.* moritur *al.* 467 cadit *malit Barth.* 469 exutaq.
MS. Barth. Vic. Vien. Bas. marg. Et placet: vid. no. 476 trans-
 naret *MS.*

memoriæ Isthmiaca certamina instituta sunt, exulauerat propter Barbarorum irruptiones. Isthmus eo tempore transversa munitione totam Peloponnesum tuebatur, qua ita confidebant Peloponnesii, ut nullam urbem munitam haberent. Vid. Zof. 5, 6. Ceterum hoc dicere videri potest Claudianus, intermissos tum fuisse Isthmicos ludos propter barbarorum incurfionem, quod ne vastata quidem per Muminium Corintho factum, narrat Pauſa. Cor. l. 2, 2. Sed habet res dubitationis aliquid. Isthmia quidem celebrata adhuc esse Imperatore Juliano, constat ex illius pro Argivis epistola p. 408, C. Sub Valentiniano floruisse adhuc sacra illa Graecorum certamina, colligas ex Athletica inscriptione apud Reines. 5, 45. At Olympia & sine dubio reliqua etiam sacra illa certamina abrogata a Theodosio M. ultimo vitæ suæ anno (A. C. 305) satis constat. Vid. Ed. Corſini Diss. agonist. 1, 11. Ergo si obtemperatum est Theodosio, hic poëtica potius phantasia est, quam historia.

466 *Metitur, cæditur confertim, ut in messe, pellita iuventus: barbarorum is habitus. V. ad 5, 79.*

467 *Lustra Lycæi montis, & umbra Erymanthea sunt descriptiones siluarum Arcadiæ.*

470 *Sic cum vigore quodam & accentu proferendum: tristantur alias montes regionesque siluosa, suis se nudari & tanquam vestibus exui (Vid. V. L.) sed sic flagrasse, in rogos hostium barbarorum impensas esse arbores suas, Mænala Arcadiæ montana lætantur. Etiam hic metuo ne imago poëtica potius sit quam veritas, exusta esse, non sepulta, hostium barbarorum tot cadavera, idque sub Christianorum auspiciis.*

471 *Ephyre s. Corinthus excuiat cineres incendiis suorum: acervos exfangues cadaverum hostilium dicit, ut 7, 76 truncis immergere plantas.*

474 *Descriptio hæc Getarum s. Gothorum late ad Istrum colentium.*

Fracta ducum, lugetque sibi jam rara superstes,
 Et, quorum turbæ spatium vix præbuit orbis,
 Vno colle latent. sitiens, inclusaque vallo
 480 Ereptas quæsit aquas, quas hostibus ante
 Contiguas alio Stilicho deflexerat actu,
 Mirantemque novas ignota per avia valles
 Jusserat averso fluvium migrare meatu.

Obvia quid mirum vinci, cum Barbarus ultro
 485 Jam cupiat servire tibi? tua Sarmata discors
 Sacramenta petit. projecta fraude Gelonus
 Militat: in Latios ritus transistis Alani.
 Vt fortes in Marte viros, animisque paratos,

H 3

Sic

478 sufficit, contulit, invenit, intulit *al.* 481 irriguas *e MS.*
Heinsf. arcu vulg. actu ex MSS. Heinsf. astu al. 486 pelle *Heinsf.*
 488 probatos *MS.*

479 An hæc est historia, de qua
 Oros. 7, 37 *Conterritum divinitus
 Rhadagaisum in Fesulanos montes
 cogit Deus, ejusque ducenta millia
 hominum, inopum consilii & cibi;
 in arido & aspero montis jugo, ur-
 gente undique timore concludit:
 agminaque, quibus dudum angusta
 videbatur Italia, latendi spe in unum
 ac parvum verticem trudit.*

481 *Contiguas hostibus* aquas,
 proprie, quas contingere ob pro-
 pinquitatem possent, avertit Stili-
 cho, *actu* alio, cursu, fluxu, ead-
 em ratione, qua *agmen aquarum*
 dicitur; aliorum *egit*, duxit aquas.
 Macrob. Sat. 6, 4 *Agmen pro actu*
 & ductu quodam ponere, non *ine-*
legans est, ut, leni fluit agmine
 Tiberis. Illud *Mirantem* pulcher-
 rima metaphora est, similis illi
 Virg. Georg. 2, 82 de arbore insi-
 ta *Miraturque novas frondes, et non*
sua poma.

484 *Obvia*, cum armis occur-
 rentia & invadentia: huic contra-
 rium *ultro servire*, sine pugna.

485 *Sarmata discors*. Late pate-
 bat hoc nomen & gentes etiam ini-

micas inter se, & Iatrocinia mu-
 tuo exercentes, complectebatur.
 Sæpe queritur Ovidius in illorum
 vicinia exul. vid. v. g. Trist. 5, 10.

486 *Sacramento* adiguntur mili-
 tes Romani, dum conjurant se non
 deserturos ordines &c. Igitur hoc
 dicit, militare Romanis Sarmatas.
 Hoc faciunt etiam *Geloni*, Septen-
 trionis illius ipsi quoque incolæ.
 Utrum vero hi, ut militarent in
 Romano exercitu, *pelles* suas depo-
 fuerint & braccas, non ausum di-
 cere. Occurrunt in notitia digni-
 tatum, quæ ad hæc ipsa tempora
 pertinet, tum alia nomina barba-
 rarum ad septentrionem gentium,
milites Scythici f. 28, ala VII *Sar-*
matarum f. 18 &c. tum *Brachati ju-*
niores f. 40 & *Equites Brachati se-*
niores f. 38 & 39, quos a braccis
 dictos esse, non dubito. Itaque
 retinui antiquam omnium exem-
 plarium lectionem, ut *fraudem* po-
 tius & nocendi voluntatem abjece-
 rint, quam *pellem Geloni*.

487 *Alani Comites* sunt in lauda-
 ta modo notitia f. 39 & 40.

- Sic justos in pace legis, l'ngumque tueris
 490 Electos, crebris nec succedentibus urges:
 Judicibus notis regimur. fruimurque quietis
 Militiæque bonis; ceu bellatore Quirino,
 Ceu placido moderante Numa. non imminet ensis:
 Nullæ nobilium cædes: non crimina vulgo
 495 Texuntur: patria mæstus non truditur exsul:
 Impia continui cessant augmenta tributi:
 Non infelices tabulæ: non hasta reflexas
 Vendit opes: avida sector non voce citatur:
 Nec tua privatis crescunt æraria damnis.
 500 Munificus largi, sed non & prodigus, auri.
 Perdurat non emta fides, nec pectora merces
 Alligat. ipsa suo pro pignore castra laborant.
 Te miles nutritor amat. quæ denique Romæ
 Cura tibi? quam fixa manet reverentia patrum?
 505 Firmatur senium juris, priscamque resumunt

Canitiem

498 avidis: emtor *vett. editt.* 500 laudis *pro largi editt. vett.*
Barth. largis Bas. marg. s. adhæsit ex proximo.

490 *Urge*, verbum aptum huic loco: urgent enim qui sequuntur antecedentes. Inter munera refert, quibus Honorius afficiat remp., quod non sæpe mutet præfides provinciarum. Etiam qui duros & injustos habent, tamen sentiunt cum sene ulceroso, qui sibi muscas saturas abigi volebat, metuens recentes & esurientes.

497 *Infelices tabula*, quibus describuntur bona damnatorum, & pendunt venalia: eodem pertinet *kastu* auctoris publicæ signum. Ad hanc accedunt *sectores*, qui bona proscriptorum emunt; ea *sectio* est. Res hodie explicata in Lexicis. Quod autem dicit *reflexas opes*, puto, cum jam auctio fieret reflexam tabulam, qua ad eum diem venalia bona pependerant. Barthius *reflexas* interpretatur possessioni minorum exeintas.

500 *Largum aurum*, copiosum, liberaliter datum: vt *Munera largæ* Hor. Car. 4, 1. 18 &c. Sic opponuntur *Munificus* & *prodigus*. Sed nec alterum *Munificus* laudis damnare ausim: ostendit versus proximus, non placere Claudiano largitiones. Sic antitheton erit in *laude* & *auro*.

502 *Pignus* castrorum vocatur Honorius, in castris natus & educatus: vt ille Caligula carus militibus ob ipsam cultus similitudinem & militares caligas. Huc pertinet etiam *miles nutritor*; *alumnus* igitur *legionum* Honorius, ut ille Caligula apud Tac. An. 1, 44. 1.

505 *Senium juris* pro auctoritate ex antiquitate nescio an observatum alias: frequens est *senium* pro morbo aut vitiis senectutis. Quin contraria plane huic poetæ loco ratione Gell. 2, 24 *Legibus istis*

Canitiem leges, emendanturque vetustæ,
Acceduntque novæ. talem fensere Solonem
Res Pandionix. sic armipotens Lacedæmon
Despexit muros rigido munita Lycurgo.

- 510 Quæ sub te vel causâ brevis, vel iudicis error
Negligitur? dubiis quis litibus addere finem
Justior, & mersum latebris educere verum?
Quæ pietas, quantusque rigor, tranquillaque magni
Vis animi, nulloque levis terrore moveri;
515 Nec nova mirari facilis! quam docta facultas
Ingenii, linguæque modus! responsa verentur
Legati, gravibusque latet sub moribus ætas.

Quantus in ore pater radiat! quam torva voluptas
Frontis, & augusti majestas grata pudoris!

- 520 Jam patrias impleas galeas: jam cornus avita

H 4

Tenta-

- 510 *gravis vet. edit. male. brevis MSS.* 511 *nec legitur MSS. Vic. Vien. Bas. Politianus ubique scribebat negligere.* 512 *certior al.* 513 *vigor al.*
515 *quæ docta al. quam etiam Bas. marg.*

istis situ atque senio obliteratis: & 20, 1 Populus Ro. passus est leges istis situ atque senio emori.

508 *Pandionia res, Atheniensium respublica, ab antiquo illorum rege.*

509 *Despexit muros, quibus nihil opus esse diceret Lycurgus, si ciues viros fortes haberet resp.*

510 *Causa gravis si non negligatur; illa non magna laus est: sed illa felicitas populi, si nec brevis, h. e. parua causa negligitur.*

513 *Rigor ex agrimenforum disciplina declarandus, rectus tenor legum & iuris, quem pravitas nulla detorquet. Conf. 1, 41. Tranquilla vis animi eo facilius in mentem venire poetæ potuit, quod Imperatores tum Tranquillitatis nomine (γαλινόπητος) ut alias Serenitatis ac Majestatis, appellari solebant.*

515 *Nona mirari aut ignorantia est, si vulgari significatione accipias; aut si Socraticorum more intelligamus, significat commoveri ab opinione magni boni vel magni mali.*

517 *Radiat cum respectu ad consecrationem, qua referuntur in sidera & radiant, quibus ille honos habetur.*

518 *Acumen petit poetæ ex antithetis torva (severæ frontis) voluptas, augustus pudor, majestas grata.*

520 *Cornus avita non modo hastam, quali & quanta usus est avus Theodosius, sed ipsam, qua usus est, videtur significare, quatenus, ut pignora quædam familiaria, solent arma fortium virorum servari.*

- Tentatur vibranda tibi. promittitur ingens
 Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.
 Quis decor, incedis quoties clipeatus, & auro
 Squameus, & rutilus cristis, & casside major!
- 525 Sic cum Threicia primum sudaret in hasta,
 Flumina laverunt puerum Rhodopeia Martem.
 Quæ vires jaculis! vel cum Gortynia tendis
 Spicula, quam felix arcus, certique petitor
 Vulneris, & iussum mentiri nescius ictum!
- 530 Scis quo more Cydon, qua dirigat arte sagittas
 Armenius, refugo quæ sit fiducia Partho.
 Sic Amphionix pulcer sudore palæstræ
 Alcides pharetras, Dirceæque tela solebat
 Prætentare feris, olim domitura Gigantas,
- 535 Et pacem latura polo: semperque cruentus
 Ibat, & Alcmenæ prædam referebat ovanti,

Cæru-

529 visum al. 533 Dicta male quid.

521 *Promittitur his rudimentis & primis experimentis, ex iisque tanquam certo argumento atque omine colligitur ac prænunciatur, dextra tibi ingens, & fortitudo militaris, quam adeo avide optant, cui adeo inhiant homines, ut tarde venire videatur, quæ tamen ante ætatem in te elucet.*

524 *Squameus ad squamas, s. plumas ex laminis auri refertur, quibus contexti solebant lorice.*

525 *Et fortitudo gentis, certe feritas, & quod incunabula quædam ac nidum mythosophiæ ibi constituit Orpheus, occasionem dedere, ut Marti illam & præsertim Rhodopen montem, unde Hebrus oritur, domum assignarent.*

527 *Cretenses sagittæ & arcus, & sagittarii nobiles: horum urbes Gortyna, Cydon &c.*

529 *Iussum ictus metaphora simili, qua parere arva colono dicuntur. Pulchre advocat Heinsius illam*

gloriationem Paridis Nafoniani apud Helenam Ep. 16, 362 Figitur in iusso nostra sagitta loco.

531 *Didicit a Virgilio Ge. 3, 31 Fidentem fuga Parthum. Hor. Car. 2, 13. 17 Miles Romanus sagittas & celere fugam Parthi timet. Descriptio sat graphica Ovid. Art. 1, 239.*

532 *Amphion Thebanæ conditor arcis notus ex Hor. A. P. 394. Thebis in patria sua, cuius etiam Dirce fons est, pueritiam exegit Hercules. Quod huic Thebano Herculi etiam pugna contra gigantes adscribitur, est ab illa solemnibus confusione, qua illi tribuuntur reliquorum facinora. Ceterum sic etiam Apollod. Bibl. 2, 7. 1 Μετὰ θεῶν κατεπόλεμισε Γίγαντας. Cum vulgo non sit inter labores Herculis hæc pugna, videri potest Pind. Nem. 1, 100 & 7, 132 & ad utrumque locum interpretes.*

Cæruleus tali prostratus Apolline Python
 Implicuit fractis moritura volumina silvis.
 Cum vectaris equo, simulacraque Martia ludis,
 540 Quis molles sinuare fugas, quis tendere contum
 Acrior, aut subitos melior flexisse recursus?
 Non te Massagetæ, non gens exercita campo
 Thessala, non ipsi poterunt æquare bimembres.
 Vix comites alæ, vix te suspensa sequuntur
 545 Agmina, ferventesque tument post terga dracones.
 Utque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
 Ignescunt patulæ nares. non sentit arenas
 Ungula, discussæque jubæ sparguntur in armos.

H 5

Tur-

557 moribunda malit Heinſ. 547 habenas Cuj. male.

537 Splendide illam cædem describit noster Car. 2, ubi declaravimus. Apollinem quarto vitæ suæ die hoc facinus edidisse, est apud Hygi. f. 140, ad quem locum laudantur, qui præterea hujus rei meminere, *Voluminibus* s. spiritus corporis sui frangebatur Pytho filias, dum ea vehementer moribundus contorquet.

539 *Mollis est mobilis. Fugas molles sinuat* eques, cum sequaci facilitate, ac velocitate inoffensa equus circumagitur. Contrarium esse videtur 540 *subitos recurſus flectere. Tendere contum* est hastam dirigere, ut in concursu non aberret a corpore, quod petitur, hostili.

542 *Bimembres* Centauri semiferi, membra hic hominum habentes, hinc equorum. Hi sagittatores egregii, ut ille cælestis Chiron, Achillis præceptor. *Alæ* equitum trecentorum libera republica. Post variatum.

543 *Suspensa agmina*: ita celerissime euntia ut non totis plantis terram contingant. De draconibus dictum ad 5, 177. Quo con-

citatus est iter, eo magis adversum tenet aëri, eo magis instantur consuta illæ & cavæ ex corio vel linteo draconum effigies. Nec refelli facile puto, si quis dicat, fuisse forte non nunquam adhibitatas ipsas verorum Draconum exuvias.

546 Hypallagen vocant Grammatici. Et sane rectum erat, *non sentit arena unguam*: non imprimit unguæ vestigium equus præ levitate cursus, ut Canilla illa Virgiliana 7, 808 quam hic ante oculos habuit noster, assueta *curſu pedum prævertere ventos*: *Illa vel intacta segetis per summa volaret Gramina, nec teneras curſu laxisset aristas*: *Vel mare per medium, fluctu suspensa tumentis, Ferret iter, celes nec tingueret æquore plantas*. Pulchre itaque dicturus erat Claudianus, quod modo dicebam, *non sentit arena unguam*: sed nec illud non pulchrum est, *non sentit arenas sibi obstantes, celeritatem cursus impediētes, unguam*. De toto hoc genere hyperbolæ agit Voss. 4, 12. 8. Alia hic dedit Barthius.

- Turbantur phaleræ. spumosis morfibus aurum
 550 Fumat. anhelantes exfudant sanguine gemmæ.
 Ipse labor pulvisque decent, confusaque motu
 Cæsaries. vestis radiato murice Solem
 Combibit. ingesto crispatur purpura vento.
 Si dominus legeretur equis, tua posceret ultro
 555 Verbera Nereidum stabulis nutritus Arion,
 Serviretque tuis contempto Castore frenis
 Cyllarus, & flavum Xanthus sprevisset Achillem.
 Ipse tibi famulas præberet Pegasus alas,
 Portaretque libens, melioraque pondera passus
 560 Bellerophontæas indignaretur habenas.
 Quin etiam velox Auroræ nuncius Aethon,
 Qui fugat hinnitu stellas, roseoque domatur
 Lucifero, quoties equitem te cernit ab astris,
 Invidet, inque tuis mavult spumare lupatis.

Nunc

550 exundant ex MSS. Heinf. 551 decet al.

550 *Anhelantes gemmas*, puto, dicit ab anhelitu equi obnubilatas. Quod Actiuo utitur, animat illas. suo enim anhelitu animalia madescunt. Sic Stat. Theb. II, 17 *Anhelantem caelesti sulphure campum* dixit. Et Plin. 5, 9 f. 10 *Nilem vapore anhelantem, fumidis cantibus ubi conditur*. Ceterum *exfudant* in pari fere auctoritate alteri lectioni, *exundant*, prætuli, ut modestiorem. Sermo est non de fuso ex vulnere sanguine, sed de pauxillo cruore spumam tingente, & hinc adhærescente gemmis phalerarum & freni.

552 *Radiatus murex* est purpura radiis solaribus collustrata: *combibisse Solem* dicitur cuius nunc igneum colorem repercussu exhibet. Macrobr. 2, 4 *Cum de Tyriæ purpuræ, quam enim iusserat, obscuritate quæreretur Augustus, dicente venditore, Erige altius, ac suspice,*

bis usus est salibus, Quid ergo ut me populus Ro. dicat bene cultum, in solarario ambulaturus sum? Hic jam olim adscripsit Pontanus Senecæ N. Q. 1, 5 Purpuram Tyriam quo melior saturiorque est, eo oportet altius teneas, ut fulgorem summi ostendat. Similis huic nostro est locus Statii . . . *Fulminis haud aliter radiis affata (radiata) expressus Combibit ingestas & stirpe & vertice flammæ*.

555 *Arion Adraasti equus: Nereidum stabulis nutritus*. Equus enim opus Nepruni & tutela. Cf. 17, 283.

558 *Pegasus faceret quod Bucephalus, qui solum Alexandrum fessorem patiebatur*.

561 *Aethon, ἄθων*, ardens equorum solis unius, & aliorum nomen. Vid. Spanh. ad Call. p. 702 & Stauer. ad Hygi. f. 183.

- 565 Nunc quoque quos habitus, quantæ miracula pompæ
 Vidimus, Aufonio cum jam succinctus amictu
 Per Ligurum populos solito conspectior ires,
 Atque inter niveas alte veherere cohortes,
 Obnixisque simul pubes electa lacertis
- 570 Sidereum gestaret onus! sic numina Memphis
 In vulgus proferre solet. penetralibus exit
 Effigies; brevis illa quidem: sed plurimus infra
 Liniger imposito suspirat veste sacerdos
 Testatus sudore Deum. Nilotica sistris
- 575 Ripa sonat, Phariosque modos Aegyptia ducit
 Tibia. submissis admugit cornibus Apis.
 Omnis nobilitas, omnis tua sacra frequentant
 Tibridis & Latii soboles. convenit in unum

Quid-

- 570 nymphis *Bas. marg.* 571 gestare *Cuj.* 573 suspirans veste --
 Testatur *al.* voce *Cuj.* 575 Varios *al.* Pharios etiam *Cuj.*

570 *Aufonius amictus* Consularis, quem alias *Gabinum cinctum & trabeam* dicit 7, 4 sq.

567 *Ligurum populos* adisse videtur post Consulatum Mediolani susceptum. *Niveæ Cohortes*, quia rogas sumserunt consulis honorandi causa. conf. 10, 295. Ea quæ sequuntur de portato a militibus Imperatore, illustrata sunt supra 8, 12.

572 *Brevis effigies* h. e. parva. Miraculum est, h. e. fraus sacerdotum, qui simulant se laborare gravi sub onere Dei vel Deæ. Sic nauem suam grauari sentiunt illi portitores animarum inter Galliam & Britanniam, de quibus dictum ad 3, 124.

573 *Linigeri* sacerdotes Aegyptii solemnī epitheto: res notissima ex Herodoto. Rationem. vide ap. Plut. de Iside c. 4. Verbo, lana est excrementum. Ideo etiam raduntur Iliaci. *Veste* pulchre restituit hic pro *veste* Gronovius. *Vestis* a vehendo dictus est asser

vel pertica, cujus ope portatur imago Dei: tales vestes habuit arca federis apud Hebræos: & passim depictas videmus in triumphis.

574 *Sistrum* crepitaculum illud religiosum Isidis notissimum ipsum quoque hodie ex tot nummis, gemmis, marmoribus, totis libris a Bacchinio Tollioque descriptum, breviter autem ab Apulejo Met. II p. 258 *Aeneum crepitaculum, cujus per angustam laniam in modum baltei recurvatam, trajectæ mediæ paucæ virgulæ crispante brachio trigeninos ictus, reddunt argutum sonorem.*

575 *Pharium* vocant poëtæ a Pharo, insula & turri ad Alexandream, quidquid Aegyptium est.

577 *Submissis cornibus.* An illa Apis in potestate habet ut aures? Cornua cum capite submissa sunt alias parantis pugnam tauri.

578 Hic a similitudine pompæ Memphiticæ redit ad Consularem processum Honorii.

- Quidquid in orbe fuit procerum, quibus auctor honoris
 580 Vel tu, vel genitor. numerofo Confule Consul
 Cingeris, & socios gaudes admittere patres.
 Illuftri te prole Tagus, te Gallia doctis
 Civibus, & toto ftipavit Roma Senatu.
 Portatur Juvenum cervicibus aurea fedes,
 585 Ornatuque novo gravior Deus. afperat Indus
 Velamenta lapis, pretiofaque fila fmaragdis
 Duéta virent. amethyftus ineft, & fulgor Iberus
 Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.
 Nec rudis in tali fuffecit gratia textu:
 590 Auget acus meritum, picturatumque metallis
 Vivit opus, multaque ornantur jaspide cultus,
 Et variis fpirat Nereia bacca figuris.
 Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
 Ambitiofa colus? vel cujus peétinis arte

Traxe-

579 quidquid ubique MS. 591 oneratur, remorantur, variantur, hortatur, *conjecturæ descriptorum*, animatur, *Heinfii*. vultus *al.* cultus *ex MSS. Heinf.* 592 varias -- figuras *conj. Heinf.* 594 ingeniofa MS.

582 *Gallia doctis civibus* tum inftrictior ipfa pene Roma erat. Plures certe ejus rei notitiæ ad ætatem noftram pervenere. Si quis dubiter, illum facile XII Panegyricorum auctores, in his præfertim Aufonius, tum Sidonius Apollinaris, & quorum hi mentionem faciunt, ne de epifcopis & ecclefiafticis fcriptoribus aliquid dicam, docere poffint.

584 Diftum hac de re ad 8, 12. *Ornatu novo*, confulari trabea, & illo loro, de quo ad 7, 3. *Gravior* non modo auguftior, venerabilior: fed, nifi fallor, etiam ad ipfum pondus auctum ab ornatu pretiofo refpicit.

587 *Fulgor Iberus* cui gemmæ tribuatur, obfcurum eft. Carhedoniorum intelligit Barthius, Carbuncolorum genus f. Pyroporum, quod convenit cum *arcanis flammis*, quas

memorat poëta. Audirem fi a nova Carthagine nomen derivaret. Sed ipfe magnam f. veterem indicat. Eft inter Plinianas gemmas 37, 10 f. 59 *Gallaica* f. *Callaica*. Apud eundem c. 9 f. 43 *Bocchus* auctor eft *in Hispania repertas*. Sed locus obfcurus eft, ut non fit facile conficere, quod genus proprie intelligatur. Nec fi Afiatico Iberos intelligas, res expedita eft.

590 *Picturatum metallis*, filis aureis argenteisque. *Nereia bacca*, margarita, *fpirat*, ut illa *fpirantia molliter æra* Virgilii, *figuris variis* ad viventium fimilitudinem difpofitis.

594 Oftendit totum conficiendæ veltis artificium, dum nominareolum & peétinem. *Ambitiofa* illa dicitur quod illam ambit lana, quod circa illam currit fufus. *Tela folidæ* funt ipfa textilia e filis fericis,

- 595 Traxerunt solidæ gemmarum stamina telæ?
 Invia quis calidi scrutatus stagna profundi
 Tethyos invasit gremium? quis divitis algæ
 Germina flagrantes inter quæsitit arenas?
 Quis junxit lapides ostro? quis miscuit ignes
 600 Sidonii rubrique maris? tribuere colorem
 Phœnices, Seres subtemina, pondus Hydaspes.
 Hoc si Mæonias cinctu graderere per urbes,
 In te pampineos transferret Lydia thyrsos,
 In te Nyfa choros. dubitassent Orgia Bacchi
 605 Cui furerent. irent blandæ sub vincula tigres.

Talis

- 602 Maconidas MSS. vultu al. cultu al. 603 proferret al.
 transferret Heinsf. ex MSS. Basf. marg. 604 dubitarent
 Basf. quod placet.

eis, aureis, argenteisque, tum gemmis quoque, ita omnibus inter se junctis artata & condensata, ut speciem præbeant, quasi gemmarum etiam filis trajectarum lineæ ad modum aliorum filorum vel pro stamine intenta, vel subteminis instar trajecta & pectine densata essent. Nempe *stamina* hic non propria illa significatione ponuntur, de filis robustioribus, vehementius tortis, in longum porrectis, inter quæ subteminè traicitur; sed uti multis locis aliis, fila simpliciter notant.

596 *Calidum* forte dicit profundum, quod subterraneos ignes statuit: unde fluctus, turbines, maris terræque motus adeo arcessunt.

597 *Thetys* maris Dea servare sibi videtur velle pretiosissimas quasque gemmas: unde illas eruere difficile est. *Algam*, qua nihil alias vilius, epitheto auget, ut intelligamus eiectionem quidem maris, sed quibus pretium fecerit humana æstimatio. Quod autem *flagrantès inter arenas quæsitum* ait, illud facit, ut curalium s. corallium intelligi vix possit, de quo constabat Plinio 32, a l. 11 in ipso

mari plantæ instar genitum inde eripi, non ejici, & melius in Italiæ Galliæque litoribus inveniri, quam in Rubro Perficouæ mari &c.

599 *Lapides iunguntur ostro*: ad eandem vestem consularem parandam hinc gemmæ e metallis, & lapicidinis, hinc ostrearum s. concharum sanguis e mari petitur. *Ignès* posuit pro radiis lucidis & coloratis gemmarum. Sidonium mare, ad quod colunt Phœnices, dat purpuras, gemmarum ferax India, cujus flumen Hydaspes.

604 *Nyfas* XII enumerat Stephanus Byz. Antiquissima forte Arabica, unde ortum volunt Bacchum. Sed & Indicam, Lydiamque & reliquas forte omnes a prima illa & velut archetypa eidem Deo sacras fuisse probabile est. *Orgia* sunt *οἱ ὀργιαῖοι*, ut ministeria ministrantes. Honorius cum ornatu suo consulari si interveniret sacra Bacchi cum enthusiastico furore celebrantibus, dubitationem iniiceret & his, & tigrisibus &c. Has mox vocat *Caspas* (*Caspia colla*) a patria Hyrcania ad mare Caspium.

Talis Erythræis intextus nebrida gemmis
 Liber agit currus, & Caspia flectit eburnis
 Coila jugis: Satyri circum, crinemque solutæ
 Mænades adstringunt ederis victricibus Indos.
 610 Ebrius hostili velatur palmite Ganges.
 Auspice mox lætum sonuit clamore tribunal,
 Te Fastos ineunte quater sollennia ludit

Omina

611 aspice al. auspice Gevart. Gronov. Barth. Heinf.

606 *Erythræa* poëtis vocantur, quæcunque Erythræo s. Rubro mari conjuncta sunt, h. e. Oceano Orientem omnem, Persiam, Indos, Seras alluenti. Breviter *Erythrææ gemmæ* sunt Orientales. *Nebris*, *νεβρις*, pellem cervini generis notat: *cervina vellera* de eadem re Ovid. Met. 6, 592. *Intextus gemmis nebrida*, intextam & distinctam gemmis gerens. Vestem poëta considerat ut partem ejus, qui illam gerit. Ut est aliquis *albus* vel *niger* (secundum) *vestem*, sic *gemmis intextus nebrida*.

607 *Caspia colla tigridum*, quarum patria Hyrcania ad mare Caspium. Vid. Plin. 8, 18 pr.

609 *Hederæ* pro vinculis & catenis adhibent Mænades, Bacchico furore actæ comites hujus Dei, ad vincendos Indos ab hoc suo rege devictos.

610 Victoria Bacchi, in hoc inest, quod *ebrios* facit, ut hic Gangis accolæ, quod ubique palmites & vites inducit. Ita in fabula nautarum Tyrrhenorum, ubi prodere suam Bacchus majestatem incipit, Ovid. Met. 3, 664 *Impediunt hederæ remos -- Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis, Pampineis agit velatam frondibus hastam*. Plenus taliuin Nonnus cuius Bacchus etiam fontem vini rube thyrso percussa aperit 47, 575: & 17, 112 flumen totum in vinum mutat.

611 *Auspiciem* vocat clamorem h. e. auspiciatum, felicia omnia præfagientem: Kalendæ Januariæ, quibus consulatus aditur, votis etiam & bonis verbis consecratæ, quæ auspiciam faciunt. Auspicii, etiam causa, ut benefico actu minus inirent, munitiones celebrabant novi consules, ea cerimonia, quam *Vindictam* ab illo *Vindice*, qui conjurationis pro Tarquiniiis reducendis initæ indicium detulerat, dicebant. Méminit noster etiam 18, 310. Totam rem (quæ nova videtur, & hoc demum ævo reperta) pulchre describit Sidonius Carm. 2 s. Panegyrico in Anthemium extremo, *Ad Vlpia poscunt Te fora, donabis quos libertate Quirites, Quorum gaudentes exceptant verbera mala*. Videtur hinc ortus esse mos vel ludus ille aulicus, quo equites qui creantur, percutiuntur gladio, & alapa pueri nobiles, qui e pueris jam excedunt, & e pædagogis principum dimittuntur. Tiberium alapa solitum suos certe servos manu mittere, discas e Phædro 2, 5 extr. *Vana rhapsinata*, illa vocavit, & abrogavit in Emancipationibus liberorum Iustinianus l. fin. hujus tit. Cod.

612 *Quater* pro *quartum* poni a poëta cõ minus mirum est, cum qui *quartum* consul fit, ipso illo die etiam *quater* consul fuisse dici queat.

- Omina libertas. deductum Vindice morem
 Lex celebrat, famulusque jugo laxatus herili
 615 Ducitur, & grato remeat securior ictu.
 Tristis conditio pulsata fronte recedit.
 In civem rubuere genæ, tergoque removit
 Verbera permiffi felix injuria voti.
 Prospera Romuleis sperantur tempora rebus
 620 In nomen ventura tuum. præmissa futuris
 Dant exempla fidem. quoties te cursibus ævi
 Præfecit, toties accessit laurea patri.
 Ausi Danubium quondam tranare Gruthungi
 In lintres fregero nemus. ter mille ruebant
 625 Per fluvium plenæ cuneis immanibus alni.
 Dux Odothæus erat. tantæ conamina classis
 Incipiens ætas & primus contudit annus.
 Submersæ federe rates. fluitantia nūquam

Largius

618 promiffi *al.* 623 *Pro vulg.* Gothunni Gruthungi *Heinsf. ex Ammiano & MSS. quibus accedit Cuj. Grutunni Vicent. & Bas. marg. Crutunni Vienn. Sunt etiam Greothingi, Grutongi, Grotungi, Grutonni, Grotunni, Gritongi &c. ap. Heinsf. Prothingi Zosimo 4, 39 ubi vid. Cellar.* 624 tibi mille *MSS.* 625 navalibus *MSS. ap. Heinsf.* 627 ætas *conj. Heinsf. concutit Bas. contulit al.* 628 succensæ *MS. cecidere MS. Barth. De verbo federe v. Burnm. ad Virg. Aen. 3, 565.*

613 *Securior*, quia in liberum corpus nemini amplius licet plagis sævire antiquitus per legem Porciam. Hoc tempore vis certe privata sic removebatur: licet nec a plumbatis v. g. acerbo admodum flagellationis genere judiciali ne curia quidem eo tempore plane liberaret. Vid. l. 2 Theod. de quæstionibus, & ibi Gothofr.

617 *In civem*, vt quo momento ruberet gena a percussione, eodem civis fieret, qui ita percussus esset.

618 *Permissum votum* est concessum, indultum & tributum precibus: verbo libertas votis impetrata.

620 *In nomen* Consulis venit annus. Omen præclarum id ipsum est, quod habet annus nomen *Honorii*.

623 Tanta varietas est in nomine hujus populi, ut certi quid constituere equidem non ausim. Auger varietatem utraque Zosimi narratiuncula 4, 35 & 38 sq. e qua illud tamen illustrando poëtae convenit, quod barbari, quicumque & quocumque nomine fuerint, Odotheo vel Oedotheo duce lintribus trajicere Istrum auli, Promoti Romani ducis arte in ipso fluminae & in ripa horribili clade affecti sunt. Add. quæ mox dicemus ad 635. Plura de hac gente noster 20, 152, 196 &c.

Largius Arctos pavere cadavera pisces.

630 Corporibus premitur Peuce. per quinque recurrens

Ostia barbaricos vix egerit unda cruores.

Confessusque parens Odothæi regis opima

Rettulit, exsuviasque tibi. civile secundis

Conficis auspiciis bellum. tibi debeat orbis

635 Fata Gruthungorum, debellatumque tyrannum.

Ister sanguineos egit te Consule fluctus:

Alpinos genitor rupit te consule montes.

Sed

635 *Verba fluctus --- Consule absunt a MSS. omnibus & primum editis usque ad Isengrinii Basileensem ex antiquissimo libro castigatam, cujus fidem, immerito suspectam olim Barthio, defendit in præfatione extr. Heinsius; hic autem contra eundem Barthium ejus defensorem oppugnat. Cur non dubitem esse hunc versum Claudiani, historica ratio ostendit, quam infra explico. Hic addo, occasionem omittendi versus fuisse repetitionem vocum, te consule, unde transitum statim ad posterioris finem, montes. Et profecto sanguinei in Istro montes etiam vitium hic factum, ostendunt.*

629 *Arctos pisces* vocat Ponti Euxini incolas, in quem devexisse cadavera Istrum, vel narrat, vel fingit *Peuce* insula inter dextima duo ostia Itri, quorum *quinque*, majora scilicet, numerat Claudianus, quæ deinde in minora finduntur.

630 *Recurrens* docte ex illa sententia, quæ fluvios omnes e mari oriri, eodem recurrere, statuit.

632 *Theodosius* pater hanc victoriam, hæc de duce hostium opima spolia *exsuvias* Odotheo detractas, *confessus* est tibi, nominis tui auspiciis, consulatui tuo, deberi, acceptaque adeo tibi *retulit*. Ad lucem hujus loci & judicium de versu 637 *Alpinos genitor* &c. quem expunxit non sine magnis & multis auctoribus Heinsius, ista observari velim. Provocaratur Claudianus v. 621 ad præjudicia & omina felicitatis e consulatibus Honorii: *quoties, inquit, te cursibus æni præfecit, toties accessit laurea patri*. Hic, cum ter consul fuerit

Honorius, non potuit poëta uno exemplo contentus esse. Primum est Gruthungi victi: nos (v. 627) *primus contudit annus*. Hic fuit æræ nostræ 386, Honorio N. P. (Nobilissimo Puer) & Euodio Coss. Ad hunc annum Idatius in Fatis, *His Coss. victi atque expugnati & in Romania captivi adducti gens Greothingorum* (sic est in exemplo Sirmondi). Alterum exemplum: *secundis auspiciis* (v. 634) h. e. secundo consulatui tuo (hunc gessit cum Arcadio fratre A. C. 394) *debellatus est tyrannus, Eugenius*. Idatius ad h. a. *Bello commisso Eugenius victus atque captus interfectus est. Arbogastes sua se manu percudit*. Hanc rem hic attingit breviter poëta, magnifice jam expositam supra 72 -- 110. Utriusque vero Consulatus felicia nunc pulchra anacephalæosi repetit his duobus versibus, qui mihi videntur gemelli unius patris, non indiscretâ modo similitudine, sed necessitudine etiam fraterna copulati.

- Sed patriis olim fueras successibus auctor,
 Nunc eris ipse tuis. semper venere triumphi
 640 Cum trabeis, sequiturque tuos victoria fasces.
 Sis precor assiduus Consul, Mariique relinquas
 Et senis Augusti numerum. quæ gaudia mundo,
 Per tua lanugo cum serpere cœperit ora,
 Cum tibi prodiderit festas nox pronuba tædas!
 645 Quæ tali devota toro, quæ murice fulgens
 Ibit in amplexus tanti Regina mariti?
 Quænam tot Divis veniet nurus, omnibus arvis,
 Et toto dotanda mari? quantusque feretur
 Idem per Zephyri metas Hymenæus & Euri!
 650 O mihi si liceat thalamis intendere carmen
 Connubiale tuis, si te jam dicere patrem!

Tempus

- 644 protulerit *al. Sed proderè etiam esse proferre, ostendit Heinfs. pro-*
tulerit glossa est. 645 donata *al. devota ex MSS. Heinfs.*
sic etiam Cuj.

638 *Auctor*, propter auspicia consularia: in antiqua certe quidem liberaque rep. ad quam passim veterum imitatione, ad splendorem carmini conciliandum, poëta respicit, auctores dici possunt consules omnium, quæ ipsorum anno, auspiciisque adeo, geruntur.

640 *Trabea* nostro consularis vestis alias quoque, ut 17, 14. 19, 10. *Victoria* Dea, quæ in nummis consularibus frequentissima est, vel sola campum occupans, vel stans in bigis.

641 *Marius* septies Consul fuit, *Augustus* ter & decies: hunc maluit appellare ominis causa, quam Domitianum xviii consulem.

645 *Devota toro* vehementius dictum velut de Solduriis, qui mori pro suis patronis debent. Sed meminimus Alcestis pro Admeto suo

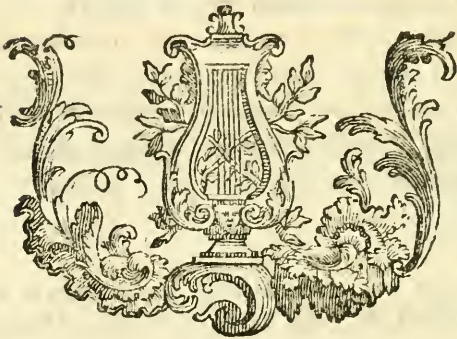
mortem appetentis, quam comparatione eo magis laudat Juvenalis 6, 653 *Spectant subeuntem fata mariti Alcestim, & similis si permutatio detur, Morte viri cupient animam servare catellæ.* Meminerimus Lydiae Horatianæ Car. 3, 9. 15 *Pro quo bis patiar mori Si parcent pueri fata superstiti.*

647 *Nurus* ad omnes progenitores refertur Honorii, in quibus *Divi* vel consecratione solemnibus, vel illa, qua Musæ cælum donant, quibus volunt.

648 In mente videtur habuisse Virgilianum Ge. 1, 31 *Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis. Zephyrus & Eurus* utrumque imperium, Occidentale atque Orientale.

650 Prioris voti compos factus poëta, cujus proximum huic carmini est epithalamium.

Tempus erit, cum tu trans Rheni cornua victor,
 Arcadius captæ spoliis Babylonos onustus,
 Communem majore toga signabitis annum,
 655 Crinitusque tuo sudabit fasce Suëvus:
 Ultima fraternas horrebunt Bactra secures.

655 *Babylonis al.*

652 Ominatur fratribus Augustis consularum communem, in quo Honorius sui Occidentis imperium ultra *cornua* h. e. ostia Rheni (ut 20, 163) & *Suevos* extendat, Arcadius *Babylone* & *Bactrianos* suo Orienti adjungat. Ad hunc

consulatum signandum pertinent *major toga* s. *trabea* consularis, *fascis*, *secures*, quibus insignibus gerendis tum barbaros etiam adhiberi solitos, *Suevi* hic facta mentio ostendit.

IX

C L. C L A U D I A N I

I N N U P T I A S

H O N O R I I E T M A R I A E

P R A E F A T I O *)

Surgere in thalamum ducto cum Pelion arcu,
 Nec caperet tantos hospita terra Deos;
 Cum focer æquoreus, numerosaque turba sororum
 Certarent epulis continuare dies,

I 2

Præ-

4 dapes al. venuste, indice Heinfs.

*) Videtur hæc Præfatio, & ipsum adeo Epithalamium scriptum esse post eos, qui vocantur Fescennini. Hujus rei non tantum hoc argumentum habemus, quod in primis exemplaribus, atque adeo in manu scriptis omnibus, quos Heinſius vidit, codicibus, præponuntur Fescennini; sed ipsum hujus præfationis argumentum. In ipsis nuptiarum solemnibus Fescenninos dederat poëta, hilares, lascivos etiam. Hi placere sponſis, displicere quibusdam severioribus. Poëta, ut ostenderet, se posse etiam altius quiddam & gravius canere, septimo die attulit hoc epithalamium. Utitur autem hac velut scena. Nuptias Pelei ac Thetidos celebrat Terpsichore ludicris carminibus: hæc placere Iovi & superis: Centauri, Chironis viri sapientis, sed semiferi, in cujus antro nuptiæ illæ peragebantur, cognati, cum Faunis illorum similibus non æque probant. Septimo die interjecto h. e. ultimo solemnium nuptialium die, Phœbus ad divinam illam & potentem lyram suam nobilium Carmen canit, quo nasciturum ex illis nuptiis

Achillem prædicit. Ceterum hæc non simpliciter ficta a Claudiano, sed repetita e Græcis, V. G. Pindaro Nem. 5, 40 sq. Add. v. 17.

1 In antro Pelei montis, in quo habitabat Chiron, in quo Iasona, Aesculapium, et Achillem educavit (vid. Pind. Nem. 3, 92 sq.) celebratæ sunt nuptiæ Pelei, cum Thetide Nerei filia, s. Nereidum una, præsentibus Dis Deabusque omnibus. Ad tam augustum conventum *arcu ducto*, h. e. camera formata ex viridibus, in thalamum surrexit, magnifice eductum & exornatum est antrum Pelion.

2 Capere hic non proprie sumendum: *Cepit* enim, accepit, & habuit illa terra Deos: sed dignitatem & majestatem loci æqualem fuisse, & respondisse tantis hospitibus, negat Claudianus.

3 Nerea, patrem sponsæ facit hospitem & præbitorem epularum, ministrasque & adjutrices alias illius filias, sponsæ sorores. Hic igitur focer, hæc sorores certatim invitant hilaritatem, præbent novas dapes, quarum mare in primis magnam copiam habet.

- 5 Præberetque Jovi communia pocula Chiron,
 Molliter obliqua parte refusus equi;
 Peneus gelidos mutaret nectare fontes,
 Oetæis fluerent spumea vina jugis;
 Terpsichore facilem lascivo pollice movit
 10 Barbiton, & molles duxit in antra choros.
 Carmina nec superis, nec displicuere Tonanti,
 Cum teneris nosset congrua vota modis.
 Centauri, Faunique negant, quæ flectere Rhæton,
 Quæ rigidum poterant pleetra movere Pholum.
 15 Septima lux aderat cælo, totiesque renatus
 Viderat exactos Hesperus igne choros.
 Tum Phœbus, quo saxa domat, quo pertrahit ornos,
 Pectine tentavit nobiliore lyram.
 Venturumque sacris fidibus jam spondet Achillem.
 20 Jam Phrygiæ cædes, jam Simoënta canit.
 Frondoso strepuit felix Hymenæus Olympo,
 Reginam resonant Othrys & Ossa Thetin.

9 gracilem *Baf. marg.* 13 notant *al.* 15 renato *al.* renatos *al.*

5 *Chiron*, sponsi *Pelei* educator, pro patre se dominoque convivii gerit, & *communiam pocula præbet Jovi*, hoc est propinat, sive in eodem poculo, quo ipse præbicit, ad bibendum Jovem invitat: qui mos in hilarioribus splendidioribusque epulis etiam hodie retinetur.

12 Hic versus habet excusationem carminis superioris. Si quid etiam in illo insit parum dignum majestatem sponforum, excusabunt hoc pia vota intexta ipsis ludicris versiculis.

16 *Hesperus* choros stellarum igne solis exactos jam septimum deno ortos videbat. Facit *Hesperum* ducem & imperatorem stellarum minorum, qui decedente sole, suos milites ad præsidia sua redeuntes iustrat.

17 Quidni enim Phœbi lyra possit, quod potuit ea quam donavit Orpheo? *Q. Calaber Paral. 3, 103* de hoc Apollinis in his nuptiis cantu: ἐπήϊεν ἀθροῦσα ψῦλα, Θῆρες τ' οἰωνοὶ τε, βαθυκόπελοι τε κολῶνας, καὶ ποταμοὶ, καὶ πᾶσα βαθύσκιος ὕλη. Hunc potius auctorem secutus est noster, quam Catullum, qui in Epithalamio Thetidis & *Pelei* 299 sqq. negat interfuisse Apollinem.

19 *Sacræ fides*, carmina vaticina. *Phrygii* Trojani ad suum flumen *Simoënta*.

22 *Othrys* & *Ossa* Thessaliæ montes *Pelio* vicini. Ceterum abrupta veluti præfatio indicat, quæ nunc sequuntur, esse ipsum carmen Apollinis, Honorium & Mariam esse Thetin & *Pelea*.

X

CL. CLAUDIANI

DE NUPTIIS

HONORII ET MARIAE

HAUSERAT insolitos promissæ virginis ignes
Augustus, pronoque rudis flagraverat æstu.

Nec novus unde calor, nec quid suspiria vellent
Noverat incipiens, & adhuc ignarus amandi.

5 Non illi venator equus, non spicula curæ:
Non jaculum torquere libet. mens omnis aberrat
In vulnus, quod fixit Amor. quam sæpe medullis
Erupit gemitus! quoties incanduit ore
Confessus secreta rubor! nomenque beatum
10 Injustæ scripsere manus! jam munera nuptæ

I 3

Præ-

2 primoque vulg. pronoque ex libris optimis Heins. 7 vulnus quod pinxit Vic. vulnus quod finxit Vien. vultus quos pinxit id. marg. Cujac. Ald. & aliquot MSS. Heins. vultus quos finxit Junt. Pal. Claver. & aliquot MSS. Heins. vulnus quod pinxit MSS. Pulm. & Heins. vultus quos finxit conj. Barth. vultus quos finxit Heins. e libro Gyraldi & conj. Scal. Mibi placuit lectio Bas. marg. f. Isingr. & aliorum, quam non malam dicit Heins. & ex curis viri secundis expresserunt Elzevirii 1665.

1 *Hauferat ex conspectu, oculis, gestu, virginis, amoris ignes. Rudis novitatem affectus indicat; pronus subita incrementa, & impetum vehementem, qualis est verum gravium, dum labuntur singulis momentis novos impulsus ex aucta geometrica ratione pondera accipientium.*

4 *Inspiciens media significatione positum ut imprudens, quod nondum observavi alias: gratiam habet, quia hic ut rudem ita inspicientem esse, reprehensione caret, & est in laude simplicitatis.*

6 *Mens aberrat in vulnus. Non possumus manum continere ab oculo lippiente, neque animum a vulnere quod amor fixit, quin subinde ad vulnus, ad rem amatam, quæ animum quiescere aut aliud agere non patitur, ille aberret.*

9 *Confessus rubor etiam sine verbis. Palladius 1, 28. 2 elegantius quam pro captu sæculi sui, de pavonibus, Cupidinem coëundi masculus confitetur, quoties circa se anictum caudæ gemmantis incurvat, & singularum capita oculata peniarum locis suis exserit cum fridore præcurrēns.*

- Præparat & pulcros, Mariæ sed luce minores,
 Eligit ornatus, quidquid venerabilis olim
 Livia, Divorumque nurus gessere superbæ.
 Incusat spes ægra moras, longique videntur
 15 Stare dies, segnemque rotam non flectere Phœbe.
 Scyria sic tenerum virgo flammabat Achillem,
 Fraudis adhuc expers, bellatricesque docebat
 Ducere fila manus, & mox, quos horruit Ide,
 Thessalicos roseo pectebat pollice crines.
 20 Hæc etiam queritur secum : „*Quonam usque verendus*
Cunctatur mea vota jocer? quid jungere differt
Quam pepigit, castasque preces implere recusat?
Non ego, luxuriam regum, moremve secutus,

Quæ-

15 voluere *al.* flectere *etiam Cuj.* 18 idem *vulg.* torruit idem *conj. Scal. Ide etiam Cuj.* 19 Thessalico roseos necebat pectine *vulg.* Thessalicos roseo *al.* flectebat *al.* pollice *etiam Bas. marg.*
 22 pepigi *malit Heinsf.*

13 *Livia* Augusti Cleopatram & Orientis thesaurus habuit haud dubie, eumque mundum cum reliquo instrumento Cæsarum magna certe parte per Poppæas & Faustinas ad successorum etiam violentorum seriem devenisse, non minus probabile est. Vid. quæ de Lollia Paulina ornatu gemmeo ex avitis opibus habet *Plin. 9, 35 s. 58.* Spectant in Cassellanis thesauris curiosi pectorale ornamentum ex gemmis insculptis & eminentibus s. anaglyphis quam plurimis contextum, gestamen Augustæ Byzantinæ nescio cuius. Quot gemmis excultæ sunt illæ reliquiæ, quas ab Henrico Leone ex Oriente allatas nullum dubium est? Quidni ergo potuerint ad Augustam Theodosii domum Liviae supellectilis, aut, si malumus, majestatis particulae quædam devenire? *Dixos* esse Imperatores consecratos, *nurus* non solas filiorum uxores, sæpius monere vix opus est, neq̄ illud *superbas* esse magnificas.

16 *Scyria virgo*, Deidamia Lycomedis filiarum una, inter quas

delitescere puellari cultu filium suum volebat Thetis. Argumentum suavissime tractatum a Statio in primo Achilleidos.

19 *Ide* etiam vicinus Trojæ mons, cui terribilis mox futurus erat Achilles, ne quis de Cretensi, Jovis incunabulis, cogitet.

23 De nuptiis ope picturæ conciliatis agi apparet. Negat, se vulturn uxoris futuræ pictis tabulis quæsisse cognoscere more regum quorundam, nec *Picturam* (h. e. pictores) tanquam lenam & conciliatriculam misisse per plures domos, ut inde e *variis thalqmis* (in quibus degere solebant virgines) afferri sibi curaret depictos virginum vultus; electurus quam amaret, atque connubia, rem maximi momenti, fallaci e cera imaginis committens, e picturæ testimonio uxorem duceret. Tale quid factum ab Arcadio, narrat Zosimus 5, 3 quem pictura Eudoxiæ ostendenda induxerat Eutropius eunuchus, ut hanc præferret destinatis filia Rufini nuptiis.

Quæsi vultum tabulis, ut nuntia formæ

- 25 *Lena per innumeros iret pictura penates:
Nec variis dubium thalamis lecturus amorem
Ardua commisi falsæ connubia ceræ.
Non rapio præceps aliencæ fœdera tedæ,
Sed quæ sponsa mihi pridem, patriisque relicta*
- 30 *Mandatis, uno materni sanguinis ortu
Communem partitur avum. Fastigia supplex
Deposui, gessique procum. de limine sacro
Oratum nisi proceres, qui proxima nobis
Jura tenent. fateor, Stilicho, non parva poposci:*
- 35 *Sed certe mereor princeps, hoc principe natus,
Qui sibi te generum fraterna prole revinxit,
Cui Mariam debes. fenus mihi solve paternum.
Redde suos aulæ. mater fortasse rogari
Mollior. o patrui germen, cui nominis heres*
- 40 *Successi, sublime decus torrentis Iberi,*

I 4

Stir-

24 quæsierim MS. thalamis al. noxia Cuj. 25 leva prima edit. lava etiam Cuj. 26 lectura pudorem al. 29 patriisque al. 33 missi al. probante Heins. 34 reposci MS. quod efficacius videbatur Heins. 35 hical. hoc Heins. ex MSS. sed pr. it. de pr. al. 37 differs al. debes etiam Bas. Pro vulg. foedus, fenus ex MSS. Heins. 39 patrium MS. unde patrum conj. Heins. Sed nihil immo propter relativum Cui.

28 Negat se uxorem abducere alii per vim & injuriam conari; sed suam, sibi olim speratam, patamque perere.

30 *Maternum sanguinem* Mariæ sponsæ intelligit. Hujus enim Serena mater; soror Theodosii, Honorii filia, qui communis utriusque sponsæ avus fuit. Paternæ hæc insipienti tabulam 'gentis Theodosii.

36 *Generum* Stilichonem habuit Theodosius, quod Serenam adoptarat.

37 *Ludit in etymo.* Collocarat Theodosius fratris sui filiam a se adoptatam Stilichoni, tanquam sortem: hujus *fenus* (ab antiquo, verbo *feo, fere*, unde etiam *fetus*,

secundus &c. Gr. τόκος, a τέκο s. τίτω) est Maria Serenæ filia ex illo matrimonio nata. Conf. v. 303.

38 *Suos*, generatum, quasi de pluribus: redde aulæ regni, quod suum est, si non ipsam Serenam, Theodosii adoptione filiam (unde mox *stirpe* soror Honorii, generi sui, vocatur); certe quod ex illa natum est.

38 *Mater*, Serena, Honorii filia, qui *patrus* erat Imperatoris Honorii, qui adeo erat heres hujus nominis, patrui sui.

40 Ad 7, 189 ostensum, ex Hispania & Trajani familia Theodosium genus suum derivasse. Flumine regionem ostendi, Hispaniam Ibero, poetis familiare est.

*Stirpe soror, pietate parens; tibi creditus infans,
Inque tuo crevi gremio, partuque remoto
Tu potius Flaccilla mihi. quid dividis ergo
Pignora? quid juveni natam non tradis alumno?*

45 *Optatusne dies aderit? dabiturne jugalis
Nox unquam? tali solatur vulnera questu.*

Risit Amor, placidæque volat trans æquora matri
Nuntius, & totas jactantior explicat alas.

Mons latus eorum Cypri præruptus obumbrat,
50 *Invius humano gressu, Phariumque cubile
Proteos, & septem despectat cornua Nili.*

Hunc neque canentes audent vestire pruinae;
Hunc venti pulsare timent; hunc lædere nimbi,
Luxuriæ Venerique vacat. pars acrior anni

55 *Exfulat. æterni patet indulgentia veris.*

In campum se fundit apex: hunc aurea sepes
Circuit, & fulvo defendit prata metallo.

Mulciber, ut perhibent, his oscula conjugis emit
Mœnibus, & tales uxorius obtulit arces.

Intus

44 reddis *vel* credis *al.* 49 Jonium *Heinsf.* eorum *etiam* *Vien. Ald.*
Junt. Basf. Pulm. Clav. Barth. Cypreæ rupis *al.* Cypri præruptus *etiam*
Basf. marg. 50 generi *al.* varium *al.* 51 despectans *al.* 52 candentes
vulg. caedentes al. 56 in c. delidit *MS.* 57 flavo *Cuj.*

43 Aelia Flaccilla mater Honorii.
49 Descriptio hinc regis Veneris præclara: quam ponit in illo angulo Cypri, qui maxime orientalis est, & unde directus maxime est ad ostia Nili prospectus: in monte, qui inumbret *latus eorum* s. Orientale: *eorum*, inquam. Nam quod *Jonium* prætulit amore codicum quorundam Heinsius, nimis pugnat cum ratione Geographica. Si concedamus etiam Heinsio contra Geographos, Jonium mare eo usque pertinuisse: tum Cypri omnia litora sunt Jonia &c. Sed ponamus hunc montem in angulo, quem dixi, qui hinc austrum &

Nili ostia, hinc Orientem respiciat: & præclare omnia convenient.

50 De *vario cubili Proteos* somniantur, credo, librarii, qui meminissent, Deum ipsum esse varium & in mille figuras mutari. Sed Regem fuisse Aegyptium Protea constat.

54 *Luxuriam* hic media quadam, significatione de voluptatum affluentia dici redundantiaque videtur.
54 *In campum se fundit* h. e. diffunditur summitas montis, in summo monte planities est.

59 *Uxorius* non tantum hac indulgentia Vulcanus, sed patientia etiam alia turpiscula.

- 60 Intus rura micant manibus quæ subdita nullis
 Perpetuum florent, Zephyro contenta colono:
 Umbrosūque nemus, quo non admittitur ales,
 Ni probet ante suos Diva sub iudice cantus.
 Quæ placuit, fruitur ramis: quæ victa, recedit.
- 65 Vivunt in Venerem frondes, omnisque vicissim
 Felix arbor amat. nutant ad mutua palmæ
 Fœdera. populeo suspirat populus ictu;
 Et platani platanis, alnoque affibilat alnus.
 Labuntur gemini fontes. hic dulcis, amarus
- 70 Alter, & infusis corrumpunt mellâ venenis,
 Unde Cupidineas armavit fama sagittas.
 Mille pharetrati ludunt in margine fratres,
 Ore pares, similes habitu, gens mollis Amorum.
 Hos Nymphæ pariunt, illum Venus aurea solum

I 5

Edidit.

60 prata *MS. quidam* & *Bas. marg. male.* 68 platano platanus *al.*
 platanus platano *al.* platanus platanis *al.* 70 corrumpunt *etiam Vic.*
 & *Vien.* corrumpit *Bas. & al.* 71 armari *al.* 73 ævo
 similes *al.* hab. *sim. al.*

61 Suavissima imago Zephyri *coloni*, & Alexandrinum spirans ingenium.

65 *Vivere in Venerem* dicuntur, qui ad hoc videntur vivere, ut Venerem exerceant. Non fugit doctissimum poetam illa de sexu plantarum sententia, cujus plura apud Plinium v. g. 16, 10 s. 19 & antiquiores ut Theophr. 3, 10, vestigia, qui passim mares & feminas in stirpibus distinguant. Quin Plin. 13, 4 s. 7 post observationem de palma, *Arboribus*, inquit, *immo potius omnibus*, quæ terra gignit, *herbisque etiam utrumque sexum esse*, diligentissimi naturæ tradunt. Non primum ergo nostra ætate καθολικὸν θεώρημα factum; sed Linnæo præsertim auctore methodus inde constituta totius doctrinæ. Svavissimum est Adrian Royen carmen elegiacum de amoribus & connubiis plantarum
 LB. 1732. 4.

70 *Corrumpunt* est a poetâ: qui si *corrumpit* dedisset, nemo mutaturus erat. *Corrumpunt*, quia tam dulcia se infundunt amaris, quam contra. Copiosissimus est, ut in tota hac allegoria, & quæ in locis communibus versatur auctor, Barthius, ut illud γλυκύπεκρον amoris describat. Nos pleaque talia lectorum elegantium ingenio, præter abstrusiora pauca, relinquimus.

71 *Famam* svaviter προσωποποιεῖται, forte huc etiam respiciens, quod illud amarum in amore sæpe a fama, a rumusculis, & suffurris oritur.

74 *Illum solum*, illum, qui unitatis numero & κατ' ἐξοχήν Cupido, s. Amor vocatur. Ille cornu h. e. arcu suo imperium quoddam exercet in Deos: & honoris illorum causa etiam in reges. Hæc est vis verbi dignatur.

- 75 Edidit. ille Deos cœlumque & sidera cornu
 Temperat, & summos dignatur figere reges.
 Hi plebem feriunt. nec cœtera numina defunt.
 Hic habitat nullo constricta Licentia nodo,
 Et flecti faciles Iræ, vinoque madentes
- 80 Excubiæ, Lacrimæque rudes, & gratus amantum
 Pallor, & in primis titubans Audacia furtis,
 Jucundique Metus, & non secura Voluptas!
 Et lasciva volant levibus Perjuria pennis.
 Hos inter petulans alta cervice Juventas
- 85 Excludit Senium luco. procul atria Divæ
 Permutant radios, silvaque obstante virefcunt.
 Lemnius hæc etiam geminis exstruxit & auro,
 Admiscens artem pretio, trabibusque smaragdis
 Supposuit cæfas hyacinthi rupe columnas.
- 90 Beryllo paries, & jaspide lubrica surgunt
 Limina, despectusque solo calcatur achates.
 In medio glebis redolentibus area dives

Præ-

84 juvena *it.* juvenus *al.* 88 gravibusque *al.*
 91 calcantur *MS.*

77 *Numina*, attributa, potestates, affectus, effectus, amoris. Conf. 124. Hic locus, si quis alius, potest illustrare illud Horatianum, *ut pictura pœsis erit*: hic locus pictorem possit implere phantasiis præclaris.

80 *Excubiæ vino madentes* habent acumen ex repugnantia, ut *gratus Pallor, & titubans Audacia* &c. *Rudes lacrimæ* primæ sui generis.

83 *Levibus ventis* si quid volat et ludibrium est, ipsum leve admodum esse debet.

84 *Alta cervix* exprimit illud Horatianum *sublimis* in charactere juvenis. *Juventas* suaviter excludit *senium*: *turpe senilis amor*.

86 *Permutant radios* interpretor reddunt, reperiunt: splendorem & summam expolitionem sic

videtur significare poëta: *virescunt* non sui metalli colore, sed repercussu viridis silvæ.

87 *Lemnius* Vulcanus, qui officinam Lemni habuisse fingitur a Poëtis propter metalla, ferrarias præsertim.

88 *Trabes smaragdos* appositione posuit pro smaragdinis: cujus generis plurima hic attulit Heinsius. Poterat alioqui facile mutari in *smaragdi*, incipiente præsertim proximo versu ab S.

92 *Glebas redolentes* nescio, simpliciterne fingat Poëta, an respiciat certum genus glebæ, quod odorem natura jucundam habeat. Odorem terræ, cui benedixit Dominus, poëtæ sacri ab ipsis virentibus fufum intelligunt: & hoc forte hic etiam verius est.

- Præbet odoratas messes. hic mitis amomi,
 Hic casia matura seges, Panchaia turgent
 95 Cinnama, nec sicca frondescent vimina costo,
 Tardaque sudanti prorepunt balsama ligno.
 Quo postquam delapsus Amor, longaque peregit
 Penna vias; alacer, passuque superbior intrat.
 Cæsariem tunc forte Venus subnixa corusco
 100 Fingebat folio. dextra lævaque sorores
 Stabant Idaliæ. largos hæc nectaris imbres
 Irrigat: hæc morfu numerosi dentis eburno
 Multifidum discrimen arat: sed tertia retro
 Dat varios nexus, & iusto dividit orbes
 105 Ordine, neglectam partem studiosa relinquens.
 Plus error decuit: speculi nec vultus egebat
 Judicio. similis tecto monstratur in omni,
 Et rapitur quocumque videt, dum singula cernit,
 Seque probat, nati venientis conspicit umbram;
 110 Ambrosioque sinu puerum complexa ferocem,

,,*Quid*

94 Panchæaque surgunt *al.* Panchaia turgent *tuetur Heinsf.* turgent *etiam Basf. marg.* 95 sicca ex *MSS. Heinsf.* sicco *al.* gramina *al.* pro costo, acantho *MSS. ap. Heinsf.* 96 pro ligno quod *Heinsf. tuetur, ut sit ξυλοβάλαμον, rivo it. succo al.* prorumpunt *al.* Sed prorepunt *etiam Vic. & Vien.* 97 delapsus *MS. Pulm. & Barth.* dilapsus *al.* 103 multimodum *Cuj.* 108 quodcumque *al.*

95 Vide, quam bene sibi conveniant, & se invicem ad phantasia rei paucitate pretiosæ efficiendam adjuvent *Tarda, sudanti, prorepunt.*

99 *Cæsariem* etiam feminarum, dearumque adeo esse apud Poetas, etiam ex h. l. observatum viris doctis.

100 *Sorores* sunt Gratia, ut Virtutes, quia consentire debent, ut placeant.

105 Non tantum acumen ex antitheto est *neglectam, studiosa*: sed res ipsa, verissima, declaratur: grata negligentia formosarum est

est adeo, ut eam quærant astutiores.

107 Politura metallorum gemmarum, marmorum facit, ut omnis paries, ut domus tota sit speculum. *Rapitur* celeritatem indicat.

109 Non statim directo visu animadvertit Cupidinem suum, sed imaginem repercussam, ut Ovid. *Met. 4, 711 ut in æquore summo Umbra viri (Persei) visa est, visam fera sævit in nubram.*

110 *Ambrosium*, immortale, poetæ vocant, ubi summum non modo majestatis & splendoris, sed
 vel

- „*Quid tantum gavisus, ait? quæ prælia fudas,
Improbe? quis jacuit telis? iterumne Tonantem
Inter Sidonias cogis mugire juvencas?
An Titana domas? an pastoralia Lunam*
115 *Rursus in antra vocas? durum magnumque videris
Debellasse Deum., suspensus in oscula matris
Ille refert: „Lætare, parens. immane tropæum
Rettulimus. nostrum jam sentit Honorius arcum.
Scis Mariam, patremque ducem, qui cuspidè Gallos*
120 *Italiamque fovet: nec te præclara Serenæ
Fama latet. propera. regalibus annue votis.
Junge toros., Gremio natum Cytherea removit:
Et crines festina ligat, peplumque fluentem
Allevat, & blando spirantein numine cæston*
125 *Cingitur, impulsos pluviis quo mitigat amnes,
Quo mare, quo ventos, irataque fulmina solvit.*

Vt

121 *propere conj. Heinsf.*122 *torum al. refouit al.*126 *flumina male al.*

vel in primis suavitatis & jucunditatis fastigium exprimere volunt. Hinc cibus Deorum *Ambrosia* est &c. *Ferox & ferus* propria Cupidinis epitheta, qui nemini parcat, vehementes imperus habeat &c.

112 *Improbus*, impudens, sed & infatigabilis subinde post repulsam rediens, ut *musca*, ut *labor improbus*.

113 Jupiter in taurum conversus Europam rapuit. Diana ad Endymionem descendit.

116 *Suspensus*, in digitos pedum erectus: pendens e collo forte nimis *φορτικόν* in puero grandiusculo.

117 *Immane* simpliciter ad augendum & exaggerandum pertinet: exemplorum plena sunt omnia. Hic in primis jactationem puerilem decet mirifice.

119 *Fovere Italiam cuspidè* ne nimis insolens videatur & *ἀκρυον*, co-

gitemus, *fovere* proprie dici de avibus, quæ ova vel pullos incubando & fovendo non calefaciunt modo, sed protegunt, & vim ab illis defendunt. Sic notio caloris plane abest ab illo Ovid. Trist. 1, 5. 41 *Non contraria fovi arma.*

124 *Blandum numen* tribuit cæsto, h. e. vim delenificam: ut *νυμνία* posuit v. 77. Fons eorum etiam, quæ de cæsto Veneris canunt poëtæ, Homerus *Il. Ξ, 216* Ἐνθ' ἐνὶ μὲν Φιλότης, ἐν δ' ἴμερος, ἐν δ' ὄαρις ὕδς, Πάρφασις ἢ τ' ἐκλεψε νόον πύκα περ Φροονόντων.

126 *Solvit*, dissolvit, dissipat, ut vim exercere suam non possint, ut *solvitur acris hiems* Hor. Car. 1, 4, 1: vel *solvit* in blanditias, ut *solvuntur visu tabulæ* Hor. Ser. 2, 1. 86. *Alumnos* vocat parvos Amores Venus: neque enim sunt filii ipsius (v. 74) sed nympharum.

Vt stetit ad litus, parvis hæc fatur alumnis :

„*Ecquis erit, pueri, vitreas qui lapsus in undas
Huc rapidum Tritona vocet, quo vecta per altum*

130 *Deferar? haud umquam tantò mihi venerit usu.
Sacri, quos petimus, thalami. pernicios omnes
Quærite, seu concha Libycum circumsonat æquor,
Ogygias seu frangit aquas. quicumque repertum
Duxerit, aurata donabitur ille phæretra.,*

135 *Dixerat, & sparsa diversi plebe feruntur
Exploratores. pelagi sub fluctibus ibat
Carpathii Triton, oblustantemque petebat
Cymothoën. timet illa ferum, seseque sequenti
Surripit, & duris elabatur uda lacertis.*

140 *„Heus, inquit speculatus Amor, num vestra sub imis
Furta tegi potuere vadis? accingere nostram
Vecturus dominam. pretium non vile laboris
Cymothoën facilem, quæ nunc detrectat, habebis.
Hac mercede veni., Prorupit gurgite torvus*

Semifer.

127 parvos affatur alumnos *vulg.* 128 heus quis *al.* 130 magno mihi venerit usu *Sacris*, quos petimus, thalamis *Scal. apud. Heinsf. Sed sic fuerit etiam aliquid in præcedentibus mutandum, quod non video. Sacris thalamis MS. sacros thalamos MS.* 132 circumsonat *al.* 133 Aegæas *Vic. & al. male.* 135 sparsi diversa parte *al.* plebe etiam *Baf.* 137 Carpathiis *al.* 138 petenti *al. etiam Cuj.* 140 non vestra *sine interrogatione primæ editt. etiam Baf.* 144 prorumpit *al.*

129 Tritona unum, velut principem & patrem appellat, ut solent Cupidinem, Silenum, Satyrum, Faunum nunc unum dicere, nunc plures.

132 Non temere Tritona in Libyco æquore quærit. In hoc Argonautis apparuit & e Tritonidis lacu eos eduxit apud Apollonium,

qui formam illi quoque eandem tribuit 4, 1610 sqq.

137 Carpathii, inter Aegyptum & Cyprum. Cymothoë quoque Tritoni jungitur Virg. Aen. 1, 148.

141 Furta, quæcunque occulte fiunt ab amantibus: vada pro ipso mari ponuntur, ut sæpe.

145 Semifer. undosi verrebant brachia crines.

Hispida tendebat bifido vestigia cornu,

Qua

145 velabant *al.* verrebant *ex MSS. Heinsf.* 146 aspera

Vic. & Vien.

145 *Verrendi* verbum hic videtur respondere Græco αἰθύσσειν, κατ-αἰθύσσειν quo Pindatus in motu capillorum utitur v. g. Pyth. 4, 147. Longi crines, qui verrunt non cervicem modo & humeros, sed brachia etiam.

146 Hic locus tenebricosus per se lucem accipit ex descriptione Tritonis Apolloniana Argon. 4, 1610 quam apponam :

δέμας δέ οἱ ἐξ ὑπάτοιου
 Κράτους, ἀμφί τε νῶτα καὶ ἰξύας,
 ἐς τ' ἐπὶ νηδύν,
 Αντικρὺ μακάρεσσι Φυῆν ἔκπαγ-
 λον εἶκτο.
 Αὐτὰρ ὑπὲρ λαγύνων διακράρα
 οἱ ἔνθα καὶ ἔνθα
 Κήτεος ἀλκείη [ἀλκείη Ald.]
 μηκύνετο. κόπτε δ' ἀκάνθαις
 Ἀχρον ὕδωρ, αἶτε σκολιοῖς ἐπὶ
 νεῖδι κέντροις
 Μήνης ὡς κεράεσσιν ἐειδόμεναι
 διχόωντο.

Corpus Tritoni a summo inde capite circa terga & lumbos ad ventrem usque aperte, & ad miraculum usque, beatis (DIs atque adeo etiam hominibus) simile erat. Sed sub ilibus duplex illi huc & illuc certi cauda producebatur, cadebatque spinis (in pinnas collectis) summam aquam. Illæ porro (spinæ) obliquis in extremo acuminibus, tanquam lunæ cornibus assimilatæ, bifariam dividebantur. Hac Tritonis pictura posita, secundum quam definitas hominem in duas pistras s. pistrices exeuntem, Claudiani versum ita inteligo, ut *vestigia* sint, analogia quadam pedum, illæ duæ caudæ, quas, dum nititur ut serpentes, *tendit* s. intendit, eoque ipso lubrico lapsu totam propellit molem suam. Illa *vestigia* sunt *hispida*,

eminentibus spinis aculeisque erecta, tanquam *bifido cornu*. Pingit Tritonem ita flexu & tensione pisculentæ partis se agentem ut extremæ illæ pinnae lunatæ multum ultra aquam erectæ emineant. Nihil hic est, ut mihi videbatur, difficile præter illud *bifidum cornu* in cauda, quod ita turbavit Barthium, ut pedes equinos Tritoni affingeret. Sed succurrit Apollonius, qui διακράραν ἀλείην *bicornem caudam* aperte illi tribuat. Si quis dubitet διακράραν esse *bicornem*, confideret Epigramma antiquum, Anthol. 6 c. 24, quo Agathias Pani dedicat caprum διακράρα δι-κέρωτα, δασυκνήμω δασυχάιταν, verbo, simili similem. Ad hanc Tritonis formam aperte respicit Cic. de N. D. 1 c. 28 *Qualis ille maritimus Triton pingitur, natantibus inzebens beluis adjunctis humano corpori*. In *hispido* esse illam erigendi notionem, ostendi potest loco Plin. 13, 4 f. 7 ubi de mare in genere palmarum velut occurrente inclinatis versus se ramis feminarum, *erectis*, inquit, *comis hispidus*. Non est magnum Tritonis caudam melius describere: sed est oprabile, descriptiones doctorum hominum recte posse assequi: jucundum est, poetæ picturam conferre cum antiquis gemmarum imaginibus, quæ Venerem Tritone vestam exhibent V. G. apud Montfauc. To. 1 tab. 101, 1. Gorium Mus. Flor. To. 2 tab. 48, 4. In his quidem *bifidum cornu*, *bicornis cauda* non apparet; sed apparet in imagine, quam habet Montf. To. 1 tab. 34, 1 in Zophoro, it. in Lucerna To. V tab. 161, 1: utroque loco concham inflat. Triton Venerem vehit etiam apud Sidon. Apoll. Epist. 4, 8, sed in concha

Qua pristis commissa viro. ter pectora movit.

Jam quarto Paphias tractu fulcabat arenas,

Vmbratura Deam retro sinuatur in arcum

150 Bellua. tum vivo squalentia murice terga

Purpureis mollita toris. hoc navigat ostro

Fulta Venus. niveæ delibant æquora plantæ.

Prosequitur volucrum late comitatus Amorum,

Tranquillumque choris quatitur mare. ferta per omnem

155 Neptuui dispersa domum. Cadmeia ludit

Leucothoë, frenatque rosis delphina Palæmon.

Alternas violis Nereus interferit algas.

Cani-

147 *pistrix al. eadem qua apud Virgilium varietate.* 151 rosis MS. comis Vien. marg. toris jam primæ editt. Pro ostro quod dedit Heins. ex MSS. antro vulg. arcu al. alte al. 153 volucer al.

154 omnes domos al. 157 alternis al.

concha sedentem. Add. id. Car. 9, 34. Nonnus Dion. 1, 58 *λοφίη Τρίτωνος ἐφεξομένην Αφροδίτην* memorat.

147 *Pristis commissa viro* h. e. qua coaliuit inferior pars duobus piscibus, nominatim pristibus vel pistricibus constans, cum superiori parte humana. *Ter pectora movit*, ter impetum fecit pectore protruso in fluctus: quarto impulsu jam prope Cyprum & Paphon erat.

149 *Pristis longa admodum bella*, itaque illa posterior pars Tritonis in tantum potuit retro extra aquam sublata inflecti, ut velut umbraculum præberet insidenti Veneri.

150 *Vivum muricem* intelligo squamas asperas & insidentem vulneraturas: adversus quam molestiam hic Veneri pulvinus e rosis paratur. Ceterum alii quoque Tritonibus tale corpus squamis asperum tribuunt. Pausanias de Tritone vero & vivo, quem vidisse vult Bæot. f. 9, 21 *Τὸ δὲ λοιπὸν σώμα Φυλίδι λεπτῷ πέφρικέ σφισι κατὰ ἰσχὺν ῥίνης*, tenui squama sed instar liniæ aspera corpus

horrere. Claudianus *muricem* vocat eminentes asperitates, ea fere ratione, qua apud Plin. 19, 1 f. 6 *Cato Censorius forum sternendum murice censuerat*, i. lapillis vel quibuscunque rebus asperis acutisque, ut homines non sine incommodo inambulare ibi & consistere possent, minuereturque ita numerus subrostranorum, canalicolarum, ejusque, quæ turba forensis appellatur. *Vivum* autem *muricem* dicit, ut intelligamus acutas spinas et squamas asperas *vivi* corporis Tritonis.

151 *Hoc ostro*, hoc velut purpureo pulvino *fulta Venus* dicitur, ut ille taurus Pasiphaë apud Virg. ecl. 6, 53 *latus niveum molli fulvis hyacintho*, ubi vid. Servius. *Delibant*, vix attingunt.

155 *Cadmi filia* Ino postquam Athuantis furorem fugiens in mare desiliit dicta *Leucothoë*, quam Latini *Marutam* colunt, ut filius illius Melicerta *Palæmonis* nomen postea habuit. Tales phantasiae & lusus passim gemmæ, & picturæ non unius generis spectandos exhibent.

Canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis.

Nec non & variis vectæ Nereides ibant

160 Audito rumore feris. hanc pisce volutam

Sublevat Oceani monstrum Tartessia tigris.

Hanc timor Aegæi rupturus fronte carinas

Trux aries. hæc cæruleæ suspenfa lænæ

Innatat. hæc viridem trahitur complexa juvenicum.

165 Certatimque novis onerant connubia donis.

Cingula Cymothoë, rarum Galatea monile,

Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat,

Intextum, rubro quas legerat ipsa profundo.

Mergit se subito, vellitque coralia Doto.

Vimen

160 *rumore optimis auctoribus Heins. Tritone al.* 161 *Tartessia ex magna varietate prob. Heins. Sunt enim Carchesia, Tarchesus, Carthesia, Carcheia, Tarteia, unde Heins. conj. Carteja vel Carpesia. conf. id. ad Ovid. Met. 14, 416.* 162 *rapturus al. fracturus al.* 163 *cærulea læna vulg. cæruleæ etiam Bas.* 165 *ornant al. sed onerant firmat Heins.* 166 *Cymodoce al. est & hoc Homericum. carum al.*

158 *Canitiem* quod *Glaucos* tribuit, in ipso videtur quoque nomine ludere, *glaucum* enim epitheton maris est ejusdem plane significationis, cujus & *canium*: *immortales* autem *herba* videntur dici algæ, quæ nunquam, in mari quidem, suo solo, quam diu sunt, arescunt.

160 *Varia* hic monstra marina commemorat poeta, & in pingendo phantasiæ indulget: sed non ipse simpliciter ea confinxit. *Tigris* quidem marinam nondum invenit alias: sed cognata *Pardalis* est Oppiani Halieut. 1, 368. *Tartessia*, in Oceano occidentale Hispaniæ litus alluente visa. *Aries* marinus, metuenda bellua navibus etiam describitur Aeliano hist. anim. 15, 2 & Oppiano 1, 372. Conf. Plin. 9, 5 it. 44. l. 32, 11 f. 53, ubi etiam *elephantas* memorat. *Leo* marinus crustacei generis Plin. 9, 31 f. 51. add. Aelia. H. A. 14, 9. *Leo χρυόεις* est Oppia. 1, 367. *Juvenicum* puto intelligi a poeta pho-

can Oppiani Hal. 1, 688. f. vitulum marinum Plin. 9, 13. Aristoteles quidem H. A. 6, 12 diserte βῆν vocat, qui vitulus est Plinio: add. Arist. H. A. 5, 5 ubi inter cartilagineos bos est. Póterat etiam *ursos* nominare marinos poeta, ex Aristol. H. A. 5, 17; & *vulpes*, de quibus Oppia. 1, 381.

166 *Cymothoë* & *Galatea*, & *Doto*, ex Homero notiores & Virgilio: ista a percurrendis fluctibus, illa a lacteo albore, hæc a donis & muneribus maris (ut Doris) dicta. *Spatale* quæ forte non legitur alias, *delicatulam* notare videtur.

168 *Rubrum profundum* f. Erythræum mare omnem Oceanum, qui Orientem alluit, vocari, si numque adeo Persicum complexi, præcipuam margaritarum patriam, post Relandi de eo dissertationem nemo humanior ignorat.

169 *Coralia* f. *Cyralia* errore vulgari putabant veteres mollia sub aqua esse. Sic Ovid. Met. 15, 416

Sic

170 Vimen erat, dum stagna subit. processerat undis:
Gemma fuit. nudæ Venerem cinxere catervæ,
Plaudentesque simul tali cum voce sequuntur.

„Hos Mariæ cultus, hæc munera nostra precamur
Reginæ Regina feras. dic talia nunquam

175 Promeruisse Thetin, nec cum soror Amphitrite
Nostro nupta Jovi. devotum sentiat æquor,
Agnoscat famulum virgo Stilichonia pontum
Victrices nos sæpe rates, classenque paternam.
Veximus, attritis tenderet ultor Achivis.,

180 Jam Ligurum terris spumantia pectora Triton
Appulerat lassosque fretis extenderat orbis.
Continuo sublime volans ad mœnia Gallis
Condita, lanigeri suis ostentantia pellem
Pervenit. adventu Veneris pulsata recedunt

Nubila.

171 nuda caterva *al.* nuda corona *al.* texere *MS.* 178 victricis nos
spem patriæ *MSS.* Hinc conj. *Heinsf.* victrices nos nempe rates. Vi-
ctrices nos vela patris *MSS.* Hinc conj. *Heinsf.* Victricis nos vela ratis.
179 attritis *Heinsf.* ex *MSS.* ad tritres - Achivos *vulg.* afflictis *al.* aviatis *al.*
a victis, afflictis *al.* 180 campis *MS.* 181 frequens *al.* sequens *al.*
183 lanigeris ovis *primæ* edit. lanigeræ *al.* 184 spissata *al.*

Sic & curalium, quo primum conti-
git auras Tempore, durefcit, mollis
fuit herba sub undis. Vid. ad Plin.
32, 2 f. 11.

175 Promeruisse pro ratione sæ-
culi dictum pro accepisse. *Suum*
Jovem Nereides Neptunum vocant,
ut inferorum vel Stygius Jupiter
Pluto est; secundus ut Jupiter pro
Neptuno ponitur Stat. Achill. 1,
48 ubi vid. Bernart. & Barth.

176 Devotum æquor, obsequio
devinctum pro more huius sæculi,
e quo Itali & Galli adhuc se de-
votos ac devotissimos ei se dicunt,
cui nec paucillum nummorum im-
pendere velint, nedum vitam,
quæ antiqua devoti notio est.

181 Lassos-orbes pisceim utrum-
que, in quem Triton exit, quos

habet pro pedibus.

183 Hic forte antiquissimus lo-
cus est de fabulosa illa Mediolani
etymologia, quam dicemus ver-
bis Isidori Orig. 15, 1 *Vocatur* Me-
diolanum, quod ibi sus in medio
lanea perhibetur inventa. Nostrum
imitatus, ut solet, Sidonius 7, 17
ita describit Mediolanum: *Et*
quæ lanigero de sue nomen habet.
Neque habent antiquius testimo-
nium Alciatus, Calchus, Corius,
& novissimus Servilianus Latuada,
Mediolanensium antiquitatum scri-
ptores, qui antiquæ faxæ ima-
ginis huius Semiovis porci men-
tionem faciunt. Ceterum illud
meminisse oportet, Mediolanum ea
tempestate fuisse sedem domus
Theodosianæ.

- 185 Nubila. clarescunt puris Aquilonibus Alpes.
 Lætitia^e causas ignorat dicere miles.
 Lætaturque tamen. Mavortia signa rubescunt
 Floribus, & subitis animantur frondibus hastæ.
 Illa suum dictis affatur talibus agmen:
- 190 „Gradium, nostri comites, arcete parumper,
 Ut soli vacet aula mihi. procul igneus horror
 Thoracum, gladiosque tegat vagina minaces.
 Stent bellatrices aquilæ, sævique dracones.
 Fas sit castra meis hodie succumbere signis.
- 195 Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
 Molle lyra, faustumque canant. epulentur ad ipsas
 Excubias. mediis spirent crateres in armis.
 Laxet terribiles majestas regia fastus,
 Et sociam plebem non indignata potestas

Con-

- 185 rarefcunt imbres *al.* pro puris *MS.* nudis. *unde conj.* Heinsf. Sudis.
 190 nostræ *MS.* cum respectu forte ad *Gratias.* 196 festumque *al.*
etiam *Baf.* sed faustum *Cuj.* 197 spument *MS.* spirent *firmat*
Heinsf. ad *Aen.* 10, 291.

188 *Animantur hastæ:* viror ille vigorque a ramis lauri & olivæ vitæ genus est, quam animam vegetativam scholæ dicebant. Ceterum de prodigio poetam recte intelligit Barthius, quale Bacchi illud fuit apud Ovid. *Met.* 4, 394 ubi ad Dei præsentiam cæpere vivere tela Minyeidum, *Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis: Pars abit in vites, & quæ modo fila fuerunt, Palmite mutantur &c.* Talis phantasia est ejusdem poetæ *Met.* 3, 664 ubi eodem Baccho se exerente *Impediunt hederavamos &c.*

190 Reprehendere possis Venerem poetæ ut parum venustam, quæ velit suum Martem arceri a suis militibus. Quidni ipsa potius precibus aut blando nutu hoc a suo amatore impetrat, uti cum satellitio suo Terrore, Pavore Tumultu paullum secedat?

193 *Dracones* in signis militari- bus. Vid. ad 5, 177.

194 Illud *succumbere* intelligendum non ut alias de victoria, sed de concessione amica. Sic de indulgentia in amicam viri, Ovidiana Briseis ad Achillem *Her.* 3, 91 *Nec tibi turpe puta precibus succumbere nostris.*

197 *Excubiæ* propriæ sunt extra castrorum portas. Magna igitur fiducia & securitas ad ipsas excubias epulantium. *Spirant crateres* in quibus vinum aqua temperatur, si hoc odorum sit & fragrans, *dydrooplas.* Vid. Spanh. ad Aristoph. *Plut.* 809.

198 *Fastus* in primis etiam in electione difficili & morosa inest, unde *fastidium*, & *fastidiosi* dicuntur nimis elegantes. Horat. *Ser.* 1, 6. 91 *Alios legere ad fastum quoscunque parentes*, morosa electione. Sic *superbia* est in eligendo, ut cum ille mus urbanus agrestis conviva, apud Horat. *Ser.* 2, 6 87 *tangit male singula dente superbo.*

- 200 *Confundat turbæ proceres. solvantur habenis
Gaudia: nec leges pudeat ridere severas.
Tu festas, Hymenæe, faces; tu, Gratia, flores
Elige; tu geminas, Concordia, nectæ coronas.
Vos, pennata cohors, quocumque vocaverit usus,*
205 *Divisa properate manu, neu marceat ulla
Segnities. alii funalibus ordine ductis
Plurima venturæ suspendite lumina nocti.
Hi nostra nitidos postes obducere myrto
Contendant: pars nectareis adspargere testæ*
210 *Fontibus, & flamma lucos adolere Sabæos.
Pars infecta croco velamina lutea Serum*

K 2

Pan-

- 203 i lege conj. Heinsf. 204 quo quemque conj. Heinsf. 209 ad-
spargere - adolere al. 210 fluctibus MS. floribus MS.
roribus conj. Heinsf.

203 *Geminas coronas* non intelligam duas tantum, sed ex duabus textas virgulis, ut sint conjugii symbolum. Quum tot in nummis Coronas ex hoc genere videamus, cum Nepoti credamus datam Thrasybulo ex duabus virgulis oleaginis coronam, non est opus plura hic addere. Ne hæc quidem positurus eram, nisi viderem, prætermissam a Paschaliõ & Pitisco symbolicam illam coronæ geminæ rationem.

206 *Funalia* hic non sunt ipsi funes stuppei cera obducti, siue faces, neque candelabra *πολύμυξα* s. lychnuchi; sed funes vel catenæ, certo ordine, lineis directis, incurvis, circularibus ductæ a quibus pendent lampades. Hoc indicat illud *ordine ductis*, & illud *suspendite*: nec dubitabit, qui cogitaverit *funalia* etiam funes esse s. habenas in illa cestrosphendones descriptione Liu. 42, 65. [Hunc locum cum obscurum reliquerint viri docti, & Lipsius ipse Poliorc. 4, 3 sine fraude fuerit hic addere, quod ibi prætermissum est. Ubi legeris, mi lector, quæ

funt apud Lipsium, hoc cogita: Alterum funale, habena altera brevior modo serviebat retinendo dirigendoque telo. Hæc habena inter rotandum digito vel pollice compressa, in fine autem rotationis laxata subito, exitum illi præbebat, cum interim longius funale manui circumvolutum, eodem momento impetum daret excusso telo.]

208 *Nostra Myrto*, Veneris quæ loquitur.

209 *Nectareos fontes* intelligamus omne genus odorum, quibus imbuta aqua vel vinum, dum per siphones quoscumque expressum, vel quocumque alio modo, spargitur, aër inde ipse impletur. Talis est *Corycii pressura croci* apud Luca. 9, 808 quam pulchre olim interpretatus est Lips. de Amphith. c. 16 ut non opus fuerit tumultibus posteriorum interpretum, emendare cupientium quæ non intelligerent.

210 *Lucos Sabæos* ad copiam indicandam dixit de ture inde petito.

*Pandite, Sidoniaſque ſolo proſternite veſtes.
Aſt alii thalamum docto componite textu.*

Stamine gemmato, picturatiſque columnis

215 *Aedificetur apex: qualem non Lydia dives*

Erexit Pelopi: nec quem ſtruxere Lyceo

Indorum ſpoliis & opaco palmite Bacchæ.

Illic exuviâs omnes cumulate parentum:

Quidquid avus ſenior Mauro vel Saxone viſiſ,

220 *Quidquid ab innumeris ſocio Stilichone tremendus*

Quæſivit genitor bellis: quodcumque Gelonus

Armeniuſve dedit: quantum crinita ſagittis

Attulit extremo Meroë circumſlua Nilo:

Miſit Achæmenio quidquid de Tigride Medus,

225 *Cum ſupplex emeret Romanam Parthia pacem.*

Nobilibus gazis opibuſque cubilia ſurgant

Barbaricis. omnes thalamo conferte triumphos.,

Sic ait, & ſponte petit improvifa penates.

Illa autem, ſecura tori, tædaſque parari

230 *Nefcia, divinæ fruitur ſermone parentis,*

Maternoſque bibit mores, exemplaſque diſcitur

Prifca

212 præſternite *Raphel. ex conj.*

222 ſagittas *MS. non male.*

214 *Stamen gemmatum* intelligo ſtemmata, ſertas, encarpus hoc eſt lineas ſ. funiculos, quibus conferti flores, fructus, folia, gemmæ intermicantes, quod genus *guirlandas* Itali, *Festones* Galli, noſtri *Fruchtband* ſolent appellare. Inter *columnas picturatas* pendent & diſcurrunt illa ſtemmata ſ. ſtamina. Pluribus illis columnis ſuſtinetur *apex* ſ. ſaſtigiium thalami, coronæ fere figuram habens hodieſnis moribus.

219 *Avus* Honorii Theodoſius comes, idem Mariæ ſponſæ proavus.

222 *Crinita ſagittis.* Vid. dicta ad 7, 21 ubi Meroën Nili inſulam memoravit: *extremum* autem vo-

cat Nilum, non qua mari proximus eſt, ſed qua fontibus.

226 *Surgant* ad acervos refertur, in tanta multitudine, ut non juxta ſe poni explicariſque poſſint omnia, ſed exſtruantur in acervos.

227 *Triumphos* opes, ſupelleſtilem pretioſam, tabulas pictas, ſtatuas, quæ in triumpho portata aut veſta ſunt.

229 *Secura* etymon reſpicit, nihil minus tuum curans quam torum.

231 *Bibit*, pulchra metaphora, ut lana *bibit* purpuram, ut quo ſemel eſt *imbuta* recens ſervare odorem ſolet reſta: ut Hor. Car. 2, 13. 32 *Pugnâs & exactos tyrannos bibit aure vulgus.*

Prisca pudicitiae: Latios nec volvere libros
 Desinit aut Grajos, ipsa genitrice magistra,
 Mæonius quæcumque senex, aut Thracius Orpheus,

235 Aut Mitylenæo modulatur pectine Sappho:
 (Sic Triviam Latona monet: sic mitis in antro
 Mnemosyne docili tradit præcepta Thaliam.)

Cum procul augeri nitor, & jucundior aër
 Attonitam lustrare domum, fundique comarum

240 Gratus odor. mox vera fides, numenque refulsit.

Cunctatur stupefacta Venus. nunc ora puellæ,

Nunc flavo niveam miratur vertice matrem.

Hæc modo crescenti, plenæ par altera Lunæ,

Assurgit ceu forte minor sub matre virenti

245 Laurus, & ingentes ramos, olimque futuras

Promittit jam parva comas: vel flore sub uno

K 3

Ceu

240 lumenque *al.* 242 flavam niveo *omnes:* ora puellæ Flammea,
 nunc niveo *conj.* Barth. rutilo pro niveo *conj.* Heinsf. hic & ad Ovid.
Met. 5, 440. 243 nova pro modo *al.* modo etiam *Bas. marg.*

235 *Mitylene capitalis* Lesbii
 urbs, unde Sappho: sed an satis
 commode Sappho hic interponitur?
 Aliter certe Dio Chryf. de Regno
 Or. 2 p. 24, Β Ουδέ γε ἄδειν τὰ
 Σαπφῶς ἢ Ἀνακρέοντος ἐρωτικά μέ-
 λη πρέπον ἂν εἶη τοῖς βασιλεῦσι.
 Negat decere Reges canere ama-
 toria Sapphonis vel Anacreontis
 carmina.

236 Utrum *Triviam* h. e. *Dianam*
 matris disciplina formatam dicat
 alius poëta, affirmare non ausim:
 de Mnemosyne & Musis certe res
 ipsa præbet speciem.

240 De Venere Virg. *Aen.* 1,
 403 *Ambrosiæque comæ divinum ver-
 tice odorem spiravere.*

242 Solent ista conjuncta esse,
flavus vertex, h. e. coma rutila, &
nivens cutis color. Nempe ausus
 sum casus duorum epithetorum
 permutare. Editum adhuc, *Nunc
 flavam niveo miratur vertice ma-
 trem*. Mirabor ego Venerem, aut

juvenem adeo, si mirari & pul-
 chram putare possit mulierem *fla-
 vam* cum *niveo* h. e. cano *vertice*.
 Et tamen hoc placuit Paraphrastæ
 Delphiniano, qui dedit *matrem
 micantem capite cano*. Tenera tum
 puella Maria, matris bona & flo-
 renti ætate Serenæ. Quid facilius,
 quam ut epithetorum casus impro-
 vide permutaret antiquus librarius,
 vel poëta adeo ipse? Non provo-
 co nunc ad consuetudinem libra-
 riorum, solemnia in tali causa pec-
 cantium: sed ad conscientiam eor-
 um, qui poëtæ sunt, vel cum
 poëtis familiaritatem habent. Bar-
 thio & Heinsio, poëtis, fraudi
 fuit, quod abstrusus aliquid hic
 latere suspicarentur.

246 *Flos* hic non pro parte plan-
 tæ (quam genitalem ex Linnæi,
 quin antiqua disciplina dixeris)
 sed pro tempore & loco, quo una
 florent, accipi videtur. *Pæstum*
 Lucaniæ oppidum maritimum an-
 tiqua

Ceu geminæ Pæstana rosæ per jugera regnant.

Hæc largo matura die, saturataque vernis

Roribus indulget spatio: latet altera nodo,

250 Nec teneris audet foliis admittere soles.

Adstitit, & blande Mariam Cytherea salutat.

„Salve fidereæ proles Augusta Serenæ,

Magnorum soboles Regum, parituraque Reges.

Te propter Paphias sedes, Cyprumque reliqui,

255 Te propter libuit tantos explere labores,

Et tantum transisse maris, ne vilior ultra

Privatos paterere lares, neu tempore longo

Dilatatos juvenis nutritur Honorius ignes.

Accipe fortunam generis, diadema resume,

260 Quod tribuas natis. Et in hæc penetralia rursus,

Unde parens progressa, redi. fac nulla subesse

Vincula cognatæ: quamvis aliena fuisses

Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.

Quæ propior sceptris facies? quis dignior aula

265 Vultus erit? non labra rosæ, non colla pruina,

Non crines æquant violæ, non lumina flammæ.

Quam

254 ædes al. sedes ex MSS. Heinsf. relinqui MSS. ut jungatur cum libuit. 255 tantum complere laboris MS. 257 patiare pri. edit.

258 duratos Cuj. 261 subisse MS. 265 erit al.

266 æquent malit Heinsf.

riqua pulcherrimarum rosarum patria. Delicatissimam rosarum descriptionem considera, qui poësin amare h. e. nosse cupis. Singula hic verba suam suavitatem habent.

256 Si cui parum decorus hic videatur & vilis usus nominis vilior, non valde dissentiam equidem: sed poëta voluit nimirum exaggerare fastigium domus Augustæ & præsertim majestatem Honorii, cui comparata summa etiam privatorum conditio videretur vilior.

259 Resumere illam jubet diadema, h. e. iterum sumere, semel iam sumtum nascendi jure, cum mater ipsius Serena adoptata esset ab Imper. Theodosio.

266 Non crines æquant violæ. Nam Et nigra viola sunt Virg. ecl. 10, 39: & fusca nostro 33, 128. Et qui valde & splendide nigricant capilli, aliquid de violaceo trahunt.

Quam juncto leviter sese discrimine confert
 Umbra supercilii! miscet quam justa ruborem
 Temperies! nimio nec sanguine candor abundat.

- 270 Auroræ vincis digitos, humerosque Dianæ.
 Ipsam jam superas matrem. si Bacchus amator
 Dotali potuit cælum signare Corona,
 Cur nullis virgo redimitur pulcris astris?
 Jam tibi molitur stellantia ferta Bootes,
 275 Inque decus Mariæ jam siæra parturit æther.
 I digno nescenda viro, tantique per orbem
 Consors imperii! jam te venerabitur Ister.
 Nomen adorabunt populi. Jam Rhœnus, & Albis
 Serviet. in medios ibis Regina Sicambros.

K 4

Quid

267. juncti, vinciti, jugi, justo *al.* vincito *Baf.* & in marg. justo. 268 pu-
 dorem *ante Heinsf.* 272 ditare, donare, redimire, *MS.* signire *MS.*
 unde insignire *conj. Heinsf.* 276 o digno *al.* in digno *al.*

267 Placuit ista tenuis supercili-
 orum commissio antiquo pulchri-
 tudinis arbitro Anacreonti, qui
 Car. 28 neque rescindi h. e. distin-
 gui nimis a pictore vult interje-
 ctum illud superciliis spatium, ne-
 que rursus plane misceri, Το με-
 σόφρονον δὲ μή μοι ἀνάοπτε, μή-
 τε μίσητε.

270 Auroræ digitus, quæ so-
 leinni epitheto ῥοδοδάκτυλος, ro-
 seis decora digitis vocatur. Hu-
 meros Dianæ cum laudat, proce-
 ram, puto, staturam signat. Illa
 ap. Virg. Aen. 1, 500 pharetram
 fert humero, gradiansque deas su-
 pereminet omnes. Illa Ovid. Met.
 3, 182 nymphis suis altior est, col-
 loque tenus supereminet omnes.

272 Corona cælestis dotalis est
 Ariadnæ h. e. in dotem illi, &
 nuptiarum secum initarum causa
 data a Baccho. Fabula nota ex
 Ovid. Met. 8, 178 cujus descriptio

aperte signat Coronam borealem,
 inter Booten s. Arctophylaca il-
 lumque Engonasin s. ingeniculan-
 tem sitam. Est & altera australis
 ante pedes Centauri s. Sagittarii.
 Utrumque positum exhibet glo-
 bus Farnesianus. Cum præter
 Ovidium Manilius 1, 326, Hygi-
 Poët. Astron. 3, 4, Martia. Capel-
 la 8 p. 282 Græcos secuti borea-
 lem illi assignent: videtur poëtæ
 noster contra fingere, austrinam
 illam esse Ariadnæ: certe facit
 Booten destinantem si non porri-
 gentem Mariæ vicinam sibi coro-
 nam, h. e. borealem, quam vix
 aufurum puto eripere Dominæ
 suæ. An inodo hoc vult, Bootes
 idem qui suam Ariadnæ coronam
 porrexit, tibi, Maria, parat aliam.
 De illa australi, quæ obscurior est
 corona, pluscula habet Scaliger
 ad Manil. p. 371 sq.

279 Etiam 8, 446 feritatis cau-
 sa nominantur Sicambri.

280 *Quid numerem gentes, Atlanteosque recessus
Oceani? toto pariter dotabere mundo.,*

Dixit, & ornatus, dederant quos nuper ovantes
Nereides, collo membrisque micantibus aprat.

Ipsa caput distinguit acu, substringit amictus:

285 *Flammea virgineis accommodat ipsa capillis.*

Ante fores jam pompa sonat, pilentaque sacram
Præradiant ductura nurum. Calet obvius ire

Jam princeps, tardumque cupit discedere solem.

Nobilis haud aliter sonipes, quem primus amoris

290 *Sollicitavit odor, tumidus, quatiensque decoras*

Turbata cervice jubas, Pharsalia rura

Pervolat, & notos hinnitu flagitat ignes,

Naribus accensis. mulcet fecunda magistrum

Spes gregis, & pulcro gaudent armenta marito.

Can-

280 *Atlanteique malit Heins.* 284 *constringit MSS. pro' subtringit,*
fuccingit MS. 291 *curvata al. crinita al.* 292 *Pro & notos malit*
Heins. ignotosque amnes. ignes MSS. plures. amnes al.
293 *magistros al.*

280 Occidentalia litora Hispaniæ pariter atque Africæ ita signari constat. Igitur totum Occidentis imperium, quod Honorio e divisione paterna evenit, poëta indicat.

282 Respicit ad v. 165 sq. *Micantia membra*, præ admiratione & gaudio trepidantia.

285 *Flammea* intellige velamenta flammei s. lutei coloris &c.

288 *Tardum solem* vocat cupidus amator, cui tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem Consiliumque morantur agendi graviter -- maritum. Licuit enim, credo, hic abuti Horatiano carmine.

289 Hoc de odore amoris pulchrum fuerit, si quis poëta rationem describar, qua Persarum imperium Dario delatarum esse dicitur. Hodie quidem certe in regio epithalamio hic odor nares modo paullum delicatas, nisi cautissime

ac delicate adeo, ut hic, tractatus, corruget.

291 *Pharsalia rura* patria nobilium equorum, ipsiusque adeo bucephali, quem *tredecim talentis* (10400 vallisibus) ex *Philonici* Pharsalii grege *entum* ferobant, Plin. 8, 42 l. 64. Universim *nobiles Thessalici equi* Varr. 2, 7. 6, & nota Centaurorum fabula, a primis in Thessalia equitibus orta.

292 *Ignes* non modo cum *naribus accensis* conveniunt, sed cum sermone summi Poëtæ ecl. 3, 66 *meus ignis Amyntas*.

293 Talis hinnitus indicat bonum admittarium: hinc *spes secunda* h. e. fecunditatis, & augendi *gregis mulcet magistrum* illius. Decentissima oratione utitur poëta, in re, ubi facile est offendere. Luculentum hoc est *σεμνολογίας* exemplum.

- 295 Candidus interea positus exercitus armis
 Exfultat focerum circa: nec signifer ullus,
 Nec miles pluviae flores dispergere ritu
 Cessat, purpureoque ducem perfundere nimbo.
 Haec quoque velati lauro myrtoque canebant:
- 300 „Dive parens, scū te complectitur axis Olympi,
 Seu colis Elysiis animarum praemia valles,
 En promissa tibi Stilicho jam vota peregit.
 Jam gratæ rediere vices. cunabula pensat,
 Acceptum reddit thalamum, natoque reponit
- 305 Quod dederas, genitor. nunquam te, sancte, pigebit
 Judicii. nec te pietas suprema fessellit.
 Dignus quem legeres, dignus cui pignora tanti
 Principis, & rerum commendarentur habenæ.
 Dicere nunc possem quæ praelia gesta sub Aemo,
- 310 Quæque cruentarint fumantem Strymona pugnae:
 Quam notus clipeo, quanta vi fulminet hostem,
 Ni prohiberet Hymen: quæ tempestitiva relatu,
 Nunc canimus. Quis consilio, quis juris & æqui

K 5

Nosse

- 296 juxta al. 298 dicim MSS. 301 premis MSS. 303 en gra-
 tæ MSS. connubia pri. editt. 305 dederat al. 307 quem legeres c
 MSS. Heinsf. cui leges al. 309 dicere possemus al. 312 qui temp.
 MS. quem MS. quin vel cui conj. Heinsf. 313 consilii MS.

295 *Candidus*, togis candidis pro rubris sagulis utens. Vid. ad 8, 566.

298 *Purpureum* poëtis non certi semper coloris nomen esse, sed lucem & splendorem coloris universum notare, notum est.

300 Conf. 8, 428.

302 Stilicho jam perfecit, quod tibi optanti, Dive Theodosi, promiserat, nempe nuptias filiae suae Mariae cum tuo Honorio.

303 *Cunabula* figurate vocat adoptionem, quæ imitatur naturam & nativitatem. Pro eo, quod tu, Theodosi, Serenam fratris tui

filiam, a te adoptatam, Stilichoni e tuo gremio concessisti, ille vicissim suam ex eadem Serena filiam tuo collocat Honorio. Conf. v. 37.

305 *Sancte*, solemne etiam gentilibus defunctorum epitheton, non apud poëtas modo, sed in inscriptionibus &c. Ita Scipio ad Paulum in somnio c. 3 *Pater sanctissime atque optime*.

308 *Pignora Principis Theodosii*, filii Arcadius & Honorius, quos utrosque Stilichonis tutelæ commendatos, hic innuit.

- Nosse modum melior? quod semper dissidet, in te*
 315 *Convenit: ingenio robur, prudentia forti.*
Fronte quis æquali?, quem sic Romana decerent
Culina? sufficerent quæ tantis pectora curis?
Stes licet in populo, clamet, quicumque videbit,
Hic est, hic Stilicho. sic te testatur, & offert
 320 *Celsa potestatis species non voce feroci,*
Non alto simulata gradu, non improba gestu.
Affectant alii quidquid, fingique laborant,
Hoc donat natura tibi. pudor emicat una,
Formosusque rigor, vultusque auctura verendos
 325 *Canities festina venit. Cum sorte remotæ*
Contingant gravitasque seni, viresque juventæ:
Utraque te cingit propriis insignibus ætas.

Ornatur

314 diſilit *Vic. Vien.* deſidet *Baſ.* at *margin.* diſſidet. 316 quam *MS.*
ut ad frontem pertineat. pulchre. 318 clament - videbunt *MS.* cla-
mat al. 319 *Sic plane Caj.* Hic ille e. *St.* sic te *al.* effert *MS.* 323 hæc *al.*
 325 cum ſorte *MSS.* plur. apud *Heinf.* conſorte remoto *MSS.* *al.* remo-
ta edd. en ſorte, non ſorte *al.* cum ſorte remotæ contingant ſenio gra-
vitatis placuit Heinfio. contingunt *al.* omnes. cui ſorte remota
 Contingunt ſenii gravitas *conj. Barth.*

314 Hic ἀποσφραγί, conver-
 tit ſe, ad Stilichonem poëta.

316 *Frons animi janua* ut ait *Q.*
Cic. de petit. conf. c. 11: *Trifitiæ,*
hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis
index *Plin.* 11, 37 ſ. 51. In primis
 tamen pudoris, gravitatis, digni-
 tatis templum eſſe, facile videbit,
 ſi quis formulæ & epitheta in bo-
 nis Lexicis obſervata percurrere
 tanti putet.

317 *Quæ pectora,* intell. præter
 tuum illud magnum & capax.

318 *In populo,* multitudinî im-
 mixtus, depositis dignitatis &
 munerum insignibus, ut unus e
 multis.

321 *Alto gradu,* qualis eſt gal-
 lorum gallinaceorum, & qui illud
 animal in ceſſu imitantur. *Im-*
proba, impudens, inſolens.

322 *Fingi laborant* proprie ſigni-
 ficat fingendos ſe tradunt aliis:

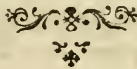
ſed forte hic, inſtar verbi Græco-
 rum Medii *fingi* eſt fingere ſe: ut
 mox 336 *vincere corona.*

324 *Rigor* in re agrimenſoria re-
 ctam lineam nuſquam deflexam
 ſignificat: hic inſeſſum illud, &
 alienum ab omni pravitate *rectum*
animi, quod ſervare jubet *Hor.*
Sat. 2, 3. 201.

325 *Canities festina* in Trajano
 etiam celebratur a *Plinio Pan.* 4,
 7 *Aetatis inſeſſa maturitas, nec*
ſine quodam munere Deum, feſtina-
tis ſenectutis inſignibus ad augendam
majeſtatem ornata caſarvies.

326 *Sorte, μοῖρα,* fato quodam,
 & ipſa rerum natura remotæ viden-
 tur & diſjunctæ diſſociabilesque
 gravitas ſenii & vires juventæ: ſed
 cum contingant tibi ſenii, & juven-
 tæ tuæ utraque ſimul: utraque æ-
 tas ſuis te inſignibus & virtutibus
 coronat.

- Ornatur fortuna viro. non ulla nocendi
Tela, nec infecti jugulis civilibus enses.*
- 330 *Non odium terrore movēs, nec frenā resolvit
Gratia. diligimus pariter, pariterque timemus.
Ipse metus te noster amat, justissime legum
Arbiter, egregiæ custos fidissime pacis,
Optime ductorum, fortunatissime patrum,*
- 335 *Plus jam plus domino cuncti debere fatemur,
Quod gener est, invictē, tuus. vincire corona:
Inferē te nostris contempto jure choreis.
Sic puer Eucherius superet virtute parentem:
Aurea sic videat similes Thermantia tedas:*
- 340 *Sic uterus crescat Mariæ: sic natus in ostro
Parvus Honoriades genibus confidat avitis.*

331 *Metus-amat*: pene oxymorum est: solent enim per vices se expellere amor & metus: quem metuunt odere &c. Sed nempe metus hic est reverentia, quæ metuit, ne alterius amorem & judicium perdat. Talis metus amat, placere studet &c.

332 *Legum arbiter*, non modo summus judex, qui arbitratur, utrum hæc lex ad illud factum accommodata sit? sed in primis, cui legislatariam auctoritatem certe ex parte imperator tribuit.

335 Delicata sententia, magis jam amabilis nobis & sanctus adeo videtur Honorius ideo, quod tuus gener est.

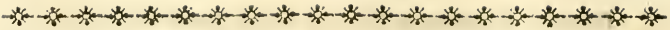
337 Rogat Stilichonem ut descendens aliquantum de suo fastigio inferere se & immiscere publicæ hilaritati, eamque hac ipsa communitate augere velit. Con-

tempto jure, non habita ratione juris tui, quo hic nihil opus est, ut ille Menas Horatianus Epod 4, 16 Othone contempto sedet in quatuordecim: quia lex Othonis theatralis ad ipsum applicari non potest.

338 *Eucherius* filius Stilichonis, ut *Thermantia* filia altera. Vid. de utrisque tabula generis Theodosii. Aurea soleinne Veneris epitheton, splendorem hic puellæ conciliat.

339 Vates fuit Claudianus, invitus licet. Exstincta non multo post Maria, in Honorii torum concessit foror Thermantia.

340 *Natus in ostro*, quem Græca felicitas πορφυρογέννητον vocat. Ceterum phantasia jucundissimam habet ultimus versus, populari usitatam, puto, omnibus, ex ipsa nempe haustam natura.

XI

CL. CLAUDIANI

IN NUPTIAS

HONORII AUGUSTI

ET

MARIAE FESCENNINA*)

ALCAICUM

P RINCEPS corusco fidere pulcrior,
 Parthis sagittas tendere certior,
 Eques Gelonis imperiosior,
 Quæ digna mentis laus erit arduæ?
 5 Quæ digna formæ laus erit igneæ?
 Te Leda mallet quam dare Castorem.

Prae-

* Fescennina ex MSS. primum *Pulm.* post *Heinsf.* epithalamium al. Epithalamium metro lyrico in nuptias Honorii Aug. & Mariæ *Baf.*
 1 clarior MSS. 2 mittere MSS. doctior MS.
 4 menti *Barth.* ex MS.

* Vid. dicta ad Carmen 9 princ. Ceterum de Fescenninorum appellatione, cum variant codices, forte dubitare liceat, utrum ea sit ab ipso Poëta. Petulantius, lascivius, obscenum adeo carmen, est Fescenninum. Hoc volunt Grammatici. Et fere pœnitet, quod reliqui in Thesaurio Stephano illud de media quadam & generaliori nominis significatione ex Prudent. in *Symm.* 1, 261. Nam potuit ille studiose & invidiæ causa posuisse nomen hoc de Liviæ cum Augusto nuptiis, quas improbet, & irrideat. Pudet fere Aufonii Consularis poëtæ & Christiani, si illius epithalamio intertexta fescennina cum his conferamus, petulantibus & illis quidem a 14, 25 sed nihil ad Aufonium.

3 Imperiosus est, qui imperium valide & cum effectu exercet, ut cum sui imperiosus vocatur *Tiberius initio imperii* Plinio 34, 8 & sibi imperiosus sapiens Hor. Serm. 2, 7, 83. Bonus eques, quales Geloni, imperiosus est equi.

6 Castorem equitum nunen omnes norunt ex Martialis versiculo, *Pollucem pugiles, Castora placet eques.* Dare, pro parere vel peperisse, habet respectum ad hoc, quod insignes homines sunt velut munera, quæ parentes terris impertiunt. Ceterum scholasticus hic etiam nimium est Claudianus, & satis habet in immensum auxisse omnia, parum curans τὸ πικρὸν & τὸ πρόπον. Nec puto illum defendi posse illo Virgiliano, *Ecl.* 4, 58 *Pan etiam Arcadia mecum*

cum

- Præfert Achilli te proprio Thetis.
 Victum fatetur Delos Apollinem.
 Credit minorem Lydia Liberum.
 10 Tu cum per altas impiger ilices
 Præda citatum cornipedem reges,
 Ludentque ventis instabiles comæ;
 Telis jacebunt sponte tuis feræ,
 Gaudensque sacris vulneribus leo
 15 Admittet hastam morte superbior.
 Venus reversum spernat Adonidem,
 Damnet reductum Cynthia Virbium.
 Cum post labores sub platani voles
 Virentis umbra, vel gelido specu
 20 Torrentiorem fallere Sirium,
 Et membra fomno fessâ resolveris:
 O quantus uret tum Dryadas calor?

Quot

11 prædo *Heins. poster. ex uno alteroque MS.* regas & ludant idem in
 utraque. Præda, reges, ludent etiam *Vic. Vien. Bas. cum rell.* 16 sper-
 nit -- damnat *al.* 18 jaces, cubes, vices *al.* voles etiam *Cuj.*

*cum si iudice certet, Pan etiam Ar-
 cadia dicat se iudice victum.* Ille
 enim est enthusiasmus poetæ, ar-
 gumento carminis, laudibus Au-
 gusti, vincere se sperantis agrestem
 Pana.

9 *Lydia*, quæ Bacchi majestatem
 vidit in suo Mida &c.

11 *Præda*, bestia quam venator
 persequitur: habet enim hoc nomen
 quasi domicilium in venatu.
Equus citatur, incitatur, præda,
 v. g. ceruo, quem ante se agit,
 videt, olfacit.

12 *Possis Hypallagen* putare,
pro venti ludent comis. Sed rectum
 est etiam *comæ ludunt*, saliunt,
 lasciviant, quia sunt *instabiles a
 ventis.*

14 *Sacra vulnera* a sacra vel di-
 vina (sic enim Dis illis placebat)
 manu inflictis. Nota est sæculi

Theodosiani etiam in legibus in-
 temperantia, & stolidi magnilo-
 quentia.

15 *Admittet hastam*, ut gladi-
 atores *recipere ferrum* jubentur.

17 *Virbii* fabula est *Aen. 7, 761*
 sq. Breviter, laceratum ab equis,
 & in lucem revocatum herbis Hip-
 polytum, nomine Virbii clam in
 silvis secum Diana habuit.

22 *Dryadas* arboribus, nomina-
 tum quereubus (*δρυοῦν*) assignari,
Naidas fontibus, tanquam genios,
 & tutelaria quædam numina, sed
 in Venerem non minus quam Sa-
 tyros & Faunos prona, lectores
 poetarum non potest fugere. Ille
anceps gradus pulchre exprimit flu-
 tuantem inter amoris cupidita-
 tem, & muliebrem modestiam
 animum.

- Quot æstuantes ancipiti gradu
 Furtiva carpent oscula Naides?
 25 Quis vero acerbis horridior Scythiis?
 Quis belluarum corde furentior?
 Quis, cum micantem te prope viderit,
 Non optet vltro servitium pati?
 Quis non catenas arripiat libens,
 30 Colloque poscat vincula libero?
 Tu si nivalis per juga Caucaſi
 Sævas petiffes pulcer Amazonas,
 Peltata pugnâs defereret cohors,
 Sexu recepto: patris & immemor
 35 Inter frementes Hippolyte tubas
 Strictam securim languida poneret,
 Et feminudo pectore cingulum
 Forti negatum folveret Herculi,
 Bellumque folus conficeret decor.
 40 Beata, quæ te mox faciet virum,
 Primisque feſe junget amoribus.

38 traderet *Baf. marg.*

40 nox *MSS. male.*

27 *Micantem* ad motum vegetum, nominatim ad vividum oculorum jubar, & universum ad illam velut lucem virtutis ex habitu omni & actione fulgentem refero.

34 *Sexu recepto*: reminiscerentur sui sexus, quem videntur ejurare alias, cogitarent se feminas esse, natura sua subiiciendas viris. *Hippolyte* Martis filia, Amazonum regina, cui balteum detraxit Hercules. Vid. Hygi. f. 30.

XII

Age cuncta nuptiali

Redimita vere tellus

Celebra toros heriles.

Omne nemus cum fluviis

5 Omne canat profundum.

Ligures favete campi,

Veneti favete montes,

Subitisque se rosetis

Vestiat Alpinus apex,

10 Et rubeant pruinae.

Athesis strepat choreis,

Calamisque flexuosus

Leve Mincius susurret,

Et Padus electriferis

15 Admoduletur alnis.

Epulisque jam repleto

Resonet Quirite Tibris,

Dominique læta votis

Aurea septemgeminas

20 Roma coronet arces.

Procul

13 lene *Vien. Bas. sed leve jam Vic.* 17 Quirine *Bas. sed Quirite jam Vic. & Vien.*

1 *Nuptiale ver*, ut *Anni genitalis hora* Plin. 9, 35. Ver floribus suis coronat terram uti sponsam mox parituram fructus &c.

3 *Heriles toros*, splendide: dominus, herus terrarum orbis est Honorius, hujus honori se exornat terra.

4 Observent, qui talia primum legunt, esse has strophas quincorum versuum, Anacreonticorum trium, quarti qui binis choriambis constet, quinti qui choriambocum Bacchio. Ultimi duo in unum

junguntur in Vicentina.

10 *Rubeant pruinae*, quibus adhuc albenz campi, rosis & floribus aliis.

14 *Electriferas alnos* Padi vocat non jam ex historia naturali, de qua satis jam tum constabat, sed ex fabula Phaëthonis & sororum Heliadum. *Alnos* vocat, quas alii *Populos*, vicina arborum genera, utraque forte ea tempestate ad Padi ripas frequentia.

19 Septem colles, quibus inaedificata est Roma, sunt quasi rotidem

- Procul audiant Iberi;
 Fluit unde semen aulae:
 Ubi plena laurearum,
 Imperio feta domus,
 25 Vix numerat triumphos.
 Habet hinc patrem maritus,
 Habet hinc puella matrem,
 Geminaque parte ductum
 Cæsareum flumineo
 30 Stemma recurrit ortu.
 Decorent vireta Bætin,
 Tagus intumescat auro,
 Generisque procreator
 Sub vitreis Oceanus
 35 Luxurietur antris.
 Oriensque regna fratrum,
 Simul Occidensque plaudat.

Placidæ

- 22 fuit *al.* 24 freta *Baf.* 29 flammeo *pri. edit.* flamineo *Baf.*
 & *al.* fæmineo *al.* 35 undis *al.* antris *Vien. marg.*
 & *Baf. marg.*

tidem illius capita, quæ coronat
 publica hilaritas.

21 *Iberi* sunt *Hispani*, unde ortus *Theodosius Comes*, avus *Honorii & Serenæ*. V. 8, 20. *Domus imperio feta* quæ plures peperit, a *Trajano* inde, *Imperatores & triumphales*.

30 *Stemma* illud *Cæsareum*, lineas illas, ut vocamus vulgo, imaginatur poëta instar fluminis infulam facientis. Caput est *Theodosius Comes*: hinc finditur flumen in duo velut brachia, aut rivos adeo, in *Theodosium Imp. & Honorium Serenæ patrem*: hi duo rivi denuo confluent, dum *Honorius Imp.* ducit *Serenæ* filiam.

Quod ortu flumineo recurrere h. e. denuo concurrere dicit *stemma Cæsareum*, videtur imaginem illi observatam fluvii ex duobus minoribus confluentibus orti, ut in vicina nostra *Vifurgis* coëuntibus hinc *Werra* hinc *Fulda* oritur.

33 *Generis procreator Oceanus* illustratur collatis 7, 176 & 8, 22.

34 *Vitreus*, in quantum *Oceani* epitheton est non modo ad pelluciditatem, sed ad colorem etiam viridem refertur.

36 *Oriens & Occidens* sunt regna duorum fratrum, cum *Orientem* *Arcadio*, *Honorio* *Occidentem* patet attribuisset.

Placidæ jocentur urbes,
 Quæque novo, quæque nitent
 40 Deficiente Phœbo.
 Aquiloniæ procellæ,
 Rabidi tacete Cori.
 Taceat sonorus Auster.
 Solus ovantem Zephyrus
 45 Perdominetur annum.

32 locentur, ferantur *al.* lætentur *vulg.* plane metro repugnet.
 42 rapidi *al.*

45 Pene est ut malim dividi tione poetica, dominetur per
 præpositionem, ut non sit compo- annum.
 situm *perdominetur*, sed transposi-

XIII

Solitas galea fulgere comas
 Stilicho molli nocte corona.
 Cessent litui, sævumque procul
 Martem felix teda releget.
 5 Tractus ab aula rursus in aulam
 Redeat sanguis patris officiis.
 Junge potenti pignora dextra.
 Gener Augusti pridem fueras,
 Nunc rursus eris focer Augusti.
 10 Quæ jam rabies livoris erit?
 Vel quis dabitur color invidiæ?
 Stilicho focer est, pater est Stilicho.

7 fœdera *Cnj.*

1 *Comæ fulgent galea*, i. fulgenti
 galea rectæ sunt: *molli corona* e flo-
 ribus mollibus texta.

6 *Patris officiis* Stilichonis opera,
 filiam suam Honorio desponsantis,
 cujus rei symbolum est, quod ipse

pater filiæ manum jungit manui
 generi.

12 Vel simpliciter Stilicho focer
 est Honorii, Mariæ pater: vel non
 mirum est Stilichonem esse socer-
 um Honorii, jam pater erat Ho-
 norio quod tutelam.

XIV

- A**ttollens thalamis Idalium jubar,
 Dilectus Veneri nascitur Hesperus.
 Jam nuptæ trepidat sollicitus pudor.
 Jam produnt lacrimas flammea simplices.
- 5 Ne cessa, juvenis, cominus aggredi,
 Impacata licet sæviat unguibus.
 Non quisquam fruitur veris odoribus,
 Hyblæos latebris nec spoliat favos,
 Si fronti caveat, si timeat rubos.
- 10 Armat spina rosas, mella tegunt apes.
 Crescunt difficili gaudia jurgio,
 Accenditque magis, quæ refugit, Venus.
 Quod flenti tuleris, plus sapit, osculum.
 Dices ô quoties, Hoc mihi dulcius,
- 15 Quam flavos decies vincere Sarmatas!
 Adspirate novam pectoribus fidem,

Manfu-

1 Poëtica quadam licentia *Idalium* est, quidquid Veneri vel sacrum vel carum est: neque enim ullus hic Geographiæ respectus locum habet. Sic *Olympium* vocant, quod Jovi carum vel simile volunt ostendere.

3 Non videntur simpliciter puellæ omnes metum illum simulare: sed cum fidelis matrum cura nihil magis studeat, quam custodire modestiam filiarum, solent illas metu quodam virorum in universum implere, vnde relinquatur nuptis etiam alterius minimum *vivi metuens certo federe castitas*. Hinc adsuetaione quadam et velut mechanica ratione, oritur ille *sollicitus pudor* &c.

4 *Flammea* illa h. e. flammei coloris vela subtilia cum sint, non

possunt continere largiores aliquantum *lacrimas*, quas pulchre vocat *simplices*, inscientiæ cujusdam & innocentiae vel veræ vel fictæ indices.

7 Observare licet in duabus similitudinibus *rosæ* & *mellis* illum oratorum & poëtarum morem, qui in redditionibus, et relationibus, non solent eundem tenere ordinem, qui est in protasi.

11 Notum est illud Petro. c. 15 *Nolo quod cupio statim tenere, Nec victoria mi placet parata*. Aliter Horat. Serin. 1, 2. 105.

16 *Adspirate* antiquum symbolum amoris & transfusarum velut mutuo animarum. Hinc dicti videntur illi Græcorum *Εισπνοια*, amore sancto inter se devincti.

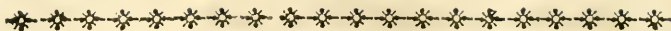
- Manfuramque facem tradite sensibus.
 Tam junctis manibus neſtite vincula,
 Quam frondens edera ſtringitur æſculus,
 20 Quam lento premitur palmite populus.
 Et murmur querula blandius alite
 Linguis aſſidui reddite mutuis.
 Et labris animam conciliantibus,
 Alternum rapiat ſomnus anhelitum.
 25 Amplexu caleat purpura regio,
 Et veſtes Tyrio ſanguine fulgidas
 Alter virgineus nobilitet cruor.
 Tum victor madido proſilias toro
 Nocturni referens vulnere prælii.
 30 Ducant pervigiles carmina tibie,
 Permiſſisque jocis turba licentior
 Exſultet tetricis libera legibus.
 Paſſim cum ducibus ludite milites.
 Paſſim cum pueris ludite virgines.
 35 Hæc vox ætheriis intonet axibus.
 Hæc vox per populos, per mare tranſeat:
 Formoſus Mariam ducit Honorius.

22 aſſiduis -- mutui *al.* aſſidue *it.* aſſiduo -- mutuis *al.* nunciis *al.*
 23 animum *al.* 25 careat *Vie.* Baſ. male. caleat jam *Vien.*
 35 inſonet *MS.* auribus *MSS.*

20 Hic verſus probat, non *opu-*
lum modo, ſed *populum* etiam ar-
 borem maritandis vitibus aptam, de
 quo aliquid adnotare me memini
 ad Colum. 5, 6. 4.

25 Merito ex hoc & ſimilibus
 poëtae noſtri locis concludit Can-
 gius Famil. Byz. p. 72, non obiſſe
 Mariam virginem, & nuptias col-
 locat in A. 394, Honorii decimum
 quartum.

XV

CL. CLAUDIANI

DE

BELLO GILDONICO *

LIBER

Reditus imperiis Auster, subjectaque rursum
Alterius convexa poli. rectore sub uno

Conspirat geminus frenis communibus orbis.

Junximus Europen Libyæ. concordia fratrum

5 Plena redit. patriis quod solum defuit armis,

Tertius occubuit nati virtute tyrannus.

Horret adhuc animus, manifesta que gaudia differt,

Dum stupet, & tanto cunctatur credere voto.

Nec

*) De bello Gildonis *MS.* 2 alterni ex *MS. Heinsh.* qui interpretatur utriusque. 3 conspirant gemini -- orbis al. 5 arvis al.

*) Huic carmini præfigebatur vulgo illud, quod Heinshiana exemplaria secutus posui pro præfatione libri II in Rufinum f. n. 4, ubi videri potest adnotatio. Ceterum neque hic ponere opus est, quidquid de Gildone & bello hoc aliunde scitur. Diligenter, ut solebat, collegit omnia contulitque & historicorum & legum & poëtæ nostri loca Jac. Gothofredus in Chronol. Cod. Theod. ad A. 596 & duo sequentes, in quos bellum incidit. Nos ea adferre satis habemus, quæ ad intelligentiam poëtæ necessaria sunt.

1 *Austrum* hic poni pro Africa, dubium non est, cum Gildo Comes, & magister utriusque militiæ per Africam, hic tyrannidem arripuerit (Arcadii nomine usus cui vindicare videri vellet Africam, quod colligas e Zosimo 5, 11. Cf.

hic 259) hic viduus sit. Hic est *alter polus*, cælum aliud, hic *alter orbis*, & *axis*, cui *geminus* Europe. Occidentem, qui *sub* Honorio *rectore uno* erat, dividit in Europen & Libyam. Sic infra 458 *Axem* (polum arcticum) & *Notum* ponit.

4 *Concordiam fratrum* interruperat erepta Honorio Africa, sub umbra certe Arcadii, vel Eutropii potius, qui Stilichonem studebat evertere. Vid. ad 236.

6 *Terris* est Gildo post Maximum & Eugénium a patre Theodosio victos.

8 *Cunctatur credere*, ut apud Hor. Ser. 2, 5. 100 *Et certum vigilans, Quartæ esto partis Ulysses Audieris. heres.* Sic Apulejus Met. 3 p. 57, 20 *Pric. Exsternatus atque attonitus -- descriptis diu pupulis an vigilaret? scire quærebat.* Sed omnium maxime huc pertinet sanctus poëta noster

- Nec dum Cinyphias exercitus attigit oras,
 10 Jam dōmitus Gildon. nullis victoria nodis
 Hæsit, non terræ spatio, non objice ponti.
 Congressum, profugum, captum vox nunciat una,
 Rumoremque sui prævenit laurea belli.
 Quo, precor, hæc effecta Deo? robusta vetusque
 15 Tempore tam parvo potuit dementia vinci?
 Qem veniens indixit hiems, ver perculit, hostem.
 Exitii jam Roma timens, & fessa negatis
 Frugibus, ad rapidi limen tendebat Olympi,
 Non solito visu, nec qualis jura Britannis
 20 Dividit, aut trepidos submittit fascibus Indos.
 Vox tenuis, tardique gradus, oculique jacentes
 Interius. fugere genæ, jejuna lacertos
 Exedit macies. Humeris vix sustinet ægris
 Squalentem clipeum: laxata casside prodit

L 3

Cani-

- 16 induxit *al.* Sed indixit *ex MSS.* & alio usu poeta *Heinsf.* proterit
MS. perdidit *al.* 17 exitium *al.* 19 vultu *al.* rura *Bas. marg.*
 21 latentes Interius, sedere *Vic. & MSS.* pulchre.
 24 cuspede *Cuj. ad Bas.*

Iter Psal. 126, 1 secundum Ebræos, *fuiinus instar somniantium.* Nam quid sibi velint Alexandrini & Vulgatus, cum *הרלמי* reddunt *παρακλημένοι* & *consolati*, non facile apparet: nisi, quod legisse videntur *מנהמי*.

9 Cinyphias Africanas, speciatim Syrticas oras signat, ubi Cinyphus fluvius. Nobilitarunt regionem *hirci Cinyphii* Virg. Ge. 3, 312 quorum pilis utebantur in usum ciliciorum.

12 Congressum, profugum, captum gradatio non minus elegans quam Cæsaris illa gloriatio, *Veni, vidi, vici.* Ad quam nos aliquando alutimus in ignavum militem, Namque venit, videt, atque fugit pro viribus hostem.

17 Fessa negatis frugibus Roma, quas interciperet Gildo, ne ex horreo illo Italiae Africa exporta-

rentur. Scribit ea de re Sidonius 4, 4 ad Stilichonem: *In metu sumus, ne obsit com meatibus annona-riis mediæ temporis mora, & perturbatio plebis oriatur.* quo nomine seditionem intelligi non dubito.

18 Rapidum vocat Olympum ob conversionis celeritatem.

19 Britannos & Indos nominat, ut maxime feros, & tarde ad reverentiam Romani nominis perductos.

21 Jacentes oculi, non modo languidi & demissi, sed profundius mersi, quod efficit fames, consumtis illis velut puluillis pinguibus, quibus sustinentur & ali-quantum exprimuntur oculi. Sed jam indicavi mihi placere magis latentes oculos: certe illud Interius ad oculos non ad genas refero.

24 Squalent clipeus a neglectu et incultu: huc pertinet etiam *plena rubiginis hostia.*

- 25 Canitiem, plenamque trahit rubiginis hastam.
Attigit ut tandem cœlum, genibusque Tonantis
Procubuit, tales orditur mœsta querelas:
„Si mea mansuris meruerunt mania nasci,
Jupiter, anguriis; si stant immota Sibyllæ
30 Carmina; Tarpejas si necdum respuis arces:
Advenio supplex, non ut proculcet Araxem
Consul orans, nostrave premant pharetrata secures
Susa, nec ut rubris aquilas figamus arenis.
Hæc nobis, hæc ante dabas. nunc pabula tantum
35 Roma precor. miserere tuæ, pater optime, gentis.
Extremam defende famem. satiavimus iram,
Si qua fuit. lugenda Getis, & flenda Suivis
Hæusimus. ipsa meos exhorret Parthia casus.
Quid referam morbive luem cumulosve repletos
40 Stragibus, & crebras corrupto fidere mortes?

Aut

- 25 canities al. 30 despicias al. 31 Oaxen al. sed ille Cretæ est.
38 horreret, horrebat, horrescit, horret jam al. 39 tumulos al.
sed cumulos probat Heins. Cf. 1, 110.

25 Canitiem ponit ut senium, senescere, consenescere, quod de tristitiæ effectibus solet ab optimis quibusque poni. Ab hoc senio est etiam quod trahit hastam, non vibrat, aut crispat, ne fert quidem aut gerit. Ad eundem languorem signandum pertinet illud Attigit ut tandem, post longiusculam reptandi moram, cœlum.

28 Meruerunt hic non posse significare, fecerunt aliquid, cujus merces, præmium certe, esset ætæternitas, res ipsa ostendit. Meruerunt, fato quodam propitio consecuti sunt.

29 Sibyllæ carmina, libri Sibyllini, quibus fata rei publicæ contineri, persuadebant populo, quos custodiebant, adibantque, si opus esset, aucto cum reip. incrementis numero, Duumviri, Decemviri, Quindecimviri sacrorum.

30 Tarpejæ arces, rupes, in quibus Capitolium, & templum Jovis.

31 Araxem, ubi sunt Scythæ, Bactriani: pharetrata Susa Parthorum urbs capitalis, qui arcubus ex equis utuntur: rubra arena maris Erythræi, s. Oceani, Parthorum & Indorum litora alluentis.

37 Getæ, Suevi, Parthi nationes inimicæ plerumque, certe parum pacatæ, propter communem tamen humanitatem miseras nostras lugere videntur. Sic nostri in describendo magno dolore dicunt, se neque hostibus optare tantum molestiæ. Cf. 8, 653. 18, 394.

40 Sidus pro cœli s. æris, τὸ περὶ χροῦτος temperie vel intemperie poni, non a poetis modo, sed aliis quoque, hic meminimus.

*Aut fluvium, per tecta vagum, summisque minantem
Collibus? ingentes vèxi submersa carinas,*

Remorumque sonos, & Pyrrhæ sæcula sensi.

Hei mihi, quo Latice vires, Urbisque potestas

45 *Recidit? in qualem paullatim fluximus umbram?*

Armato quondam populo, patriisque vigebam

Consiliis. domui terras, urbesque revinxi

Legibus. ad solem victrix utrumque cucurri.

Postquam jura ferox in se communia Cæsar

50 *Transtulit, & lapsi mores, desuetaque priscis*

Artibus in gremium pacis servile recessi,

Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,

L 4

Ut

41 an MS. 45 decidit al. & æquum fere jus habet utrumque verbum.

46 armatis quondam populis parumque al. etiam Vic.

47 hominesque, omnesque al. 50 clapsi al.

41 Per *tecta* intelligo non quæ anguste ita dicuntur & proprie, ubi sunt cantherii & regulæ: sed participiali, nec in solita & ipsa ratione, ea quæ *tecta* sunt ab cœli injuriis. Satis est molestiæ, si imas partes persuat, impleatque Tiberis. Si omnino *tecta*, ubi sunt regulæ, poëta intellexit, debuit, si modestus esse voluit, intelligere *tecta* in locis humilibus inter colles constituta.

43 *Pyrrhæ sæcula* uxoris Deucalionis. Respexit tota hac descriptione Hor. Car. 1, 2, quod hæc præsertim appellatio ostendit. Sed multo moderatius ille, *Terruit gentes grave re rediret sæculum Pyrrhæ*. Aliud est metuere *sæculum Pyrrhæ*, aliud *sentire*.

45 Phantasia pulcherrima in verbo *fluximus*, juncto cum *paullatim*, & cum *umbra*.

46 *Populus Romanus* quondam *armatus* erat totus, vigorem suum debebat *consiliis patriis* h. e. Patrum s. senatus. Negat Bentlejus ad Hor. Car. 3, 6. 20 hoc posse significari his verbis, & levissima mutatione, cui favent libri plures,

ita legit, *Armatis quondam populi patrumque vigebam Consiliis*. Ego patria *consilia* posse bono exemplo dici senatoriâ, non ausim confirmare nec refellere; sed nec damnariam antiquam lectionem, *patrumque vigebam consiliis*. *Armata consilia* pulchre respondent centuriatis comitiis.

49 Nescio quam sapienter, animose quidem poëta liberam remp. laudat, accusat Cæsarem tyrannidis, et ab Imperio unius cladem morum derivat.

51 *Servile* jungo cum *gremio*. Est quidem *gremium*, molle ut matris; est *pacis gremium*; attamen *servile*. Non est opus vel *servile* adverbialiter sumere cum Heinssio (ut *servile gemens* infra 365) vel *servire* cum Barthio substituere.

52 Pro meritis his Romæ, quod ea concessit in *servile gremium* (cf. 20, 96) Augusti, qui nomine Principis cuncta discordiis fessa sub imperium recepit (Tac. An. 1, 1) & illius successorum, hi dederunt illi *Libyam & Nilum*, h. e. classes illas frumentarias in mari infero constituerunt, quæ frumenta Æthiæ

- Ut dominam plebem, bellatoremque senatum
 Classibus æstivis alerent, geminoque vicissim
 55 Litore diversi complerent horrea venti.
 Stabat certa salus. Memphis si forte negasset,
 Pensabam Pharium Gætulis messibus annui.
 Frugiferas certare rates, lateque videbam
 Punica Niliacis concurrere carbasa velis: *Sed*
 60 Cum subit par Roma mihi, divisæque sumisit
 Aequales Aurora togas: Aegyptia rura
 In partem cessere novam: spes unica nobis
 Resabat Libye, quæ vix ægreque fovebat
 Solo ducta Noto, nunquam secunda futuri,
 65 Semper inops ventique fidem poscebat, Et anni.
 Hanc quoque nunc Gildon rapuit sub fine cadentis
 Autumni, pavido metimur cæcæ voto,
 Puppis si qua venit, si quid fortasse potenti
 Vel pudor extorsit domino, vel prædo reliquit.
 70 Pascimur arbitrio Mauri, nec debita reddi,

Sed

57 parilem al. 60 subito edit. ante *Sed*. diversaque al.

69 præda al.

& Aegypti in Italiam, portum præcipue Puteolanum, adveherent. Has classes *diversi venti* dum veris meridie in Aegyptum & Africam impellunt; vel inde referunt in Italiam, complent horrea, quibus Roma alitur. Lamprid. Commodus c. 17 Classem Africanam instituit, quæ subsidio esset, si forte Alexandrina frumenta cessissent. Sed de tota frumentatione & re annuaria Romana vid. Lips. Elect. I, 8.
 57 *Phavus annus*, annona ex Aegypto advecta, Gætulæ messes ex Africa.

60 *Subit*, succrevit altera nova & par antiquæ Roma, Constantinopolis: Aurora h. e. Oriens, Orientalis Imperii caput sumisit vestem Romanam, togas, classis frumentaria ex Aegypto iussa ire Constan-

tinopolin, Romanis relicta Africana, quæ spes ab hac classe pendens unice, solo noto vento ducta (cum Aegyptiam classem etiam juvaret Eurus) nunquam satis secunda &c. Opus est convenire fidem anni h. e. fertilitatem (Hor. Car. 3, 16. 30 *setgetis certa fides meæ*) & fidem venti.

66 *Metimur oculis*, & computatione spatii ac temporis, æstimationeque venti, conjecturam facimus, quando venire possint naves frumentariæ.

68 Idem Gildo, quatenus potens est dominus Africæ, generoso pudore aliquantulum annonæ sibi velut extorquet, indulget Romanis; quatenus prædo est, non comprehendere potest omnia, quædam relinquit.

*Sed sua concedi jactat, gaudetque diurnos,
Ut famulæ, præbere cibos, vitamque famemque
Librat barbarico fastu, vulgique superbit
Fletibus, Et tantæ suspendit fata ruina.*

- 75 *Romuleas vendit segetes, Et possidet arva
Vulneribus quæsitæ meis. ideone tot annos
Flebile cum tumida bellum Carthagine gessi?
Iccirco voluit contempta luce reverti
Regulus? hoc damnis, genitor, Canneusibus emi?*
- 80 *Incaustum toties lituis navalibus arsit
Hispanum Siculumque fretum? vastataque tellus,
Totque duces cæsi, ruptaque emissus ab Alpe
Pœnus, Et attonitæ jam proximus Hannibal urbi?
Scilicet, ut domitis frueretur Barbarus Afris,*
- 85 *Muro sustinui Martem, noctesque eruentas
Collina pro turre tuli? Gildonis ad usum
Carthago ter victa ruit? hoc mille gementis
Italice clades, impensaque sæcula bello,
Hoc Fabius fortisque mihi Marcellus agebant,*

L 5

Ut

- 79 egi al. conf. 24, 188. - 82 immixtus al. Cf. 26, 641. 85 Mauro
MSS. sed muro bene tuctur Heins. 87 hæc al. 88 bellis al.
89 simul al. sed mihi elegans, probaturque Heins.

74 *Librat*, suspendit fatalem ruinam et cladem Romæ ut in libra, cujus ipse deinde examen impellit quo placet.

75 *Romuleæ segetes* sunt in ipsis Africæ agris, quos devictos sibi tributarios & vestigales fecerant nepotes Romuli.

78 *Contempta luce*. Poterat tum scire Claudianus e Diodoro Siculo, (vid. p. 566 Westel.) de Regulo, quæ tradiderant Romani si non ficta, incertissima certe esse: sed servit scenæ ut Horat. 2, 5. 49 *Atqui sciebat, quæ sibi barbarus Tortor pararet.*

80 *Arfit fretum* audax certe me-

taphora: sed in qua non flamma spectatur, sed ille motus intestinus & turbidus, qui existit in concursu classium post signa lituis data concurrentium & inscentium omnia. Quid quod *candens aqua* placuit Columellæ 6, 5. 2 & 12, 53. 4. quidni *fretum* poetæ ardeat? Hoc ergo Roma dicit, frustra sunt, bella, clades, victoriæ, si mihi fame pereundum est, si Gildo potest mihi interciperere alimenta.

86 *Collina turris*, de porta Collina, ut Juven. 6, 291.

88 *Ter victa Carthago* respicit ad tria bella Punica.

- 90 *Ut Gildo cumularet opes? haurire venena
Compulimus dirum Syphacem, fractumque Metello
Traximus immanem Marii sub vincla Jugurtham.
Et Numidæ Gildonis erunt? proh funera tanta,
Proh labor! in Bocchi regnum sudavit uterque*
- 95 *Scipio. Romano vicistis sanguine Mauri.
Ille diu miles populus, qui præfuit orbi,
Qui trabecas, & sceptrâ dabat, quem semper in armis
Horribilem gentes, placidum sensere subactæ.
Nunc inhonorus, egeus, perfert miserabile pacis*
- 100 *Supplicium, nulloque palam circumdatus hoste,
Obsessi discrimen habet. Per singula letum
Impendet momenta mihi, dubitandaque pauci
Præscribunt alimenta dies. heu prospera fata,
Quid mihi septenos montes, turbamque dedisti*

Quæ

93 ut -- eantconj. Heinsf. 94 pro dolor *al.* sed labor ex MSS. & ratione Heinsf. 101 adit conj. Heinsf. 103 fati conj. Heinsf. & laudat exempla. 104 dedisti, Jupiter: dedistis, fata, *al.*

91 *Syphacem* & *Pedia* lex respuit, & fides historiæ. Doctior fuit Claudianus, quam ut ignoraret *victi monimenta Syphacis* Propert. 3, 9. 61. Non ignoravit, quid de morte Syphacis Polybius tradiderit, & dissentiens ab illo Liv. 30 extr. Neque rara sunt in poëta nostro mutando, interpolando audaciæ veterum descriptorum specimina. Itaque placet Barthii conjectura, probata etiam Brouckhuisio ad Prop. l. c. *dirum Annibalem*, quo & versui consulitur & historiæ. Qui *Syphacem* hic inculcavit, ille forte somniabat aliquid de Sophonisba Syphacis uxore, cui, cum servare eam non posset, veneni poculum misit novus maritus Masinissa ap. Liv. 30, 15.

92 Pulchra brevitate totum Salustii Jugurtham comprehendit. Numidæ, ad quos domandos Metello & Mario opus fuit, a Gil-

done, barbaro homine, nobis eripientur?

94 *Devictis*, utriusque Scipionis opera, Pœnis, caput erexit Bocchus; Romano sanguine in bellis cum Jugurtha fuso, Mauri vicerunt. Hoc ferendum erat: fideles enim amicos sibi hic paravit resp. Sed, quæ nunc fiunt, indigna sunt.

98 Secundum illud Virgilianum Aen. 6, 854 *Parcere subjectis, & debellare superbos*: & mox in mente fuisse Poëtæ debet Juven. 6, 292 *Nunc longæ patimur pacis mala*. Nam *miserabile pacis supplicium* videtur significare, intermissas per pacis tempus exercitationes bellicas.

102 *Dubitanda alimenta* tanquam terminum quandam præfiniunt et *præscribunt pauci dies*, dubium est, utrum post paucos dies alimenta necessaria superfutura sint.

- 105 *Quæ parvo non possit ali? felicior esset
Angustis opibus. mallet tolerare Sabinos,
Et Veios. brevior duxi securius ævum.
Ipsa nocet moles. utinam remeare liceret
Ad veteres fines, & moenia pauperis Anci.*
- 110 *Sufficerent Etrusca mihi, Campanaque culta,
Et Quinti, Curique seges, patriæque petenti
Rusticus inferret proprias Dictator aristas.
Nunc quid agam? Libyam Gildo tenet, altera Nilum.
Ast ego, quæ terras humeris, Pontumque subegi,*

De-

114 numeris, armis, juvenis conjecturæ Criticor.

106 *Sabinos & Veios* tanquam vicinos, liberos, interdum hostes: *brevior*, minor, frequenti hoc ævo figura.

109 Comparat Barthius Hor. Car. 4, 7. 15 ubi *Ancum divitem* dici ait. Non repugnaret illud Claudiano, cum Ancus illis temporibus *dives*, comparatione autem Imperatorum post Cæsarem pauper vocari potuerit. Sed in melioribus libris Horatii est *dives Tullus & Ancus*.

111 *Quinctius* ille & *Curius* dictatores ab aratro. Illud *petenti patriæ* non satis expeditum est. Pauper uterque non potuit frumentis suis sublevare patriam: non videretur igitur hoc sibi velle poeta, Roman malle famem suam levare de latifundiis veterum dictatorum suorum, quæ illi nulla haberent: sed *petenti* intelligam *ipso*; patriæ ipsos imploranti, & dictaturam illis offerenti, inferebant ipsi segetes suas: quo tempore patria ipsos petebat, eo illi occupati erant in messibus colligendis & invehendis in urbem frugibus. Hanc imaginem mavult poeta, quam illam de aratro, quia hic de annonæ caritate ejusque remediis præsentibus, sermo est. Hoc igitur sæculum redire optat Roma. Plin. 18, 3 *Manii Curii post triumphum, im-*

mensumque terrarum adjectum imperio nota concio est, perniciosum intelligi civem, cui septem jugera non essent satis. — Avanti quatuor sua jugera — Quinctio Cincinato viator attulit dictaturam etc.

113 *Alera* Roma, Constantino-
polis, Nilum, Aegyptum tenet,
& frumenta inde accipit.

114 *Humeris* Roma quomodo subigere terras potuerit, cum non statim appareat, proximum huic erat *numeris*, quomodo novimus vocari interdum milites, quatenus in numeros relati sunt; *juvenis* maxime facit ad sensum, & opponitur *senectæ*: sed quomodo in *humeris* inutatum sit, non reperias. Nihil est ergo melius quam servare lectionem omnium librorum, & ad eam illustrandam adhibere cum Barthio inscriptionem statuarum Sesostris apud Herodotum 2, 106 *ἐγὼ τήνδε τὴν χώραν ὤμοισι τοῖσι ἐμοῖσι ἐχτησάμην*. Latos humeros fortitudinis notationem habere, humerorum in armatura frequentem esse apud patrem poetarum mentionem, constat. *Quin* juncturam lacerti cum humero esse cardinem omnium pene motuum in pugna, quis non videt. Hinc *fortes humeros* vocat Virg. Aen. 9, 364.

- 115 *Deseror. emeritæ jam præmia nulla senectæ.*
DI, quibus iratis crevi, succurrite tandem,
Exorate patrem: tuque ô, si sponte per altum
Vestæ Palatinis mutasti collibus Idam,
Prælatoque lavas Phrygios Almonæ leones,
- 120 *Maternis natum precibus jam flecte Cybelle.*
Sin prohibent Parcæ, falsisque elusa vetustas
Auspiciis, alio saltem prosternite casu,
Et pœnæ mutatae genus. Porfenna reducat
Tarquinius. renovet ferales Allia pugnas.
- 125 *Me potius sævi manibus permittite Pyrrhi.*
Me Senonum furiis, Brenni me reddite flammis.
Cuncta fame leviora mihi.,; Sic fata, refusis
Obtineuit lacrimis. mater Cytherea, parensque

Flet

117 quæ vesta p. a. e MSS. Heinsf. *gnae marg. Bas.*

124 cædes al. feralis Acilia pugnas marg. Bas. 125 prosternite al. quod jam est v. 123. committite al. permittite etiam Bas. marg.

116 Quod *DI* iratis fit, vel caret successu, vel successum habet noxium suo domino. Male sibi evenisse queritur incrementa sua.

118 Mater Deorum *Idæa* s. *Phrygia* quæ eadem *Cybele*, *Cybelle*, *Cybebe*, Romanæ evocata e libris Sibyllinis. Vid. Liv. 29, 11 & 14. Prætulit illa Dea Almonem fluvium, quem Tiberis prope Romanam recipit, aquis Phrygiæ, Maeandro, Marfyæ, Lyco. Suum enim Almonem etiam Phrygiæ fuisse, frustra, credo, putavit Delrius. Ceterum solemne Romanum ex illa prima lavatione matris quam cum tota fabula describit Ovid. Fast. 4, 337, ortum, quod Kalendarium vetus ponit in VI Kal. April. nomine LAVATIO. An inde ortum in ecclesia Ro. festum Purificationis τῆς Θεοτόκου? De hoc solemnibus vid. Vales. ad Ammian. Marcell. 23, 3 p. 386 & Spanh. ad Callim. Lau. Palladis 1 p. 526.

120 Meminerimus, Romam agere cum Matre Iovis, ut filium

hunc suum flectat quo ipsam exitio liberet. Sin hoc, si liberationem simpliciter negent fata, quæ sunt supra Jovem; exitii certe genus ut mutari petat. Fortiter mori vult filios suos Roma non fame languescere & perire: ut nostri heroës optant in acie in lecto, quod ajunt, gloriæ mori.

123 Qui hic sentit, se in his nominibus laborare: ille illico deposito poëta Florum aut Eutropium in manus sumat, neque redeat ad Claudianum ante, quam prima sæcula Romana percurrerit.

127 *Refusas lacrimas* intelligere possumus quasi retro fusas, reorptas, repressas certe interit: sed potuit poëta etiam voluisse denuo fusas, cum inter agendum stetissent, jam vero nova quasi unda erumperet.

128 Pœniteret me lacrimarum Martis, nisi pater esset, nisi inter Veneris suæ & aliarum. Dearum lacrimas versaretur.

Flet Mavors, sanctæque memor Tritonia Vestæ.

130 Nec sicco Cybele nec stabat lumine Juno.

Mærent Indigetes, & si quos Roma recepit

Aut dedit ipsa Deos. Genitor jam corda remitti

Cœperat, & sacrum dextra fedare tumultum:

Cum procul infans quatiens ululatus axem,

135 Et contusa genas, mediis apparet in astris

Africa. rescissæ vestes, & spicea passim

Serta jacent. lacero crinales vertice dentes,

Effractum pendebat ebur. talique supernas

Irrupit clamore fores. „*Quid magne moraris*

140 *Jupiter, avulso nexu, pelagique solutis*

Legibus, iratum populis immittere fratrem?

Mergi prima peto. veniant prærupta Pachyno

Æquo-

132 corde al. Sed merito Gracismuni corda prætulit Heinsf. 135 con-
fusa, concussa, conscissa, discissa al. contusa ex MSS. & aliorum usus
probat Heinsf. 138 et fractum al. superbas al. 139 irrumpit al.
142 prorupta conj. Heinsf.

129 Tritonia Pallas est, cujus parvulum signum Palladium (παλλὰδίων forma deminuta) in Vestæ templo servabatur. Indigetes v. g. Fauni Aeneas, Romulus: recepit Roma Aesculapium & postea Ili- dem; dedit Julium Cæsarem & ce- teros, qui consecrati sunt Impera- tores.

135 Sacrum tumultum appellat perturbationem, fletus, querelas deorum dearumque: hunc dextra sedat Jupiter, κατασείει, manu si- lentium poscit.

136 Spicea sarta symbolum ferti- litatis Africanæ usitatum. Crina- les dentes h. e. ebur effractum in exuviis capitis elephantini, quas pro casside in capite gerit Dea Africa, pendent negligenter quasi defluentes, non erecti sunt velut ad pugnam, quo situ illi exhiben- tur in nummis antiquis Alexandri M. tum gentium Cæcilix, Cestix, Eppix; in primis in nummo Au-

gusti ap. Morell. Tab. 50, 5. Adeo nummi antiqui fidem scriptorum firmant, & contra nummis aucto- ritatem faciunt boni poetæ. Quod crinales vocat dentes, potuit ima- ginari illos, tanquam cincinnos quosdam, aut tanquam acus crina- les: ut Medusa habet pro crini- bus angues, ita hic in loco crini- um sunt dentes ebori.

141 Anulse nexu solutis vinculis, quibus devinctum ordinatumque continetur hoc universum, rupto federe inter fratres Jovem, Ne- ptunum, Plutonium inito, ne al- ter alterius fines turbet: adeo ut modo Neptunus ditionem Jovis, qua Africa est, invadat.

142 Veniant a Pachyno, quod proximum Afris Siciliae promun- torium est æquora vel prærupta, ut præruptus aquæ mons Aen. 1, 109; vel prorupta prorumpentia eodem sensu: sed prius videtur melius quia terribilius.

- Æquora. laxatis subsidunt Syrtibus urbes.*
Si mihi Gildonem nequeunt abducere fata,
 145 *Me rape Gildoni. felicior illa perustæ*
Pars Libyæ, nimio quæ se munita calore
Defendit, tantique vacat secura tyranni.
Crescat zona rubens. medius flagrantis Olympi
Me quoque limes agat. melius deserta jacebo
 150 *Vomeris impatiens. pulsus dominantur aristis*
Dipsades, & sitiens attollat gleba cerastas.
Quid me temperies juvit? quid mitior æther?
Gildoni fecunda fui. jam Solis habentæ
Bis jenas torquent hiemes, cervicibus ex quo
 155 *Hæret triste jugum: nostris jam luctibus ille*
Confenuit, regnumque sibi tot vindicat annos:
Atque utinam regnum! privato jurè tenetur,
Exigui specie fundi, quod Nilus & Atlas

Dissi-

145 præustæ MS.
Cuj.146 medio MS.
156 confuevit al. annis al.
158 exilis al.150 aratrix al. aristis etiam
157 tenemur al.

143 *Syrtes* aggerem præstant terris, quas præcingunt: his *laxatis* solutisque irruunt undæ, urbes submergunt.

145 *Me rape Gildoni*, Perde me, ne Gildo habeat ac perdat. Eripitur hosti, qui ante moritur quam in potestatem hostis perveniat.

147 *Vacat* vacua est cultoribus, frugibus, bonis aliarum regionum; sed ob id ipsum etiam *secura tyranni* hujus & cujuscunque alterius.

148 *Medius limes flagrantis Olympi*, Zona torrida exulta caloribus (ut tum adhuc putabatur) me quoque *agat*, auferat, involvat, ut pars illius sim. Ut ante submergi fluviis maritimis, ita hic ardoribus exuri mavult, quam servire Gildoni.

151 *Dipsades* a siti intolerabili,

quam ictis inferunt dictæ, & *cerastæ*, corniculatæ serpentes nobilitatæ præsertim Lucani versibus V. G 9, 610-716. Utrumque genus junxit 9, 851 *Pro Casare* pugnant *Dipsades*, & peragunt civilia bella *cerastæ*. *Gleba sitiens* simpliciter terram aridam indicat: hæc *attollit cerastas* h. e. generat, nutrit, incitat ut attollant se ad nocendum.

156 *Confenescere* alias ad decrementum virium & velut senilem inarcorem pertinet: sed hic inveteratam potentiam notat ætate ipsa confirmatam.

158 *Specie fundi*, ut instar fundi. Non potest *regnum* vocari potestatis quam Gildo arripuit exercetque; possidet ille instar patrimonii totam Africanam, quam terminis quibusdam & finibus describit Poëta, inter *Nilum* & *Atlantem*,

- Diffidet. occiduis quod Gadibus arida Barce,*
 160 *Quodque Parætonio secedit litore Ganges,*
Hoc sibi transcripsit proprium. pars tertia mundi
Vnius prædonis ager. distantibus idem
Inter se vitiiis cinctus; quodcumque profunda
Traxit avaritia, luxu peiore refundit.
 165 *Inflat terribilis vivis, morientibus heres,*
Virginibus raptor, thalamis obscœnus adulter.
Nulla quies. oritur præda cessante libido,
Divitibusque dies, & nox metuenda maritis.
Quisquis vel locuples vel pulcra conjuge notus,
 170 *Crimine pulsatur falso. si crimina desint,*
Accitus conviva perit. mors nulla refugit
Artificem. varios succos spumasque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
Gramina. Si quisquam vultu præsentia damnet,
 175 *Liberiusve gemat, dapibus crudelis in ipsis*

Emi-

161 transcribit: *al.* 171 *ascitus al. accitos Bas. marg.* 175 *dap.*
crud. herilem al. quod placebat Heinso.

tem, inter *Gades* & *Barcen*, quæ est in *Cyrenaita*: sed quod addit inter *Parætonium* *Marmaricæ* urbem, & *Gangen* nescio quid sibi velit. *Gangen* quidem certe *Indiæ* flumen intelligere nemo potest, qui *Gildonis* res ex *Zosimo* 5, 11 & *Orosio* 7, 36 cognoverit, vel ex ipso adeo nostro poëta. Verbo, aut *Ganges* alius etiam loci nomen est circa Occidentem *Africæ*, aut corruptum est, ex nomine vicino. Si *Tanger* hodiernum *Tangis* tum dicta esset, non *Tingis*, eo nos conjectura duceret.

170 *Pulsari crimine*, ut peti, ut actione aliquem *pulsare* dicunt *ICri.* *Quin Ter. Phor.* 1, 1. 13 *Tum Geta ferietur a iio munere*, i. multabitur.

171 *Conviva perit veneno*: mortis a veneno nullum genus fugit

hunc artificem. Accusat artis venificæ *Gildonem*, quam nobilis venenaria, *Locusta* illa *Agrippinæ* scelerum ac *Neronis* ministra tenuit, (vid. *Tac. A.* 12, 66) qua superiori ætate *Vicina* illa (*Voisin*) apud *Gallos* infamata est.

172 *Spumæ* a *spuendo* dictæ, ut *sputa*. Videtur non ignorasse poëta, venenum illud quod morsis ab animali venenato vel rabioso nocet, inesse in saliva quadam inter *gingivas* & *dentes* hærente & ipso morfu infusa in sanguinem. E *spuma* *Cerberi* natum *aconitum* *Ovid.* *Met.* 7, 415. *Virides* intelligo, ut cum felle comparatur illud venenum.

173 *Novercarum* *vetus infamia*. *Ovid.* *Met.* 1, 147 in descriptione *ferreæ ætatis*: *Lurida terribiles miscent aconita novercæ*.

*Emicat ad nutum stricto mucrone minister.
Fixus quisque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas, incertaque pocula pallens
Haurit, & intentos capiti circumspicit enses.*

180 *Splendet Tartareo furialis mensa paratu,
Cæde madens, atrox gladio, suspecta veneno.*

*Ut vino calefacta Venus, tum fevior ardet
Luxuries: mistis redolent unguenta coronis.*

Crinitos inter famulos pubemque canoram

185 *Orbatas jubet ire nurus, nuperque peremptis
Arridere viris. Phalarin, tormenta que flammæ
Profuit, & Siculi mugitus ferre juvenci,
Quam tales audire choros. Nec damna pudoris
Turpia sufficiunt. Mauris clarissima quæque*

190 *Fastidita datur. media Carthagine ductæ
Barbara Sidoniæ subeunt connubia matres.
Æthiopem nobis generum, Nasamona maritum*

Inge-

179 lateri al. 182 urget al. 184 plebemque MSS. decoram MSS.
187 tiranni Cuj.

176 *Emicat* simul celeritatem ad-
filiensis ministri, & ferri splendo-
rem notat.

177 *Fixus toro* unusquisque,
propter metum commovere se non
audens, non capit aut sumit hila-
riter & cum appetentia quadam
epulas, sed *libat*, delibat, parce
summisque labris modo attingit,
partim mala venena (hæ sunt *car-
nifices epulae, incertaque* i. pericu-
losa *pocula*) metuens, partim suspi-
ciens clanculum, quasi impenden-
tes suo, ut quondam in Dionysii
convivio Damoclis, capiti gladios
metuens.

182 *Criniti famuli*, pueri deli-
cati, comati, cirrati, iidem sym-
phoniaci.

186 *Arridere viris nuper perem-*

tis, emphasin habet, quasi præsen-
tibus illorum cadaveribus & in
conspectu positis *arridere* jussæ &
coactæ essent mulieres.

187 *Siculus juvenens*, æneum il-
lud bovis simulacrum a Perillo ita
factum, ut igne subiecto crucia-
tus qui inclusus erat, pro ejulatu
humano, mugitus de naribus tau-
ri prorumperet.

189 Non satis est Gildoni imini-
nuisse pudorem mulierum: quas
ipse, postquam abusus est, fastidit,
etsi sint *clarissimæ*, consulari loco,
prosternit Mauris barbaris. Ob-
servemus, *Sidonia matres*, matro-
nas Carthaginenses hoc sæculo
non, ut olim barbaras habitas,
sed cives, ut erant, & cultu omni
Romanis nihil inferiores.

Ingerit. exterrēt cunabula degener infans.

His fretus sociis, ipso jam principe major

195 *Incedit. peditum præcurrunt agmina longe.*

Circumdant equitum turmæ, Regesque clientes,

Quos nostris ditat spoliis. proturbat avita

Quemque domo, veteres detrudit rure colonos.

Exiliis dispersa feror. numquamne reverti

200 *Fas erit, errantesque solo jam reddere cives?.,*

Iret adhuc in verba dolor, nisi Jupiter alto

Cœpisset folio. voces adamante notabat

Atropos, & Lachesis jungebat stamina dictis.

„Nec te, Roma, diu, nec te patiemur inultam.

205 *Africa. communem prosternet Honorius hostem.*

Pergite securæ. vestrum vis nulla tenorem

Separat: & soli famulabitur Africa Romæ.

Dixit,

193 discolor al. degener etiam *Euf. marg.* 197 perturbat al. 200 fas erit? imperfecto versu, ac deinde: Errantesque solo natali r. c. MS. Fas erit, atque solo nat. r. c. al. F. e. errantes n. r. c. *Prò jam,* me vel mi al. 204 inultas al.

193 Ipsa *cunabula* lineæ, culcitellæ, fulmenta, quibus foventur infantes, *exterreri* videntur, ac perhorrescere infantem hybridam insoliti coloris, figuræ pene monstrosæ, ex dispari semine ortum, semi-Maurum & semi-Pænum.

201 *Iret adhuc in verba dolor,* diutius questura videbatur Africa, nisi interpellasset Jupiter.

202 *Atropos* quæ immutabilitatem fati, *verti nescii,* notat, excipit *dicta* Jovis, hæc enim sunt facta, in tabulis *ex adamante* i. ferro, ut 20, 165. Apud Ovid. *Met.* 15, 810 in templo *Parcarum* sunt *Ex ære & solido verum tabularia ferro.* Illic *inclusi adamante perevni Fata* legit Cæsaris Jupiter, quæ ne in *Veneris* quidem gratiam mutare potest. Multo noster decentius *Atropo* dat negotium notandi ada-

mante voces Jovis, & *Lachesi* ut *stamina* sua illius *dictis* jungat, talia ducat, qualia jubet Jupiter.

206 An *Pergite* est *διατελαίρε,* perpetuo securæ este in posterum? Non satis placet: nam cum ea dicerentur, non erant securæ. Potius *Pergite* est *πρόσβουδε,* ut in *Gloss.* sicut Cic. ad *Her.* 4, 51. *Liv.* 22, 53 dimittit supplicantes.

206 *Tenorem* dicit de mutuo nexu *Romæ & Africae,* mutuisque subsidiis. Est enim *tenor* velut *continuitas,* *συνέχεια,* cum sine interstitio res sibi succedunt. *Colum.* 1, 6. 20 *Vina* *celerius venescunt,* quæ *fumi* quodam *tenore* *præcocem maturitatem* trahunt. *Plin.* 14, 2 f. 4, 3 *Vifula* (vitis genus) *impatiens variantis cæli;* sed *contra tenorem unum alioris æstusue constantis.*

- Dixit, & afflavit Romam meliore juvena.
 Continuo redit ille vigor, seniique colorem
 210 Mutavere comæ. solidatam crista resurgens
 Erexit galeam, clipeique recanduit orbis,
 Et levis excussa micuit rubigine cornus.
 Humentes jam Noctis equos, Lethæaque Somnus
 Frena regens, tacitoolvebat sidera curru.
 215 Jam duo Divorum proceres, majorque minorque
 Theodosii pacem laturi gentibus ibant:
 Qui Jovis arcános monitus, mandataque ferrent
 Fratribus, & geminis fancirent fœdera regnis.
 Sic cum præcipites artem vicere procellæ,
 220 Assiduoque gemens undarum verbere nutat

De-

- 212 levis & conj. Heins. conus Bas. & al. 214 gerens marg. Bas. cur-
 sū al. lapsū MS. 216 Theodosii Bas.
 220 motat, mutat al.

208 *Afflatum* dicunt de præsentī potestate Dei in utramque partem, ubi vel bonum quiddam vel malum subito & levissimo motu, sine machinatione, confertur, vel infertur. Illius exemplum Aen. 1, 591 *Namque ipsa decoram Casariem Genetrix* (Venus suo Aenæ) *lumenque juventæ Purpureum, & latus oculis afflarat honores.* Potest videri respexisse h. l. noster, sed non assecutus est divinum carmen Maronis. Sed & in malam partem Petro. c. 2 *Loquacitas --- animos juvenum ad magna surgentes velut pestilenti quodam sidere afflavit.*

210 An hæc respondent v. 24 de *laxata casside*, per quam apparebant cani? nunc *solidata* est & bene commissa. Deinde hic est Hypallage. nam galea proprie cristam erigit, non crista galeam. Nempe *crista resurgens* erectam ostendit galeam.

211 *Candere* magnum splendoris gradum ostendit, ut *ardere* & si-

milia. *Cornus* porro totam hastam ostendit: *rubigo* enim ad ferrum & spiculum illius pertinet. Ut nostrum *Spies* proprie acumen ferreum notat, toti tamen instrumento nomen dat. Qui *conus* legerunt, intellexere partem galeæ, cui crista infixa est. Sed hujus non videtur mentionem facturus fuisse poëta post clipei mentionem interpositam.

215 *Senior Comes Africa*, pater *minoris* Imperatoris: utrique divi, certe a poëta nostro ἀποθεωθέντες s. consecrati. Sed quidni præstiterit Imperator Theodosius ipse Patri suo honorem, quem suo Trajanus, de quo Spanhem. Diff. 11 p. 328. *Theodosii* non Latinis modo placere, ut *Lautumiae*, *Laudicea*: sed etiam Græci ita, V. G. Anthol. 4, 4 Θεοδοσία. Vid. Maittaire de Dial. Dor. p. 158, C.

218 *Geminis regnis* Occidentis & Orientis, quæ miscebant & inter se committebant Rufinus, Sticho etc.

Descensura ratis, cæca sub nocte vocati
 Naufraga Ledæi sustentant vela Lacones.
 Circulus ut patuit Lunæ, secuere meatus
 Diverfos. Italas senior tendebat in oras.

225 At pater, intrantem Pontum qua Bosporus arctat,
 Arcadii thalamis, urbique illapsus Eoæ.

Quem simul ac vidit natus (nam clara nitebat)
 Cynthia) permisto tremuerunt gaudia fletu,
 Complexuque fovens, quos non speraverat, artus,

230 „O mihi post Alpes, nunc primum reddite, dixit,
 Unde tuis optatus ades? da tangere dextram,
 Qua gentes cecidere feræ. Quis tale removit
 Præsidium terris? ut te mortalia pridem
 Implorant, lugentque piùm, fortemque requirunt!;

235 Cui pater in tales rupit suspiria voces:

„Hoc erat? in fratres medio discordia Mauro

M 2

Nasci-

221 descessura MS. unde Heinsf. conj. descessura & desiderare sic adhiberi ostendit. Descensura MS. 222 ostendunt bella dracones marg. Bas. mira corruptione. 224 ad ovas al. 226 elapsus Vic. 227 simul ut al. 234 longeque al. 236 hoc erat in fatis al.

221 Noctem vocat, credo, non propriam modo, sed eam, quæ etiam interdum ingruere videtur a densis nubibus.

222 Ledæ filii Castor & Pollux, quæ Tyndaro Spartano regi nupta erat, unde ipsi Lacones, Ἰωνῆες naufragorum, noti etiam ex Hor. Car. 1, 3. 2. 1, 12. 25.

223 Circulum posuit pro orbe, nam solidi illi Planetarum orbes sua habent foramina, per quæ transeundum est, si quis a superis ad nos velit descendere. Ultimus qui terram nostram complectitur, lunæ orbis est, intra quem mortalia sunt omnia, inconstantia, fluxa etc. Illa foramina s. κόμια sunt, ut videtur, in nodis Eclipticæ & Aequatoris: certe descensui animarum assignabant κόμια ad signum cancri, ascensui autem al-

terum ad capricornum. Vid. Porphyr. de antro Nymphar. p. 120 Barnesf.

225 Intrantem vocat pontum, quia perpetuo e Ponto Euxino defluere in Hellespontum & Aegeum mare observatur. Vid. Strabo 1 p. 34. Ceterum Constantinopoleos hic situm indicari apparet, quæ Eoa urbs vocatur h. e. caput Orientis Imperij.

229 Non sequitur hic Homerum & Virgilium Claudianus: solidum dat corpus Theodosio.

236 In fratres non tantum inter fratres, sed contra illos, ut sua invicem grassentur in viscera, nascitur discordia, medio Mauro, Gildone, qui Arcadio vel potius Pædagogo illius Eutropio subornante, tenebat Africam. V. dicta ad princ. & v. 4. Mundus hic est im-

- Nascitur, & mundus germanaque diffidet aula?
Gildonisne salus tanti sit palma furoris?
Scilicet egregius morum, magnoque tuendus,*
240 *Et cujus meritis pietas a fratre recedat. ?
In primo genitore, vide, civile calebat
Diffidium. dubio stabant Romana sub ictu.
Quis procul Armenius, vel quis Mæotide ripa
Rex ignotus agit, qui me non juvit euntem?*
245 *Auxilio fovere Getæ, venere Geloni.
Solutus at hic non puppe data, non milite missō
Subsedit fluitante fide. si signa tulisset
Obvia, detecto submissius hoste dolerem.
Resistit in speculis fati, turbaque reductus*

Li-

238 causa al. palma etiam Cuj. 240 et quovis Vic. Fuit in MS. quojus. Pi. infracta Vic. & pleriq. editt. in fratre Vien. & MSS. ap. Heinsf. a fratre Bas. marg. Claver. & MSS. ap. Heinsf. fraterna conj. Heinsf. 244 erat Bas. marg. 245 favere al. 246 pube Bas. marg. 247 perisset al. tulisset MSS. aliquot ap. Heinsf. 248 defecto al. dejecto al. defenso Bas. marg. & al. detecto omnes MSS. & prima editt. etiam Bas.

imperium Romanum, germana autem fratrum, Arcadii Gildonem tuentis, & Honorii, eum oppugnantis. Sic salus Gildonis sit palma furoris h. e. belli inter fratres, pretium victoriæ Arcadii est salus Gildonis conservata; Honorii, eadem eversa. Quibus placuit causa, quantum ad sententiam nihil mutant: sed palma magis poeticum est.

240 Gildo is est cujus propter merita recedat pietas in fratrem a fratre altero, propter quem desinant fratres pii esse erga se invicem.

241 In primo genitore, vide: ut dicitur primo vere; nam hoc modo vult, primum in genitore hoc considera: se ipsum intelligit, & revocat Arcadio in memoriam superiora bella civilia, & perfidum in iis Gildonis ingenium.

242 Romana, τὰ τῶν Ρωμαίων, res Romanorum.

247 Subsedit, occultandi se causa, ut natantia ad conspectum accipitris: ut insidiantes, ut subseffores alienorum matrimoniorum. Signa obvia petere potest forte dici, qui transit aperte ad hostem: sed tamen longe aptior & huic loco convenientior, nec bonis auditoribus destituta lectio, tulisset. Idem de voce detecto dicendum. Si tamen placeat petisset & desceto; hoc sumendum fuerit deponentialiter, pro eo qui defecit, cujus rationis exemplum nondum observavi. Nam defecti duces si vera sit hæc lectio Aen. 11, 870, sunt viribus atque animis defecti, vel, si placet deserti a militibus.

249 Apud Plin. Pan. 86 Stetit Cæsar in amicitie specula, i. in loco altiore, in quo illum sita erga

dece-

- 250 *Libravit geminas eventu iudice vires,
Ad rerum momenta cliens, seseque daturus
Victori. fortuna simul cum Marte pendit.
Et si non cupidis essem præreptus ab astris,
Exemplum sequerèr Tulli, laniandaque dumis*
- 255 *Impia diversis raptarem membra quadrigis.
Germani nunc usque tui responsa colebat.
En iterum calcat. tali te credere monstro
Post patrem fratremque paras? Sed magna rependit,
Inque tuam sortem numerosas transtulit urbes.*
- 260 *Ergo fas pretio cedit? mercede placebit
Proditio? Taceo, læsi quod transfuga fratris,
Quod levis ingenio. quamvis discrimine summo
Proditor apportet suspensa morte salutem,*

M 3

Nun-

252 mente al. morte Bas. 255 aptarem al. 261 feditio al. deditio conj. Heinsf. Hic versus & proximus omiſſi in Vic. sed habet Vien.
263 suspensam ex uno MS. Heinsf.

decedentem amicitia collocarat. Sed Gildo restitit in speculis sati, observaturus quo fatum & fortuna prælii rem inclinaret: turba rediit, semorus, sine arbitris, ut rediit vallis.

250 Tanquam in bilance expendit vires utriusque partis: eventus erat pro examine, pro iudice, qui decerneret, quo se conferret Gildo. Momenta ponit proprie de motu agminum prementium, cedentium, fugientium, persequentium.

252 Hypallage paullo durior. Natura rei postulabat, Mars Gildonis, arma, exercitus, pendit, in incerto fuit & fluctuavit cum fortuna. Quam diu fortuna victoriæ incerta fuit, etiam Gildonis arma ad neutram se partem inclinaverant.

253 Astra cupida erant, festinantque recipere ad se Theodosium: ita præreptus est, ante ereptus est rebus humanis, quam ulcisci Gildonem posset.

254 Sequerèr - raptarem, pro securus essem, raptissem, figura Ciceroni etiam frequentata ponendi pro plusquam perfecto in apodosis conjunctivum imperfectum. De Metii Tullii Albani perfidia, tergiverſantis eo modo qui graphice hic in Gildone descriptus est, ac supplicio Liv. 1, 27 sq. Est idem inter argumenta clipei Aeneæ, Aen. 8, 642, ut raptet viri mendacis viscera Tullus etc.

256 Responsa, oracula, h. e. rescripta, imperia. Notum est de Oraculis singulari quadam ratione dici responsa: principum autem hujus ætatis imperia divina oracula vocari.

259 In tuam sortem, Orientem, transtulit urbes Africae. Vid. dicta ad v. 1.

262 Ponit vel fingit casum, ut vocant vulgo, h. e. speciem, vel, ut quidam Icti nos dicere volunt, visionem: Si etiam contingat, ut in summo discrimine & vitæ periculo

Nunquam gratus erit. damnamus luce reperta

- 265 *Perfidiam: nec nos patimur committere tali
Hoc genus emtori. Cives cum mœnibus offert?
Hoc vendit patriam. plerique in tempus abusi
Mox odere tamen. tenuit sic Græcia Philippus
Oppida. Pellæo libertas concidit auro.*
- 270 *Romani scelerum semper sprevere ministros.
Noxia pollicitum domino miscere venena
Fabricius Regi nudata fraude remisit,
In festo quem Marte petit, bellumque negavit
Per famuli patrare nefas. dactylosque Camillus*
- 275 *Trans murum pueros obsessæ reddidit urbi.
Traduntur pœnis alii, cum prælia solvant;*

Hic

264 nusquam al. recepta al. 265 nec vos al. concurrere MS. 267 hic vendit al. 270 prodidit Bas. marg. 272 Pyrrho marg. Bas. 276 traditur hic pœnis Bas. marg. prælia tollunt MS.

culo proditor aliquis, *suspensa* i. diuturna morte salutem prodicione sua alicui adferat; *nunquam tamen gratus erit*, nunquam putabit, qui sic servatus est, se illi debere, nunquam caput suum illi sponte sua committet. *Davianus perfidiam* civitatis luce vitæ per illam *reperita*.

265 *Nec nos patimur committere*, non possumus a nobis impetrare, uti nos committamus. Similis formula 1, 86 it. 17, 184.

266 *Hoc genus* non jungendum cum *emtori*, ad quem refertur jam *tali*; sed cum verbo *committere*: est enim *hoc genus* idem quod hunc in modum, hoc modo: est Græcica ratio, τῆρον τὸν ἰσθόνον. *Genere quodam* i. quodam modo, Scribonianum est. *Uno genere* Plinii.

267 *Hoc*, hac ratione, *vendit* s. prodit *patriam*, salutem publicam. Nam ex injusta illa mutatione præter Theodosii, qui hic loquitur, dispositionem facta oritur bellum civile, in quo sunt mala

omnia. Quid est prodere patriam, si hoc non est, bellum intestinum in ea excitare.

267 *Plerique principes in tempus*, aliquamdiu, cum temporis ratio suadet, *abusi* proditoribus ad suam utilitatem, *mox odere*, & odisse se, rebus demonstrarunt. Utuntur vel abutuntur proditoribus reges, ut instrumentis, quæ deinde abjiciunt. Exemplum Philippi rem, & sententiam poëtæ, declarât. *Pellæa* vocari Macedonica a sede regni, tralaticium est. Sic noto verâculo Juvenal. 10, 163 *Unus Pellæo juveni non sufficit orbis*.

272 *Fabricii factum*, perfidia & veneno Timocharis contra Pyrrhum hostem uti nolentis, qua ratione bellum *patrasset*, h. e. finisset, notum ex Cic. Offic. 3, 22. Goll. 3, 8 etc.

274 *Camilli* similis generositas relata v. g. Liv. 5, 27.

276 Respicit ad superiora. *Mertius* pœnas dedit, quod non pugnavit cum oporteret, sed eventum speculatus est, ut ad victorem

*Hic manet, ut moveat? quem respuit alter in hostem,
Suscipis in fratrem? longi proli dedecus avi!*

Cui placet, australes Gildo condonat habenas,

280 *Tantaque mutatos sequitur provincia mores.*

Quaslibet ad partes animus nutaverit anceps:

Transfundit secum Libyam, refluxumque malignus

Commodat imperium. Mauri fuit Africa munus.

Tollite Massylas fraudes. removete bilingues

285 *Insidias, & verba soli spirantia virus.*

Ne consanguineis certetur cominus armis,

Ne, precor. hæc trucibus Thebis, hæc digna Mycenis;

M 4

In

277 quem vel quod respuat malit Heinsf. 279 Magna varietas, cum tradit, contradit, cum tradat, cum donat, turbat, prodit, trudit. Heinsf. conj. cur tradit, vel num tradit, vel cur donat, vel num donat. Sed nihil melius antiqua lectione condonat. 281 animum mutaverit antiquæ editt. animis MS. unde Heinsf. conj. animi. animus nut. Basf. & vell. a Pulm. 282 refugum MS. 285 doli al. 287 deprecor al. omnes. Ne, precor Heinsf. ex plurimis MSS.

rem se adjungeret: Gildo reservat se ad movendum prælium. Quod Camillus, quod Fabricius respuit, adhibere non voluit, contra hostem, proditorem, insidias: hoc ru, Arcadi, contra fratrem suscipis?

282 *Resinum imperium*, instar æstus marini, nunc huc nunc illuc transferendum, non dat liberaliter, sed maligne tantum ad tempus, ad brevem usum, *commodat*.

284 *Tollite*, o filii mei, fratres qui sitis et Romani, fraudes Afris quam Romanis digniores. *Virus soli*. Ipsum solum Africæ quibusdam partibus venenatum videtur, adeo noxia fert animalia.

287 *Ne, precor*. Debetur hæc lectio ingenio Heinsiano. Et habet sane speciem aliquam vehementiæ. Comparat ipse illud Aen. 6, 833 *Ne, pueri, ne tanta animis assuescite bella*. Eadem ratione tractavit vir summus Ovid. Epist. 16, 170 ubi ita legit, *Spem modo ve nostram fieri patiare cadu-*

cam, Ne, precor, o tanto digna labore peti, pro vulgato *Te precor*. Et Stat. Achill. 1, 392 *Ne solum Danaas admitte carinas, Ne, precor*; vulg. *Te precor*. Unus locus est Statii Theb. 4, 512 *Ne tennes annos, nubemque hanc frontis opacæ Spernite, ne, moneo*, ubi olim sic editum. Et tamen observat Barthius, esse in MS. *jo moneo*. Retinui Heinsianam h. l. lectionem verecundia magni poetarum sospitatoris. Sed non diffiteor, me non audere plane illi assentiri, dum exemplum indubium inveniam τῆς *ne* ita abrupte in ipso sine positæ: cui plane dissimilis est locus Virgilianus, & Græcorum usus in μή, μή μοι, de quo dixi ad Lucianum Philopatrin c. 7 To. 3 p. 593. *Thebæ & Mycenæ* theatra Tragicorum scelestorum. Ad Thebas cecidere mutuis vulneribus Polynices & Eteocles: Mycenæ viderunt Atrea ac Thyesthen.

- In Mauros hoc crimen eat. quid noster iniquum
Molitur Stilicho? quando non ille iubenti*
290 *Paruit? an quisquam nobis devotior exstat?
Ut fileam varios, quos mecum gesserit, actus,
Quæ vidi post fata, loquar. cum Divus abirem,
Res incompositas, fateor, tumidasque reliqui.
Stringebat vetitos etiamnum exercitus enses*
295 *Alpinis odiis, alteraque jurgia victi
Victoresque dabant. vix hæc amentia nostris
Excubiis, nedum puero rectore, quiesset.
Heu quantum timui vobis, quid libera tanti
Militis auderet moles, cum cæca remoto*
300 *Ferveret jam læta metu. dissensus acerbus,
Sed gravior consensus erat. tunc ipse paterna
Successit pietate mihi, tenerumque rudemque
Fovit, & in veros eduxit principis annos:
Rufinumque tibi, quem tu tremuisse fateris,*
305 *Depulit. hunc solum memorem solumque fidelem*

Ex-

- 289 molitus conj. Heinf. iubentis sphaalma Heinf. 290 devinctior al.
294 stringebant ex MSS. malit Heinf. per Synesin. jam tunc Bas. marg.
297 quiescet al. 298 quod libera al. ne Bas. marg. & Barth.
301 et gravior al. sed etiam Bas. marg.

289 *Stilichonem* evertere conabantur Eutropius, Gildo, ipseque adeo Arcadius.

290 *Exstat* non simpliciter pro est ponitur: sed eminet, eximius est, significat.

292 *Post fata mea*, postquam a vobis discessi ad superiores: loquitur enim umbra Theodosii M.

293 *Tumida res*, quum ad iras, seditiones, bella, tumultus, spectant omnia. Videri potest de hoc verbi usu Heinf. ad nostrum 15, 330. Bentl. ad Hor. A. P. 197.

295 *Alpina odia*, reliqua a bellis & præliis circa Alpes gestis inter Eugenium ab Arbogaste sub-

ornatum & Theodosium. *Excubiis suis* eleganti extenuatione vocat imperium suum.

301 Redit ad *Stilichonem*, de quo cæperat v. 289: hic *successit* Theodosio in provincia paterna etiam respectu Arcadii. Utrumque enim principem a patre sibi commendatum, præ se Stilicho ferebat, & tueretur sæpius poëta.

303 *Veros principis annos* dicit, ubi is etiam gerere principem rebus agendis potest, non modo speciem qualemcunque principis sustinere. De Rufino sunt libri duo poëtae nostri.

- Experior. volui si quid, dum vita maneret,
Aut visus voluisse, gerit: venerabilis illi
Ceu numenque vocor præfens. si tanta recusas,
At soceri reverere faces, at respice fratris*
- 310 *Connubium, pignusque meæ regale Serenæ.
Debueras etiam fraternis obvius ire
Hostibus, ille tuis. quæ gens, quis Rhenus & Ister
Vos opibus junctos, conspirantesque tulissent?
Sed tantum permitte, cadat. nil poscimus ultra.*
- 315 *Ille licet sese prætentis Syrtibus armet,
Oppositoque Atlante tegat: licet arva referta
Anguibus, & Solis medios objecerit æstus:
Novi consilium, novi Stilichonis in omnes
Æqualem casus animum. penetrabit arenas:*
- 320 *Inveniet virtute viam., sic Divus, & inde
Sic natus: „jussis genitor parebitur ultro.
Amplector præcepta lubens. nec carior alter
Cognato Stilichone mihi. commissa profanus
Ille luat. redeat jam tutior Africa fratri.,*
- 325 *Talia dum longo secum sermone retexunt,*

M 5

He-

- 308 si iussa MS. 309 aut- aut al. at ex MSS. 313 tulisset al.
320 Divus: at malit Heinsf. 325 voluntant al. etiam Basf.

309 Ex hoc versu colligeres Stilichonem etiam Arcadii socerum fuisse. Sed illud nusquam est. Mariam, Stilichonis & Serenæ filiam, in matrimonio Honorii fuisse, satis constat. *Faces* hic intelligi nuptiales, & hoc signo notari totam Solemnum eorum scenam, vix monitu opus est.

312 *Rhenns* adversus Germanos, *Ister* contra Getas propugnaculum.

314 Non posco ut pugnes, quod facere debebas, contra Gildonem pro fratre, quod debebas; modo ne juva, permitte ut cadat.

321 Videbatur aliquando mihi abruptior iusto filii ad tam longam patris orationem responso. Sed scilicet ille hortabatur, ille argumentis premebat filium: hunc promittere obsequium satis est. Sed an *ultro paret*, qui *paret iussis*? Ita puto cogitavit poeta: nempe si statim, sine tergiversatione, sine exceptione pareat.

323 *Profanum* vocat Gildonem, qui religionem principum violasset. Majestatis crimen *ἀσεβείας*, impietatis nomine tum veniebat.

Hesperiam pervenit avus, castumque cubile
 Ingreditur, Tyrio quo fusus Honorius ostro
 Carpebat teneros Maria cum conjugē somnos.
 Assistit capiti. tunc sic per somnia fatur.

- 330 *„Tantane devictos tenuit fiducia Mauros
 Care nepos? iterum post me conjurat in arma
 Progenies vesana Jubæ, bellumque resumit
 Victoris cum stirpe sui? Firmumne jacentem
 Obliti? Libyam nostro sudore receptam*
- 335 *Rursus habent? ausus Latio contendere Gildo?
 Germani nec fata timet? nunc ire profecto
 Nunc vellem, notosque senex ostendere vultus.
 Nonne meam fugiet Maurus, cum viderit, umbram?
 Quid dubitas? exsurge toris. invade rebellem.*
- 340 *Captivum mihi redde meum. desiste morari.
 Hoc generi fatale tuo. dum sanguis in orbe
 Noster erit, semper pallebit Regia Bocchi.
 Jungantur spoliis Firmi Gildonis opima.
 Excornet geminos Maurusia laurea currus.*
- 345 *Una domus toties una de gente triumphet.
 DI, bene, quod tantis interlabentibus annis
 Servati Firmusque mihi, fraterque nepoti.*

Di-

326 *convenit MS.* 327 *Sortis al. fultus al.* 330 *devictis*
tumuit f. Mauris MSS. tum. dementia MS. Vid. Not. ad 1293.
 333 *fratremne, & in marg. Firmum MSS.* 335 *avent*
conj. Barth.

326 *Avus Honorii, Theodosii M. pater, Comes Africae Theodosius, qui rem contra Mauros gesserat.*

330 *Simillimus versus illi Virg. Aen. 1, 132 Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?*

333 *Firmus Africae tyrannus & ipse, frater Gildonis, a Theodosio Comite victus & ad suspensum*

adactus. Vid. verbum, sed me- tuo ut satis emendatum locum Annia. 29, 5. Brevior Zosimus 4, 16.

342 *Regia Bocchi, Maurorum regis, de quo omnia apud Sallustium in Jugurtha.*

346 *DI, bene! abrupta ab affectu oratio. Integre dixisset, bene fecistis Dii.*

Dixit, & afflatus vicino Sole refugit.

At juvenem stimulis immanibus æmula virtus

350 Exacuit. jam puppe vehi, jam stagna fecare
Fervet, & absentes invadere cuspide Mauros.

Tum jubet acciri focerum, dextramque vocato
Conferit, & quæ sit potior sententia, quærit.

„Per somnos mihi, sancte pater, jam sæpe futura

355 Panduntur, multæque canunt præfagia noctes.

Namque procul Libycos venatu cingere saltus,

Et juga rimari canibus Gatula videbar.

Mærebat regio sævi vastata leonis

Incurfu. pecudum strages, passimque juveni

360 Semineces, & adhuc infecta mapalia tabo,

Sparsaque sanguineis pastorum funera campis.

Aggredior latebras monstri, mirumque relatu

Conspicio. dilapsus honos. ceruice minaces

Defluxere jubæ. fractos inglorius armos

365 Supposuit servile gemens, ingestaque vincla

Ungui-

348 affatus al. 356 visus distringere saltus Bas. marg. & al. visu
destr. conj. Heinsf.

348 Sole exorto cum tenebris
somnia & spectra diffugiunt. Il-
lud nempe *afflatus* pulchre vici-
niam solis pingit. Virg. Aen. 5,
738 umbra Anchisis discessura a
filio, *Jamque vale. Torquet medios
nox humida curfus, Et me senus
equis Oriens afflavit anhelis.*

349 Potest hic locus illis addi,
ubi *immanis* ad augendas res bo-
nas adhibetur, ut *immane* sit, quod
communem hominum et huma-
nitatis mensuram excedit.

351 *Absentes Mauros invadere*
δξύνωρον est, quo phantasia exci-
tata et ardor adolescentis non satis
ille consultus signatur. Alio loco
esset pictura Thraſonis ignavi.

352 *Soecorum* Stilichonem.

354 *Sancte pater*, quo Manes
alias honorant, hic reverentiæ in
vivum & præsentem nomen est.

360 Oportet cogitare pecudes,
a leonis dentibus & unguibus
cruentas decurrere, quod facere so-
lent, in stabula sua, quæ commu-
nia habent cum dominis (hæc
enim sunt *mapalia*) & ibi *tabo*
i. sanguine maculare solent.

363 *Honos* leonis est illa species,
& velut dignitas, qua animal
unum altero præstat. Sic ipsi quo-
que *Asini omnibus partibus honesti*
celebrantur Varroni R. R. 2, 6. 2.
Leonis honorem jam per partes
describit Claudianus.

- Unguibus, & subitæ collo sonuere catenæ.
Nunc etiam paribus secum certare tropæis
Hortator me cogit avus. quonam usque moratū
Cunctamur? decuit pridem complere biremes,*
370 *Et pelagi superare minas. transmittere primus
Ipse paro. quæcunque meo gens barbara nutu
Stringitur, adveniat. Germania cuncta feratur
Navibus, & socia comitentur classe Sicambri.
Pallida translatum jam sentiat Africa Rhenum.*
375 *An patiar tot probra sedens, juvenisque relinquam
Quæ tenui rexique puer? bis noster ad Alpes
Alterius genitor defensum regna cucurrit.
Nos prædæ faciles insultandique jacemus?.,
Finierat. Stilicho contra cui talia reddit:*
380 *„Adversine tubam, Princeps, dignabere Mauri?*

An

- 368 hortatu *al.* remoti *al.* remissi *conj.* Heinf. morati *MSS.*
370 moras *al.* 372 tota *al.* cuncta *probat* Heinf.
378 insultandæque *MS.*

366 *Unguibus ingesta vincula* dici possunt etiam, quæ totos pedes ligant. *Subitæ catenæ* possint forte participii rationem retinere, quas subiit leo.

369 *Complere biremes* Græco more dicit. Illi enim *πληρῶν & πληρωμάτων* hac de re, velut solemnī & propria formula, dicunt, quod Thucydidis & reliquorum usus bunde probat.

372 *Stringitur nutu* alicujus, qui ad illius nutum & conjectum oculorum oculos ipse submittit, & arcte sibi invicem admovet palpebras, ut necessario connivemus ad idem non modo quemcunque, sed ad strictum etiam vel districtum gladium, fustem etc. Ad nutum Honorii connivent horrore quodam gentes.

374 Nihil tum inauditum erat, navigare Germanos ab ostiis fluviorum suorum præter Belgicam, Galliam, Hispaniam, superatisque

columnis Herculis legere hinc Hispaniæ litora hinc Africæ. Egi ea de re peculiari de navigationibus veterum dissertatione, in Societate Scientiarum Gottingensi prælecta A. S. LVII.

376 Facit loquentem Poëta Honorium non ut decebat Imperatorem: sed ut forte corruptus ab adulatoribus adolescens loqui tali occasione potuisset.

377 Ille alter cujus *regna defensum cucurrit* Theodosius, est Valentinianus junior, qui a Maximo superatus & ejectus ad Theodosii opes confugit.

380 *Tubam* ponit, ut intelligamus *classicum*, quo committuntur *prælia*. Huncne honorem habebis Gildoni, ut prælium cum eo conferas, quod ipsum esset illum tibi comparare. Qui in certamen cum altero descendit, ille parem quodam modo sibi agnoscit. Conf. v. 386 sq.

*An feret ignavus clari solatia fati,
 Te bellante mori? decernet Honorius inde,
 Hinc Gildo? prius astra Chaos miscebit Averno.
 Vindictam mandasse sat est. plus nominis horror,
 385 Quam tuus ensis, aget. minuit praesentia famam.
 Qui stetit, aequatur campo, collataque nescit
 Majestatem acies. sed quod magis utile factu,
 Atque hosti gravius, sensus adverte, docebo.
 Est illi patribus, sed non & moribus, iisdem
 390 Mascezel; fugiens qui dira piacula fratris
 Spesque suas, vitamque tuo commisit asylo.
 Hunc ubi tentatis frustra mactare nequivit
 Infidiis, patrias in pignora contulit iras;
 Et quos ipse sinu parvos gestaverat, una*

Obtrun-

381 auferet *Bas. marg. & al. afferet al. An feret Heinsh. Pro fati, leti al.*
 382 et decernet *MSS. decurret Bas. decernet marg. Bas. miscebis MS.*
 383 post astra *Vic. Vien. Bas. marg. non male.* 385 minuunt *Bas. & al.*
 387 cerno *Cujac.* 389 paribus *al.* 390 Macezer *pri. edit. &*
Bas. Μασκελδηλος Zosim. 5, 11. Mascezil editur Oros. 7, 36 ubi
magna etiam codicem varietas. Variatur etiam apud Jornanden & re-
liquos. Non mirum in nomine barbaro. 394 quosque manu pueros
 parvos *al. quosque sinu puerosal. et, quos ipse sinu parvos al.*

383 Chaos est illa ipsa rerum elementorumque miscela. Hoc itaque ait poeta, prius quam hoc fiat, ut te, Honori, congregi praesentem cum Gildone patiar, priscum redibit chaos, et illa rerum omnium confusio.

385 Digna prudenti tutore inconsulti adolescentis oratio. Fama constant bella; auspiciis tuis bellum geri feliciter potest: nomen Imperatoris terrebis hostes; sed adolescentulum, non magna dignitate praeditum, contemnent.

386 Potest mens poetae melius intelligi, si Scythicam illam historiam cogites, ubi fugitivi qui arma in dominos ceperant, armis frustra tentatis, per flagella et scuticas, quas tergis suis metuere consueverant, in ordinem redacti sunt. Herodo. 4, 3. Just. 2, 5.

389 Noluit aperte hic bellum geri Stilicho, sed fratres, imperio graves ambo, inutuis stragibus confici. Victor Mascezel Gildonis, paullo post infidiis Stilichonis et ipse periit. V. Zosim. 5, 11.

393 Patriae ira hic sunt, quas in fratrem suum Mascezelem, patrem juvenum, conceperat Gildo, nunc effundit in innocentes filios.

396 Disputat nescio an alias in tali re, de corporibus mortuis, legatur. Quid si dederit poeta *disputat*? Horat. Epod. 5, 99 *Post insepulta membra differunt lupi.* Quod tumulo arcuisse umbras dicitur, respicit ad persuasionem veterem, qua sepeliendi humanitatem commendabant, cum dicerent, vagari manes incertis sedibus, dum sepeliatur corpus. Hinc horrent naufragium, hinc terram sibi injici rogant etc.

- 395 *Obtruncat juvenes, inhumataque corpora vulgō
Dispulit, & tumulo cognatas arcuit umbras:
Naturamque simul, fratremque, hominemque cruentus
Exiit, & tenuem cassis invidit arenam.
Hoc facinus refugo damnavit Sole Mycenæ,*
400 *Avertitque diem. scelere sed reddidit Atreus
Crimen, & infandas excusat conjuge mensas.
Hic odium, non pœna fuit. te prodita jura,
Te pater ultorem, te nudi pulvere Manes,
Te pietas polluta rogat. Si flentibus aram,*
405 *Et proprium miseris numen statuisiis Athenæ:
Si Pandionias planctū traxere phalanges
Inachides, belloque rogos meruere maritis:
Si mœstæ squalore comæ, lacrimisque Senatū
In Numidas pulsus folio commovit Adherbal:*

Hunc

395 occidit al. 402 hoc vulg. hinc Ba. huic Barth. perditā vulg.
405 nomen vulg. numen MSS. & Barth. 408 mœstas -- comas al.
mœsto -- comæ al. pro mœstæ marg. sparsæ, unde conj. Heinf. passæ. mœ-
sta -- coma conj. Berneggeri ad Flor. 3, 1. 409 Numidam
videtur leg.

399 Hoc i. tale, (τῆτο pro τοῦτο) hujus generis facinus, cædes in fratris Thyestæ filios commissa ab Atreo, *damnavit Mycenæ refugo sole*, h. e. propter tale facinus Mycenæ commissum, sol auertisse se dicitur, ea figura qua nostri, *Das bricht ihm den Hals*. Sacer vates Jesaias etiam tribuit peccatis, ea avertere Dei faciem etc. Sed excusationis aliquid habuit Atreus, qui sic Thyestæ adulterium, in conjuge sua Aërope admissum, ultum ierit. Vid. argumentum Thyestæ Senecæ.

402 Te, o Honori, hunc enim alloquitur Stilicho, pater Mascezel *ultorem rogat* & invocat interfectorum filiorum a suo fratre Gildone.

404 Hæc unice lucem capiunt ex ultimo Thebaidos Statianæ.

Post prælium ad Thebas, quod perire præter fratres, causam belli, Eteoclen & Polynicen, duces Argivorum, vetat Creon jam tyrannus Thebarum sepeliri Argivorum cadavera. Horum viduæ, *Inachides*, Athenas contendunt ad aram Misericordiæ (481 sqq.) & ibi movent Atticos, ut bello denunciato cogant Thebanos sepulturam concedere Argivis.

409 *Adherbalis* orationem, qua in Senatu de Jugurthæ injuriis questus sit, refert Sallustius Jug. c. 14. Ceterum optabam in bono libro inventi *In Numidam pulsus* etc. De Jugurtha enim potius invasore regni totius Numidiæ, quam de Numidarum gente sermo est. Et est *Numidæ* nomen velut κατ' ἐξοχήν Jugurthæ.

- 410 *Hunc quoque nunc Gildo, tanto quem funere merfit,
Hunc doleat venisse ducem, seseque minorem
Supplicibus sciat esse tuis. quem sede fugavit,
Hunc præceps fugiat: fregit quem clade, tremiscat;
Agnoscatque suum, trahitur dum victima, fratrem.,,*
- 415 *Hæc ubi sederunt genero; notissima Marti
Robora, præcipuos electa pube maniplos
Disponit, portuque rates instaurat Etrusco.
Herculeam suus Alcides, Joviamque cohortem
Rex ducit Superum; premitur nec signifer ullo*
- 420 *Pondere: festinant adeo vexilla moveri.
Nervius insequitur, meritusque vocabula Felix,
Dictaque ab Augusto legio, nomenque probantes
Invicti clipeoque animosi teste Leones.*

Dictis

418 Heracleam Bas.

410 *Funere filiorum suorum Macezelem fratrem merfit Gildo, & in luctum conjecit, forma paulum diversa ab ea quæ est Aen. 6, 426 ubi infantes — Abstulit atra dies & funere merfit acerbo. Propius accedit Aen. 6, 512 Sed me fata mea, & scelus exitiale Lacaena, His merfere malis. ubi non de sola morte sermo est.*

415 *Sederunt, non modo descenderunt in animum Honorii, sed ibi hæserunt firmiter, ea ratione ut etiam stare dicitur sententia. Sic ipse Virg. Aen. 4, 15 Si mihi non animo fixum immotumque sederet. Notos Marti intelligimus nobiles bellicis factis. Quo quisque miles fortius se gessit, eo duci suo est notior.*

417 *Portum Etruscum Pifarum intelligi, docet v. 483. Herculia & Jovia Cohortes ab Herculo Maximiano & Jovio Diocletiano dictæ passim inemorantur in Notitia Imperii Occidentis, quam ad hæc tempora pertinere constat.*

Utrum autem revera adversus Gildonem missæ sint, an poëtæ modo eas velut ominis causa advocare commodum fuerit? quæ- rere, quam respondere mihi quidem est facilius.

419 *Respicit ad fabellas, quibus metus & mala spes militum occasione; videtur dedisse, cum narrabant signa convelli non potuisse. Vid. Val. Max. 1, 6, 8 & 11. Sed inter anguria, ait Servius ad Aen. 11, 19, etiam hoc habebatur, si avel- lentem facile sequerentur. Conf. Lacerda ad Virgilio l. c.*

421 *Nervii non minus quam Joviani & Herculiani inter Palatinas legiones sunt in Notitia: item Felices seniores & iuniores; Ala, Legio, Cohors Augustæ; Invicti inter auxilia Palatina et alias: Leones seniores et juniores, quorum in clipeis insigne Leonis fuisse, poëtæ nostro crediderim potius, quam picturis illis quæ sunt in Notitia Occid. p. 29 ed. Panciroli Gen. 1623.*

- Dicitis ante tamen princeps confirmat ituros
 425 Aggere conspicuus. stat circumfusa juvenus
 Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures:
 „Gildonem domitura manus, promissa minasque
 Tempus agi. si quid pro me doluistis, in armis
 Ostentate mihi. justo magnoque triumpho
 430 Civiles abolete notas. sciat orbis Eous,
 Sitque palam, Gallos caussa, non robore, vinci.
 Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem,
 Terreat. an Mauri fremitum raucosque repulsus
 Umbonum, & vestros passuri cominus enses?
 435 Non contra clipeis testos, galeisve micantes
 Ibitis. in solis longe fiducia telis:
 Exarmatus erit, cum missile torserit, hostis.
 Dextro movet jaculum: prætentat pallia læva.
 Cætera nudus eques. Sonipes ignarus habentæ:

Virga

- 428 agit vulg. age *Vic. it. Bas.* quod *Cujac.* mutavit in agi: agi etiam ex
 MS. *Heins.* Cf. 33, 219. Romæ marg. *Bas.* & *Pulm.* meruistis vulg. dolui-
 stis ex MSS. *Heins.* 430 imbelles -- notas *Vic. neces* marg. *Bas.*
Videntur correctores alii imbelles notas voluisse, alii civiles neces.
 453 fremitus *al.* 434 nollros *al.* 435 gladiisque *al.* galeaque *al.*
 radiisque *al.*

425 Aggerem puto hic esse tri-
 bunal ex cæspite congestum, quia
 stat circumfusa juvenus. Illud fe-
 rox acutum est: quantumvis ferox
 sit juvenus, ramen pronas h. e.
 faciles ad obsequendum aures ac-
 commodat.

427 Hæc allocutio, vel appella-
 tio potius, debet simul omen esse,
 & promissio certæ victoriæ. *Tem-
 pus est nunc agi* vestra *promissa* &
minas, h. e. in actum, quod ajunt,
 deduci. Lectio Romæ non videtur
 contemnenda. Si Romæ causa,
 vel Romæ faventes doluistis ob il-
 lius calanitates, famem præsertim,
 quam Gildo ei indixit: ostentate
 mihi hoc armati, effundite dolo-
 rem illum in ipsum Gildonem.
 Poëta forte dixit *dolere alicui*, ut
 favere, cupere, velle etc.

430 Si civiles notas dedit poëta,
 videtur intellexisse ignomini-
 am bello civili, in quo perie-
 runt Eugenius & Maximus,
 contractam, de quo Zosim. 4, 47:
 in illò victi sunt Galli non quod
 minus fortes essent, sed quod pro-
 pugnabant malam causam.

436 *Longe - tela* dixit, ut *sem-
 per - lenitas* & similia, h. e. e
 longinquo tantum & eminus no-
 centia: simul hoc indicat, *fiduciam*
 tantum e longinquo habere jacu-
 latores illos; nihili esse, cum ad
 manus ventum sit.

438 *Pallia* cogitare oportet bre-
 via, sed panno satis crasso, vel
 pellicea adeo, quæ sint inftar clipei,
 quem telis & ictibus opponant,
 prætendant, vel frequentativa for-
 ma prætentent.

- 440 *Virga regit. Non ulla fides, non agminis ordo.
Arma oneri, fuga præsidio; connubia mille,
Non ulli generis nexus, non pignora curæ;
Sed numero languet pietas. Hæc copia vulgi.
Umbratus dux ipse rosis, Et marcidus ibit*
- 445 *Unguentis, crudusque cibo, titubansque Lyæo:
Confectus senio, morbis, stuprisque solutus.
Excitet incestos turmalis buccina somnos:
Imploret citharas, cantatricesque choreas,
Offensus stridore tubæ, discatque coactus,*
- 450 *Quas vigilat Veneri, castris impendere noctes.
Nonne mori satius, quam vitæ ferre pudorem?
Nam quæ jam regio restat, si dedita Mauris
Regibus, Illyricis accesserit Africa damnis?
Jus Latium, quod tunc Meroë, rubroque solebat*
- 455 *Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda.
Et cui non Nilus, non intulit India metas,
Romani jam finis erit Trinacria regni?*

Ite

442 non illis vulg. ulli etiam marg. Bas. 455 jungi Cuj.

440 Non ulla fides, fiducia in tali milite nulla. Non exprobrat hic perfidiam proprie Mauris: sed infirmitatem ab armorum levitate, ab equis non frenatis, ab ordinis neglectu e. i. g. a. proponit.

441 Acuum militum animos pignora sua, uxores, liberi, quos prædæ relinquere hosti & pudor & religio est. Mauris viles ob multitudinem uxores. Sall. Jug. 80 *Etiam ante Jugurthæ filia Bocchi nupserat. Verum ea necessitudo apud Numidas Maurosque levis ducitur: quod singuli pro opibus cuiusque quam plurimas uxores, denas alii, alii plures habent; sed reges eo amplius. Ita animus multitudine distrahitur: nulla pro socia obtinet: pariter omnes viles sunt.*

444 *Umbratus* est coronatus: umbra est, quidquid tegit.

453 *Illyrica damna*, quæ Alaricus imperio Romano intulit. Illyricum theatrum aliquamdiu Alarici fuisse, discimus ex Zosimo 5, 26. Paullus Diac. 13, 26 *Cum venisset in Illyricum, omnia subvertebat.* Cf. 28, 105.

454 *Jus Latium* nec improprie de imperio Ro. dicit poeta. Quousque enim imperabant Romani, aut mittebant Præsides, Latina lingua jus dicebatur. *Rubrum Oceanum* multo latius patere, quam sinum illum Arabicum, eoque nomine mare omne, quod totam Persiæ Indiæque oram alluit, comprehendit, hodie, post Relandi præsertim disputationem, nemo facile potest ignorare.

*Ite recepturi, prædo quem sustulit, axem,
 Ereptumque Notum. caput insuperabile rerum
 460 Aut ruet in vestris, aut stabit Roma lucertis.
 Tot mihi debetis populos, tot rura, tot urbes
 Amissas. uno Libyam defendite bello.
 Vestros imperium remos, & vestra sequatur
 Carbasa. despectas trans æquora ducite leges.
 465 Tertia jam solito cervix mucrone rotetur,
 Tandem funereis finem positura tyrannis.*

Omina

461 jura vulg. rura etiam marg. Bas.

458 *Axem* et *Notum* plane hic ponit, ut in ipso carminis ingressu *Polum* et *Austrum*: utroque loco *Africam*, qua Romanis parebat, intelligit. Sed nusquam, fatebor enim, magis offendor tropis, quos alioquin lumina orationis esse sentio, quam hic et similibus locis, ubi non a parte potiore, notabiliore, ostendi cælum totum videtur, aut sicut *calum* pro aëris regione nobis proxima *axis* vel *polus* poni, a qua ratione nec alii poëtae boni abhorrent: sed ubi longius etiam quam in *Synecdoche* progreditur *Claudianus*, cujus rationem hoc loco, quoniam in *Theſauris* meis, *Stephaniano* etiam, prætermisſum est, hic indicabo. Igitur omiſſa illa vulgari ſignificatione, ea hic ponam, in quibus aut reconditius quiddam est, aut, ut mihi videtur, *duriuſculum*, notandumque potius quam imitandum. Ex illo genere est 26, 55 *Cum ſic mutaverit axem*, totum cœli poſitum et comparationem, *Federibus*, legibus, *natura novis*. *Hæc vox ætheris intonet axibus* 14, 35 ſimile est *Virgiliano* *It clamor cœlo*. Cf. 15, 134. Sed exaltero plurima. *Sub invoque axe* 7, 57 in *Libya* et apud *Hyperboreos*. *Uterque axis* 8, 395 imperium *Orientis* & *Occidentis*. Sic *gemini axes* 22, 59 & 24, 39. Et de *Hispania* ac *Con-*

ſtantinopoli 8, 141 *Quem in axem tranſibis?* 19, 33 *Hesperius axis* 5, 264. *Nudo ſub axe biemare* 20, 427 in *Thracia*. *Post domitas arctos*, plagam ſeptentrionis, cui imminent arcti, alio prorumpit ab axe *Tempeſtas* 21, 245 a meridie. *Scythico rediens Gradius ab axe* 22, 368. *Riphaeus axis* 28, 31. *Contra axis calidus* 1, 37. *Noſtro procul axe remotam Thulen* 26, 203. *Alio in axe* 29, 82 regione alia, ſub alio cœlo. *Pythius axis* 16, 16 *Delphi*. *Contra Toto ab axe querebat generum* 21, 72 in toto imperio Ro. Ubi axes plurimum numero de ſingulis ſtellis vel ſideribus dicantur. vid. ad 34, 35. *Infernum axem* pro inferis poſuit, ſi fides quibusdam codicibus, 20, 24.

463 Expeditionem maritimam indicat. Cf. inox 479 ſqq.

465 *Tertia cervix* poſt *Maximum* & *Eugenium*. De hoc certe *Zof.* 4, 58 τὴν κεφαλὴν ἀφελόμενοι κ. τ. λ. Idem c. 46 Τῷ δημίῳ παρέδωκε. Verbum *rotare* ad actum carnificis pertinet, qui circumactū cum corpore ſuo enſis impetum capit. Cum *Pompejo* caput amputaretur nondum artis erat, ut ait *Lucanus* 8, 623, *caput enſe rotare*: ſed miles decollandi artifex inemoratur *Sueto*, *Calig.* c. 32.

Omina conveniunt dicto, fulvusque Tonantis
Armiger, ad liquidam cunctis spectantibus æthram,
Correptum pedibus curvis innexuit hydrum.

- 470 Dumque reluctantem morfu partitur obunco,
Hæsit in ungue caput. truncatus decidit anguis.
Ilicet auguriis alacres per fæxa citati,
Torrentesque ruunt. non mons, non silva retardat.
Pendula ceu parvis moturæ bella colonis
475 Ingenti clangore grues æstiva relinquunt
Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo:
Ordinibus variis per nubila textitur ales
Littera, pennarumque notis inscribitur aër.

N 2

Ut

467 omnia *Vic. & Vien. male.* 468 ab liquida -- æthra *MSS. Heinsf.*
469 arreptum *Cuj. collectum al.* 470 abunco *Vic. de obunco vid.*
Heinsf. ad Aen. 11, 755. 475 clamore *primæ edit.* & *MSS. apud Heinsf.*
qui tuetur clangore, quod habet etiam Bas. 477 alis *vulg. Cf. 22, 408.*
utroque loco Heinsius felici conjectura ales reposuit.

468 *Ad liquidam æthram*, ut dicitur *ad lumen candelæ*: indicatur, certo & distincte visum esse illud portentum, cælo fudo, aère puro. Quod mox ipso correptum habent quidam collectum, non contemnendum videtur. Collegit se, contraxit in gyros, hydrus. Usus hunc verbi multis illustrat, & hunc ipsum locum non omittit Heinsf. ad *Aen. 12, 862.* Sed nec illud *Sil. 10, 3* *Ceu fera, quæ telis circumcingentibus nitro Assilit in ferrum,* & *per vulnera colligit hostem.* Si colligit est a Silio, (nec variant libri) idem significare videtur, quod corripit, eoque facilius inter correptum & collectum hic fluctuari potuit.

474 *Pendula bella pulchra phantasia*, cum etiam contra terrestrem hostem, Pygmæos, pugnantem suspendere se subinde soleant pennis. Imaginemur gallorum gallinaceorum prælia. Fabula de Pygmæorum cum gruibus pugna jam Homero memorata *Il. 1, 6* & Aristoteli *hist. anim. 8, 12.*

477 *Ales illa litera*, quam scribunt suo volatu grues, originem habet ab illa observatione ordinis, quam describit *Cic. de N. D. 2, 49* *Grues cum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli efficerent formam: ejus autem summo angulo aër ab iis adversus pellitur (tanquam a cuneo finditur) deinde sensim ab utroque latere, tanquam remis, ita pennis, cursus avium levatur &c.* Illud triangulum comparabant homines cum literis triangularibus Λ , Δ , A , V , Y . Hinc paulatim ortum videtur, ut literatas aves & *Palamedis* (inventoti quarundam literarum) cognatas dicerent recentiores. Philosophatur in hac re etiam *Lucanus 5, 711* sq. v. g. *primo volatu Effingunt varias casu (vento) monstrante figuras. Mox -- confusos -- glomerantur in orbes, Et turbata perit dispersis litera pennis.* Hinc intelligitur, quid sibi velit *Martialis*, cum *9, 14* de nomine *Earini*, Quod inquit, *penna scribente grues ad sidera tollunt.* Et *cur 13, 75* *Palamedis avem vocet gruem.* Ut *nubes*

- Ut fluctus tetigere maris, tunc acrior arsit
 480 Impetus arripiunt naves, ipsique rudentes
 Expediunt, & vela ligant, & cornua summis
 Affociant malis. quatitur Tyrrhena tumultu
 Ora, nec Alpheæ capiunt navalia Pisæ.
 Sic Agamemnoniam vindex cum Græcia classem
 485 Solveret, innumeris fervebat vocibus Aulis.
 Non illos strepitus, impendentisque procellæ
 Signa, nec adventus dubii deterruit Austri.
 „Vellite, proclamant, focii, jam vellite funem.
 Per vada Gildonem quamvis adversa petamus.
 490 Ad bellum nos trudat Idæus. per devia Ponti
 Quassatis cupio tellurem figere rostris.
 Heu nimium segnes, cauta qui mente notatis,
 Si revolant mergi, græditur si litore cornix.
 Ora licet maculis adperserit occiduus Sol,
 495 Lunaque conceptis livefcatur turbida Coris,

Et

481 legunt *vulg.* ligant ex MSS. Heins. 488 solvite jam focii clamant, aut rumpite *vulg.* Mutavit Heins. ex MSS. 491 cupide -- figite MS. 492 capta *Baf.* timida *ul.* cauta *Cujac.* Pulm. Heinsf.

nubes format phantasia in varias formas, (vid. Lucret. 4, 137 sqq.) sic illas volantium gruum series formavit in literas.

481 *Vela legere* plane huc non convenit, quod est idem quod contrahere, colligere, ubi nullus eorum usus est. *Cornua* esse antennas, longurios transversos, quibus affixa sunt vela, aut magis proprie antennarum extrema aliquantum eminentia ultra vela, vix inonere opus est

483 *Alpheæ* dicuntur *Pisæ* etiam Aen. 10, 179 quod colonia putabantur Pisæorum in Peloponneso, accelerum Alpei.

485 A portu *Aulidis* ad Euripum Boeotico solvit classis Græcorum Trojam oppugnatura.

488 *Vellite funem*, quo navis tenetur, *Oram solvite*, quæ Fabii formula est in Proæmio operis.

490 *Hiems* hic procella est, quam talem optat ardor militum, qui ad bellum in Africam illos *trudat*: huc pertinet, quod rostris navium etiam quassatis & convulsis terram figere & velut confodere cupit.

493 Indicia tempestatis ponit, quæ præ studio navigandi & eundi in hostem contemni ait a militibus. Sumit ea a Virgilio præsertim Georg. 1, 354 sqq. ut illud de *mergis* e v. 361 *Cum medio celeres revolant ex æquore mergi*: de *cornice* v. 389 *Sola in sicca secum spatiatur arena*: de *Sole occiduo* & *Luna* noster 8, 426. De *Luna* autem Virg. Ge. 1, 427.

*Et contusa vagos jaculentur sidera crines,
Imbribus humescant Hædi, nimboſaque Taurum
Ducat Hyas, totuſque fretis deſcendat Orion:
Certa fides cœli, ſed major Honorius auctor.*

500 *Illius auſpiciis immenſa per æquora miles,
Non Plauſtris, Arctove regor. contemne Booten
Navita, turbinibus mediis perſmitte carinas.
Si mihi tempeſtas Libyam, ventique negabunt,
Auguſti Fortuna dabit.;* Jam clalliſ in altum

505 *Provehitur. dextra Ligures, Hetruria læva
Linquitur, & cæcis viſatur Corſica faxiſ.
Humanæ in ſpeciem plantæ ſe magnâ figurat
Inſula. Sarſoam veteres dixere coloni.*

Dives ager frugum. Pœnoſ Italofve pctenti

510 *Oppòrtuna ſitu. quæ pars vicinior Afris,*

N 3

Plana

496 *confuſa vulg. concuſſa mang. Baſ. edidit Heinſ.* 507 *hu. ſpeciem vulg. in ex MSS.* 508 *Sardiniam vulg. Sandaliam, Sardoniã MS.*

496 *Contuſa* puto eſſe idem quod obtuſa, luminis minus clari: pœtam autem hic deſcribere illud meteoron quod *ſtellam cadentem* vulgo appellant, Germanorum plebecula autem *emungi* tum *ſtellas* dicunt.

497 *Hæc ſidera* vulgo pluviã adferre, ſignificare quidem certe, nunc ortu nunc occaſu ſuo, credabantur. Vid. Colum. 11, 2. *Hyas* Synecdochice dicta ſingulari numero: ſunt enim *Hyades* ſeptem illæ ſtellæ in capite Tauri, unde hic *ducere Taurum* *Hyas* dicitur.

499 Pulcherrimus verſus, cujuſ ſententia hæc eſt: Commemorata adhuc tempeſtatum & procellarum ſigna non contemno, certa illiſ *fides* eſt: ſed ubi Honoriuſ jubet, ſigna cedere debent omnia: negligenda periculã, quæ præſagiuntur a cœlo, ubi ire jubet Honoriuſ. Similiſ ſententia illi Homericæ, *Εἰς οὐρανὸν ἀγίτος ὑπὲρ πάροισιν ἀμύχαναι*. Sed nimis exaggerat, ut ſolet, auctor noſter

ſententiam, ac velut humore aſtuſo diluit.

504 *Auguſti Fortuna.* Quam olim Deam fecerant Fortunam Populi Ro. hanc poſtea adjunxerunt Auguſtiſ: de qua paſſim nummi loquuntur & lapides. Nota vox Cæſariſ ad nautã apud Flor. 4, 2. 37 *Quid times? Cæſarem tibi.* Plenius Pluſarchuſ Cæſ. p. 726. *Ἰ Καὶ τὰς Φέρεῖς καὶ τὴν Καὶ τὰς γοῦ τὸν οὐρανὸν.*

507 Hic totuſ locuſ Geographicaſ noſtri peritiã oſtendit, & illud etiam, varietatem lectioniſ in hoc pœta non ſemper certe, quia non ſæpe, eſſe a ſtupore librariorum, ſed a viriſ doctiſ, & forte interdum ab ipſo pœta, retractante opuſ ſuum, proficiſci. Græca Inſulæ hujuſ nomina *Σαρδῶν, Ἰχθυῶν, Σανδαλιῶν*. Plin. 3, 7 *Sardiniam ipſam Timæuſ Sandalioſin appellavit ab effigie ſoleã; Myſtiluſ Ichnuſan à ſimilitudine veſtigii.* Noſter viderit autem oculoſ habuiſſe Siliuſ Ital. 12, 355 ſqq. quem comparafſe juverit.

Plana solo, rätibus clemens. quæ respicit Arcton,
Immitis, scopulosa, procax, subitisque sonora
Fluctibus. Insanos infamat navita montes.

Hinc hominum, pecudumque lues, hinc pestifer aër
515 Sævit, & exclusis regnant Aquilonibus Auftri.

Quos ubi luctatis procul effugere carinis;
Per diversa ruunt sinuosæ litora terræ.

Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos:
Partem litoreo complectitur Olbia muro.

520 Urbs Libyam contra Tyrio fundata potenti
Tenditur in longum Caralis, tenuemque per undam
Obvia dimittit fracturum flamina collem:

Efficitur portus medium mare, tutaque ventis
Omnibus ingenti mansuescunt stagna recessu.

525 Hanc omni petiere manu, prorisque reductis
Suspensa Zephyros expectant classe faventes.

513 fluctibus *vulg.* flatibus *etiam marg. Bas.* 516 jaçtatis *MS.* simul
Bas. marg. 518 muros *priores edit.* sulcos *jam Bas. marg.*
521 Calaris *al.* undas *etiam Bas.*

512 *Procax* reconditiore intellectu dici videtur. Puto autem ventosam intelligi, quod est ab ipsis scopulis eminentibus, per quos fluens aër incitatur. Ita conveniet cum *procacibus austris* Virgilii *Aen.* 1, 536 quod Barthius & Heinſius monuere.

513 *Insanos montes* vocat nomine proprio. *Liv.* 30, 39 *A Corsica in Sardiniam trajecit Consul. Ibi superantem Insanos montes multo & infestioribus locis tempeſtas exorta disjecit classem.* *Etiam Ptolomæo* 3, 3 τὰ μαινόμενα ὄρη. *Latiniſus* interpret *Manomeni montes.*

514 *Hinc* non ita causam significat, quasi ab illa scopulorum asperitate esset in ipsa illa montosa regione aër pestilens: sed hoc vult poeta, illi versus septentrionem montes excludunt siccos & salubres aquilones a regione versus

meridiem subjacente, quæ cum solis austris humidis & æstuosis pateat, hinc lues &c.

517 *Sinuosam terram* & laciniato folio similem pingunt hodie chartæ *Geographicae.*

518 *Sulcos*, Σόλωνος, Σόλωνος, Σολωνος memorant *Geographi* in australi litore *Insulæ*, ex adverso *Africae.* *Luculenter hæc omnia nostri γεωγραφούμενα* explicantur in *Cellarii Notitia Orbis* 2, 11. ubi etiam *Olbia* vel *Ulbia* urbs illustratur §. 15. Ολβία, beata, omnis causa: portus Ολβιανός.

521 *Caralis* nomen suum hodieque tenet, *Cagliari.* Portum ejus pulchre describit. *Collis tenuis dimissus* excurrensque ab *insula* frangit ventos obvios &c.

526 *Zephyros expectant*, ut exire portu possint: mox aliis ventis opus est, ut in *Africam* traiciant.

XVI
CL. CLAUDIANI
IN
FL. MALLII THEODORI
CONSULATUM*

PROLOGUS

Audebisne, precor, doctæ subiecta catervæ
Inter tot proceres, nostra Thalia, loqui?
Nec te fama vetat, vero quam celsius actam
Vel servasse labor, vel minuisse pudor.

5 An tibi continuus crevit fiducia castris?

N 4

Totaque

1 tantæ al. 3 auctam MSS. ap. Heinsf.

* Hunc consulatum assignat Relandus anno V. C. 1161, ætæ nostræ autem 399. Nomen potius esse *Mallium* quam *Manlium*, in varietate monumentorum colligit pulchre A. Rubenius ex eo, quod *Manliæ* gentis decora non omisurus videtur fuisse Claudianus, si ea ad hunc Consulatum ullo modo pertinerent. Nempe existat Alb. Rubenii dissertatio de vita Fl. Mallii Theodori V. C. Quæstoris sacri Palatii, Com. S. L. (Sacrarum largitionum) Præfecti Prætorio Galliarum, Præfecti Prætorio Italiæ, Africæ, Illyrici, V. Cos. Ordinarii, Ultraj. 1694. 12. quam nuper recudi curavit Fridericus Platner, vir doctus, Lips. 1754. 8. Hinc possunt petere studiosi reliqua historica, ne de Gothofrediana Chronologia Codicis Theodosiani & Pe. Relandi fastis nunc dicamus. Nos poëtam more nostro interpretabimur breviter, & illud modo hic monemus, quod vnius tantum Mallii Consulatus & hic & alias mentio fit, illud inde esse, quod Eutropium collegam cum haberet, hic in ipso hoc Consulatu remo-

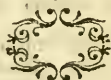
tus interfectusque est, nomenque illius e fastis erasum. Illud vnum addere juvat, editum esse nuper Guelferbyti 1755, 4. ex antiquissimo codice hujus nostri *Fl. Mallii Theodori de metris librum* a viro docto Jac. Fr. Heusingero: unde orthographia nominis comprobatur.

1 *Doctæ subiecta catervæ* Musa, exposita examini & judiciis procerum senatus Ro. qui tum Mediolani fuisse ad honorandum Mallii processum consularem videntur. vid. ex Symmach. 5, 11 & aliunde Rubenius p. 48 sq.

2 *Fama sæpe gravis est his, qui illam habent. Gravis adversaria est magna expectatio*: metuit ergo poëta, ut illi satisfacere possit; metuit, ne dicant homines, Tantum erat?

5 *Nescio an ad militiam, quæ proprie ita dicitur, suam respexerit poëta*: neque video, quid castrorum consuetudo faciat ad audaciam poëta? Nempe comparatio est, Ut diuturnior in castris mora facit militem: ita mihi, ista Musarum castra sliquamdiu secuto, crevit audacia.

Totaque jam vatis pectora miles habet?
 Culmina Romani majestatemque Senatus,
 Et, quibus exsultat Gallia, cerne viros.
 Omnibus audimur terris, mundique per aures
 10 Ibimus! Ab nimius Consul is urget amor.
 Jupiter, ut perhibent, spatium cum discere vellet
 Naturæ, regni nescius ipse sui,
 Armigeros utrimque duos æqualibus alis
 Misit ab Eois Occiduisque plagis.
 15 Parnassus geminos fertur junxisse volatus;
 Contulit alteras Pythius axis aves.
 Princeps non aquilis terram cognoscere curat.
 Certius in nobis æstimat imperium.
 Hoc ego concilio collectum metior orbem:
 20 Hoc video cœtu quidquid ubique micat.

7 lumina al. 18 vobis MS. Vat. quod placet. 20 in orbe MS.

7 Objectio ad Thalian suam, audeatne recitare carmen in concilio tam augusto Mediolanensi, quod sit velut compendium quoddam, flos, ac medulla orbis terrarum? respondet illa, *Ab nimius Consul is urget amor.*

11 Fabula Græca, quam de Delphis agens Strabo 9 p. 289 Pindaro tribuit, ὅτι συμπέσειεν ἐνταῦθα οἱ ἀέτοιοι, οἱ ἀφειθέστες ὑπὸ τῆ Διὸς, ὃ μὲν ἀπὸ τῆς δύσεως, ὃ δ' ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς etc. Locus ipse, credo, hodie non exstat: sed ὀμφαλὸν γῆς, umbilicum terræ, passim appellat Delphos, ut Pyth. 4, 131. 6, 3. Et Pyth. 4, 6 Pythiam sacerdotem vocat χρυσεῶν Διὸς ἀειτῶν πάρεδρον, ubi monet Scholiastes, eas aquilas aureas fuisse illarum simulacra, quas ad explo-

randum medium orbis terrarum locum emisit Jupiter, unum ab Oriente, ab Occidente alterum. Hi sunt *armigeri*, fulminis ministri etc.

16 *Axis* regionem cœli vel terræ notat nostro. Vid. ad 15, 458.

17 *Princeps*, Imperator Honorius ad magnitudinem Imperii sui explorandam non opus habet aquilis talibus: quantum sit illius, quam augustum imperium, *certius in nobis*, qui Patres, qui Senatores sumus, æstimat. Si ita dedit Claudianus, *in nobis*, fiduciam ostendit, & sumit sibi superbiam, quæsitam meritis, se unum fert ordinis illius denique. Sed honorificentius in Senatum, modestius de se locutus est, si dedit *in vobis*.

XVII

CL. CLAUDIANI

DE CONSULATU

FL. MALLII THEODORI V. C

PANEGRIS

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
 Fortunæ secura nitet, nec fastibus ullis
 Erigitur, plausuve petit clarescere vulgi.
 Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
 5 Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
 Casibus ex alta mortalia despicit arce.
 Attamen invitam blande vestigat, & ultro
 Ambit Honos. Docuit toties a rure profectus
 Lictor, & in mediis quæsitus Consul aratris.
 10 Te quoque naturæ sacris mundique vacantem,

N 5

Emeritum

2 viret MS. cf. 33, 236. fastibus al. etiam Heinsf. 2. fastibus MSS. & Cuj. & Heinsf. 1. 3 tumer MS. V. 15, 330. 7 hanc tamen Vic. 8 decuit conj. Heinsf. ad rura -- ubi in Cuj.

2 *Fastibus* magis placet, sive potuerit pro fastis & annalibus, quibus commendantur magistratum & regum nomina: sive notet superbiam ab honoribus ortam, vitium, quo eriguntur ultra modestiam homines. *Fasces* res tantum Romana. Hic universim de honorem effectu in animos agitur.

7 *Suavissima* imago. *Honos* formosus juvenis, *ultro*, non invitatus, pudice invitam *Virtutem* ut castam virginem sequitur, blande vestigat etc. Nisi fallor hoc ipsum connubium indicatur in numis gentis Egnatiæ, ubi figuram dextram cum hasta & Parazonio

Honorem interpretor, a quo ad Virtutem hastatam, itolatam transvolat Cupido, quasi commendaturus illi & conciliaturus Honorem.

8 Probabilior, hoc est rei & historię accommodatior est Cujaciana lectio. *Docuit*, veram esse poetę sententiam, *toties ex urbe ad rura profectus lictor*, vel viator, *ubi in mediis aratris quæsitus est Consul* vel distator adeo. Nota sunt L. Quintii Cincinnati & M. Attilii Reguli Serrani exempla, illud relatam a Liv. 3, 26, hoc a Val. Max. 4, 4. 5 etc.

10 *Mundi sacra* sunt studia Astro-nomię s. doctrina cosmica.

Emeritum pridem, defudatisque remotum
 Judiciis, eadem rursum complexa petestas
 Evehit, & reducem notis imponit habenis.
 Accedunt trabæ. nil jam, Theodore, relictum,
 15 Quo virtus animo crescat, vel splendor honore.
 Culmen utrumque tenes. Talem te protinus anni
 Formavere rudes, & dignum vita curuli.
 Traxit iter, primæque senes cessere juventæ.
 Jam nunc canities animi, jam dulce loquendi
 20 Pondus, & attonitas sermo qui duceret aures,
 Mox undare foro victrix opulentia linguæ,
 Tutarique reos. Ipsa hæc amplissima sedes
 Orantem stupuit, his laudatura regentem.
 Hinc te pars Libyæ moderantem jura probavit,
 25 Quæ nunc tota probat. longi sed pignus amoris
 Exiguæ peperere moræ. populumque clientem
 Publica mansuris testantur vocibus æra.
 Inde tibi Macetum tellus, & credita Pellæ

Mcenia,

13 reduci notas -- habenas *Cuj.* 18 stravit *conj. Heins. ut Stat. Theb.*
 12, 813. 27 mansuetis *Bas. marg. postibus Cuj.* 28 Macedum
Bas. condita vulg.

11 *Defudata judicia, in quibus olim sudare desisti.*

laudatura est regentem, præsentem Senatui.

13 *Habenis imponere est ad habenas regendas imponere currui. Trabea nostro alias etiam vestis Consularis V. G. 8, 640. 18, 9.*

24 *Consularem notare videtur partis Libyæ, v. g. Numidiæ, Byzacenæ: de quo genere dignitatis vel administrationis vid. Gronov. Obs. eccl. c. 21 p. 226 & Jac. Gothofr. Not. Dignit. Cod. Theod. Sed de omni hoc cursu honorum Theodori qua poterat certa, de reliquis conjecturas eruditas dedit laudatus modo Rubenius.*

18 *Trahere iter tenorem quandam æquabilem vitæ tranquillæ & mansuetæ notare videtur. Ut trahuntur fila de colo. Curuli intell. sellæ, quæ præter ceteros Consulium est.*

27 *Mansura dicuntur, quod in ære insculptæ, voces quatenus leguntur, audiunturque adeo.*

23 *Bis puto hic comparationem indicare: admirata est orantem causas, mox alterum tantum*

- Mœnia, quæ famulus quondam ditavit Hydaspes.
 30 Tantaque commissæ revocasti gaudia genti
 Mitibus arbitriis, quantum bellantē Philippo
 Floruit, aut nigri cecidit cūm regia Pori.
 Sed non ulterius te præbuit urbibus aula:
 Maluit, esse suum. terris edicta daturus,
 35 Supplicibus responsa, venis. aracula Regis
 Eloquio crevere tuo, nec dignius unquam
 Majestas meminit sese Romana locutam.
 Hinc sacræ mandantur opes, orbisque tributa
 Possessi; quidquid fluviis evolvitur auri:
 40 Quidquid luce procul venas rimata sequaces
 Abdita pallentis fodit sollertia Bessi.

Ac

35 regum. MSS.

29 *Hydaspes famulus* fuit Pellæ, ditavit Pellam, quo tempore *Pellæus juvenis* (ut 39, 6 & 8, 375) Alexander M. Orientem, qui Persis paruerat, subegit. Nempe dicit poëta, æque felicem & gloriosam fuisse Mallio præside Macedoniam, quam sub Philippo suo vel Alexandro fuerit.

32 *Niger Porus*. Nigros esse Indos, qui versus meridiem habitant, observatum Arriano hist. Ind. c. 6 extr. οἱ πρὸς νότον ἀνέμω Ἰνδοὶ τοῖς Αἰθίοψι μᾶλλον τι εἰκόασι, μέλανες τε ἰδέσθαι εἶσι, καὶ ἡ κόμη αὐτοῖς μέλαινα. Pori autem regnum quantum a mari recessit, tanto propius fuit septentrionibus. Interim solent poëta Indis in universum nigrum colorem tribuere. Sen. Oed. 122 *Phæbus hic flamma propiore nudos Inficit Indos*. Porus ipse ater an albus homo fuerit, non est, puto, neque apud Curtium, neque apud Arrianum. Meminerimus, *nigrum* Romanis etiam vocari subfusi coloris hominem, ut in illo Virg. Ecl. 2, 16 *Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses*.

33 *Quæsturam* facti palatii gestam a Mallio hinc lucide adco describit Claudianus, ut hic ipse locus nos rationes huius muneris pulchre doceat, addendus his quos habet Gutherius de Off. Do. Aug. 2, 18 p. 377.

38 Hæc est comitiva sacrarum largitionum, de quo officio Guth. 3, 16.

39 *Fluviis, Tago Hispaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pachtolo Asiæ, Gange Indiæ* apud Plin. 33, 4

41 *Bessorum Thraciæ populorum* in aurariis tractandis *sollertia abdita* h. e. latens in cuniculis laudatur Vegetio Rei Mil. 2, 11 & 4, 24. *Quæstor Bessus* Pacato c. 28. Sunt vicini Hebro, quem inter auriferos fluviis referri a Plinio, modo vidimus. Et est inter auriferas regiones Thracia olim nobilis. Quod *pallentes* vocat, est ille communis metallicorum color. Silius 1, 231 *Astur avarus Visceribus lacera telluris mergitur inis, Et redit infelix effosso concolor euro*. Sic Stat. Sil. 4, 7. 15.

Ac velut exfertus lentandis navita tonfis
 Præficitur lateri custos; hinc ardua proræ
 Temperat, & fluctus tempestatesque futuras
 45 Edocet: affiduo cum Dorida vicerit usu,
 Jam clavum totamque subit torquere carinam:
 Sic cum clara diu rerum documenta dediffes,
 Non te parte sui, fed in omni corpore, fumfit
 Imperium, cunctaque dedit tellure regendos
 50 Rectores. Hispana tibi Germanaque Tethys
 Paruit, & nostro diducta Britannia mundo:
 Diverfoque tuas coluerunt gurgite voces
 Lentus Arar, Rhodanusque ferox & dives Iberus.
 O quoties doluit Rhenus, qua barbarus ibat,
 55 Quod te non geminis frueretur iudice ripis!

Unius

42 exitus *Vic. & al. exertus Vien. Bas. exertus, probatus gloss. MS. apud Heinf.* 44 sonoras *MSS. quod si recipias, Prædocet pro Edocet siadet Heinf.* 47 mentis doc. *MSS. ap. Heinf.* 53 celer *vulg. ferox e MSS. Heinf. qui etiam fluviorum esse epitheton ostendit.*

42 Ut solemne est remp. comparare navi & navigationi: ita hic poëta gradibus munerum nauticorum componit ordinem dignitatum imperii. Nauta *exfertus* h. e. qui se & robur corporis animique *exferuit* (vid. de hac notione ad Pacatum c. 35., 1 Arntz.) atque probavit *lentandis tonfis*, h. e. remis tanta vi undæ impingendis, ut inde aliquantum, quia *lenti* sunt, inflectantur, *præficitur* ob hæc merita *lateri navis custos*, sit *ῥόχαιρος* (*Tucarchus* Hygino fab. 14): post ea, hic quoque re bene gesta sit *Proræta*, s. *Proræus*, tutela *proræ*, cujus esse ventos, scopulos, pericula prospicere: tandem cum *Dorida*, Amphitriten, mare, ejusque pericula, (ut Virg. Ecl. 10, 5) longo assiduoque usu *vincere* didicerit, sit gubernator. Hæc munerum nautica diligenter, nec pratermissis nostro loco, explicat Schef-

fer. de Mil. nau. 4, 6 & 7 p. 303 & 309.

46 *Subit* non modo successionea notat, sed illud etiam, onus esse illam gubernatoris provinciam.

48 *Sumfit te imperium*, non tu sumfisti imperium, advocatus es ad regendum, non adspirasti &c. Ceterum describitur hic Præfectura Prætorii: speciatim Galliarum, quod ostendit & illustrat Rubenius.

51 *Imitatur penitus toto divisos orbe Britannos* Virg. Ecl. 1, 67.

53 De *Arare & Rhodano* vid. 5, 111. *Ferocem Danubium* dicit 5, 26. *Iberus dives*, aurifer, ut *Tagus*.

54 *Rhenus cultus*, qua Galliam alluit, *barbarus tum ibat*, qua lambit Germaniam. *Judicem esse etiam imperii nomen*, apparet ex eo, quod Provincie Præsidem sic appellatum ostendit Glossar. Nom. Jac. Gothofr. it. Bynkersh. Obf. 1, 2.

Unius fit cura viri, quodcumque rubescit
Occasū, quodcumque dies devexior ambit.
Tam celer assiduos explevit cursus honores.

Una potestatum spatii interfuit ætas,

60 Totque gradus fati juvenilibus intulit annis.

Postquam parta quies, & summum nacta cacumen,

Jam securā petit privatū gloria portum;

Ingenii redeunt fluctus; aliique labores:

Et vitæ pars nulla perit. quodcumque recedit

65 Litibus, ineumbit studiis, animusque vicissim

Aut curam apponit populis, aut otia Musis.

Omnia Cecropiæ relegis secreta senectæ,

Discutiens quod quisque novum mandaverit ævo,

Quan-

57 occasus *Vic. Vien. Ald. & MSS.* occasum *MS.* sed occasu jam *Bas. Junt Sc.* 59 interfuit *conj. Heinsf. ex MS.* intervenit *al. ætas MS.*

probante *Heinsf.* 60 induit *al.* 63 fructus *al.* Sed fluctus jam malebat ex octo *MSS.* *Heinsf.* studiique *arg. Bas. quod placet.* 64 recedit *conj. Heinsf.* 66 impendit *conj. Heinsf.* apponit *Cuj.* imponit *al.*

68 quid q. novi *conj. Heinsf.* quid *Bas.*

56 Totum Occidentem describit, qua tum subjectus erat Præfecturæ Præt. Galliarum, ut apparet etiam ex Not. Dign. f. 36 Labbei, nempe *Provinciae Hispaniarum septem, Galliarum decem septem, Britanniarum quinque*, quæ ibi enarrantur.

59 *Una ætas*, unum sæculum, xxx circiter annorum, potuit videre Mallium nascentem & Præfectum Prætorio, una illa ætas tot gradus fati, vitæ, fortunæ, annis juvenilibus viri conciliavit. Hoc apparet ex Chronologia Rubeniana.

62 *Jam securā erat gloria Mallii*, cum altius ascendere non posset. Itaque ad otium se privatū contulit, tanquam in portum. Hic in portu otii versanti redeunt fluctus ingenii in quibus juvenis fuerat jactatus, & labores, vel alii, vel, quod pene malim, studii prioris.

64 *Recedit hic positum est pro*

decedit, ut Stat. Theb. II, 74 *Quantumque profundæ Rarefcunt tenebræ, tantum de luce recessit.* Quantum temporis alias litibus impendentum nunc illis decedit, tantum imper tantum temporis, Mallius nunc studiis incumbit. Pro suæ ætatis consuetudine & studia simpliciter ponit pro studiis literarum ac sapientiæ, & incumbit cum tertio casu jungit: nisi tamen hic *incumbit* ponitur pro *additur, adjicitur*: continuata metaphora, recedit a litibus; incumbit, ut toro, quietis causa, studiis.

67 *Senectam* posuit pro antiquitate, vetustate. *Cecropia senecta*, antiquitates Articæ.

69 *Agmina* intelligo multitudinem tum sectatorum tum dogmatum. Ceterum quod nunc proponit doctissimus poeta velut summarium, certe specimen, veteris historiæ philosophicæ, illud copiose admodum illustravit, & thesauros lectio-

lectio-

Quantaque diversæ producant agmina sectæ.

- 70 Namque aliis princeps rerum disponitur aër:
 Hic confidit aquis: hic procreat omnia flammis.
 Alter, in Ætnæas casurus sponte favillas,
 Dispergit revocatque Deum, rursamque receptis
 Nectit amicitias quidquid discordia solvit.
- 75 Corporis hic damnat sensus, verumque videri
 Pernegat. Hic semper lapsuræ pondera terræ

Cona-

73 dicim al.

lectionis suæ aperuit Barthius, quæ hodie in suis potius locis; historiarum philosophicæ tractantur & requiruntur. Nobis hic satis erit breviter declarare, quæ Claudianus, uti decebat, velut nutu indicat.

70 Anaximenes Æra principium omnium rerum statuisse dicitur Plutarcho, s. quisquis auctor operis de placitis Philos. 1, 3 ἀρχῆν τῶν ὄντων ἀπὸ ἀπεφύνατο. Ex eodem loco licet etiam reliquas, quæ hic commemorantur, sententias repetere & illustrare: ut quod Thales confidit aquis i. putat se omnium rerum ortum ex aqua posse derivare. Qui flammis omnia procreat, Heraclitus est, cujus etiam viæ ἄνω & κάτω huc pertinent, quas ponemus verbis Lucretii 1, 783 Et primum faciunt Ignem se vertere in auras. Aëris, hinc Imbrem gigni, Terramque creari Ex Ambri, retroque a Terra cuncta reverti Humorem primum, post Aëra, deinde Calorem.

72 Hic Empedocles tangitur, qui dum vult Deus immortalis haberi, ardentem frigidus Aetnam insiuit. Hic dispergit Deum, cum animas omnes esse particulas divinæ naturæ statuit, revocat, cum redire eas ad unionem cum Deo post mortem docet. Idem nectit amicitias, jungi eo ipso docet, & ad salutem rerum connecti atque implicari invicem, quidquid discordia & pugna quædam solvere & dis-

trahere videtur. Hæc est illa ἀναμεικτοσύνη ab Heraclito præsertim ejusque discipulis culta, de qua disputavi in Comment. Soc. Reg. Scient. Gott. To. I p. 80 sq. ad Hippocratis de diætâ librum I, ubi multis eam similitudinibus illustrat. Ponemus tantum versiculos Ovidii Met. 1, 430 Quippe ubi temperiem sumfere Humorque Calorque, Concipiant, & ab his oriuntur cuncta duobus. Cunque sit Ignis Aquæ pugna, vapor humidus omnes Res creat, et Discors Concordia fetibus apta est.

75 Sensus damnat secta tota Pyrrhonica, cujus disciplinam dedit in Hypotyposeon libris Sextus Empiricus, ad quem ceterorum sententias ac diætâ Fabricius retulit.

76 Non invenio, quis inter antiquos cæli circumvolventis se celeritati stabilitatem & gravitatem adeo terræ tribuerit. Cartesiano vortici simile quiddam videre mihi videor. Est inter Philosophos, ait Poëta, qui pondera terræ, semper alioquin sua gravitate & nisu lapsura ac dilapsura, excipere & fulcire conatur h. e. explicare studet inmobilem statum telluris e rapido circumactu et velut rotatu ambientis cæli, quod perpetuo suo ad omnes particulas externam globi faciem efficientes appulsu resistat, ne quid elabi dilabique possit. Illa copula ad Accendit adjecta.

Conatur rapido cœli fulcire rotatu,
Accenditque diem prærupti turbine faxi.

- Ille ferox, unoque tegi non passus Olympo,
80 Immensum per inane volat, finemque perofus
Parturit innumeros angusto pectore mundos.
Hi vaga collidunt cæcis primordia plagis.
Numina constituunt alii, casusque relegant.

Graiorum obscuras Romanis floribus artes

- 85 Irradias, vicibus gratis formare loquentes
Suetus, & alterno verum contexere nodo.
Quidquid Socratico manavit ab ordine, quidquid
Docta Cleanthæ sonuerunt atria turbæ,
Inventum quodcumque tuo, Chryssippe, recessu;
90 Quidquid Democritus risit, dixitque tacendo

Py-

78 Anaxagoras, Dêmoçritus, Metrodorus Solem massam, *μύδρον*, vel lapidem, *πέτρον* ignitum, dicebant apud Plutarchum de plac. 2, 20. Pergit Metonymia uti pœta, qua facere dicuntur scriptores, quæ narrant fieri vel docent. *Diem* hic non pro causa diei, sole dicit, ut Germani lucem (*Licht*) vocamus etiam candelam sebaceam vel ceream. Sol hic est saxum illud ignitum, quod suo turbine et revolutione lucem ac diem efficit.

79 *Ille ferox* Metrodorus est, qui (Plut. de plac. 1, 5) æque absurdum putat, in infinito spatio unum mundum esse, quam in magno campo unam spicam. Pulchrum est et falsum illud *angusto pectore, immenso inani* oppositum.

82 Epicurei *primordia* h. e. elementa sua, s. atomos, *collidunt*, concurrere et compingi inter se fingunt, fortuito imperu. *Alii*, his maxime contrarii, Stoici nempe, *Numina constituunt*, Deos esse defendunt, et dum fato fieri contendunt omnia, *relegant casus*, temere fieri quidquam negant.

84 *Obscuras Graiorum artes*, puto, dicit respectu eorum, qui Græ-

ce nesciunt, nisi forte ad Heracliticam illam obscuritatem respicit de qua Lucret. 1, 640 *Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes* etc.

85 *Vices gratas et nodum alternum* recte interpretatur Barthius de Socratica illa et Tulliana per dialogos differendi ratione. *Socraticum ordinem* dicit illam velut genealogicam philosophantium successione.

88 *Cleanthæ turba* cum respectu ad illum honorem, quo inter multos competitores Zenoni successor datus est, quod refert Laërt. 7, 1. 74. *Chryssippi recessum* metaphorice appellat abstrusiora, et remota a vulgi cognitione dogmata: ut cum de Grammatica Fabius 1, 4. 2 *eam plus habere in recessu, quam fronte promittat.*

90 *Democritus risit* proprie res humanas, dicta et facta stulta civium suorum: sed hic *risit* est ridendo dixit. *Tacendo dixit* Pythagoras non tantum cum tacere aliquamdiu et *ἔχεμυθεν* iussit auditores suos, sed cum per Symbola illa nobilia innuit potius quædam, quam diserte elocutus est.

Pythagoras: uno se pectore cuncta vetustas
 Condedit, & major collectis viribus exit,
 Ornantur veteres, & nobiliore magistro
 In Latium spretis Academia migrat Athenis,
 95 Ut tandem propius discat, quo sine beatum
 Dirigitur; quæ norma boni, qui limes honesti;
 Quænam membra sui virtus divisa domandis
 Objectet vitiis; quæ pars injusta recidat,
 Quæ vincat ratione metus, quæ frænnet amores.
 100 Aut quoties elementa doces, semperque fluentis
 Materiæ causas: quæ vis animaverit astra,
 Impuleritque choros: quo vivat machina motu.

Sidera

91 tanta MS. 95 discas MSS. 102 implerentque Vic. impulerit-
 que chaos Ald. impleritque vulg.

92 Unita in pectore Mallii sapientia veterum et collecta major est sapientia singulorum.

94 Occidens et *Latium* re vera eo tempore plus literarum et literatorum hominum h. e. antiquæ doctrinæ consultorum habebat, quam Oriens et *Athenæ*.

95 *Finis*, summum bonum est, quo dirigitur, tanquam navis ab Helice, *beatum*, i. quidquid beatum dici debet; quisquis cupit beatus fieri.

96 *Norma boni*, ipsum honestum, ut sciamus nihil vere bonum esse, quod non idem sit honestum. *Limes honesti*: Est enim *modus in rebus, sunt certi denique fines, Quos ultra citraque nequit consistere rectum* et honestum.

97 *Virtus* est una: quæ vulgo vocantur virtutes, illius membra sunt.

100 *Elementa principia rerum naturalia*, fuit *semper materia* ex Heraclitica præsertim doctrina.

102 *Chorus* pulchre ad cælestia corpora refertur, multitudo animata certo se ordine movens (in circulum præsertim) et canens. *Χορεία ὄρχησις καὶ ᾠδή* apud Pla-

tonem de Legibus quarto, mox a principio et per totum pene librum. Porro antiquissimi homines qui motum illum astrorum ordinatum viderent, reliqua chori attributa adjecerunt ex ingenio, animas et sonos, illas quidem vulgo omnes; hos Pythagoras cum suis discipulis. Vid. quos laudat Fabric. ad Sext. adv. Mus. f. 36. Hinc pronum erat *chorum* dare mundo. Hymnus in Solem Orphicus p. 104 Eschenb. *Χορείων Κόσμος τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἔλκων*, Præcentorem facit chori cælestis Solem, qui trahat cursum illum mundi harmonicum: quod inter illa veræ physicæ rudera refero, quorum in illis hymnis quam plurima supersunt. Hujus generis sunt illi etiam versus, quos servavit Eusebius Præp. Evang. 11, 6 p. 519, D. ubi Apollo introducitur dicens, *Εγὼ δὲ γὰρ πάντων χέλυσ ἄφθιτος, ἢ τὰ λυρῶδη Ἡρμοσύμην δίνης ἕρηναιο μέλη*, gloriatur, se esse immortalem illam rerum omnium Chelyn quæ ipsa sibi concinnaverit lyricos illos cælestis vertiginis modos. Illa *δίνη αἰώνιος*, illa *μέλη λυρῶδη* constituunt chorum

Sidera cur septem retro nitantur in ortus

Obluctata polo: variisne micatibus idem

105 Arbitr, an geminæ convertant æthera nientes:

Sitne color proprius rerum, lucisve repulsi

Eludant aciem. tumidosquæ Luna recurfus

Nutriet Oceani: quò fracta tonitrua vento:

Quid

104 variisque vulg. 106 lucisque al. repulsus conj. Barth.

rum cælestem, de quò agimus. Aristoteles, sine quisquis auctor est, vir sane haud vulgaris, libelli de Mundo c. 2 *ὁ δὲ κόσμος ἑστίν τινα χορεία τοῖς ἀστροῖς*, quòd hoc modo reddidit Apulejus p. 57, 18 *Cælum agit stellarum choros*. Illam τῶν ἀστροῶν χορείαν pulchre describit, et alios inde choros choreasque deducit Lucia. de Saltat. c. 7. Non igitur temere poetæ chororum atris tribuunt. V. G. Tib. 2, l. 88 *Curru in matris, Noctis, sequuntur choris lascivis sidera*. Stat. Achill. 1, 643 *Risit chorus omnis ab alto Astrorum*.

102 *Machina*, totum hoc quod mundum vocamus, cujus motus viventem auctorem indicat. Quærit philosophia, sitne vita perennis in ipsa illa machina, an habeat auctorem a machina diversum.

103 Qui terram in medio inundo quietecere ponunt, illis duplici motu opus est ad phænomena solvenda, vno totius cæli ab ortu ad occasum, altero planetarum proprio & illi contrario. Hic dubitari potest, unusne auctor motuum sibi oppositorum? etc.

106 Vide, quomodo Cartesianis & Newtonianis inventis experimentisque, subtilis cogitatio antiquorum præluserit. Aristarchus Samius apud Stobæum Ecl. Phys. c. 19 p. 55 colorem definit *Φῶς τοῖς ὑποκειμένοις ἐπιπίπτου*.

107 *Quæ Luna* h. e. qualis, qua vi sua, augeat mare, ut surgat. Tempore convenire motus maris & Lunæ phases olim observatum Pythæ Massiliensi. V. Plut. de Plac. Philos. 3, 17. Sed de modo disceptatum est. Et supersunt forte hodie, qui malint impulsui Cartesiano, quam Newtoniano attractui inutationes illas tribuere. Optabam equidem in bono libro inveniri, qui h. e. quomodo. Verbo nutrit non puto proprie uti hic voluisse poetam: nisi forte ut alias mare nutrit Solem & sidera, ita hic Luna, fecunditatis & humoris proma cõda nutrit Oceanum ut intumescat & recurrat in litus.

108 *Fracta tonitrua* interpretor cum fragore existentia. Cum omnem sonum in tremulo quodam impulsu aëris inesse nos doceant Physici, tum aurium nos sensus admonet, in tonitru esse fragorem, a frangendo dictum. Lucret. 6, 123 ita format tonitru, *Cum subito validi venti collecta procella Nubibus intorsit sese, conclusaque ibidem turbine versanti magis ac magis undique nubem Cogit, ut fiat spisso curva corpore circum. Post ubi commovit vis ejus, & impetus acer Tum perterricrepto sonitu dat missu fragorem. Nec mirum, quum plena animæ vesicula parva Sæpe ita dat pariter sonitum displosa repente.*

Quid trahat imbriferas nubes; quo faxa creentur
 110 Grandinis. unde rigor nivibus: quæ flamma per auras
 Excutiat rutilos tractus, aut fulmina velox
 Torqueat, aut tristem figat crinita cometen.

Jam tibi compositam fundaverat ancora puppim.
 Telluris jam certus eras. fecunda placebant
 115 Otia. nascentes ibant in sæcula libri.

Cum subito liquida cessantem vidit ab æthra
 Justitia, & tanto viduatas judice leges:
 Continuo frontem nimbo velata pudicam
 Deferit Autumni portas, qua vergit in Austrum

Signi-

109 creantur *al.* ferantur *al.* feruntur, ruantur, rotantur *al.* roten-
 tur placet *Heinsf.* 110 flabra *MSS. Basf. marg. & Heinsf.* 1. flagra *al.*
 et excutiant. 114 facunda *vulg.* jacebant *al.* 118 limbo
vulg. nimbo *Scal. Barth. MSS. Heinsf.*

109 *Trahere* etiam Germanorum consuetudine dicitur Sol aquam, cum surgunt vapores ita densi, ut videri oculis queant. *Saxa grandinis*, augendi gratia, ut Colum. 10, 329 *Sæpe ferus duros jaculatur Jupiter imbres Grandine dilapidans hominumque bouumque labores.*

112 Insolita loquendi ratio & nisi fallor non satis exacta, *Flamma crinita figit Cometen*: sed cujus sensum videre mihi videor non ineptum. *Cometes* hic notat ipsum densius corpus & nucleum, quem appellant astronomorum filii: hunc *figit* h. e. densando se & coeundo format flamma illa in crines sparsa. Quod eandem materiem facit *Cometa* & fulgurum, est ab errore vulgari *Cometas* in meteoris numerantium.

113 Metaphorice de secessu ad privatæ ritæ tranquillitatem. Proprie *Virg. Aen. 6, 3 Dente tenaci Ancora fundabat navem.* Quodenim fundamentum est ædificio, hoc navi præstat ancora.

115 *Acute nascentes libri* dicuntur *ire in sæcula.* Jam dum nascuntur ea signa habent, unde intelligas, duraturos esse.

117 *Justitia* persona hic est s. *Dea, Virgo cœlestis, Δίκη, Astræa*, quæ discessu suo e terris sæculum aureum finit.

118 *Nimbus* h. e. nubes densa, quem æra etiam vocant, velum Deorum Dearumque quum latere volunt. Talis est *Aen. 12, 416 Venus obscuro faciem circumdata nimbo.* Conf. statim dicenda ad v. 124. Poëta noster, ut est doctissimus, forte ad sidus Virginis respicit, cujus caput apud Germanici Scholiasten pariter & Hyginum una tantum *stella obscura nimis* signat. Germanicus ipse v. 144 ex Arato, *Namque alia, quibus expietum cervixque caputque, Vatibus ignota prisca sine honore feruntur.* Hæc est ἀνοσιμὴ Arati. *Limbus*, quem habent primæ editiones, ferri vix potest, cum ille potius oram extremam vestis, τὸ κράσπεδον significet.

119 *Autumni portæ* sunt in signo Libræ, cui vicina est Virgo. Cum cancri tropicum reliquit sol, per Leonem & Virginem tendit ad alterum tropicum capricorni, australem, a nobis remotissimum.

- 120 Signifer, & noctis reparant dispendia Chelæ.
 Pax avibus, quacumque volat; rabiemque frementes
 Deposuere feræ. lætatur terra reverso
 Numine, quod prisca post tempora perdidit auri.
 Illa per occultum Ligurum se mœnibus infert,
- 125 Et castos levibus plantis ingressa Penates
 Invenit ætherios signantem pulvere cursus;
 Quos pia sollicito deprendit pollice Memphis:
 Quæ moveant momenta polum, quam certus in astris
 Error. quis tenebras Soli causisque meantem

O 2

Defe-

- 125 vallis MS. plaustris vulg. claustris conj. Barth. 126 in pulv. al.
 129 Solis vulg. nisi quod Soli Vic. & Ald.

120 *Chelæ* h. e. brachia & forcipes Scorpii, erant antiquioribus, ubi Libram, peculiare signum, posuere posteri. Hæ chelæ signant locum, in quo Sol facit æquinotium, ubi breviores quæ fuerant per æstatem noctes, redeunt ad æqualitatem.

124 *Per occultum*, quia sub illo nimbo latet, de quo v. 118. *Ligurum mœnia* Barthius interpretatur Mediolanum; et multis testimoniis probat, eam tum fuisse caput imperii occidentalis: sed hoc ostendere debebat, Liguriæ caput fuisse, & ibi in otio tum vixisse Theodorum. Neutrum ita esse arbitror, & Ligurum mœnia Genuam potius, vel Intimelium, vel quamcunque Liguriæ urbem, intelligam.

125 *Casti Penates*, latiori intellectu, ut *Castus Deus mens est: casti Penates* domus sancta, & a fœditate sanguinis pariter, & fordibus avaritiæ, atque libidinum cœno pura: *leves plantæ virginis*, alata, *Dæa* denique.

126 *Pulvis* hic est eruditus ille Geometrarum, quo utebantur, ut radio illi inscriberent figuras suas.

127 *Memphis pia*, religiosa omnis Aegyptus, & omnibus cerimoniis

aliorum quoque populorum ea præsertim ætate dedita. Arcta præsertim vincula Astronomiæ, ut in Aegypto colebatur, & religionis, superstitionisque adeo norunt, qui Ptolemæum illiusque admiratores Melanchthonem, Camerarium, Ranzovium, non ignorant. *Pollicem sollicitum* i. inquietum & efficacem non sine causa positum esse, arbitrator: quæ illa sit, non æque facile comminiscor. An in radio s. circino tractando peculiaris usus erat pollicis?

128 *Momenta* cum allusione ad verbum *moveant*. Momentum enim est, quidquid habet vim movendi. *Certus error* acute, de certis & descriptis spatiis Planetarum h. e. erroneum.

129 *Invenit Astræa Mallium suum* radio, & rationibus agitandis exquirentem, *quis numerus* dierum, horarumque *indicat*, denunciet, *Soli tenebras* & eclipsin s. *defectum* a causis naturalibus profectum & progredientem s. *meantem*. Amat hoc verbum nosser, ut 21, 10 *Ordine vota meant*. Sic 3, 186 *Par semper similisque meat Oceanus*. Sic hoc ipso carmine v. 104 *varios meatus stellis* tribuit.

- 130 Defectum indicat numerus. quæ linea Phœben
 Damnet, & excluso pallentem fratre relinquat.
 Ut procul adspexit fulgentia virginis ora,
 Cognovitque Deam: vultus veneratus amicos
 Occurrit, scriptæque notas confundit arenæ.
- 135 Tunc sic Diva prior: „Malli, sincera bonorum
 Congeries, in quo veteris vestigia recti,
 Et ductos video mores meliore metallo:
 Jam satis indultum studiis; Musæque tot annos
 Eripuere mihi. pridem te jura repossunt.
- 140 Aggredere, & nostro rursus te redde labori.
 Nec tibi sufficiat transmissæ gloria vitæ.
 Humanum curare genus quis terminus unquam
 Præscripsit? nullas recipit prudentia metas.
 Adde, quod hæc multis potuit contingere sedes.
- 145 Sed meriti tantum redeunt, actusque priores
 Commendat repetitus honos, virtusque reducit,

Quos

130 inducat Cnj. & al. videat al. in quibus Vien. & Palm. signet MS.
 numeris & numerus al. Cum Heinsio facit Junt. 133 veneratur al.
 135 tum al. 145 ineritis ex MS. Heinsf.

130 Qui defectus siderum exquirunt, ii student invenire tempus, quo illa sit comparatio V. G. Solis, Telluris ac Lunæ, ut linea e Solis centro per mediam Tellurem ducta in Lunam incidat: deinde utrum illa linea ipsum quoque Lunæ centrum transitura sit, quo facto totus orbis Lunæ obscureretur necesse est etc. Hæc linea Phœben Phœbi sororem damnat, & excluso interceptoque Phæbo relinquit si non plane inconspicuam, pallentem certe, & debili tantum lumine se prodentem.

132 Procul aspexit Astræam, aliorum oculos fugientem, Mallius, cœlium & astra intueri solitus, & in his ipsis cum maxime occupatus.

134 Dum festinat, vestem trahit, vel pedibus adeo calcat, & sic confundit arenam, sive pulverem illum humi sparsum, in quo cursus æthereos signaverat v. 126.

142 Hæc vis est ac natura Termini, ut præscribat, indicetque quo usque liceat progredi, eoque ipso ultra procedere nos prohibeat atque impediatur. Itaque hic præscripsit est impediit, intercessit.

144 Hæc sedes est consularis, sella curulis, ut olim dicebatur. Hæc sedes, hæc dignitas, potuit fortuna quadam multis, etiam non satis dignis, contingere: sed bene tantum in ea meriti ad illam redeunt: & eo ipso, quod repetitur hic honos, probatur, priores actus placuisse Principi.

*Quos fortuna legit. melius magnoque petendum
Credis, in abstrusa rerum ratione morari?*

Scilicet illa tui patriam præcepta Platonis

150 *Erexere magis, quam qui responsa secutus
Obruit Eoas classes, urbemque carinis
Vexit, & arsuras Medo subduxit Athenas?*

*Spartanis potuit robur præstare Lycurgus
Matribus, & sexum leges vicere severæ:*

155 *Civibus & vetitis ignavo credere muro
Tutius objecit nudam Lacedæmona bellis.
At non Pythagoræ monitus, amique silentes,
Famofum Oebalii luxum pressere Tarenti.*

Quis vero insignem tanto sub principe curam

160 *Respuat? aut quando meritis majora patebunt*

O 3

Præ-

147 regit vulg. dedit vel gerit conj. Barth. Quis fortuna reedit al. conj.
152 textit MS. quod placet Barthio, non Heinio, nec mihi. 157 an tot
Vien. animique MSS. quid. unde conjecit aliquis Samii
i. Pythagoræ.

147 *Magno petendam*, intelligo, studio, labore, pretio, ut in consuetioribus formulis, magni, parvi aliquid facere.

149 *Scilicet ironiæ servit*. Plus profuit rebus dubiis patriæ suæ Themistocles, cum commendata oraculo mœnia lignea, de nauibus interpretatus, Persarum classiem ad Salamina superavit, quam scuto suo Plato, qui ne attingendam quidem sibi rempublicam Atheniensium cum censeret, aliam in cerebro sibi suo & chartis civitatem instituit.

153 *Lycurgum* quoque Pythagoræ præfert, ut modo Platoni Themistoclem. Lycurgo enim debetur illa Lacænarum virtus, quam peculiari libello commendat Plutarchus, V. G. illius (p. 241, F.) quæ scutum tradens filio in aciem pergenti, potuit dicere, ἢ τὰν, ἢ ἐν τῷ, jubebat, ne sine scuto re-

diret, sed vel ipse referret, vel mortuum in scuto tanquam in fetetro se referendum præberet.

155 Sine muro esse voluit Lacedæmona, quam tueri deberet potius civium virtus. Sed cum octingentis annis sine muris fuisset libera urbs, muris velut compedibus circumdata a tyrannis, ut est in oratione Lycortæ apud Liv. 39, 37. Hoc ergo dicit noster, Lycurgus civitatem suam potuit tutam præstare suis institutis: sed *Pythagoræ monitus*, aurea illa præcepta, totius anni silentes h. e. silentio illo & ἔρημοσις traducti, non potuere a luxu perduto revocare Tarentinos. *Molle Tarentum* Hor. Ser. 2, 4. 34. & ideo imbelles Epist. 1, 7. 45. *Oebalium* est Tarentum, ut *Lacedæmonium* Hor. Cav. 3, 5. 56. quia est colonia a Phalantho Spartano s. Oebalio deducta.

- Præmia? quis demens adeo, qui jungere sensus
Cum Stilichone neget? similem quæ protulit ætas
Consilio vel Marte virum? nunc Brutus amaret
Vivere sub regno. tali succumberet aulæ*
- 165 *Fabricius. cuperent ipsi servire Catones.
Nonne vides, ut nostra soror Clementia tristes
Obtundat gladios: fratresque amplexa serenos
Assurgat Pietas: fractis ut luceat armis
Perfidia, & laceris morientes crinibus hydri*
- 170 *Lambant invalido Furiarum vincla veneno?
Exsultat cum Pace Fides. jam sidera cunctæ
Liquimus, & placidas inter discurremus urbes.
Nobiscum, Theodore, redi. Subit ille loquentem
Talibus. „Agrestem dudum me, Diva, reverti*
- 175 *Cogis; & infectum longi rubigine ruris*

Ad

162 pertulit vulg.

170 colla quid. MSS.
173 veni MS.

171 exsultet MS.

161 *Sensus jungere cum Stilichone* est communicare cum eo consilia, & de illius consilio rem gerere: honesta oratio, cum revera rerum potiretur, & suo arbitrio ageret omnia Stilicho.

163 *Veterem illum Brutum* signat, expulso rem Tarquiniorum.

165 *Catones*, illius Uticensis similes, qui mortem sibi consciscere maluit, quam vivere domino rerum Cæsare.

166 *Clementia* pulchre soror Justitiæ dicitur. Illius est ignoscere peccantibus, *parcere subiectis*.

167 *Fratres sereni* sunt Imperatores Arcadius & Honorius. In horum titulis ante *Felicium* & *Augustorum* honores est *Pietas*. Sic enim in numinis & aliis monimentis est, PP. FF. AA. *Pietas* etiam, ut *Serenitas*, *Traquillitas*, γαληνότης abstracto nomine dicebatur, ut Cassiod. Var. 1, 1 *Proinde illum & illum legationis officio ad Serenif-*

siniam Pietatem vestram credimus destinandos.

170 Si pictor aliquis exprimere phantasia poëtæ velit, opus fuerit ut Furias faciat manibus post tergum revinctis & ad ipsam cervicem vel ad collare, quo vincita cervix est, alligatis, qualis est ille Furor Aen. 1, 295 *Centum vincitus ænitis post tergum nodis*. Porro hydri s. serpentes, quos pro crinibus habent Furiæ, faciat ipsos suis jam inter se mortibus laceratos, & frustra rodere conantes vincula. Quod *lambere* dicit, ad vim veneni respicit, quod liquidum licet, erodit tamen facile metalla, ut illa nostrorum chymicorum aqua fortis & regia. Facilius sed minus vehemens erit imago, si placeat, quod habent quidam MSS. *colla*.

171 *Cunctæ*, Clementia, Pietas, Pax, Fides, totidem Deæ: cultæ omnes templis, altaribusque.

*Ad tua signa vocas? nam quæ mihi cura tot annos
Altera, quam duras sulcis mollire novales?*

*Nosse soli vires; nemori quæ commoda rupes,
Quis felix oleæ tractus, quæ gleba faveret*

180 *Frugibus, aut quales tegetet vindemia colles?*

*Terribiles rursus lituos veteranus adibo,
Et desueta vetus tentabo cærulea vedior?*

Collectamque diu, & certis utcumque locatam

Sedibus, in dubium patiar deponere famam?

185 *Nec me, quid valeat natura fortior usus,*

Præterit, aut quantum neglectæ defluat arti.

Desidis aurigæ non audit verbera currus:

Nec manus agnoscit, quem non exercuit, arcum.

Esse sed injustum fateor quodcumque negatur

190 *Iustitiæ. tu prima hominem silvestribus antris*

Elicis, & fædo detergis sæcula vitæ.

Te propter colimus leges, animosque ferarum

O 4

Exui-

176 nunquam vulg. annis vulg.

177 Ars poëtæ etiam otium Mallii sui facit utile vitæ, si ille duras incultasque adhuc novales terras potest mollire accipiendis feminibus, si rupes potest vertere in nemora. Totus hic locus admirabilis est, & summo poëta dignus.

184 Patiar deponere, i. impetra- bo a me, ut deponam. Vid. 15, 265. Loquitur ut de eo, cui quis suadet, apud incertæ fidei hominem deponere rem sibi caram. Etiam collecta diu Fama suavis est, comparat illam summulæ pecuniæ, quam quis unciatim suum defrudans genium comperfit (ut est Ter. Phor. 1, 1. 10) & nunc putat ut- cunque locasse in tuto.

186 Defluat pulchre exprimit imminutionem quæ paullatim, & vix sentientibus evenit, ut in capillorum defluvio, unde paulla- tim existit calvities.

187 Deses potest aliquis esse non sua culpa aut voluntate adeo. In formula non audit manifesta imi- tatio Virgiliani carminis Georg. I extr. Non audit currus habenas. Simile Nec manus agnoscit i. fami- liariter sibi obsequentem ut alias sentit avcum, quem diu non tra- ctavit.

191 Potest videri Hypallage: nam dicitur proprie detergere v. g. rubiginem gladio. Sed nimirum, ut semper debebat fieri in Hypal- lage, etiam contra detergetur s. detergitur gladius & purgatur ru- bigine.

192 Te propter, tua opeta, tuo munere, ut apud Cicronein pa- rentum Periphrasis est, pro Ros. Am. 22 propter quos aliquis hanc suavitissimam lucem aspexerit.

Exuimus. nitidis quisquis te, sensibus hausit,
Irruet intrepidus flammis, hiberna secabit
 195 *Aequora: confertos hostes superabit inermis.*
Ille vel Aethiopum pluviis solabitur aestus:
Illam trans, Scythiam vernus comitabitur aër.,
 Sic fatus tradente Dea suscepit habenas
 Quatuor ingenti Juris temone refusas.
 200 Prima Padum Tiberimque ligat, crebrisque micantem
 Urbibus Italiam: Libyas Pœnosque secunda

Tem-

193 exuimur conj. Heins. 194 flammis MS. 195 confertos al.
 in armis al. 196 ille per Aethiopum MSS. duo. pulvis Vien.
 197 Tanaim MSS. duo 200 Trebiamque conj. Blondeli ap. Heins.
 201 Lydos vulg. Numidas tenebat Heins.

194 *Hiberna aequora*, quæ per hiemem ingredi navibus non audebant; vel simpliciter procellosa, ex usu vocis *hiems*.

196 Est inter ἀόνορα, certe inter ἀνοδομήρα & non temere speranda, *pluvia* inter *aestus* Aethiopiae, *vernus aër* ultra Scythiam, in ultimo Septentrione. Elogium hoc Justitiæ ita informat Poëta, ut intelligatur, ubi illa sit, ibi aureum esse sæculum.

193 Haec pertinent aperte ad Praefecturam Prætorii Italiæ. Hanc comparat cum curru quadrijugo, dum *habeas quatuor* ei tribuit, easque *refusas* in temone h. e. ad temonem, ubi axi rotarum junctus est, ubi insidet aurigæ, pertinentes. *Temonem* appellat merito, quia is in curru est illud, quod gubernaculum in navi. Varrò de L. L. 6, 4 f. p. 77, 27 *Temo- et planstrum appellatum, a parte totum, ut multa*. Porro antiquum est, sub curru vel navis imagine reipublicam ejusque gubernationem representare. *Temo* igitur *juris* hic est tota Jurisdictio Præfecto Prætorii commissa. Mihi illud non temere factum videtur, quod Poëta nostri phantasia convenit cum veteri pictura, quæ habetur in Notitia utriusque imperii, Orientis p. 44

& Occid. p. 9. Hoc posteriori loco inter *insignia viri illustris Præfecti Prætorio per Italiam* est curru splendidi quatuor equis junctus, cui adstat cum virga auriga paludatus. Symbolumne quatuor equi totidem diœceses? Ita putabam. Sed additur, *sub dispositione Illustris Præfecti Prætorio Italia Diœceses infra scriptæ, Italia, Illyricum, Africa*. Illæ porro diœceses tres sub imagine feminarum trium coronas murales habentium, patenas auro plenas gestantium, quibus hæc nomina adscripta sunt, representantur. Omissa igitur in Notitia est quarta Claudiani diœcesis, Sardiniam, Corsicam, Siciliam complexa, quæ hic inter XVII. Italiæ Provincias enumerantur. Scilicet semper hoc sibi ferverunt Augusti, ut ex suo arbitrio, vel ex reip. usu aliquid in distributione atque administratione Provinciarum mutarent.

200 *Prima habena ligat- Italiam*. Hic apparet, quatuor habenis totidem equos, totidem diœceses regi. Vide mihi, qui poësin amas, divitem venam poëtæ, & expende verba *ligat, temperat, porrigit se, retentat*: sua singulis emphasis, idem significant universim, sed diversa relatione.

Temperat: Illyrico se tertia porrigit orbi:

Ultima Sardiniam, Cynnon; trifidamque retentat

Sicaniam, & quidquid Tyrrhena tunditur unda,

205 Vel genit Ionia. nec te molimina rerum,

Aut tantum turbavit onus. sed ut altus Olympi

Vertex, qui spatio ventos hiemesque relinquit,

Perpetuum nulla temeratus nube ferenum,

Celsior exurgit pluviis, auditque ruentes

210 Sub pedibus nimbos, & rauea tonitrua calcat:

Sic patiens animi per tanta negotia liber

Emergit, similisque sui; justique tenorem

Flectere non odium cogit, non gratia suadet.

Nam spretas quis opes, intactaque pectora lucro

215 Commemoret? fuerint aliis hæc forte decora:

Nulla potest laus esse tibi, quæ crimina purget.

Servat inoffensam divina modestia vocem.

Temperiem fervant oculi. nec lumina fervor

O 5

Aspe-

204 funditur vulg. tunditur MSS. & Scal. 205 tot lumina MSS. quid. & Barth. culmina Clav. nec te molimina MSS. nec tot molimina omnino scribendum put. Heinsf. 211 animus vulg. animo MSS. animi MSS. 214 quid - commemorem conj. Heinsf. 215 decori MS.

203 Cynnon, Κύννον, Græcum Corlicæ nomen esse, Græca exemplo optimorum amare nostrum, vix opus admonitione est.

205 Ionia unda comprehendit etiam Sinum Jonium s. Hadriaticum mare. Verbum genit mugitum illum commoti maris exprimit. Molimina rerum, res molientæ & agendæ: ceterum tanta molimina intelligo ex eo, quod sequitur, tantum onus.

207 Spatio hic est altitudine: adeo excelsus est vertex Olympi, ut supra regionem nubium ac ventorum elatus sit: ut literæ in cineribus aræ Jovis scriptæ volvente anno reperiantur nihil confusæ etc. Vid. copiosam disputa-

tionem Barthii ad Stat. Theb. 2, 35 quem locum ibi cum hoc nostro comparat. Passim Olympi imagine utuntur Poætæ & Philosophi ad describendam tranquillitatem animi, V. G. Luca. 2, 270.

216 Exigua laus est, & cujus pudeat laude vera dignos, de qua dicendum sit illud Hor. A. P. 267 Vitavi denique culpam, Non laudem merui. Et tamen non potest sibi noster cavere quin statim ita quoque laudet Mallium suum. Nempe verum putavit illud Plinii Pan. 53 Nihil non parum grate sine comparatione laudatur: & quæ pro hoc laudandi genere ibi disputantur plura.

Asperat, aut rabidas suffundit sanguine venas.

220 Nullaque mutati tempestas proditur oris.

Quin etiam fontes expulsa corrigis ira,

Et placidus delicta domas. nec dentibus unquam

Instrebit horrendum, fremitu nec verbera poscis.

Qui fruitur pœna, ferus est, legumque videtur

225 Vindictam præstare sibi: cum viscera felle

Canduerint; ardet stimulis, ferturque nocendi

Prodigus, ignarus causæ. Diis proximus ille,

Quem ratio, non ira, movet: qui, facta rependens,

Consilio punire potest. mucrone cruento

230 Se jactent alii, studeant feritate timeri,

Addictoque hominum cumulent æraria censu.

Lene fluit Nilus, sed cunctis annibus exstat

Utilior, nullas confessus murmure vires.

Acrior ac rapidus tacitas prætermeat ingens

Danu-

219 diffundit *vulg.* suffundit *ex MSS. Gron. & Heinsf.* Habet etiam *Cuj.*

231 adducto *al.* abducto *al.* 232 cunctis sed amantibus *MS.* unde cunctis sed & annibus *conj. Heinsf.* Pro extat, exit *MS.* quod placet *Heinsf.*

234 ac. ac Rhodanus *MS.* quod probat *Barth.* Pro tacitas, tactas, tractas, fractas, raptas *al.*

220 *Proditur tempestas*, Metaphora elegans, cui simile est illud, quod & *cælum concurrere* dicitur, vid. Ovid. Met. 15, 811 & in quocunque vehementi affectu *os* vel *labra*. Dixi ea de re ad Quintil. 10, 7. 8.

224 *Fruï pœna felici brevitate* ille dicitur, cui suave est punire, qui gaudet, quoties puniendi vel causa, vel opportunitas, vel obtentus denique offertur.

226 *Candere* non ad solum illum splendorem & lucem ab igne pertinet: sed calorem exprimit non minus quam verbum *ardere*, *inflammari*, nisi quod rariusculum est. *Aquam tamen candentem* Columella 6, 5. 2. 12, 53. 4 & similia olim in thesauros Linguae Lat. reculimus. Tale etiam est *ardet sti-*

mulis. Nempe Medici etiam *inflammationem* dicunt, quæ ab ictu vel vulnere excitata est. In descriptionibus naturæ & morum divinus est Claudianus.

231 *Addicere* Prætoris verbum est, cum pronunciat tradi debere rem aut hominem alteri. Intelligitur hic *grasata juris specie avaritia*.

232 *Exstat* est *eminet*, *præstat*. Quod autem de leni flumine ait poëta de locis planis intelligendum, quæ maris placidi intar inundat. Alia ratio *Cataduporum*, ubi ingenti fragore per angustias & præcipitia ruit. Eadem est *Danubii & Gangis ratio*. *Sanum gurgitem* vocat moderate fluentem: huic *insani fluctus*, *fuventes procellæ* & similia opponuntur.

- 235 Danubius ripas. eadem clementia fani
 Gurgitis immensum diducit in ostia Gangen.
 Torrentes immane fremant, lassisque minentur
 Pontibus: involvant spumoso vortice silvas.
 Pax majora decet. peragit tranquilla potestas
- 240 Quod violenta nequit; mandataque fortius urget
 Imperiosa quies. idem prædurus iniquas
 Accepisse preces: rursus, quæ digna petitu,
 Largiri facilis: nec, quæ comitatur honores,
 Ausa tuam leviter tentare superbia mentem.
- 245 Frons privata manet. nec se meruisse fatetur,
 Qui crevisse putat: rigidi sed plena pudoris
 Elucet gravitas fastu jucunda modesto.
 Quæ non seditio, quæ non insania vulgi
 Te viso lenita cadat? quæ dissona ritu
- 250 Barbaries, medii quam non reverentia frangat?

Vei

235 *Pro fani, sævi al.* 236 *deduxit al.* 237 *captis al.* *lassis ex MSS. Heinsf.* 243 *largitor vulg.* *largitur Cuj.* *largiri ex MSS. Heinsf.*
 247 *remoto al.* *Sed modesto etiam Vic. Vien. & Bas. marg.* 250 *media vulg.* *Medo conj. Scal.* *mediam, mediis al.* *medii libris & auctoribus firmitur Heinsf.*

236 *Lassi pontes*, qui vi irruenti non amplius possunt resistere, ut *fessi cardines* Plin. 36, 15. *Lassus* similiter dictum 36, 352 ubi plura dedit Heinsius.

241 *Imperiosa quies*, tranquillitas, et placidus tenor mentis, qui tamen perficit conata melius, quam tumultus minax. Potest etiam inverti, dicitur *Imperium quietum*.

245 Qui post acceptum honorem, *putat se illo crevisse*, et majorem esse quam antea, eamque de se opinionem vultu, incessu, sono vocis etc. prodit, ea re ipsa indicat indignum se honore propter humilitatem quandam et *μικροψυχίαν*. Pulchre Archidamus apud Plut. Apophth. Lacon. p. 218, E Philippum post Chæronensem vi-

etoriam monuit, si umbram suam metiretur, deprehensurum, non majorem nunc esse, quam fuerat.

247 Prudens contrariorum mixtura ac temperamentum, decorem quandam, suavitatemque ut cibis, ut orationi, quæ sic fit acuta, ita moribus adfert. Nimia familiaritas in levitatem, gravitas in superbiam, modestia in humilitatem exit: misceantur hæc & temperentur, summa existet jucunditas.

248 In simili re Virg. Aen. 1, 151 *cum pietate gravem & meritis si forte virum quem Conspexere, silent, arreptisque auribus adstant.*

250 *Medii reverentia*, intercedentis & interponentis se talis viri, qualem describit Mallium. Sido. Apoll. Narbone s. 23, 241 *Hinc si federa solverentur orbis Pacem*
 te

Vel quis non ficiens fermonis mella politi
 Deferat Orpheos blanda testudine cantus?

Qualem te legimus teneri primordia mundi
 Scribentem, aut partes animæ per singula, talem
 255 Cernimus, & similes agnoscit pagina mores.

Nec dilata tuis Augusto iudice merces
 Officiis. illumque habitum, quo jungitur aulae
 Curia, qui socio proceres cum principe necit,
 Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno:
 260 Deposuitque suas te succedente curules.

Crescite virtutes, fecunda reffloruit ætas:
 Ingeniis patuit campus: certusque merenti
 Stat favor. ornatur propriis industria donis.
 Surgite sopitæ, quas obruit ambitus, artes.
 265 Nil licet invidiæ, Stilicho dum prospicit orbi,
 Sidereusque gener. non hic violata curulis,
 Turpia non Latios incessant nomina fastos.

Forti-

252 disceret *Vien.* deferat *conj. Barth.* formidine *MS.* An *Φόβου* *γὰρ*
somniabat, qui sic scripsit? 258 socios *al.* 261 crescant *MS.* fe-
 cundaque floreat *omnes editi.* fecunda reffloruit *quatuor MSS. ap.*

Heinsf. quod unice verum puto.

te medio darent feroces *Hunius,*
Sauromates, Geres, Gelonus. Vid.
 supra 5, 310 & Drakenb. ad Sil.
 16, 222.

255 Salmastius præfat. ad Ampe-
 lium p. 9 librum Theodori nostri
 de rerum natura, causisque natu-
 ralibus, de astris, & aliis ejus-
 modi, adhuc in Bibliothecis ex-
 stare ait, manu exaratum, & pe-
 destri sermone compositum. Sed
 ibidem Manilii illos IV libros
 Astronomicon, quos nostro Mal-
 lio, quem Manlium vocant, vir
 quidam doctissimus tribuerat, Au-
 gusti sæculo vindicet.

255 In verbo *agnoscit* tropus est.

Fratres, ut exemplo utar, se mu-
 tuo agnoscunt, quia quibusdam
 in rebus, quas communes habue-
 re, conveniunt: philosophemata,
 sententiæ, libri, & mores debent
 itidem germana esse, & inter se
 convenire, hoc exprimit noster
 verbo *agnoscit.* Iudex ille generis
 humani negabit se nosse eos, qui
 non sunt sua amicitia digni.

257 Ille *habitus* est trabea con-
 sularis, qua æquatur, tanquam
 collega, principi senator.

262 *Puniti* capiendum ut præ-
 sens rei perfectæ, ut *apertus est,* ut
memini, novi: ad quæ recte adjun-
 gitur *stat, ornatur* etc.

Fortibus hæc concessa viris, solisque gerenda
Patribus, & Romæ numquam latura pudorem.

270 Nuntia votorum celeri jam fama volatu
Moverat Aonios audito Consule lucos.
Concinuit felix Helicon, fluxitque Aganippe
Largior, & docti riserunt floribus annes.
Uranie redimita comas, qua sæpe magistra

275 Mallius igniferos radio descripserat axes,
Sic alias hortata Deas: „*Patimurne, sorores,*
Optato procul esse die? nec limina nostri
Consulis, & semper dilectas visimus ædes?

* *Notior est Helicone domus. Gestare curules,*
Et fasces subiisse libet. Miracula plebi

280 *Colligite, & claris nomen celebrate theatri.*

Tu Jovis æquorei submersam fluctibus aulam

Oratum

273 rubuerunt MS. riserunt *illustrat Heinsf. ad Ovid. Met. 15, 205.*
278 arces Cuj. * 278 Hunc *versum ex optimis MSS. restituit Heinsf.*
nisi quod de Gevartii & sua sententia Stelicone, ortum a precedente est,
& quod Græci τελεχών scribunt, mutavit in Helicone.

267 *Sidere* nomine quasi occupat adu-
latio Honorii consecrationem, ἀποδίωσις, καταπερισμόν.

273 Quod *riserunt annes floribus*,
ita intelligendum, ripas v. g. Per-
messi floribus vestitas. Ceterum,
quod hic Musis quasi dispensat
operas ac ministeria, in eo Uranie
excepta, in qua secutus est etymo-
logiam merito, frustra quæras,
cur illi illud officium, aliud alii
assignaverit. Ceterum pompam
omnem & apparatus Ludorum
consularium pulchre profecutus
est, in qua illud observabile, Gladi-
atorum nullam fieri mentionem,
quos tamen post legem Constanti-
ni M. non ille quidem, ut vulgo
putabant eruditi, recruduisse in-
terdum, sed ad hæc Honorii tem-
pora continuatos, & demum A. C.
404 quinque adeo post Consula-
tum Mallii annis, Honorii lege
abrogatos, copiose ostendit Jac.
Gothofredus ad ipsam Constantini

legem I C. Theod. de Gladiatoribus.
Fuisse igitur debet propria
quædam causa, cur vel non dederit
gladiatores Mallius, (forte,
quod Christianus erat, ut constat
ex Augusti. Retract. 1, 2) vel poëta
illos omiserit.

278 *Domus Mallii* nobis Musis
notior & familiarior est ipso *Helicone*
nostro. De honore in curuli
sella collocandi, & suis humeris
gestandi consules, quem hic Musæ
Mallio suo destinant, vid. ad 8, 12.
Musæ curulem subeunt, fasces præ-
ferunt, nihil aliud est, quam ornant
ac sublevant literæ magistratum.

280 *Clara theatra resonantia &*
illustria, nam ad vocem pariter
atque ad lucem referri, notum est.

281 Neptuni (hic enim est *æquoreus*
Jupiter) munus equi: in hu-
jus tutela Circenses, ipse Eque-
stris. *Avion* Adrasti equus, de quo
8, 553.

- Oratum volucres, Erato, jam perge quadrigas,
 A quibus haud umquam palman rapturus Arion.
 Illustret Circum sonipes, quicumque superbo
 285 Perstrepit hinnitu Bætin, qui splendida potat
 Stagna Tagi, madidoque jubas adspersitur auro.
 Calliope, liquidas Alciden posce palæstras.
 Cuncta Palæmonis manus explorata coronis
 Adsit, & Eleo pubes laudata Tonanti.
- 290 Tu juga Taygeti, frondosaque Manala, Clio,
 I Triviæ supplex. non aspernata rogantem
 Amphitheatrali faveat Latonia pompæ.
 Audaces legat ipsa viros, qui colla ferarum
 Arte ligent, certoque premant venabula nisu.
- 295 Ipsa truces fetus, captivæque ducat ab antris
 Prodigia, & cædis sitientem differat arcum.
 Conveniant ursi, magna quos mole rudentes
 Torva Lycaoniis Helice miretur ab astris:

Per-

- 288 uncta suspicabatur aliquando Heinſ. Sed bene est, quod nihil mutavit.
 294 legant conj. Marcil. frustra. 296 deferat vulg. desinat MS.
 297 ruentes al.

286 Ad stagna Tagi sunt illi equi Lusitani, quos a vento concipi propter celeritatem fabulabantur. A Tago etiam est illud aurum madidum: ramenta auri potata emicant per jubas.

287 Liquidæ palæstræ, quas unctas soleum epithero vocant. His præest Hercules, proprium palæstritarum numen.

288 Palæmonis coronæ, quæ in Isthmiis ludis, Palæmonis honori dicatis, reportantur: Eleus Tonans, Jupiter Olympius. Vult convenire poëta quidquid est nobilem, coronatorumque vel Isthmiis vel Olympiis palæstritarum.

290 Taygetus Laconicæ, Arcadiæ Manalus montes, Triviæ, quæ eadem Diana & Latonia vocatur, venatibus sacri & nobiles.

294 Arte ligant ferarum colla, qui vel ipso brachiorum ac manuum complexu, nodo, nexu, angunt eliduntque adeo feras, vel laqueis aut vestium injectu illas constringunt. Declaravit hoc pluribus I. F. Gronovius Diatribæ in Stat. c. 24 p. 140 sq.

296 Prodigii nomine extraordinariam, horribilem, miraculo similem magnitudinem, robur, sævitiam, ostendit. Differat arcum, non uratur arcu & arte sua statim ad interficiendum, sed vivas capiat.

297 Moles hic conatum & impetum, viresque applicatas notat, ut in illo Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

298 Callisto Lycaonis filia corrupta a Jove, a Junone in ursam mutata, Helices nomine inter sidera recepta. Quid igitur sibi vult poëta

- Perfossique ruant populo pallente leones,*
 300 *Quales Mygdonio curru frenare Cybelle*
Optet, & Herculei malint fregisse lacerti.
Obvia fulminei properent ad vulnera pardi
Semine permisto geniti, cum forte lænæ
Nobiliorem uterum viridis corruptit adulter;
 305 *Hi maculis patres referunt, & robore matres.*
Quidquid monstriferis nutrit Gætulia campis,
Alpina quidquid tegitur nive, Gallica quidquid
Silva timet, jaceat. largo ditefcant arena
Sanguine. conjumant totos spectacula montes.
 310 *Nec molles egeant nota dulcedine ludi.*
Qui latis risum jalibus movisse facetus,
Qui nutu manibusque loquax; cui tibia flatu,

Cui

301 optat al. malint MS.
 conj. Heinsf.

305 referant MS. hinc Qui in. referant
 310 nostra vulg. nota Scal. Claver. Barth.

312 niçtu MS.

poëta cum *Helicen* a *Lycaonis* astris videtur distinguere? Scilicet in fabulis rigide exquirere omnia, & velut ad vivum refecare non licet. Latentem velut facit Callisto post stellas illas, quæ nomen illius habent.

299 *Perfossi* vulnerati, sed in furorem potius concitati a vulnere, quam debilitati. *Pallet* populus, qui metuat, ne perrumpant feræ clathra opposita. *Mygdonium* vocant, quidquid alias Phrygium est: ipsa *Cybele*, *Cybelle*, vel *Cybebe* Dea Phrygia est, quæ leonibus curru junctis vehitur.

302 Descriptio hæc leonis non jubari ex pardo & læna geniti, de quo Plin. 8, 15 quos Constantini ævo *Leopardos* dicere cœperunt.

304 *Vividis* color qualis bilis est, ut *χλωρός*, quod etiam pallorem narrat.

306 *Monstrifera* omnis Africa, cujus Gætulia pars est. In hac inopia aquarum ad paucos annes congregantibus se feris, multiformes animalium partus. Unde etiam vulgare Græciæ dictum, semper aliquid novi Africam afferre. Plin. 8, 15.

309 *Totos montes* consumunt spectacula, dum feræ ex illis captæ conficiuntur, quarum solemne Græcis epitheton est, ut vocentur *ὄρεσιτροφοί* in montibus s. saltibus nutritæ.

310 Quos adhuc retulit ludos, illi sunt duri, fortes, terribiles: succedunt molles. Hos non vult egere h. e. carere consueta dulcedine. Respondent sibi egere, desiderare, carere & ab altera parte habere: hinc est illud Stoicorum paradoxum, cum negant avarum esse divitem, quod semper egeat.

*Cui pleſtro pulſanda chelys; qui pulpita ſocco
Perſonat, aut alte graditur majore cothurno:*

315 *Et qui magna levi detrudens murmura taſtu,
Innumeras voces ſegetis moderatus aëna,
Intonet erranti digito, penitusque trabali
Veſte laborantes in carmina concitet undas.*

*Vel qui more avium ſeſe jaculentur in auras,
320 Corporaque ædificent celeri creſcentia nexu,
Quorum compoſitam puer amentatus in arcem*

Emi-

316 tegetis ſuſpicabatur Heinf. bonum factum quod nihil mutavit. avenæ
Baſ. marg. it. Plant. marg. 317 intonat - concitat al. pedibusque conj.
neſcio quis apud Barth. pulchre. 318 relabentes conj. Heinf.
321 augmentatus vulg. agumentatus al. amenta-
tus al. artem vulg.

313 *Socum* comicorum eſſe cal-
ceamentum, ut *Cothurnus* Tragi-
cum, nemo ignorat: ſed *Socco per-*
ſonare mihi videtur indicare non
ſimpliciter inceſſum actoris comi-
ci, verum *ſcabilla* potius ſ. *ſcamil-*
la, quorum plauſu ſonus & rhyth-
mus eſſiceretur. Dixi ea de re in
Theſauro Stephaniano.

315 His quatuor verſibus hy-
draulicum organum deſcribi aper-
tum eſt: de quo genere attuli
olim, quæ ſunt apud antiquos,
Chreſtom. Plin. 47, 12 p. 403 ſq.
& inter alia Epigramma Juliani
Imperatoris ex Anthol. 1, 86 quo
graphice deſcribuntur pneumatica
organa noſtris valde ſimilia. Au-
lam Conſtantinopolitanam talibus
organis, portabilibus tamen, in
omni ſolemnitate uſam, apparet
e libris cerimoniarum Conſtantini
ante aliquot annos primum Lipſiæ
editis. *Segetis aëna* eſt ille numerus
ingens tibiarum, *veſtis trabalis*,
quo tolluntur & adiguntur in an-
guſtias aquæ, quibus cedere per
turbas aër cogitur. Ceterum ſi pe-

nitus vera lectio eſt, hoc significa-
bit, intro in ipſas fiſtulas intrudi
aquaſ *laborantes*, expelli cum ſono
aëra: ſed magis placet *pedibus* qui-
bus urgendo aquæ conceptacula
aut folles adeo ſibi miniſtrare aëra
ipſe organoedus in minoribus or-
ganis poteſt.

319 *Petauriſtam* deſcribit, quod
genus ſaltus & jaſtationes admira-
biles dabat. Deſcriptiones Mani-
lianas & Martialis dedimus expli-
caviſque in theſauro Stephe-
niano.

320 *Pegmata* hæc ſunt, quo no-
mine ipſe mox poëta utitur. Etiam
hæc ſatis diligenter in theſauris
noſtris deſcripta dedimus. *Puer*
amentatus, qui ut hafta amenti ſ.
lori ope torquetur, ita ipſe funi-
bus quibusdam e ſeta equina vel
alioquin tenuibus, & viſum facile
fugientibus, ſubjto raptatur in al-
tum ut ſaltum feciſſe, vel volare
videatur. Tales memorat Juvena-
lis 4, 122 *Et pegmata, & pueros inde*
ad velaria raptos.

*Emicet, &, vinculus plantæ vel cruribus hærens,
Pendula librato figat vestigia saltu.*

Mobile ponderibus descendat pegma reductis,

325 *Inque chori speciem spargentes ardua flammæ*

Scena rotet. varios effingat Mulciber orbes

Per tabulas impune vagus, pictæque citato

Ludant igne trabes, & non permissa morari

Fida per innocuas errent incendia turres.

330 *Lascivæ subito confligant æquore lembi,*

Stagna-

322 vinculu legendum puto. 325 parcentes conj. Heinsf. 330 la-
scivi vulg. lascivæ ex bonis MSS. Heinsf. 331 immersa Vic.

Vien. sed hic in marg. immensa. inversa vulg. & Barth. immissa
libris & exemplis firmat Heinsf. Habet etiam Cuj.

322 Obscurus mihi versus, quem pulchre intelligam, si legere liceat *vinculu*. Vidi mulierem funambulam, quæ non sine terrore spectantium aliquando casum simularet, sed altero poplite hæret in fune. Eadem sudarium alligaverat talo, & ita cadebat feliciter, ut ad illum ipsum nodum, (cui forte uncus e metallo innexus fuit) funi adhaeresceret. Hæc & *crure hæsit*, & *vinculu plantæ*. *Pendula vestigia* & *libratum* ope vectis saltum. facile intelligit, quisquis Ichænobaten s. funambululum vidit.

324 Si summæ partes pegmatis ope trochleæ & ponderum elevatae sunt, *reductis* & sublatis ponderibus subito descenduat.

325 *Spargentes flammæ* possis intelligere spargentes se. Sed multo potior est Heinsiana emendatio *parcentes*, h. e. innoxias, non hærentes, quales sunt hodie in potestate artificum. Hic est ille *Mulciber impune vagus, & non permissa morari incendia*, de quibus statim.

Colligo etiam ex hoc loco, artifices illos pegmares ita ordinasse pegmata sua, & petaurus, ut videretur aliquis in præsentissimo incendii & vivi comburii periculo constitutus, ignibus jam circumdatus, audaci saltu, vel volatu portentoso se eripere. Certe talem ludum in animo habuisse puto Manilium 5, 441, ubi postquam memoravit *Corpora quæ valido saliant excussu petauro*, addit, *Membræ per flammæ orbesque emissæ flagrantes* (i. ignes in orbem circumdatos.) *Delphinumque suo per inane imitantia motu*, (Delphini enim ut arcu emissi — emicant, tantæque vi exsiliunt, ut vela navium transvolent Plin. 9, 8) *Et viduata volant pennis, & in aère ludunt*. Quod Claudianus ait, *in chori speciem*, ipse statim declarat, cum dicit, *Vulcanum* (is enim est *Mulciber*) *orbes effingere*.

330 *Subitum æquor*, Naunáchias vocabant ipsos lacus manu factos, in quos immitti per Euripos aqua posset ad repræsentandam navalem

Stagnaque remigibus spument inniſſa canoris.

*Conſul per populos, idemque graviſſimus auctor
Eloquii, duplici vita ſubnixus in ævum
Procedat, libris pariter ſaſtiſque legendus.*

335 *Accipiat patris exemplum, tribuatque nepoti
Filius, & cæptis ne deſit ſaſcibus heres.
Decurrat trabeata domus, tradatque ſecures
Mutua poſteritas, ſervatoque ordine ſati
Mallia continuo numeretur Conjule proles.*

333 *Vitta, mitra, fama MSS.*

lem pugnam ſi *καυμοχλια*. *Canori* remiges, qui cum alias cantu ſolentur & rhythmo æqualiter diſtribuant laborem, hic *Pæana* cecinſiſſe videntur novo conſuli.

336 *Cæptis ſaſcibus* videtur ſignificare Poëta, conſulare digni-

tatem domui ſuæ illatam a Theodoro Mallio: unde ſimul probabile ſit, non *Mantium* vocatum fuiſſe, qui enim decora *Mantiorum* hic tacuiſſet *Claudianus*? ſed *Mallium*.

338 *Fati ordo* eſt ut filii ſuccedant patribus.

XVIII
CL. CLAUDIANI
IN EUTROPIUM*

LIBER I

Semiferos partus, metuendaque pignora matri,
Mœnibus & mediis auditum nocte luporum
P 2 Murmur,

2 in med. *al.*

* Hominem ex hoc carmine ipso melius quam undecunque nosse poterunt lectores, hominem castratum e nescio quo gynæceo prorepentem, qui tandem apud Arcadium Præpositus Cubiculi, immo Patricius (vid. v. 109) & Consul cum Theodoro Mallio A. C. 399 in ipso Consulatu, dejectus Gainis cum Tribigildo occultam societatem habentis artibus, quin Stilichonis, et Eudoxiæ adeo Augustæ (vid. Philostorgii excerpta H. E. II, 6) molitionibus, confugit in ecclesiam Constantinopoli, tanquam in asylum, quo jure illam paullo ante privare conatus erat: in qua cum supplex jaceret ad altare, habuit orationem Jo. Chrysostomus (edit. Montf. T. 3 p. 379 sqq.) vehementem, qua invehitur in hominem, vanitatem rerum humanarum ostendit etc. tamen illum, quantum potest, ruetur, & hortatur auditores, ut Dei illum atque Imperatoris misericordiæ commendent. Ceterum Eutropius clam elapsus de ecclesia relictoque adeo (quod proxima oratione inculcat Chrysostomus) asylo, abripitur exilii causa in Cyprum: sed retractus inde ejusdem Gainis arte Chalcedonem, ibi interficitur. Vid. Zosim. 5, 18. Et de tota Eutropii historia Profopogr. Cod. Theod. it. vita Chrysostomi Montefalconiana ad A. 399. In

Suidæ de illo Collectaneis, hoc singulare, quod dicitur, illo florente, Eunuchorum genus adeo processisse & auctum esse numero (τοσούτων ἐπέδωκε καὶ παρετάθη πλῆθους) ut quidam jam barbati, cum vellent eunuchi fieri, cum virilibus vitam quoque amiserint, σὺν τοῖς ὄρχεσιν ἀφγοῖδισαν καὶ τὰς ψυχάς. Claudianus, vel scripsit hunc librum, vel scripsisse pottea videri voluit (20, 8) ad primum nuncium de Consulatu Eutropii Romam perlatum, modo ad ultimum usque actum & motum Stilichonis perducit fabulam altero libro: in cuius præfatione in Cyprum abducto insultat. Reliqua an tertio libro deperdito tractaverit, quod viris doctis, videtur, mihi non liquebat. Cum in his libellis impotentem adeo toti Eunuchorum generi maledicat, miror interdum, si Narses, cum rerum in Italia potiretur, vel clientes illius, non studuerunt illos abolere.

1 Enarrat prodigia, quibus Romam nunciatis solebant homines commoveri & procurandi expiandique causa multa moliri: hisque omnibus majus esse dicit Eunuchum Consulem. Ipsa prodigia, & quæ expiandi causa facta sint, facile esset ex Ciceronis de Natura Deorum ac de Divinatione libris, ex Livio item & Julio Obsequente & observationibus ad eos virorum

Murmur, & attonito pecudes pastore locutas,
 Et lapidum diras hiemes, nimboque minacem
 5 Sanguineo rubuisse Jovem, puteosque cruore
 Mutatos, visasque polo concurrere Lunas,
 Et geminos Soles mirari desinat orbis.
 Omnia cesserunt eunucho Consule monstra.

Heu cœli terræque pudor! trabeata per urbès
 10 Ostentatur anus, titulumque effeminat anni.
 Pandite Pontifices Cumanæ carmina vatis,
 Fulmineos follers Etruria consulat ignes,

Immer-

6 binasque MSS.

virorum doctorum, quin copiosissimis ad hunc ipsum locum curis Barthii, verbosè enarrare: sed modum seruamus, quem alias, & ea maxime adferimus, quibus ægre carere quosdam lectores suspicamur: illud primum, *monstra, offenta, prodigia, portenta* dicta videri Tullio de N. D. 2 c. 3 ex eo, quod extraordinariis eventibus vel phænomenis putarent homines diuinitus aliquid sibi *monstrari, ostendi, prodici, portendi*. Quo in genere cum etiam Eclipses Solis ac Lunæ majores, & Cometas referrent homines, etiam his significandi quandam vim inesse, persuaderi sibi passi sunt. Ceterum iuua-bit poëticæ artis candidarum componere hunc locum cum 20, 40 sqq. ubi etiam prodigiorum manipulus enarratur.

1 *Metuenda pignora*, antitheton acutum. *Pignora* vocant liberos ob caritatem: hic, si sint *femiferi* partus, *metuenda*, ob aspectum horribilem per se, & denunciantem insuper mala futura.

3 Inter frequentissima prodigia *Dos locuta: pluvia lapidum*, vel *sanguinis*.

6 *Paraselenas* illud phænomenon ac *Pavelios* vocant, & explicant Phylisci.

8 *Eunucho consule* possis forte pro Ablativis consequentiæ habere, cum Consul esset Eutropius, pudore velut cesserunt & subdixerunt se *monstra omnia*. Sed nihil impedit, quo minus Dativo casu accipiamus: cuius generis exempla collegit post Popmam Voss. de Anal. 2, 10 pr.

9 *Trabea* nostro ordinarie vocatur consularis vestis. Vid. 8, 64c. Quod *anum* vocat, eodem verbo & virilitatis adentæ, & formæ ab ætate corruptæ dedecus exprobrat. Quod ait, *titulumque effeminat anni*, opponit illis adulantium vocibus, quas cum Cæsaris illo in dictatura Consulatu cœpisse ait Luca. 5, 384. *Scilicet indulgens summum Dictator honorem Contigit, & lactos fecit se consule festus*: qualia multa ipse noster in Consulatus quos cecinit.

11 Quod *Pontifices* nominat, latiori paulo significatione utitur pro *Quindecimviris sacrorum*. Commune esse nomen Pontificum aliis quoque sacerdotiis ex Inscriptionibus ostendit Guther. de jure Pontif. 1, 5.

12 *Etruscorum & haruspici ni & fulgurales & rituales libri* commemorantur Cic. de Divinat. 1, 23.

- Immersumque nefas fibris exploret haruspex.
 Quæ nova portendunt Superi! Nilusne meatu
 15 Devius, & nostri teneat jam transfuga mundi
 Se rubro miscere mari? ruptone Niphate
 Rursus barbaricis Oriens vastabitur armis?
 An morbi ventura lues? an nulla colono
 Responsura seges? quæ tantas expiet iras
 20 Victima? quo diras jugulo placabimus aras?
 Consule lustrandi fasces, ipsoque litandum
 Prodigio: quodcumque parant hoc omine fata,
 Eutropius cervice luat. sic omnia volvis?
 Hoc regni, Fortuna, tenes? quænam ista jocandi
 25 Sævitia? humanis quantum bacchabere rebus?
 Si tibi servili placuit foedare curules

IMMERSUM QUOD NIPHATE P 3

Crimine,

- 13 immensumque al. immerf. ex MSS. Heinsf. 14 portendant & mox
 tendat MSS. quod placet Heinsf. qui usum verbi illustrat. Ego nihil mutem.
 22 canant al. etiam Bas. marg. 23 omina al. numina al. nobis al.
 24 hæc r. f. tenes al.

13 *Immersum* pulchre: latet enim in extorum fibris, quidquid est mali, quod portenditur, inde ab haruspiciibus eruendum.

15 Non loquitur poeta de illis canalibus, quibus partem Nili coniiati sunt & Aegyptii reges, & quidam imperatores Romani cum Rubro mari h. e. sinu Arabico connectere: sed de portentosa immutatione totius fluminis, ut Nilus non jam ex Aethiopia in internum mare decurrat, sed retro acto cursu externum mare, meridionalem Orientemque Oceanum, qui totus Rubrum mare est, ingrediatur.

16 *Niphates* mons ad Armeniam, & terminos Parthici olim, tunc Persici imperii designandos a Poëtis adhiberi solet.

19 *Respondet* qui parere vult: eadem ergo figura, qua in Aeneidos vestibulo dicuntur *arua porere colono*, hic *respondere seges* dicitur.

Quin ipse Virg. Ge. 1, 38 *Illa seges demum votis respondet avari Agricola.* Sæpe ira Columella.

21 *Fasces polluti* hoc Consule (vid. verba Rescripti, quædamus ad 19, 19) ipso Consule mastato lustrandi. Prodigium ipsum idem hostia debet fieri. *Omen* hic laticius sumitur: pro quacunque futuri significatione.

23 *Luendi* verbum non tantum *lauere* significat, quod in compositis præsertim quibusdam manifestum est: sed etiam *solvere*, numerata pecunia, vel danda poena. *Solvere* est sursum deorsum vertere, ut in cylindro, sphaera, rota.

24 *Antitheton*, alias iucundum: hic vehemens, simile illi Hor. Car. 3, 29. 49 *Fortuna saxo leta negotio, & Ludum insolentem ludere pertinax.* *Bacchari* ebrium furorem notat, quem inconstantia præsertim comitatur. Cf. v. 142.

- Crimine, procedat laxata compede Consul:
 Rupta Quirinales fumant ergastula cinctus.
 Da saltem quemcumque virum. discrimina quædam
 30 Sunt famulis splendorque suus; maculamque minorem
 Conditionis habet, domino qui vixerit uno.
 Si pelagi fluctus, Libyæ si discis arenas,
 Eutropii numerabis heros. quot jura, quot ille
 Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertit!
 35 Nudatus quoties, medicum dum consulit emtor,
 Ne qual per occultum lateat jactura dolorem?
 Omnes pœnituit pretii. venunque redibat,
 Dum vendi potuit. postquam deforme cadaver
 Mansit; & in rugas totus defluxit aniles;
 40 Jam specie doni certatim limine pellunt,
 Et scædum ignaris properant obtrudere munus.

Tot

29 des *al.* pro saltem, alium *Baf. marg.* 31 uni *Heins.*

35 mutatus *Cuj.* 39 defluxit malit *Heins.*

41 ignari *Baf. marg.*

27 *Crimen servile* est ignominia, qua consulatus afficitur, quod servus fit consul. *Procedat* ad illum *processum* pertinet, quem in numis etiam celebratum declarat Spanh. *Dist.* 12 p. 457 sq. cujus mentio supra etiam facta 7, 8. *Cinctus Quirinalis*, quem *Gabinum* vocat 7, 3.

31 *Domino uno vivere*, ut *Pravo vivere naso* Hor. *Art.* 36. *Vivere occipiti cæco* Pers. 1, 61 & *Aperto vivere voto* Id. 2, 7.

33 Quoties servus alium dominum accipit, fit juris alterius, itaque *mutat jura*. Sed *tabulas* etiam emtionis, aut rationum *mutat*, h. e. mutandis occasionem præbet. Denique *vertit vocabula* s. nomina herorum, cum esset Pompeii fit Tullii: quin ipse quoque, si vestit heros, aliud nomen accipit.

35 Ad hoc erat *catasta*, machina, qua inclusi ad arbitrium emtoris præbere conspectui & tactui membra omnia cogerenur. Hic discrimus, medicum etiam adhibitum, qui valetudinem venalis exploraret. *Ne qua jactura* emtoris imprudente illo fieret, per *occultum* ipsi morbum mancipii.

39 *Defluxit in rugas* videri potest incongrue dictum: nam *contrahi* potius *in rugas* videntur fenilia corpora. Sed cogitemus, tamen rugas esse a soluto illo vegeto cutis tenore, & tensione, qua restituitur in æquabilem planitiem: fluxa, collapsa in rugas cutis frontis, non potest restitui.

41 Hic in mentem venit Terentii (*Eun.* 4, 41. 21) lectoribus ille Dorus Thaidi donatus a Phædria *vietus, vetus, veterinosus senex, colove stellionino*.

Tot translata jugis summisit colla vetustum
 Servitium, semperque novum, nec destitit unquam.
 Sæpe tamen cœpit. cunabula prima cruentis
 45 Dedita suppliciis. rapitur castrandus ab ipso
 Ubere. fuscipiunt, matris post viscera; pœnæ.
 Advolat Armenius certo mucrone recisos
 Edoctus mollire mares, damnoque nefandum
 Aucturus pretium, secundum corporis ignem
 50 Sedibus exhaurit geminis, unoque sub ictu
 Eripit officiumque patris, nomenque mariti.
 Ambiguus vitæ jacuit, penitusque supremum
 In crebrum secti traxerunt frigora nervi.
 Laudemusne manum, quæ vires abstulit hosti?
 55 An potius fato causam tribuisse queramur?
 Profuerat mansisse virum. felicior existat

P 4

Oppro-

42 locis *Bas. marg.* 45 debita *al.* quod non damnaverim. dedit firmat
Heins. ad Ovid. Met. 49 inguen *Bas. marg. & al.*

43 Non *destitit* h. e. desit in universum servus esse, sæpe tamen capit nunc hujus esse domini, nunc alterius.

45 Quo adultiores sint, eo majori cum periculo castrari, notum est. *Supplicia & Pœnas* hic dici, ut sæpe, pro doloribus, sine respectu ad meritum, apparet.

47 *Armenii* Persarum vicini, apud quos magna Eunuchorum pretia, videntur hoc genus mangonii præter ceteros exereuisse, cum in orbe Romano, cujus pars a Trajani ætate non erat Armenia, illud legibus esset vetitum. Vid. *VV. DD.* ad *Sueto. Domitia. c. 7.* *Jctos* ad l. 3 §. 4 & ad l. 4. 5. 6 *D. de Sicariis,* & ad l. 1 c. quæ est *Constantini M. de eunuchis.*

48 Pretiosiores enim facti damno illo corporis sui, quod ad infandam libidinem obscenis hominibus viderentur aptiores. Hinc *Ulpianus l. 27 §. 28 D. ad L. Aquilianam, Si puerum quis castraverit,*

& pretiosorem fecerit, Vivianus scribit, Cessure Aquilianam etc. Quintil. 5, 12. 17 Mancipiorum negotiatores formæ puerorum virilitate excisa negotiantur.

49 *Semnologix* poëtica specimen admirabile.

53 De consensione partium propagationi generis dicatarum cum cerebro & medulla spinali, plena omnia, a Platonis inde *Timæo* extremo, ad nostra tempora. *Frigidi & Maleficiati* junguntur in *Decretalibus 4, 15.* Sed est apud ipsum *Virg. Ge. 3, 97 Frigidus in Venerem senior.*

55 *Fato*, quod *Eutropius* in aulam venit, quod rebus gerendis admotus, quod *Consul* factus est, causam tribuit ipsum corporis evirati dedecus. Non enim venisset in aulam, nisi fuisset castratus.

56 *Profuerat* reip. illum virum mansisse: ipse ab hac injuria existit h. e. factus est felicior

Opprobrio. ferviret adhuc; si fortior esset.

Inde per Assyriæ trahitur commercia ripæ.

Hinc fora venalis Galata ductore frequentat,

60 Permutatque domos varias. quis nomina possit

Tanta sequi? miles tabulis Ptolemæus in illis

Notior. hic longo lassatus pellicis usu

Donat Arinthæo. neque enim jam dignus haberi,

Nec maturus emi, cum fastiditus abiret,

65 Quam gemuit, quanto planxit divortia luctu!

„Hæc erat heu, Ptolemæe, fides? hoc profuit ætas

In gremio consumpta tuo, lectusque jugalis,

Et ducti toties inter præsepia somni?

Libertas promissa perit, viduunne relinquis

70 Eutropium? tantaque premunt oblivia noctes

Crudelis? generis proh fors durissima nostri!

Femina

61 tabulis MSS. ap. Heinsf. it. Cuj. Fluctuatur hic & 156. 63 Aranthæo, Arinthæo &c. al. Avinthæo MSS. Barth. ex Aramin. Cod. Theod. &c.

65 quæ genuit vulg. quam gemuit MSS. Heinsf. it. Cuj.

66 hæc erat, heu al.

61. *Tanta* hac ætate est tot, & bona etiam ætate sic esse locutos, observatum ad 5, 106. *In illis* tot nominibus *Ptolemæus miles notior est stabuli* hujus, Eutropii nempe, causa. *Stabulum* vocat ea figura qua *Curio Cæsarem dixit stabulum Nicomedis*, apud Suet. Cæs. c. 49. *Notus stabuli* ut Hor. Car. 2, 2. 4 *Notus animi paterni*. Nisi tamen jungendum est *miles stabuli* i. stationis alicujus, cursui publico destinatæ, præfectus. Favere videtur, quod mox *præsepia* memorantur & forte huc allusum 20, 93. Sed nescio, an alia sit talis *militis stabuli* auctoritas. Quibus *tabulis* placet, emtionum & census tabulas intelligunt. Add. infra v. 478 sq.

64 *Nec maturus emi*, non amplius talis, quem quis pretio emtum vellet, quare donandus vel abjiciendus potius erat.

66 Loquitur ut uxor divortio

pulsa e mariti conjugio. Tota hæc oratio summam sæculi corruptionem indicat, cum non veritus est poëta aulicus verbis quidem honestis, sed summam tamen turpitudinem ita aperte signare.

68 *Præsepia* quid sibi hic velint, facilius intelligetur, si ponamus Ptolemæum fuisse *stabuli* s. *stationis* custodem. Sed auctoritatem, ut modo dicebam, desidero. Et potest illud *inter præsepia* forte humilitatem & nequitiam ipsius quoque Ptolemæi significare, ut in illo Cic. in Piso. c. 18 *Audis philosophos Græcos in præsepibus, audis in stupris: audis in cibo & vino*. Beluinam puto vitam & humilis nequitia plenam sic signari, ubi homines in ipsis lectis convivalibus, ut ad *præsepia* boves, obdormiscunt, quod Germanos auctivi ita exprimere, *wie die Schweine bey dem Troge liegen bleiben*.

*Femina cum senuit, retinet connubia partu,
Uxorisque decus matris reverentia pensat.
Nos Lucina fugit, nec pignore nitimur ullo.*

- 75 *Cum forma dilapsus amor. defloruit oris
Gratia. qua miseri scapulas tutabimur arte?
Qua placeam ratione senex?., Sic fatus acutum
Aggreditur lenonis opus. nec segnis ad artem
Mens erat, officiique capax, omnesque pudoris*
- 80 *Hauferat insidias. custodia nulla tuendo
Fida toro. nulli poterant excludere vectes.
Ille vel ærata Danaën in turre latentem
Eliceret. fletus domini fugebat amantis.
Indomitasque mora, pretio lenibat avaras,*
- 85 *Lascivasque jocos. non blandior ullus euntis
Ancillæ tetigisse latus, leviterque reductis
Vestibus occulto crimen mandare fufurro,
Nec furtis quæfisse locum, nec fraude reperta
Cautior elusi fremitus vitare mariti.*
- 90 *Haud aliter juvenum flammis Ephyreia Lais
Et gemino dotata mari cum ferta refundit*

P 5

Canities,

74 nititur *al.* 77 Post acutum incidi vult Rubenius, ut sumatur. ad-
verbii more. avitum *Baf. marg.* 82 sub turre *MS. it. Vien. e turre MS.*
83 illiceret vel pelliceret *conj. Heinsf.* 91 et gem. *al. etiam Cuj.*
de g. *it. in g. al.*

74 *Lucina, Ilithyja, quæ parti-
bus præest.*

75 *Scapulas tutabimur a servili-
bus plagis, quæ illis partibus so-
lent imponi. Ter. Phor. 1, 2. 26
Geta queritur, senibus fidelis dum
sum, scapulas perdidit.*

82 *Cui non in mentem venit
Hor. Car. 3, 15 Inklusum Danaën
zurris abenea etc.*

84 *Indomitas mulieres, feroces,
jugum amoris recusantes ἀδαμάσους,
lenibat mora, h. e. perseverantia,
constantia, mollebat.*

85 *Magister amandi jam a Bar-
thio huc advocandi Artis 1, 605
Inferre te turba leviterque admotus
eunti, Velle latus digitis, & pede*

*tange pedem. Reductas vestes de
velo s. palliolo capitis tegumento
intelligere res ipsa monet. Fraude
reperta, cum data sibi verba ma-
ritus sentit.*

90 *Ephyreja, Corinthia, de qua
ortum illud Non cuius homini con-
tingit adire Corinthum. Geminum
mare sinus hinc Corinthius, hinc
Saronicus, inter quos Isthmus cui
Corinthus inædificata: ex utroque
hoc ad navigantes juvenes dorant,
donis cumulant Laida. Canities
refundit ferta, respuit, a quibus
arguatur. Rosæ & lilia lividum
pallorem verularum magis horri-
bilem reddunt. Placet fere magis
refutat.*

- Canities, jam turba procax, noctisque recedit
 Ambitus, & raro pulsatur janua tactu,
 Seque reformidat speculò damnare fenectus:
 95 Stat tamen, atque alias succingit lena ministras,
 Dilectumque diu quamvis longæva lupanar
 Circuit, & retinent mores, quod perdidit ætas.
 Hinc honor Eutropio, cumque omnibus unica virtus
 Efflet in eunuchis, thalamos fervare pudicos,
 100 Solus adulteriis crevit. nec verbera tergo
 Cessavere tamen, quoties decepta libido
 Irati caluisset heri. frustraquæ rogantem,
 Jactantemque suos tot jam per lustra labores,
 Dotalem genero nutritoremque puellæ
 105 Tradidit. Eous rector Consulquæ futurus
 Pectebat dominæ crines, & sæpè lavanti
 Nudus in argento lympham gestabat alunanæ.

Et

92 refutat MSS. refudit *Vien. Basf.* 93 ductu *Cuj.* 94 damnante *vulg.*
 96 diu *primæ edit.* semel etiam *Basf. marg.* 99 Pro esset, hæc sit *conij.*
Helmsf. 102 negantem *MS.*

93 Sic Hor. Car. 1, 25 *Parcius
 junctas quatiunt fenestras* etc.

94 *Speculo se damnat, quæ cogit
 tur credere speculo, se deformem.*
 Ponamus & nos *Ausonianum* epi-
 gramma 54 *Lais annis Veneri spe-
 culam dico: dignum habeat se Ae-
 terna æternam forma ministerium.*
*At mihi nullus in hoc usus, quia
 cernere valem, Qualis sum, nolo;
 qualis eram, nequeo.*

99 Ipsum nomen inde derivant,
 ut sit *εὐτρόχος εὐτρόχων* lectum
 habens s. *servans thalamum*: cubi-
 cularios enim castratos habebat ab
 omni memoria Oriens: unde nec
 semper injuriæ & mutilati corpo-
 ris notionem habet: quin derivant
 nonnulli *ἐπὶ τῇ εἰς τὴν ἔχεν.*
 Vid. quæ ad *Hesyeh. εὐτρόχος* it.
εὐτρόχος [corruptum ex *εὐτρόχος*]
 disputant viri docti: quorum ne-
 mini in mentem venisse miror,
 communionem nominum *εὐτρόχος*

et *εὐτρόχος* s. *παίδων* forte inde esse,
 quod olim etiam, ut hodie, ob
 vocis subtilitatem canere docti
 sunt, *cantoresque* adeo, *εὐτρόχοι* fuere.
 Sed modo non est otium diligentius
 ea de re quærendi: valde obviam
 quidem non esse, video. Nam
 Terentianus ille in *musicis* erudi-
 tus, Eunuchus non erat.

104 Herus suus Eutropium, quem
 amoliri cupiebat, in reliquis rebus
 dotalibus dat suo genero, tanquam
 nutritorem & educatorem filię
 suæ, quam sic elocabat.

105 Solebat tum consulum alter
 esse in Oriente, Constantinopoli,
 alter in Occidente, Romæ vel Me-
 diolani. Sed potest pamen fieri,
 ut hic potius Præfectum Prætorio
 Orientis Rectorem poëta intelle-
 xerit. Vide dicenda ad 230 et 286.

107 Etiam Phædrus 4, 4. 22
*mundum muliebrem, & lavationem
 argentæam* conjunxit.

Et cum se rapido fessam projecerat æstu,
Patricius roseis pavonum ventilat alis.

110 Jamque ævo laxata cutis, fulcisque genarum
Corruerat passâ facies rugosior uva:

Flava minus pressio finduntur vomere rara:

Nec vento sic vela tremunt. Miserabile turpes

Exedere caput tineæ. deserta patebant

115 Intervalla comæ: qualis sitientibus arvis

Arida jejunæ seges interlucet aristæ:

Vel qualis gelidis pluma labente pruinis

Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.

Scilicet ut trabeis injuria cresceret olim,

120 Has in fronte notas, hoc dedecus addidit oris

Luxuriæ

109 pavonem MSS. quod placet Heinsf. 111 aruerat conj. Pricæi marcue-
rat conj. Heinsf. & verbum illustrat. 120 ori conj. Heinsf. non bene.

109 *Patricius* inter titulos est Eutropii, qui illi adimuntur l. 17 C. Theod. de Poenis, ubi etiam de hac dignitate Gothofredus. Breviter Sozom. 8, 7 *Ἰπάτω, καὶ πατρὸς βασιλέως ἀξία ἐτιμῆθη.* Vid. infra 19, 2 coll. 50 it. 20, 68. De tota dignitate Jac. Gothofr. ad C. Theod. (L. 6 t. 6) de Consulibus, Præfectis, Magistris militum & Patriciis, Paratitlo & Comm. ad l. 1. Aspere de hac re Philost. H. E. 11, 4 *Καὶ ἢν λοιπὸν πατὴρ δ' Εὐθῦχος βασιλέως, ὃ μὴδὲ τὸν τυχόντα παῖδα φῦσαι δυνάμενος.*

114 *Tineæ* variarum rerum pestis, librorum præsertim, unde Horat. Epist. 1, 20. 12 minatur libro suo, *Tineas pasces taciturnus inertes.* Sed hic puto crinium morbus est, nostri vocant *Haar-milben*, Belgæ *Hayworm*. Eam certe vim habent, quam illæ *tineæ*, contra quas arinat suos Cato de R. R. c. 98 *Vestimenta ne tineæ tangant:* & de quibus Horat. Ser. 2, 3. 119 *Stragula vestis, Blattarum ac tinearum epulæ.* Cum hac *tinea* capillos & caput adeo exedente, quin cognationem habeat vox Gallorum *Teigne*, non dubito. Sitne

præter morbos ulcerosos, cum cute capillum vastantes, etiam vermiculus, salva cute infestus crinibus, quod de nominibus Belgarum pariter & nostrorum fit probabile, viderint medici. Quos consului, videbantur mihi perplexe loqui. Cf. v. 136. 260.

116 *Interlucet*, credo, est lucem & prospectum transmittit ob raritatem culmorum *seges arida* ante tempus, *aristæ* h. e. *ἰσπικæ*, *jejunæ*, vacuæ a granis, ac nimis tenues adeo.

117 Plin. 10, 24 f. 34 *Hirundines in vicina abeunt, apricos secuta montium recessus: inventæque jam sunt ibi nudæ atque deplumes.* Res eadem, de qua poëta, cujus narratio verisimilior, certe lucidior, cum causam adjiciat.

120 *In fronte notas* vocat illas depilatas a tineis capitis maculas, quasi stigmata vellet indicare. *Luxuriam* tribuit *Fortunæ*, quæ insolenter insultare, videretur per hunc talem Consulem imperio Ro. & humano generi. *Nuda ossu* dicit calvariæ, licet cutis illis obtenta esset, sed arida, dura, pallida, ossibus similis.

- Luxuriæ Fortuna fuæ; cum pallida nudis
 Oſibus horrorem dominis præberet imagō,
 Decolor & macies occurſu læderet omnes;
 Aut pueris latura metus, aut tædia menſis,
 125 Aut crimen famulis, aut procedentibus omen,
 Et nihil exhausto caperent in ſtipite lucri.
 Sternere quippe toros, vel cædere ligna culinæ,
 Membra negant. aurum, veſtes, arcana tueri
 Mens infida vetat. quis enim committere vellet
 130 Lenoni thalamum? tandem ceu funus acerbum,
 Infaſtamque ſuis trufere penatibus umbram.
 Contemptu jam liber erat. ſic paſtor obefum
 Lacte canem ferroque ligat, paſcitque revinctum,
 Dum validus fervare gregem, vigilique rapaces
 135 Latratu terrere lupos. cum tardior idem
 Jam ſcabie laceras dejecit ſordidus aures,

Solvit,

126 ceſpite MSS. & Cuj. it. Vic. e ſtipite conj. Heinf. 129 invitâ Baſ.
 marg. 131 miſere al. 136 demifit ſordibus vulg.

125 *Crimen famulis*: hiſne qui intromiſſent tam male ominatum monſtrum potius quam hoſpitem? an hiſ, qui non ſubmoviſſent? *Procedentibus* domo ſua in publicum jam hoc ipſum omen ſiniſtrum erat, occurſus Eunuchi. Lucia. Eun. c. 6 Δυσοϊκνίſόν τι καὶ δυſάντητον θέαμα, εἴτις ἔωθεν ἐξῶν ἐκ τῆς οἰκίας, ἴδοι τοιούτον τινα. Et Pſeudolog. 17 Εἴτις - εὐνῦχον ἴδοι-εὐθὺς ἐξῶν τῆς οἰκίας ἐπὶ πόδα ἀνατρέφει καὶ ἐπανέρχεται etc. Adeo inauſpicatum ſpectaculum, cui nolis occurrere, judicant Eunuchum, in primis mane domo prodeuntibus, ut ad illius conſpectum ſtationem retro eant.

131 *Umbram* hominis non verum hominem, ut Philo Eunuchum ἀνδρωπεῖον περιόκομα νομίματα dixiſſe perhibetur a Caſaubo-

no ad Athen. 1, 9 p. 18, 43, ita ſimilem homini, ut adulterinus numus eſt vero. (Locum non invenio: ſed in Lib. de ſacrificantibus T. 2 p. 261, 19 ed. Mang. οὐ τὸ Φύσεως νόμισμα παρακόποντες, ἐς ἀκολάſων γυναικῶν πάθος καὶ μορφῆς εἰσβιάζονται. qui forte locus magni viri memoria obverſatus eſt.) Sed nec dannaverim Barthianam opinionem, qui *umbram* velut mortui hominis intelligit, ut in illo Juvenal. 1, 10 *Quas torqueat umbras Aeacus*: qualis fuit illud *idolon* Plinianum, (cp. 7, 27) quod Athenodorus compoſuit.

136 Cum reſpectu ad tineas v. 114. Nam ſunt etiam tineæ canum auribus infeſtæ. Præcipit Nemefianus Cyneq. 20) *Auribus & tineas cadenti pellere cultro*.

Solvit, & exuto lucratur vincula collo.

Est ubi despectus nimius juvat: undique pulso.

Per cunctas licuit fraudes impune vagari,

140 Et fatis aperire viam. proh quisquis Olympi

/Summa tenes, tantone libet mortalia risu

Vertere? qui servi non est admissus in usum,

Suscipitur regnis, &, quem privata ministrum

Dedignata domus, moderantem sustinet aula.

145 Ut primum vetulam traxere Palatia vulpem,

Quis non ingemuit? quis non irrepere sacris

Obsequiis doluit toties venale cadaver?

Ipsi quin etiam tali consorte fremebant

Regales famuli, quibus est illustrior ordo

150 Servitii, sociumque sibi sprevere superbi.

Cernite, quem Latiis poscant annectere fastis:

Cujus & eunuchos puduit. sed vilior ante

Obscurae latuit pars ignotissima turbæ,

Donec AbundantI furiis, qui rebus Eois,

Exitium,

142 volvere MS. 145 texere vulg. 150 servitiis MS.

h. e. servis. diu vulg.

138 Non tantum hos juvat despectus nimius, qui ut Liberator ille Romæ Brutus contentu delitescunt, Liv. 1, 56: sed etiam quos ob contentum nemo tanti putat observare, qui in tenebris illis suis impune grassantur.

142 Frequens hoc convicium providentiæ faciunt non comicæ modo personæ, ut Plaut. Rud. 3, 1. 1 & Merc. 2, 1. 1 *Miris modis DI ludos faciunt hominibus.* Et Capt. Prolog. 22 *DI nos quasi pilas homines habent: sed Philosophi etiam παῖ- γνια & ἀδύνατα Deorum vocant homines.* Vid. Taubm. ad Plauti locum modo laudatum. cf. v. 25.

145 *Traxere*, cum effectu, ut haberent: sic *traxit* nidor canem in culinam.

151 *Quæri potest, quinam sint, qui poscant? Utrum impersonaliter, ut loquuntur Grammatici; positum, quasi diceret, Poscant poscentes, sint qui poscant? an intelligi debent DI, vel Fata? Durior ellipsis, sed pene necessaria: Fastis Latiis annectere est Consullem facere.*

152 *Cujus conservi & alios non minus Eunuchos puduit, qui ægre ferrent, se eodem nomine censer, ejusdem ordinis esse.*

154 Videamus, an lucem inferre loco obscuro queamus. Zosim. 5, 10. 6 Abundantium sub Theodosio Prætorem (επατηγόν) atque Consullem (A. C. 393) fuisse narrat: dejectum autem honore & opibus ab Eutropio, qui ab eo tempore sine anulo Constantino-

polin

- 155 Exitium, primoque sibi produxit, ab imis
 Evectus thalamis summos invasit honores.
 Quam bene dispositum terris, ut dignus iniqui
 Fructus consilii primis auctoribus instet.
 Sic multos fluvio, vates, arente per annos,
 160 Hospite qui cæso monuit placare Tonantem,
 Inventas primus Bufiridis imbuat aras,
 Et cecidit sævi, quod dixerat, hostia sacri:
 Sic opifex tauri, tormentorumque repertor,
 Qui funesta nova fabricaverat æra dolori,
 165 Primus inexpertum Siculo cogente tyranno
 Sensit opus, docuitque suum mugire juvencum.
 Nullius Eutropius, quam qui se protulit, ante
 Direptas possedit opes, nullumque priorem
 Perculit exfilio, solumque hoc rite peregit,
 170 Auctorem damnare suum. Postquam oblitus ævo
 Semivir excelsam rerum sublatus in arcem,

Quod

- 155 primumque vulg. 156 ejectus stabulo MS. stabulis MSS.
 161 primum vulg. 162 qui dix. vulg. quo Basf. quod etiam Cuj.
 167 sibi profuit Delrius. sibi Cuj. prætulit MS. 170 fauto-
 rem ne quis legere velit, monet Heinf.

polin & Arcadium possederit. Jam vero Claudianus, quod nescio an aliunde constet, narrat *Abundantiis furiosis* hoc est, furioso consilio, *evectum* Eutropium *ab imis*, & humilis fortunæ *thalamis* vel cubiculo; (nisi tamen *stabulis* legendum, coll. v. 61) *invasisse summos honores*. Abundantius hic igitur *produxit* Eutropium, in *exitium* Orientali imperio, & *primo* in exitium *sibi* ipsi.

153 *Primis* h. e. ante omnes, vel primum *auctoribus instat*, & illos urget *fructus consilii* mali. Trita omnium ore sententia Hesiodi Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βυλεύσαντι κακίη.

159 Fabula est apud Apollodorum Bibl. 2, 4. 11 Ἐνιέα ἐτὴ ἀφο-

για τὴν Ἄιγυπτον κατέλαβε. Θράσιος δὲ ἐλθὼν ἐκ Κύπρου, μάντις τὴν ἐπισήμην, ἔφη τὴν ἀφορίαν παύσασθαι, εἰάν ξένον ἄνδρα τῷ Διὶ σφάξωσι κατ' ἔτος. Βύσις δὲ ἐκείνον πρῶτον σφάξας τὸν μάντιν τὸς κατιόντας ξένος ἐσφαξε. Noster ἀφορίαν s. sterilitatem describit *fluvio arente*, cum a superfusione Nili sit omnis Aegypti fecunditas. *Inventas aras imbuat* h. e. a se excogitatas. De tauro Phalaridis nimis notum. Utramque historiam suavissime narrat Ovid. Art. 1, 647 sqq.

167 *Protulit* idem est, quod v. 155 dixit *produxit*. Qui sic *proferuntur* aut *producuntur*, ii *procedunt*.

- Quod nec vota pati, nec fingere somnia possent,
 Vidit sub pedibus leges, subjectaque colla
 Nobilium, tantumque sibi permittere fata:
 175 Qui nihil optasset plus libertate mereri,
 Jam jam dissimulat dominos, alteque tumescunt
 Serviles animi. procerum squalore repletus
 Carcer, & exsulibus Meroë campique gemiscunt
 Aethiopum. Pœnis hominum plaga personat ardens.
 180 Marmaricus claris violatur cædibus Ammon.
 Asperius nihil est humili, cum furgit in altum:
 Cuncta ferit, dum cuncta timet: descevit in omnes,
 Ut se posse putent. nec bellua tetrior ulla
 Quam servi rabies in libera terga furentis.
 185 Agnoscit gemitus, & pœnæ parcere nescit,
 Quam subiit, dominique memor, quem verberat, odit.
 Adde, quod eunuchus nulla pietate movetur,
 Nec generi nativæ cavet. clementia cunctis
 In similes, animosque ligant confortia damni.
 190 Ille nec eunuchis placidus: sed pejus in aurum
 Aestuat. hoc uno fruitur succisa libido.
 Quid nervos secuisse juvat? vis nulla cruentam
 Castrat avariciam. parvis exercita furtis

Quæ

172 satis *Bas. marg.* possunt *vulg.* 184 colla *vulg.* terga *MSS.* &
Bas. marg. 190 ille *al.* 193 quæ parvis excita *MS.* curis *al.*

172 *Vota hoc pati non possunt:* res nimis magna est, quam adeo non petat aliquis voto, ut ne *pati* quidem se posse arbitretur, depreceaturque adeo.

175 Hic manifestum est *mereri* esse consequi simpliciter, sine respectu ad pretium, vel operas, vel quaecunque ἀντάλλαγμα.

178 Nominat loca Africae ultra Aegyptum ipso calore & arenis atque solitudine horribilia. In his est etiam Oasīs, de qua nobilis lo-

cus est Zosimi 5, 9, non procul ab Hammonis oraculo.

190 *Ille ad odium refertur, summatum ex judiciorum subselliis, ubi patronus suum clientem pronomine hic, adversarium autem, in adversis subselliis sedentem, altero ille designare solet.* Plerumque ita Cicero.

191 *Alia libido, quæ proprie ita vocatur, succisa, & abscissa est cum ipsis genitalibus: in illius locum, venit cupiditas habendi.*

- Quæ vastare penum, neglectaque fieverat arcæ
 195 Claustra remoliri, nunc uberiore rapina
 Peccat in orbe manus. quidquid se Tigris ab Aemo
 Dividit, hoc certa proponit merce locandum
 Institor imperii, caupo famosus honorum.
 Hic Asiam villa pactus regit. ille redemit
 200 Conjugis ornatu Syriam. dolet ille paterna
 Bithynos mutasse domo. suffixa patenti
 Vestibulo pretiis distinguit regula gentes.
 Tot Galatæ, tot Pontus eat, tot Lydia nummis.
 Si Lyciam tenuisse velis, tot millia ponas:
 205 Si Phrygas, adde parum. propriæ solatia forti
 Communes vult esse notas, & venditus ipse
 Vendere cuncta cupit. certantum sæpe duorum
 Diversum suspendit onus: cum pondere iudex
 Vergit, & in geminas nutat provincia lances.

Non

- 194 aulæ Cuj. 195 non -- Peccet in o. manus? Bas. liberiore MS.
 201 potenti Bas. marg. 202 cedula MS. glossa. 203 eant conj. Heinsf.
 204 pendas MS. 205 adde, parum est: MS. fortis vulg.

194 *Vastare penum* asteisimo quodam, i. e. urbane dicitur, ut Hor. Epist. 1, 15. 3 *Pernicies & tempestus, barathrumque macelli.*

196 Orientalis imperii terminos signat, hinc Hænum Thraciæ montem, illinc Tigrim, ultra Euphraten.

202 *Regula* est tabella oblonga, angusta, quales sunt fabrorum regulæ, qua proscripita pendent nomina rerum venalium. Graphice itaque pingit velut cauponis vel pigmentarii tæbernam, atrium Eutropii, in quo penderet, quam *Taxam* dixeris Officiorum & Dignitatum non sacri Palatii modo, sed totius Imperii.

203 *Eat*, plenius *venum eat, veneat*. Nondum observavi hanc loquendi formulam cui plane gemi-

nam habet consuetudo Germanorum, qui dicunt, rem tanti vel tanti in auctione *abiisse*, *sic ist so oder so theuer hinngegangen.*

205 Ut vulgo aiunt *Solamen miseris socios habuisse malorum*: ita Eutropius minui putabat turpitudinem suam (hæc enim nota est) quod toties venum isset, si venale esset totum imperium. Quod *communes notas* dicit, ex anrithero acumen quærit, quod ad Oxymoron accedit: nota enim, si *communis* sit, nota esse desinit.

208 *Suspendit*, velut in balance *diversum onus*, in oppositis lancibus. Phantasia admodum lucida & vivida, quam, quia simul motum habet, vix ac ne vix quidem pictor assequatur.

- 210 Non pudet heu, Superi, populos venire sub hasta?
Vendentis certe pudeat. quid jurè sepultum
Mancipium tot regna tenet, tot diffrahit urbes?
Pollentem folio Cræsum victoria Cyri
Fregit, ut Eunuchos fluerent Pactolus & Hermus?
- 215 Attalus heredem voluit te Roma relinqui,
Restitit Antiochus præscripto margine Tauri,
Indomitos curru Servilius egit Isauros,
Et Pharos Augusto jacuit, vel Creta Metello,
Ne non Eutropio quæstus numerosior esset?
- 220 In mercem veniunt Cilices, Judæa, Sophene,
Romanusque labor, Pompejanique triumphus.
Quo struis hos auri cumulos? quæ pignora tantis
Succedent opibus? nubas ducasve licebit:

Num-

210 num *Heinsf. ed. pr.* venisse *vulg.* hastam *al.*211 quod *al.* quo *al.*

210 *Pudorem* Dis & *Fortunæ* tribuunt, melius forte sentientes quam loquentes (ut in *Invidia* peculiari me scriptioe meminisse de-clarare) antiqui. Ponamus Lucani quædam. primum illud 2, 568 *Teque nihil, Fortuna, pudet?* tum 5, 59 *Fortuna, Ptolemæe, pudor, crimenque Deorum.* Et 8, 597 *Pro Superum pudor!* Et 605 *Nunquam superum cavitura pudore Fabula.* Sic noster 19, 47 apostrophe ad Eutropium, *Vive pudor fati.* Si figuram auferamus & ἀνδρωνοπία-θειαν, hoc relinquetur, hic eventus dabit occasionem hominibus dubitandi de providentia deorum. Inspiciat mihi aliquis principium libri in Rufinum prioris.

211 *Jure sepultum Mancipium,* qui non magis numerari in hominibus dedebat, quam *cadaver*, ut illum vocat v. 38 & 147.

214 De Pactolo & Hermo dictum ad 3, 104. Hi *fluunt* illis, ad quos perveniunt divitiæ ex arenis eorum erutæ vel elutæ. Non satis com-

mode hic Cyri de Cræso victoriam commemorat. Debat titulum indicare, quo ad Romanos pervenit Lydia: sed hoc nempe ipse vidit & correxit poeta. Nolit perdere splendida Cyri & Cræsi nomina. Et sæpe observatus intemperantes nostri Exergasias.

215 Enumerat a quibus, & quibus titulis provinciæ, quibus tum constabat imperium Orientale, in ditionem Romanorum pervenerint.

216 *Restitit* hic non habet illam notionem constantiæ impetui hostilem excipiendi; sed idem est quod *constitit* vel *substitit* intra præscriptos sibi fines. Hic enim est *marco*, ut in vase.

217 *Isauricus* ab hac victoria dictus Servilius. *Pharos* pro tota Aegypto solenni poetarum usu: *Metellus Creticus* nomine victoriæ dictus.

220 *In mercem veniunt*, instar alterius mercis sunt venales. *Sophene* Armeniæ pars inter Taurum & Antitaurum ad Euphraten.

Nunquam mater eris, numquam pater. hoc tibi ferrum,
 225 Hoc natur a negat. te grandibus India geminis,
 Te foliis Arabes ditent, te vellere Seres:
 Nullus inops adeo, nullum sic urget egestas,
 Vt velit Eutropii fortunam & membra pacisci.
 Jamque oblita fui, nec sobria divitiis mens,
 230 In miseras leges, hominumque negotia ludit.
 Judicat eunuchus. quid jam de Consule miror?
 Prodigium quodcumque gerit. quæ pagina lites

Femi-

226 spoliis *Baf. marg.* 227 pro urget, cogit vel coget MSS.231 mirer *conj. Heins.* 232 prod. est *vulg.*

226 *Folia* Malabathri hodie, ut viderur quibusdam, incognita (nam quæ hodie in officinis folia Ind. s. Malobathri vocantur, ab illis diversa sunt) in pretio antiquis fuere propter *foliatum* unguentum, quod inde parabatur, de quo sunt docta ad h. l. Barthii collectanea. Illud *folium* per excellentiam ita dictum, non nardum aut spicam nardi esse, ut ipse putarit Plinius, sed malabathrum, pugnat Salmas. in Solin. p. 749 sq. Copiose idem de illo & hodierna ejus apud Arabes appellatione disputat Holton. hylesiatr. c. 87. *Vellera* de Serico etiam Virg. Ge. 2, 121 sed ut appareat, illum xylinon intelligere s. gossypium, arboream quam nos lanam vocamus.

228 Ut velit simul cum fortuna & divitiis Eutropii suscipere etiam *membra* h. e. conditionem mutilati corporis. Hyperbole, cum non dubium sit multos esse, qui tale pactum, si præstari posset, iniuri sint.

230 *Imesin* puto, pro *illud* legitur *negotiiis*. Maius, h. e. magis inauditum, absurdiusque adeo videtur Poëtæ quod *judicat eunuchus*: non tanquam Præfectus Prætorio, cujus rei nulla superest mentio, sed tanquam summus cubiculorum Præfectus, jura etiam dictare ausus est. Zosi. 5, 9. 4 Κα

ὁ μὲν βασιλεὺς προκαθῆτο δικασίης. Εὐτρόπιος δὲ παρεσῶς, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἡγεμονίαν πάντων τῶν βασιλικῶν εἶχε κοιτώνων, τῆς πάσης ψήφου κύριος ἦν. Quin ipse, ut est 5, 12. 2 κυριεύων Ἀρκαδίας ὡσπερ βοσκήματος. Ergo de dictatis subiectisque Arcadio privatim sententis potius hoc accipiendum. Et tamen ita loquitur Claudianus, cum *paginam* appellat, de qua statim; dum *forum* commemorat, ut mirum non sit, in eam venisse sententiam Jac. Gothofredum, ut quæ de Eutropio qui sub Theodosio M. Præfectus Prætorii fuerat, sunt in Codice Theod. ea ad hunc Eunuchum referret in Prosopographia, quod bene ut multa animadvertit emendavitque Ritterus V. C. Conf. dicta ad 105 & infra 286.

232 Non scriptum omne est *pagina*, puto: sed illa quæ *pagina honorum* vocatur a Juvenale 10, 58 quam ita declarat V. Schol. *Aenea pagina*, quæ ante imaginem eorum (nobilium) *stans*, omnes eorum *gradus honorum inscriptos continet*, quam nunc dicunt tabulam patronatus. Sed quod *lites femineas* ponit pro litibus a femina (eunuchus) decisus, h. e. pro iudicis munere a femina gesto, illud, fateor, duriusculum est. *Lites* enim profecto *femineæ* potius sunt contention-

tiones

- Femineas meminit? quibus umquam sæcula terris
 Eunuchi videre forum? sed ne qua vacaret
 235 Pars ignominia, neu quid restaret inatsum,
 Arma etiam violare parat, portentaque monstris
 Aggerat, & secum petulans amentia certat.
 Erubuit Mavors, averfaque risit Enoy,
 Dedecus Eoum: quoties intenta sagittis
 240 Et pharetra fulgens anus exercetur Amazon:
 Arbiter aut quoties belli, pacisque recurrit,
 Alloquiturque Getas. Gaudet, cum viderit, hostis,
 Et sentit jam deesse viros. Incendia fumant.
 Muris nulla fides. squalent populatibus agri,
 245 Et medio spes sola mari. trans Phasiu aguntur
 Cappadocum matres, stabulisque abducta paternis
 Caucasias captiva bibunt armenta pruinas,
 Et Scythicis mutant Argei pabula silvis.
 Extra Cimmericas Taurorum claustra paludes

Q 2

Flos

- 233 sic aetas mem. *Bas. marg.* 235 ignominia MSS. 237 aggregat *vulg.* aggerat etiam *Bas. marg.* cernit *ap. Heins. ad Aen. 12, 709.*
 238 adverfaque *vulg.* 245 in med. sp. nulla *Cuj.*
 248 Argeia *conj. Heins.*

tiones & rixæ muliebres. Ceterum res ipsa postulat sententiam quam posuimus. *Lites* hic in mentem venire potæ potuerunt ob illos *Decem viros Stilitibus judicandis* &c.

236 *Arma violare* si polluerè impuro contactu, summam sibi bellicæ rei arrogare, quo consilio adiutorem se in Rufino perdendo Stilichoni præbuit, Abundantium dejecit, Stilichonem ipsum excludere a rebus Orientis studuit, quæ res horribilium turbarum occasionem dedit, quas enarrat Zosimus.

241 Verbo *recurrat* explicatur illud arbitri officium, huc illuc euntis inter belligerantes.

243 *Sentit hostis jam deesse viros imperio*, cum imperium mandetur Eunucho. Vix est, ut qui istam in Eutropium invektivam legunt, non cogitent de Natfere, qui exemplo

docuit, posse Eunuchum eundem virum fortem esse.

245 *Spes sola* evadendi hostes est inare, ut tutum se ille tantum putet, inter quem & hostem barbarum mare intercedit *Phasis* Colchidis fluvius ad septentrionem Cappadociæ. *Argei* sunt Græci, sed nescio, utrum peculiariter Argivi, Argo sua antiqua expulsi; an laxiore intellectu etiam Græce loquentes Asiatici. Heinsiana conjectura facit *Argeia pabula* quæ mutant greges & armenta mitiori plagæ adueta *silvis Scythicis* asperiore sub cælo.

249 *Cimmericas paludes, Taurorum claustra*, intelligit illas Mæoridis propagines, quæ Tauricam, i. e. habitam a Tauris populis, Chersonnesum ambiunt, ipsum Bosporum Cimmericum præfertim.

- 250 Flos Syriæ fervit: spoliis nec sufficit atrox
 Barbarus. in cædem vertunt fastidia prædæ.
 Ille tamen (quid enim feryum, mollemque pudebit?
 Aut quid in hoc poterit vultu flagrare ruboris?)
 Pro victore redit. peditum vexilla sequuntur,
 255 Et turmæ similes Eunuchorumque manipli,
 Hellepontiacis legio dignissima, signis.
 Obvius ire cliens, defenforemque reversum
 Complecti. placet ipse sibi, laxasque laborat
 Distendisse genas, fictumque inflatus anhelat,
 260 Pulvere respersus tineas, & solibus ora
 Pallidior, verbisque sonat plorabile quiddam.
 Ultra nequitiam fractis, & prælia narrat,
 Perque

250 Affyriis MSS. *Baf. marg.* fervet spoliis *vulg. sævit Cuj.* 251 vertit *vulg.*
 253 superare *vulg.* pudoris *al.* 254 Pro peditum, tunc cum *Ald. &*
MSS. unum *MSS.* Hinc *Heinf. conj.* truncum. 260 tunicas *Baf. marg.*
 262 fictis *MS. it. Vic.*

250 Tantum captivorum & prædæ
 corripiunt, ut fastidiant denique, &
 perdant corpora, quæ abducere piget

252 Molles, impudici, iidem
 etiam aliis in rebus impudentes.
 In vultu Eutropii ab anili velut
 frigore exsanguis & cadaveroso fla-
 grare rubor ille igneus pudoris
 non poterat.

254 Pro victore, tanquam vicif-
 set, simulationis genus antiquum,
 quod in Domitiano notat Plinius
 Pan. II sub quo imperii *pulsi fuga-*
tique non aliud majus habebatur in-
dicium, quum quod Romæ ficto &
ementito triumpho triumpharetur.
 Quod peditum vexilla dicuntur,
 recentioris sub imperatoribus insti-
 tuti est: libera rep. vexilla sunt
 equitum: turmæ semper equitum,
 ut peditum cohortes. Eunuchorum
 manipulos cum dicit non truncatos
 corpore, sed effeminatos & igna-
 vos intelligit: eodem pertinent Hel-
 lespontiacæ (h. e. Priapejæ) signa,
 quibus dignissimam ait Legionem
 Eutropii, dignam, cui non tantum
 ostenderetur digitus impudicus, in-

famis, medius, de quo Ramires.
 ad Martial. I, 93 & viri docti ad
 Sucto. Cal. 56: sed eadem etiam fi-
 gura manus in ipsis signis milita-
 ribus pro alia manu, manipuli
 signo, ponatur. Est hic locus
 acerbissimæ turpitudinis: sed no-
 bis non licet esse tam disertis quam
 Ramiresio.

258 Laxas genas dicit rugosas,
 pendentesque, in quibus nihil duri-
 usculi, elastici, restituentis se a
 compressione in globositatem. Eu-
 tropius gloriosulus vellet inflare
 genas, sed illæ tenorem non ser-
 vant, collabuntur in rugas.

260 Tineis caput infestantibus
 (v. 114) admiscetur, & eas auget
 pulvis. A solibus & æstu, cutis
 non fit, ut in sanis rubicundior,
 sed pallidior, flava magis. Illud
 plorabile, illa verba fracta & ipsa
 Eunuchum designant: quod addit
 ultra nequitiam, indicat, non jam
 a sola mollitie & consuetudine
 blandiendi, sed etiam a senectute,
 a morbo, a metu vocem extenua-
 tam esse & tremulam.

Perque suam tremula testatur voce sororem,
Defecisse vagas ad publica commoda vires:

- 265 Cedere livori, nec sustentare procellas
Invidiæ, mergique fretis spumantibus orat.
Exoretque utinam. Dum talia satur, ineptas
Detergit lacrimas, atque inter singula dicta
Flebile suspirat. qualis venit arida fœcus
- 270 Longinquam visura nurum: vix lassâ resedit,
Et jam vina petit. Quid te, turpissima, bellis
Inferis, aut sævi pertentas Pallada campi?
Tu potes alterius studiis hæcere Minervæ;
Tu telas, non tela, pati; tu stamina nescire;
- 275 Tu segnes operum sollers urgere puellas,
Et niveam dominæ pensis involvere lanam.

Q 3

Vel

266 spirantibus ex vet. MS. legi vult Heinsf. ad Aen. 10, 291. 271 turpissime al. V. N. 272 sævis campis vulg. sævi campi etiam Basf. marg. mediis prælia Basf. marg. 274 nosse vulg. 276 et victam MSS. it. Cnj. victam it. junctam al. atque unctam vel & tinctam conj. Heinsf. Cf. 20, 382.

265 Mulier erat quam sororem suam esse ferebat, cum qua etiam obscene eum volutari putabatur, de qua noster etiam 19, 41 & 20, 38.

264 *Vagæ vires* quid sibi velint, fateor me non satis intelligere. Amabo, si quis me *ἄν τὸν ἐτερον νόδα ἐν τῇ σοφῇ ἔχοντα*, doceat. In varietate lectionis nihil est præsidii. Quid? si *vagæ ad publica commoda* dicantur vires, quæ se facile impendunt & quasi dispergunt ubicunque, ad quæcunque negotia opus est; quid? si *defecisse* dicantur *ad publica commoda*, ut nihil in posterum illa queant juvare. Posterius malim, & fere postulant ea, quæ sequuntur: sed manet dubium, cur *vagæ* dicantur.

266 *Mergi fretis orat*: devovet caput suum: in metu naufragii solus vult mergi, si servari navis reip. possit. Videtur Barthio alluisse poetâ ad morem Romanum,

monstrosos partus, ut androgynos (quale animal pæne erat Eutropius) in mare abiiciendi.

267 Malignum epiphonema: Utinam fiat quod orat, utinam committatur devotio.

271 Modo cum bibula anu comparaverat, nunc alloquitur ut vultulam importunam. Sic Atys Catullianus, a quo momento *relicta sibi sensit membra sine viro* -- Niveis citata manibus cepit leve typanum & toto deinceps carmine loquitur ut femina. Alia dedit ad h. l. Heinsius. *Pallas*, in primis quatenus hoc nomen habet, bellica est dea. *Altera Minerva* est lanifica.

274 Alliteratio in *telas non tela*, hic minime reprehendenda, quia facit ad augendum contentum ex illusione.

276 *Pensis involvere*, est dividere & convolvere lanas in pensa, ut flant

Vel si sacra placent, habeas pro Marte Cybellen.
 Rauca Celænæos ad tympana disce furores.
 Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinu,
 280 Inguinis & reliquum Phrygiis abscindere cultris.
 Arma relinque viris. geminam quid dividis aulam,
 Conarisque pios odiis committere fratres?

Te

277 si tela MS. 279 allidere MS. 280 abscidere MSS.
 Et est frequens iu bonis libris.

fiant pensa, sua singulis nentibus
 f. quafillariis tribuenda.

277 Si omnino vis Deæ alicujus
 sacra celebrare, *Cybelen*, *Cybellen*,
 f. *Cybeben*, Matrem Deum Phry-
 giam, cum aliis Gallis semiviris,
 abscissis, illius sacerdotibus, se-
 quere. *Celænai furores* sunt Phry-
 gii, cujus caput quondam fuere
 Celænæ. Gallorum illorum sunt
Cymbala, gestant in ceremoniis
 truncos pineos, quibus se tundunt
 & percutiunt: in quam arborem
 Atys ille, sive Attin, Cybeles
 amafius, mutatus diceretur. Ovid.
 Met. 10, 104. Hinc ille apud Stat.
 Theb. 10, 172 *Phryx quatit sacras in
 pectora pinus*. Affines huic furori
 Iſiaci: sed non sine fraude & furo.
 Hinc Commodus apud Lamprid-
 ium c. 9 Illos *pinis* (strobilis pi-
 ni, ut vult Casaubonus) usque ad
 perniciem *pectus tundere* cogebat.
 Hinc dicti sunt *Dendrophori*, quasi
tu arborigerulos dicas, de quibus
 Reines. ad Inscr. 1, 40 p. 75. Ce-
 terum hæc de Cybele & Attine
 vel Atye & Gallis recentior fabu-
 la est, & a Gallogræcis demum
 orta, ut videtur non sine causa
 If. Vossio ad Catullum p. 163.
 Convenit sane illa narratio, quæ
 de Dea Syria inter Luciani libel-
 los habetur. Convenit barbaries
 fumina illius gentis, quæ post
 cladem Delphicam in superstitio-
 nem excessisse putari potest: con-
 venit quod *ἄφρον Φύλον* vocatur
 a Callimacho in Delum 184, quod
 comparant cum elogio Apostoli

ὁ ἀνόητοι Γαλάται, 3, 1. Quid?
 quod hic de tenaci retentione cir-
 cumcisionis sermo est, quam ita
 exprobrat illis Paulus 5, 12 ut non
 sine acrimonia dicat, ὄφελον καὶ
 ἀποκόψοντα οἱ ἀνασταθῆτες ὑμᾶς,
 quod proprium est in Gallis illis
 abscissis verbum, in quo etiam
 Mediæ vocis ratio apparet, non ne-
 gligenda sine magna ratione. Hæc
 jam satis disputata a Chrysofomi,
 Hieronymi, Grotii ætate, qui in ea-
 dem sententia fuere: sed nescio
 an senserit quisquam, quam hæc
 oratio in Galatas præter ceteros
 conveniat. Etiam Vulgatus in-
 terpres, ut hodie est, *abscindendi*
 verbo utitur, quod in hac re pro-
 prium esse, ut Græcis ἀποκόπην,
 & Hieronymus ostendit, & hic
 ipse Claudiani locus docet. Cf. ad
 20, 97 & 261.

280 *Phrygiis cultris*, quibus uti
 solent illi Phryges Galli. Hi pos-
 sunt esse de *testa Samia*, qua sola
 ad hanc rem usos esse, tradunt.
 Vid. omnino Ramiresius ad Mar-
 tial. 3, 81. 3.

281 *Geminam aulam* Constanti-
 nopolitanam & Romanam, vel
 Mediolanensem adeo. Hunc certe
 obtentum, hanc materiem turba-
 rum plerumque fuisse, quas exci-
 tarunt Rufinus, Eutropius, Stilicho,
 Gildo, Gaines, legenti illorum
 temporum historias obscurum
 esse non potest. Observemus
 illud epitheton *pios* hic studiosius
 adhibitum, ut opponatur *odiis*.

Te magis, ah demens, veterem si respicis artem,
Conciliare decet. Gestis pro talibus annum

285 Flagitat Eutropius, ne quid non polluat unus;
Dux acies, iudex prætoriam, tempora Consul.

Nil adeo fœdum quod non exacta vetustas
Ediderit, longique labor commiserit ævi.

Oedipodes matrem, natam duxisse Thyestes
290 Cantantur. peperit fratres Jocasta marito,
Et Pelopea sibi. Thebas ac funera Troiæ
Tristis Erechthei deplorat scena theatri.

In volucrem Tereus, Cadmus se vertit in anguem.
Scylla novos mirata canes. hunc arbore figit,

295 Elevat hanc pluma, squamis hanc fabula vestit,
Hanc solvit fluvio. Nusquam spado Consul in orbe,
Nec iudex ductorve fuit. quodcumque virorum
Est decus, eunuchis scelus est. exempla creantur

Q 4

Quæ

285 flagitet. Heinsf. ex MSS. sed editi omnes flagitat. Poëta narrat cum
asseveratione. 290 cantatur vulg. 291 labes Bas. marg.
295 hanc al. 296 nunquam al.

284 Conciliare lenonum est & lenarum, quæ conciliatrices hinc vocantur. Vid. v. 78 sqq.

286 Iudex prætoriam qui polluat, vix potest intelligi nisi Præfectus Prætorio. Vid. ad 105 & 230 itemque 297.

288 Longi ævi labor i. e. homines longo ævo hoc agentes.

289. Oedipodes forma etiam Statio adhibita, pro consuetiore Oedipus. Thyestes ex Pelopea filia genuit Aegisthum: Oedipus ex Jocasta matre Eteoclen & Polynicen &c. Hæc sunt scelera Tragica, materia Tragoediarum, quam una perpetua brevique narratione complexus est Guil. Canterus Novar. lectionum 5, 4 quod caput Tragicis ipsis ab illo editis Aeschilo, Sophocli, Euripidæ, præfixum est.

292 Erechthem est Atheniense, ab antiquo Rege. Hic agebantur fabulæ Thebanæ de Oedipi familia,

ac de Trojanis rebus, ut Iphigenia, Hecuba etc.

293 Post scelera Tragica enarrat portentosas metamorphoses, quas paucis verbis indicabimus: quibus hoc non satis est, facile possunt apud Quidium requirere. Tereus in upupam mutatus persequitur Procnen conjugem & Philomelam ejus sororem: Cadmus sociam sui fati habuit Hermionem suam conjugem: Scylla ex pulcherrima puella a Circe in monstrum mutata, canibus pluribus succinctum: in arborem mutati Philemon cum sua Baucide, Atin, Phaëthontis sorores; in aves Dædalus (in accipitrem) & Perdix; in pisces Delphinos nautæ Tyrreni, Acis in fluvium. Hæc omnia admirabilia, nec tamen inaudita: hoc novum & maxime portentosum est, spado Consul, Prætorio Præfectus, Dux exercitus.

Quæ focci superent risus, luctusque cothurni.

300 Quam pulcre conspectus erat, cum tenderet artus

Exfangues onerare toga cinctumque gravatos,

Indutoque senex obscenior iret in auro!

Humani qualis simulator simius oris,

Quem puer arridens pretioso stamine Serum

305 Velavit, nudasque nates ac terga reliquit,

Ludibrium mensis; erecto pectore dives

Ambulat, & claro sese deformat amictu.

Candida pollutos comitatur Curia fascēs:

Forfitan & dominus. Præbet miracula listor

310 Consule nobilior, libertatemque daturus,

Quam necdum metuit, scandit sublime tribunal;

Atque inter proprias laudes Aegyptia jactat

Somnia,

300 pulcher *al.* ornare *al.* etiam *Baf. marg.* onerante *Scalig. ap. Barth.* gravatos *conj. Heins.* 302 inductoque *vulg.* 309 dominis præbet *al.* domini. Præbet *conj. Heins.*

300 *Cum tenderet artus onerare,* Græca ratione, pro *onerandos*: in ipso verbo autem videtur quæsisse alliterationem, quasi diceret, non *ornatum* sed *oneratum* honoris insignibus. *Cinctum* consulare jam vidimus 7, 3 & alias.

302 *Obscenus* ad malum omen & auspicium triste pertinet: quamquam hic nec illa sædæ impuritatis notio abest.

306 *Erecto pectore dives* gestum & imitationem jactabundæ superbiæ in simia exprimit.

309 *Forfitan* comitatus consulem novum etiam est *dominus*, Arcadius, de quo nihil asseverat Claudianus, vel quod nescirer, vel quod noller ponere reverentia principis.

310 Primus actus consularis manumissio, de qua ad 8, 611 dictum.

312 Imitatus veteres magistratus in hoc videtur Eutropius, ut in prima oratione sua, vel gratiarum actione, de suis etiam

laudibus commemoraret, cujus rei exemplum in Pliniani Panegyrici parte ultima præclarum habemus: cumque Christianus esset, de sua humilitate, & viis providentiæ, quædam commemorasse: illud vero præter cetera, quod ponemus ipsis verbis Sozomeni 7, 22 ubi in expeditione Theodosii contra Eugenium narranda occupatus, ait, Θεοδοσίος δὲ διανοόμενος -- ἐγνώκε περὶ τούτω συμβάλω χρησεσθαι Ἰωάννη τῷ ἐν Θηβαΐδι μοναχῷ -- καὶ Εὐτρόπιον, ὅς πιστὸς ἦν αὐτῷ τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις εὐνέχων πέπομφεν εἰς Ἀιγυπτίον, -- καὶ ὁ μὲν -- ἐπαυελθὼν ἤγγειλεν, εἰπεῖν, αὐτοῦ νικήσειν τὸν πόλεμον, καὶ κατελόντα τὸν τύραννον, μετὰ τὴν νίκην ἐν Ἰταλίᾳ μεταλλάξαι τὸν βίον ἀμφοτέρα δὲ ἀληθῆ τὸ τέλος εἰσεῖξεν. Eo lubentius hæc verba posuimus, quod ea ut hinc tenebras discutiunt Poætæ, hinc ipsa fidem a Poëta historicam lucrantur. Viderat Claverius, sed locum

- Somnia, prostratosque canit se vate tyrannos.
 Scilicet in dubio vindex Bellona pependit,
 315 Dum spado Tiresias, enervatusque Melampus
 Reptat ab extremo referens oracula Nilo.
 Obstrepere avium voces. exhorruit annus
 Nomen, & insanum gemino proclamat ab ore,
 Eunuchumque vetat fastis accedere Janus.
 320 Sumeret illicitos etenim si femina fasces,
 Esset turpe minus. Medis levibusque Sabæis
 Imperat hic sexus, reginarumque sub armis
 Barbariæ pars magna jacet. gens nulla probatur,
 Eunuchi quæ sceptrâ ferat. Tritonia, Phœbe,

Q 5

Vesta,

316 reptet ex 1110 MS. Heinsf.

locum non signavit; tacent reliqui. Regi de Johanne notant, nihil de Eutropio, Aug. de Civ. Dei 5, 26 & Theodoritus H. E. 5, 24. Ceterum hic etiam locus ostendit, Claudianum a sacris Christianorum abhorruisse.

314 Pingit poeta *ἑτραλλέα νίκη* Homericam, quæ anceps pependit, dum ab remotissima Ægypto oracula reptans tardusque ab imbecillitate vates Eutropius afferret, quem irridet nominibus nobilissimorum antiquæ Græciæ Homericis carminibus vatum. *Spado* & *enervatus* eandem rem significant: est enim *nervus* vel sunt *nervi*, id quod spado amisit.

317 *Obstrepere* aves, & quasi obnunciarunt: invitis diis, vel certe malum parantibus imperio, Consulē factum Spadonem. *Insanum* proclamat Janus, ut horrendum fridit *Lernæ belua* apud Virg. *Æn.* 6, 288. *Insanum* augendi tantum vim habere, alias observatum, quia, ut ait Varro de L. L. 5, 6 *insani omnia faciunt vehementer*. *Geminum os Jani* neminem turbabit, qui vel semel caput illius in nummo vel alio monumento viderit.

319 Respicit eo, quod nomen Eutropii in ipso Consulatu dejectū in fastos referri prohibitum, & annus solo Theodori Mallii nomine signatus est, ut jam admonuimus.

321 *Medis* proprie ita dictis quando & quæ feminae imperitarint, equidem non dixerim. Puto laxius uti Poëtam hoc nomine pro toto imperio quod post Assyrios tenuere Medi, Persæ, Parthi, Persæ iterum. Deinde non hoc illum velle, post Semiramida fuisse aliam magnam reginam, illius magni imperii dominam: sed hoc tantum viguisse in illo magne terrarum tractu etiam muliebria imperia, quale fuit illud Artemisæ Mausoli, quale illud Adæ in eadem Caria, de quo Arrianus Alex. 1, 24 *Νενομισμένον ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐστὶ ἀπὸ Σεμιράμεις, καὶ γυναικὸς ἀρχεῖν ἀνδρῶν*. Lege & usu receptum a Semiramide inde adhuc Alexandri ætate air fuisse in Asia, non, ut *virorum uxores regnent*, quod editum adhuc, sed ut viris qui in regno sunt imperent mulieres. De *Sabæa* regina notum etiam ex libris nostris. *Barbariæ pars magna* Scythas forte signat, & Amazonas.

- 325 Vesta, Ceres, Cybele, Juno, Latona coluntur.
 Eunuchi quæ templa Dei? quas vidimus aras?
 Inde sacerdotes: hæc intrat pectora Phœbus:
 Inde canunt Delphi. Trojanam sola Minervam
 Virginitas Vestalis adit, flammæque tuetur.
- 330 Hi nullas meriti vittas, semperque profani.
 Nascitur ad fructum mulier, prolemque futuram.
 Hoc genus inventum est, ut serviat. Herculis arcæ
 Concidit Hippolyte. Danaï fugere bipennem
 Penthesilea tuam. Claras Carthaginis arces
- 335 Creditur, & centum portis Babylona superbam
 Feminæ struxisse labor. quid nobile gessit
 Eunuchus? quæ bella tulit? quas condidit urbes?
 Illas præterea rerum natura creavit:
 Hos fecere manus. seu prima Semiramis astu

Afly-

334 arces al. urbes etiam *Bas. marg.* 339 has *MS. eleganter Vid.*
no. ad 271. Sic et 342

327 *Inde respicit ad personas, ut unde in formula unde petitur: & quidem remotiores, verbo ad mulieres. Delphi canunt h. e. vaticinantur a muliere, h. e. per Pythiam. Trojanam Minervam, Palladium Troja elatum ab Anchise, & Romam delatum commendatumque solis virginibus Vestalibus.*

330 Cybeles, s. Matris Deum Phrygiæ, Syriæque Deæ, quæ diversa unius nomina sunt, tamen sacerdotes Galli, quorum Archigallus princeps. Vittæ sacra quædam diademata a quibus infule dependent. Hanc quidem proprietatem ac differentiam horum nominum arbitror.

333 Hippolyte & Penthesilea Amazonum reginæ: huic bipennem tribuit propriæ, quod apparet ex imaginibus eorum in nummis & monumentis aliis a Petito prolatis. Carthaginem Dido, Semiramis Babylona condidit.

339 Nondum, puto, inventus, qui hoc de Semiramide, præter Ammianum Marc. 14, 6 p. 30 Gron. cujus locum ponemus, quia Claudianum illustrat in re, cujus arbitrandæ oculis rara est plerisque lectorum nostrorum potestas. Igitur in pompa beatorum hominum describenda, *Postrema, inquit, multitudo Spadonum, a senibus in pueros desinens, obliqui, distortaque lineamentorum compage deformes: ut quaque incessevit quisquam, cernens mutilorum hominum agmina, detestatur memoriam Semiramidis Reginae illius veteris, quæ teneros mares castravit omnium prima etc.* Nihil, inquam, hac de re alii. Sed Herodotus 3, 48 narrat Periantrum Cypseli F. Corinthium tyrannum, misisse trecentorum principum Corcyæorum filios Sardes ad Alyartem, ἐπὶ τῆ ἐκτομῆ, ut ibi castrarentur. Nempe carius deinde vendi poterant: & videntur Græci illud artificium detestati.

- 340 Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, lævesve genæ se prodere possent,
Hos sibi conjunxit similes: seu Parthica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram,
Servatoque diu puerili flore coëgit
- 345 Arte retardatam Veneri servire juventam.
Fama prius falso similis, vanoque videri
Ficta joco. levior volitare per oppida rumor.
Riderique nefas: veluti nigrantibus alis
Audiretur olor, corvo certante ligustris.
- 350 Atque aliquis gravior morum, „Si talibus, inquit
Creditur, & nimis turgent mendacia monstris:
Jam testudo volat, profert jam cornua vultur:
Prona petunt retro fluvii juga: Gadibus ortum
Carmani texere diem: jam frugibus aptum
- 355 Æquor, & advectum silvis delphina videbo:

Jam

342 Parthia MSS. Similia Gallia, Scythia, Græcia, Italia, observavit
Heinf. 346 falsæ conj. Heinf. 348 sicut MS. ut si conj. Heinf.
353 vada vulg. juga Gron. & Heinf. ex MSS. & sic Bas. marg. 354 Ar-
menii vulg. Arminii, Carminii, Querminii, Germani al. 355 af-
fuetum vulg. aductum, adductum, adjunctum al.
advectum etiam Cuj. & Vic.

ti. Certe idem Herodotus 8, 105
æternam notam inussit Panionio
Chio, ὅς τὴν ζῶν κατεσχόρατο ἀπ'
ἔργων ἀνοσιωτάτων, ex operibus ma-
xime nefariis victum & questum sibi
constituit: qui quotiescunque emisset
pueros speciosos, illos exsecaret &
Sardes aut Ephesum deductos magno
pretio venderet. Apud Barbaros
enim pretiosiores sunt Eunuchi etc.

340 Consilium hoc Semiramidis
requirebat, ut nemo sciret, illos
formosos tenui voce juvenes esse
castratos.

342 Aliam narrationem adfert, in
qua hoc certe consentit cum histo-
ria, quod magno in pretio fuere
in aula Persica Eunuchi. Dedita
opera argumentum de Eunuchis
in aula Persica tractavit Brisso. 2,

163 sqq. a p. 501 edit. Lederli.
Conf. noster 18, 415.

349 Didicit forte alba ligustra,
quibus vaccinia nigra opponuntur
a Virgilio Ecl. 2, 18.

353 Ipsæ mundi plagæ pervertentur,
ut Gades Hispaniæ extre-
mæ sint Orientales, Carmani au-
tem, Parthici pars imperii, ad Oc-
cidentem solem a nobis referantur.
Cf. 29, 53. Nescio an studiose hic
tempora miscuerit Poëta, testudo
volat, Carmani texere diem, videbo
delphina etc.: omnia quidem tem-
pora in hac rerum quæ fieri non
possunt, & mendaciorum famæ
enarratione adopsus posse poni, du-
bium non habet.

355 Ex Horat. Art. 30 Delphi-
num silvis appingit, fluctibus apertum.

*Jam cochleis homines junctos, & quidquid inane
Nutrit, Judaicis quæ pingitur India velis.,*

Subjicit & mistis salibus lascivior alter :

„*Miraris? nihil est, quod non in pectore magnum*

360 *Concipit Eutropius. semper nova, grandia semper
Diligit, & celeri degustat singula sensu.*

Nil timet a tergo : vigilantibus undique curis

Nocte dieque patet : lenis facilisque moveri

Supplicibus, mediaque tamen mollissimus ira.

365 *Nil negat, & sese vel non poscentibus offert.*

Quid-

357 *Indiacis MS. Lydiacis conj. Grot. ap. Heins. Niliacis conj. Gyal. et
Heins. Pro velis etiam velis malit Heins.*

356 *Cochleis homines junctos*, monstrosa phantasia similis illis pictorum lufibus, quos Galli *Grotesques* vocare solent, tanquam aptas Grotis illis, h. e. Cryptis, vel Speluncis manufactis, quæ undique cochlearum quadam contextione, & in monstrosas figuras compositione inducæ sunt: quod genus describit Vitruv. 7, 5 v. g. *coliculi teneri, habentes in se — sedentia sigilla, non minus etiam ex coliculis flores dimidiata habentes ex se exeuntia sigilla, alia humanis, alia bestiarum capitibus similia.* Videre me meminim tales eminentes ex cochleis dimidiatos homines: sed ubi viderim, negat memoria.

357 *Laborarunt in Judaicis velis homines eruditi*: plurima dedit ad h. l. Barthius, multa Jo. Seldenus de I. N. & G. 2, 4. Breviter dicam, quid mihi ceteris videatur probabilius. Antiquitus floruit inter Judæos ars textoria, quod ipsa tabernaculi Mosaiici constructio satis docet: placere illis in hac re figura monstrosæ, quod vel soli Cherubi, qualescunque illi demum fuerint, itemque Ezechielis, Joëlis, Amos, animalia possunt docere. Inter Babylonios & Aegyptios illam artem non dediderunt. Sed video hoc argumentum, et hunc locum pulchre tractatum esse ab H. Vossio ad Catullum p. 196

sq. *India abundat monstris si non veris ut Africa, at Græculorum ingenio, Isigoni, Megasthenis, Ctesia, confictis.* Vid. Plin. 7, 2. *Vela* sunt hic *aulæa* s. *taperes*, ut illa *παραπετάσματα Μηδικά* apud Aristoph. Ran. 969 in quibus *Ἰππαλεκτρούνες, τραγέλαφοι*, quasi tu equigallos & capricervos dicas.

358 *Mistis salibus*, Ironia: nec enim placet, quod Barthio videbatur, quidquam hic delitescere obscenæ ambiguitatis. Certe nolim ego hic acutum cernere, vel tenebris & silentio digna aperire. Cf. 20, 347.

362 *Nil timet a tergo*, propter prudentiam ut ille apud Persium 1, 72 *Janus, a tergo quem nulla circum pinst: cui nemo vel a tergo deridendi causa longum digitum porrigere audeat.* Barthius, *Nil timet*, inquit, quia cupit: *patet*, turpissimum ait, eodemque *facilis & mollissimus, & tradit fruendum, et officio*, refert. Potest fieri. Nul- lum hic verbum non aliquando nequam. Et sæculum erat, turpitudinem vel nudam proponere, quo magis fieret exosa, quod Chryso- stomi æqualis nostri Claudiani, tum Hieronymi, aliorumque exemplis constat. Sed abeamus hinc ocius. *Vigilantibus curis* ablativos consequentiæ puto, non dativos.

Quidlibet ingenio subigit, trahitque fruendum.

*Quidquid amas, dabit illa manus. communiter omni
Fungitur officio, gaudetque potentia flecti.*

Hoc quoque consiliis peperit meritoque laborum:

370 *Accipit & trabeas argute præmia dextræ.,*

Postquam vera fides facinus vulgavit Eorum

Gentibus, & Romæ jam certius impulit aures:

„*Eutropiumne etiam nostra dignabimur ira?*“

Hic quoque Romani meruit pars esse doloris?,”

375 *Sic effata rapit cœli per inania cursum*

Diva potens, unoque Padum translapsa volatu

Castra sui rectoris adit. tum forte decorus

Cum Stilichone gener pacem implorantibus ultro

Germanis responsa dabat, legesque Cæcis

380 *Arduus, & flavis signabat jura Suævis.*

His tribuit Reges, his obside fœdera sancit

Indi-

366 quodlibet vulg. subicit al. truditque nocendum, vel novandum al.

367 ille Gron. ap. Heinsf. 369 meritumque laborum Accipit conj.

Heinsf. 371 vulgarat MS. 375 rapit celcerem MS. 377 fronte

dec. MSS. 379 Cheruscis, Chaucis MS. Apud Græcos etiam Κἄυχοι,

Κἄυχοι, Χἄυχοι Heinsf. 381 leges vulg. reges etiam

Bas. marg. Barth.

370. Hic quidem vix est, ut alicui non in mentem veniat ille apud Martialem 3, 82 *Eunuchus delicata suscitator urinae*, qui *Domini bibentis ebrium regit penem*. Hujus ministerii præmium *trabeas Consulares* esse, sane acerbissimum est. Potuit hæc impune scribere in Honorii aula de Constantinopolitano dedecore, quod *facinus Eorum* statim dicit, et Romæ Deæ indignationem gravi ethologia, sed nimis longa, ostendit. Neimpe desinere non potest Claudianus, in partibus præclarus, in hac œconomia intemperans.

378. *Ultro*, ne bello quidem petiti: sed veneratione imperii Honoriani impulsæ. *Cæci* hic dissolute Cæici, qui et *Chanci* et *Cuuchi*, Oceani litora accolebant, mi-

nores inter Amisum et Visurgin, majores inter Visurgin et Albim. Hunc inter et Viadrum *Suevorum* late nomen patuit. *Detonsa Syngambria* est victa et subjugata, id quod pluribus Sidonii sui et aliorum locis, etiam hoc nostro, probat Savaro ad Sido. 2, 1 p. 67. Jucundus in primis locus Sido. 8, 9 p. 491 *Hic tonsa occipiti, senex Sicamber, postquam victus es elicit retrorsum Cervicem ad veterem novos capillos*. Ceterum utrum hæc historia sit, ut quo tempore Eutropius Orientalis consul erat, Honorius splendide adeo rem inter Germanicos populos gereret, non auisim neque affirmare neque abscisse negare. Meruo quidem, ne optaverit hic et varicinatus sit poeta potius, quam retulerit, quod actum esset.

- Indictō: bellorum alios transcribit in usus,
 Militet ut nostris detonsa Sicambria signis.
 Læta subit Romam pietas, & gaudia pæne
 385 Moverunt lacrimas, tantoque exsultat alumno.
 Sic armenta suo jam defensante juvenco
 Celsius assurgunt erectæ cornua matri.
 Sic jam terribilem stabulis dominumque ferarum
 Crescere miratur genitrix Massyla leonem.
 390 Dimovit nebulam, juvenique apparuit ingens.
 Tum sic orsa loqui: „Quantum te principe possim,
 Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethys
 Mitior, aut fracto securâ Britannia Pictō.
 Ante pedes humili Franco tristisque Suævo
 395 Perfruor, & nostrum video, Germanice, Rhenum.
 Sed quid agam? discors Oriens felicibus actis
 Invidet, atque alio Phœbi de cardine surgunt
 Crimina, ne toto conspiret corpore regnum.

Gil-

386 descendente (pro defendente) it. defensata marg. Bas. 390 juvenisque Cuj. 392 nos MS. ut longinqua referatur ad Thetys Heinsh. 393 strato Cuj.

384 Romam, matrem Honorii, subit affectus maternus ad conspectum tam augustum filii sui, s. alumni.

386 Nescio, utrum tale quid observatum sit in vaccis et lænis. Notius debet esse illud, cujus similitudine aliquid illustrare volumus, eo, quod illustrandum est. Quod hic Massylam matrem dat juveni leoni, illa pars Numidiæ alias etiam assignatur huic animali patria, v. g. apud Stat. Silv. 2, 5. 8. Mart. 8, 55.

390 Dimovit Roma Dea nebulam s. aëra illum, quo vestita s. potius tecta et occulta erat. Sic Virg. Aen. 1, 415 Ænean suum et socios obscuro gradientes aëre sepfit, Et multo nebula circum Dea fudit amictu. Deinde cum se vult ostendere v. 590 Circumfusa repente

Scindit se nubes, & in æthera purgat apertum etc. Cui non notus Nube candentis humeros amictus Augur Apollo? Hor. Car. 1, 2. 31. Cf. dicta ad 1, 124.

392 Hi ergo Saxones maritimi, ex eorum genere, qui non ita multo post trajecere in Britanniam. Vid. ad 8, 31. De Francis 8, 447. de Suevis 8, 653 et 15, 37. Sed metuo, ne hæc omnia non tam poetice sint dicta, quam aulice, vel adulatorie potius: illud præferim, quod Honorius hic vocatur Germanicus, quod nomen neque meruisse docet historia, neque monumentis idoneis constat eum gessisse.

397 Crimina hic esse, quidquid objici ad laudem imminuendam potest, res ipsa ostendit.

398 Hæc materia carminis de bello Gildonico. Aperte accusat Eutro-

Eutro-

Gildonis taceo magna cum laude receptam

400 *Perfidiam, & fretos Eoo robore Mauros.
Quam suspecta fames, quantum discriminis urbi!*

*Ni tua vel soceri numquam non provida virtus
Australem Arctoïis pensasset frugibus annum.*

405 *Invectæ Rhodano Tiberina per ostia classes,
Cinyphiisque ferax Araris successit aristis.*

*Teutonicus vomer, Pyrenæique juvenci
Sudavere mihi. segetes mirantur Iberas*

Horrea: nec Libya senserunt damna rebellis

Jam Transalpina contenti messe Quirites.

410 *Ille quidem solvit meritas, scit Tabraca, poenas,
Ut pereat quicumque tuis conflixerit armis.*

Ecce recens clades ab eisdem partibus exit,

Terrorisque minus, sed plus habitura pudoris,

Eutropius Consul. pridem tolerare fatemur

415 *Hoc genus, Arsacio postquam se regia fastu
Sustulit, & nostros corrumpit Parthia mores.*

Præfecti sed adhuc gemmis, vestique dabantur

Custodes, sacroque adhibere silentia somno.

Militia

401 quæ suscepta vulg. suspecta etiam Bas. marg. quæ sustenta MS.
403 pensassent MS. 404 Rhodani it. Rhodanum MS. 412 recens
vulg. quod etiam alias pro repens dant librarii Heinsf.

Eutropium Zosimus 5, 11 illum Gildonis ope, qui se Arcadii nomine rem gerere præ se ferebat, avertisse ab Honorio Africam.

401 De fame illa Romæ a Gildone illi indicta longa querela est Romæ 15, 27 sq.

405 Cinyphium esse Africanum, jam monuimus ad 15, 9.

410 Ad Tabracam, Numidiæ maritimæ urbem perisse Gildonem, noster etiam memorat 19, 71 et 21, 358.

411 Ut vel potest optantis particula esse, ut in vulgato illo, *Ut illum DI Deaque omnes perdant!* vel

simul comparandi vim habere, solvit Gildo pœnam, sicut perire opto, & fas est, quicumque contra tua arma conflixerit. Referrî etiam hic locus ad eos potest, in quibus una vox duplicem vim habere, duplicem velut personam sustinere videtur: de quo ad 8, 288.

415 Vid. supra ad 348. Ceterum vicem reddidere Parthi Romanis. Olim enim, secundum Juvenal. 2extr. *Prætextatos mores Roma referebant Artaxata*, Parthorum regia.

418 *Sacro somno.* Hoc in primis in Constantinopolitanæ aulæ insaniis

- Militia eunuchi nunquam transgressa cubile,*
 420 *Non vita spondente fidem, sed inertia tutum*
Mentis pignus erat. secreta monilia servent,
Ornatus curret Tyrios: a fronte recedant
Imperii. tenero tractari pectore nescit
Publica majestas. nunquam vel in æquore puppin
 425 *Vidimus eunuchi clavo parere magistri.*
Nos adeo sperni faciles? orbisque carina
Vilior? Auroram certe, quæ talia ferre
Gaudet, & assuetas sceptris muliebribus urbes
Possideant. quid belliferam communibus urunt
 430 *Italiam maculis, nocituraque probra severis*

Admi-

- 419 progressa cubili MSS. 420 iner. tantum vulg. 422 a forte MSS.
 425 magistro MS. 427 aurora certe est vulg. auroram saltem MS.
 428 gaudeat, assuetas per appositionem MS. 430 noctur-
 naque Bas. marg.

niis despuendum erat, quod quid Augustos illos contingeret, *sacrum* & *divinum* vocabant non aulici modo scurræ humiles, sed ipsi in legum procemiis sic loquentes inducebantur. Videri possunt exempla in Jac. Gothofredi Glossario nomico Cod. Theod. vocibus *sacer*, *sacrilægus* etc.

419 *Militia* latius patet, ut *militare*, & officiorum laborumque omne genus complectitur. Ipsum hirundinum Ægyptiarum velut munus anuum, in aggere muniendo, Plin. 10, 33 *Militiam* vocat; & nota est *militia Togata, Curialis, Palatina*, & *militare in curia* etc. de quibus Jac. Gothofr. ad l. 63 C. Th. de Decurionibus, t. 4, p. 437. *Militia* omnis *Eunuchi* Palatina est, nec unquam *transgressa* s. *egressa cubile* s. cubiculum Principis: in hoc Eunuchi militant h. e. mandato sibi officio funguntur: nunquam inde ad armatam militiam progrediuntur.

420 Cum non vita ante acta fidem illorum promitteret: sed languor, inertiaque ablata virilitati debita, erat certum *pignus mentis* nihil moliturae novarum rerum.

422 *A fronte imperii*, ab ejusmodi muneribus, in quibus conspicui sunt, & oculos omnium incurrunt, qui ea administrant.

423 *Tenerum pectus* hic non ad laudem deliciasque pertinet, sed ad imbecillitatem.

426 *Orbis carina* nescio quid humile aut certe inconcinnum habere mihi videbatur. Si *orbis carina* est, quodnam est mare in quo ille fluctuat? *Navim reip.* intelligimus omnes: *carina* nomine indicari *navim*, & *orbem Ro.* esse imperium Ro. nemo ignorat. Sed, nisi vehementer fallor, *carina, orbis* insolenter pro imperio & administratione orbis terrarum s. generis humani ponitur.

427 *Auroram* pro Orientis regionibus dicit: an ad Zenobiam respicit?

*Admifcent populis? peregrina piacula forti
Pellantur longe Latio, nec tranfeat Alpes-
Dedecus. in folis, quibus exftitit, hæreat arvis.
Scribat Halys, famæ fcribat contemtor Orontes.*

- 435 *Per te, perque tuos obteftor, Roma, triumphos,
Nefciat hoc Tibris, numquam poſcentibus olim
Qui dare Dentatis annos Fabiisque ſolebat.
Martius eunuchi repetet ſuffragia campus?
Æmilios inter, ſervatoresque Camillos*
- 440 *Eutropius? jam Chryſogonis tua, Brute, poteſtas,
Narciſſisque datur? natos hoc dedere pœnæ*

Pro-

- 434 forinæ contr. *Baf. marg.* 438 repetit, repetat *al.* 441 natis *al.*
quid natos *MS.* natos quo *conj. Heinf.*

434 Scribat nomen Eunuchi ſuis in factis atque historiis Lydia, Cræſi regnum, quam *Halys* ſignat, ad quem etiam Phrygia, & Peſſinus, & Gallogræci: ſcribat hoc nomen etiam *Orontes* Syrorum, Deæ Syriæ cultorum (vid. ad 277) fluvius. Nominat regiones, per quas in primis illa abſciſſorum Gallorum ſacra impura & effeminata celebrabantur. Quam præſertim *Orontes* male audierit olim Romæ, oftendit illa *Juvenalis* querela 3, 62 *Jam pridem Syrus in Tiberim deſluxit Orontes*, i. corrupti Syrorum mores Romanos infecere.

435 Ne quis hunc locum a contexto orationis abruptum legens in errorem incidat, aut hæreat, meminerit, Romam loqui & compellare *Honorium*. *Obteftor ego Roma* etc. *Tibris* hic populum Romanum in campo collectum notat. Antiquis moribus ad neſcio quem ornatum utuntur poëtæ ſequioris ævi. Olim nullæ campi, nullæ populi in magiſtratibus eligendis partes: ſolemnia quædam, pro ingenio principum inſtituebantur: forte ætate *Claudiani* in campo certe *repetebantur ſuffragia*, h. e. pronuntiabantur tanquam data, ut primo

ſtatim tempore ſublatae libertatis a Cæſare factum oſtendit *Luca* 5, 393 *non admiffæ dirimit ſuffragia plebis Decantatque tribus*. C. *Curio Dentato* tres anni, h. e. conſulatus, *Fabio Cunctatori* quinque non pentibus delati ſunt. Et jam ille *Martius*, non vano nomine, campus repetet, recitari audiet, ſuffragia *Eunucho* dara?

440 *Chryſogonum* Sullæ libertum notat, de quo multa conqueritur in *Rofciana* *Cicero*: et *Claudii Narciffum*.

441 *Brutus* ille *Tarquiniorum* expulſor admonuit poëtam, ut quæ duræ virtutis Romanæ per illam occaſionem exempla exſtiterit, ea hic commemoret, cum æſpera exprobratione, quæ eo tandem exit, ut videant lectores, quem indignum ſit, in ea rep. quæ tantos viros, imino tam fortes mulieres habuit, conſulem fieri *eunuchum* & *mollem*. *Natos pœnæ dedit* *Brutus*, cum ipſe Conſul de duobus filiis conjuratis contra reip. ſupplicium ſumſit. Res notiſſima ex *Liv*. 2, 4 ſq. Alludit poëta ad illa verba *Livii*, *eminente animo patrio inter publicæ pœnæ miniſterium*.

- Profuit, & misero civem praeponere patri?
Hoc mihi Janiculo positus Etruria castris
Quaesit, & tantum fluvio Porfenna remotus?
445 Hoc meruit vel ponte Cocles, vel Mucius igne?
Visceribus frustra castum Lucretia ferrum
Merfit, & attonitum tranavit Clælia Tibrim?
Eutropio fasces adservabantur adenti
Tarquinii? quemcumque meæ vexere curules,
450 Laxato veniat socii spectator Averno.
Impensi sacris Decii prorumpite bustis,
Torquatique truces, animosaeque pauperis umbra
Fabricii, tuque o si forte inferna piorum
Jugera & Elysiis scindis, Scrvane, novales.
455 Pœno Scipiadae, Pœno praeclare Lutati,*

Sicania

447 merferit MS. Hinc Heinsf. conj. merferit? attonitum tranavit. 448 an
servabantur MS. observabantur MSS. 550 socium averfatus ex uno
MS. Heinsf. socii speculator MS. focci spectator conj. viri magni (Scali-
geri) ap. Heinsf. Credo, voluisse positum foccum pro scena, vel fabula.
455 Scipiadae plurali jam Bas. & Plant. & probat Heinsf. Sed Barth.
& Elzev. 1665 revocarunt Scipiade.

444 *Tantum fluvio remotus*, non
nisi Tiberi solo intercedente inter
ipsum castra & urbem. Si quis
junior annis vel doctrina hic ad-
haerefeat, legat Livianam narratio-
nem 2, 9 sqq. deinde ad Poëtam
redeat.

448 *Fasces adenti Tarquinii*. Ni-
hil enim Consulare imperium di-
versum erat a regio, nisi quod inter
duo divisum esset, & annuum.
Formula *vexere curules* videtur in-
de orta, quod sella curulis proprie
esset *ἀγμάτος*, in qua, in curium
imposita, sedentes veherentur. In-
vitat omnes qui magistratum cu-
rulem gessere, ut ab inferis rede-
untis videant, quem socium ho-
noris acceperint.

451 *Proprietus*, oleum, sal, ho-
stia ipsa, impenduntur sacris s.
sacrificiis. Tres Decii, Pater, fi-
lius, nepos, se tanquam hostias

pro publica salute sacris devotio-
nis impenderunt.

452 *Torquati truces*, imperiosi,
severi. Trux erat V. G. ille L.
Mauilius Imperiosus, cujus & filii
non minus trucidis memorabilis hi-
storia est Liv. 7, 5. De Fabricio
dictum ad 8, 414.

453 De Attilio Serrano jam 8, 415.
Dat illi negotium, quo vivus de-
lectabatur, doctus a Virgilio Æn.
6, 642 sqq. E. G. 653 *Quæ gratia
curium* *Armorumque fuit vivis,*
quæ cura nitentis *Pascere equos,*
eandem sequitur tellure repositos.

455 C. *Lutatius Catulus*, qui fi-
nem bello primo Punico imposuit
Liv. 28, 38. M. *Claudius* Marcellus
Syracusarum victor Liv. 25, 24.
Gens Claudia nobilissima & viro-
rum magnorum ferax. De M. *Cu-
rio Dentato* dictum ad 437. Sed
quam illius *seriem* dicat, vellem
osten-

*Sicania Marcelle ferox, gens Claudia surgat,
Et Curii series; Et qui sub jure negasti
Vivere Cæsarco, parvo procede sepulcro
Eutropium passure Cato. Remeate tenebris*

- 460 *Agmina Brutorum, Corvinorumque catervæ,
Eunuchi vestros habitus, insignia sumunt
Ambigui Romana mares. rapuere tremendas
Hannibali Pyrrhoque togas. flabella perosi
Adspirant trabeis. jam non umbracula gestant*
465 *Virginibus, Latias ausi vibrare secures.*

*Linquite femineas infelix turba latebras,
Alter quos pepulit sexus, nec suscipit alter.
Exseci Veneris stimulos, Et vulnere casti.*

- Mista duplex ætas. inter puerumque senemque*
470 *Nil medium. falsi complete sedilia patres.
Ite novi proceres, infecundoque senatu
Eutropium stipate ducem. celebrate tribunal
Pro thalamis. verso jam discite more curules,*

R 2

Non

- 457 *Curii veteres vulg. senes ex MSS. Heins. Et habet Cuj.* 462 *ve-*
rendas Bas. marg. 464 *tollunt MSS.*

ostendisset Heinsius, qui *seriem* pro gente vel familia poni, pulchre docuit. Certe quos Glandorpius Curios habet, eos hic memorare non valde ad consilium poetæ videtur pertinuisse. Sed satis est fuisse familiam hoc ipso viro insignem.

457 Summa hic acerbitas: qui Cæsaris beneficio noluisti, Cato, vivere, jam patere Eutropium, eunuchum, Consulari specie tyrannum.

463 *Flabella*, Eunuchorum gestamen. Ter. 3, 5. 47 *Heus tu, Dore, Cape hoc flabellum, Et ventulum huic sic facito* etc.

466 Plurium numero alloquitur Eunuchos. Nam videtur illos Eutropii exemplum erexisse, ut sumi-

lia & ipsi sperarent, si præter ceteros, qui, ut ex Suidæ loco vidimus ad titulum huius carminis prolato, ob id ipsum se exsecari curarunt, ut sic felicius in aula Theodosii procederent, in qua hæc optima summi Tum *via processus*, ut apud Juvenal. 1, 39 *Vetula vesica beata*.

470 *Falsi patres*, qui verè & natura patres fieri non potestis, ob id ipsum non digni, qui *Patres Conscripti* vocemini. *Tribunal celebrare* est frequentare, subinde adire, juris dicendi vel alloquendæ concionis causa.

473 Præfertur curuli magistratui curulis sella, & ubi is imperat ponitur, sequitur is ergo curules suas, ut sua imperator signa. *Videri*

Non matrum pilenta sequi. Neu prisca revolvam,
 475 *Neu numerem: quantis injuria mille per annos*
Fit retro ducibus? quanti foedabitur ævi
Canities? unam subeant quot sæcula culpam?
Inter Arinthæi fastus, & nomen herile,
Servus erit, dominoque suos æqualis honores
 480 *Inferet. heu, semper Ptolemæi noxia mundo*
Mancipia! en alio lædor graviore Pothino
Et patior majus Phario scelus. ille cruorem
Consulis unius Pellæis ensibus hausit.
Inquinat hic omnes. Si nil privata movebunt,
 485 *At tu principibus, vestræ tu prospice caussæ,*

Re-

476 sit vulg. sit conj. Heinsf. 477 subeant al. 478 fastos al. fastus etiam Vic. Vien. Basf. 479 æquabit Basf marg. 480 inferet- Ptolemæus Cuj. 483 Lageis MSS. eodem sensu. 484 movebant al. 485 nostræ vulg. conspice MSS. circumspice MSS. prospice MS.

deri potest historia de Flavio Ædile curuli apud Liv. 9 extr. Ita Prætor cum vel in plano vel pro tribunali jus dicit, sellam sibi jubet poni.

476 Roma loquitur de se ut una persona, quæ supra mille annos vixerit, & loquitur, ut solent senes. Putant hi canis suis fieri injuriam, & dedecore illos affici, si quid patiantur se indignum. *Unam culpam* et turpitudinem, Eunuchi consulis, plura sæcula subeant, suscipiunt, eaque maculantur.

478 *Arinthens*, quem memoravit v. 63 Consul fuit cum Modesto A. V. 1124. Christi 372 ex rationibus Relandi, apud quem omnis memoria illius consulatus ex legibus et fastis. Eutropius igitur xxv annis post olim-herum suum consul fuit. Indignatur poëta, in iisdem *fastibus* s. fastis esse herum et servum illius, cum heri nomine in eadem quasi linea honoris legi nomen servi

480 *Ptolemæus* v. 61 inter heros Eutropii nominatus, hic comparatur cum Ptolemæo Ægypti R. cujus *pueri nutritivus* fuit *eunuchus Pothinus*, ut ait Cæs. Civ. 3, 108: ille, cujus (Luca. 10, 103) *facinus meritoriumque* fuit interfectus ipsius consilio, Achillæ manu, Pompejus. Hoc *Pharium scelus* vocat noster, i. Ægyptium, quemadinodum *Pellæum*, quiddid ad Macedonis Alexandri, (cujus sedes imperii Pella) successores pertinet, in quibus vel primi Ptolemæi *Lagidæ*: ad quos respicit altera lectio *Lageum*.

484 *Privata* hic, ut sæpe in omni historia Augusta opponuntur primo fastigio, ut omnes una formula, qui non sunt Principes et Augustorum fastigii complectatur. *Nostræ* si dicit Roma, se Deam fatetur, cujus filii Augusti. Sed magis placet altera, quam Heinsius etiam probabat lectio, *vestra*, familiæ regnatricis. Romæ causam etiam agebatur in reliquis.

Regalesque averte notas. hunc aspicit unum
 Aula magistratum. vobis patribusque recurrit
 Hic alternus honos. in crimen euntibus annis
 Parce, quater Consul. contagia fascibus, oro,
 490 Defendas ignava tuis, neu tradita libris
 Nomina, vestitusque meos, quibus omne, quod ambit
 Oceanus, domui, tanta caligine mergi
 Calcarique sinas. nam quæ jam bella geramus
 Mollibus auspiciis? quæ jam connubia prolem,
 495 Vel frugem latura seges? quid fertile terris,

R 3

Quid

486 adverte *vulg.* averte etiam *Basf. marg.* accipit *vulg.* 489 fastibus
MS. quod placet *Heinsf.* 491 omina *vulg.* omnia *al.* nomina *MSS.*
 493 feramus *al.* 494 aut quæ *con. vulg.* 495 aut *al.* laturus
 ager *vulg.* latura seges etiam *Basf. marg.*

486 *Regales nota*, quæ *regibus* Romanis, (jam enim non amplius invidiam habet hoc nomen) inuruntur per turpem adeo collegam consulem. Vix ausim dicere utra lectio sit melior, *accipit an adspicit?* utraque certe convenit, et eandem parit sententiam.

488 *In crimen eunt omnes anni*, subeunt probrum illud omnes consules, omnibus potest objici, turpe omnibus est, consulem fuisse Eunuchum. Quot formas loquendi similes subeat verbum *eo*, alias explicamus.

489 *Arcadius A. C. 396* quartum Consul fuit: *Eutropius A. 399.*

491 *Vestitus* vehementi metonymia dixit, ad signandum munus consulare: nempe sic *Togam*, et *Coronam* et *Sceptra* dicunt omnes.

494 *Auspicia* habent consules Romani, hoc est suo nomine auspicantur, hoc est, precantur Deos, ut bene sibi et reip. evenire hunc magistratum, hæc comitia, hoc bellum jubeant. Principium orationis, quam Consul *Tullius* pro *Murena* consule designato habuit, hoc est: *Quæ deprecatus sum a DIs*

immortalibus, MORE INSTITUTO QUE MAJORUM, illo die quo AUSPICATO, comitiis centuriatis, *L. Murenam* consulem renunciavi; ut ea res MIHI, magistratuique MEO, populo plebique Ro. bene ac feliciter eveniret etc. Hæc est, ut mox addit, illa sollempnis Comitiorum precatio consularibus auspiciis consecrata. Tales formulas, vel sensu communi iudice, magna et virili voce pronuntiari, dignitas postulat, non tenui et muliebri fractaque eunuchi vocula cantillari. Quod si fiat molle fit ipsum auspicium, quod robur et fiduciam conciliare debet animis. Porro in principiis et auspiciis omen inesse vulgo putabant homines, felicitatis vel infelicitatis significationem. Felicitas est reip. quam precatur in carmine sæculari *Horatianò* chorus puerorum ac puellarum v. 29 *Fertilis frugum pecorisque. Tellus Spicea donet Cereverem corona.* et v. 47 *Romula genti date remque prolemque* etc. Quam male ominatum est, si primus reip. homo sit talis, ex quo nenasci quidem possit quidquam?

*Quid plenum sterili possit sub Consule nasci?
Eunuchi si jura dabunt, legesque tenebunt,
Ducant pensa viri, mutatoque ordine rerum
Vivat Amazonio confusa licentia ritu.*

500 *Quid trahor ulterius? Stilico, quid vincere differs,
Dum certare pudet? nescis quod turpior hostis
Latitia majore cadit? piratica Magnum
Erigit: illustrat servilis laurea Crassum.
Annuis. agnosco fremitum, quo palluit Euris,*

Quo

499 *sistro duo MSS. & valde probat Heinsf. 500 differt vulg. differs
correzit. Cuj. quoque. 504 at vix agnoscit Bas. marg.
Ebrus forte leg. V. N.*

498 *Pensa*, appensa lanæ pondera *ducant* in fila. Ad hæc *pensa* & colum magno malo imperii Narsetem eunuchum et ipsum revocavit Sophia Augusta, si fides est, quam illi hic negat Baronius, Paul. Diac. de gestis Longob. 2, 5.

499 *Amazonio ritu* imperium penes mulieres est. Sed dicendum aliquid de altera lectione, *sistro*. Miror potuisse adscribere Heinsium, *optime!* & laudavit tanquam unice huc convenientem locum Isid. Orig. 3, 21 fin. *Unde & apud Amazonas sistro ad bellum feminarum exercitus vocabatur.* Addere poterat & alterum 18, 4 ubi eadem pene verba habentur. Sed adhesit olim ad hanc boni Episcopi traditionem Petitus de Amazonib. c. 27 p. 199, & suspicatur hausisse hoc somnium Hispalensem ex illa Virgiliana Cleopatæ descriptione Æn. 8, 696 *Regina in mediis patrio vocat agmina sistro.* Viderur non ineruditus descriptor Claudiani, quales bonam partem contigisse poëtæ apparet, *sistram* Amazonium Isidori hic inculcasse.

500 *Quid trahor* ea ratione dictum, quod qui *trahit sermonem*, quæ sollemnis formula est, ille an-

tea ipse argumenti vel dulcedine, vel molestia, quæ semper vellicat & pungit, trahitur, & provehitur.

501 *Certare pudet* virum cum femina, cum servo liberum. Ceterum cum non observarim in nostro, τὴν quod ἀφῆρηματικὴν poni cum conjunctivo, ubi recta consuetudo accusativum cum infinito postulat: puto hunc locum ita legendum, *nescis? quo turpior hostis est*, eo *Latitia majore cadit*. Quam facile potuit ex prima litera vocis sequentis *d* adhærescere ad præcedentis ultimam? Quod ad ipsam rem pertinet, tractat idem argumentum Cic. Fam. 7, 2 *De Bursa* judicio a me vieto te gaudere certo scio. *Sed nimis verecunde mihi gratularis. Putas enim, ut scribis, propter hominis sordes minus me magnam illam lætitiã putare etc.*

502 *Piraticum bellum* quam gloriam Pompejo Magno attulerit, quam illum crexerit, potest intelligi e Ciceronis Maniliana c. 11 sq. Floroque 3, 6. De bello servili Spartaci, quod Crassus tandem delevit, Flor. 3, 20.

504 *Euris* quomodo palluerit a fremitu Arcadii, difficile dictu fuerit, si etiam Orientis unum aliquem

505 Quo Mauri Gildoque ruit. quid Martia signa
 Sollicitas? non est jaculis, hastisve petendus.
 Conscia succumbent audito verbera terga.
 Ut Scythia post multos rediens exercitus annos,
 Cum sibi servilis pro suibus obvia pubes
 510 Iret, & arceret dominos tellure reversos,
 Armata ostensis aciem fudere flagellis.
 Notus ab inceptis ignobile reppulit horror
 Vulgus, & adductus sub verbera torpuit ensis.,

513 adductus vulg. adstrictus MSS. abductus al. adductus jam
 Vien. marg. & Bas. marg. sub verbera MS. quod plac.
 Heinso. verbera al.

quem populum intelligamus. Sed *Ebrum* vel *Hebrum* si legamus cum *Burmanno* ad *Æn.* 1, 317, *Thracæ* dicentur palluisse, vicinus populus, & motibus frequentibus agitat. Hi cum *Gildone* & *Mauris*, quos ille alienarat, bene conjungentur.

505 Vetat Roma Dea, contra Eunuchum moveri arma, hoc enim est *solicitare*, solo, quo fixa esse solent, movere signa *Martia*: tractandum esse ut ieruum, ut olim a *Scythis* in nativam conditionem suam redacti sunt armati in dominos vernæ, ex adulterio conjugum cum servis nati. Historia est apud *Herodotum* 4, 1 quem secutum esse nostrum apparet, quod *servilem*

pubem vocat. Corrupta est narratio apud *Justinum* 2, 5.

513 *Adductus ensis* est jam ad feriendum sublati & impetus & impetusque vehementioris causa reductus. *Ovid. Fast.* 1, 575 *Occupat Alcides, adductaque clava trinodis Ter quater adversi sedit in ore viri.* *Id. Trist.* 4, 2. 5 *Candidaque adducta collum percussa securi Victima purpureo sanguine tinguat humum.* Igitur finit hunc librum poeta imagine splendida, quæ possit bonum pictorem exercere. Juvenum ab una parte manus strictis gladiis jam sublato altero pede irruere parata in seniores flagella sibi intentantes, sub ipso verbera jam ingruente, obstupescit in rigorem oculorum et manuum etc.

XIX

C L. C L A U D I A N I

I N L I B R U M I I

I N E U T R O P I U M

P R O L O G U S

Qui modo sublimes rerum flectebat habenas
 Patricius, rursum verbera nota timet,

Et solitos tardæ passurus compedis orbis,

In dominos vanas luget abisse minas.

5 Culmine dejectum vitæ fortuna priori

Reddidit, infano jam fatiata joco.

Scindere nunc alia meditatur ligna securi,

Fascibus & tandem vapulat ipse suis.

Illatas Consul pœnas se Consule solvit.

10 Annus qui trabeas, hic dedit exilium.

Infaustum populis in se quoque vertitur omen.

Sævité

8 ille *vulg.*

9 illicitas *vulg.* illicitus *Barth. conj.*

11 in se convertitur *MS.*

2 *Patricius* quo sensu fuerit Eutropius, dictum 18, 109.

3 *Tardas compedes* Metonymia eadem, qua pallida mors, quæ tardos reddunt: *Orbes* vocat, ut *Martialis annulos* 3, 29 & 11, 38.

4 Vanæ abierunt minæ Eutropii in *Dominos* suos, quos plurimos habuit (vid. 18, 60 & hic v. 29) quibus minatum credibile est, si quis illum cum serviret, paullo tractasset severius.

7 Sed supra 18, 127 dixerat, *Cedere ligna culinæ Membra negant.* Poëtam oportebat esse memorem. Sed aliud est nempe *meditatur scin-*

dere, i. exercet se, tentat, licet infelicitè.

8 Illud *tandem* habet hanc vim, diu hoc fieri debuisse, sero factum.

9 *Sè consule* habet nisi fallor allusionem, eamque mordacissimam ad illud magnificentum Pompeii responsum, qui interrogatus a Censore an stipendia legitima confecisset? illud factum & quidem se imperatore, affirmavit. Vid. *Plut. in vita p. 630, B.*

10 *Trabeam* vel *trabeas* solet noster de insignibus consulatus dicere, ut 8, 640.

11 *Infaustum*, obscenum *omen* Eunuchus consul, quod late persequi-

Sævit in auctorem prodigiosus honos.

Ablato penitus respirant nomine fasti,

Maturamque luem fanior aula vomit.

15 Dissimulant focii, conjuratique recedunt.

Procumbunt pariter cum duce tota cohors,

Non acie victi, non obsidione subacti,

Ne pereant ritu, quo periere viri.

Concidit exiguæ dementia vulnere chartæ.

20 Confecit sævum littera Martis opus.

Mollis feminea detruditur arce tyrannus,

R 5

Et

14 *aura edit. primæ: sed aula jam Bas.* 16 *procumbit vulg.* 17 *se-*
ditione coacti vulg. deditio MS. 18 *nec pereunt MSS.*
 21 *arte vulg. arce ex MSS. melioribus Heinsf.*
vid. ad 8, 293.

sequitur noster carminis prioris principio. Vid. quæ ponemus ad v. 19.

13 Deletum ex Fastis nomen Eutropii, quæcunque supersunt eorum particulæ ad hunc annum pertinentes declarant, cum solum Theodori Mallii nomen habeant.

14 Maturitatem hodiernorum etiam consuetudo medicorum morbis quibusdam, nominatim purulentis tribuit. *Sanior aula*: infaniebat enim, quam diu sustinuit, quin consulem fecit Eutropium. Liberius de Constantinopolitana aula et Arcadio loqui solet noster.

18 Ne cadant in prælio, aut ferro certe militari, ut viri. Non enim possum probare, quod manu, quæ Cujacii putatur, adscriptum est Basileensi exemplo, *Ne pereant ferro, quo evirati sunt.*

19 *Charta exigua* est epistola Imperatoris, ad Præfectum Prætorii, quæ extat in C. Th. cujus est (L. 9 t. 40) l. 17 de Pœnis. Rescribit nempe Arcadius Aureliano Præf. Præt. *Omnes res Eutropii, qui quondam Præpositus sacri cubiculi fuit, ararii nostri calculis adjunxi-*

*mus, erepto splendore ejus, & consulatu a tetra illuvie, & a commemoratione nominis ejus, & cœnosis sordibus vindicato, ut ejusdem universis actibus antiquatis, omnia mutescant tempora, nec ejus enumeratione sæculi nostri labes appareat: nec ingemiscant, aut qui sua virtute ac vulneribus Romanos fines propagant, vel qui eosdem servanda jûris æquitate custodiunt, quod divinum præmium consulatus lutulentum prodigium contagione scævavit. Patri-
 ciatus etiam dignitate, atque omnibus inferioribus, spoliatum se esse cognoscat, quos morum polluit scævitate. Deinde statuæ ejus aboleri jubentur, de quo ad 20, 7: & relegatur Cyprum, 19, 60.*

21 *Arx feminea*, cubiculum, cui præfectus fuerat Eutropius, qui statim vocatur *thalaius*. *Feminea arte* interpretari licebat de Eudoxia uxore Arcadii, de qua Philostorg. H. E. II, 6 refert, ipsam ab Eutropio injuria affectam, contra illum supplicasse marito, duas puellas suas Pulcheriam & Arcadium in suis ulnis ei offerentem (*ἀγκαλισσάμενη - προστανομένη*) eaque re incitasse ignavum alias maritum in perniciem Eutropii. Sed nihil tale

- Et thalamo pulsus perdidit imperium.
 Sic juvenis, nutante fide, veterique reducta
 Pellice, defletam linquit amica domum.
 25 Canitiem largo raram de pulvere turpat,
 Et lacrimis rugas implet anile gemens.
 Suppliciterque pius humilis prostratus ad aras
 Mitigat iratas voce tremente nurus.
 Innumeri glomerantur heri, sibi quisque petentes
 30 Mancipium folis utile supplicii.
 Quamvis fœdus enim, mentemque obscenior ore,
 Ira dabit pretium. pœna meretur emi.
 Quas, spado, nunc terras, aut quem transibis in axem?
 Cingeris hinc odiis, inde recessit amor.
 35 Utraque te gemino sub sidere regia damnat.
 Hesperius numquam, jam nec Eous eris.
 Miror cur, aliis qui pandere fata solebas,
 Ad propriam cladem, cœca Sibylla, taces?
 Jam tibi nulla videt fallax infomnia Nilus.
 40 Pervigilant vates nec, miserande, tui.
 Quid soror? audebit tecum conscendere puppem,
 Et veniet longum per mare fida comes?

An

22 ut malit Barth. 23 fluitante MSS. ut 15, 247. 25 carpit
 Vien. marg. it. Bas. marg. 27 substitit Bas. marg. substratus
 Vic. Vien. 30 vivere Cuj. 32 dabat al. addit conj. Heinf.
 40 miseranda MS. tanquam feminam appellavet.

tale in ipso carmine suo Clau-
 dianus, qui inter crimina Eutro-
 pii non omissurus viderur fuisse,
 nec inter causas ruinæ, Eudoxiam;
 sed potius eum locum splendide
 illustraturus.

23 *Juvenis* secundo casu accipiendum.

25 *Pulvere turpare canitiem*, cineribus spargere crines, antiquissima ratio significandi luctus, in sacris ut 2 Sam. 13, 19. apud Homerum *Il.* 2, 23 etc.

27 Confugerat in Ecclesiam tanquam in asylum. Diximus ad 18 pr.

33 *Quem in axem*, i. regionem. V. ad 15, 458.

39 Lucem hæc accipiunt ex his, quæ ad 18, 312 observata sunt. De *pervigiliis* eorum qui se ad vaticinandum pararent, dixi quondam ad Luciani Philopatr. c. 26 s. T. 3 p. 615, 4.

An fortasse toros eunuchi pauperis odit,
Et te nunc inopem dives amare negat?

45 Eunuchi jugulum primus secuisse fateris.
Sed tamen exemplo non feriere tuo.

Vive pudor fati. en quem tremuere tot urbes!
En cujus populi sustinere jugum!

Direptas quid plangis opes, quas natus habebit?
50 Non aliter poteris principis esse pater.

Improbe quid pulsas muliebribus astra querelis,
Quod tibi sub Cypri litore parta quies?

Omnia barbarico per te concussa tumultu.
Crede mihi, terris tutius æquor erat.

55 Jam non Armenios jaculis terrebis & arcu,
Per campos volucrem non agitabis equum.

Dilecto caruit Byzantius ore senatus,
Curia consiliis æstuat orba tuis.

Emeritam suspende togam, suspende pharetram.

60 Ad Veneris partes ingeniumque redi.

Non bene Gradivo lenonia dextera servit.

Suscipiet famulum te Cytherea libens

Infula

41 fugit MS. 46 et tamen *Plant. marg.* 47 fastis *conj. Scip. Gentil. ap. Heinsf. Magis pie quam ad mentem poëta.* 48 cujus tot *Basf. marg.* 52 quid sibi *Basf. sed in marg.* quod tibi. *Quid tibi Plant.* 54 terra MS. erit al.

45 De hac historia nihil aliunde adhuc allatum est. Scriptum apparet esse hunc Prologum, cum mors Eutropio nondum decreta esset.

47 De Pudore Dcorum & Fatorum vid. ad 13, 210.

50 Nempe ut indicavimus ad 18, 109 *Patricius* est quem patris honore dignatur Princeps.

53 Hic certe obtentus erat Tribigildi, quicum occulta societas erat Gaii, removendum ab aula & vita esse Eutropium.

55 Hæc sumpta videntur ex eorum vocibus, qui adularentur

florenti & rerum potenti Eutropio.

60 *Ad Veneris partes*, quæ *Diva potens Cypri* (Hor. Car. 1, 3, 1) nunc etiam ut locale Numen in tutelam te recipit, olim suum propter eam quæ passus es, ut Eunuchus, et quorum minister tanquam leno fuisti. Verba legis vel privilegiæ potius, ad v. 19 laudati sunt, *Adhibitis fidis custodibus ad Cyprum insulam perducatur, in qua Tua sublimitas relegatum esse cognoscat, ut ibidem pervigili cura vallatus, nequeat cogitationum suarum rabie cuncta miscere.*

Insula læta choris, blandorum mater amorum.

Nulla pudicitiae cura placere potest.

65 Prospectant Paphiae celsa de rupe puellae,
Sollicitae, salvam dum ferat unda ratem.

Sed vereor ne te teneant Tritones in alto

Lascivas doctum fallere Nerèidas:

Aut iidem cupiant pelago te mergere venti,

70 Gildonis nuper qui tenuere fugam.

Inclita captivo memoratur Tabraca Mauro.

Naufragio Cyprus sit memoranda tuo.

Vecturum moriens frustra delphina vocabis.

Ad terram solos devehit ille viros.

75 Quisquis adhuc similes eunuchus tendit in actus,
Respicens Cyprum desinat esse ferox.

65 sede *Baf. marg.* 69 demergere *MS.* 70 Gildoni *MS. fidem*
MS. Hinc conj. Heinſ. Gildoni nuper qui renuere fidem.
74 mares *Cuj.* 75 in actus *Cuj.*

67 *Tritones Nereidas*que peculiariter in Veneris, mari ortæ, tutela esse, æconomia etiam carminis de nuptiis Honorii et Mariæ docet. Vid. ad 10, 127.

70 Videntur venti adversi tenuisse Gildonem post victoriam: si enim potuisset fugere, non sua manu mortem quaesisset. Vid. *Zosim.* 5, 11. *Tabraca*, ad quam periit Gildo, fuit maritima. Vid. ad 18, 410.

73 Ad Arionis fabulam alludit, de qua Herodoti dulcissima narratio 1, 23 pulchre reddita a Gellio 16, 19.

75 Etiam hic videtur Claudianus præ oculis habuisse Herodotum 2, 141 ubi refert de Regis Arabum et Assyriorum Sanacharibi statua, murem manu tenentis, quo animali omnia e corio nervisque et chordis facta per unam noctem corrodingente, ipse cum exercitu inermis in potestatem Ægyptiorum quos invasisset, venerat, cum elogio, *Ἐἰς ἐμὲ τις ὄρεων εὐσεβῆς ἔσω.* Plane simile illud Euripideum *Bacch.* 1324 *Εἰ δ' ἔστιν, ὅστις δαιμόνων ὑπερφρονεῖ, Εἰς τῷδ' ἀθρήσας θάνατον, ἠγέδω θεός.* Forte ex eodem fonte est illud Virgilianum, *Discite justitiam moniti, et non temnere divos.*

XX

CL. CLAUDIANI

IN EUTROPIUM

LIBER II

Mygdonii cineres, & si quid restat Eoi,
 Quod pereat, regni, certæ non angure falso
 Prodigii patuere minæ, frustra que peracto
 Vulnere monstriferi præfagia discitis anni.

5 Cautior ante tamen violentum navita Corum
 Prospicit, & tumidæ subducit vela procellæ.
 Quid juvat errorem merfa jam puppe fateri?
 Quid lacrimæ delicta levant? stant omnia vestri
 Consulis. immotis hæfere piacula fati.

10 Tunc decuit sentire nefas, tunc ire recentes

Deter-

2 certe *vulg.* 6 consulit *MSS.* 8 cum l. d. luant *MS.*

1 Principium libri parallelon est quodammodo & respondet principio primi. Ibi ille horribile prodigium & tristissimum omen canebat esse Consulem eunuchum. Hic expetiisse dicit illas minas factorum. Alloquitur non sine *πάδες Mygdonios cineres* h. e. Phrygiam vastatam a Tribigildo, quem *Τριβιγγίλον* Sozomenus, noster v. 175 sqq. *Targibulum* soni & numeri forte causa vocat. Historiam persequitur Zosimus 5, 13 sqq. Brevior est Socr. H. E. 6, 6 & Sozom. 8, 4. Summa hæc est: rebellavit aperte Tribigildus Comes barbarus, qui Arcadio militaverat, excitatus a Gaino ejusdem conditionis viro: qui ad speciem illi se objecit, sed tanto majore cum clade imperii. Utrique causa irarum, obventus certe, pessima administratio

Eutropii. Ab his vastata præter Phrygiam magna pars *Eoi regni* h. e. imperii Orientalis, cum ipsius clade Constantinopoleos. Hi ad pœnam deposcebant Eutropium.

3 *Frustra* ideo discitis, quod *peracto* demum *vulnere* discitis, quam fatalis fuerit annus Eutropio Consule notatus: ut frustra monuit Cassandra Trojanos, qui non prius didicere, quantum mali sibi ferret equus, quam urbe jam incensa.

8 *Stant omina*, durant mala, quæ significavit infaustum præfagium, eunuchus Consul: idem sibi vult formula *piacula hæfere*, i. flagitia, quæ expiari debebant, atque elui, tanquam macula, adhuc inhærent.

10 *Tunc*, statim Kalendis Januariis, vel statim postquam designatus est flagitiosus Consul. Ellipsis durior,

- Deterfum maculas. veteri post obruta morbo
 Corpora, Pæonias nequidquam admoveris herbas.
 Ulcera possessis alte fuffusa medullis,
 Non levioſe manu, ferro ſanantur, & igni,
 15 Ne coëat fruſtra mox eruptura cicatrix.
 Ad vivum penetrant flammæ, quo funditus humor
 Deſuat, & vacuis corrupto ſanguine venis
 Arefcat fons ille mali. Truncantur & artus,
 Ut liceat reliquis ſecurum degere membris.
 20 At vos egregie purgatam creditis aulam,
 Eutropium ſi Cypros habet, vindictæque mundi
 Semivir exful erit. quis vos luſtrare valebit
 Oceanus? tantum facinus quæ diluet ætas?
 Induerat necdum trabeas: mugitus ab alto

Reddi-

12 artes al. etiam Baſ. marg. 15 noceat vulg. coëat debetur Barthio.
 Idem conj. irruptura. 18 areſcat vulg. exunder ex MSS. Heinſ. qui
 conj. exſudet. ſecure al. vivere al. 24 axe-inferno Vien. Baſ.
 alto Vic. & MSS. infernas etiam Cuj. & MSS. Heinſ.

durior, ſed neceſſaria, niſi ponamus, quod pene eſt ut malim, aut ſcriptum eſſe editumque (ſub clipeo Stilichonis) priorem librum, aut ſcriptum certe editumque fingi, cum primum in Italia et in aula Honorii innotuit, Orientalem ſ. Conſtantinopolitanum Conſulem factum eſſe Eutropium. Sic illud non augure falſo pertinuerit ad ipſum poëtam, qui gloriatur, ſe ea prædiſſe mala, quæ hoc anno, hoc conſule acciderint.

18 *Arefcat*, cur mutarent critici vel antiqui vel recens, non videtur idonea cauſa fuiſſe. Nihil magis vel fonti vel cauterio convenit, quam *Arefcere*. Si tamen cui placeat *Exundet*, hic non erit, ut plerumque, redundet; ſed plane efluat & exhauriatur: *exundet*, ſ. *exſudet* ad fontem relatam nimis tenuè, cauterio plane non convenit.

19 *Securum* adverbii inſtar hic videtur habere, cujus forte gloſſa

eſt, quod habent quidam *ſecure: membris* autem tertio caſu intelligam, ut *reliquis membris* contingat etc.

20 Ironia utitur: hoc enim vult, Erratis, Conſtantinopolitani, ſi creditis etc. Totus mundus violatus ac pollutus eſt, pro hoc crimine vindicta nimis tenuis eſt eunuchus in exilium actus. Oceanus h. e. in univerſum mare, luſtrare vos non poterit, quo cetera, quæ violata ſunt expiari putantur (Cic. pro Roſc. Am. c. 26) in quod deportari jubebant aruſpices Etruſci androgynos ſ. ſemimares & portenta ſimilia (Liv. 27, 37. Jul. Obſ. c. 56)

24 Nunc alia prodigia vel fingit, vel poſt alios narrat, indignantis velut naturæ rerum & malum minantis imperio Orientali. Mugitus ſubterranei prænuncii & comites terræ motuum, iidem portendunt mala alia. Hunc mugitum ab axe inferno reddi, mihi placet, cum ira frequens ſit noſtro unam-

- 25 Redditus. infernas rabies arcana cavernas
 Vibrat, & alterno conflagunt culmina lapsu.
 Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit,
 Pronus & in geminas nutavit Bosphorus urbes.
 Concurrere freti fauces. radice revulsa
- 30 Vitant instabilem rursum Synplegada nautæ.
 Scilicet hæc Stygiæ præmittunt signa sorores.
 Et sibi jam tradi populos hoc consule gaudent.
 Mox oritur diversa lues. hinc Mulciber ignes
 Sparferat, hinc victa proruperat objice Nereus.
- 35 Hæc flagrant, hæc tecta natant. quam, Numina, pœnam
 Servatis sceleri, cujus tot cladibus omen
 Constat? incumbas utinam, Neptune, tridenti:
 Pollutumque solum toto cum crimine mergas.
 Unam pro mundo Furiis concedimus urbem.
- 40 Utque semel patuit monstris iter, omina tempus
 Nacta

26 constringunt *Cuj.* 33 Mulcifer *MS.* & sæpe alias alii, *Heins.*
 34 victo *al. it.* raptō, raptō, victa *al.* 35 hinc -- hinc *al.*

unamquamque regionem axis nomine signare. V. ad 15, 458. Sed nec aulim loco movere lectionem Heinssianam, cum *ab alto* etiam sit idem quod e profundo.

26 *Conflagunt* proprie dictum, irruunt in se invicem & se pulsant *culmina* & fastigia vicina. *Bosphorus* hinc in Chalcedona tendit, hinc Constantinopolin. Hæ sunt *geminae urbes*.

30 *Synplegades* (vid. 3, 173) post Argonautarum transitum stabiles, nunc, radice a terræ motu revulsa, denuo periculosa sunt & vitandæ nautis.

31 *Stygiæ sorores*, Parcæ, vitæ ac necis mortalium, felicitatis ac infelicitatis regnorum dominæ.

33 Incendia pariter & eluviones infestæ solent esse Constantinopoli. *Obiicem* vocat aggerem fluctui oppositum.

36 Illa incendia, illæ eluviones, nondum sunt ipsæ pœnæ, sed pœnam denunciant adhuc *servatam* s. reservatam imminentemque sceleri, quo pollutus est mundus. Hoc per interrogationem enunciat poëta, Quam pœnam servatis, Dii, cujus pœnæ ipsa denunciatio (hoc enim hic est omen) jam tot stragibus constitit?

37 Pingit Neptunum tridente suo utentem & nitentem tanquam vecti, ut Aen. 2, 61 idem *Neptunus muros magnoque emota tridenti Fundamenta quatit, totamque e sedibus urbem Eruit*.

39 Pacifici cupit cum Furiis, quæ, ut est v. 32, *sibi tradi populos universos hoc consule, gaudent*: urbem dominam offert pro toto mundo. h. e. imperio, cui minantur fata.

40 Morem vulgi describit, ubi semel consternati & tacti religione sunt

Nacta suum properant. nasci tum decolor imber,
 Infantumque novi vultus, & dissona partu
 Semina. tum lapidum fletus, armentaque vulgo
 Ausa loqui, mediisque feræ se credere muris.

45 Tum vates sine more rapi, lymphataque passim
 Pectora terrifici stimulis ignescere Phœbi.
 Fac nullos cecinisse Deos. adeone retusi
 Quisquam cordis crit, dubitet qui partibus illis
 Affore fatalem castrati Consulis annum?

50 Sed quam cœcus inest vitiis amor! omne futurum,
 Despicitur, suadentque brevem præsentia fructum,
 Et ruit in vetitum damni secura libido.
 Dum mora supplicii lucro, ferumque, quod instat,

Creditur.

41 discolor *al.* 46 fatidici *vulg.* terrifici *etiam* *Bas. marg.*

sunt animi, narrantur prodigia subinde plura. Hoc ita esse intel-
 liget, si quis attenderit ad Liviana
 illa, quæ partim in libris supersti-
 tibus exstant, partim ab Obsequen-
 te ex deperditis excerpta sunt.
 Indicat ipse Liv. 27, 37 *Sub unius,*
inquit, prodigii; UT FIT, *mentio-*
nem, alia quoque nunciata. Com-
 parari potest hic locus cum prin-
 cipio libri superioris, ad obser-
 vandas divitias ingenii poetæ.

43 *Lapidum fletus,* statuarum,
 credo. Liv. 40, 19 *Lanuvii simula-*
crum Junonis Sospitæ lacrimasse nun-
 ciatum est. Forte huc referas
 etiam 28, 11 *Ara Neptuni in circo*
Flaminio multo sudore manasse di-
 cebatur.

45 Furore correptos vates & ver-
 os in gente Hebræorum, & hos,
 qui apud alias memorantur, notum
 est, & *μαύρης* esse dictos *ἀπὸ τῆ*
μαίνεσθαι &c. Sed etiam naturali
 quadam ratione accidit, ut in ma-
 gnis terroribus hominibus sana
 mens excutiat, atque, quod
 narrat Plin. Epist. 6, 20. 19 de in-
 cendio Vesuvii, *Tremor terræ per-*

severabat, & plerique lymphati ter-
rificis vaticinationibus, & sua &
aliena mala ludiscabantur h. e. men-
 dacibus & monstrosis exaggera-
 tionibus ita augebant, ut ridicu-
 la videri possent.

47 Negat opus fuisse inspiratis
 divinitus vatiibus. Naturali &
 civili divinatione potuit suspicari
 vnusquisque non stupidus homo,
 infelicem fore civitatem tali con-
 sule. Si volumus Poëtam ipsum
 non insanire, in omni hoc genere
 investivarum in Eutropium totus
 cogitandus est, suis cum vitiis &
 vita Eunuchus, non solum trun-
 cati corporis infortunium, in quo
 bonam mentem & fortitudinem
 adeo posse residere, ne longe ab-
 eamus, Narses & Abælardus sa-
 tis docent.

50 Sapiens & philosopha fen-
 tentia. Ut remota quæ sunt parva
 videntur oculis: ita futuri vel do-
 lores vel gaudia non recte æstimantur.
Fructum meminisse debemus
 & hic & alias non substantiæ aut
 corporis alicujus nomen esse, sed
 affectionis, verbo *fruitionem.*

Creditur. haud equidem contra tot signa Camillo

53 Detulerim fasces; ne dum, proh sexus! inertī
Mancipio, cui cuncta licet responsa juberent,
Hortantesque licet sponderent prospera Divi,
Turpe fuit cessisse viros. Exquirere retro
Crimina continui lectis annalibus ævi.

60 Prisca recensitis evolvite sæcula fastis:
Quid senis infandi Caprææ, quid scena Neronis
Tale ferunt? spado Romuleo succinctus amictu
Sedit in Augustis laribus. vulgata patebat
Aula salutantum studiis. huc plebe senatus

65 Permissa, trepidique duces, omnisque potestas
Confluit. advolvi genibus, contingere dextram
Ambitus. & votum deformibus oscula rugis
Figere. præsidium legum, genitorque vocatur
Principis, & famulum dignatur regia patrem.

70 Posteritas, admitte fidem. monumenta petuntur
Dedecoris, multisque gemunt incidibus æra
Formatura nefas. hæc judicis, illa togati.

Hic

64 hinc Cuj. 71 mitisque MS.

54 *Contra tot signa*, sinistra auspicia quæ commemoravit. Illud *proh sexus!* indignationem debet exprimere, quasi dicat, pudeat nos, qui viri sumus!

61 *Modum tenere non solet nostri ingenium*. Ea narrat Suetonius de Tiberii secessu Capreis, de Neronis furoribus, quæ horrorem incutiunt, ad quæ ludus sunt, quæ referuntur de Eutropio. Sed vitium proprium Claudiani & sæculi illius est paratragædare, & fluctus movere in simpulo.

63 *In augustis laribus*; tanquam pars aulæ, Præpositus sacri cubiculi Arcadii.

65 *Trepidī duces facundissimum epitheton*, qui nihil metuere, ne mortem quidem præsentem horre-re debebant, *trepidant*; dum salu-tant Eunuchum.

68 *Genitor principis*; Patricius v. ad 18, 109.

70 *Statuas aereas & omnis generis imagines factas Eutropio, apparet ex l. 17 C. Theod. de Pœnis, cujus partem ad 19, 19 dedimus: Omnes statuas, omnia simulacra, tam ex ære; quam ex marmore, seu ex fucis (pigmentis, coloribus) quam ex quacunquē materia; quæ apta est effingendis, ab omnibus civitatibus; oppidis, locisque privatis ac publicis, præcipimus aboleri: ne tanquam nota nostri sæculi obtutus polluat intuentium.*

72 *Judicis, Præfeti Prætorio, Togati, Præpositi cubiculo, Armati ducis, quo etiam eques pertinet; id est statua equestris: in Curia imago clipeata vultus:*

S

Hic nitet armati species: numerosus ubique
Fulget eques: præfert eunuchi Curia vultus.

- 75 Ac veluti caveant, ne quo consistere virtus
Possit pura loco, cunctas hoc ore laborant
Incestare vias. maneat immota precamur,
Certaque perpetui sint argumenta pudoris.
Subter adulantes tituli, nimixque leguntur
80 Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu;
Cum vivant domini? quod maxima praelia solus
Impleat; & patitur miles? quod tertius urbis
Conditor, hoc Byzas, Constantinusque videbunt?
Inter quæ tumidus pleno producere cœnas
85 In lucem, foetere mero, dispergere plausum
Emturas in vulgus opes, totosque theatris
Indulgere dies alieni prodigus auri.

- At foror, & si quid portentis creditur, uxor
Mulcebat matres epulis, & more pudicæ
90 Conjugis eunuchi celebrabat vota mariti.

Hanc

- 75 confidere MSS. 76 pulchra, it. tuta MS. hæc ora laborent vulg.
77 instaurare MS. Hinc conj. Heinf. cunctis hæc ora Instaurare viis.
79 subter MSS. 81 convivant vulg. conviva & Claver. Heinsiana
lectio ab ipso transcribitur Gronovio & Barthio. 82 pariter vulg.
patitur jam Cuj. 85 plaustrum Bas. marg.

77 Invidiosum votum: quasi gaudeat turpitudine Constantinopolitaneæ urbis, & Orientalis Imperii, aut certe metuat, ne carmini suo fides non habeatur, si non maneat argumenta rerum.

79 Subter in ea, quæ honorum pagina vocatur Juvenali 4, 122 & scholiastæ ad eum locum tabula patronatus, de qua ad 18, 230.

83 Byzas Heros, Neptuni filius, Byzantii primus conditor, nescio an alio nomine notus. Nomen ejus & caput modo juvenile modo barbaturum est in numis. Quæ traduntur de illo sunt apud Stephanum Byzant. v. Βυζάντιον, & quæ ibi VV. DD.

85 Dispergere proprie dictum videtur de missilibus, quæ spargi

per talem occasionem solebant. vid. 24, 231. Prohibuit Justinianus Nov. 105 c. 2 aurum spargere. Vid. Jac. Gothofr. ad l. 7 C. Th. de falsa moneta. Et tandem Consulari magnificentia -- in abjectam speciem transformata, Leo Nov. 94 totam rem abrogavit. Sed potest etiam universum omnem illam liberalitatem munerum, ludorum, viscerationum, sportularum &c. notare. Alienum aurum vel surreptum principi, vel per injuriam extortum alius.

83 Ille locus in primis indicat, quam sororem ferebat suam Eutropius, cum illa etiam obicenam consuetudinem habuisse. Vid. 18, 263.

Hanc amat, hanc summa de re, vel pace vel armis,
 Consultit, huic curas & clausa palatia mandat,
 Ceu stabulum vacuumque domum. sic magna tueri
 Regna nihil? patiensque jugi deluditur orbis?

95 Mitior alternum Zephyri jam bruma teporem
 Senferat, & primi laxabant germina flores.
 Jamque iter in gremio pacis solenne parabant
 Ad muros Ancyra tuos, auctore repertum
 Eutropio, pelagi ne tædia longa subirent,
 100 Sed vaga lascivis flueret discursibus æstas:
 Unde tamen tanta sublimes mole redibant,
 Ceu vinctos traherent Medos, Indumque bibissent.

Ecce autem flavis Gradivus ab usque Gelonis
 Arva cruentato repetebat Thracia curru.
 105 Subsidunt Pangæa rotis, altæque sonoro
 Stridunt axe nives, ut vertice constitit Aemi,

S 2

Femine-

92 ceras *MS.* 93 viduamque *MSS.* 97 e gremio *MS.*

100 ætas *vulg.* 101 laude *vulg.*

93 An forte ad *stabulum* illud respicit, de quo 18, 61? ut sit sensus, Eutropius mandat sorori curam palatii, ut ipsi quondam stabuli curam injunxerat Ptolemæus.

96 *Gremium pacis* est etiam 15, 51. Plin. Pan. 56, 4 *Intimus sinus pacis.*

97 *Ancyra* metropolis Galatiæ s. Gallogræciæ, unde Galios illos castratos s. semiviros arcessunt viri docti. Vid. ad 18, 277. Videtur igitur Claudianus hoc indicare velle, placuisse Eutropio Ancyram, ut metropolin Gallorum etiam sui similiam. Colligo hoc e verbis, *auctore repertum Eutropio.* Hic nempe, cum amaret Ancyram, suavit illud iter Imperatori. Sed etiam alias constat, Byzantinos Imperatores, & præsertim Arcadium, solitos esse Ancyræ commorari: quod ostendit Jac. Gothofr.

ad l. 3 C. Th. ad L. Corneliam de Sicariis, quæ Ancyræ data est ab Arcadio A. 397. To. 3 p. 98, b.

99 *Pelagi tædia* ad Constantinopolin pertinet: ne ipsa illa species, quantumvis formosa, maris, quotidie obversata oculis, tedium crearet.

101 *Sublimes mole* poterat repugnans videri, cum deprimi soleamus mole & onere, non erigi, seu fieri sublimes. Scilicet *moles* hic *ὄγκος* est, & tumorem etiam inflationemque a superbia profectam, significat.

103 Martem s. *Gradivum* patrem alias etiam *Gelonis* apponit & Thraciæ. Vid. 1, 109 sq. De Thracia & Pangæis 3, 356 sq. Illud *stridunt nives* magnum frigus indicat, quod Alexandrinus poëta in patria sua observasse nequit.

Femineasque togas pressis conspexit habenis.

Subrisit crudele pater, cristisque micantem

Quassabat galeam. tunc implacabile numen

110 Bellonam alloquitur, quæ sanguine fordida vestem
Illyricis pingues pectebat stragibus hydros.

„Nec dum mollitiæ, nec dum, germana, mederi

Possumus Eoæ? numquam corrupta rigescent

Sæcula? Cappadocum tepidis Argæus acervis

115 Aestuât. infelix etiamnum pallet Orontes.

Dum pereunt, meminere mali. si corda parumper

Respirare sinas, nullo tot funera sensu

Prætereunt, tantique levis jactura cruoris.

Adspicis obscenum facinus? quid crinibus ora

120 Protegis? en quales sese diffundat in actus

Parva quies! quantum nocuerunt otia ferri!

Qui

108 trisisque vulg. cristisque jam Cnj. 109 quassavit al. concussit al.
110 aggreditur MS. quod placet Heinsio. 111 pascēbat, spectabat al.
pexebat conj. Heins. stragibus etiam Cnj. cladibus al. 115 squallet
malit Heins. 120 hæc quales vulg. Fortē fuit eu. diffun-
dat MS. artus al.

107 *Femineas togas* dicit Eutropii & delicati agminis, quod comitabatur Arcadium, non tantum greges eunuchorum & feminarum, sed viros etiam molliter vestitos & viventes.

111 *Illyrium* turbatum erat bellis Gothicis Alarichi. Vid. ad 15, 453, præsertim Zosim. 5, 26. *Hydros pectebat* Bellona i. implicitos sibi discriminabat digitis. (cf. 3, 42) Hæc pictura Furiarum unam facit Bellonam, quod nescio an aliis placuerit: certe nemini eorum, quos laudat Cerda ad Aen. 8, 703. *Tartaream* tamen *Divam* vocat Sil. 5, 222.

114 *Argæum* Cappadociæ montem nominavit etiam 5, 31. *Αργαῖον* Græci. *Orontes* Syriam signat. *Orontes pallet*, Syria adhuc habet signa terroris, luctus &c.

Sic 29, 76 *flumina pallent*. Quin infra v. 164 *exsanguem Istrum* dicit. In omnibus nempe ad illam Protopœian respicitur, qua humanam speciem fluvii accipiunt. Et Cappadociam & Syriam bellicis turbis vexatam, indicatur.

119 *Obscenum facinus* cum respectu ad turpitudinem Veneream, qua diversis modis pollutus est Eutropius: & ad malum omen s. auspiciū, quod auspiciatur annum, & nomine suo signat eunuchus, cujus vel occurfus obscenum & despuendum omen est. Vid. ad 18, 125 & 19, 11. *Crinibus ora protegit* Bellona, quod illam pudet. Vehemens id quidem: nescio tamen, quomodo mihi non placeat Bellona, Furia, quam pudor cogat tegere faciem.

- Qui caruit bellis, eunuchō traditur annus.
 Actum de trabēis esset, si partibus una
 Mens foret Hesperii: rueret derisa vetustas,
 125 Nullaque calcati starent vestigia iuris,
 Nī memor imperii Stilicho, morumve priorum
 Turpe relegasset defenso Tibride nomen,
 Intactamque novo servasset crimine Romam.
 Ille dedit portum, quo se pulsata referret
 130 Majestas Latii, deformatæque securas.
 Ille dedit fastos, ad quos Oriente relicto
 Confugeret sparsum maculis servilibus ævum.
 Quam similes hæc aula viros! ad mænia visus
 Dirige. Num saltem tacita formidine mussant?
 135 Num damnant animo? plaudentem cerne Senatū.
 Et Byzantinos proceres Grajosque Quirites.
 O patribus plebes, o digni Consule patres.
 Quid, quod & armati cessant, & nulla virilem
 Inter tot gladios sexum reminiscitur ira?
 140 Huccine nostrorum cinctus abiēre nepotum?

S 3

Sic

- 123 patribus MS. forte non male, de senatu. 125 fastigia conj. Heins.
 hic & 1, 6. 127 a Tibride vulg. 129 referrent MSS. 133 habet aula
 Barth. 134 & 135 non pro num vulg. 138 virilis -- sexus vulg.

122 Nisi pax esset in imperio, non traditus esset consulatus in hunc annum eunuchō, sed viro militari. Actum esset de trabēis h. e. de dignitate & majestate adeo consulari, conculcata esset illa ab turpibus aulicis, si in Occidente idem sensissent homines. Hinc arripit occasionem laudandi Stilichonis sui, qui non passus sit nomen Eutropii Romæ scribi in fastis, sed solum Theodori Mallii. Nomen ergo Eutropii Romæ non scriptum in fastis (s. fastibus) Constantinopoli deletum, de quo ad 19, 19.

133 Quam similes (ironice) hæc Constantinopolitana aula viros, intell. habet, quod pulchre illustravit

Heinsius ex illo Lucani 8, 544 ubi cum indignatione, O superi! Nilusne barbara & Memphis, Et Pelusiaci tam mollis turba Canopi Hos animos?

136 Contumeliose dictum in Byzantinos, Thracas, barbaros, & in Graios, Græculos, leves, mendaces, qui Romanæ Quiritium gravitati atque fidei opponuntur. Sub Martis Romanorum patris nomine delitescere putavit poeta; sed forte neque Thracem unde solet advocare Martem noster, decebat Byzantinorum nomen, ut notam vel contumeliam ponere.

140 Cinctum de consulari veste solet noster ponere. Vid. v. g. 18, 27.

- Sic Bruti despectus honos? ignosce parenti
Romule, quod serus temeratis fascibus ultor.
Advenio. jam jam largis hæc gaudia saxo
Compensent lacrimis. quid dudum inflare moraris*
- 145 *Tartaream, Bellona, tubam? quid stringere falcem,
Qua populos a stirpe metas? molire tumultus,
Excute delicias. Thracum Macetumque ruinæ
Tædet, & in gentes iterum scævire sepultas.
Damna minus consueta movent. trans æquora sævas*
- 150 *Verte faces: aliis exordia sume rapinis.
Non tibi Rhipæis hostis quærendus ab oris.
Non per Caucasias accito turbine valles
Est opus. Ostrogothis colitur mistisque Gruthungis
Phryx ager. hos parvæ poterunt impellere caussæ*
- 155 *In scelus. ad mores facilis natura reverti.
Sic eat: in nostro quando jam milite robur
Torpuit, & molli didicit parere magistro.*

Vindicet

- 143 *laxis Conj.* 146 *metis vulg. meos al.* 147 *Macedum vulg.*
148 *repullas MSS.* 151 *Rhiphæis al.*
152 *excito conj. Heinsf.*

141 *Bruti Junii liberatoris, expulso Regum, Consulis primi, & auctoris ejus dignitatis quæ polluta est per Eutropium.*

145 *Nescio utrum pingere voluerit Bellonam poëta armatam falce messoria, quæ esset symbolum stragis: an metaphorice falcis nomine gladium notarit, cui magis verbum metat congrueret. Falx quidem Bellonæ, qua metit populos, est gladius & universim arma militum quibus cadunt hostes.*

152 *An hi Ostrogothi & Gruthungi Gallogræcis se admiscuere? Colonos fuisse, videbimus v. 193. Sed nec historicis hæc barbararum gentium res expeditæ sunt. Barthius pro Gruthungis (de quibus dictum nobis ad 8, 623) Gothunnes*

defendit, miscellum genus ex Gothiis & Hunnis. Hoc apparet, de coloniis barbarorum sermonem esse, quæ in Phrygia, ut quondam Galli, confederint, & quidem pacatæ, & imperio Romano parentes, quia dicit colitur, & ad mores reverti. Cf. infra 576.

155 *Sic eat, formula successum optantis vel probantis certe. Pulchre contulit Heinsius Luca. 2, 304 Sic eat! inimites Romana piacula divi Plena ferant. Et 5, 297 Sic eat, o Superi, quando pietasque pudorque Desistunt. Conf. ad 26, 550.*

157 *Arctous advena, non qui modo ex Septentrione advenit; sed qui jam aliquamdiu inter nostros habitat, verbo Gruthungi, Ostrogothi v. 152.*

Vindicet Arctous violatas advena leges.

Barbara Romano succurrant arma pudori.,,

- 160 Sic fatus, clipeo, quantum vix ipse Deorum
Arbiter, infesto cum percutit ægida nimbo,
Intonuit. responfat Athos, Aemusque remugit;
Ingeminat raucum Rhodope concussa fragorem.
Cornua cana gelu mirantibus extulit undis
165 Hebrus, & ex sanguem glacie timor alligat Istrum.
Tunc adamante gravem nodisque rigentibus hastam,
Telum ingens nullique Deo jaculabile, torfit.
Fit late ruptis via nubibus. illa per auras
Tot freta, tot montes, uno contenta volatu

170 Transilit, & Phrygiæ mediis affligitur arvis.

S 4

Sensit

161 æthera vulg. aëra al. ægida ex MSS. Heinſ. perculit MS. 164 ex-
cutit vulg. extulit etiam Baſ. marg. 170 affligitur MSS. oris
vulg. arvis etiam Baſ. marg.

160 Fingit illum sonum frago-
remque tumultuosum tonitru inde
esse, quod ægida, scutum illud su-
um, nimbo h. e. vehementi gran-
dine percutiat Jupiter. Pulchre
deinde phænomena tonitru perfec-
quitur. Athos, Hæmos, Rhodope
responſant, i. appulsum fragorem,
auctum multiplicatumque reddunt.

163 Cornua tribuit Hebro ex illa
consuetudine poëtarum & numif-
matum cornua, taurina præsertim,
fluviis adscribendi, quæ orta vi-
detur ab illis, qui non uno ostio,
sed pluribus velut cornibus in ma-
re exeunt. Conf. 1, 220. 8, 652 it.
29: 176.

164 Ludit physice: gelu & gla-
ciem Istrum passim commemorant,
Ovidius præsertim in eo multus
est: terror & timor gelidi apud
poëtas, gelidus per dura cucurrit
Ossa tremor. Ergo timor est, non
gelu aliud, qui torpere, qui gla-
ciari facit Istrum. Hunc exsan-
guem vocat, ut alias v. 114 eadem
ratione pallere Orontem dixit, et
29, 176 truncato cornu pallere flu-
minia.

165 Adamante gravis hasta h. e.
ferro, ut 15, 203.

169 Contenta, acta contentione
nervorum, qua violenta illa emis-
sio hastæ, peragitur. Ut quo magis
contenditur arcus, eo sagitta volat
majore impetu. Ceterum videtur
haec phantasia habere respectum
ad Romanum illum ritum, quem
sic describit Festus, *Bellona dice-
batur Dea bellorum, ante cujus tem-
plum erat columella, quæ bellica
vocabatur, supra quam hastam ja-
ciebant.* Conf. Serv. ad Aen. 9, 53
ubi inter alia, *Post clarigationem
hasta in hostium fines missa, indica-
batur jam pugnae principium.* Plura
habet Barthius. Mars hic, tan-
quam ipse Fetialis munere fungens,
hastam jacit in Phrygiam, et ita
hostes excitat imperio.

171 Nysæus est Bacchicus. Vid.
8, 604. Et fuit etiam Lydiæ urbs
Nyſa, ubi sunt *Hermus* et *Pactolus*
fluvii auriferi. Sicut Nysæ nomen
Baccho cognatum, ita *Dindyma*
montana Phrygiæ, Troadis et Gal-
logræciæ in cultu matris Deſum,
quæ inde vocatur *Dindymene*, ce-
lebrantur.

- Sensit humus. gemuit Nyfæo palmite felix
 Hermus, & aurata Pactolus inhorruit urna:
 Totaque submissis fleverunt Dindyma silvis.
 Nec Dea præmissæ fridorem segnius hastæ
 175 Consequitur, centumque vias meditata nocendi,
 Tandem Targibilum (Geticæ dux improbus ætæ
 Hic erat) aggreditur. Viso tum forte redibat
 Eutropio vacuus donis, feritalque dolore
 Creverat, & teneris etiam quæ crimina suadet
 180 Ingeniis, Scythicum pectus flammabat egestas.
 Huic sese vultu simulatæ conjugis offert,
 Mentitoque ferox incedens barbara gressu,
 Carbaseos induta sinus. post terga reductas
 Uberibus propior mordebat fibula vestes:
 185 Inque orbem tereti mitra redimente capillum
 Struxerat, & virides flavescere jussërat angues.
 Advolat; ac niveis reducem complectitur ulnis,

Infun-

176 Trabigilum *Vic. Tabrigilum Vien. Tarbigilum, Turbigalum &c. al. Trigibulum se probare ait Heinſ. sed Targibilum expressit utraque Elzevir. quod a Pulm. inde, puto, obtinet.* 181 simulato MSS. quod placet. mentitæ MS. 182 incedens MS. incendia MS. 85 redeunte -- strinxerat vulg. quod pene prætulim.

176 Hic est, quem Tribigildum vocat Zosimus. Summam historię diximus ad principium libri.

180 Scythicæ originis facit illos Getas, Gothos, Ostrogothos, Gruthungos, de quibus v. 152.

182 Ferox natura sua Bellona insuper tanquam barbara, uxor Tribigildi, incedit. Sed quod carbaseos illi sinus, vestem lineam dat Poëta, non pelliceam, nescio quam comode factum sit. Forte mitior plaga fuasit illis mulieribus etiam vestes delicatiores. Sed vestes post terga reductas si mordebat fibula uberibus propior, oportet, bene laxam intelligere stolam, seu pallam malis dicere, quod etiam sinus

carbasei loquuntur, cujus pallæ, instar hodierni pallii injectæ humeris, utraque ala reiiceretur in tergum, et ne retro defluere a vento præsertim adverso posset, infra collum connecterentur ope fibulæ: qui habitus est equitum, chlamydas ita reiicientium, ut brachiis ad pugnam expeditis uti possint.

186 Nempe dissimulat angues s. hydros, quos ante illi tribuerat, v. 110, et mutat eos in *glarum*, qualis esse solebat septentrionalium populorum, crinem. *Teres mitra* significat non latam tæciam, sed tortilem instar funiculi. *Niveas ulnas* merito tribuit mulieri arctoræ.

Insunditque animo furiale per oscula virus.

„*Principe quam largo veniat, quas inde reportet*

190 *Divitias*„, astu rabiem motura requirit.

Ille iter ingratum, vanos deslere labores.

Quos super eunuchi fastus, quæ probra tulisset.

Continuo fecat ungue genas, & tempore pandit

Arrepto gemitus: „*I nunc, devotus aratris*

195 *Scinde solum, positoque tuos mucrone sodales*

Ad rastros sudare doce. bene rura Gruthungus

Excolet, & certo disponet fidere vites.

Felices aliæ, quas debellata maritis

S 5

Oppida,

192 quem Roma Bas. marg.

193 prodit MS.

191 *Ingratum iter*, cui gratia non relata est, proprie. Plane ut Servius interpretatur illud Aen. 2, 101 *Sed quid ego hæc autem nequidquam ingrata revolvo? nec vobis placitura, nec mihi gratiam conciliantia.* Deslere non proprie sumitur, sed ita ut viri docti intelligunt illud Sueto. Calig. 38 *Julii & Augusti diplomata ut vetera & obsoleta deslebat, cui convenit, quod c. 30 posuit, Hanc ut crudelissimam cædem deslevit edicto.* Hoc nostro loco magis quadrat, quia de vera feriaeque querela sermo est, licet lacrimas dare barbaro duci vix conveniat.

192 *Super est insuper*, ut Aen. 2, 71 *Cui neque apud Danaos usquam locus, & super ipsi Dardanidæ infensi pœnas cum sanguine poscunt:* quod ibi probat et confirmat Heinsius.

193 *Secat ungue genas* suas personata uxor Tribigildis (ne quis cogitet, quod quædam forte facilius faciant, involasse in genas viri) fecitque, quod suam facere verat Ovid. Trist. 3, 3. 51 *Parce tamen lacerare genas.* Sunt hæc talia adnotanda in frigidioribus regionibus, ubi vix intelligantur alias. Equidem septuagenario pro-

ximus non memini me videre mulierem notas unguis habentem in facie, quas diceretur ipsa imprefisse. Familiarius hoc fuisse debet Ciceroni, qui inter *varia genera lugendi refert muliebres lacerationes genarum* Tus. 3, 26. Scilicet in omni genere affectuum sumus, qui magis ad Septentrionem colimus, frigidiores.

193 *Arrepto tempore* plus est quam capto: notat celeritatem consilii: *pandit gemitus*, prorumpere adhuc clausos, velut reinotis valvis, patitur. Ceterum hic locus declarat, colonos, fuisse in Phrygia et Lydia hos barbaros. Vid. mœx 204 et conf. 152.

196 *Certo fidere*, quod in re rustica temporum diligenter habenda est ratio: tempora autem ortu et occasu siderum signantur. Sic Columella 11, 2 habet Kalendarium rusticum, et totum opus Palladii per menses dispositum est. Didicere hoc a Græcis. Hesiodus *Opera & dies* descripsit: in Constantini Imperatoris Geponicis liber tertius quid quoque mense faciendum sit præcipit.

198 *Felices aliæ*: invidiæ tormentum, et quam vim habeat ignavia exprobratio, pulchre pingit poëta.

- Oppida, quas magnis quæfita viribus ornant*
 200 *Exuviae: quibus Argivæ pulchræve ministrant*
Theſſalides, famulas & quæ meruere Lacænas.
Me nimium timido, nimium junxere remiſſo
Fata viro, totum qui degener exiit Iſtrum,
Qui refugit patriæ ritus, quem detinet æqui
 205 *Gloria, conſeſſoque cupit vixiſſe colonus,*
Quam dominus raptò. quid pulcra vocabula pigris
Prætentas vitiiſ? probitatis inertia nomen,
Juſtitia formido ſubit. tolerabis iniquam
Pauperiem, cum tela geras? & flebis inultus,
 210 *Cum pateant tantæ nullis cuſtodibus urbes?*
Quippe metus pœnæ? Pridem mos ille vigebat,

Ut

- 201 ſibi quæ MSS. 204 quem ref. MS. probante Heiſſio. 207 per-
 tentas vulg. prætentas etiam Vien. Baſ. marg. prætentis MSS.
 210 arces al. ædes al. 211 metu conj. Barth.

200 Pulchræ mulieres bello cap-
 tæ jam Homericis temporibus
 præmia fortium. Sic conſolatur
 ſe et Aenean maritum umbra Creu-
 ſæ Aen. 2, 785 Non ego -- Graiis
 ſervitum matribus ibo. Vaſtabant
 eo tempore Græciam barbari.

203 Audax figura, Iſtro indicat
 patriam, & ingenium, quod pu-
 tatur patriæ deberi. Solo igitur
 Iſtri nomine indicat illam fero-
 ciam atque fortitudinem populis
 ad Iſtrum colentibus ingentiam.

204 Detinet, proprie in humili
 loco tenet, nec emicare ſinit vel
 emergere aut eniti, juſtitia: cum
 reſpectu ad antiquam Sophiſtarum
 perversitatem, qui juſtitiam gene-
 roſa cujuſdam ſtultitiæ Γενναίαις
 ἐνηθείαις nomine infamabant apud
 Plato. de rep. 1 p. 418, E. Quem re-
 ſpectum mox declarat apertius.

205 Conſeſſo ſibi agro ſub lege
 ſolvendi canonis vixit colonus. Cu-
 pit -- quam, omiſſa particula po-
 tius, exemplo iplius Homeri 12. A, 117

βύλομ' ἐγὼ λαὸν σὸν ἔμμενα ἢ
 ἀπολέδαι. tum Valerii Flacci 7, 427
 Occumbere tandem Poſſumus, idque
 ſedet, quam non quæcunque ſubire
 Patris juffu tui. Sequioris ævi poë-
 tarum plura dedit Barthius: alio-
 rum Grammatici ubi de Ellipſi
 agunt.

207 Corrumpit nomina virtu-
 tum plane appoſite ad excitandam
 barbari ferociam. Inertia eſt,
 quam tu Probitatem vocas; Formi-
 do eſt, quam Juſtitiam vis videri.
 De illo genere ὑποκομισμῶ, quo
 rerum corrumpuntur, vocabula in
 utramque partem, pluſcula habet
 Plutarchus de diſcrim. amici &
 adular. p. 56. Vid. quæ adnotavi
 ad Horat. Ser. 1, 3, 38.

209 Flebis inultus, quod pueris
 neceſſarium facit imbecillitas. Hor.
 Epod. 6, 16 An ſi quis atro dente
 me petiverit, Inultus ut Flebo puer?

211 Quippe, occupantis obiectio-
 nem vox, ut ſcilicet.

- Ut meritos colerent, impacatisque rebelles
 Urgerent odiis. at nunc, qui foedera rumpit,
 Ditatur: qui servat, eget. vastator Achivæ*
 215 *Gentis, & Epirum nuper populatus inultam
 Præsudet Illyrico. jam, quos obsedit, amicus
 Ingreditur muros, illis responsa daturus,
 Quorum conjugibus potitur, natosque peremit.
 Sic hostes punire solent. hæc præmia solvunt*
 220 *Excidiis. Cunctaris adhuc? numerumque tuorum
 Respicias, exiguamque manum? tu rumpe quietem.
 Bella dabunt socios. Nec te tam prona monerem,
 Si contra paterere viros. nunc alter in armis
 Sexus, & eunuchis se defensoribus orbis*
 225 *Credidit. hos Aquilæ Romanaque signa sequuntur.
 Incipe barbaricæ tandem te reddere vitæ.
 Te quoque jam timeant, admirenturque nocentem,
 Quem sprevere pium. spoliis prædaque repletus,
 Cum libeat, Romanus eris., Sic fata, repente*
 230 *In diram se vertit avem, rostroque recurvo*

Turpis,

215 adultam MSS. opinam MSS. 216 possidet Illyricos vulg. præsi-
 det Illyrico jam Plant. marg. præf. Illyricis Claver. amicus Bas. & in marg.
 amicos. 221 despicias MS. 223 raperere MS. 228 repleti MS.
 repertus MS. unde Heins. conj. refertus.

214 Vastator Achivæ gentis Ala-
 ricus est. Vid. 26, 535.

222 Bella dabunt socios: Cum pri-
 mum bellum exortum erit, ad te
 colligentur, qui eadem sentiunt,
 quibus nunc non voluntas resisten-
 di, sed caput deest. Pronus mo-
 net, qui vehementer hoc agit, ut
 auriga, qui pronus imminet & vel-
 ut incumbit equis.

223 Patimur hostem, quem ex-
 cipere cogimur, qui nos oppri-
 mit. Si contra paterere viros, si
 viros hostes experireris, si patereris
 viros contra te stare apud Ar-
 cadium, ut pati pauperiem, famem
 situm, quæ velut inimicæ nos oppu-

gnant. Luca. 10, 438 Passuri com-
 minus arma Laturique ruunt.

224 Eunuchos computari alteri
 s. muliebri sexui, hi ipsi libri fati
 exemplorum habent. v.g. 18,269 sq.
 it. infra 552.

228 Pium in principem, in im-
 perium tanquam patriam, in deos,
 per quos juratum est. Pius æque
 late patet atque Pietas in illo,
 Nam si violandum est jus, regnandi
 gratia Violandum, aliis in rebus
 pietatem colas. Cic. Offic. 3 c. 21.

229 Cum libeat positum pro cum
 libuerit. Vel dicimus cum positum
 pro si.

Turpis, & infernis tenebris obscurior alas
Auspicium veteri fedit ferale sepulcro.

- Ille, pavor postquam resoluta corde quievit,
Et rigidæ federe comæ, non distulit atrox
- 235 Iussa Deæ: fociis, quæ viderit, ordine pandit,
Invitatque sequi. conjurat barbara pubes
Nacta deum, Latiisque palam descivit ab armis.
Pars Phrygiæ, Scythicis quæcunque Trionibus alget
Proxima, Bithynos: Solem quæ condit, Ionas:
- 240 Quæ levat, attingit Galatas: utrimque propinqui
Finibus obliquis Lydi, Pisidæque feroces
Continuant australe latus: gens una fuere
Tot quondam populi, priscum cognomen & unum,
Appellata Phryges, sed quid non longa valebit
- 245 Permutare dies? dicti post Mæona regem
Mæones. Aegæos infedit Græcia portus.
Thyni Thraces arant, quæ nunc Bithynia fertur.

Nuper

- 231 internas *primæ edit.* *sed. Bas. marg.* infernis. 236 irritatque *MS.*
238 Phrygiam *conj. Scal. it.* Bithyno *vel* Bithynis. Bithyno *etiam Bas.*
marg. 240 *læva vulg.* 247 *erant vulg.*

233 *Resolutum cor fuerat a terrore, cum irruens retro sanguis, ut milites in præsidium suum recurrentes, illud nimis dilataret: donec pavor ille retro agens sanguinem quievit. Sic comæ fuerant rigidæ ab horrore, quem mutata subito in avem feralem putaticia conjux incusserat: hæc horrore cessante sederunt. Atrox natura sua, ut barbarus, tanto minus distulit etc.*

238 Pulchra finium designatio, quæ prodesse poterat G. Wernsdorfio, viro docto, in opere de rep. Galatarum c. 5. *Scythici Triones* est ipsa *Arctos* s. ursa major, quam *septem trionum* s. boum aratorum nomine designabant primi Romanorum, qui ista curarunt.

240 Pars Phrygiæ, quæ levat solem, uno verbo Orientalis, quem admodum quæ condit, Occidentalis est. Ab ætate igitur Claudiani,

siquis velit, arcessere queat Italorum consuetudinem, qui *Levanten* vocant Asiam ad Orientem sibi proximam, *Natoliam* s. *ἀνατολήν* Græcorum.

242 *Gens una fuere.* Certe cThracia colonos omnes eas gentes facit Strabo l. 10 p. 324. it. 12 p. 388 & 394 ubi etiam populorum illorum fines distinguere, cur difficile sit, docet.

246 *Aegæos*, ad Aegeum mare, *portus* hujus Phrygiæ antiquæ, quæ secundum hæc totam pene Asiam minorem complectebatur, *infedit Græcia* h. e. coloniis suis occupavit. Antiqua hæc sententia, quam ponit etiam, ut notam, Cic. pro Flacco c. 17.

247 *Thyni Thraces*, ut secundum Strabonem, quod modo vidimus, Phryges reliqui. Thynos Bithynis adjungit Herodot. 1, 28.

Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens

Illis ante vagus tandem regionibus hæsit,

250 Gesaque deposuit jam Grajo mitis amictu,

Pro Rheno poturus Halyn. dat cuncta vetustas

Principium Phrygibus; nec rex Aegyptius ultra

Restitit, humani postquam puer uberis expers

In Phrygiam primum laxavit murmura vocem.

255 Hic cecidit Libycis jactata paludibus olim

Tibia,

253 *pro uberis, Isidis MS. de quo Heinsf. Latet, inquit, aliquid. 255 cecinit Bas. marg. & MSS. ap. Heinsf. qui hac lectione difficultatem omnem ait tolli. V. N.*

248 *Nuper*, comparatione illarum e Thracia Græciaque coloniarum; ceterum DC amplius ante Claudiani ætatem annis, Asiam, nominatim Phrygiam invasere Celtæ, vulgatiore nomine Galli, qui postquam sedes denique hic fixerunt, Græcis Galatæ, Romanis fere Gallogræci dicti sunt. Multum ætate nostra de insigni illa migratione disputatum est. Certissima & ex ipsis fontibus breviter simpliciterque constituta, dedit, vir Germanogallus, Germaniæ Galliæque, non modo Alfatia, quam illustrat, verum decus, Jo. Dan. Schæpflinus libro aureolo, quem inscripsit Vindiciæ Celticæ, Argentorati 1754 edito.

249 *Gesa* vel *Gæsa* Gallica jacula, ut Cæs. B. G. 3, 4: quamquam & aliis tribuuntur. Multa de voce viri docti ad Hefychium.

250 *Principium* i. gloriæ primæ antiquitatis. Respicit autem poëta ad fabulam Aegyptiam ab Herodoto narratam 2, 2 de Psammeticho, qui pueros nutrirî caprarum uberibus, jusserat in solitudine, ubi vocem nullam humanam audirent: qui cum primam ipsi ederent vocem βένος (al. βέννος) quæ panem notat Phrygibus, hinc intellexit rex, horum primam esse antiquitatem, alteros demum ab his, sed ceteris populis antiquiores, Aegyptios. Si, ut fit, aliquid veri sit in fundo velut fabulæ, possis

putare, vocem eam caprinam fuisse, cui adhæserit Græcula terminatio a narrantibus. Sed video totum hoc in mentem jam venisse Scholiastæ Apollonii ad 4, 272.

255 *Hic cecidit*. Minerva tibiam, inventum suum abiecit, cum in aqua videret (hæc est umbra nostri) deformari vultum suum inflatione genarum: quam deinde sustulit Marfyas etc. Pervulgata fabula, cujus auctores laudantur a Bartholino de tibiis vet. c. 3 et Brouckh. ad Prop. 2, 23. 85 qui facit cum nostro, quod tibiam ita alloquitur, *Quæ non jure vado Maandri jacta natassi, Turpia cum faceret Palladis ora tumor*. Suaviter ipsa narrat apud Ovid. Fast. 6, 697. Sed quid *Libycæ paludes* hic sibi volunt? Incommodæ sane visæ debent esse his, qui *Lycias* vellent substituere. Doctus poëta respicit ad primam inventionem in Libya, post Mædusam ope illius a Perseo interfectam. Quam cum sorores Gorgones lugerent, serpentium, quibus crinitæ erant, sibilos imitatura Pallas primum excogitarat tibias, si fides Pindaro Pyth. 12 pr. Factum hoc ad *Libycas paludes*, ad lacum Tritonidos, quod ipsum quoque Minervæ cognomen est. *Tritoniaca arundo* itaque vocatur illa tibia Ovid. Met. 6, 384 ubi toram fabulam refert. Si sequamur alteram lectionem *cecinit*, senten-

Tibia, scdatam cum reddidit umbra Minervam.

Hic & Apollinea victus testudine pastor

Suspensa memores illustrat pelle Celænas.

Quatuor hinc magnis procedunt fontibus amnes

260 Auriferi: nec miror aquas radiare metallo,

Quæ toties lavere Midan. diversus ad Austrum

Cursus & Arctoum fluvii mare. Dindyma fundunt

San-

259 hic vulg.

sententia facilior' etiam erit: hic ad Mæandrum cecinit, Marsya inflante, tibia, quæ olim iactata est a Minerva paludibus Libycis. Et poncrem cecinit, nisi Propertius l. c. etiam in Mæandro natasse tibiam diceret.

256 Marsyas Satyrus vel Silenus infelicis cum Apolline certaminis hoc præmium tulit, ut ab eo excoriaretur. Herodoto prodente (7, 26) ostendebatur Celænis, Phrygiæ urbe ad fontes Mæandri, illius cutis in utrem formata, ἀσκός τῆ σιληνῆ Μαρσύω, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδεδέντα ἀνακρεμασθῆναι. Observata Barthio Statii imitatio, qui Theb. 4, 186 illustres Satyro pendente Celænas dixit. Testudine victus Marsyas, qui suæ tibie cantu sperarat citharam s. testudinem Apollinis superare. Hygi. f. 165 ideo superatum ait, quod citharam versare (intentionem illius & sonos adeo murare) posset Apollo, tibiam Marsyas non posset. Qui volet cognoscere, quidquid de tota fabula scriptum est, ille satis negotii inveniet requirendis et conferendis locis, quos indicant ad Hyginum viri docti. Unum addo. Cum de Silenis hoc ipso tempore diligentius quærere, n. deprehendisse mihi videor, utricularium fuisse Marsyam, & quo instrumentum superare voluit Apollinem, in illud pellem illius mutatam.

261 Lepide pingit fabulam Ovid. Met. 11, 137 ubi Bacchus miserum divitiis suis Midam ad ortus Pædoli ire jubet, spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit, Subde caput, corpusque simul, simul elue crimen etc. Crimen stultitiæ intelligit, quo indudus petiit aurum fieri, quidquid contingeret &c.

262 Arctoum mare hic est Euxinus Pontus, quem statim Amazonium vocat, quod ad eum ubi Thermodonta recipit collocari solent Amazones: Dindyma juga, a quibus Phrygia Dea Dindymene vocatur. Gallus fluvius, a quo Gallos dici volunt illos Phrygiæ Deæ s. Cybeles castratos. Vid. Ovid. Fast. 6, 361 sq. & ibi Neapolis. Quid si a Gallogræcis & appellatio fluvii, & omne illud furoris crudelis atque obsceni genus? Certe neque fluvii nomen, neque rei ipsius h. e. cultus illius per Gallos semiviros antiquiorem mentionem illa expeditione Gallica adhuc inveni. Favet, quod pessime audiunt turpitudinis naturam violentis nomine illi Galli barbari, de quo Wessel. ad Diod. Sic. 5, 32 extr. favet, quod antiquissima Cybele rudis lapis fuit, Liv. 29, 11: favet denique præter ea, quæ diximus ad 18, 277, cultus Matris Pessinuntis bello Punico secundo demum Romam translatus etc.

Sangarium, vitrei qui puro gurgite Galli
Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.

- 265 Icarium pelagus Mycalæaque litora juncti
Marfya Mæanderque petunt: sed Marfya velox
Dum suus est, flexuque carens, jam flumine mistus
Mollitur, Mæandre, tuo, contraria passus,
Quam Rhodano stimulus Arar: quos inter aprica
270 Planities Cererique favet, densisque ligatur
Vitibus, & glaucæ fructus attollit olivæ,
Dives equi, felix pecorum, pretiosaque picto
Marmore, purpureis cui cedit Synnada venis:

Talem tum Phrygiam Geticis populatibus uri

- 275 Permifere Dei. securas barbarus urbes
Irrumpit, facilesque capi. spes nulla salutis:
Nulla fugæ. putribus jam propugnacula faxis
Longo corruerant ævo, pacisque senecta.

Interea

- 267 flexusque MSS. *venuste, judice Heinsio.* 271 glaucæ MS. *concin-*
nus ut vid. Heinsf. fructus MSS. eleganter eod. judice. 273 cui cedant
conj. Heinsf. Et sane Synnada plurale est. 275 promifere *Bas. marg.*

265 Icarium pelagus, ubi & Ica-
ros s. Icaria Insula: Mycalen pro-
nuntorium, Mæandrum fluvium,
& omnem topographian poëtæ,
illustrat aspectus tabulæ Cellaria-
næ. Illud dum suus est significat,
quam diu nihil aliud est quam
Marfyas. Sic Plin. 33, 4 *Aurum*
-- non cognitur, sed statim suum est.
Et 33, 8 *suæ venæ arena* de Cin-
nabari puro.

268 Rhodano stimulus Arar. Nam
Rhodanus velox, Araris tardior se-
cundum nostrum poëtam 2, 111.

269 Vitibus -- ligatur. Credo
ad juga & pergulas respici, quæ
alligatis ad peticas vitibus con-
stituuntur.

272 Pictum marmor arte infectum
videtur signare. Plin. 35, 1 *Ne-*
vonis principatu inventum ait, ut
purpura distingueretur lapis Synna-
dicus. Strabo 12 p. 397 Synnada

(τὰ σύνναδα) Phrygiæ urbem, ejus-
que oliveta laudat, & marmoris fo-
dinas, e quibus κίονες μονόλιθοι co-
lumnæ uno lapide constantes ma-
gnæ, variæ, alabastritæ ob varietatem
similes, Romam vehantur etc. Vid.
Brouckh. ad *Phrygiæ columnas*
Tibulli 3, 3. 13.

277 Patria saxa sunt fragilia,
cum quorundam lapidum ea sit
natura, ut a libero aëre celerius
tardiusve solvantur. Tractat hoc
argumentum Vitruv. 2, 7 & fatetur,
quædam saxa *in apertis & patentibus*
locis friari & dissolvi. Hoc au-
tem esse putre quod facile dissolvitur,
in Lexico nostro rustico de-
monstratum est. V. G. Col. 1 pr. 24
In Africa putres arenæ fecunditate
vel robustissimum solum vincunt.

279 Ida Phrygiæ mons vel tra-
ctus montanus, gelida propter al-
titudinem. Hic mater Deorum
Cybele,

Interea gelidæ secretis rupibus Idæ

280 Dum sedet, & thiasos spectat de more, Cybelle,
Curetumque alacres ad tympana fuscitat enses;
Aurea sanctarum decus immortale comarum
Defluxit capiti turris, summoque velutus
Vertice crinalis violatur pulvere murus.

285 Obstupuere truces omen Corybantes, & uno
Fixa metu tacitas presserunt Orgia buxos.
Indoluit genitrix. tunc sic commota profatur:

„Hoc mihi jampridem Lachesis grandæva canebat

Augurium: Phrygiæ casus venisse supremos

290 Delapsus testatur apex. heu, sanguine qualis
Ibit Sangarius, quantasque cadavera lenti
Mæandri passura moras! immobilis hæret
Terminus. hæc dudum nato placere Tonanti.

Par & finitimis luctus: frustra que Lyæi

295 Non defensuros implorat Lydia thyrsos.

Jamque vale Phrygiæ tellus, perituraque flammis

Mœniâ,

279 partibus vulg. rupibus Bas. marg. & MSS. 285 imo vulg.

287 irata vulg: quæ fuit glossa. 288 longæva vulg. 292 quantas-
que cadavere lentus Mæander. passure moras conj. Heinsf.
294 parat vulg. sine sensu

Cybele, Cybelle, Cybebe, & alias Rhea dicta, sedet, & thiasos h. e. choros saltantium sibi, & motus tumultuosos ac furibundis similes agentium Curetum vider, qui iidem Corybantes sunt, nec non Idæi Dactyli, quorum tumultuosa cum gladiis & clipeis saltatio obscuraverat olim vagitus Iovis, ne illos exaudiret Saturnus, & puerum devoraret. In memoriam ejus rei illos tumultus continuare fingebatur, & nunc suscitatur enses illorum, quibus clipeos percutiant, ad tympana, quæ ipsa pulsant, & ipsius ministri.

283 Turris, corona turrata, gestamen & δᾱγμα Cybeles, Deorum matris.

286 Orgia, οἱ ὀργιάζοντες, qui orgia, sacra, thiasos illos, obeunt, & utuntur in illis, ad animandam saltationem buxis, tibiis, Phrygio invento, de quo ad 254 dictam est. Has premunt, quo verbo in silentio significando, vel generatim in eestatione indicanda uti solent.

290 Sanguine qualis, quam decoloratus & rubens, quam tabo corruptus ac turbidus! Mæander lentus est, qui tot flexus habeat, qui in proverbium ivere. vid. 265.

292 Nato Tonanti. Meminerimus, loqui matrem Jovis.

295 Lydia & Phrygia confines: termini sæpe indiscreti: vini ferax, & Baccho cara utraque. Thyrsi hastæ vitium

Moenia, conspicuas quæ nunc attollitis arces,

Mox campi nudumque solum. dilecta valete

Flumina; non vestris ultra bacchabor in antris:

300 *Nec juga sulcabit noster Berecynthia currus.,*

Dixit, & ad tristes convertit tympana planctus.

Labentem patriam sacris ululatus Atys

Perfonat, & lacrimis torvi maduere leones.

Eutropius, quamvis nequeat metuenda taceri

305 Clades, & trepidus vulgaverit omnia rumor,

Ignorare tamen fingit, regni que ruinas

Diffimulat. parvam latronum errare catervam:

Ad fontes tormenta magis, quam tela, parari,

Nec duce frangendas jactat, sed iudice, vires.

310 Vasta velut Libyæ venantum vocibus ales

Cum-

299 non istis *Bas. marg.* 307 in fontes *vulg. ad etiam Cuj.*

310 vallibus *Bas. marg.*

pampinis circumplexæ, arma Bacchi & bacchantium, quibus Orientem peragravit & subegit.

296 *Famque vale cum dicit Cybele,* discessuram se indicat. Tale quid imminente Hierosolymarum fato factum Josephus commemorat de B. Jud. 7, 31 audita etiam voce *μεταβαίνωμεν ἐν τῷ θεῷ.* Hoc efficere volebant Romani illa Evocatione sua, cujus exemplum est Liv. 5, 21: de qua egregia disputatio est Henr. Cocceji, & altera Jo. Guil. Bergeri; locus classicus Macrobi. Sat. 3, 9. Noster respexit illud Aen. 2, 351 *Excessere omnes adytis arisque relictis DI,* quibus imperium hoc steterat.

299 Si *vestris* refertur ad flumina, ponendum est, fontes illorum ad radices montium ut solent, & partim ex antris prorupisse, in quibus auditos a motu aëris & aquarum strepitus ac tumultus videntur accolæ magnæ matri Deum tribuisse.

302 *Atys* ille vel *Attis*, aut *Attin*

adeo amasius Cybeles, de quo ad 18, 277. *Leonibus* junctum esse currum Cybeles antiquæ imagines loquuntur, quæ passim existant in marmoribus ac numinis. His lacrimas dat, ut equis Homerus ac Virgilius. Vid. Cerda ad Aen. 11, 90.

310 Struthionem hodie vulgo vocant hanc avem, rarum æque nobis spectaculum, quam quotidianum sunt illius pennæ, Plinius 10, 1 *struthiocamelum*, quasi tu camelum inter passeris appelles: nempe *marinum* quoque *passerem* dixit Plautus *Perla* 2, 2. 17. Sed nec invidemus lectoribus descriptionem Plinianam, quatenus præsertim illud *pulverulenta volat* poetæ nostri pulchre explicat: *Altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritatem vincunt, ad hoc demum datis pennis, ut currentem adjuvent: cetero non sunt volucres, nec a terra tolluntur. Ungulæ iis cervinis similes, quibus divincant, bisulcæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus.*

- Cum premitur, calidas cursu transmittit arenas,
 Inque modum veli sinuatis flamine penus
 Pulverulenta volat; si jam vestigia retro
 Clara sonent, oblita fugæ stat lumine clauso
 315 Ridendum revoluta caput, creditque latere,
 Quem non ipsa videt. Furtim tamen ardua mittit
 Cum donis promissa novis, si forte rogatus
 Desinat. Ille semel notæ dulcedine prædæ
 Se famulo fervire negat: nec grata timentum
 320 Munera. militiam nullam, nec prima superbus
 Cingula dignari: nam quis non Consule tali
 Vilis honos? Postquam precibus mitescere nullis,
 Non auro cessisse, videt, creberque recurrit
 Nuntius incastum, nec spes jam fœderis exstat:
 325 Tandem concilium belli confessus agendi,
 Ad sua tecta vocat. Juvenes venere protervi,
 Lascivique senes, quibus est insignis edendi
 Gloria, corruptasque dapes variasse decorum:

Qui

- 314 fugam MSS. 315 velata caput MS. 316 quæ vulg. quem
 etiam Bas. marg. 318 notæ MSS. 325 consilium al.
 confusus MS.

315 Plin. l. c. huic similem & miram struthiocamelorum stoliditatem prædicat, in tanta veliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultaverint, & latere se existimantium. Commoda eadem imago eorum, qui nolunt de Deo cogitare.

316 Ardua promissa, alta, magnifica, sed eadem ob id ipsum difficilia, δυσόπιστα.

319 Pro muneribus, quæ timor exprellit, nemo gratias se debere putat: hoc enim ingratum est. Potest aliquis etiam ingrato munere gaudere, & eo magis gaudere, quod nihil se pro illo debere putat. Cf. 22, 150.

321 Cingulum de omni honore militari ponitur, quod luculenter decet Glossarium nomicum Jac.

Gothofredi. Summa cingula igitur magisteria militiæ notant, de quibus multa mentio in Notitia Dignitatum utriusque Imperii. Hujus igitur generis dignitates respuit Tribigildus, quia omnis honos vilis videtur in imperio, in quo Consul, Collega Imperatoris, est eunuchus. Itaque causa, certe obtentus seditionis Tribigildi erat Eutropius.

324 Exstat spes fœderis, superest, conspici potest: sedus compositionem omnem & pacificationem significat.

325 Confessus simpliciter pono puto, uti rollat, quod 306 dixerat, ignorare fingit.

328 Corruptas dapes dicere videtur ab arte coquorum & conditura nimia,

Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato

330 Sidereas Junonis aves, & si qua loquendi

Gnara coloratis viridis defertur ab Indis,

Quæsitos trans regna cibos: quorumque profundam

Ingluviem non Ægæus, non alta Propontis,

Non freta longinquis Mæotia piscibus æquent.

335 Vestis adornatæ studium, laus maxima risum

Per vanos movissè sales, minimeque viriles

Munditiæ, comiti vultus, onerique vel ipsa

Serica. si Chonus feriat, si Sarmata portas,

T 2

Solli-

329 Venerem *Bas. marg.* irritant *malit Heinsh.* 332 quæsitus-cibus
vulg. 335 adornatæ *MSS.* adoratæ *al.* 336 varios *vulg.*
 338 sin Hunnus *vulg.* sic hunus *MS.*

ninia, quibus efficitur, ut divinatione opus sit, quid edas? ut faciant quidem tales cibi *orexin rabidam* (Juvenal. 6, 428) sed eadem incendiant sanguinem, nervos solvant.

329 Stulticia humana non nunquam eo meliores judicat cibos, eo cupidius appetit, quo majori pretio sunt parati. Vid. Hor. Sat. 2, 2. 21. Juvenal. 11, 120 lqq. Petros. c. 55 & ibi viri docti.

330 *Sidereis* pavones, vel ob oculos illos Argi in cauda collocatos a Junone, qui stellarum instar micant: vel ob id ipsum, quod Junoni sacri sunt, & in nummis Augustarum, quæ *sideribus receptæ* ibi dicuntur, consecrationis symbolum. *Ova pavonum* prodente Varrone R. R. 3, 6. 4 *denariis venibant quinis, ipsi facile quinquagenis.* *Primus*, quod ibid. Varro docet, *hos V. Hortensius augurali adituali cæna posuisse dicitur.* Quod autem de psittacis adjungit, nescio an credibile sit, non magis, quam quod de Elagabali portentoso luxu habet Lamprid. c. 20 *Exhibuit & Palatinis dapes — refertas — cerebellis phænicopterum — et capitibus psittacorum, et fasanorum et pavonum etc. Co-*

loratos Indos debet nosfer Virgilio Ge. 4, 293.

335 *Vestis odoratæ studium* antiquissimum esse, Homero possumus credere, apud quem *ἀρωα θυώδεια* pene solemniter epitheto dicuntur Od. E, 264. & O, 52. Quem odorem θυώ h. e. citro interposito conciliatum vestibus, docet Oppius apud Macrob. Sat. 2, 10 & hinc *citrosam vestem* dictam Nævio, quæ Homero θυώδεις est. Idem Homerus Calypsus speluncam & Helenæ thalamum θυώδεις facit. Et notæ sunt unguentorum delicia: & hodie ars est odoratas pelles concinnandi. Hieron. ad Demetriad. de servanda Virginit. fol. 32, B *Frob. Peregrini muris olentes pelliculas* memorat.

337 *Comiti vultus* ad capillorum cultum maxime pertinent, quos unguentis curarent, & calamistris ac pestinibus: *oneri* cui sunt ipsa *Serica*, illum egregie delicatum ac mollem esse oportet. Comparavit Barthius Juvenal. 6, 259 *Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum Delicias & panniculus bombycinus unuit.*

338 *Chonos* eosdem esse, quæ Hunni frequentius dicuntur, & supra Mæotia paludem collocandos,

- Solliciti scenæ, Romam contemnere fueti,
 340 Mirarique suas, quas Bosporus alluit, ædes:
 Saltandi dociles, aurigandique periti.
 Pars humili de plebe duces: pars compede furas,
 Cruraque signati nigro liventia ferro,
 Jura regunt, facies quamvis inscripta repugnet,
 345 Seque suo prodat titulo. Sed prima potestas
 Eutropium præfert, Hosio subnixa secundo.
 Dulcior hic sane cunctis, prudensque movendi
 Juris, & admoto qui temperet omnia fumo
 Fervidus; accensam sed qui bene decoquat iram.
 350 Confidunt apices gemini ditionis Eoæ,

Hic

339 cœnæ MSS. 340 obruit *Vic. Bas. Claver. Plant.* abluat *Vien.* abluat *Bas. marg.* obluat, obstruit, horruit *al.* 341 aurigarumque *vulg.*
 346 subjecta *Vien. & Bas. sed* subnixa *marg. secunda Barth. 2 sphalua, puto.* 347 doctior MSS. quod præferendum videtur *Heinsf. Pro sane,*
 juris *Cuj. novandi Claver.* 348 temperat *vulg. naso vulg. fumo etiam Bas. marg.*

dos, non improbable est, sed nec exploratum Geographis. Cf. 21, 110.

339 Constantinopolitani populi universum molliem hic videtur accusare, quæ Græculis & Asiaticis adeo moribus Romanam gravitatem corruperit. Magno studio curaverat Constantinus, ut speciosis & commodis ædificiis sua urbs exulta Romanos cives alliceret ac detineret.

341 *Dociles* hic sunt magistri, *διδασκαλοι*, ad docendum apti, certe principes artis suæ. Hoc genus enim florere in talibus aulis solet. Magnam vim nominum verbalium in *his* productorum activa significatione poni, possum longa inductione probare. *Indocilem usus disciplinam* ipse Cicero Acad. 2, 1 dixit, quæ difficulter & tarde docet. Sic puto; licet non ignorem, quid alii.

344 *Facies inscripta* est stigmatate notata. Historicum ne hoc sit, ut *Præfectus Prætorii* fuerit eo tem-

pore stigmaticus, non liquet. Certe voluisse hoc poëtam, apparet e verbis, *seque suo prodat titulo.* Quinquam illud tanto minus probabile est, quod illo tempore jam diu inventa ars erat stigmata delendi. Vid. quæ disputata sunt ad Colum. 10, 125 & ad Plin. Pan. 35, 3.

346 *Osium*, neglecta adspiratione, habent inscriptiones legum Codicis Theod. & hinc Prosopographia Gothofredi, unde tituli dignitatum illius peri possunt. Magister officiorum fuit ad A. C. 398 quæ hic *secunda potestas* dici videtur. Sequitur nunc figuratum & ambiguum viri elogium cum perpetua allusione ad primam conditionem hominis, quem coquum fuisse ait. Est similis hic ludus illi, quem suspicatur Barthius subesse 18, 558 sqq. Nam *dulcior, juris* mentio, *fumus, fervidus, decoquere*, de coquorum artificio sunt.

350 *Apices*, capita, personæ primæ. Ita loquebatur illud sæculum, sed potius de dignitatibus, quam

Hic coquus, hic leno, defessi verberare terga,
 Servitio, non arte, pares. hic sæpius emtus,
 Alter ad Hispanos nutritus verna penates.
 Ergo ubi collecti proceres, qui rebus in arctis
 355 Confulerent, tantisque darent solatia morbis;
 Obliti subito Phrygiæ, belloque relicto
 Ad solitos cœpere jocos, & jurgia Circi
 Tendere. nequidquam magna confligitur ira,
 Quis melius vibrata puer vertigine molli
 360 Membra rotet? verrat quis marmora crine supino?
 Quis magis enodes laterum detorqueat arcus?

T 3

Quis

351 hinc-hinc conj. Heinsf. defessi MS. descissi MS. perfossi conj. Heinsf. vulnere Basf. marg. 356 bellisque relicto al. 360 verrat vulg. verrat etiam Cuj. soluto MS. 361 procerum Basf. marg. artus vulg. sed arcus Heinsfii prior ex MSS. quam sequimur.

quam de personis, quod ostendit laudatum sæpe Glossarium nomicum Gothofr. De episcopis & episcopatu positum illustrat Savaro ad Sido. 4, 24.

351 Defessi ex ea significatione accipiendum, ut fodere latus dicitur, qui digito admonet; vel fortius etiam, ut stimulo latus foditur, ut culcaribus armi equorum.

352 Sæpius emtus Eutropius, quia sæpe venditus, cum ipsius pæniteret dominos. Vid. 18, 32.

357 Jurgia circi & aliorum spectaculorum, antiqua in liberis rebus publicis querela. Excogitata videntur ab earum rectoribus ad hoc ipsum, ut homines in iis occupati, de iis contententes, publicæ rei curam omitterent. Verum hæc ipsa ludicarum rerum studia in periculosas non nunquam coercendasque legibus factiones erumpebant. Sed tamen

358 Magna ira hic jocose dictum videtur: neque enim de præsentibus in circo populi studiis, sed de procerum aliud agentium s. garrigentium in Consistorio frigidis sermonibus loquitur. Nisi tamen summum stultitiæ gradum illis ob-

jicit, qui serio de quæstione *Threx est Gallina Syro par* (Hor. Ser. 2, 6, 44) calide contenderint. De Domitiani furore in hoc genere vid. Sueto. 33, 5.

359 De saltatoriis artibus sermo est, quas singula verba velut pingunt. *Supinus crinis* proprie est, qui erigitur, ut extrema illius quantum potest a cute removeantur, sed hoc etiam fit, si quis in caput incedat, ut illi *κροβιστηγῆς* Homericæ, certe ita se præcipitem ubi abiecit, excipiat manibus, ut caput quidem terram non tangat, sed tamen crines inter illam rotationem verrant marmora: marmora augent artem, quia majus periculum hic *κροβιστηγῆν*, quam in xysto gramine vel pulvere polito.

361 Enodes intelligo molles h. e. mobiles in omnem partem & flexiles. *Nodi* in ligno durum illud faciunt rigidumque & flecti prohibent. Sed *artus* ne an *arcus* legamus? Posterius placet, quia adjunctum est *laterum*. *Laterum arcus*, costæ, quas detorqueare posse & flectere varie, summum forte mobilitatis & mollitiæ, de qua hic agitur, fastigium est. *Exossa* atque

Quis vocî digitos, oculos quis motibus aptet?
 Hi tragicos meminere modos: his fabula Tereus,
 His nec dum commissa choro cantatur Agave.

365 Increpat Eutropius: „Non hæc spectacula tempus
 Poscere: nunc alias armorum incumbere curas.
 Se satis Armenio fessum pro limite cingi,
 Nec tantis unum subsistere posse periculis.
 Ignoſcant ſenio: juvenes ad prælia mittant.“

370 Qualis pauperibus nutrix invisa puellis
 Affidet, & tela communem quærere victum
 Rauca monet. festis illæ lufiffè diebus
 Orant, & poſitis æquævas viſere penſis,

Iratæ-

363 Nereus *Baf. marg.* 364 thoro *Baf. marg.* 366 alta: placuit aliquando *Heinfio.* annorum *Baf. marg.*

que *encrea* saltatio Apuleji *Met.* 1 p. 104, 3, & *exſoſſatum peſtus* Lucretii 4, 1256, ad declarandam illam mobilitatem facere poſſunt, de quibus in *Theſauro*. Si *artus* omnino placeant, intelligamus ſpinæ dorſi vertebraſ, ut vocant *Anatomici*, quæ *artus* quin vocari poſſint, haud dubium eſt. Hi *enodes* ſi ſint, reddent ſpinam eo mobiliorem inſtar anguillæ vel ſerpentis adeo. Similis varietas eſt *Val. Fl.* 4, 310 *qua primo cervix committitur artu*. *Heinfius*, *arcu*.

363 *Tragicos modos* dicit rhythmos & cantum: ut ille *Virgilianus* paſtor, *numeros*, inquit, *me-mini*, ſi *verbu* tenerem.

364 *Terens* ille *tyrannus* *Procnes* maritus, raptor *Philomelæ*, argumentum fabulæ, novæ tum fortalſe: *Agave* *Pentheï* mater fabula ejus argumenti necdum choro *hiſtrionum* a poëta tradita ad agendum, ſed in privato tantum auditorio recitationum inore acta, ubi interſunt elegantiores homines, & ſententias vel clauſulas inde arreptas cantillant deinde & minuri-

unt. Sumſit, puto, ex *Juvenali* 7, 87 *Intactam Agaven*, nondum actam in publico.

367 *Cingi* cum reſpectu ad militare cingulum v. 320, in armis eſſe, excurrere, pro finibus imperiï ad Orientem ubi *Armenii* male parentes, vid. 18, 47. *Subſiſtere* verbum venatus eſt, cum *Itans* venator irruentem in ſe feram excipit. Tertium caſum adhibuit in ſimili metaphora ipſe *Cic.* *Fam.* 11, 10 *Non, ſi Varionis theſauros haberem, ſuſſiſtere ſuntui poſſem*.

370 *Inviſa nutrix*, quia urget, & inſtat *pigris*: ſic mox *rauca* a ſenio & a perpetuo clamore.

372 *Lufiffè orant* pro ludere neſcio quam commode dicatur. Certe malum cum *Horatio* dicere, *ſunt quos curviculo pulverem Olympico Collegiſſe juvat* *Car.* 1, 1. 4. Et *Amet ſcripſiſſe ducentos Ante cibum verſos* *Ser.* 1, 10. 60: in his enim intelligitur *vis Præteritri*. Sed an *orare* poſſunt puellæ *luſiſſe* h. e. ut *luſerint*? Meruo ne certe hoc inter ea ſit, ubi rationem vincit uſus.

Iratæque operi jam lassò pollice fila

375 Turbant, & teneros detergunt stamine fletus.

Emicat extemplo cunctis trepidantibus audax

Crassa mole Leo, quem vix Cyclopia solum

Æquatura fames, quem non jejuna Celæno

Vinceret. hinc nomen fertur meruisse Leonis.

380 Acer in absentes linguæ, jactator, abundans

Corporis, exiguusque animi, doctissimus artis

Quondam lanificæ, moderator pectinis unci.

Non alius lanam purgatis fordibus æque

Præbuerit calathis; similis nec pingua quisquam

385 Vellera per tenues ferri producere rimas.

Tunc Ajax erat Eutropii lateque fremebat,

Non septem vasto quatiens umbone juvencos:

Sed, quam perpetuis dapibus pigroque sedili

T 4

Inter

374 intentæque *Vien. marg. Bas. marg.*
uncti *Heinsii prior. Cf. 18, 276.*

382 unci *it. uncci MSS.*
385 decucere *MSS.*

377 *Leo* hic a *Zosimo* 5, 14 ita describitur, ἀρετῆς μὲν ὀδ' ἡστῆτος ἔν' μετελήθει κ. τ. λ. nihil plane imperatoriae virtutis aut dignitatis habuisse, πλὴν ὅτι πρὸς Εὐτρόπιον εἶχεν οἰκίως, nisi quod Eutropio familiaris & amicus esset. c. 16 extr. ἀνεμῆτος ἂν φύσει καὶ τρυφῇ πάσῃ τὸν βίον ἐκδεδακώς, ὅμως ἐποίησεν τὸ κελεύμενον, negligens & omisus ingenio & luxuriæ deditus, qui tamen imperata faceret. Denique c. 17 *Gainæ* perfidia a barbaris auxiliorum specie submissis suo cum exercitu consumtus est. *Cyclopia* fames, quæ vel solidos homines devorare, *Polyphemi* illius exemplo, potest: *Celæno* *Harpyjarum* una.

382 *Uncum pectinem* intelligo illud instrumentum, quod mille parvos ex aciculis uncos tabula affixos habet, inter quos tractæ lanæ explicantur, distribuunturque in pa-

ginas æquabiliter. Nostri vocunt *carrettschen*: Romani forte *carmen*, a *cavendo* s. *cavminando*. *Juvenal.* 7, 224 *Qui docet obliquo lanam deducere ferro*: qui locus movit *Heinsium*, ut suam priorem emendationem retractaret.

384 *Calathi*, quasilla, corbes in quibus pensa sua reponunt inter opus lanificæ, quæ inde vocantur *Quasillaria*. *Rima ferri*, descriptio pectinis compositi ex bacillis ferri acutis et politis, quorum ope lanæ vel lina discriminantur et diriguntur ad lineas quantum potest rectas et parallelas, quo facilius deinde et æquabiliter in fila torqueri possint. (Nostri *Kamme*, *it. Hecheln*). *Pingua vellera* vocat ex disciplina illa, quia pingui vel animali, vel olivo molliuntur lanæ.

387 *Septemplex*, ἐπταβόειον, erat *Aiacis* scutum: *Leoni* pro scuto est squaliculus, venter prominens.

Inter anus interque colos oneraverat, alvum.

- 390 Exsurgit tandem, vocemque expromit anhelam
*Quis novus hic torpor, socii? quonam usque sedemus
 Femineis clausi thalamis, patimurque periculum
 Gliscere desidia? graviorum turba malorum
 Textitur, ignavis trahimus dum tempora votis.*
- 395 *Me petit hic sudor. numquam mea dextera segnis
 Ad ferrum. faveat tantum Tritonia coeptis,
 Inceptum peragetur opus. jam cuncta furore
 Qui gravat, efficiam leviolem pondere lanæ
 Targibilum tumidum, desertorejque Gruthungos*
- 400 *Ut miseras populabor oves, & pace relata
 Pristina restituum Phrygias ad flamina matres.,,
 His dictis iterum sedit. fit plausus, & ingens
 Concilii clamor. qualis resonantibus olim
 Exoritur caveis, quoties crinitus ephebus*
- 405 *Aut rigidam Nioben, aut flentem Troada, fingit.
 Protinus excitis iter irremeabile signis
 Arripit, infaustoque jubet bubone moveri
 Agmina, Mygdonias mox impletura volucres.
 Pulcher & urbanæ cupiens exercitus umbræ,*

Assi-

- 399 timidum MSS. 403 consilii al. parvo etiam ad rem
 discrimine. 407 infaustoque vulg. sed infaustoque
 jam Bas. marg.

394 *Textitur.* Utitur verbo artis suæ, quod olim ad res majores & periculosas adhibitum a Cic. de Orat. 3 c. 60 ex persona Crassi, male ominantis reip. *Ea tela textitur & ea incitatur in civitate ratio vivendi.*

395 *Hic sudor me petit,* hic labor me expectat, mihi destinatus est. Passim poetæ hæc permutant. Vid. Drakenb. ad Sil. 4. 435.

396 *Tritonia* Minerva non bellica tantum Dea, sed telæ auctor,

& textrinarum præses ac lanificij. Eodem pertinet formula *leviolem pondere lanæ*, & *oves*, & *flamina*.

405 *Rigidam Nioben*, dum dirigescit inter fletus in lapidem; *Troada* lugentem calamitates patriæ. Personas femineas agunt *ephebi* ob id ipsum *criniti* s. comati.

406 *Irremeabile iter*, a quo non erat rediturus, interfectus, ut antea dicebamus, cum suis.

407 *Infaustus bubo*, avis feralis, malum auspiciam.

- 410 Affiduus ludis, avidus splendere lavacris,
Nec soles imbrefve pati, multumque priori
Dispar, sub clipeo Thracum qui ferre pruinas,
Dum Stilicho regeret, nudoque hiemare sub axe
Sueverat, & duris haurire bipennibus Hebrum.
- 415 Cum duce mutatæ vires. Byzantia robur
Fregit luxuries, Ancyranique triumphi.
Non peditem præcedit eques: non commoda castris
Eligitur regio. vicibus custodia nullis
Advigilat vallo. non explorantur eundæ
- 420 Vitandæque viæ. nullo se cornua flectunt
Ordine. confusi passim per opaca vagantur
Lustra, per ignotas angusto tramite valles.
Sic vacui rectoris equi, sic orba magistro
Fertur in abruptum casu, non fidere, puppis.
- 425 Sic ruit in rupes amisso pisce sodali
Bellua, sulcandas qui prævius edocet undas,
Immensumque pecus parvæ moderamine caudæ
Temperat, & tanto conjungit fœdera monstro.
Illa natat rationis inops, & cæca profundi

T 5

Jam

414 diris *Bas. marg.* 416 Amphyranique *Bas. marg.* 421 sparsim
MS. operta MS. feruntur MS. 422 angustas ignoto *vulg. ignotas*
angusto & Bas. marg. ignotos - calles susp. Heinsf. 423 magistri *MSS.*
426 cui præv. *vulg.* 428 fœdere monstra *Vien. marg. Bas. marg. fœ-*
dere monstrum MS. hinc conj. Heinsf. tantum conj. fœdere monitrum:
Sed nihil mutandum. Musculus conjungit fœdera balenæ.

414 *Haurire Hebrum bipennibus,*
non modo dictum puto ut *haurire*
latus ense i. perfodere: sed bibere
de frustis glaciæ bipennium ope
excisis.

416 *De Ancyranis triumphis vid.*
ad v. 98.

421 *Per opaca lustra, per umbro-*
sas silvas, ubi minus incommodi
a sole & pulvere, sed plus pericu-
li ab insidiis, præsertim in reliquo
omnis disciplinæ & cautionis ne-
glectu.

424 *Sidere boreali, helica obser-*
vanda regitur cursus navis.

425 *Amicitia exempla sunt bala-*
na & musculus: quando prægravi
superciliorum pondere obrutis ejus
oculis infestantia magnitudinem vada
prænatans demonstrat, oculorumque
vice fungitur. Hæc laudatus Bar-
thio Plin. 9 extr. ubi Græcos in-
dicat Harduinus.

- 430 Jam brevibus deprensa vadis, ignara reverti
 Palpitat, & vanos scopulis illidit hiatus.
 Targibilus simulare fugam, flatuque Leonis
 Spe nutrire leves, improvisusque repente,
 Dum gravibus marcent epulis, hostique catenas
- 435 Inter vina crepant, largo sopita Lyæo
 Castra subit. pereunt alii, dum membra cubili
 Tarda levant: alii leto junxere soporem:
 Ast alios vicina palus sine more ruentes
 Excipit, & cumulis immanibus aggerat undas.
- 440 Ipse Leo dama cervoque fugacior ibat
 Sudanti tremebundus equo: qui pondere postquam
 Decidit implicitus limo, cunctantia pronus
 Per vada reptabat cœno subnixâ tenaci.
 Mergitur, & pingui suspirat corpore moles,
- 445 More suis; dapibus quæ jam devota futuris

Turpe

430 defensa vadis *Baf. marg.* ignara natandi *MS.* 431 vacuos *MS.*
 435 levis *MSS.* levi *MS.* *hiatu non insolito, de quo Heinf,*
ad 24, 167.

432 *Flatus* dicit, ut spiritus. Solent vel serio irati, vel jactatores irarum & fortitudinis, celerius & vehementius ducere spiritum, *inflare ambas buccas*, ut ille Horatianus Jupiter Serm. 1, l. 21. Vid. noster 74, 19. Sed præsertim Silius 17; 120 & quos magno ibi numero laudat Drakenb. Hos Leonis status *leves*, sine causa ortos *nutrit Targibilus*, alit, occasiones illis, parva re male gerenda, simulato timore, suppeditat.

435 *Crepan*t, cum strepitu quodam & clamore denunciant, *hosti catenas*.

439 *Aggerat palus undas cumulis immanibus* audacter dictum, ut indicetur tot cadaveribus ingeltis expressam aquam, ut altius surgeret & superaret ripas.

443 Etiam hæc audax metaphora. *Subnixus* aliquis dicitur ea re, quæ illum sustinet & nixum conatumque illius ipsa, quam physici appellant, reactione & repulso adjuvat. Vada hæc nihil solidi fundi habent, qui vadentem suo renixu sublevet, sed tenax cœnum retinet & mergit vestigia.

445 Hinc velut duo de una fidelia parietes dealbare incipit noster. Describit interitum Leonis, quem in luto hærentem facit gemitus grunnientem instar suis, cui coquus vel lanio jam cultrum intentat. Hic pro coquo nominat Hofium illum, alterum Constantinopoleos & imperii Orientalis cum Eutropio apicem, de quo v. 345 sqq. cujus alioqui in hac Leonis fabula extrema nullæ fuere partes.

Turpe gemit, quoties Hosius mucrone cornusco
 Armatur, cingitque sinus, secumque volutat,
 Quas figat verubus partes, quæ frustra calenti
 Mandet aquæ, quantoque cutem distendat echino.
 450 Flagrat opus: crebro pulsatus perstrepat ictu.
 Contextit varius penetrans Chalcedona nidor,
 Ecce levis frondes a tergo concutit aura:

Credat

446 quoties aliquis *Vic.* 449 echine *Vic.* 450 cultri cos perfr.
 ictu, *vel* pulsu eos perfr. icta *Barth. conj.* 451 textitur & varius *MS.*
 contextit verubus *conj. Barth.* contextitur *Cuj. forte*
pro glossa.

447 *Cingit sinus* pro more coquorum semicinctio vel manteli facit sibi sinum, quo gerere aliquid, quo mundare subinde manus detergendo possit. In hac imagine Hosii, qui forte magisterio coquorum aliquando functus fuerat, vel in culina dederat operam, qualem de magno in Petri Magni Russorum Imperatoris aula Viro Menzicovio relatam legimus, moratur poeta diutius quam deceret, si hoc epicum Carmen esset, non fatira.

449 Nondum poenitet eorum, quæ ante complures annos de hoc echino ad Stephanianum thesaurum commemratus an commentus sum: nisi quod factum Barthii non amplius ad palatum meum est. Scilicet, ut omnes echini significationes pendent vel ab animali aculeato, vel ab aculeatis illis castaneorum regminibus: sic rale quid etiam hic in animo habuisse nostrum verisimile est. Quid autem magis appellationem illam mereatur quam frustum porcinae carnis, ut perna, trajectum surculis herbarum quarundam, ut salviae, majoranae, aut spicis allii, ulpicive? Deliberat enim quanto echino cutem distendat, quam partem & quantum porci iam jam macerandi trajecta, quo modo dictum est, ac distenta cuti formet in echinum.

450 *Pulsatus*, si audimus Heinsium, pro *pulsu* atque adeo substantivè ponitur. Sumamus hoc, etsi nondum alias inventum est, quod sciam: sed quomodo distinguemus *pulsatum* ab *ictu*? An potest ictus pulsu, vel pulsus ictu perstrepere? Forte ita intelligamus, ut *pulsatus* sit collectivum nomen, (sicut *strepitus*, *tunultus*, *cantus*) cujus partes sint *ictus*? Si nihil aliud, ingeniosa certe est conjectura Barthii, *crebro pulsu cos perstrepat icta*. Solent coqui & macellarii subinde inter opus cultros coti vel chalybi eum sono quodam impingere acuendi causa.

451 Ad hunc versum illustrandum pulchre adhibuit Heinsius usum verbi cognati *subtexere* it. *obtessere*. V. G. *Æn.* 3, 582 *Trinacria cœlum subtexere fumo* dicitur. Nempe in *texendi* verbo inest notio continuandi. Fumus ille de Sicilia surgens continuat illam & jungit cœlo. Ita *nidor varius*, ex multiplici genere carniū ortus, culinæ quam regit Hosius *penetrans* a Byzantio trans Propontidem, *contextit* & continuat Byzantio oppositam in altero litore Chalcedona.

452 Antiqua & fere communis gentibus descriptio nimii metus, uti dicatur a motis vento foliis excitatus, ut ille hinnulei Horatiani *Car.* 1, 23 pr.

Credit tela Leo. valuit pro vulnere terror,
Implevitque vicem jaculi, vitamque nocentem

455 Integer, & sola formidine faucius, efflat.

Quis tibi tractandos pro pectine, degener, enses,
Quis folio campum præponere suavit avito?
Quam bene texentum laudabas carmina tutus,
Et matutinis pellebas frigora pensis!

460 Hic miserande jaces: hic, dum tua vellera vitas,
Tandem fila tibi neverunt ultima Parcæ.

Jam vaga pallentem densis terroribus aulam
Fama quatit: stratas acies, deleta canebat
Agmina, Mæonios fœdari cædibus agros,

465 Pamphylos Pisidasque rapi. metuendus ab omni
Targibilus regione tonat. modo tendere cursum

In

458 carmine vulg. ludebas carmine *Raphel*. 459 mensis vulg. pensis
& conjectura *Rubentii etc.* 464 Mygdonios *MS.* Chaonios *MS.*

465 Pamphilios vel Pamphylios vulg.

457 *Solio avito* ne quid forte majestatis aut dignitatis certe inesse puteimus: sumit hic tantum ex etymologia, quum a *sedendo* derivent Grammatici, ut *fellam*.

458 *Carmina texentum*, quibus solari vel fallere laborem atque horas solent. Laudatus Heinſio Ovid. Tr. 4, l. 13 *Cantantis pariter, preciter data pensa trabentis Fallitur ancillæ decipiturque labor*. Hoc facilius videtur, quam *carmina* intelligere instrumentum, quo caruntur & colo parantur lanæ: quamquam negari non potest, illum hic humilitati hominis illudere verbis ab opere lanifico acceptis.

459 Ambiguum videtur, agatne de frigoribus, quæ pensis atque operis lanificarum, dum vestes parant, pellenda sint: an de suis frigoribus & inopia, quam pelleret matutinis pensis, i. majusculis, in

quibus mane incipiendum esset. Sed Barthius curis secundis revocat vulgatum *mensis*, & interpretatur, ingluvie cum ipso solis ortu cæpta. Sed non videntur hic *δευτερά Φροντίδες σοφώτερά*.

460 *Miserande jaces*; sumtum ex *Æn.* 10, 325. *Vitare* voluit Hofius *vellera sua*, h. e. ab officio satis sordido discedere: sed sinistre & nequiter illi res, secundum ista, successit: tres illæ vetulæ lanificæ sorores, Parcæ, nihil reveritæ similitudinem officii & collegium, vitæ tibi fila abruperunt.

462 *Densi terrores* sunt nuncii terribiles, alius alium proxime consequentes. *Fama canere* dicitur propter tubam quicum pingitur, etiam cum perfecta nunciat

466 *Tonat Targibilus*, cum nomen ipsius cum terrore auditur.

In Galatas, modo Bithynis incumbere fertur.
Sunt qui per Cilicas rupto descendere Tauro,
Sunt qui correptis ratibus, terraque marique

470 Adventare ferant. geminantur vera pavoris
Ingenio. longe spectari e puppibus urbes
Accensas, lucere fretum, ventoque citatas
Omnibus in pelago velis hæere favillas.

Hos inter strepitus funestior advolat alter
475 Nuntius, armatam rursus Babylona minari
Rege novo: resides Parthos ignava perosos
Otia Romanæ jam finem quærere paci.
Rarus apud Medos regum cruor, unaque cuncto
Pœna manet generi, quamvis crudelibus æque
480 Paretur dominis. sed quid non audeat annus

Eutro-

470 verba *Bas. Plant.*471 e rupibus *conj. Heinsf.*

478 cunctos-

generis al. Vid. 26, 499.

470 *Geminantur vera*, altero tanto majora a pavore, qui hic ingeniosus est, finguntur. Ut in universum cura Claudiano impensa salubriter avocavit animum meum a cogitandis miseri hujus belli, quo sua in viscera sævit Germania, calamitatibus: ita hic locus solatio est adversus molestias a monstrosis interdum & pene fanaticis, mendacibus quidem fere semper, rumoribus, quibus, quasi non satis iam miseri essent, solent homines velut per ludibrium se invicem agitare.

475 *Babylon, Parthi, Medi, Persæ* idem imperium significant Persicum ab Artaxerxe sæculo tertio Parthis ereptum. Ceterum quæ hic de interfecto a suis Sapore Persarum rege narrantur, ea pro historia dari a Claudiano, non possum dubitare: nec tamen alias invenio vel nomen hujus Saporis, (qui quartus esse debet, & forte idem est qui Varraranes) vel rem, de qua hic agitur. De nomine non laborem, quod commune fuis-

se, facile crediderim. De pacetum Romani imperii cum Persis Orosius 7, 34 *Istumque tum* (cum Theodosio M.) *fædus est, quo universus Oriens usque ad nunc tranquillissime fruitur.* Producta est Orosii narratio ad Stilichonis usque interitum.

478 *Raro fit ut apud Persas parricidium regium committatur, propter pœnam non parricidæ modo, sed toti generi imminentein. Præter antiqua tempora Ammia. 23, 6 Leges apud eos impendio formidatæ: — abominandæ, per quas ob noxam illius omnis propinquitas perit.* Hinc quantumvis *crudelibus dominis, regibus, æque paretur ac militibus.* Quod in his autor efficit, in illis præstat timor.

480 *Sed quid non audeat annus Eutropii.* Invidiam facit Eutropio, quasi nihil ita turpe, ita monstrose malum sit, quod non eo anno, quem iste nomine & consulatu suo fædum & inominatum reddidisset, possit fieri. Occursus simiæ vel Eunuchi diem facit infelicem &

Entropii? focium nobis fidumque Saporem
 Perculit, & Perfās in regia vulnera movit;
 Rupturasque fidem, leto pars ne qua vacaret,
 Eunemidum tædas trans flumina Tigridis egit.

485 Tum vero cecidere animi, tantisque procellis
 Deficiunt, septi latrantibus undique bellis
 Infensos tandem Superos, & Consulis omen
 Aguovere sui. nec jam revocabile damnum
 Evento rerum stolidi didicere magistro.

490 Namque ferunt geminos uno de femine fratres
 Japetionidas generis primordia nostri
 Dissimili fluxisse manu. quoscumque Prometheus
 Excoluit, multumque innexuit æthera limo,

Hi

481 sodalem *vulg.* Saporem *Heinsf. ex MSS.* 487 infestos *Baf. marg.*
 489 stolido-magistro *vulg.* stolidi-magistri *conj. Barth.* 493 multo-
 que *Heinsf. ex MSS.* innexuit *Baf. & al.* immiscuit
conj. Heinsf.

ἄπο Τραδά. Eunuchus consul annum.
 Hic annus perculit Saporem regem,
 focium nobis fidelem: hic Furias
 suis cum tædis egit trans Tigridem
 in aulam Perficam.

485 Hoc terribili nuncio e Perfia allato,
 de impendente inde quoque a novo rege bello,
 tandem cecidere aulæ & Procerum Byzantinorum
 animi; tandem agnoverrunt, Deos iratos
 ob Consulē ita turpem etc.

489 Non video qui *eventus* vocari possit
stolidus magister, aut qua ratione Arcadius
 cum sua aula non modo stolidi simpliciter,
 sed *stolidi magistri* dicantur: quamquam hoc
 tamen facilius, quam illud. Sumtum est
 totum hoc ex Liv. 22, 39 ubi aperte de
eventu, stultorum iste magister est, dicitur.
 Unice, nisi valde ego fallor, verum est,
 quod edendum curavi.

490 Cum Hesiodum ediscere educationis
 liberalis pars esset, poterat ad fabulam
 duorum fratrum sine metu obscuritatis
 alludi. Nunc certe moniti remissamur,
 Pandoram, dolosum munus ne acciperet,
 monitum a fratre Prometheo Epimethea:
 hunc vero cum illam accepisset demum
 quantum haberet mali intellexisse. Ἄν-
 τὰρ ὁ δεξιόμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. *Ersg. 89.* Vid. Schol.

492 *Dissimili manu* h. e. artificio: ut *manus* de opere scriptoris,
 statuarii, pictoris e. i. g. a. dicitur.

493 Quo plus ætheris limo intextum
 h. e. admixtum est, eo magis sapiunt,
 qui ita sunt formati, et contra ea.
 Iraque necessaria est antiqua lectio
multumque, & reme- re mutata a Viro
 magno. De Promethei illa fabrica
 „conf. 18, 229 sqq.“

- Hi longe ventura notant, dubiisque parati
 495 Casibus occurrunt fabro meliore politi.
 Deteriore luto pravus quos condidit auctor,
 Quem merito Grai perhibent Epimethea vates,
 Et nihil ætherii sparfit per membra vigoris,
 Hi pecudum ritu non impendentia vitant,
 500 Nec res ante vident: accepta clade queruntur,
 Et feri transacta gemunt. Jam sola renidet
 In Stilichone salus, & cujus semper acerbum,
 Ingratumque sibi factorum conscius horror
 Credidit adventum; quem si procedere tantum
 505 Alpibus audissent, mortem pœnasque tremebant;
 Jam cuncti venisse volunt, scelerumque priorum
 Pœnitet, hunc tantis bellorum sidus in undis
 Sperant, hunc pariter iusti fontesque precantur.

Ceu

496 edidit *vel* ædidit *vulg.* condidit *etiam* *Baf. marg.* 501 fero
vulg. serie MS. 507 hoc-hoc *vulg.* hunc
etiam *Baf. marg.*

494 Quos Prometheus finxit, ii
 similes suo figulo προμηθεύοντα
 vident, & ante opus consulunt
 quod opus est: contra Epimethei
 inanu formati similes illi, ὅτε κα-
 κὸν εἶχεν ἐνόησαν, sapiunt ubi
 jam habent malum. *Fabro meliore*
politi ipsi meliores sunt, ut *ina-*
quali tonsore curtatus capillos Hor.
 epist. 1, 1. 94 inæqualiter tonsus
 intelligitur. *Deteriore luto*, con-
 trarium illis apud Juvenal. 14, 34
Quibus arte benigna Et meliore luto
finxit præcordia Titan.

497 Nempe ἐπὶ in hac compo-
 sitione post significat, ut μετα.
 Faceto lusu Aristophanes apud Lu-
 cia. Prometheus T. 1 p. 26 κλέων
 προμηθεύς ἐστὶ μετὰ τὰ πράγματα,
 quasi tu dicas *providet post negotia*,
 cum non amplius tempus est.

Aliam de Prometheo & Epimetheo
 fabellam suaviter narravit Plato
 Protagora p. 197 sq. sed quæ nihil
 ad hoc de quo hic agitur.

501 *Renidere* est leniter & blan-
 de arridere, sensu paullo laxiore,
 ut arrident nobis quæ placent.

506 Hic sane præteritum non
 metri necessitas postulavit, quæ
 nunquam stultum aliquid impera-
 re poëtæ debet; sed quod verum
 fulcit, idem robur addit senten-
 tiæ, non modo *venire* volunt Sti-
 lichonem, sed optant jam *venisse*,
 atque adesse adeo.

507 *In undis* s. fluctibus maris
sperant, qui iis jaçantur, *sidus* Cas-
 toris & Pollucis: in his *bellorum*
undis ac tempestatibus Stilichonem
 homines ut salutare sidus & σωτη-
 ρα respiciunt.

Ceu pueri, quibus alta pater trans æquora merces
 510 Devehit, intenti ludo, studiisque soluti,
 Lætius amoto passim custode vagantur.
 Si gravis auxilio vacuas invaserit ædes
 Vicinus, laribusque suis proturbet inultos,
 Tum demum patrem implorant, & nomen inani
 515 Voce cient, frustra que oculos ad litora tendunt.
 Omnes supplicio dignos letoque fatentur,
 Qui se tradiderint famulis, Stilichone relicto.
 Mutati stupere diu, sensuque reducto
 Paullatim proprii mirantur monstra furoris,
 520 Avertuntque oculos. projectis fascibus horret
 Licitor, & infames labuntur sponte secures.
 Quales Aonio Thebas de monte reversæ
 Mænades, infectis Pentheo sanguine thyrsis,
 Cum patuit venatus atrox, matrique rotatum
 525 Conspxere caput, gressus caligine figunt,
 Et rabiem desisse dolent. Quin protinus ipsa

Tendit

517 famulo *vulg.* 520 prostratis *MS.* 526 descisse *al.* cessisse
Baf. marg. descesse *it.* discesse *al.*

515 *Oculos ad litora tendunt*, ut Horatiana mater Car. 4, 5. 14 *Curvo nec faciem litore dimovet.*

518 *Mutati*, cum jam respiciissent, & mutassent animum a Stilichone antea alienum, ipsi mirantur, qui in tantum incidere furorem potuerint, ut mulier quæ monstrum peperit, illud ipsa horret.

522 Bacchi sacra & furores contemserat Pentheus Thraciæ rex: Bacchus verum furorem injicit matri illius Agavæ & materteris Cadmi filiabus, per Aonium montem bacchantibus. Hic matre duce in Penthea, quem illa aprum imaginatur, invadunt, & miserum dilacerant, matre caput filii, ut prædæ opimam inter manus jactante. Graphice & tragice fa-

bulam exsequitur in Bacchis Euripides. Cf. 5, 419. Mænades, *μαρτύρες*, Bacchæ ab illo furore distæ, quarum vestis *nebris*, s. pellis hinnulea, gestamen *thyrsus* s. hasta, cui circumplicantur palmites.

525 *Caligine*, vertigine, qui ferre conjuncti sunt magnæ conformationis effectus, ideo figunt gressus, quia progredi non audent cadendi metu, nec præ terrore possunt.

526 Quam diu furor aderat, placebant suo sibi venatu, & pulchre rem a se gestam gaudebant etc. Nunc mutatur scena multo tristius quam in illo, qui dulci stultitia, qua in vacuo se theatro miros audire tragædos putabat, liberatus, *Pol me occidistis amici, Non servastis, ait* apud Hor. Epist. 2, 2. 138.

Tendit ad Italiam supplex Aurora potentem,
 Non radiis redimita comam, nec flammea vultum,
 Nec croceum vestita diem. stat livida luctu:

530 Qualis erat, Phrygio tegeter cum Memnona busto.
 Quam simul agnovit Stilicho, nec causa latebat,
 Restitit. illa manum victricem amplexa moratur,
 Altaque vix lacrimans inter suspiria fatur.

„Tantane te nostri cœperunt tadia mundi?

535 Sic me ludibrium famulis risumque relinquis,
 Dux quondam rectorque meus, solamque tueris
 Hesperiam? doniti nec te post bella tyranni
 Cernere jam licuit? sic te victoria nobis
 Eripuit, Gallisque dedit? Rufinus origo

540 Prima mali. geminas inter discordia partes
 Hoc auctore fuit. sed jam majora moventi
 Occurrit justa rediens exercitus ira,
 Fortis adhuc, ferrique memor. Brevis inde reluxit,

Falsa.

528 non lucida vultu MS. non lumine sueto MS. & Bas. marg. 529 lu-
 rida MSS. 531 simul ac novit Bas. marg. 533 atque ita vulg.
 541 fuit malit Heinf. Ut 12, 22. furenti MS. 543 fratrisque Bas. marg.

527 *Auroram* Deam hic facit
 symbolum, s. Genium malis,
 Orientalis Imperii, & illam suo
 Stilichoni supplicantem inducit:
 quem alii scriptores non multo
 Rufinis, Eutropiis, Garnis melio-
 rem faciunt. Demit autem Auro-
 ræ ornatum illum, qui naturam
 ejus pingit, & velut sordidatam
 facit, more lugentium.

530 *Memnon* Auroræ ex Tithono
 filius, Æthiops, in bello Trojano
 socius Trojanorum interfecit An-
 tilochum Nestoris F. ipse cecidit
 manu Achillis. Inter ultimos co-
 natus mortales P. E. Jablonski fuit
 aureus liber, de *Memnone Græcorum*
 & *Ægyptiorum*, hujusque cele-
 berrima in *Thebaide* statua *syntagma-*
ta tria Ff. ad Viadr. 1753. 4.

536 Illud semper & ubique tue-
 tur poëta noster, suum Stilicho-
 nem non Honorio tantum & Oc-
 cidenti, sed utrique Augusto &
 Impetio tutorem a Theodosio con-
 stitutum.

539 *Gallos* nominat, tum quod
 robur Occidentis præcipuum in il-
 lis legionibus esset, tum quod se-
 des illius Imperii tum esset in Cis-
 alpina Gallia, Mediolani. *Sub*
dispositione Præfæti Præt. Galliarum
 tum erant *diœceses Hispaniæ, Gal-*
liarum & Britanniarum. Vid. Not.
 Dignitt. Imp. c. 3 Pancir. vel sect.
 36 Labbei.

541 Catastrophen illam Rufini
 ab exercitu Occidentali, Stilicho-
 nis imperio circumventi & inter-
 fecti, narrat notter libro secundo
 in Rufinum. Vid. 5, 402.

- Falsaque libertas. rursus Stilichonis habenis*
 545 *Sperabam me posse regi. Proh cæca futuri*
Gaudia! fraterno conjungi cœperat orbis
Imperio, (quis enim tanto terrore recentis
Exempli paribus sese committeret ausis?)
Cum subito monstrosa lues, turpisque relatu
 550 *Fabula, Rufini castratus profilit hæres:*
Et similes iterum luctus fortuna reduxit,
Ut solum domini sexum mutasse viderer.
Hic primum thalami claustris delicta tegebat,
Clam timideque jubens. erat invidiosa potestas,
 555 *Sed tamen eunuchi. necdum sibi publica jura*
Sumere, nec totas audebat vertere leges.
At postquam pulsisque bonis & fæce retenta
Peiores legit socios, dignusque satelles
Hinc Hofius stetit, inde Leo: fiducia crevit,
 560 *Regnandique palam flagravat aperta libido,*
Patricius Consul maculat, quos vendit, honores:
Plus maculat, quos ipse gerit. Jam signa tubaque
Mollefcunt. ipsos ignavia fluxit in enses.
Insultant merito gentes, facilisque volentum

Præda

549 monstr. mihi vulg. etiam Elzevir. 2. lues ex MS. Heinsf. 1.
 556 tantas vulg. 558 dignosque sodales vulg. dignusque satelles
 etiam Cuj. 562 regit vulg. 564 exultant vulg. mer. leges Basf.
 marg. volenti vulg. volentis Cuj. volentum nescio unde
 utraque Heinsf.

545 *Conjungebatur tum orbis Ro-*
manus imperio fraterno, quoties
Arcadius & Honorius unum ha-
bebant dominum, vel pædagogum,
qui utrumque velut neurospalton
iisdem motibus regeret.

552 Solet noster muliebri sexui
 adscribere eunuchos. Vid. ad v. 222.

553 *Thalami* i. cubiculi regii,
 cui præpositus erat, *claustris tege-*
bat delicta, qui *clam* modo & *ti-*
mide insuffurraret mala consilia, im-

portunas preces, eaque ratione
 multa mala efficeret. Ninia erat
 hæc & digna odio potestas; talis
 tamen, quæ caderet in eunuchum,
 quæ a tali persona non abhorreret,
 559 De Hofio supra a v. 346: de
 Leone a v. 377.

561 *Honores* eo ipso splendorem
 suum amittunt & *maculantur, quos*
vendit Eutropius: magis etiam,
 quos gerit.

- 565 *Præda fumus. jam Bistonis Æmoque nivali
Vastior expulsis oriens squalebit aratris.
Hei mihi, quas urbes, & quanto tempore Martis
Ignaras, uno rapuerunt prælia cursu!
Nuper ab extremo veniens equitatus Araxe*
- 570 *Terruit Antiochi muros, ipsumque decoræ
Pene caput Syriæ flammis hostilibus arsit.
Utque gravis spoliis, nulloque obstante profunda
Latus cæde redit, sequitur mucrone secundo
Continuum vulnus. Nec jam mihi Caucasus hostes,*
- 575 *Nec mittit gelidus Phasis: nascuntur in ipso
Bella sinu. legio pridem Romana Gruthungi,
Jura quibus victis dedimus, quibus arva domosque
Præbuimus, Lydos Asiæque uberrima vastant.
Ignibus & si quid tempestas prima reliquit,*
- 580 *Nec duce, nec numero, freti: sed inertia nutrit,
Proditioque ducum, quorum per crimina miles
Captivis dat terga suis, quos teste subegit
Danubio, partemque timet, qui reppulit omnes.
Aula choris epulisque vacat, nec perdita curant,*
- 585 *Dum superest aliquid. ne quid tamen orbe reciso
Venditor amittat, provincia quæque superfles*

U 2

Divi-

566 squallefcit MSS. squallevit MS. 581 prodigiumque vulg. proditio
que etiam Bas. marg. 582 captivus vulg. 584 curat al.

565 *Bistonius* est Thracius, ubi etiam *Hæmus* est.

570 *Antiochiam* ad Daphnen, capitalem Syriæ urbem, intelligi, satis ipsum contextum orationis ostendit: equitatus ab extremo Araxe debent esse Scythici vel Bactriani.

573 *Mucrone secundo*, iterum, repetita invasione. Cf. v. 579.

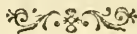
576 De *Gruthungis* vid. ad 20, 152. Legionem Romanam hoc nomine non invenio in Notitia Dignitatum Imperii. Et potest abusus esse Legionis nomine poëta.

579 *Tempestas prima* respicit ad *mucronem secundum* v. 573. Ceterum utrum prima vox hujus verbi sit ablativi casus, & referenda ad verbum ultimum præcedentis, *vastant*; an dativi, construenda cum *reliquit*, dubitari potest, nec multum refert. Itaque reliqui distinctionem Heinſianam.

583 *Danubii* ergo accolæ fuerunt Gruthungi ante quam transfrent in Asiam.

586 *Venditor* est Eutropius, apud quem omnia sunt venalia. Vid. v. 561.

- Dividitur, geminumque duplex passura tribunal
Cogitur alterius pretium sarcire perentæ.
Sic mihi restituant populos. hac arte reperta*
- 590 *Rektorum numerum terris pereuntibus augment.
In te jam spes una mihi. pro fronde Minervæ
Has tibi protendo lacrimas. succurre ruenti.
Eripe me tandem servilibus, eripe, regnis.
Neve adeo cunctos paucorum crimine damnes:*
- 595 *Nec nova tot meritis offensa prioribus obstet.
Jam jam flecte animum. Suprema pericula semper
Dant veniam culpæ. Quamvis iratus & exsul
Pro patriæ flammis non distulit arma Camillus.
Non te subtrahimus Latio: defensor utrique*
- 600 *Sufficis. Armorum liceat splendore tuorum
In commune frui: clipeus nos protegat idem,
Unaque pro gemino desudet cardine virtus.,,*

588 redemptæ vel diremptæ conj. Heinsf. 589 fraude rep. MS. 596 pica-
acula MSS. quod non bene recuperat priori editione Heinsf.

587 *Geminum tribunal* accipit una-
quæque provincia, quia duos, inter
quos divisa est, Præsides, quos jam
pro uno alere & locupletare cogitur.

589 *Meminerimus loqui Auro-
ram*, i. Imperium Orientis.

591 *Frons Minervæ* est olæa ram-
mus, quem protendunt pacem pe-
tentes vel offerentes. Nota fabula
de certamine Minervæ cum Neptu-
no, quo illa vicit & Athenarum
domina facta est, cum oleam pro-
duxisset, quam equo, Neptuni
munere, potiorem DI judicarunt.

596 Si ille qui peccavit in sum-
mo *periculo* est, tum non est locus
expostulandi, invehendi, punien-
di; sed ante omnia succurrendum.
Sic Fabius Cunctator fecit in peri-
culo Minucii Rufi, *Aliud*, inquit,
*jurgandi succensendique tempus erit:
nunc signa extra vallum proferte.*
Liv. 22, 29.

598 *Pro patriæ flammis*, intelli-
gendum arcendis, vel extinguen-
dis adeo.

Apparet, non perductam esse ad
finem tragicam Eutropii fabulam,
supereffe catastrophem, actum ul-
timum, quem vel maxime exspe-
ctarent lectores. Dicendum erat,
quid responderit Stilicho, quid
egerit cum Arcadio, quid hic de-
creverit, ut in ecclesiam ille con-
fugerit, & reliqua, quæ supra ad
carmen 18 pr. posuimus, atque hoc
ipsum præcepimus monere, quod
lectores hic plene intelligunt. Unum
modo addimus, non esse, quod
audiamus Martinum Antonium Del-
Rio, qui ex abrupta sic Claudiani
rela argumentatur, non interfectum
esse Eutropium, in quo manifesto
refellitur ab historia, Zosimo præ-
fertim 5, 18.

XXI

CL. CLAUDIANI

DE

LAUDIBUS STILICHONIS *

LIBER I

Continuant Superi pleno Romana favore
 Gaudia, successusque novis successibus urgent.
 Connubii necdum festivos regia cantus
 Sopierat, cecinit fuso Gildone triumphos,

U 3

Et

* Panagyris (Panæg.) in laudes Stiliconis *Vic.* Panegyris prima in laudes Stiliconis *Vien. Basf. etc.* De consulatu Stilichonis *MSS.* Incipit laus Stilichonis libri numero III. *al. ap. Heinsf.* 2 *urgent vulg. urgent e MSS. Heinsf.* 3 *conjugii vulg.* 4 *triumphus Raphael. & quid. MSS.*

*) Jam olim de inscriptione & argumento trium librorum, vel quatuor adeo, qui de laude Stilichonis agunt, diversum sensisse homines, ex varietate lectionis apparet. Breviter dicam, quid ipsa poëtae lectio me docuerit. Tres libri sunt de consulatu Stilichonis priore, primus canit armatas laudes, quibus consularum meruit (vid. 22 pt.) alter de ipso aditu muneris, tertius adventum Romæ, processum & pompam consularem describit, atque munera, ludos, Diptycha etc. De altero Consulatu nec vola nec vestigium est. Liber de Bello Getico pertinet ille quidem ad Stilichonem hactenus, quod illi poëta adscribit victoriam de Getis: sed nihil ad Consulatum. Nomen *Stilichonis* cum adspiratione scribo auctore Heinsio, cui favet præferim constans Græcorum ratio *Στελιχων*, cum Latini fere fluant. Sed etiam monumenta fastorum & Lapidum maiorem partem adspirant tertiam Syllabam quæ proponit Relandus in Fastis ad A. C.

400, quo primum cum Aureliano consul fuit, & ad A. 405 quo iterum cum Anthemio. Nomen non simpliciter barbarum esse, suadet V. Inscr. Grut. p. 110, 9 *Genio municipii Nescaniensis L. Postumius Stilicon Nescaniensis. Stillico, it. Stellico lapidarium sphalmara esse videntur. Flavii prænomen est in fastis quoque. De rebus magni viri hic non sumus solliciti, nisi quatenus ad luccin horum carminum facere aliquid videntur. Qui illas perquirere ex fontibus velit, illos indicatos inveniet a Jac. Gothofredo ad l. 22 C. Th. de Bonis Proscriptor. f. T. 3. p. 378. Inter præcipuos est Sozomenus 9, 4. Inscriptionem geminam, s. paginam honorum Stilichonis damus in Prolegomenis: Elogium viri, quo partim firmantur laudes a poëta illi tributa, partim refelluntur, habemus apud Zosimum præsertim 5, 34.*

2 *Urgent* efficacius hic verbum, quam *urgent.* Ita ex proximo fe

- 5 Et calidis thalami successit laurea fertis,
 Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti,
 Victorisque decus. Libyæ post prælia crimen
 Concidit Eoum, rursusque, Oriente subacto,
 Consule defensæ surgunt Stilichone secures.
- 10 Ordine vota meant. Equidem si carmen in unum
 Tantarum sperem cumulos advolvère rerum,
 Promptius imponam glaciali Pelion Ossæ.
 Si partem tacuisse velim, quodcumque relinquam,
 Majus erit. Veteres actus, primamque juventam
- 15 Prosequar? ad sese mentem præsentia ducunt.
 Narrem justitiam? resplendet gloria Martis.
 Armati referam vires? plus egit inermis:
 Quod floret Latium, Latio quod reddita servit
 Africa, vicinum quod nescit Iberia Maurum,
- 20 Tuta quod imbellem miratur Gallia Rhenum.

An

10 carmine in uno MSS. carmine in unum MSS.

consequuntur res lætæ, ut videantur urgeri ac premi priores ab his quæ sequuntur. Nempe in A. C. 398 incidunt nuptiæ Honorii cum Maria, Stilichonis & Serenæ filia: mox eodem anno Gildo victus in Africa: proximo 399 Eutropius dejectus: annus autem 400 Stilichonem vidit Consulem, ut modo dictum est.

5 *Calidis thalami fertis*, quæ nondum refrixerant de vapore e sponforum capitibus surgente, successit laurea triumphalis devicto Gildone in Libya s. Africa.

8 *Eoum crimen*, ipse suo cum consularu Eutropius. *Oriens* denuo subigendus erat, quem concitaret Eutropius: *secures Romanæ* in contemptum adductæ quod haberet illas Eutropius, & velut conculcatae, cum Stilicho eas sumit, *surgunt*, & suam recuperant dignitatem.

10 *Ordine fata meant*, procedunt uno tenore, & consequuntur se invicem res secundæ.

11 *Cumuli*, & *advolvere* imaginem effingunt magnorum fluctuum, qui in mari volvantur. *Cumulus inmanis aquarum* est Ovid. Met. 15, 508. Apud eundem Tr. 1, 2. 19 *montes volvantur aquarum. Pelion Ossæ imponere* gigantum conatus Virg. Ge. 1, 281.

14 *Majus erit*: nam in rebus magnis, pulchrisve insigniter et æqualiter, illud semper maximum pulcherrimumque videbitur, quod est proximum: præsentia magis movent præteritis vel futuris.

18 *Reddita Africa* superato Gildone qui, si vicisset, *Mavros* suos in oppositam Hispaniam ad *Iberos* trajecturus erat. *Imbellem Rhenum*, quiescentes Romanorum & Stilichonis metu Germanos, miratur Gallia, vexari ab illis solita.

- An gelidam Thracen decertatosque labores,
 Hebro teste, canam? magnum mihi panditur æquor,
 Ipsaque Pierios lassant proclivia currus
 Laudibus innumeris. Etenim mortalibus ex quo
 25 Tellus cœpta coli, nunquam sincera bonorum
 Sors uni concessa viro. quem vultus honestat,
 Dedecorant mores: animus quem pulcrrior ornat,
 Corpus destituit. bellis insignior ille,
 Sed pacem fœdat vitiis. hic publica felix,
 30 Sed privata minus. partitum singula quemque
 Nobilitant. hunc forma decens, hunc robur in armis,
 Hunc rigor, hunc pietas, illum sollertia juris,
 Hunc foboles castique tori. Sparguntur in omnes:
 In te mista fluunt, &, quæ divisa beatos
 35 Efficiunt, collecta tenes. Quid facta revolvam
 Militiamque patris? cujus producere famam,
 Si nihil egisset clarum, nec fida Valenti
 Dexterâ duxisset rutilantes crinibus alas,

U 4

Suffi-

21 aut gel. MSS. 23 cursus MSS. 26 uni malit Barth. & habet
 Heinsf. 2. ulli al. 27 an. quem plurimus MSS. 29 in publ. Basf.
 & al. sed hic publ. jam Vic. & Basf. marg. 30 domus Vien. marg.
 partito Claver. partiris MSS. partite Delr. partitum MS. 34 diversa
 MSS. collata MSS. 36 protendere Vic. Vien. Basf.
 procedere MSS. procludere conj. Heinsf.

22 Ad Hebrum Thraciæ bella cum Gothis & aliis Barbaris in quibus comitem Theodosio Stilichonem fuisse, indicat. Et firmat antiquus titulus, Grut. 412, 3 COMITI DIVI AUGUSTI IN OMNIBUS BELLIS ATQUE VICTORIIS.

23 Proclivia ipsa h. e. via valde declivis & præceps curribus difficilis non minus ac periculosa est, quam ardua: quare in descensu sufflaminant rotas. Quo facilius videtur decurrere stadium declive laudum Stilichonis curru Pierio, a Musis agitato, tanto etiam frequentior occasio labendi.

29 Publica & privata accusativi

Græci, quantum ad publica etc. quod qui non observarent, posuere in publica. Cererum ita tractat hunc locum poëta ut videatur præ oculis habuisse similem locum Plinii Pan. 4, 5 quicum olim & h. l. comparavimus & I. N. 730.

36 De patre Stilichonis nescio an quid præterea constet. Si quid supersit, fugit illud certe heluonis talium notitiarum cupidissimi, Barthii, diligentiam, qui præclare observat, posse fieri, ut supersit nomen viri & alia decora, sed sine inentione filii.

38 Rutilantes crinibus ala: Germanici igitur vel Gothici generis.

- Sufficeret natus Stilicho. mens ardua semper
 40 A puero, tenerisque & jam fulgebat in annis
 Fortunæ majoris honos. erectus & acer,
 Nil breve moliri, nullis hæere potentum
 Liminibus, fatisque loqui jam digna futuris.
 Jam tum conspicuus, jam tum venerabilis, ibas:
 45 Spondebatque ducem celsi nitor igneus oris,
 Membrorumque modus, qualem nec carmina fingunt
 Semideis. Quacumque alte gradereris in urbe,
 Cedentes spatiis assurgentisque videbas,
 Quamvis miles adhuc. taciti fulfragia vulgi
 50 Jam tibi detulerant quidquid mox debuit aula.
 Vix primævus eras, paci cum mitteris auctor
 Assyriæ. tanta foedus cum gente ferire
 Commissum juveni. Tigrin transfessus & altum
 Euphraten, Babylona petis. Stupuere severi
 55 Parthorum proceres, & plebs pharetrata videndi
 Flagravit studio, defixæque hospite pulcro
 Perfides arcanum suspiravere calorem.
 Thuris odoratæ cumulis & messe Sabæa

Pacem

39 Stilichon MS. 42 nil leve conj. Heinsf. 43 fastisque vulg.
 46 fingent MSS. fingant MS. probante Heinsf. 50 reddidit vulg.
 derulit, præbuit, credidit conj. Heinsf. contulit MS. sed pulchre ex plu-
 vinnis MSS. dedit debuit. 55 Perfidarum MSS. Bas. marg. permuta-
 tione solemnî. 58 odorati Barth. non bene.

42 Breve sexcentis locis parvum esse, norunt qui attendere. Et in hac formula potest etiam respectum habere ad temporis brevitatem. Diu non durant, breui abolentur, facta splendide magis quam solida virtute. Sic nihil molitur inepte Homerus apud Horat. A. P. 140. *Limina potentiorum* vitat ille *Beatus* Horatii Epod. 2, 8.

51 *Pacis auctor*, Legatus cum auctoritate publica missus ab Imperatore, qui ipso splendore & magnificentia fidem faceret mandatis.

53 *Tigrin* quomodo *transfessus* sit, qui Constantinopoli profectus *Euphraten* & *Babylona* petiit, non liquet. Et tamen durum est ἀγέω-
 γσάφηνον adeo, vel certe negligentem putare Poëtam doctissimum.

55 *Pharetrata plebs Parthorum*: sagittarii enim sunt omnes.

56 *Defixæ* quasi magica arte, cuius hoc verbum proprium est.

58 *Sabæam* vocari quidquid ad Arabiam pertinet, vel ex Arabia est, norunt. *Chaldæum* ritum & *Magos* recte jungi, Danielis Prophetæ historia docet.

- Pacem conciliant aræ. penetralibus ignem
 60 Sacratum rapuere adytis, rituque juvencos
 Chaldæo stravere Magi. Rex ipse micantem
 Inclinat dextra pateram, secretaque Beli,
 Et vaga testatur volventem sidera Mithram.
 Si quando focis tecum venatibus ibant,
 65 Quis Stilichone prior ferro penetrare leones
 Cominus, aut longe virgatas figere tigres?
 Flectenti faciles Medus tibi cessit habenas.
 Torquebas refugum Parthis mirantibus arcum.
 Nubilis interea maturæ virginis ætas
 70 Urgebat patrias suspenso principe curas:
 Quem simul imperioque ducem, natæque maritum
 Prospiceret, dubius toto quærebat ab axe
 Dignum coniugio generum, thalamisque Serenæ.

U 5

Judicium

62 belli vulg. cæli MSS. it. Vic. Beli felix conj. Scaligeri. 63 mitram,
 mytram al. 66 virga transfigere vulg. Heinsiana lectio est ex bonis
 libris. 73 severum Cujac.

59 De ignis apud Persas cultu, omnia dedit Brisso. de regio Persar. princip. l. 2. pr. Abstrusiora ex orientalibus scriptoribus protulit Tho. Hyde c. 8 it. c. 29. Ex h. l. apparet, igne ad sacrificia usos etiam Persas eo tantum, qui e sacro illo & perpetuo in Pyreis (πυρρείοις s. templis igni dicatis) servato accensus esset.

62 Verbis *Inclinat pateram* describitur ille actus libandi; τῆ σπένδειν, unde σπονδή fedus, & ἄσπονδος hostis implacabilis &c. Belus numen Babyloniorum, qui iam pars regni Persarum sunt, ab his quoque cultus: quod apocrypha Danielis ostendunt, quæ esse Claudiano certe antiquiora satis constat.

63 *Mithram* Solem esse, ipse poëta indicat. De hujus cultu idololatræ apud Græcos, civili tantum apud Persas, vid. laudatus modo Hyde c. 4.

64 *Sociis venatibus*, una venando, ut *sociis armis*, una pugnando.

66 *Virgata tigres* solemniter prope epitheto dicuntur. Vid. Sen. Hip. pol. 344. Sil. 5, 148.

68 *Refugum arcum* dicit Hypalage quadam in fuga subito remissum. Vid. ad 8, 530 *Refugo qua sit fiducia Partho*.

70 *Patriæ curæ* sunt ipsius Principis Theodosii, qui fratris sui Honorii Serenam filiam adoptarat: qui nunc *suspensus* h. e. incertus & animi pendens deliberat, quem suumeret sibi ex omni juventute, *toto ab axe* (vid. ad 15, 458.) generum, qui simul dux esse exercitus posset.

73 Non contemnenda videtur indicata supra lectio, *severum*. His thalamis erat *severum iudicium virtutis*. Severo examine & iudicio disceptabatur, quis dignus esset his thalamis Serenæ.

- Judicium virtutis erat. Per castra, per urbès,
 75 Per populos, animi cunctantis libra cucurrit.
 Tu legeris, tantosque viros, quos obtulit orbis,
 Intra consilium vincis sensumque legentis,
 Et gener Augustis, olim socer ipse futurus,
 Accedis. Radiis auri Tyriaque superbit
 80 Majestate torus. Comitata parentibus exit
 Purpureis virgo. scabat pater inde tropæis
 Inclitus: inde pium matris Regina regebat
 Obsequium, gravibus subnectens flammea gemmis.
 Tunc & Solis equos, tunc exultasse choreis
 85 Astra ferunt, mellisque lacus, & flumina lactis
 Erupisse solo, cum floribus æquora vernis
 Bosporus indueret, roseisque evicta coronis
 Certantes Asiæ tedas Europa levaret.

Felix

82 gerebat vulg. reg. ex MSS. Heins. 87 inducta Cuj. f. induta.

75 *Animi cunctantis libra* maturum iudicium & minime præceptum significat: quæ tamen *cucurrisse* dicitur per populos, quia multi sunt, quia distiti. *Tantos* hic non modo tot significat, sed retinet proprietatem, quasi diceret tot ac tantos, qui omnes *intra consilium & sensus legentis* sibi generum Theodosii fuerunt, de quibus omnibus ivit in consilium, de neminis non virtute ac meritis deliberavit.

78 *Augustis* amplificandi causa per Synecdochen solemnem dicit poeta, quatenus fastigio Augustorum admodum videtur, qui Augustum socerum habet: nam communicatum Theodosio cum Honorio fratre imperium, nolim harrolari. Quid si *Augusti* sunt Theodosius & vxor? Hoc fere magis placet, cum statim memoretur *regina*, quæ *pium matris obsequium regebat*.

81 *Purpurei parentes* sunt Theodosius Augustus, cum Aelia Flaccilla Augusta. *Pater tropæis in-*

clitus est ipse Theodosius, qui Serenam sponsam *defuncto* demum genitore (vid. 29, 140) adoptarat.

82 *Obsequium* hic propter verbum *regebat* videtur personas plures comprehendere, quæ in nuptiarum illo officio vel obsequio juvarent *Reginam*, matris naturalis vices hic in adoptiva filia sustinentem, ut *ministerium, officium & similia*. Hoc non observatum descriptoribus fecit, ut pro *regebat* substituerent *gerebat*, quod simplicius est.

83 *Flammeum* hic intelligimus palliolum (capitis tegumentum hoc esse recordemur) infra mentum fibula geminea connexum.

85 Aurei sæculi imago quam ex libris nostris hausisse videntur Sibyllæ veteres & poëtæ, quo *Flumina jam letis, jam flumina nectaris ibant* etc. Ovid. Met. 1, 111. Qui plura desiderat, adeat La Cerdam ad eclogam quartam Virgilii.

88 *Europa* persona est, matris officium & ipsa sibi vindicans gestanda

Felix arbitrii princeps, qui congrua mundo

90 Judicat, & supremus confet quod cernimus omnes.

Talem quippe virum natæque adjunxit & aulæ,

Cui neque luxuries bello, nec blanda periclis

Otia, nec lucis fructus pretiosior umquam

Laude fuit. quis enim Myfos in plaustra feroces

95 Reppulit, aut sæva Promoti cæde tumentes

Bastarnas una potuit delere ruina?

Pallantis jugulum Turno moriente piavit

Aeneas, tractusque rotis ultricibus Hector

Irato

90 sensit *vulg.* censet *Bas. & MSS.*

91 natis adj. *vulg.*

94 Vifos

MSS. quod comparat cum Vifigothis Heinſ. Niſos it. Miſſos MSS. al.

95 Proponti *vulg. ante Claver.*

97 tunulum *MS.*

ſtanda tæda nuptiali, vid. 7, 155; eaque in re cum Asia certat. Subiit hîc tanto facilius hæc imago animum poëtæ, quod nuptiæ celebrantur Constantinopoli in ea regione, quæ primum & proprie Europa dicta est, qua vicina est Asiæ, & solo Bosporo ab ea diremta. Vid. Sext. Ruf. c. 9 & ibi Cellarius. Nam in magno opere Notitiæ Orbis antiqui omisit.

90 *Cernimus* hic eam vim habet quam decernimus, de qua copiose Heinſ. ad Aen. 12, 709 neque hoc loco omisso.

94 *Myſos* (h. e. Mæſos Danubio vicinos, ne quis de Asiaticis cogiter) vix huc convenire ait Claverius, qui semper Orientis Imperio subjecti & a Getis eo nomine male vexati sint. Itaque suspicatur Heinſius forte *Vifos* posse vel *Vefos* hic locum habere, populum qui & *Vifigothis* nomen dedit. Et sunt sane *Vefi* inter barbaras ad septentrionem gentes, quas enarrat Sidonius Paneg. Majoriani s. 5, 482 (al. 476). Sunt enim ibi *Basterna*, *Suevus*, *Pannonius*, *Neurus*, *Cbunus*, *Geta*, *Dacus*, *Alanus*, *Bellonothus*, *Rugus*, *Burgundio*, *Vefus* etc. Verum de

nomine *Vifigothorum* aliter alii: & Myſorum nomen s. Mæſorum ita late patuit (vid. Dio l. 51 extr. Tzetz. Chil. 11, 893 s. hist. 396 ubi longa est Myſorum enumeratio) ut facile sit, in rebus illorum aliquid nos fugere vel fallere.

95 *Promotus* in nobilissimis Theodosii ducibus fuit, Ruffini scelere ab immiſſis illi barbaris interfectus, de quo Zosim. 4, 51.

97 *Jugulum Pallantis* videtur positum a poëta pro jugulatione s. interfectione. *Clipeum* & *Pectus* Pallantis transverberaverat Turnus Aen. 10, 484. Itaque de jugulo proprie dicto non videtur loqui poëta, qui Virgilius auctorem secutus est haud dubie. Neque Aen. 12 extr. est aliquid quod ad ipsum Pallantis jugulum videatur respectum habere.

98 Hectoris a se interfecti corpus curru raptavit quotidie circa Patrocli sui monumentum Achilles, hæc ira: donec illud pretio Priamus pater redimeret, qui *quæſtus* fuit. Argumentum hoc ultimæ Iliados. Sævitiâ ergo & avaritiâ exprobrat poëta Achilli. Non ita amicum suum Promotum Stilicho, ut Achilles suum Patroclum ultus est, sed bello perſecutus Barbaros,

Irato vindicta fuit vel quæstus Achilli.

- 100 Tu neque vesano raptas venalia curru
 Funera, nec vanam corpus meditatus in unum
 Sævitiâ, turmas equitum peditumque catervas,
 Hostilesque globos tumulo prosternis amici.
 Inferiis gens tota datur. Nec Mulciber auctor
 105 Mendacis clipei, fabricataque vatibus arma,
 Conatus juvere tuos. tot barbara solus
 Millia jam pridem miseram vastantia Thracem
 Finibus exiguæ vallis conclusa tenebas.
 Non te terrisonus stridor venientis Alani,
 110 Nec vaga Chunorum feritas, non falce Gelonus,
 Non arcu pepulere Getæ, non Sarmata conto.
 Exstinctique forent penitus, ni more maligno
 Falleret Augustas occultus proditor aures,
 Obstrueretque moras, strictumque reconderet ensen,
 115 Solveret obsessos, præberet fœdera captis.
 Assiduus castris aderat, rarissimus urbi,
 Si quando trepida princeps pietate vocaret:
 Vixque salutatis Laribus, vix conjuge viva,
 Deterso nec dum repetebat sanguine campum.
 120 Nec stetit, Eucherii dum carperet oscula saltem

Per

109 ferrisonus conj. Heinsf. ut ærisonus.
 vulg. ante Claver.

110 Hunnorum

baros, magnam eorum multitudinem interfecit. Has poëta *inferias* vocat.

104 *Mulciber* s. Vulcanus auctor *mendacis* h. e. poëticæ clipei quo Homericum Achillem *α. Σ*, sua mater Thetis, quo Aeneam Virgilianum l. 8 Venus armat. Addi potest ille Annibalis apud Silium 2.

110 De *Chunis* vid. 20, 337. Reliquorum etiam populorum nomina alias declarata.

115 *Occultus proditor* Rufinus est. Conf. 3, 320 ubi *impius ille Pro-*

ditor imperii coniuratusque Getarum vocatur. *Fallet* & reliqua imperfecta pro plusquamperfectis posita, ipse sibi in prosa quoque Tullius sæpe indulsit.

117 *Trepida pietas* Imperatoris Theodosii, quæ metueret liberis suis, nonnunquam in urbem vocavit Stilichonem, ut tueretur Arcadium & Honorium, pueros.

120 *Eucherius* Stilichonis filius, cui postea dum parare imperium cum perfidia in Honorium concitatis barbaris studet, in ipso conatu

- Per galeam. patris stimulos ignesque mariti
 Vincit cura ducis. Quoties sub pellibus egit
 Edonas hiemes; & tardi flabra Bootæ
 Sub dio Rhipæa tulit! cumque igne propinquo
 125 Frigora vix ferrent alii, tunc triste rigentem
 Danubium calcabat eques, nivibusque profundum
 Scandebat cristatus Athon, lateque corusco
 Curvatas glacie filvas umbone ruebat.
 Nunc prope Cimmerii tendebat litora Ponti:
 130 Nunc dabat hibernum Rhodope nimboſa cubile.
 Vos Hæmi gelidæ valles, quas sæpe cruentis
 Stragibus æquavit Stilicho, vos Thracia testor
 Flumina, quæ largo mutastis sanguine fluctus.
 Dicite Bisaltæ, vel qui Pangæa juvencis
 135 Scinditis, offenso quantæ sub vomere putres
 Diffiliant glebis galeæ, vel qualia raſtris
 Oſſa peremtorum reſonent immania Regum.

Singula

121 ignemque MSS. patrios stimulos ignemque maritum, *vel* ignis-
 que mariti *conj.* Heinf. 123 Sithonias hiemes MS. 124 sub divo
 MS. Vic. Vien. 125 iste rig. *vulg.* igne MSS. teste MS. Ilter agen-
 tem MS. triste rig. *post Claver. e* MS. Heinf. 135 quantis malit
 Heinf. quanto MS. Vic. Vien. *pro* putres, ruptis Barth. ex MS.

natu oppressus est. Sic certe est
 in legibus, quas ad principium hu-
 jus carminis citavimus.

121 *Per galeam.* Magna festina-
 tio, quæ ne galeam quidem oscu-
 li arectioris causa deponere per-
 mitteret. *Patris, mariti, ducis,*
 personæ in uno homine diversæ.

123 De *Edonis* Thraciæ populis
 conſeſſit multa Barthius ad Statii
 Theb. 5, 78 *Edonas hiemes.*

127 *Cristatus* est galeatus. *Rue-
 bat* transitive hic ponitur: *glacie*
 h. e. nive concreta onerati rami
 curvantur adeo, ut clipei proten-
 to umbone diinovendi sint & de-
 cutiendi.

132 *Valles æquare* stragibus im-
 mani hyperbola dictum est, i. e.
 explere adeo, ut montes ad unam
 planiciem jungantur.

134 *Bisaltæ* Macedonica vel Thra-
 cica gens, etiam Virgilio nota
 Ge. 3, 461. Ad *Pangæa* intelligen-
 tur arva. Conf. 3, 334.

135 *Quantæ* etiam hic sunt *quot*:
putres galeæ fragiles, friabiles quia
 ab æruginē erosæ.

137 Non absurdum puto *reso-
 nare* ibi adhuc *ossa*, ubi jam *putres*
 sunt *galeæ*. Solet brevi tempore
 a falsis præsertim humoribus erodi
 æs & ferrum, ubi *ossa*, robusto-
 rum in primis hominum, & in
 sole, pulvere, frigore durata ad-
 huc solida sunt. In epitheto *im-
 mania* etiam hyperbole videtur,
 & quod *regnum* dicit *ossa* exarati:
 vnde enim dignoscuntur? Sed neim-
 pe, quia promiscue iacuerunt, di-
 scerni non possunt: nescias utrum
 hæc calvaria diadema habuerit.

- Singula complecti cuperem: sed densior instat
 Gestorum series, laudumque sequentibus undis
 140 Obruimur. Genitor cæsi post bella tyranni
 Jam tibi commissis conscenderat æthera terris.
 Ancipites rerum ruituro culmine lapsus
 Aequali cervice subis. sic Hercule quondam
 Sustentante polum, melius librata pependit
 145 Machina, nec dubiis titubavit signifer astris,
 Perpetuaque senex subductus mole parumper
 Obstupuit proprii spectator ponderis Atlas.
 Nulli barbariæ motus, nil turbida rupto
 Ordine tentavit novitas, tantoque remoto
 150 Principe mutatas orbis non sensit habenas.
 Nil inter geminas acies, ceu libera frenis,
 Ausa manus certe. nec tantis dissona linguis

Turba

- 148 nil ibi vulg. sed nulli jam Vic. Vien. Heinsf. raptō al. etiam
 Heinsf. 1: sed rupto jam primæ edit. 151 freni conj. Heinsf.
 152 signis MS. Guelf.

139 Pulchra phantasia: undam vix surgentem mox insequens superveniensque alia non impellere modo ac trudere, videtur, sed etiam plane obruere, ut nullum ejus superstit vestigium.

140 Genitor Augustorum, s. publicus pater, Theodosius, post victum Eugenium tyrannum, ab Arbogaste subornatum, moriens, tutelam filiorum mandavit Stilichoni. Vid. 7, 151 & quæ ibi præcedunt.

142 Culmen verum est ipsum summum imperium: hoc ruiturum erat per incertos ac dubios eventus: sed subit exceptitque Stilichen illos lapsus ac motus æquali cervice, h. e. viribus tantæ moli paribus.

143 Magnifica sane comparatio. Fabulæ interpretationem habet Diod. Sic. 4, 27 extr. Breviter Atlas astrologus spheram siderum habuit, certe sphericam rationem primus invenit, eamque scientiam communicavit cum Hercule, a quo ea Græciæ impertita est.

145 Signiferi s. Zodiaci mentio eo aptior huic loco est, quod primus ad astrologiam gradus fuit inventa obliquitas & inclinatio illius ad Aequatorem.

147 In humeris Herculis cum federet Cælum admirabundus intellexit Atlas, quantum id esset onus, quod ipse sustinere assuerus esset.

149 Novitas hic pro studio novarum rerum ponitur, s. pro consiliis mutandæ rei publicæ.

151 Geminas acies intelligo exercitus hinc Orientalis imperii hinc Occidentalis.

152 Linguis dissona turba non est sollicitanda: ubi enim magis quam in linguis sentitur ista populorum diversitas? Interea tamen nec illud signis contemserim simpliciter: nam in his quoque multum inter se differre milites videmus, sive oculis ea proponantur, ut tesserae manipuli, aquilæ, dracones, sagula: sive auribus, ea nempe, quæ vocalia dicuntur, classicum tuba datum, voces quædam.

- Turba, nec armorum cultu diverfior umquam
 Confluxit populus. Totam pater undique fecum
 155 Moverat Auroram. miftis hic Colchus Iberis,
 Hic mitra velatus Arabs, hic crine decoro
 Armenius, hic picta Saces, fucataque Medus,
 Hic gemmata niger tentoria fixerat Indus.
 Hic Rhodani procera cohors, hic miles alumnus
 160 Oceani: Ductor Stilicho tot gentibus unus,
 Quot vel progrediens vel confpicit occiduus Sol.
 In quo tam vario vocum generumque tumultu
 Tanta quies, jurifque metus fervator honefti
 Te moderante fuit, nullis ut vinea furtis,
 165 Vel feget exfecta fraudarit meffe colonum:
 Ut nihil aut fævum rabies, aut turpe libido
 Suaderent: placidi fervirent legibus enfes.

Scilicet

156 decorus MSS. cum crine decoris Armeniis MSS. quod placet Heinf.
 157 picta Afaras MS. Gueff. Sages Vien. phucataque Vic. 159 Alanus.
 Oceani ductor MSS. & Heinf. 1: qui reduxit ipfe vulgatam. 161 quas
 it. quos al. quot etiam Baf. marg. 165 ut feget erepta vulg. aut
 Raphel. ex MSS. Heinf. ut 22, 197. 167 suaderet vulg.

155 Iberos hic illos Afaticos in-
 telligendos, ipfa *Aurora* mentio &
Colchus ostendunt.

156 *Mitra* muliebre capitis orna-
 mentum: mollitiei fie accufantur
 Arabes, vt Phryges Trojani apud
 Virg. Aen. 9, 616 *Et tunicae ma-
 nicas, & habent redimicula mitra.*
Crine decori qui videri vellent, eos-
 que ftruerent, vno digito scalpe-
 rent, et ipfi male audiebant
 Romanis.

157 *Picta* acu, coloribus certe
 diverfis diftincta: *fucata* tincta vno
 colore. *Saces* iidem videntur qui
Saca, populus Orientis, cujus
 etiam in Alexandri rebus mentio
 folet fieri. *Gemmarum* velut pa-
 triam effe Indiam, Orientalium po-
 pulorum tentoria splendide colli,
 conftat.

158 *Niger* hic etiam *Indus* no-
 ftro eft ut 1, 170.

159 *Rhodani procera cohors* Galli,
 quorum procera corpora Italicis
 comparata, & Græcis, etiam alii
 laudant. *Alumni Oceani*, infulani,
 ut Britanni, litorum certe accolæ.
 Sic 12, 34 *Oceanus procreator* Theo-
 dofii vocatur.

162 *Tumultum* vocat confufam
 multitudinem, multitudinem certe
 difcordantium lingua & habitu
 hominum.

165 *Erepta melle* mihi magis
 placet, quam *exfecta*, quia latius
 patet. *Eripitur* enim etiam cum
 incenditur, conculcatur, depafcitur.

167 *Suaderent* hic positum pro
 perfuaderent, fed cum vehementia.
 Tantus legum ac difciplinæ me-
 tus erat, ut ne in mentem quidem
 veniret peccare militibus.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum :

Utque ducum lituos, sic mores, castra sequuntur.

170 Denique victrices aquilas quocumque moveres,
Arebant tantis epoti millibus annes.

Illyricum peteres, campi montesque latebant.

Vexillum navale dares, sub puppibus ibat
Ionium. nullis succincta Ceraunia nimbis,

175 Nec juga Leucatae feriens spumantia fluctu
Deterrebat hiems. Tu si glaciale juberis
Vestigare fretum, securo milite ducti

Stagna reluctantes quaterent Saturnia remi.

Si deserta Noti, fontem si quaerere Nili,

180 Aethiopum medios penetrasent vela vapores.

Te memor Eurotas, te rustica Musa Lycæi,

Te pastorali modulantur Mænala cantu,

Parthe-

170 felices vulg. victrices Heinsf. e 2 MSS.

172 *Latebant*, tegebantur, & sic velut occultabantur campi: sic intelligendum quod sequitur, *sub puppibus ibat Ionium*.

174 Illud *succincta* pulchre altitudinem Cerauniorum s. Acrocerauniorum Epiri montium notat, cum non verticem ne humeros quidem & juga infideant nubes, sed cingant medios, hoc enim est *succingere*. Sic *monstris succincta Scylla* Virg. Ecl. 6, 75. Nomen *nullis* non negat nimbos Cerauniis, sed hoc indicat, non deterrent Ceraunia ullis nimbis, quancumque nimbi sint qui obsidant Ceraunia, iis non deterretur classis Stilichonis. Nemo hæreret, si dictum esset, *nulli nimbi deterrent*.

175 *Leucata* promuntorium quod Leucadiam finit, olim peninsulam Acarnaniæ adhaerentem, post perosso Isthmo insulam factam, hic merito Acrocerauniis montibus subiicit propter viciniam.

176 Antiquum ergo studium fuit mare illud ad septentriones *glaciale* propius nosse, quod idem *Κρύσιον* vocabant hoc est *Saturnium*, & *stagna*, quod a frigore pigrum esset. Nostra & patrum ætate quantis illud conatibus actum sit, vel totis libris docemur, cum quaerent ibi homines fretum, quo transferretur in Americam. Illud *securo milite* pulchre indicat amorem militum in Stilichonem, fiduciam in illius virtute ac fortuna collocatam.

179 *Fontem Nili quaerere* ipsum quoque magnum olim Problema fuit, solum hodie, si recentibus itinerariis libris tabulisque credimus. *Vela* opus fuere adverso præsertim flumine navigantibus.

181 *Eurotas* Laconiam signat, *Lycæum* nemus Arcadiam: *rustica Musa*, agrestis Panis & Faunorum cantus, per *Mænala* montana sonans: ibidem *Parthenium nemus*, &

Partheniumque nemus, quod te pugnante resurgens
Aegra caput mediis erexit Græcia flammis.

- 185 Plurima Parrhasius tunc inter corpora Ladon
Hæsit: & Alpheus Geticis angustus acervis
Tardior ad Siculos etiam num pergit amores.
Miramur rabidis hostem succumbere bellis,
Cum solo terrore ruant? num classica Francis
190 Intulimus? jacuere tamen. num Marte Suëvos
Contudimus, queis jura damus? quis credere possit?
Ante tubam nobis audax Germania servit.
Cedant, Druse, tui, cedant, Trajane, labores.

Vestra

- 183 quo *Heinsf.* quod *vulg.* 184 campis *Vic. Vien. Plant. Vid. Heinsf.*
ad Virg. Aen. 1, 97 ubi in simili varietate campis præfert. 188 rapidis
al. 189 ruat *malit Heinsf.* non *al.* num *MSS.*
190 latuere *MS. Guelf.*

& Parrhasie oppidum, a quo Parrhasia dicuntur omnia Arcadica, ut hic Ladon fluvius. Videtur in hac quasi patria poetarum, aut, si malum, diverforio, adhæsisse Claudianus, & ab his nominibus splendorem carmini suo petisse. Ceterum Græciam, nominatim Peloponnesum, a barbaris Getis quos duce Alaricho Rufinus immiserat, & a Stilichone per vices vastatam, narrat Zosimus 5, 6 & 7.

183 Quod hic causam indicat: eo te nomine, Stilicho, memorant, Pan, & agrestes illæ Musæ Arcadicæ, quod te pugnante Græcia caput erexit, e mediis flammis incendiorum bellicorum.

185 Tot caërorum barbarorum corpora Ladonem fl. implent, ut inter ea *habere* ac stagnare cogatur.

186 Nota est de Alpheo Elidis flumine fabula, illum *Occultas egisse vias subter mare*, ut est *Aen. 3, 694* & per Arethufam fontem Syracusarum reddi, in quem mutata sunt nympha Arethufam, quam ita persecutus sit amator Alpheus. Narrat ipsa fabulam Arethusa apud Ovid. *Met. 5, 577.*

Hic igitur Alpheus impletur barbarorum cadaveribus, & inde reditur angustior. Hactenus bene. Sed an bene etiam, quod inde *tardior venit?* Arctato alveo celerius eunt aquæ. Qui tueri velit poetam, dicet forte, exprimi etiam ab iniectis cadaveribus ad istus aquas, inhiberi cursum rectum, e. i. g. a. Et tamen metuo ne dicat acrior aliquis, hoc si voluit Claudianus, diceret *Geticis non angustus, sed dispersus, distractus, remoratus, acervis Tardior* &c.

189 Solo terrore ruentium i. cadentium, cedentium certe hostium pulchra imago est 26, 366.

192 Audax alias Germania, nunc ante tubam auditam & classicum se subjicit.

193 Neque hic modum tenet ingenii poeta. Quanto pertinacius resistit hostis, tanto luculentior est victoria. Sine dubio plaris fecit Cæsar in suis rebus Dyrhachina pericula, quam illam de Pharnace victoriam, qua venerat, viderat, vicerat. Gloriaripoteras, Claudiane, & famam Stilichonis tui prædicare, sine Drusi & Trajani

- Vestra manus dubio quidquid discrimine gefsit,
 195 Transcurrens egit Stilicho, totidemque diebus
 Edomuit Rhenum, quot vos potuistis in annis.
 Quem ferro, allequiis, quem vos cum milite, solus
 Impiger a primo descendens fluminis ortu
 Ad bifidos tractus, & juncta paludibus ora,
 200 Fulmineum perstrinxit iter. ducis impetus undas
 Vincebat celeres, & pax a fonte profecta
 Cum Rheni crescebat aquis. Ingentia quondam
 Nomina, crinigero flaventes vertice Reges,
 Qui nec principibus, donis precibusve vocati,
 205 Paruerant, jussi properant, segnique verentur
 Offendisse mora. transvecti lintribus annem

Occur-

199 *vincta MS. Guelf.* 200 *flumineum Bas. marg. & Plant. marg. sed fulmineum etiam Vic. Vien. Clav. vell. præstrinxit ex 2 MSS. Heinf.*
 201 *fronte MS. Guelf.* 205 *paruerint MSS. paruerunt conj. Heinf.*

Trajani injuria. Eadem dixit, sed moderatius minusque invidiose 8, 455 sqq.

199 *Bifidos* Rheno *tractus* tribuit, ut 26, 336 *bifidum meatum*, ex antiqua & Virgiliana ratione, cui est Aen. 8, 727 *Rhenus bicornis*. Post mutata res est Drusi præferim opera. Multi sunt in hac re Geographi, præsertim Belgæ: nobis & Claudiano sufficit Cellariana diligentia Not. Orb. ant. 2, 3. 3 p. 205 sqq. Addamus modo locum Zosimi, quem damus uox ad v. 220. *Juncta paludibus ora*, a qua lectione non multum abit altera *vincta*, potest declarari verbis Melæ 3, 2 de dextra parte Rheni, *ripis longe & late recedentibus, jam non annis, sed ingens lacus* etc.

200 *Fulmineum* fortius certe est ad celeritatem notandam, quæ dum *perstringit iter*. i. celeriter pergit, ipsum rapidum Rheni cursum prævertit. Cui *flumineum iter* magis placet, ille forte *præstrinxit*

etiam malet, ut sensus sit, celeriter præter ripas Rheni ductum exercitum. Præstringunt enim, quæ celeri motu prætervehentia, lenius vehementiusve tangunt.

201 *Pax & tranquillitas adventu Stilichonis, fugatis hostibus a fonte Rheni & Alpibus profecta, crescebat* ea velut proportione, qua aquæ Rheni, quæ vt alia flumina, receptis subinde minoribus augentur.

203 *Crinigerum* s. comatum esse inter insignia Francorum regum erat, qui *tondebantur*, ut fastigio illos suo decidisse indicaretur. Quem morem jam Claudiani ævo & ante Pharamundum obtinuisse hoc loco docemur. *Flaventes*, rutilive crines Germanicarum gentium proprii.

206 *Transvecti lintribus* quod veniunt, hoc ipso profitentur obsequium. Non est ponte junctus, non navibus Romanorum, Rhenus: tamen metu jussa faciunt.

Occurrant vbiicumque velis. Nec fama fefellit
 Iustitiæ. videre pium, videre fidelem,
 Quem veniens timuit, rediens Germanus amavit.

- 210 Illi terribiles, quibus otia vendere semper
 Mos erat; & sæda requiem mercede pacisci;
 Natis obsidibus pacem tam supplice vultu
 Captivoque rogant, quam si post terga revincti
 Tarpeias pressis subeant cervicibus arces.
- 215 Omne, quod Oceanum fontesque interjacet Istri,
 Vnius incurfu tremuit. sine cæde subactus
 Servitio Boreas, exarmatique Triones.
 Tempore tam parvo tot prælia sanguine nullo
 Perficis, & Luna nuper nascente profectus,

X 2

Ante

215 fontemque vulg. 217 servitio *Heinf. 2 ex MS.* 219 conficis *MS.*

209 *Veniens timuit*: ideo enim venit, quod timeret.

210 *Otia*, pacem, vel iudicias potius *vendere* solebant barbari illi ad Rhenum populi, ut hodie faciunt piraticæ res publicæ Alegenensium, Tunetanorum, Tripolitatorum

212 *Natos suos*, s. liberos utriusque sexus dant *obsides*, fidei suæ pignora, & sic pacem rogant, *vultu captivo*, qualis est captivorum, humilis atque obnoxius.

214 *Pressas cervices* non interpretor de oneribus quæ ferre cogantur captivi; sed de illo naturali tristium gestu, depresso capite, dejectis oculis, inflexa cervice incedentium.

215 *Oceanum* intelligi Germanicum, ostendunt quæ sequuntur: ne quis immanem tractum a fontibus Istri ad Atlanticum mare cogitet.

217 *Servit io! Boreas* mihi placeat, si scripta hæc essent recentibus rebus; ubi triumphantis voci & affectui locus esset. *Boream* & *Triones* oportet cum relatione ad Italiam intelligere, cui Germania omnis septentrionalis est. Auda-

ter *Triones* nominat, *fidus*, quod usam fere vocamus hodie, pro populis versus septentrionem habitantibus.

218 Etiam hoc nescio an nimium sit audax & repugnans adeo, quod *prælia sine sanguine* dicit *perfecta*, quod *infracta minaci Rheno cornua*, ubi ne ullam quidem contentionein intercellisse, ipse modo posuerat. Deinde etiam illud *profectus* accipianus de initio expeditionis a Rheni fontibus & Danubii de quo v. 198 & 215, & *reditum* puremus ab ostis Rheni h. e. a fine expeditionis, & Oceano Germanico: tamen dies XIV vel XV nimis angustum intervallum temporis est ad percurrendum cum expeditissima etiam manu illum tractum, qui CXV Germanica milliaria æstimatione mediocri habet. Cèdent uni diei milliaria X. Et quando allocutus est legatos? quando conventus habuit? Mentiri liceat poetis: sed non, cum historiam se dicunt narrare, cum de numeris & mensuris sermo est. Moderatius probabiliusque hanc ipsam expeditionem descripsit 8, 440.

220 Ante redis, quam plena fuit; Rhenumque minacem
Cornibus infractis adeo mitescere cogis,
Ut Salius jam rura colat, flexosque Sicambri
In falcem curvent gladios, geminasque viator
Cum videat ripas, quæ sit Romana requirat.

225 Ut jam trans fluvium non indignante Cæico
Pascat Belga pecus, mediumque ingressa per Albin

Gallica

222 Sycambus, Sigambus *al.* 223 cunctent *MS.* cudant *vel* lument
conj. Heinfs. 225 Cherucho, Caucho, Chauco *al.* Cayco *vulg.*

220 Quam pulchra sit illa *infractorum cornuum* phantasia, intelliget, qui recordabitur, *cornua* tribui fluminibus, nominatim *Rhenum bicornem* dictum Virgilio, de quo ad v. 199. Sic noster 26, 603 *Cornua fregimus Istri.*

222 De reliquis, qui hic memorantur populis alias dictum, præsertim ad 8, 440 it. 18, 379 19. *Salios*, quorum nomen alias in hoc poëta non habetur, dicere videtur *Francos eos, quos apud Ammia. 17, 8 consuetudo Salios appellavit, ausos olim Romano solo apud Toxiandriam locum habitacula sibi figere.* Non ferunt nostræ rationes in disputationem de his Saliis Francorum parte, eorumque sedibus ad Toxiandriam descendere. Sed non possum tamen facere quin ponam hic locum Zosimi a Cellario Not. O. A. 2, 3. 13 §. 176 (& in Ruinartii annalibus regni Franc.) omisum, qui 3, 6 de Saxonibus quibusdam, Τῆ βαταβία προσχόντες, inquit, ἦν ὄχια σχιζόμενος ὁ Ῥήνος ἡσσαν ποταμῷ, πᾶσις ποταμίας μέγιστα ἡσση, τὸ Σαλίων ἔθνος, Φράγκων ἀπόμορον, ἐκ τῆς ἰδίας χώρας ὑπὸ Σαξόνων εἰς ταύτην τὴν ἡσσαν ἀπελαθέντας, ἐξέβαλον. αὕτη δὲ ἡ ἡσση ἦσα πρότερον πᾶσα Ῥωμαίων, τότε ὑπὸ Σαλίων κατεείχεται. Habemus hic insulam omnium fluminearum maximam, Bataviam, quam facit Rhennus *bifidus*: (vid. dicta ad v. 199) in hanc, cum prius tota Romanorum

esset, sua regione pulsi a Saxonibus Salii (Francorum ea pars fuit) concesserant: hanc tenebant, cum Constantio imperante, appellerent Saxones, hinc etiam illos ejecturi etc.

225 Aequè culta, æquè humanis incolis habitata ripa Rheni utraque, ut demum requirendo intelligas, non amplius ipso iudicare aspectu possis, utra Romana sit, utra barbara.

226 Francos ad Albin & maritimos, hinc etiam discimus: *Gallica armenta* pascendi causa *Albin* transire, *Francorum montes* pererrare, profundæ pacis & federis inter populos indicium esset. Sed hic quoque plus indulget ingenio poëta, nisi fallor, quam patitur veritas. Nempe ipsa hæc luxuria ingenii a Germanico mari in Hercyniam illum rapit silvam, cujus nulla pars ad maris huius viciniam pertinuit. Sed nec invidimus lectoribus nostris animadversionem adh. l. Martini Bouquet V. C. Scriptt. Franc. T. 1 p. 771 (a). Incredibile putat Had. Valisius, pecora Belgarum trans Albin propulla in pabulum: hinc pro *Albin* legit *alveum*, Rhenumque intelligit. Legendum potius *Albam*, qui est fluviolus *Albe* vel *Alve* nuncupatus Arduennensibus, in Urtam influens; hosque Francos, quorum montes armenta Gallica pererrabant, Catos esse, a Romanis olim in Tungrensē territorium deductos, censet doctissimus

Gallica Francorum montes armenta pererrent:
 Ut'procul Hercyniæ per vasta silentia silvæ
 Venari tuto liceat, lucosque vetusta

230 Religione truces, & robora Numinis instar
 Barbarici nostræ seriant impune bipennes.

Ultero quin etiam devota mente tuentur,
 Victoriq̄ue favent. Quoties sociare catervas
 Oravit, jungique tuis Alamania signis!

235 Nec doluit contemta tamen, spretoque recessit
 Auxilio laudata fides. Provincia missos
 Expellet citius fasces, quam Francia Reges,

X 3

Quos

236 missos jam Vic. Mysos Vien. missos Exp. cit. fasces jam Vien. marg.
 tum Bas. & vell. nisi quod pro fasces habent fallax q. Fr.

Plant. Barth.

Ætissimus Abbas Dubos in hist. Crit. Monarchiæ Francicæ l. 1 c. 17.,

230 *Truces* pulchra metaphora i. horrendos, metuendos. *Numinis* instar cultas esse ab antiquis Germanis arbores, notum est. Ex mediæ adhuc ævi hitoria hunc ipsum poëtae locum illustrat Hachenberg. Germ. med. Diss. 8, 24 p. 279 sq. Vocabantur hæ arbores *sacriæ*. Vid. Jac. Gothofr. ad C. Theod. de Paganis, sacrific. t. 6 p. 312, b. Peculiariter Alemanis hoc tribuit, & in eo a Francis illos distinguit Agathias l. 1 p. 13 pr. δένδρα τινὰ ἰλάσονται κ. τ. λ.

235 *Contemta* & *spreto - auxilio*, non referuntur ad contumeliam: nam statim additur *laudata fides*. *Contemnere*, spernere in tali resumpter est non accipere, vel non putare sibi necessarium etc.

236 Comparat fidem Francorum, recens adjunctorum imperio Stilichonis opera, cum fide antiquarum provinciarum. Facilius, ait, fieri posse ut antiqua & firma provincia P. R. deficiat, *missos* sibi Roma *fasces* cum ipsis magistratibus

vel præfedis expellat, quam ut Francia, ad illum diem barbara & infesta Romano imperio, *reges* a te, Stilicho, datos recuset. Altera lectio nomen *Missos* sumit substantive, quæ ratio Carolidarum ævo demum orta videtur. Illud *fallax* eo facilius placere potuit Barthio, quod conveniret, cum loco illo communi, quem ponam e Salviano de gub. Dei 4 p. 123 *Si pejeret Francus quid novi faciet, qui perjurium ipsum sermonis genus putet esse, non criminis*. Plura dedit ad h. l. Rittersh. Sed plane non voluit hic perfidiam gentis accusare poëta: qui hoc ipsum negat, fallacem esse in Romanos Franciam; etiam si forte scripsisset *fallax*. Nam hoc diceret, facilius Provincia Populi R. quæcunque *missos* i. magistratos Romanos expellet, quam *fallax* sit Francia, & expellat *Reges*, quos tu, Stilicho, illi *dederis*. Addamus & hoc post Heinsium, ultimam in verbo *dederis* produci etiam exemplo optimorum, id quod firmavit idem ad Ovid. Heroid. 7, 53.

Quos dederis. acie nec jam pulsare rebelles,
Sed vinclis punire licet. sub iudice nostro

240 Regia Romanus disquirit crimina carcer.

Marcomeres, Sonnoque, docent. quorum alter Etruscum
Pertulit exsilium: cum se promitteret alter
Exfulis ultorem, jacuit mucrone fuorum,
Res avidi concire novas, odioque furentes

245 Pacis, & ingenio scelerumque cupidine fratres.

Post domitas Arctos alio prorumpit ab axe
Tempestatas, & ne qua tuis intacta tropæis
Pars foret, Australis sonuit tuba. moverat amens
Maurorum Gildo populos, quibus imminet Atlas,

250 Et quos interior nimio plaga sole relegat;

Quos

238 Q. d. servat. MSS. Vic. Vien. Ald. feriat Junt. Raf. Clav. acies Plant.
acie ex MSS. Barth. Heinsf. 241 Mercomanes Vic. Vien. Junt. Bas.
Marcomer Plant. Marcomeres Ald. Claver. Morcomirus Scal. in ora libri
sui. Suevusque Vic. Vien. marg. Bas. Sompnoque Junt. Ald. Sonnoque
Plant. Claver. Heinsf. Confususque Scoppa ap. Plant. marg. Summoque,
Suevoque MSS. docet Plant. 244 concire vulg. 245 celerique
Vic. Vien. sed hic jam in marg. scelerumque.
248, omnes vulg.

238 Similes comparationes vidimus supra 8, 89 & 20, 308.

239 Utrum exstet alias quoque hæc de Marcomere & Sonnone historia, aliudve exemplum regis, vel reguli (ut tum res erant) Francici in carcerem, certe in vincula, a Romano iudice coniecti & instituta quæstione iudicati? non habeo dicere; sed ne Barthius quidem. Nec habent quidquam præter h. l. annales Francorum Ruinarti ad A. 397. Nec videtur aliud quam *νεγρογάρον* verba Claudiani Martinus Bouquet l. c. (b) „Marcomeres & Sonno fratres Reges aut Principes Francorum erant. Marcomerem a suis vivum Honorio traditum, Imperator in carcerem coniecit, atque postea in Etruriam relegavit. Hunc nostri Marcomirum vocant, putaturque esse pater Faramundi, qui primus inter Francorum Reges numeratur. Sonno

fratris exilium ac injuriam se ultimum imitans, Principum Majorumque conjuratione interfectus est., Hoc autem affirmat Claudianus, tantam esse imperii Rom. majestatem atque reverentiam, ut de criminibus regum etiam barbarorum cognoscere, & supplicia de iis sumere Romani magistratus auderent.

249 *Gildonic* belli pericula & victoriam descripsit, certe cecinit noster car. 15.

250 *Interior plaga*, interiora Africae & a litore mediterranei maris remotiora, ultra Tropicum Capricorni, in Zona torrida, ubi nimius est Sol: hoc, puto, significant ablativi *nimio Sole*. Hæc plaga suos incolas *relegat*, h. e. remotos disclusosque ab aliis renet populis. Sic fere 26, 144 *victumque relegat* removet, exclusum tenet.

Quos vagus humectat Cinyps, & proximus hortis
Hesperidum Triton, & Gir notissimus amnis
Aethiopum, simili mentitus gurgite Nilum.

Venerat & parvis redimitus Nuba sagittis,

255 Et velox Garamas: nec quamuis tristibus Ammon
Responsis alacrem potuit Nasamona morari.

Stipantur Numidæ campi: stant pulvere Syrtes

X 4

Gætulæ:

252 Gyr, Gil, Ges, Gis *al.* Nigris ditissimus *conj. Scoppa in marg. Plant.*

Gir jam *Vien. Bas. & optimi MSS.* 254 Nuba jam *Vlc. & Vien.* Juba

postea usque ad Claver. 257 campis *vulg.* campi *exemplis*

& MSS. tuetur Heinsf.

251 *Cinyps*, a quo *Cinyphios* habemus supra 15, 9: *Triton* amnis & lacus in Argonautarum jam historia celebrati. Vid. *Plin.* 5, 4. *Hortis Hesperidum* nihil nobilius. Jungit hæc etiam *Luca.* 9, 347 sq. Quod autem *Gir Nilum* dicitur *mentiri*, h. e. æmulari, de hoc ita *Plin.* 5, 8 *Nigri fluvio eadem natura quæ Nilo: calamum & papyrus, & eandem gignit animantes.* Nempe firmatur hoc *Claudiani* loco, quod monuit *Salmas.* ad *Soli.* p. 299, al. *Gir, Nigir, Siris*, quin *Nilus* adeo, vel idem nomen est, vel varie confunduntur. Iuvabit quosdam lectores hic etiam legere versus *Sidonii Apoll. Paneg. Aviti* 75, *Indorum Ganges, Coleborum Phasis, Araxes Armenia, Gir Aethiopum, Tanaisque Getarum.* Sic eos ad h. l. citavit *Barthius*, ex memoria ut videretur: nam apud *Sidonium* est *Tegus Aethiopum*, quo nomine, ob arenas aureas, *Gir* quoque appellatus est, ut *Savaro* monet, ab *Ambrosio* de *Parad.* c. 3, 254.

254 *Redimitus Nuba sagittis.* Dicitur de hac re ad 7, 71. *Garamantes* a *Virgilio* inde familiares philologis. Noster poëta parum, puto, de ipsa historia sollicitus, acervat nomina populorum & locorum *Africæ.* *Nasamones* *Syrtilium* accolæ, naufragiis inhiantes de-

scribit *Lucanus* 9, 439. *Contemtores vicini oraculi Ammonis* facit non sine ratione. Certe etiam *Dionysius Periegetes* 210 dicit illos *Διὸς ἢ κ' ἀλέγοντας.* Hic quidem studium illorum pro Romanis partibus indicatur tantum, ut etiam contra *Ammonis* oraculum eas tueantur, quasi *ἄς οἰωνὸς ἄριστος* esset, *ὑπὲρ Ῥώμης ἀμύναται,* unum augurium optimum pugnare pro *Roma.*

257 *Syrtes Gætula* quomodo pulvere stare possunt, si nihil aliud sunt *Syrtes*, quam quod vulgo docemur, pars litoris a ventis & fluctibus varie agitata, vel ipse ille aquarum & arenarum motus? Vid. dicta ad 8, 438. *Siccæ profecto & pulverulentæ* hic sunt *Syrtes.* Unice hic succurrit *Sidonius Apoll. Epist.* 8, 12 pr. *Vasatum civitas non cespiti imposta, sed pulveri: tantum Syrticus ager, ac vugum solum, & volatiles ventis alternantibus arenæ.* Et mox, *Quid putamus cum exercitu Marci Catonis in Leptitana Syrtis fecisses.* Respicit ad *Luca.* 9 & iter illud *Catonis* per arenas *Libyæ:* de quo v. 447 *Nam litore sicco Quam pelago Syrtis violentius accipit Austrum.* *Savaronis* ad *Apollinarem* *Commentario* discas, alios; etiam sequioris ævi scriptores ita *Syrtis* nomen adhibuisse. *Stare pulvere Syrtes* hic dicuntur

- Gætulæ: Pœnus jaculis obtexitur aër.
 Hi virga moderantur equos; his fulva leones
 260 Velamenta dabant, ignotarumque ferarum
 Exuvizæ, vastis Meroë quas nutrit arenis.
 Serpentum gestant patulos pro casside rictus.
 Splendent vipereæ squamosa pelle pharetræ.
 Non sic intremuit Simois, cum montibus Idæ
 265 Nigra coloratus produceret agmina Memnon:
 Non Ganges, cum, tela procul vibrantibus Indis,
 Immanis medium vectaret bellua Porum.
 Porus Alexandro, Memnon prostratus Achilli;
 Gildo nempe tibi. Nec solum fervidus Austrum,
 270 Sed partes etiam Mavors agitabat Eoas,
 Quamvis obstreperet pictas. His ille regendæ

Trans-

- 258 plenus *Cuj. it. Vien. marg.* 263 pendent *Baf. & MSS.* splendet
Vic. Vien. 269 perfidus *conj. Heinf.*

dicuntur ut Aen. 12, 407 *Cælum*. Indicatur tenor aliquis & continuatio pulveris, cui simile est, quod statim sequitur, *jaculis obtexitur aër*, & illud 20, 450 *Contexit, Chalcædona nidor*.

259 *Virga moderantur equos*, qui frenis aut plane non utuntur, apt ut equites Ro. interdum in prælio equis ea detraxere. Sic plane in ipso hoc Gildonico bello 15, 439 *Sonipes ignavis habena: Virga regit. Moderari ducem est* 22, 73.

261 *Vastis arenis* h. e. in desertis illis arenosis. Neque enim in mentem alicui venire potest, arenis tanquam cibo nutriti feras. *Meroën* pro interioribus Africae ponere noster solet. Vid. 7, 21.

263 Oportet hos serpentes bene magnos fuisse, & cassides valde terribiles.

264 An satis commode *intremuisse* dicitur *Simois* ad Memnonis agmina? quæ auxilio Trojanis venisse, vel ipsè docet, cum interfectum ab Achille canit Memnona:

neque hic dissensus est inter scriptores, quem notaturus erat Jablonskius, in præclaro de Memnone libro, quod inter ultima illi mortalium operum fuit.

269 Ut honorem habere possit Stilichoni, eunque tertium Achilli & Alexandro adungere, Gildonem cum Poro & Memnone comparare sustinet.

271 Favere videbatur Arcadius Gildoni contra fratrem suum Honorium: certe Gildo videri volebat se militare Arcadio. *Obstreperat ergo pietas* inter fratres, atque intercedebat, ne bello committerentur. Hinc noster poeta carmine XV, quod est de Bello Gildonico, Theodosii patris jam Divi personam inducit agentem cum Arcadio, & fratri illum placentem.

272 Gildo, ut feliciter occupare, & vindicare deinde sibi Africam posset, *Eois partibus*. Orientali imperio Arcadii, se illam adungere velle simulabat: *nomen Libyæ regendæ*, non rem ipsam, transferebat

Transfulerat nomen Libyæ, scelerique profano
 Fallax legitimam regni prætenderat umbram,
 Surgebat varia geminura formidine bellum.

- 275 Hoc armis, hoc triste dolis, hoc Africa sævis
 Cinxerat auxiliis, hoc conjuratus alebat
 Insidiis Oriens. illinc edicta meabant
 Corruptura duces: hinc frugibus atra negatis
 Urgebat, trepidamque fames obsederat urbem.
- 280 Exitiale palam Libycum; civile pudoris
 Obtentu tacitum. Tales utrimque procellæ
 Cum fremerent, lacerumque alternis ictibus anceps
 Imperium pulsaret hiems, nil fessâ remisit
 Officii virtus, contraque minantia fata
- 285 Pervigil, eventusque sibi latura secundos,
 Major in adversis micuit. velut arbiter alni,
 Nubilus Aegæo quam turbine vexat Orion,
 Exiguo clavi flexu declinat aquarum
 Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina,
- 290 Callidus, & pelagi cælique obnititur iræ.

X 5

Quid

278 antra *Cuj.* 282 laterumque *Ald. Plant. marg. MSS. Barth. 2.*
 Latiumque *Vic. | Vien. Bas. Junt. Barth. ed. 1 & annot. 2.* 284 minacia
MS. 287 versat. *vulg. vexat e MSS. Heinss.*

rebat imperio Orientis: hanc
umbram & quasi velum prætenderat
sceleri in Honorium Arcadii no-
 mine perpetrandi.

277 *Illinc* ad propius respicit,
 ad Orientem h. e. ad aulam Con-
 stantinopolitanam, & edicta Ar-
 cadii nomine promulgata, *hinc*
 ad Africae comneatus Gildonis
 opera interclusos. Res ex carmi-
 nis XV oeconomia est clarissima:
 ex cuius principio etiam de fame
 indicta Romæ constat.

280 *Civile* bellum *tacitum* erat,
 occulte gerebatur, *obtentu pudoris.*
 Volebant favere Honorio videri
 Constantinopolitani, h. e. pæda-
 gogus Arcadii Eutropius, ideo

rem geri placuit tectius, & per
 edicta potius ad duces missa, quam
 immisso in Occidentem exercitu,
 quia puderet fratrem bellum fra-
 tri inferre.

282 *Anceps hiems* est tempestas
 bellica ab utraque parte irruens in
 imperium, *lacerum* eo ipso, quod
 non divisum modo est in fratres,
 sed etiam dissidet.

286 *Arbiter alni* gubernator:
 apta *alni* navibus materia, ut
pinus.

287 *Orioni* tempestates assignare
 solent Poëtæ: hinc *tristis*, *aquosus*,
nimbosus etc. vocatur. Horat.
 Epod. 15, 7 *Nautis infestus.*

- Quid primum mirer, Stilicho? quod cautus ad omnes
 Restiteris fraudes, ut te nec noxia furto
 Littera, nec pretio manus inflammata laterent?
 Quod nihil in tanto rerum terrore locutus
 295 Indignum Latio? responsa quod ardua semper
 Eois dederis, quæ mox effecta probasti?
 Securus, quamvis & opes, & rura tenerent,
 Insignesque domos. levis hæc jactura: nec umquam
 Publica privatæ cesserunt commoda caussæ.
 300 Dividis ingentes curas, teque omnibus unum
 Obiicis, inveniens animo quæ mente gerenda,
 Efficiens patranda manu. dictare paratus,
 Quæ scriptis peragenda forent. quæ brachia centum,
 Quis Briareus aliis numero crescente lacertis
 305 Tot simul obiectis possent confligere rebus?
 Evitare dolos; veteres firmare cohortes,
 Explorare novas: duplices disponere classes?

Quæ

293 lateret *al.* laterent *ex ppi. edit. Heinsf.* 303 quæ br. centum Briareus *Vic.* non brachia, c. Non Bri. *MSS.* 304 alius *conj. Bur.*
ad Virg. ecl. 2, 73: quod facilius probem quam conjecturam Heinsii,
 aliis humero.

292 *Noxia furto litera*, clanculum insidiosè, proditorie scripta. Paulo ante v. 277 *Edicta corruptura duces* vocavit. *Manus pretio inflammata* corruptelam pecuniariam signat: viderur imaginatus esse falaricam, telum igne adiuncto nocentius. Accenduntur homines ad audendum pecunia.

295 *Responsa ardua*, quæ altum animum, & nihil a metu depressum, vel ab avaritia ob damna rei familiaris humilem, indicarent. Indicat, inimicos in prædia Stilichonis grassatos, quo illum a fide in Honorium averterent.

300 *Ingentes* quia sunt curæ, ideo *dividi* in plura obiecta sibi negotia possunt.

304 Briareus centimanus notus est: *-ἐκατόγχερος* Homero *Il. A.*, 402. Sed Virg. *Aen. 6*, 287 *Centum geminus* est, vnde aliquis analogia Geryonis *tergemini* centum capita illi, ducentas manus, tribueret. Diserte vero Hesiodus *Theog. 148 sq.* tribus Terræ filii Cotto, Briareo, Gyge, centenas manus, quinquagena dat capita. Quidsi noster, ad illam Virgilianam rationem alludens, post *centum brachiorum* mentionem, augefcente oratione addit, immo *quis Briareus numero* illo centenario, aliis totipem *lacertis* crescente & duplicato, posset par esse etc. Quam sententiam licet etiam ad varietatem, quæ infra proposita est, lectionis accommodare.

Quæ fruges vel bella ferant, aulæque tumultum,
Et Romæ lenire famem? quot nube soporis

310 Immunes oculi, per tot discurrere partes,
Tot loca sufficerent, & tam longinqua tueri?
Argum fama canit centeno lumine centum
Corporis excubiis unam servasse juvencam.

Unde tot allatæ fegetes? quæ silva carinas
315 Texuit? unde rudis tanto tirone juvenus
Emicuit, senioque iterum vernante resumfit
Gallia bis fractas Alpino vulnere vires?
Non ego delectu, Tyrii sed vomere Cadmi
Tam subitas acies concepto dente draconis
320 Exsiluisse reor. Dircaëis qualis in arvis

Messis

309 nubis apertae MSS. qui nube *Vien. marg.* quot nube sopora *conj. Heinsf.* 312 lumine cinctum *vulg.* 316 enituit *vulg.* emicuit. *jam Basf. marg. & Plant. marg. it. Barth. 2.* 318 sub vomere *Raphel. male.* 319 conceptas *Heinsf. ex MSS.*

308 *Fruges* levandæ fami in Itali-
am, *bella*, milites, arma, in Africam.
Aulæ Constantinopolitanæ tumultum
& iras contra Occidentis imperium
lenire opus erat, ne in apertum
bellum intestinum res erumperet.

309 *Nube soporis primi percussus*
est Val. Flacci 8, 81 ubi similia
Statii Theb. 10, 275 & Achill. 1, 250
dedit Burmannus. Metaphoræ huic
& phantasiæ poetarum occasionem
dedit magistra optima natura. Tur-
bantur, & velut nube quadam ob-
scurantur dormituriensium oculi.

316 *Emicuit* non ad igneum
splendorem refero, ut 26, 459 *Sid-
eris instar Emicuit Stilichonis apex;*
sed ad vegetam celeritatem, ut
illud Aen. 6, 5 *Juvenum manus
emicat ardens Litus in Hesperium.*
Vernare non campi modo dicuntur,
cum *ver* esse in se ostendunt, sed
anguis etiam *vernare* dicitur Plinio
8, 27 cum *positis* (ut est apud
Virgil. Ge. 3, 437) *novus exuviiis
nitidusque juvena volvitur. Senium*
etiam figurate de tristi ac misera
conditione dici, satis indicat illud

Cic. pro Milo. c. 8 *Luget senatus,
-- tota civitas confecta senio est.*

317 *Alpino vulnere* i. bellis cum
Eugenio tyranno & Arbogaste
fractæ sunt vires Galliarum.

318 *Tyrium* dicit *Cadmus* pro
Phœnicio, licentia consueta, ut Stat.
Theb. 1, 153: nisi tamen Tyrum
antiquam (Ἰαλιάρυρον) Europæ &
Cadmi fabulis antiquiorem facere
placeat. Ceterum fabula ex *Meta-
morph.* 3 pr. omnibus nota: cujus
tenore inductus puto melius legi
concepto dente Draconis a Cadmo
interfecti tanquam semine, quod
in subactam vomere terram spar-
gere jussus erat etc.

320 *Dircaea* a fonte Dirce dicun-
tur Thebana omnia. *Colonus messis*
hujus e dentibus exortæ Cadmus
est sine dubio; sed in hunc stri-
ctos gladios a fratribus illis, Ovi-
dii quidem, cui debemus *fabu-
lam*, non dicit: *Territus* quidem
hoste, ut putabat, *novo*, inquit v.
114, *Cadmus capere arma parabat,*
sed fratrum horum unus, *Ne cape,*
ait, *nec te civilibusingere bellis* etc.

Messis cum proprio mox bellatura colono
 Cognatos strinxit gladios, cum femine jacto
 Terrigenae galea matrem nascente ferirent,
 Armiger & viridi floreret milite sulcus.

- 325 Hoc quoque non parva fas est cum laude relinqui,
 Quod non ante fretis exercitus adstitit ultor,
 Ordine quam prisco censeret bella Senatus.
 Neglectum Stilicho per tot jam sæcula morem
 Rettulit, ut ducibus mandarent prælia Patres,
 330 Decretoque togæ felix legionibus iret
 Tessera. Romuleas leges remeasse fatemur,
 Cum procerum jussis famulantia cernimus arma.
 Tyrrenum poteras junctis transmittere signis,
 Et ratibus Syrtes, Libyam complere manipulis.
 335 Consilio stetit ira minor; ne territus ille
 Te duce, suspecto Martis graviore paratu,

Aut

- 327 censerent MS. 331 rediisse vulg. Romuleæ leges rediere MSS.
 remeasse Heinf. ex uno MS. 333 cunctis vulg. junctis ex MS. Heinf.
 ut l. 231. 335 ruens MSS. plures. nec pro ne Vic. Vien.
 336 suscepto vulg. suspecto MSS. & Bas. marg.

323 Oportet agrum illum & terram, ubi dentes draconis Cadmus feminaverat, imaginari ut alvum s. uterum matris, quem ferit, urgetque fetus prorumpens: ita spari illi (σπαρτοί, feminati fratres) intra terram formati, dum prorumpere in lucem diu conantur, galeis feriunt, eruuntque terram sibi obstantem.

324 Viridi milite nemo ad colorem proprie referet: recentem, viridis segetis instar, notat.

326 Fretis adstitit exercitus jam in naves imponendus ad Africanam expeditionem suscipiendam.

328 Morem referre Virgiliana formula Aen. 5, 596 Hunc morem -- Ascanius -- Rettulit.

330 Togæ decretum Senatus togati consultum est. Videtur etiam

tessera loco datum in eo bello dictum ejusmodi, quo Senatus constitueretur auctoritas: certe illud Aen. 8, 637 & bello tessera signum de eiusmodi symbolis interpretatur Servius.

332 Junctis signis, collectis omnibus manipulis, quæ proprie signa sunt, σημάσι, & legionibus adeo. Sic Liv. 33, 9 pr. inter signa & ordines recipere h. e. in centuriarum & manipulorum intervalla.

335 Ira stetit, continuit se, & minor fuit consilio, a prudentia victa est. Noluist hostem magno belli paratu ad desperationem salutis adigere, quæ res etiam imbecillos interdum armat, & formidabiles facit: quando est Una salus victis nullam sperare salutem.

Aut in arenosos æstus zonamque rubentem
Tenderet, aut Solis fugiens transiret in ortus:
Missurusve sibi certæ solatia mortis,

- 340 Oppida dirueret flammis. Res mira relatu;
Ne timeare, times; &, quem vindicta manebat,
Desperare vetas. quantum fiducia nobis
Profuit hostilis! salvæ Carthaginis arces,
Illæsis Tyrii gaudent cultoribus agri,
345 Quos potuit vastare fuga: spe captus inani,
Nec se furripuit pœnæ, nostrisque pepercit
Demens: qui numero tantum, non robore, mensus
Romanos, rapidis ibat ceu protinus omnes
Calcaturus equis; &, quod jactare solebat,
350 Solibus effeto merfurus pulvere Gallos.

Sed

340 res digna rel. Ne tim. caves *MS.* 343 contulit *MS.* 349 qui
Vien. Junt. sic transponit: Calcaturus equis, merfurus pulvere Gallos
Solibus effetos & quod jactare solebat. 350 effetos *Vien.* effetos
vel effetos al. effeto malebat Heinsf. frigore Vic. Vien.

337 *Rubentem Zonam* pro ignea, igneam pro torrida dixit.

339 Fugiens & desperans de salute sua hostis, nulli rei parcit, & quam ipse retinere salutem non potest, ea inimicum quoque studet privare. Hinc est illud majorum nostrorum, Fugienti hosti aureum pontem faciendum.

341 *Times, caves, curas.* Ars est, interdum occultare hosti suas vires. Magnum illius arris specimen dedit, specimen ipse humanæ magnitudinis, Borussorum Rex, dum ista scribimus, ad Rosbachium.

343 *Carthaginem* deleturus erat, agros vicinos vastaturus Gildo, nisi sperasset victoriam.

350 Sperabat Gildo, se *merfurum* Gallos contra se missos *effeto*

solibus pulvere, h. e. allecturum vel acturum in illas arenarum Syrtis, in pulverem a solis fervoribus putrem ac sterilem, ubi se vel quiescente illis pereundum sit, tanquam insuetis, & æstus impatientibus. Respexisse videtur poëta ad Lucret. 6, 843 ubi sic legebatur ante Lambini & Gifanii emendationem, *Frigidior porro in puteis æstate sit humor, Rarefcit quia terra calore, & semina si qua Forte vaporis habet, propere dimittit in auras. Quo magis est igitur tellus effeta calore*, h. e. quo magis dimisit semina vaporis in auras &c. Ut *effeta* dicuntur animalia, quæ jam semina omnia genitalia dimiserunt; ut *tellus effeta calore*, quæ dimisit vaporis semina: sic *pulvis solibus, effetus est* Claudiano, qui nihil amplius genitalis succi, e quo aliquid nasci queat, continet.

Sed didicit non Aethiopum geminata venenis
Vulnera, non fufum crebris haftilibus imbrem,
Non equitum Latiis nimbos obfiftere pilis.

Sternitur ignavus Nafamon. nec fpicula fupplex

355 Jam torquet Garamas. repetunt deferta fugaces
Autololes. pavidus projectat miffile Mazax.

Cornipedem Maurus nequidquam hortatur anhelum.

Prædonem lembo profugum, ventisque repulfum,

Sufcepit merito fatalis Tabraca portu:

360 Expertum, quod nulla tuis elementa paterent
Hostibus, & lætæ paffurum jurgia plebis,
Fracturumque reos humili sub iudice vultus.

Nil

355 intorquet *vulg.* 356 Audolopes, Autolopes, Autolales *al.*
pavidum *MS.* projecit *vulg.* Matax, Mazas, Mazar *al. f.* Mazix.

360 *Pro* quod *malim* quam. 362 perfractumque *al.* per-
functumque *al.* frangendumque *conj. Heinſ.*

351 *Geminata vulnera*: una enim
est a ferro noxa, altera a veneno.

353 *Equitum nimbos* catervas in-
telligamus, turbinis ac tempeſta-
tis inſtar ingruentes. *Pila* Roma-
norum propriam telum, verum
non eorum qui tum erant, ſed
veterum. Vegetius qui ad Valen-
tinianum miſit opus de re militari
ſuum 1, 20 cum pilum deſcripſiſ-
ſet, *Cujus generis*, inquit, *apud*
nos jam rara ſunt tela. Sed ſervat
Claudianus, ut ſolet motem lo-
quendi antiquum, ubi rerum vix
umbra ſuperſuit.

356 *Autololes* Gætuliæ populus
æpud Plin. 5, 1 & 2 it. 6, 31. *Ma-*
rax ſorte *Mazix* fuit. Certe *Ma-*
riceæ in Cæſarienſi Mauritania po-
nuntur a Cellario ex Ammiano
29, 25 ſqq. *Tabraca* Africae urbs
fatalis fuit Gildoni ad interitum.
Vid. 18, 410 it. 19, 71.

362 *Humilis iudex*, de plebe
unusquisque, qui multa cum liber-
tate victum Gildonem damnat,
eique inſultat. Subiſſe Gildonem
genus quæſtionis & iudicii pu-
blici, colligas etiam ex 24, 99 ſq.
Sed Zoſimus 5, 11 narrat, mortem
ſibi conſciuiſſe potius, quam in
poteltatem hoſtium perveniret.
Nempe Poëta indicat, quid futu-
rum fuiſſet, niſi morte damna-
tionem occupaffet. Interim ſen-
tentis omnibus Romæ in ſenatu
damnatum, narrat Symmachus
Stilichoni epiſt. 4, 4. Vid. omnino
Jac. Gorchofi. ad l. 7 C. Th. de Me-
ratis: qui pulchre etiam hoc ob-
ſervat, ut Gildo Stilichonis opera
Romæ damnatus eſt, ita Conſtan-
tinopoli Eurropio hoc agente Gil-
donis fautoſe hoſtem iudicatum
Stilichonem, ex Zoſimo 5, 11.

Nil tribuat fortuna sibi, sic prospera semper
 Illa quidem. sed non uni certamina pugnae
 365 Credidimus, totis nec constitit alea castris
 Nutatura semel. si quid licuisset iniquis
 Casibus, instabant aliae post terga biremes.
 Venturus dux major erat. Victoria nulla
 Clarior, aut hominum votis optatior unquam
 370 Contigit. an quisquam Tigranen, armaque Ponti,
 Vel Pyrrhum Antiochique fugam, vel vincla Jugurthae
 Conferat, aut Persen debellatumque Philippum?
 Hi propagandi ruerant pro limite regni:
 Hic stabat Romana salus. ibi tempora tutas
 375 Traxerunt dilata moras. hic vincere tarde
 Vinci pene fuit. discrimine Roma supremo
 Inter supplicium populi deforme pependit;

Et

363 sit omnes. Sic conj. Heinsf. 373 ruerent MSS. ruerunt conj.
 Barth. & Heinsf. fuerant Vic. Bas. ruerant Vien. Cuj. 374 tuto
 vulg. tutae - morae MSS. tutas Heinsf. e MSS.

363 Removere vult fortunam, ne officiat Stilichonis laudibus; & tamen metuit illam offendere. Jucundior erit hic locus, si eum comparemus cum simili fluctuatione Plinii Pan. 32. Insultaverat quodam modo Nilo, eoque carere posse Aegyptum Traiano imperante innuerat. Sed redit ad reverentiam, & Flumen precatur, ut, haec principis benignitate contentum, molli gremio femina recondat, multiplicata restituat.

365 Alea belli non constitit totis castris: non datus est eventus totius belli in fortunam horum castrorum: vinci ea quocunque casu poterant, ut tamen summa belli pro nobis esset.

368 Dux major, ipsum Stilichonem Barthius intelligit: quod nec

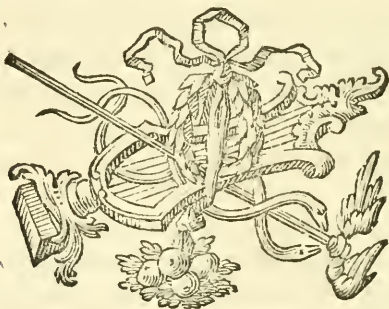
refellere possum, nec probare audeo.

372 Debellatum bis intelligendum. Hac figura nititur illa quae transpositio particulæ que putatur, familiaris Horatio, declarata a Bentlejo ad Car, 2, 19. 24 ubi legendum putat *Lebnis unguibus* horribilisque mala. Quam frequens esset Tibullo, ostendit Brouekh. ad 3, 6. 48. Sic noster 22, 435.

374 Stabat salus, ut navis a malacia deprehensa, vel hærens in Syrtibus, ut in incili hærens currus.

377 Inter supplicium -- pependit, desideratur alterum extremum, inter quod pependisse & fluctuasse Roma dicatur, verbo, victoria. Sed nempe suppleri ex ipsa materia potest.

Et tanto Libyam fructu majore recepit,
 Quam peperit, quanto graviorem amissa dolorem,
 330 Quam nec dum quæsitâ, movent. quis Punica gesta,
 Quis vos, Scipiadae, quis te jam, Regule, nosset?
 Quis lentum caneret Fabium, si jure perempto
 Insultaret atrox famula Carthagine Maurus?
 Hæc omnes veterum revocavit adorea laurus.
 335 Restituit Stilicho cunctos tibi, Roma, triumphos.

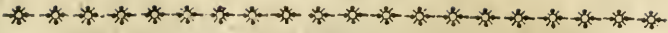

378 tantum -- quantum *vulg.* tanto -- quanto *Scal. & MS.*
 380 bella *Bas. marg.* 384 ad horrea *Vien.*

378 Antiquè & eleganter fructus ponitur pro dulcedine fruendi: dulcius fuit Romanis recepisse Africam, quam fuerat ab initio peperisse. Vide oratorie tractatum hunc locum ab summo oratore ad Quir. post red. pr. quem ita concludit, *Sed tanquam bona valetudo jucundior est eis, qui e gravi morbo recreati sunt, quam qui nunquam aegro corpore fuerunt: sic ea omnia (bona) desiderata magis, quam assidue percepta delectant.*

382 Jure imperii populi Rom. perempto ac sublato, ut non amplius

caput rerum esset Roma, certe Carthaginis domina non amplius esset, de cujus imperio certatum Punicis bellis a Scipionibus, a Regulo, a Cunctatore Fabio: quos viros nemo caneret Romæ, si Carthago non Romanis pareret sed famularetur Mauro Gildoni. Splendida eo magis clausula hujus libri, quod vero nititur. Quis ferat Romanos, qui hodie sunt, de imperio orbis terrarum gloriantes? aut quis eorum, qui moderatus homo sit, gloriatur hodie?

XXII

C L. C L A U D I A N I

D E

L A U D I B U S S T I L I C H O N I S

L I B E R I I

Haftenus armatae laudes. nunc qualibus orbem
 Moribus, & quanto frenet metuendus amore,
 Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
 Induerit, fastisque suum concesserit annum,
 5 Mitior incipiat fidibus jam Musa remissis.
 Principio magni custos Clementia mundi,
 Quae Jovis incoluit zonam, quae temperat aethram

Frigoris

1 urbem *Plant. & Claver.* 3 auctore *Plant. marg. quod probat in Comm. Barth. 2. rogante Raphael. & Barth. 2. crepantes conj. Salmas. in Misc. Observat. Brit. vol. 1 p. 179.* 5 incipias *conj. Heinsf. diva MS.*
 7 temperet *Raphael.*

2 *Metuendus amore* videtur duplicem admittere interpretationem: metuendus cum amore & inter amorem, non minus amabilis quam formidabilis: vel, quod magis probem, metuendus hostibus propter amorem suorum. Eo terribilior est aliquis adversariis, hostibus, quo magis a civibus suis & militibus amatur.

3 *Trabeas Consulatus symbolum* nostro esse, jam saepius observatum. Vid. 3, 251. Has audaciuscula figura facit *rogantes* se indui, eadem plane sententia ut 8, 47 *Utro se purpura supplex Obtulit etc. Suum annum* suo, Consulis, nomine insignem *fastis concessit* Stilicho.

5 *Fidibus remissis*, leniori genere & submissiore dicendi. Bellicis rebus conveniebant intentioniores *shordae*, modus *Orthius*.

6 *Clementia* Dea Romanis nescio an alias culta sit, quam templo Julii Caesaris *Clementiae*, ἐπιεικεία, dicato, de quo *Plut. Caes. p. 734. D & Dio 44, 6* quem locum ex numis illustrat *Fabrticius*. Sunt numi inter se similes *Tiberii* ex ære magno, *Clementiae* unus, alter *Moderationi* inscripti *Tab. 5, 6 & 7 Haverc.* a quibus admonitus puto *Clementiam* poetæ nostro hic esse illam virtutem dei, quae pugnantia inter se elementa veteris *Chaus* moderatione & temperamento quodam indicto *concordi pace*, ut ait *Ovid. Met. 1, 25, ligavit.* Illud *vēnos καὶ Φιλία*, illa discordia concors, argumentum primum physicae *Empedoclis, Heracliti* etc.

7 *Jovis Zona* extremus ille caeli complexus, qui continet & velut coërcet reliqua, in quo collocat illum

- Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
 Cælicolum, (nam prima Chaos Clementia solvit
 10 Congeriem miserata rudem, vultuque sereno
 Discuffis tenebris in lucem sæcula fudit.)
 Hæc Dea pro templis, & thure calentibus aris
 Te fruitur, posuitque suas hoc pectore sedes.
 Hæc docet, ut pœnis hominum vel sanguine pasci
 15 Turpe ferumque putes: ut ferrum Marte cruentum,
 Siccum pace, feras: ut non infensus alendis
 Materiem præstes odiis: ut fontibus ultro
 Ignovisse velis: deponas ocuis iram,
 Quam moveas: precibus nunquam implacabilis obstes.
 20 Obvia prosternas, prostrataque more leonum
 Despicias, alacres ardent qui frangere tauros,
 Transiliunt prædas humiles. hac ipse magistra
 Das veniam victis. hac exorante calores
 Horrificos, & quæ numquam nocitura timentur

Jurgia,

8 medio MSS. & Ald. 10 partita rudem MS. 16 sic cum *divise*
 & preinas vulg. siccum Barth. & Heinsf. ferax est *sphalma* Heinsf. 2 qui
 feras voluit ex MSS. 21 gaudent *Vien. marg.* cum sternere vulg. qui
 frangere ex MSS. Heinsf. 22 iste MSS. *Vic. Vien.* sponte conj. Heinsf.
 23 dat *Vic. Vien.* & mox coereret. exhortante vulg.

illum peculiari ratione, & inde
 rebus omnibus præsentem, omnia
 inde gubernantem facit Aristote-
 les, vel si quis alius sit auctor li-
 bri de Mundo c. 6. Rursus ita
 de hac Zona loquitur poeta quasi
 intelligat nostram illam Zonam
 temperaram, quæ interjecta est
 inter torridam & frigidam. Forte
 etiam illud menti eius obversatum
 est, quod Jovis planetæ orbis in-
 ter frigidum Saturni & Martis ar-
 dentem medius incedit.

8 *Prima Cælicolum Clementia* for-
 sor eadem *Justitiæ* s. *Astrææ* nostro
 17, 166. De *Chao* modo præmo-
 nuimus ad v. 6.

11 Componi hæc possunt cum
Cosmogonia Mosaica, in qua pri-

mum ornantis mundum suum Dei
 imperium est, *Fiat Lux!*

20 *Obvia* hic sunt contra euntia
 impugnatum venientia, ut Luca.
 1, 6 *Signa obvia signis*: ut supra 8,
 484 *Obvia quid mirum vinci.*

21 Verbum *frangere* sic adhibuit
 Horat. Car. 1, 23. 10 *Non ego te*
tigris ut aspera Gælusve leo fran-
gere persequor. Sic noster etiam 24,
 301. Alios quoque, & Homerici-
 cum fontem hic laudavit Heinsius.
 Sed orienti etiam consuetam for-
 mam apparet ex Regum 1, 13. 26.

24 *Jurgia* etiam illa, quæ nun-
 quam *nocitura* sunt, in viro prin-
 cipe timentur. Quo magis decet
 eos clementia, quorum etiam
 asperior vox terrori est.

- 25 Jurgia, contentus solo terrore, coërces;
Aetherii patris exemplo: qui cuncta sonoro
Concutiens tonitru, Cycloppum spicula differt
In scopulos & monstra maris, nostrique cruoris
Parcus in Oetæis exercet fulmina filvis.
- 30 Huic Divæ germana Fides, eademque forori,
Corde tuo delubra tenens, sese omnibus actis
Inferit. hæc nullo docuit livescere fuce:
Numquam falsa loqui, numquam promissa morari,
Invisos odisse palam: non virus in alto
- 35 Condere, non lætam speciem prætere fraudi,
Sed certum mentique parem componere vultum.
Oculto scævire vetat, prodesse remittit.
Hæc & amicitias longo post tempore firmat,

Y 2

Manfu-

30 fororis *vulg.* Sed forori jam *Vien. marg. tum Scaligeri auctoritate Heinsf.* 35 præmittere, promittere, committere *MSS.* fraudis *al.*
Sed fraudi jam *Vien. Basf.* 38 post temp. *vulg.* plus *Heinsf.*
ex MSS.

27 Cycloppum spicula, fulmina sunt, quæ lentis i. e. flexibilibus ab igne *massis* ferreis procidunt. Vid. *graphica descriptio Virg. Ge. 4, 170.*

30 Huic divæ Clementiæ germana foror est Fides Dea, quin eadem est forori huic suæ: quatenus virtus est una, ut qui unam habet, omnes habeat. Eadem forori, ut *Horat. A. P. 467 Invitum qui servat, idem facit occidenti.*

32 Livescere fuce proprie dixit poëta. Fucus enim ille marinus, alga dictus alias, a quo fallus omnis color fucus vocatur, lividus sua natura s. pallidus est, *ωχρος* apud *Aristot. hist. an. 6, 13 extr.* Hunc eundem colorem a pictoribus tribui fluminibus, docet idem *Probl. f. 23 p. 970, A.* Ipsæ illæ lanæ quæ fuce imbuuntur, ut purpuram deinde bibant profundius, (de qua re disputavi ad *Quintil. 12, 10. 75*) videntur livescere. Hoc ergo indicat, nisi fallor, poëta, ab illo mendaciorum fuce livescere

tantum qui illum adhibeant homines, non nitescere.

35 Lætam speciem Metonymica etiam ratione accipiendam arbitror, quæ lætos faciat; fraudem vero noxam omnem, quocumque modo intentatam.

37 Prodesse occulto non remittit modo fides, h. e. permittit, non impedit: verum in hoc ipso divinam benignitatem imitantur beneficia, si ea tribuantur nescientibus quidem, unde veniant, aut sentientibus: quod genus commendat *Plutarchus* in aureolo libro de discrim. amici & adulatoris p. 63.

38 Longo plus tempore, h. e. quod diutius durant amicitia, tanto eas Fides facit firmiores. Tempori non tantum nihil licet in fideles amicitias, sed ab eo stabiliuntur & redduntur immutabiles. Huc pertinet *adamantis* mentio, h. e. ferri. Tales sunt *Horat. Car. 3, 24. 5 clavi adamantini, quos figit dira necessitas.*

- Manfuroque adamante ligat: nec mobile mutat
 40 Ingenium; parvæ strepitu nec vincula noxæ
 Dissolvi patitur; nec fastidire priorem
 Allicitur veniente novo: benefacta tenere,
 Respuere offensas facilis, pariterque minoris
 Officii magnique memor, superare laborat:
 45 Utque hostes armis, meritis sic vincit amicos.
 Hæc fovet absentes; hæc longe sola remotis
 Consulit; hæc nullis avidam rumoribus aurem
 Pandit, ut ignarum numquam læsura clientem
 Infidiosa tuos alienent murmura sensus.
 50 Nec vivis annexus amor meminisse sepultos
 Desinit: in prolem transcurrit gratia patrum.
 Hac tu Theodosium, tenuit dum sceptrâ, colebas:
 Hac etiam post fata colis: nec pignora curas
 Plus tua, quam natos, dederat quos ille monendos
 55 Tutandosque tibi. Justos nimiumque fideles

Fama

40 parvo *al. sed parvæ jam Vic. Vien.* 42 illicitum *MSS. unde sit licitum conj. Heinsf.* illicitur *MSS. unde illicet adveniente conj. Heinsf.* allicitum, illicite, illectum, allicitus *MSS. allectum placuisse videtur Scal. neglectum vel ejectum conj. Heinsf.* 44 laboras *MSS. laborans conj. Heinsf.* 48 pandit & *al. ut ex MSS. & Raph. Heinsf.* 50 innexus, anixus, obnixus, amplexus *MSS. vivos amplexus conj. Heinsf.* 54 movendos *MSS. fovendos MSS.*

41 *Dissolvi se patitur.* Vid. ad 15, 265. Utrum commode dixerit poëta, *Fastidire allicitur*, pro induci se patitur ad fastidiendum, non dixerim. Sed hic non constare, quid poëta scripserit, docet lectiois varietas.

42 Prædicat diversam hanc memoriam in viro bono rationem de suo Attico Nep. c. 11. Sed jam Demosthenes pro Coro. c. 81 τὸν μὲν εὖ παθόντα δὲν μεμνήσθαι τὸν πάντα χρόνον, τὸν δὲ ποιήσαντα εὐθὺς ἐπιλελήσθαι κ. τ. λ. Eadem ceterarum laudum ratio, quæ hic commemorantur. Adeo quæ ho-

nesta sunt, antiquissima sunt, & semper placere merito sapientibus. Cui placet ita revolvere quasi historiam sensuum humanorum, Barthianos Commentarios adhibeat. Nobis brevitatis proposita est.

48 Aliquid ambiguitatis huic versui objicit adverbium *numquam.* Est illud non ad *læsura* adjungendum, sed ad *alienent.*

52 *Theodosium* contracte ut 15, 216.

53 Hunc versum refellit eventus. Eucherium suum imponere voluit, nisi nos historici fallunt, folio Honorii. Vid. Gothofr. ad l. 22 C. Th. de Bonis Proscriptor. f. To. 3 p. 378.

Fama putat, qui, cum possint commissa negare,
Maluerunt nullo violati reddere quæstu.

At Stilicho non divitias, aurique relictum
Pondus, sed geminos axes, tantumque reservat

60 Depositum teneris, quantum Sol igneus ambit.

Quid non intrepidus credas, cui regia tuto
Creditor? hoc clipeo munitus Honorius altum
Non gemuit patrem; vitæque & lucis in ipso
Limine, contemptus numquam dat jura subactis

65 Gentibus, & secum sentit crevisse triumphos.

Quem tu sic placida formas, sic mente severa,
Ut neque desidiæ tradas, dum pronus ad omne,
Quod libet, obsequeris; nec contra nixus ovantem

Y 3

Con-

56 possent-- Maluerint *vulg.* Sed possint - Maluerunt *boni libri ap. Heinf.*
60 terris *MSS.* 64 contentus *Ald. Bas. al. Sed contemptus*
MSS. Vic. Bas. 65 serena *MSS.*

56 *Fama*, nisi volumus injuriam facere generi nostro, non debet hic significare sermones multitudinis promiscuæ, sed paucorum imprudenter atque improbe impiorum. Ostendit historia, fuisse omnitempore, qui facerent talia, & forte plures quam expedit: sed qui dicerent, pauci profligati pudoris Sophistæ fuerunt: & inter hos tamen plerique hunc honorem (pro Pudor!) habuere regibus, ut jus non nisi regnandi causa violandum esse dicerent. *Possint & Maluerunt* recte sibi respondent. Nam *maluerunt* est Præsens rei perfectæ. Penultimam in talibus personis corripere solet etiam Ovidius, ut *Mollierunt* Am. 2, 1. 22. *Paruerunt* Met. 4, 225 etc.

59 *Geminos axes*, utrumque imperium, Orientis & Occidentis, ut 8, 395.

63 *Non gemuit patrem*, non luxit insolabiliter, qui vicarium paternæ providentiæ haberet Stilichonem.

67 *Dum -- obsequeris* non est indicativo modo & finite accipiendum: neque enim hoc fecisse dicit Stilichonem; sed negat. Clarius exprinas soluta oratione per Gerundium, *obsequendo*.

68 *Ovare* præter explicatam in Lexicis lætitiæ, ex victoria præsertim, significationem, etiam est exultare, gestire, alacriter se gerere præ cupiditate & studio. Quando illud in thesauro utroque prætermisum esse video, hic expiandæ velut illius culpæ causa, revocabo, Virgilii præsertim, unici poëtæ exemplis ponendis. Igitur Aen. 5, 503 in ludo Trojæ *Una acies juvenum est, ducit quam parvus ovantem - Priamus.* L. 3, 189 Anchisæ monenti discedendum esse, *Cuncti dicto paremus ovantes, Hanc quoque deserimus sedem.* Et de adventu in alio loco exsili 3, 544 *Tum numina sancta precamur Pallas armisonæ, quæ primum accepit ovantes.* Aen. 4, 543 Dido deliberat *Sola fuga nautas comitabor ovantes?* non triumphantes profecto, sed studiosæ

Confringas animum; secretus confona regno

- 70 Ceu juvenem doceas, moles quid publica poscat;
Ceu sanctum venerere senem, patriisque gubernes
Imperium monitis, dominum submissus adores;
Obsequiis moderere ducem, pietate parentem.

Hinc fuit, ut primos in conjugē disceret ignes;

- 75 Ordique virum non luxuriante juvena,
Sed cum lege tori, casto cum fœdere, vellet,
Principe tu felix genero: felicior ille
Te focero, fratrem levior nec cura tuetur
Arcadium: nec, si quid iners atque impia turba,
80 Prætendens proprio nomen regale furori,
Audeat, adscribis juveni. Discordia quippe
Cum fremeret, nunquam Stilicho sic canduit ira,
Sæpe lacesitus probris, gladiisque petitus,
Ut bello furias ultum, quas pertulit, iret
85 Illicito, causamque daret civilibus armis.

Hujus

69 pro secretus, quod ex libris dedere Heinsf. & Gron. & jam habent Vic. & Vien., ceu cervas vulg. secreto MSS. secerni MSS. 70 patris al. 73 obliquio al. 74 sic fuit MSS. 79 aut imp. prima edit. Sed atque Basf. marg. 82 fremuit MSS. it. Vien. Stilichonis canduit Vic. Vien. & vell. edd. Hinc mox lacesiti -- petiti ex conj. Raphael. Barth. 83 odiisque Basf. marg. Raph. Barth. ex MSS.

studiose petentes novam patriam. Ibidem 577 de fuga divinitus imperata, Imperioque iterum paremus ovantes. Et 9, 71 Turnus socios incendia poscit ovantes. L. 10, 690 Idem Teucros invadit ovantes, i. alacriter rem gerentes. L. 12, 479 Jamque hic germanum jamque hic ostentat ovantem Juturna, gestientem pugnare, Nec tamen conferre manuum patitur. Quin 10, 409 Flamma dicuntur ovantes, grassantes per stipulas incensas. Idem poeta Ge. 1, 425 fecit ovantes gutture corvos. Et noster 35, 306 Ovantes equos. Apud Statium Theb. 1, 153 Aut Tyrrii folia non altus ovaret Exu-

lis i. jaçtaret se in throno Cadmi. Itaque ovantem animum hic intelligamus vehementius clarum cupiditate quacunq; & impotentius aliquid, quidquid illud sit, cupientem molientemve.

73 Moderere ducem, ut 21, 259.

79 Iners Eutropii Eunuchi, atque impia hujus pariter atque Rufini turba intelligitur, quos vtrisque in aula Arcadii tyrannidem quandam exercentes, & Arcadio velut Neurospasto vel machina abutentes, evertit, nescio an ipse multo melior, poetæ quidem nostri Heros, Stilicho.

Hujus fulta fide mediis dissensibus aulæ
Intemeratorum stabat reverentia fratrum.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aspera, gemmataeque togas, viridesque sinaragdo

90 Loricæ, galeasque renidentes hyacinthis,
Gestatosque patri capulis radiantibus enses,

Et vario lapidum distinctas igne coronas,
Dividis ex æquo; ne non Augusta supellex,
Ornatusque pares geminis heredibus essent.

95 Mittitur & miles, quamvis certamine partes
Jam tumeant. hostem muniri robore mavis,
Quam peccare fidem: permittis iusta petenti,

Idque negas solum, cuius mox ipse repulsa
Gaudeat, & quidquid fuerat deforme mereri,

100 Omnes præterea, puro quæ crimina pellunt

Y 4

Ore

86 *cujus vulg. hujus etiam Bas. marg. 89 sinaragdis vulg. 90 red-*
undantes MSS. 97 fide Vic. Junt. Plant. violare fidem Ald. Cuj.
spectare fidem MSS. 99 fuerit vel contra libros legere nos jubet Heinsf.
100 *posito MS. carmina Cuj. poscuat MSS.*
i. provocant, ut 5, 298.

87 Genus Hypallages: nam magis proprie reverentia dicenda erat *intemerata*. Neque temere invenias *temerari personas*, sed *fidem, sacra, lectum conjugalem* etc.

88 *Buccas* s. *bacas* esse margaritas, obvium est. Sed cur *aspera baccis* dicuntur *cingula*, cum margaritis nihil sit levius? Hor. Epod. 8, 14. *Nec sit marita, quæ rotundioribus Onusta baccis ambulet*. Rotunda sane non sunt aspera. Scilicet *aspera* vocari vasa, in quibus aliquid exstat a calatura, vel alia arte, ostensum est in Thesauris, neque hoc ipso loco prætermisso.

90 Sic noster infra 70. 3 *Gemis dum frenâ renident*. Ut ridere prata dicuntur floribus. Qui *nitent* a victu bono & copioso, ii facile *rident*. Hinc vicinia significatio- num hujus verbi.

96 *Tumere*, & cognata nomina, ad iras, bellorum prænuncias, per-

tinere, copiose ostendit Bentl. ad Hor. A. P. 197 ubi legit, *amet pacare tumentes*.

97 *Peccat fides ut Vacillat* apud Ictos, ut *Prodiga arcani* vocatur Hor. Car. 1, 18. 16, quorum nihil in veram veri nominis fidem cadit. Nempe etiam hominem pictum, & fictam pietatem dicimus. *Permittis* est concedis, indulges.

99 Pulchre dictum puto *fuerat*, & festinasse magnum virum, cum *fuerit* contra libros etiam legi voluit. Indicandi modum in talibus fortio- rem esse, observabit, quisquis attendere tanti putabit. *Mereri* in hoc versiculo, & a Plinii inde ætate frequentissimo usu esse consequi, sine respectu ad dignitatem, vel quodcumque ἀντάλλαγμα, Lexica nostra docent post Casaub. & Cort. ad Plin. Epist. 1, 8. 14.

Ore Dææ, junxere choros, unoque receptæ
 Pectore diversos tecum cinguntur in usus.
 Justitia utilibus rectum præponere suadet,
 Communesque sequi leges, injustaque numquam
 105 Largiri sociis: durum Patientia corpus
 Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori:
 Temperies, ut casta petas: Prudentia, ne quid
 Inconsultus agas: Constantia, futile ne quid
 Infirmumque geras. Procul importuna fugantur
 110 Numina, monstriferis quæ Tartarus edidit antris.
 Ac primam scelerum matrem, quæ semper habendo
 Plus fitiens patulis rimatur faucibus aurum,
 Trudis Avaritiam: cujus fidissima nutrix

Ambitio,

101 orbe MS. vinxere Gron. 105 lar. facilis conj. Heinsf. ut 7, 90.
 106 cupias MSS. 111 ar'al. 113 fedissima vulg. sævissima MS.
 fidissima Ald. & MSS.

101 Ore puro pellunt crimina
 Dææ h. e. vultu lucido, & solis
 siderisve majoris inlar discutiente
 tenebras, nebulas, nubes crimi-
 num: ut Virgilianus Aen. 8, 589
 Lucifer Extulit os sacrum caelo, ut
 Luna apud Petro. 127 plenum os
 extra nubem profert. De hac re
 ipse Salomon Prov. 20, 8 Regem
 ait in tribunali constitutum oculis
 malum omne dissipare, quod idem
 est atque hic ore pellere.

102 Cinguntur est accinguntur,
 parant se.

104 Communes leges, illud quod
 Par vocat Cic. de Inv. 2, 54 Par,
 quod in omnes æquale est. Summa
 illa justitiæ lex, Quod tibi non vis
 fieri &c. Ne sociis quidem largiri,
 indulgere, injusta, suadet aut pa-
 titur justitia. Sed pulchra etiam
 sententia alterius lectionis Justitia
 nunquam facilis est largiri injusta,
 nunquam patitur se induci ad lar-
 giendum.

107 Temperies est temperantia,
 tranquilla morum temperies Statio
 Sil. 2, 6. 48. Hæc instruit te, ut
 casta petas, h. e. ut non nisi casta

& honesta petas voluptatis genera.
 Comparemus illud Apostoli Eph. 4,
 26 Οργίζεσθε καὶ οὐ ἀμαρτάνετε
 non jubet hic ut irascamur: sed,
 si omnino irascamur, ne id fiat ad
 excessum & cum peccato.

107 Quid sit futile, intelligitur
 ex vasis, quæ hoc nomine appel-
 lantur. Qui facit, quod max mu-
 tasse laboret, ut est apud Horatium,
 similis est cribro vel futili vase
 haurienti aquam, repugnat suo
 consilio, nihil efficit.

110 Numina sunt non virtutes
 modo, sed etiam vitia, quæ nutu
 velut suo & potentia ad agendum
 homines moveant.

112 Videtur imaginatus esse poë-
 ta in hoc versu porcum, vel ana-
 tem, in turpis cœni colluvie aper-
 to rostro & in omnem partem agi-
 tato, quærenti cibum.

113 Nutrix Avaritiæ fidissima eo-
 rum, qui cum potestate sunt, est
 illorum Ambitio, qui honores pe-
 runt. Frustra illi venditarent suas
 merces, nisi essent emtores illa-
 rum insane cupidini.

Ambitio, quæ vestibulis foribusque potentum
 115 Excubat, & pretiis commercia, pascit honorum,
 Pulsa simul. nec te gurges corruptior ævi
 Traxit ad exemplum: qui jam firmaverat annis
 Crimen, & in legem rapiendi verterat usum.

Denique non dives sub te pro rure paterno,
 120 Vel laribus pallet: non insidiator oberrat
 Facturus quemcumque reum: non obruta virtus
 Paupertate latet. lectos ex omnibus oris
 Evehis, & meritum, non quæ cunabula, quæris;
 Et qualis, non unde fatus. sub teste benigno

Y 5

Vivi-

115 *pascit al.* 117 *quod -- usus Raphael. Barth. Heinsf. qui MSS. multi, Vien. marg. usum MSS. omnes uno excepto, & editi omnes, exceptis, quos pascit.* 120 *laribus pendet MSS. unde pendit, i. dantio vel pæna afficitur, conj. Heinsf.* 121 *fracturus Vic. & quidam MSS. quod probat Heinsf. & confert 21, 362. non bene: melius quod ait, legi etiam posse Acturus.* 123 *& nunquam meriti vulg. & meritum, nunquam al. in his Vic. meriti, non quæ al. meriti nunquam Vien. meritum non quæ Cuj. & ex MSS. Heinsf.* 124 *et quales, non unde sati contra libros malit Heinsf.*

115 *Pascere commercia honorum pretiis*, formula audax, qua significatur, nundinationem publicorum munerum ali & augeri ab ipsis lucris. Ut universum avaritia hydropi similis est, & quo plus sunt pota, plus sitiuntur aque: ita illa munerum & honorum commercia pretiis ipsis, ab Ambitione oblatis & solutis, pascuntur ut crescat venalitas (sic vocare liceat cum Sidonio & Cassiodoro illud vitium) proportionem lucrorum. Usum diversum quidem, sed similem verbi *pascere* videre licet in hisce. Noster 39, 22 *Quemcumque Deorum Lasimus, insultet jugulo, pascatque furorem.* Silius 12, 721 *Jupiter -- quantis pascat ferus ignibus iras.* Horatio Epist. 1, 18. 35 *Nummos alienos pascere dicitur, qui mutuam sumit, & usuras solvit.*

117 *Qui gurges ævi corruptior* jam crimen illud ambitus & venalitatibus duratione atque *annis firmave-*

rat, & usum atque consuetudinem rapiendi in legem verterat, quasi quod ita sæpe impune factum erat, fieri omnino oporteret. Itaque magna Stilichonis laus est, quod in tam corrupto sæculo innocens fuit: tribuit eam viro etiam Zosimus, qui minime alias illi parcit, L. 5, 34 *ὅτι ἐφάνη ποτὲ στρατιώταις ἐπὶ χρήμασι ἀρχοντας ἐπισήσας*, Nunquam duces militibus pecunia intercedente præfecisse compertus est.

120 *Insidiator*, qui hic describitur, solemnioris vocabulo superioris ætatis *delator* est: quod genus homines sub malis principibus ea designarunt, a bonis ita severe puniti sunt, ut deinde novis legibus opus esset ad vindicandos ab hujus appellationis injuria eos, quibus fisci demandatæ causæ essent. Vid. titulus Codicis de delatoribus.

125 Vivitur: egregios invitant præmia mores,

Hinc præscæ redeunt artes: felicibus inde
Ingeniis aperitur iter, despectaque Musæ
Colla levant; opibusque fluens, & pauper eodem
Nititur ad fructum studio, cum cernat uterque,

130 Quod nec inops jaceat probitas, nec inertia surgat

Divitiis. Nec te jucunda fronte fefellit
Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,
Membraque Circæis effeminat acrius herbis,

135 Blandâ quidem vultus, sed qua non tetrius ulla

Ultrices

135 vultu vulg. tetrior vulg.

128 *Opibus fluens* pro affluente an quisquam antiquior posuerit, non dixerim. Pulchre quidem hoc novavit, si novavit, noster.

130 *Cum cernat uterque, Quod nec inops jaceat probitas*, illa constructio sæculi illius labe est, qua Græcorum ὅτι ἀφηνευστικὸν Latine consuetudini insertum est: nisi tamen non *Quod* dedit Claudianus, sed *Quam*.

131 *Fefellit*, indefinite s. aoristos positum, pro fallere solet, figura Græca Senecæ etiam ac Tacito familiaris.

133 *Arbitria corporis*, desideria, vel imperia adeo, illecebræ voluptatum, fuga laboris ac doloris: *sensus* non corporis hic sunt, visus, auditus, ceteri; quamquam hic etiam quibusdam voluptatum obsequiis hebetantur: sed facultates animi, subtile iudicium de bonis & honestis.

134 *Circæas herbas* quibus Circen socios etiam Ulyssis in bestias mutasse fabulatur Homerus, ad voluptatem refert noster Horatii exemplo Epist. 1, 2. 25 *Quæ pocula* si Ulysses quoque *stultus cupidusque bibisset*, *Sub domina meretrice*

fuisse turpis & excors. Vixisset canis immundus, vel amica luto sus. Pro Circe hic personam facit Luxuriam.

135 Desiderari hic potest subiectum orationis, ad quod referatur *ulla*, *Furia* nempe, vel *ulla Furiarum*: quale quid etiam deinde observamus v. 215. Locum fuisse varie antiquitus disceptatum, varietas lectionis indicat. Mirabar nemini in mentem venisse scribere, *sed qua non tetrior ulla ultricum*, τῶν πονῶν s. *Panarum*, ut alias vocantur *Furiæ*. *Ultrices* diserte vocat Virg. 4, 473 & 610. Sed sufficere potest ipsa descriptio. *Ultrices genæ* ita designant *Furiam*, ut solum nomen *ulla* sustinere prædicata reliqua possit. *Tetrius fucata*, majori cum periculo & noxa fucata. *Fucus* ipse cum deprehenditur tetrum aliquid & abominabile habet: nisi quod delicatæ alias, & subtilissimi palati genti aliud ab aliquo inde tempore placuisse ajunt, qui non miseros putent maritos, quibus *viseantur labra* fuce uxorum. Vid. Juvenal. 6, 461 sq.

Utrices fucata genas, & amicta dolosis
 Illecebris torvos auro circumlinit hydros.
 Illa voluptatum multos innexuit hamis:
 Te numquam conata capit. Non prava libido
 140 Stupris advigilat: non tempora somnus agendi
 Frustratur: nullo citharæ convivia cantu,
 Non pueris lasciva fonant. Quis cernere curis
 Te vacuum potuit? quis tota mente remissum,
 Aut indulgentem dapibus, ni caussa juberet
 145 Lætitiæ? Non indecores æraria lassant
 Expensæ: parvo non improba littera libro
 Absentum condonat opes. A milite parcus
 Diligeris; neque enim neglectas pace cohortes

Tunc

136 interius *vulg.* fuscata, sulcata, signata *al.* 137 circumligat *Vic.*
Vien. Bas. marg. circumluit, circumfluit, circumvenit *al.* *Cf. Heinsf. ad*
Aen. 6, 132 & *ad Ovid. Art. 3, 232.* 140 fraudatur *MS.* furatur *conj.*
Heinsf. 142 pueri *vulg.* 145 laxant *ex MSS. Plant. marg.*
 147 condemnat *Vic. MSS. Heinsf. commendat al.*

137 Si eligendum sit de varietate lectionis quod maxime placeat, non quod meliores auctores habeat, optarem *circumligat* ut intelligantur vittæ quædam & insulæ de bracteis auri, quibus tegantur alligenturque serpentes, ne statim appareant & terreat adspicientes.

139 Ne quis jungat *nunquam* cum *conata*. Conata licet, in hac rerum affluentia, in tot occasionibus & facultatibus, sæpe sit Luxuries te irretire, nunquam tamen capit.

145 Si *lassant* est a Poëta, comparavit ærarium cum animali, metaphora reciproca, ut contraria ratione *exauriri* animalia dicuntur laboribus. Sed cum X & SS solemniter misceant librarii, licet etiam credere, *laxant* scripsisse Claudianum, h. e. ampliora faciunt, egerendis, quæ ibi servantur:

ut laxiores fiunt eorum vestes qui emaciantur etc.

146 Per epistolas Principum h. e. eorum, qui illorum nomine abutuntur, imperantur innoxii etiam pecuniæ, fisco adjudicantur universæ opes: nihil talium designatur a Stilichone.

147 *Condonat opes*, sine justa causa aliis vel fisco adeo addicit per sententiam, sive ea speciem iudicii inter partes habeat, sive rescripti: cujus generis sunt forte quædam eorum, quæ habentur in Titulo Codicis Theod. 9, 42 de bonis proscriptorum s. damnatorum. *Parcus* minime effusus in largitiones, sed suo quemque stipendio contentum esse iubens, tamen a *milite*, quem emere cogebantur interdum etiam non mali imperatores, *diligeris*: qui ostendunt ea re non pecuniam ab illis, sed te amari.

Tunc ditas, cum bella fremunt. scis nulla placere
 150 Munera, quæ metuens illis, quos spreverit, offert
 Serus, & incassum servati prodigus auri.
 Antevenis tempus, non expectantibus ultro
 Munificus, mensæque adhibes, & nomine quemque
 Compellas clari, quod sub te gesserit olim,
 155 Admonitor facti; figendaque sensibus addis
 Verba, quibus magni geminatur gratia doni.
 Nec si quid tribuas, jactatum sæpius idem
 Exprobrare soles: nec quos promoveris, alto
 Turgidus alloqueris fastu: nec prospera flatus
 160 Attollunt nimios. quin ipsa superbia longe
 Discessit, vitium rebus solemne secundis,
 Virtutumque ingrata comes. contingere passim,
 Affarique licet. Non inter pocula sermo
 Captatur, pura sed libertate loquendi
 165 Seria quisque jocis nulla formidine miscet.
 Quem videt Augusti focerum regnique parentem,
 Miratur

150 spreverat MSS. 154 gesserat al. 155 admonitum MSS.
 Junt. Ald. ammonitor Vic. Vien. 156 geminetur malit Heinſ. doni
 vulg. sed nodi ex MSS. Heinſ. 157 jactantus Cuj. forte jactando.
 163 affarique datur MS.

149 Conf. omnino 20, 319.

153 Cum hoc imprimis gratum
 sit hominibus, nomine si suo com-
 pellentur, ad hoc suos habuere no-
 menclatores: sed major gratia il-
 lius haud dubie, qui sine tali
 ministerio, & ultrò & nominum
 & facinorum egregiorum meminit.
 Talia suo de Trajano Plin. Pan. 15, 5
*Prope omnes milites nomine appellas;
 singulorum fortia facta commemoras:
 nec habent adnumeranda tibi pro
 rep. vuluera, quibus statim laudator
 & testis contigisti.*

156 Nolum auabiliſſimum ami-
 citiæ ipsi Tullio dictum Læl. c. 14,
 observavit Heinſius. Quod autem
Gratiani hic appellat auctor, illud

in mentem revocat illas apud Ho-
 rar. Car. 3, 21. 22 *Segues nodum sol-
 vere Gratias.*

159 *Flatus* imaginari oportet
 ventri velut utri inclusos. Hos
flatus, hos spiritus & una utrem
 attollunt prospera.

162 *Ingrata virtutum comes su-
 perbia*, quia facit ut ipsæ virtutes,
 quibus ea adhærescit, gratae esse,
 grato animo accipi desinant.

164 *Pura libertas*, cui nihil me-
 tus servilis adjectum est: forte
 etiam excludere hoc epitheto poeta
 voluit impuritatem & turpitudinem
 sermonis. Sed prius magis probo.

166 *Regni parens*, *Patricii para-
 phrasis.* Vid. 18, 109.

Miratur conviva parem; cum tanta potestas
Civem lenis agat. Te doctus prisca loquentem,
Te matura senex audit, te fortia miles:

170 Adspersis salibus, quibus haud Amphiona quisquam
Preferat Aonios meditantem carmine muros,
Nec velit Orpheo migrantes pectine silvas.

Hinc amor, hinc veris & non fallacibus omnes
Pro te solliciti votis: hinc nomen ubique

175 Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris.
Quæ non incudes streperent? quæ flamma vacaret
Fabrili? quantis fluerent fornacibus æra
Effigies ductura tuas? quis devius esset
Angulus, aut regio, quæ non pro numine vultus
180 Dilectos colerent, talem ni semper honorem
Respueres? decus hoc rapiat, quem falsa timentum
Munera decipiunt, qui se diffidit amari.

Hoc

171 Aonias - musas MSS. musa Cuj. 173 fallentibus MSS. & Raphael.
it. Plant. marg. 177 quæ sufficerent Junt. & reliquæ fere edit.
Sed quantis fluerent Vic. Vien. MSS.

167 *Summa potestas* ad significandum hominem summa potestate præditum adhibetur: quod in Italia ita frequentatum est, ut hodie quoque vulgari sermone magistratus appellent *Signore Podestà*. Itaque *Summa Potestas civem* agit significat, *Supremus magistratus* gerit se ut civem, ut æqualem ceteris, & nihil eminere se putantem.

171 *Aonia* est Bœotia, quod diferte est apud Stephanum Byz. voc. *Βοιωτία*. Itaque *muri Aonii* sunt Thebani. *Diffus enim est*, ut ait Hor. A. P. 394 *Amphion Thebanae conditor arcis Saxa movere sono testudinis, & prece blanda Ducere, quo vellet*. Hoc est *meditari carmine muros*, in eo carmine exerceri, quod valuit ad muros Thebarum struendos.

172 *Nec velit*, nec desideret, pro Stilichonis *salibus* audire Orphei carmen, cuius *pectine migrarunt olim silva*. Nominat pectinem, intelligit ipsum Lyræ cantum. Vid. ad 34, 15.

173 Non est *ταυτολογία* vitiosa *veris & non fallacibus*: sed augendi causa aulica mendacia opponit vero.

175 *Auratas figuras*, licet ora tantum s. vultum nominet poëta, possumus tamen non modo clipeatas imagines, sed totas etiam statuas intelligere.

177 *Quantis* non quam magnis modo significat, sed pro more hujus sæculi, quot.

181 *Falsa munera*, quæ hoc nomen non merentur, cum non libere, non animo benevolò, sed metu, & evitandi mali causa dentur.

Hoc solus sprevisse potest, qui jure meretur,

Undique legati properant, generique sub ore

185 In tua centenas optant præconia voces.

Grates Gallus agit, quod limite tutus inermi,

Et metuens hostile nihil, nova culmina totis

Aedificet ripis, & sævum gentibus amnem

Tibridis in morem domibus prævelet amœnis.

190 Hinc Pœni cumulant laudes, quod rura tyranno

Libera possideant: hinc obsidione solutus

Pannonius, poterque Savi, quod clausa tot annis

Oppida laxatis ausus jam paudere portis

Rursum

183 hic *vulg.* tuetur *MS.* 185 aptant *vulg.* 186 milite *vulg.* Sed limite jam *Bas. marg. Plant. marg.* 187 testis *MSS.* notis *MS.* tutis *conj. Heinsf.* 189 prævallet *Heinsf.*

184 *Generi* tui Honorii *sub ore*, nihil veriti, ne hoc invidiam illius moveat, ut æmulum te sui fastigii odio habeat.

186 Parum solidam hanc laudem dicunt historici. Videri potest Schœpflinus vir Ill. Alfatia illustrata T. 1 p. 219 it. 425. Ponamus, quia rarius illud opus est, quæ Marti. Bouquetus Scriptt. Franc. T. I p. 771 ad h. l. adscripsit, „Gallus certe Stilichoni grates non egisset, si ejus perversa novisset consilia. Copiis enim Stilicho limitem imperii nudaverat, quo faciliorem Vandals & Alanis aditum in Gallias præberet: sperabat quippe, perturbatis Occidentis rebus, omnium animos & studia in se versum iri, & absque ullo negotio filium suum Eucherium renunciandum esse Imperatorem.,,

187 *Totis ripis* itemque *testis* auge beneficium pacis ita late patientis: *tutis* rem ipsam declarat.

188 *Sævum gentibus amnem* dicit Rhenum, sævum & metuen-

dum propter gentes accolas, Germanos communi nomine dictos, verum populerum nominibus & moribus distinctos.

189 *Prævelet*, simile verbo prætexat, tegat tanquam velis quibusdam piætis. Magis placet mihi quidem hæc Metaphora, quam alteram, quæ esset in *prævallet*. Neque enim de munitione ac tutela hic sermo est, sed de amœnitate ripæ, quæ cultis domibus ornata & quasi velata est.

190 Tyrannus, qui hic memoratur, Gildo est. De bello *Gildonico* librum Claudiani habemus.

191 *Obsidionem* dicit more Romano, quo *obsidere* dicitur etiam, qui in proximo assidet hostis, & nocendi occasionibus intentus est, licet circumdare urbem & operibus claudere ob paucitatem non possit. Ita Plin. Pan. 81 de feris venatione submotis, *obsidione quadam liberatus agrestium labor.* *Sævus* hodie nomen suum servat, & incolis impertit, qui vocantur *die Saustæmer.*

- Rursum cote novat nigras rubigine falces,
 195 Exefofque fitu cogit splendere ligones,
 Agnofcitque cafas, & collibus ofcula notis
 Figit, & impreflo glebis non credit aratro.
 Exfectis, inculta dabant quas fœcula, filvis
 Reftituit terras, & opacum vitibus Iſtrum
 200 Conferit: & patrium veftigal folvere gaudet,
 Immunis qui clade fuit. Te fofpite fas eft
 Vexatum laceri corpus juvenefcere regni.
 Sub tot principibus quæcumque amifimus olim
 Tu reddis. folo poterit Stilichone inedente
 205 Crefcere Romanum vulnus teftura citatrix,
 Inque fuos tandem fines redeunte colono,
 Illyricis iterum ditabitur aula tributis.

Nec

- 194 rubras *MS.* unde *scabras conj. Heinf.* 196 agnofcis caufas *Vic. Vien. Junt. Bas. Plant. MSS.* agnofcitque cafas *Ald. Vien. marg. Raph. & rel. ex MSS.* agnofcit caulas *conj. Barth. & habet MS.*
 197 cedit *Bas. Plant. Barth. 2.* 204 te reddi folo poterunt-
 Crefcet *MSS.* 205 vulgus *Cuj.*

194 *Nigras* etiam *rubigine falces* dici poffe, h. e. obscuras, ostendit ex Propertio 2, 19. 55 ipse Heinſius, qui *scabras*, velut proprium rubiginis & naturale epitheton rubiginis, hic mallet. Verum & hic de Heinſii conſilio dedit Brouekhuſius, *Sed tamen & scabra teritur robigine mucto.* Apud Luca. 1, 243 utrumque jungitur, *Et scabros nigrae morſu rubiginis, enſus.*

196 *Oſcula figere terræ*, vel ut hic *collibus* antiquiſſimæ ſimplicitatis religio, jam uſurpata ab Homericæ Agamemnone *Od. Δ, 522 Καὶ κύβη ἀπτόμενος ἢν πατρίδα.* Sic Ulyſſes *Od. N, 354 κύβη ζείδωρον ἀρεσάβ.* Cadmus apud Ovid. *Met. 3, 24 Peregriνα* in quam novus civis advenit, *oſcula terræ Fi-*

git, & ignotus montes (ut hic *colles*) *agrosque ſalutat.*

197 *Non credit etiam impreflo jam aratro colonus reſtitutus*, metuens ne ſomnium ex votis ortum ſibi illudat. Figura, qua utitur etiam divinus poëta *Pf. 126, 1.*

199 *Opacum vitibus Iſtrum* jam fecerat Probus, de quo *Aur. Victor c. 37 Galliam, Pannoniasque & Mæſorum colles vinetis replevit.*

200 Videntur duæ velut claſſes fieri, aliorum qui vaſtata vel inculta colere & conſerere incipiunt; bis data ad certos annos immunitas: aliorum, qui *clade* ſuperiore *immunes* fuerant, certe non auſta ſunt tributa, qui adeo gaudent ſolvere *veſtigal patrium*, cui adſuevere.

207 *Illyricum* ſedes præcipua turbarum illius ſæculi. *Vid. 5, 201.*

Nec tamen humano cedit cæleste favori
 Judicium. cingunt Superi concordibus unum
 210 Præfidiis, hostesque tuos aut litore produnt,
 Aut totum oppositi claudunt fugientibus æquor,
 Aut in se vertunt furiis, aut militis ense
 Bacchati laniant Pentheo corpora ritu:
 Infidias retegunt, & in ipsa cubilia fraudum
 215 Ducunt, ceu tenera venantem nare Molossi.
 Ominibus ventura notant, aut alite monstrant,
 Aut monitos certa dignantur imagine fomnos.
 Pro quibus innumeræ trabearum insignia terræ
 Certatim petiere tibi. poscentibus ipse
 220 Restiteras, & mens aliorum prona favori,
 Judex dura sui, facibus succensa pudoris,
 Tarda verecundis excusat præmia caussis.
 Ergo avidæ, tantosque novi spe Consulis annos

Elusæ,

215 Molosum MSS.

210 *Litore proditus*, ac destitutus est præsertim Andragathius Maximi tyranni socius, de quibus Zosimus 4. 46 & 47. De Gildone Oros. 7. 36 *Gildo* & ipse fugam molitus, arrepta navi in altum provectus, ac deinde revocatus in Africam, post aliquot dies strangulatus interiit.

212 *in se versi furiis* Andragathius, qui in mare se præcipitavit, Zosimus l. c. Arbogastes, qui manus sibi intulit, Zosim. 4. 58. *Pentheo ritu* laceratum a militibus Rusinum, ipse nolter refert 5. 400 sqq.

215 Non videtur negligenda lectio manuscriptorum, *Molossum*, unde sententia hæc oritur, *DI in ipsa fraudum cubilia ducunt*, intell. vindicem, ceu Molossum: ut non *DI* comparentur Molossis, sed Principes vel eorum ministri, ultores fraudum. *DI ducunt* intell. eos, quos opus est, non expresso sub-

jecto: qualem ellipsin paullo ante notavimus v. 135.

217 *Monitos fomnos* dicere voluit fomnos eorum, quos monere aut monitos esse voluit *DI*. Hos dignantur imagine & repræsentatione futurorum certa.

218 Pro his omnibus meritis tuis, Stilicho, quæ adhuc enarrata sunt, *innumera terræ*, provinciæ ac civitates plures optarunt te consulem fieri.

222 *Tarda præmia excusat*. Non, puto, hoc vult, excusari a Stilichone Imperatorem, qui tam tarda sibi præmia tribuat: sed excusat, h. e. deprecatur præmia licet matura adeo, ut tarda potius debeant videri. *Verecundæ* causæ sunt non tam veræ, quam modestæ.

223 *Tantos annos* pro tot, huic sæculo familiare, nec insolitum plane superioribus.

Elusæ, dominæ pergunt ad limina Romæ:

225 Si minus annueris precibus, vel cogere certæ
Cunctantem, votoque moras auferre paratæ,
Conveniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino. Glaucis tum prima Minervæ
Nexa comam foliis, fulvaque intexta micantem

230 Veste Tagum, tales profert Hispania voces:
„Cuncta mihi semper Stilicho, quaecumque poposci,
Concessit, tantumque suos invidit honores.

Augusti potuit soceri contemnere fasces:

Jam negat & genero. si non ut ductor, ab orbe,

235 *Quem regit, accipiat saltem cognatus ab aula.*

Exiguumne putet, quod sic amplexus Iberam

Progeniem nostris immoto jure nepotes

Sustinet, ut patrium commendet purpura Bactin?

Quod pulchro Mariæ fecundet germine regnum?

Quod

225 annuerit *al.*

236 putet *MSS.*

228 Hispaniæ primæ provinciarum, patriæ Theodosii, dat pro corona *Folia Minervæ*, ramos oleæ, cujus arboris feracein præter ceteras terras esse Hispaniam, constat. Hinc ramum oliuæ tenet etiam in nummis Hadriani. *Glaucos* etiam *fructus oliuæ* dixit noster 20, 271. De foliis Plin. 16, 24 *Oleæ superna candidiora, & minus leuia.* Nempe glaucus color ex viridi & albo mistus est. Porro Hispania est *intexta Tagum micantem*, aurum e fluvio suo quæsitum gerit velti intextum, quæ vestis inde *fulva* est.

232 *Invidere* est non tribuere: affectus nominatur, ut intelligamus actum, qui proficisci inde solet. Ut Horat. Ser. 2, 6. 83 *Neque sepositi ciceris neque longæ invidit avenæ* mus agrestis urbano: ut Græce *ἰφρόνησας μοι τῷ ζῶντι*, invidisti mihi jus, in charactere *τῷ μεμφιμοίον* apud Theophrastum. Ergo Stilicho Romæ suos invidit honores, significat, non

dedit hoc petenti Romæ, ut Consulatus honorem sibi oblatum reciperet. Simili figura *contemnere fasces* est non accipere sibi delatos.

235 *Cognatus* improprie ponitur: affinis erat assumptus a Theodosio, filiam suam Theodosii filio collocarat.

236 *Ibera* s. Hispana *progenies* Theodosii filii. Vid. ad 7, 18⁶⁶. Hi sunt, quos *nepotes* suos vocat Hispania, quia pater illorum ipsius filius.

237 *Immoto jure*, fide optima, ut nihil sibi non datum a Theodosio arroget, nihil juri pupillorum suorum derogari patiat.

238 *Purpura* Augustorum honori est Hispaniæ unde orti sunt; quæ hic Bæti fluvio signatur.

239 Illud de *secundo germine* Mariæ omen est, vanum, ut poetarum pleraque. Improlis Maria obiit. Frustra itaque Stilicho *speratur* futurus *avus dominis*, Augustis ex Honorio & Maria nascendis.

- 240 *Quod dominis speratur avus?,, Tum flava repexo
Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro,
Binaque gesa tenens, animoso pectore fatur.
,,Qui mihi Germanos solus Francosque subegit,
Cur nondum legitur fastis? cur pagina tantum*
245 *Nescit adhuc nomen, quod jam numerare decebat?
Usque adcone levis pacati gloria Rheni?,,
Inde Caledonio velata Britannia monstro,
Ferro picta genas, cujus vestigia verrit*

Cærus,

240 domini *Baf. & al.* 247 vallata Brit. ponto *conj. Heins. ut 26, 188*
vallata mari Scironia rupes. 248 secta *vel puncta conj. Heins.*
pro verrit, lambit MS.

240 Hic pingitur Gallia, flava comam, crinita, ut illius reges, torquata, ut ille, a quo Manlius cognomen invenit Gell. 9, 13: *gesa* vibrans quod Gallicum telum esse vidimus 20, 249.

243 *Francos* subegit tum Stilicho, certe repulit, qui non ita multo post Pharamundo duce rerum Gallicarum potiti sunt.

244 *Pagina* honorum, de qua Schol. Juven. 10, 57 *Aenea pagina* (lamina) *quæ ante imaginem stans, omnes eorum gradus honorum inscriptos continet, quam nunc dicimus* tabulam patronatus. Hæc tabula igitur honorum Stilichonis *nescit*, non habet, *nomen* consulis, quod jam *numerare decebat* adjectis numeralibus adverbis *iterum, tertium* &c. Exstant duæ tales tabulæ Stilichonis, quas damus in Prolegomenis, quarum altera consulem nescit, altera bis consulem habet.

246 *Caledonium monstrum* quid esset, difficile esset dicere, Barthio ipso putante, hoc nomine universim indicari monstrum aliquod ignoratum; nisi exstaret Martialis epigramma Amphith. 7 *Nuda Caledonio sic pectora præbuit urso.* Nota tum satis erat post Agricolæ victorias Britannia, cujus septentrionalem partem incolebant Ca-

ledonii. Pingit poëta, & quis dixerit, an non viderit in nummo vel monumento alio? Britanniam urfi exuviis galeatam atque loriceam, ut ille apud Virgilium Aen. 5, 37 *Aestes, pelle Libystidos urse horridus.* Antiquissimum genus armorum docent Hercules, & illi in Statiana Thebaide circa 1, 482 mox affines futuri, Polynices Leoninam indutus, apri vero pellem Tydeus. Sic videmus passim in nummis Africam capite elephantis galeatam etc. Nec est quod quis objiciat Eumenium Paneg. Constantini l. 6, 9 *Nemora Britanniae sine inhumanibus bestiis prædicantem,* non minus quam *terram sine serpentibus noxiis.* Non usque quaque ille verum dicere potuit; potuit intelligere de Meridionali & cultiore parte. Forte jam tum ludo & joco sibi habuere nobiliores urforum genus, qua de re conquerentem legimus Erasmus adagio Melitæus catellus p. 361 Wech. *sed intolerabilis est, quod apud Britannos complures alunt greges urforum ad saltationem, animal vorax & maleficum.*

248 *Ferro picta genas* eadem septentrionalis Britannia, unde *nec falso nomine Pictos* dixit noster 7, 54 & 26, 417 *Ferro notatas figuras* illis tribuit. Et Sidon. Car. 7, 244 *eos Ferro perarare genas* canit.

- Cærulus, Oceanique æstum mentitur amictus,
 250 „*Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,*
Me iuvat Stilicho, totam cum Scotus Iernen
Movit, & infesto spumavit remige Tethys.
Illius effectum curis, ne tela timerem
Scotica, ne Pictum tremem, ne litore tuto
 255 *Prospicerem dubiis venturum Saxona ventis.,*
 Tum spicis & dente comas illustris eburno,
 Et calido rubicunda die, sic Africa fatur:
 „*Sperabam nullas trabeis Gildone perempto*
Nasci posse moras. etiam nunc ille repugnat,
 260 *Et tanto dubitat fasces praeberere triumpho?*
 Qui mihi Maurorum penitus lacrimabile nomen

Z 2

Ignorare

251 me iuvat MS. Hibernam vel Iberniam vel Hyberniam vulg. Iernam
 Raphel. Barth. Ivernen it. Inermeim MSS Iernen Heinfs. 253 bella
 vulg. tela MSS. vela conj. Heinfs. 254 toto vulg. tuto MSS. & Heinfs. 1.
 255 aspicerem Raphel. Santona MS. hic & al.

249 Eo ipso quod *cærulus* est Britanniae amictus, *mentitur* & *as-*
similat æstum s. aquam æstuantem *Oceani*. Vehementia fluxus & re-
 fluxus circa Britanniam facit, ut *æstum* dicere quam *undas* poeta
 maluerit. Ceterum in nummo Hadriani repræsentatur nuda se-
 dens in rupe hastata, acclinem sibi habens clipeum.

251 *Ierne* ἰέρων s. ἰέρων ἄστρον antiquissimum & Orphicum nomen
 Hiberniae, Argon. 1179. Usus nos-
 ter etiam 8, 33.

254 *Scoti* & *Picti*, septentrionalis Britanniae barbari, ad quos ar-
 cendos illi muri transversii s. valla ab Hadriano, tum ab Antonino &
 Severo extructa & subinde magis ad septentrionem promoti sunt,
 cuius rei plenissimam historiam debemus Horslejo in Britannia
 Romana. Verba, *ne litore tuto* etc. ita capiendâ, ne *prospicere* cum so-
 licitudine & metu opus esset, quia tutum Stilichonis beneficio litus

erat, *Saxona*. Hunc tamen populum L circiter annis post ea tem-
 pora, de quibus hic agitur, sedem fixisse in Britannia, constat.

256 *Spicis*, quas manu præfert fertilitatis signum, & capite cum *dentibus* ac proboscide elephantina, insignis Africa frequens est in nummis Hadriani v. g. apud Arschota. 39, 12 - 15 it. Severi, ut ibidem 53, 12. Elephanti exuvias in capite eo minus mirabitur, si quis cogiter speciem humanam maiorem his deabus tribui, ut nominatim Africae a Plin. Epist. 7, 27.

257 *Rubicunda*: neque enim omnes Africani Aethiopes s. nigri.

258 *Trabeas* consulares & *fasces* bello Gildonico meruit Stilicho: triumphus sine his insignibus summi magistratus mancus videri potest.

261 *Penitus* jungendum videtur cum verbo *ignorare*: ita funditus deleta illa rebellio, ut ne nomen quidem auctoris vel partium illius audiatur.

Ignorare dedit., Post has Oenotria lentis
Vitibus intorquens ederas, & palmite largo
Vina fluens, „*Si vos adeo Stilichone curules*

- 265 *Auguri flagratis*, ait, *quas sola juvare*
Fama potest: quanto me dignius incitet ardor,
Ut praesente fruar, conscendentenque tribunal
Prosequar, atque anni pandentem claustra salutem? „

Talibus alternant studiis. Romamque precantes

- 270 Pro cunctis hortantur eat. nec segnius illa
Paruit officio, sed raptis protinus armis
Ocior, excussio per nubila fidere tendit.
Transvehitur Tuscos, Apenninusque volatu
Stringitur: Eridanus clipei jam fulgurat umbra.
275 Constitit ante ducem, tetrica nec Pallade vultum
Deterior, nec Marte minor. Tremet orbe corusco

Jam

- 262 post hæc *vulg.* has *Heinsf. ex MSS.* lentas *MSS.* 264 curulem *MSS.*
266 incitet *MSS.* 274 subfulgurat *MSS. forte recte.*
275 vultu *al.* 276 ore *vulg.*

262 *Oenotria* antiquo nomine Italiae utitur ad hoc ipsum, ut etiam illud insignium quæ dat ei, admonere lectorem possit. Nam a vini usu (*ἀπὸ τῆς ὕλης χυμῶσεως*) dictam olim Italiae partem extremam ad Ortum, jam voluit Pisander apud Stephanum de verb. & pop. Sic & Serv. ad Aen. 1, 536 etc. Ceterum nondum observavi, utrum in monumentis nummorum vel aliis hoc insigne vitis & ederae, quam Baccho sacram alioqui novimus, Italiae, quatenus Dea est, tributum sit. Splendida est imago in nummo Commodi ap. Arschot. 51, 5 ubi orbi insidet cum galea turrata, hastata, manu tenens cornu copiae.

269 *Romam* etiam hic personam vel Deam facit Poëta, quæ rogatu Provinciarum pergit a sede sua septicolli Mediolanum, ubi tum

erat sedes imperii, ad Stilichonem in aula morantem.

272 Meteoron illud describit, quod stellam cadentem antiqui, emungentem nostrum vulgus appellat. Vid. 17, 111.

274 *Eridanus*, Padus hodie, accipit & repercutit s. ut loquuntur Mathematici reflectit imaginem clipei, qua Roma, Minervæ instar, ornata est.

275 *Tetrica* epitheton Palladis etiam Martiali 10, 19 *Totos dat tetricæ dies Minervæ. Tetricæ puella* Ovidio Art. 1, 721 severæ ab honestate. Martialis etiam *tubas* vocat *tetricas* 7, 79. Horribile quiddam ac severum notat.

276 *Clipeus* non ad tutandum modo corpus pertinet, sed ad terrendum in primis adversarium tum fulgore politi metalli, tum sono laminæ ab hasta percussæ. Vid. Burm. ad Petro. c. 56.

Jam domus, & summæ tergunt laquearia cristæ.
Tum prior attonitum gratis affata querelis:

„*Servatas, Stilicho, per te, venerande, curules,*

280 *Ornatas nec dum, fateor. Quid profuit anni*

Servilem pepulisse notam? defendis honorem,

Quem fugis; Et spernis, tanta quem mole tueris;

Respuit oblatum, pro quo labente resistis?

Quænam caussa moræ? quo me cunctabere rursus

285 *Ingenio? nullus Boreæ metus, omnis Et Austri*

Ora silet, cecidit Maurus, Germania cessit,

Et Janum pax alta ligat. te Consule nec dum

Z 3

Digna

280 annis malit Heinsf. 282 tota MSS. 284 quo jam al.

285 in Austrum MS. & altra MS. Eos & Auster al. unde

Auster & Eos conj. Heinsf.

277 Magnitudinem Romæ pingit, quæ cristis galeæ tergeret laquearia. Quidsi simile quid spectavit in Jove suo Olympico Phidias, quem neglecta quodammodo symmetria ita magnum fecit sedentem, in templo licet maximo, ut vertice pene culmen tecti tangeret, eamque præberet intuentibus speciem, si consurgeret, rectum capite sublaturum: quod reprehendere videtur, qui narrat Strabo l. 8 p. 244. Forte voluit Phidias eodem & magnitudinem Jovis, & οὐρα-τάβασιν sive demissionein ad humilitatem hominum, ostendere.

278 Attonitum Stilichonem ad oblatam sibi speciem Deæ Romæ probaverim in historia, V. G. Bruti cum malum suum genium videt & audit, vel Curtii Rufi cum videt speciem Africæ: Stilicho debebat jam familiaritatem cum hac Dea contraxisse.

281 *Servilis nota* inusta erat anno consulatu Eutropii: hanc pepulit evertendo illo Stilichon. Observemus jucundam ἐπαροδοῦν, quæ rem duplici a facie considerat, duplex continet entymema, licet

neutrum fatis videatur firmum: potest enim quis defendere honorem, quem ipse nolit suscipere; aut recusare quem defenderit. Interim speciosa tamen & probabilis oratio, Quem quis defendit honorem, cum non debet fugere, cum optima sit defensio, si illum suscipiat.

283 In verbo *resistis* est pictura Herculis alicujus, labentem jam molein opposito humero excipientis.

284 *Cunctari* ut *morari*, *properare* & similia etiam transitive cum quarto casu ponere solet noster. Supra 10, 21 *Cunctatur mea vota socer*. Et 36, 322 *Non dubio Syrtes cunctabitur æstu*. Plura dedit ex aliis ad h. l. Heinsius.

285 *Boream* & *Austrum* de barbaris illarum plagarum incolis poni, apertum. Est hic Chiasmus, Germania posterior ad priorem Boream pertinet, Maurus prior ad posteriorem Austrum.

287 *Janum* hic *ligat Pax*, hoc est, si convenire cum aliis volumus nostro, includit templo suo, ut *vincula* dicuntur pro omni custodia. Magis tamen placet, quia magi

- Digna feror? titulumne levem, parvique nitoris
Credimus, Augusti quo se decorare fatentur?*
- 290 *Sub juga quo gentes captivis Regibus egi?
Num, si prodigiis casus natura futuros
Signat, polluimur macula. quod reris, Eois
Omen erat. Quamquam nullis mihi cognita rebus
Fabula. vix tanto risit de crimine rumor.*
- 295 *Opprobrii stat nulla fides, nec littera venit
Vulgatura nefas: in quo vel maxima virtus
Est tua, quod, nostros qui consulis omnia Patres,*

De

- 289 quod MSS. qui al. quem conj. Heinsf. 291 num MS. quod placet.
292 rebus Eois vulg. reris ex MSS. Heinsf. quod nomen eois Omen
erat MS. 293 crimen erat MSS. opprobrium MS. credita MS.
294 discrimine MSS. 295 opprobriis vulg. opprobrii MS.
quod placet. Littera S adhæsit ex stat, quod sequitur.

magis cum Mythologia (quæ hic pro Vero est) convenit, Virgiliana descriptio Aen. 1, 293 *Diræ ferro
Et compagibus altis Clauduntur
belli portæ. Furor impius (non
Janus) intus Sæva sedens super
arma, Et centum vincit ænæis
Post tergum nodis fremet horridus
ore cruento* Janus mitis Deus,
felicитatis auctor etc. *Nec dum*
h. e. ne nunc quidem, post-
quam tuo beneficio ita honorata,
ita pacata suum te digna feror,
habeor, putor. Ita conculcata a
barbaris, contemta ab hostibus
rep. consulatum si quis dedignetur
non est mirandum. Hic contra
se habent omnia.

289 *Augusti fatentur se decorare
consulatu, altero se omisso: ut
fatetur dixisse, ait fuisse celerrimus, &
i. g. a. Heinsiana emendatio ambi-
guitatem inducit.*

290 *Quo, intellig. sine, consilio,
fructu? Ut Quo mihi divitiæ, si
non conceditur usus?*

291 Hinc incipit occupatio ob-
jectionis, Consulatum ita pollu-
tum esse consule Eutropio, ut vir

magnus illum in merito dedignetur.
Respondet autem duo Poëta, pri-
mum illud vel malum omen vel
dedecus ad solum Orientem & con-
sulatam Byzantinum pertinet, Ro-
mæ nec auditum certe non eredi-
tum: deinde a v. 311 si ponamus,
esse pollutum ab Eunuchis consula-
tum, per te, Stilicho, debet ille
majestatem suam recuperare. *Pro-
digii* instar fuisse illum consula-
tum multa cum exaggeratione ce-
cinit poëta in primi pariter ac se-
cundi libri in Eutropium ingressu.
Nunc Romam facit ita loquentem,
Quod putas omen vel crimen adeo
fuisse illum Eutropii consulatum,
non erras plane; sed erat tantum
imperio Orientis.

293 *Nullis. -- rebus, non pompa,
vel processu, non edictis, non fa-
ctis, Romæ consulatus Eutropii
oculis ingestus est.*

297 *Consulere patres proprium
consulis munus, a quo nomen ha-
bet: duplicem accusativum habet
hoc verbum, ut doceo, rogo, simi-
lia, alterum nempe Græcum,
omisso κατὰ, secundum, quod ad.
Lauda-*

*De monstribus taceas. pellendi denique nulla
Dedecoris sanctum violant oracula cœtum,*

300 *Nec mea funestum versavit Curia nomen.*

*Pars sceleris dubitasse fuit. quæcumque profana
Pagina de primo venisset limite Phœbi,
Ante fretum deleta mihi, ne turpia castis
Auribus Italiae fatorum exempla nocerent.*

305 *Publicus ille furor (quantum tuæ cura peregit!)*

*Secretum meruit. laetetur quisquis Eous
Scribere deserit: fastos portenta Gabinos
Ista latent. propriam labem terfisse laborent.*

Z 4

Cur

297 taceas pellendis denique ante Heinsf. 301 par sceleri conj. Heinsf.

303 delata MSS. 308 rasisse placet Heinsf. texisse, strinxisse,
traxisse, transisse MSS.

Laudatur Stilicho, quod de Consulatu Eutropii nihil ad Senatuum Ro. retulerit, quod facere, licet Consul non esset, poterat.

298 *Oracula nulla dedecoris hujus pellendi*, nullum edictum, nullum rescriptum, epistola nulla de Eutropii pœna, Roman venit aut ad senatum Ro. Rescriptum Arcadii de ea re missum ad Aurelianum Præfectum Prætorio Orientis l. 17 C. Theod. de Pœnis. *Oraculorum* nomen de talibus Principum imperiis ea tempestate adhibebant. Sic l. 51 C. Theod. de hæret. ubi vid Jac. Gothofr. Porro hæc oracula, talia rescripta de Eutropio, *violatura* erant, ipudore quidem certe affectura *sanctum cœtum* Senatus Romani. Itaque Romana *Curia* non *versavit*, neque retulit in fastos, neque ex iis delevit *funestum* Eunuchi nomen.

301 *Dubitasse*, an forte in honorem Arcadii etiam per Occidentem Eutropius agnoscendus esset Consul? De hac ipsa re, inquam, *dubitasse* & animi pependisse, jam *fuit pars sceleris*. Quin quidquid indignum & indecorum Constantinopoli mitteretur, (*primus limes*

Phœbi est Oriens) illud antequam mare trajiceret exceptum atque *deletum*, abolitumque est.

303 *Turpia fatorum exempla*, non, puto, hoc sensu dixit, quasi *fra* ipsa turpia essent: sed hoc vult, fato quodam existisse illa exempla turpia; Stilichonem tamen intercessisse, ne ea statim innotescerent Italix, & ibi quoque nocerent, ne veteris etiam Romæ Consulatus ad exemplum novæ evilesceret.

305 *Furor* fuit, Eutropium esse Consulem, *publicus* fuit, toti Orienti innotuit: & tamen *cura* tua, Stilicho, secretus mansit & occultus Italix. *Meruit enim secretum* hic significare consecutus est, ita apparet rem ipsam consideranti, ut hic ipse locus ad illum intellectum firmandum vel maxime valeat.

306 *Latentur Græci*, quod Arcadii jussu deserunt scribere nomen infaustum in fastis: *Gabini* h.e. Romani, Italici, *fasti* (vid. 24, 83) plane ignorant hoc nomen, quod portenti instar incestavit Græcos. *Propriam* sibi non communem cum Italia *labem* arque maculam eluere studeant.

- Cur ego, quem numquam didici sensive creatum,
 310 Gratuler exentum? Delicti pœnitet illos:
 Nos nec credidimus. Fuerit tamen omnibus unum
 Crimen, & ad nostras manaverit usque secures:
 Plus ideo sumenda tibi fastigia juris,
 Ne pereat tam priscus honos, qui portus honorum
 315 Semper crat. Nullo sarciri Consule damnum,
 Excepto Stilichone, potest. Bene præscia tempus
 Mens tua distulerat, titulo tunc crescere posses;
 Nunc per te titulus. Consul succurre gravatis
 Consulibus, quicumque fuit, quicumque futurus.
 320 Annum redde tuum, quem mox secuta sequatur
 Posteritas, nec jam doleat defensa vetustas.
 Sit trabeis ultor Stilicho, Brutusque repertor.
 Libertas populi primo tunc Consule Bruto
 Reddita per fasces: hic fascibus expulit ipsis
 325 Servitium: instituit sublimem Brutus honorem:
 Afferuit Stilicho. plus est servasse repertum,
 Quam quaesisse novum. Quid tardius ore rubenti
 Annis, & solitus frontem circumfluit ignis?

Tandem

309 quæ vulg. 310 gratulor vulg. 311 nec nos al. nos nec
 credimus Vic. credamus Vien. 313 fast. rerum MS. vitæ MS.
 320 suum malit Heinsf. 323 te consule, Brute MS. 327 verendo
 ante Heinsf. 328 insolitus vulg. an sol. Barth. ex MS. en vel ut
 solitus vulg. conj. Heinsf. pro ignis MSS. annis.

313 Plus hic idem valet, quod tanto magis, ut Galli, a plus forte raison. Etiam Cicero solet non plus quam ponere pro non magis etc.

314 Portus honorum, in quo acquiesceret ambitio & cursum honorum finiret.

315 Damnium quod fecit consularis suæ existimationis, per indignitatem Eutropii, non potest ullo alio Consule sarciri.

320 Annum hunc, nomine tuo præscribendo, redde tuum. Stilichonis enim annus est, quo ille Consul fuit. Hunc annum sequi,

Consulatum suscipere, quem Stilicho non dedignatus est, annos Romanos suo nomine signare, post ea nemo dubitabit. Defensa tanquam amuleto nominis tui, Stilicho, vetustas non amplius dolebit in suis successoribus fuisse eunuchum.

328 Solitus ignis, rubor ille, pudoris color, qui circumfluit cum sanguine: quamquam etiam ipse ignis motus fluendi verbo solemniter solet exprimi. Flare, fluere, flamma, flagrare ex naturali sono videntur facta omnia.

Tandem vince tuum, qui vincis cuncta, pudorem.

- 330 *Hos etiam, quamvis corrumpi munere nullo
Te certum est, mirare, libens ac suscipe cinctus,
Quos tibi divino mecum Tritonia duxit
Pectine. tincta simul repetito murice fila
Contulimus pensis, Et eodem nevimus auro,*
- 335 *Aurea quo Lachesis sub te mihi saecula textit.
Hic ego promissam sobolem, sperataque mundo
Pignora praelusi. veram mox ipse probabis
Me vatem, nostræque fidem venientia telæ
Fata dabunt., Dixit, gremioque rigentia profert*
- 340 *Dona, graves auro trabeas. Insigne Minervam
Spirat opus. rutilis hic pingitur aula columnis,
Et sacri Maris partus. Lucina labores*

Z 5.

Solatur:

- 329 vincis quo MSS. 331 posse queas Vic. Vien. Ald. & MSS. nosse queas MS. sed te certum est jam Bas. 336 his ego malit Heinfs.
340 Minervæ ante Heinfs. qui Minervam dedit ex MSS.
342 dolores al. sed labores etiam Vic. & Vien.

331 *Mirari* etiam hic non est ille inotus ab ignoratione causarum vel modi, quo aliquid existit, ortus; sed significat magnum, studio nostro dignum in utramque partem putare, ut in illo Stoicorum *Nil admirari* apud Horatium 1, 6. 1. Vult Roma, Stilichonem *mirari cinctus*, quos offert, hoc est pulchros, se dignos, expetendos, lubenter accipiendos putare. *Cinctus* esse ornamenta consularia illius temporis, *Lorum* illum, ostendi ad 7, 3. Huc convenit illud, quod mox dicitur, *duxit Tritonia*, quod muricis h. e. purpuræ & auri sit mentio. Minervam esse Tritoniam eandemque non texendi modo artis magistram, verum etiam sapientiæ rectoricis & bellicæ auctorem, hic recordabuntur lectores.

334 Splendide dictum, sed quod nimis scrupulose exquirere ad verum non licet: certe illud *eodem* non est ad vivum refecandum.

Hoc vult, si figuram tollas, aureus ille Lorus consularis symbolum est felicitatis, quam fila aurea, de colo Lachesis primæ Parcarum ducta, signant.

336 *Hic ego*, in hac veste, vel *his ego* filis lori & trabæ consularis *praelusi*, divinatione quadam usa intexui, figuram sobolis quæ ex nuptiis filie tuæ Mariæ cum Honorio mundo promittitur. Hic nempe sumit occasionem poëta intexendi omnia pro felici partu Mariæ, cujus picturam hic Roma in veste Consulari (quæ *Picta* jam aliquamdiu esse solebat) exhibet: ut clipeo Aenææ posterorum illius fata inscribit Virgilius.

340 Vix decernas, ultra lectio elegantior sit, *Opus Minervæ spirat*, vivere videtur, ut *spirantia molliter ara* Maronis: an *opus spirat Minervam*, h. e. indicat artificem. Conf. 8, 592.

341 *Rutilæ* columnæ ex inarivore porphyretico.

Solatur: refidet fulgente puerpera lecto.

Sollicitæ juxta pallescunt gaudia māt̄ris.

- 345 Susceptum puerum redimitæ tempora Nymphæ
Auri fonte lavant. Teneros in stamine risus,
Vagitusque audire putes. Jam creverat infans
Ore ferens patrem: sed avus maturior ævi
Martia recturo tradit præcepta nepoti.
- 350 Parte alia spumis fucantem Serica frena
Sanguineis, primæ signatus flore juventæ,
Eucherius flectebat equum, jaculisque vel arcu
Aurea purpureos tollentes cornua cervos
Aureus ipse ferit. Venus hic investa columbis
- 355 Tertia regali jungit connubia nexu,
Pennatique nurum circum stipantur Amores
Progenitam Augustis, Augustorumque sororem.

Eucherius

344 matri conj. Heinsf. 346 in stam. MSS. 348 Stilicho' mat. ævo
vulg. ex gloss. sed avus etiam Cuj. & MSS. plur. 350 fumantem
vel spumantem fere al. fucantem etiam Basf. marg. undantem MS.
356 torum MSS.

344 *Pallescunt gaudia.* Uno verbo mirifice auget affectum. Magnum ex magno metu gaudium habet aliquid terrori simile, tam vehemens quidem, ut aliquot matres insperatus subitusque filiorum, quos mortuos putabant, conspectus interfecerit.

346 *Auri liquidi fons* ne Midam faciat, metuam ego. Si voluit poëta significare materiam filorum, quæ fontem i. aquam repræsentant, malim argentum adhibuisset. Sed fontis nomine forte intellexit pelvim auream.

347 *Jam* in novo velut loculamento operis acu picti, exhibetur puer adultior. Tales divisiones magnæ picturæ in diversas velut tabulas amant poëtæ: tales quidem invenies in omnibus illorum clipeis. Tales alias quoque in usu,

quod olim observavi ad Quintilianum sipharium 6, 3. 72.

350 *Equus fucat frena* h. e. tingit spuma sanguine permixta. Vid. 8, 549. it. 35, 202 & ex aliis Heinsf. ad h. l.

353 *Hic, puto, aurea & purpureos,* ad colorem filorum vestis simpliciter respicere, & ad corruptum jam illius sæculi de artibus judicium, cum non modo picturas in veste circumferre, sed coloribus etiam naturæ repugnantibus constantes, pulchrum esset.

355 *Tertium* hoc conjugium poëta modo ominatur, & destinat Eucherio Stilichonis filio sororem Honorii Gallam Placidiam. Sed vanum omen fuisse, docet historia. Eucherius jussu Honorii interfectus, Placidia nupsit Ataulpho Visigothorum R. & post Fl. Constantio. Vid. Tabula Geneal.

Eucherus trepido jam flammea sublevat ore
Virginis: aridet læto Thermantia fratri.

360 Nam domus hæc utroque petit diademata sexu,
Reginaeque parit, Reginarumque maritos.

Talibus invitat donis, dextræque gerendum
Diva simul porrexit ebur. Sollennibus urnam
Commovet auspiciis, avibusque incepta secundat.

365 Tunc habiles armis humeros Dea vestibus ambit
Romuleis. Latii federunt pectore cultus,
Loricæque locum decuit toga. talis ab Istro,
Vel Scythico victor rediens Gradivus ab axe,
Deposito mitis clipeo, candentibus urbem

370 Ingreditur trabeatus equis: spatiosa Quirinus
Frena regit: currumque patris Bellona cruentum
Ditibus exuviis, tendens ad sidera quercum,

Praece-

338 timido vulg. tepido it. tumido MS. 359 retro it. tetro MS.
362 regendum, tenendum al. gerendum etiam Bas. marg. 371 cruentat vulg. cruentum MSS. it. Vicn. Bas. marg. cruentam post Gron. Heinsf.
372 tendentein vulg. tendens jam Plant. marg. Barth.

358 *Trepido ore* vel *timidum pudorem virginis* notat, vel *cupidum sponsi*.

36 Qui erant invidi Stilichoniæ domus, vel post casum illius ingeniosi, poterant hunc versum trahere ad objectam Stilichoni cupiditatem imperii in filium suum transferendi.

362 Huc usque descripsit poeta figuras togæ pictæ, quam Roma Dea offerret Stilichoni, nunc pergit narrare.

363 *Ebur*, *sceptrum* illud *eburnum* e quo *surgit aquila*, ut est Juvenal. 10, 43, quod Diptycha etiam dant Consulibus. Sed quod est de *urna solennibus auspiciis commota*, hic forte aliquid de veteri auspiciorum ritu latet, simile fortibus, quales erant Prænestinæ; ut fuerit hoc ipsum felix auspicium, si de urna commota exiret aliquid,

quod secundum rei, de qua ageretur, eventum sponderet. Illud quod concussa urna primum exsilit, vel a puero ad eam rem adhibito extrahitur, fors est. Sed de fortibus pariter & *avibus* s. pullis *incepta secundantibus*, difficile est pauca dicere.

365 *Ambit* active positum imitatione Virgilii Aen. 10, 243 ubi Vulcanus clipei oras *ambit auro*.

368 Triumphum quendam Martis describit, cui dat equos albos, trabeam, Romulum aurigam, pro antiquo more, quo filii triumphum patris in curru comitantur, Bellona, quæ hic filia Martis est, tropæum præfert etc. Arripuerunt certatim poetæ recentiores hanc antiquorum rationem picturas inorum & vitæ Proserpæiis hoc genus intexendi.

Præcedit: lictorque Metus cum fratre Pavore
Barbara ferratis innectunt colla catenis,

375 Velati galeas lauro: propiusque jugales
Formido ingentem vibrat succincta securim.

Vidit ut optato se Consule Roma potitam,
„Nunc, ait, *Elysi locos irrumpere campi,*
Nunc libet; ut tanti Curiis miracula voti

380 *Fabriciisque feram, famae qui vulnere nuper*
Calcatam flevere togam. Jam prata choreis
Pulsent, nec rigidos pudeat luisse Catones.

Audiat hoc senior Brutus, Pœnisque tremendi
Scipiadae, geminis tandem quod libera damnis

385 *Unius auxilio fasces Libyamque recepi.*

Quod superest, unum precibus, fortissime Consul,
Adde meis, Urbique tuum largire parumper,
Quem rogat, adventum: quam tu belloque fameque
Depulsam terris iterum regnare dedisti.

Splendida

373 pudore *al. apud Heins.* 374 terga *vulg. colla jam Bas. marg.*
Sic 26, 293. 380 vulnera *conj. Heins.* 389 depulsa *vulg.*
sed depulsam Vic. Vien. Barth.

377 Manet in opere suo, in fingendo, Poëta. Non persequitur ipsam historiam, quid Mediolani actum sit & in aula: sed facit Romanam primo gratulantem antiquis consulibus apud Elysiu, deinde novo Consuli jam suo supplicantem, ut velit in urbem venire.

379 *Votum*, res votis expetita, ut in *sacris promissiones*, res promissæ.

380 Non puto ita miscuisse Metaphoras Claudianum ut diceret quod accusatur a summo viro, *togam Famæ vulnere calcatam*: sed *famæ vulnere* icti, a fama ad inferos delata vulnerati, tristi nuncio de tanta turpitudine Eunuchi Consulis accepto, *flevere togam Romanam Consulareinque ita conculcatam* etc.

383 *Senior Brutus*, Tarquinii expulso & interfecto, ne quis Cæsaris interfectorem intelligat, quem laudare aulico homini tum non licebat.

385 *Fasces* consulares ab Eutropio pollutos & conculcatos; *Libyam* s. Africam ereptam pene imperio a Gildone.

387 *Quod Urbem* a se ipsa videtur distinguere, cogitemus & animo effingamus Romanam quæ loquitur, tanquam genium præsidem, vel animam adeo urbis rerum dominæ.

389 *Depulsam*, si est a Poëta, ut probabile est, ponitur ut *defensam*, quod est plane synonymum. *Defendere* enim idem est quod depellere. Sic deinde 23, 171 *Defensurus morbos & depulsurus* eadem sententia

- 390 *Splendida fuscipiant alium te Rostra Camillum.
Ultorem videant servatoremque Quirites.
Et populus, quem ductor ames: quibus Africa per te,
Nec prius auditas Rhodanus jam donat aristas:
Ut mihi vel Massyla Ceres, vel Gallica profsit*
- 395 *Fertilitas, messesque vehant nunc humidus Auster,
Nunc Aquilo: cunctis ditefcant horrea ventis.
Quæ tunc Flaminiam stipabunt millia vulgi!
Fallax, ô quoties pulvis deludet amorem
Suspensum, veniens omni dum crederis hora!*
- 400 *Spectabunt cupidae matres, spargentur Et omnes
Flore viae, superes cum Pythia culmina Consul*

Arduus,

- 392 *amas al. amans Vien.* 395 *ferant, ferat, vehat al.* 398 *rumor*
al. pulvis Vic. Vien. 401 *superet -- limine ante Heinſ.*
Pincia, Phicia, Phitia MSS.

sententia dici, animadvertemus. Sed erunt fortasse, quibus magis placeat, Romam a Rufino ac Gildone terris depulsam iterum nunc illis regnare.

392 *Ductor ames* h. e. beneficio afficis, eoque ipso amare te ostendis, quod Ducem te illi, Præto-rem, (Præto-rem, *επαρχον*) Con- sulem præbes. Ita ille apud Quint. 6, 3. 93 *Amas me, quod te non vidi* i. gratum mihi fecisti, quod meo te-conspectui subduxisti, ut te vi- dere non cogerer. Ceterum hic ad *populum*, synesi, h. e. intelle- ctione consueta infertur *quibus*: multitudinem enim populus con- tinet. Respicitur porro illud Stili- chonis beneficium, quod Romano populo commeatum & ex Africa parauit, & ex Gallia secundo Rhodano devedum. *Massyla Ceres* fru- mentum ex illa parte Africæ. Vid. 18, 401 sqq. it. 24, 91.

396 De *Aquilone* proprie dicto hoc intelligi non potest, arbitror. Sed indiscretim notat ventum a septentrionibus spirantem, quo opus est solventibus a litore ostiis Rhodani vicino versus Italiam, li-

cet deinde ab Occidentali vento adjuvari ille cursus debeat. Aquilo proprie dictus versus Hispaniam navem ageret.

397 *Flaminia* via inter Romam & Ariminum, in quam incidunt, qua pergunt, qui veniunt Me- diolano.

398 *Pulvis deludit amorem*. Conf. 24, 4. 26, 455. Prospiciunt vias, qui expectant, qui amant facile credunt etc.

399 *Suspensus amor*, fluctuans inter spem & metum, ut ea quæ a filo pendent. Item homines se erigunt in digitos, & suspensio sic vestigio stant, cum prospicere vo- lunt. Sic Græci *ἀποκαρδοκίαν* protento capite expectare.

401 *Pythia culmina* simpliciter intelligo triumphum, honorem laureæ. Laurum Apollini sacrum, nominatim Pythio s. Delphico, nemo ignorat; cui non occurrit il- lud Ciceronis carmen, *Cedant arma togæ, concedat laurea* h. e. trium- phus *linguæ*? Neque *culmen* pro honoris fastigio insolitum. His, qui *Pythia limina* legunt & tem- plum Apollinis intelligunt, obsta-

Arduus, antiqui species Romana Senatus.

Pompejana dabunt quantos profcena plausus!

Ad coelum quoties vallis tibi Murcia ducet

Nomen

404 *Martia ante Heinsf. sed vidit Barth. legendum esse Murcia.*

re videtur verbum *superes*: requirebatur enim *superabis*. Deinde ostendendum erat templum Apollinis ad viam Flaminiam. Indicare vult poeta habitum iri Stilichoni urbem ingredienti honores omnes triumphales, cum hic illius ingressus triumpho quovis sit potior. Huc pertinet illud *Arduus*, huc *species antiqui Senatus*.

403 *Pompeji* theatrum foro suo imminuit, credo, in cujus gradibus magna hominum multitudo (octoginta millia memorant, nescio qua fide antiquarii) arbitrari quæ in foro fierent potuit. *Profcenia Pompejana* videntur hic dici ipsum hoc forum, & Porticus circum positæ. Credibile enim mihi sit, illos gradus, quibus Veneris ædes imposta fuit, respexisse non scenam angustam cujus pars profcenium, sed has porticus, hoc forum, ut qui in illo agerentur Ludi scenici, vel quicumque alii, eos inde populus spectare posset. Hinc ex Tiro- ne Tullio memorat Gellius 10, 1 *Aedem Victoriæ (Veneris pulchre emendat Ernestus ad Suet. Claud. 21) cujus gradus vicem theatri essent*: & Tertull. de spectac. 10, 4 *Pompejus M. solo Theatro suo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum extruxisset — ad dedicationem edicto populum vocans non theatrum, sed Veneris templum nuncupavit, cui subjecimus, inquit, gradus spectaculorum. Nempe nondum habuerat ad illud tempus Roma Theatrum immobile: in foro faciebant sibi spectacula, qui ludos darent, auferenda finitis ludis: quod liebat etiam in tribunalibus judiciorum. Theatrum Pompeji non scenicis tantum ludis aptum erat, quæ posterior & angustior*

nominis significatio est; sed spectaculorum omni generi, quod apparet ex Plutarcho in Vita p. 647, A. Scena post adjecta, lignea, semel iterumque combusta, instaurata. Vid. Alco. ad Cic. in Piso. c. 27. Suet. Aug. 32. Tac. An. 6, 45. iterum Suet. Claud. 21 & Calig. 21. *Profcenia* sunt, ubi actores agunt. Itaque, ut dixi, hic intelligi debet ipsum forum, nec exclusis ipsis adeo gradibus: ubi congregata magna hominum multitudo plaudit Stilichoni. *Profcenia Pompejana* memorat etiam paullo post hæc tempora Symmachus epist. 10, 22 *Alii triumphis suis hæc dona servassent, ut posita lanro (triumphali in gremio Jovis Capitolini) novis actoribus personarent Pompejana profcena*. Idem, ut Præfectus urbis, rogat Theodosium jun. & Arcadium Augustos (10, 16) *Curules, ac scenicas voluptates Circo & Pompeianæ cavæ suggeratis*.

404 *Murcia vallis*, ubi templum Veneris Murciae. Videtur noster respexisse Liv. 1, 33 *Latinis, ut jungeretur Palatio Aventinum (interponendis inter utrumque colle jam inædificatum domibus, quibus illi continuarentur) ad Murciae (Veneris templum) datæ sedes*. Est nempe hic Circus maximus: Varro L. L. 4, 32 p. 37, 11 *lutinus Circus ad Murciaem vocatus*. Vid. Scal. ad Fest. *Murciæ Deæ*, & Viri docti in descriptione Urbis, ubi de Circo Maximo inter Aventinum & Palatinum montes interjecto, s. de Regione XI, ut Nardi. 7, 1. Apposite Symmach. 10, 22 *Malo fremitum Murciae (sic leg. pro Martiæ) vallis exponere, atque illam quadrigurarum distributionem etc. Circus non minus quam Theatrum*

- 405 *Nomen, Aventino Pallanteoque recessu!*
Nunc te conspiciam castris, permitte, relictis,
Mox & cum genero trabeis visura secundis.,
 Hæc dum Roma refert, jam fama loquacibus ales
 Pervolat Oceanum linguis, & mille citatos
 410 Festinare jubet proceres: nullique senectus,
 Non iter, hibernis obstant nec flatibus Alpes.
 Vincit amor meriti pridem, clarique vetustis
 Fascibus ad focii properant & vindicis annum.
 Sic ubi fecunda reparavit morte juventam,
 415 Et patrios idem cineres, collectaque portat
 Unguibus ossa piis, Nilique ad litora tendens
 Unicus extremo Phœnix procedit ab Euro;
 Conveniunt aquilæ, cunctæque ex orbe volucres,
 Ut Solis mirentur avem. procul ignea lucet
 420 Ales, odorati redolent cui cinnama busti.

Nec

- 405 recussu, recussus, recursis, recursu MSS. 'recussum placet Heinsf.
 408 alis ante Heinsf. Sic 28, 597. volacibus MS. Hinc Heinsf. conj. sona-
 cibus alis Pervolat Oceanum: linguis & mille &c. 412 Putat Heinsf.
 Vincit amor meritis -- & consulis annum. 414 fecundam
 MSS. male. 416 tandem ante Heinsf.

trum Pompeji, multitudini promiscuæ, & plausui magnis viris tribuendo, aptus.

405 Aventinus & Palatinus formant recessum, velut specum, unde resonat imago s. echo plausus. Sed pulchre etiam *nomen* dicitur recussum his montibus, i. reflexum, relatum, repulsam. Conf. 28, 617. Fons est Horatii illud, quod suavitatis causa apponam, Car. 1, 20. 3 Datus in theatro (Pompeji, ut observat Vet. Schol.) cum tibi plausus — ut — Fluminis ripæ, simul & jocosa Redderet laudes tibi Vaticani montis imago. Addamus & hoc, qui triumphali via per urbem pergeret in Capitolium, ei plausum dari de Pompeji theatro, deinde etiam de Circo potuisse.

407 Cum genero Honorio ut alterum Consulatum gereret, non contigit Stilichoni. Fuit consul iterum A. C. 405 cum Anthemio.

408 Loquacibus linguis sunt Ablativi consequentiæ, cum interim loquaces essent linguæ, quas habet Fama ales s. volucris, alata, innumerabiles, cui quot sunt corpore plumæ, Tot linguæ, totidem ora sonant Aen. 4, 181.

413 Vindicem vocat cum respectu ad Eutropium. Vid. ad 280.

414 De Phœnice habemus & Claudiani nostri Eidyllion n. 44. & Lactantianum carmen, quo minus opus est hic aliquid dici. Classicus de fabula locus Herodoti 2, 73.

320 Juvenis Phœnix adhuc redolet rogam ex cinnamo patris, e cujus ipse cineribus prodit.

Nec minor in cælo chorus est, exultat uterque
Theodosius, Divique tui. Sol ipse quadrigis
Vere coronatis dignum tibi præparat annum.

Est ignota procul, nostræque impervia menti
425 Vix adeunda Deis, annorum squalida mater,
Immensi spelunca ævi, quæ tempora vasto
Suppeditat revocatque sinu. complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine, serpens,
Perpetuumque viret squâmis, caudamque reducto
430 Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.
Vestibuli custos vultu longæva decoro
Ante fores Natura sedet, cunctisque volantes

Depen-

429 virens MS. reductam MSS. 430 pro lapsu, morsu MS.

421 Uterque Theodosius: nam Imperatoris pater fuit Comes Theodosius. De forma Theodosius 15, 216. Divi tui, Dii qui tibi favent.

423 Vere coronatæ quadrigæ, vitatæ floribus vernis. Solis equis nihil apud nostrum frequentius: spondet annum Consuli auspiciatum, quod sol equos suos tanquam ad triumphum ornat vittis, fertisque floreis.

425 Vox squalida ad senectutem signandam pertinet. Hæc enim duram, rugosam, & velut obsitam squamis cutem facit: incuriosi fere cultus externi senes etc. Suppeditat & revocat tempora ut Saturnus, qui quæ genuit mox devorat.

427 Antiquum τῷ αἰῶνος, ævi, symbolum serpens caudam suam ore continens. Apud Horapoll. c. 2 dicitur de Aegyptiis, illos serpentem ἐρῶον, s. βασιλίσκον circumponere Dis, θεῶν περιτέλειαν. Tale quid hic Alexandrinus poëta comminiscitur, & bene magnum facit, qui totum antrum complectatur. Sed nihil tamen hic serpens est ad eum, quem Alcora-

ni aliquis interpres apud Bocharum Hieroz. P. 2 p. 855 Dei throno circumdat, cui sunt alarum septuaginta millia, & singulis plumis facies totidem, & in unaquaque facie totidem ora, & in uno quoque ore septuaginta linguarum millia etc.

428 Placido numine hic serpens omnia consumit, quia paulatim sensumque minuuntur & absumuntur, quæ a sola senectute intereunt, tacitisque senescimus annis.

421 Pulchre longæva quidem est natura, sed vultu tamen decoro. Sic Columella 1 Pr. 2 de natura & speciatim de Tellure, quæ divinam & æternam juventam sortita, communis omnium parens etc.

432 Cunctis membris naturæ volantes animæ sunt pars illius Heracliticæ philosophiæ, quæ ψυχῶν, animarum, seminum, omnia plena esse dicit, quam studui declarare in disputatione de animabus Hippocratis, & separatim primo, tum Gallice in Berolinensis Societatis actis, denique multum elaboratius retractatusque in Göttingensis Societatis Commentariis edita.

Dependent membris animæ. Mansura verendus
 Scribit jura senex, numeros qui dividit astris,
 435 Et cursus stabilesque moras, quibus omnia vivunt
 Ac pereunt fixis cum legibus. ille recenset
 Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis
 Proficiat mundo; quid velox femita Lunæ,
 Pigraque Saturni: quantum Cytherea sereno
 440 Curriculo, Phœbique comes Cyllenius, erret.
 Illius ut Phœbus ad limen constitit antri,

Occurrit

436 *ceu legibus conj. Heinsf. vel Ac pereunt. fixis tum legibus ille.*

441 *illius ut magno Sol limite constitit anni multi MSS.*

ap. Heinsf.

433 *Dependent ut examina apium, instar uvæ dependent ab arboris ramo. Virg. Ge. 4, 558 Arbore summa Confluere solent, & lætis uvam demittere ramis.*

434 *Hic senex comparari potest cum illo sene dierum Prophete Danielis 7, 22.*

435 *Stabiles ad cursus pariter ac moras pertinet. Vid. ad 21, 372. Sic mox 435.*

436 *Fixis cum legibus, secundum certas leges. Videtur præpositionem, quæ etiam abesse poterat, expressisse poëta, ne continuarentur ablativi & confunderentur. Ceterum tribuit planetarum intervallis, comparationibusque & motibus conservationem eorum, quæ apud nos sunt h. e. in tellure nostra. Sic Balbus Stoicus apud Cic. de N. D. c. 6 de stellis, quæ errare dicuntur, Quorum, inquit, tantus est concentus ex dissimillimis motibus, ut, cum summa Saturni refrigeret, media Martis incendat -- Luna -- graviditates & partus adferat, maturitatesque gignendi. Hæc est illi copulatio rerum, & quasi consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturæ.*

437 *Hic locus etiam multiplicem illam Claudiani doctrinam significat, cujus frequentia in illius carminibus vestigia extant. Multo impeditiore esse in Ptolemaica disciplina (contra quam in Kepleriana) Martis theoriam, multo frequentiores & minus evitabiles errores, quam in Iove; docuit me cum causa verum Academiae nostræ decus, insignisque Astronomus, Tob. Mayerus. Qui sunt sacris illis initiati, possunt consulere Kepleri Astronomiam novam αιτιολόγητον Pragæ 1609 f. Ceteris sufficit illud Plin. 2, 17 Martis -- est maxime inobservabilis cursus. Nam reliqua de celeritate Lunæ, de Saturni tarditate, de serena luce Veneris, de Mercurio nunquam Solem relinquente, etiam sciunt, quicumque non muti spectatores cæli sunt. Cf. ad 24, 135.*

441 *Phœbus s. Sol ad antrum ævi adhuc descripti consistere videtur in ipso velut anfractu, in fine anni præcedentis eodemque ineuntis principio: quo etiam Consulatus Romanus iuitur.*

Occurrit Natura potens, seniorque superbis
 Canitiem inclinat radiis. tunc sponte reclusos
 Laxavit postes adamas. penetrabile profundum
 445 Panditur, & sedes ævique arcana patefcunt.
 Hic habitant vario faciem distincta metallo
 Sæcula certa locis: illic glomerantur æna.
 Hic ferrata rigent, illic argentea cudent,
 Eximia regione domus, contingere terris
 450 Difficiles, stabant rutili, grex aureus, anni:
 Quorum præcipuum pretioso corpore Titan
 Signandum Stilichone legit. tunc imperat omnes
 Pone sequi. dictisque simul compellat euntes.

„En, cui distulimus melioris sæcla metalli,

455 Consul adest. ite optati mortalibus anni.

Ducite virtutes, hominum florescite rursus

Ingeniis,

442 accurrit MSS. parens MS. Sed duce i. duci MS. ut Phæbus vel Sol dux dicatur. 446 his conj. Heinsf. ut ad locis referatur.

450 rutuli vel Rutuli spalma quorundam librorum.

454 in quem dist. MSS.

442 *Naturam* fecit longævam mulierem: hæc honoris causa Phæbo i. e. Soli, quem ut ducem quandam & Imperatorem universi præsentant, honorem habet, canum caput suum inclinat magnificis Solis radiis.

444 *Adamantem* in tali referrum esse, jam observavimus, feræ ac repagula & pessuli ferrei sponte cedunt, aperiuntur nullo movente valvæ

445 *Ævi sedes & arcana*, ut 433, i. e. interiores & arcani recessus Ævi, s. successionis temporum & sæculorum. Vult pœta augurari felicitatem publicam, quæ ab hoc Stilichonis Consulatu sumat exordium. Hic adhibet fictionem &

phantasian similem illi, qua Aeneæ apud inferos ostenduntur posteri sui Romani.

447 *Glomerantur æna sæcula*, densantur: uberius malorum fors, crebriora sunt sæcula vilioris metalli: aurei tantum anni, non tota sæcula.

454 *Distulimus* indicat moram, durationem longam infelicitatis. Nunc adest Consul, cui melioris metalli sæcula destinata sunt, quæ ab hoc ipsius Consulatu fluere incipient.

456 *Anni florescunt ingeniis* hominum, decus ac speciem accipiunt ab illorum virtute ac sapientia.

*Ingeniis, hilares Baccho frugumque feraces.
Non inter geminos anguis glaciale Triones
Sibilet, immodico nec frigore sæviat Urfa.*

460 *Non torvo fremat igne Leo, nec brachia Cancrī
Urat atrox aestas, madidæ nec prodigus uinæ
Semina prærupto dissolvat Aquarius imbre.
Phrixæus roseo producat fertile cornu
Ver Aries: pingues nec grandinè tundat olivas*

465 *Scorpius. autumnī maturet germina Virgo.
Lenior & gravidis allatret Sirius uvis.,*

*Sic fatus, croceis rorantes ignibus hortos
Ingreditur, vallemque suam, quam flammeus ambit*

A a 2

Rivus,

457 Bacchi MS. 462 prorupto malit Heinſ. & adfert usum verbi.

465 Scorpion MSS. gramina al. 467 finibus Bas. marg. & MSS.
crinibus MS. floribus MSS. halantes floribus
conj. Heinſ.

458 Pingit Asterifinos poëta. *Volvitur Anguis* cælestis inter duas Urſas casque spiris pene completur. Hi enim sunt *gemini triones*, q. d. teriones s. trituratores boves: qui alio respectu *septem triones* ob septem insigniores stellas, quas habent singuli dicuntur. Audaci figura Anguis hic dicitur *sibilare*, ut mox Leo cælestis *fremere, sævire* Urſa etc. & quidem *sibilare glaciale*, ut sibilus ille serpentis, h. e. ventus a septentrione spirans, glaciem indicetur efficere: quanquam etiam stridor ille glaciæ cum comminuitur teriturve, sibilo magni serpentis comparari forte possit.

463 *Cornu Arietis*, quo Phrixus veſtus est (primi jam in signis XII Zodiacalibus) *Copiæ* Nymphæ datum, fingit noster, quod alii de Acheloi taurino cornu fabulantur, quos laudat Muncker. ad Lactant. Plac. fab. 9, 1 & ad Hygi. f. 31. Capræ illius alii ajunt fuisse, cujus lacte Amalthea nympħa Jovem nutrierat, quod suaviter narrat Ovid.

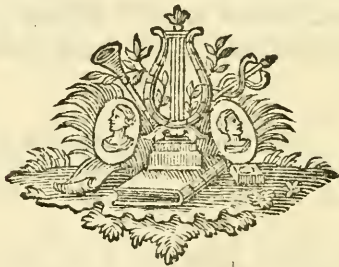
Fast. 5, 115. *Roseum* nostro simpliciter est pulchrum.

465 *Scorpius, Virgo, Sirius* tempora anni signant, rebus, quæ hic memorantur, convenientia.

467 *Hortos Solis & vallem* facit poëta, antro Aevi, credo, continentem, ubi ille per noctem equos suos stabulari & reficere se patitur. Hi horti *rorant* h. e. modicum, subfrigidum, & bene olentem humorem spirant, *ignibus croceis* h. e. floribus. *Ignes* vocari sidera, controversia caret, quo nomine flores vocat Columella 10, 96 *Pangite tunc varios, terrestria sidera, flores.* Nec refugit Ovidius, apud quem Flora causam reddens accensorum in illius sacris luminum, Fast. 5, 363 *Vel!* inquit, *quia purpureis collucent ignibus agri*, ut est in libris quibusdam, pro quo *floribus* reposuerunt alii. Pulchre huic nostrum locum contulit Burmannus.

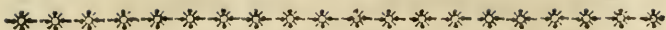
468 *Rivus flammeus* pro sepimento est hortis Solis. Hic Sol *jubat* suum *herbis ingerit*.

Rivus, & irriguis largum jubar ingerit herbis,
 470 Quas Solis pascuntur equi. fragrantibus inde
 Cæsariem fertis, & lutea lora jubaſque
 Subligat alipedum: gelidas hinc Lucifer ornat,
 Hinc auroa comas: juxtaque arridet habenis
 Aureus, & nomen præſtendit Conſulis, Annus:
 475 Inque novos iterum revoluto cardine curſus
 Scribunt æthereis Stilichonem fidera factis.

470 fragrantibus ante Heinsf. 475 alludit, illudit MSS.
 habenas MSS.

471 Cæsariem canibus jam dedit Grat. Cynege. 273. Itaque de juba equorum Solis hætenus non absurdum eſſet intelligere poëtam: sed statim jubarum fit mentio. Itaque ipsam Solis s. Apollinis comam accipere oportet. Lutea lora ad auri colorem pertinent. Nunc ergo cum suo satellitio Lucifero, Aurora, prodit de antro ævi & suis hortis Sol, novum stadium ingrediens, quem hilari facie comitatur insignis Conſulis Stilichonis nomine *Annus aureus*. Hoc nomen velut formatis in literarum figuram fideribus cælo atque æternitati inscribitur. A tali poëtarum phantasia forte primam originem habent monstrosa illa commenta de scriptura cælesti. E. G. in Gaffarelli libro, *Curiositates inaudita*, capitis 12 hæc est inscriptio, *Stellæ in cælo literarum figura, secundum Hebræos dispositas, atque in eo tanquam libro, quæ toto orbe sunt præcipua, legi posse.*

XXIII

C L. C L A U D I A N I

I N L I B R U M I I I

D E

CONSULATU STILICHONIS*

P R A E F A T I O

Major Scipiades, Italis qui solus ab oris

In proprium vertit Punica bella caput,

Non sine Pieriis exercuit artibus arma;

Semper erat vatum maxima cura duci.

5 Gaudet enim virtus testes sibi jungere Musas.

Carmen amat, quisquis carmine digna gerit.

Ergo seu patriis primævus manibus ultor

Subderet Hispanum legibus Oceanum,

Seu Tyrias certa fracturus cuspide vires

10 Inferret Libyco signa tremenda mari;

A a 3

Hærebat

* Prefatio in laudes Stiliconis *Vic.* i ductus *Bas. marg.*
ductor *conj. Heinsf.*

* Hanc esse puto veram inscriptionem. Vid. dicta ad 21 pr.

1 *Solus* Scipio major bellum Punicum in Africam transtulit, h. e. exercitu e Sicilia trajecto cœgit Hannibalem, ut relicta Italia ad patriam defendendam rediret: *solus*, inquam, repugnante præsertim & dissuadente omnibus modis dictatore Fabio. Vid. Liv. 28.

3 Carum Scipioni fuisse Ennium, Cicero docet tum alias tum pro Archia c. 9. De Terentio, ipsius atque Lælii familiari, constat: qui ad hos magnos amicos suos respi-

cere creditur in Prologo Adelporum.

7 Pater Scipionis hujus & patruus in Hispania ceciderant: hac re nihil deterritus, sed incitatus potius filius ante ætatem legitimam imperium sibi illud demandari voluit, atque impetravit. Vid. Liv. 26, 19. Sic *primævus ultor* factus, h. e. primo ævo, juvenis, quo nomine vtuntur etiam optimi.

9 *Tyrias vires* vocat, quia Pœni *Tyrii coloni*, Virg. Aen. 1, 12.

Hærebat doctus lateri, castrisque solebat

Omnibus in medias Ennius ire tubas.

Illi post lituos pedites favere canenti,

Laudavitque nova cæde cruentus eques.

15 Cumque triumpharet gemina Carthagine victa,

(Hanc vindex patris vicerat, hanc patriæ.)

Cum longi Libyam tandem post funera belli

Ante suas mœstam cogeret ire rotas;

Advexit reduces secum Victoria Musas,

20 Et fertum vati Martia laurus erat.

Noster Scipiades Stilicho, quo concidit alter

Hannibal, antiquo sævior Hannibale.

Te mihi post quinos annorum, Roma, recursus

Reddidit, & votis jussit adesse suis.

12 ad med. Cuj. 15 victor MSS. 21 qui MS. cui conj. Heinfs.

23 quintos vulg.

13 *Post lituos*; post prælia lituorum cantu incensa, canenti versus suos Ennio favebant milites Romani.

15 Carthaginem novam in Hispania, coloniam Punicæ, quæ hodie id nomen retinet, vicit cædis patris sui ulciscendæ gratia: ipsam autem antiquam Carthaginem, Africæ caput, tanquam ultor patriæ.

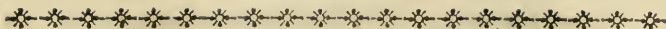
20 *Martia laurus*, qua utebantur Romani ut insigni victoriæ, in literis laureatis, in lictoribus & fascibus, in ipso triumpho.

22 *Hannibal alter* Gildo est, de quo in carm. 15 dedita opera, & obiter passim.

23 Hinc apparet, quinquennio, quod proxime præcessit consulatum Stilichonis, in illius comiratu vel cohorte fuisse Poëtam. Hos puto esse *resides* annos 25, 1.

24 *Vota* Stilichonis, quibus adesse jussit Claudianum, intelligo

illa, quæ in Consulari Processu, ac deinde inter ludos Consulares nuncupari solebant, de quibus rebus vid. Spanh. de V. c. P. numif. T. 2 p. 457 sq. it. p. 525 sq. Sic Tibullus (si is auctor carminis in Messalam) 4, 1. 129 *Vota* ponit, ad universa ineundi magistratus indicanda solemnia, ubi plura Broukhusius. Illos ludos Consulares posterioris ævi, in quibus pene omnis dignitas hujus magistratus inerat, describere solet noster tum in aliis, quos canit, Consularibus, tum hujus carminis princeps fere argumentum habet, a versu inde 223. Ceterum hoc docemur, cum suscepisset Consulatum Mediolani Stilicho, deinde *peractis* ibi *super omnium magnarum civitatum Consularibus festis* in ipsa urbe Roma processum, vota, ludos instituisse. Docet hoc etiam Symmachus 4, 31 cujus modo verba dedi.

XXIV

CL. CLAUDIANI

DE

CONSULATU STILICHONIS

LIBER III *

Quem populi plausu, procerum quem voce petebas,
Adspice, Roma, virum. jam tempora desine longæ

Dinumerare viæ, visoque assurgere semper
Pulvere: non dubiis ultra torquebere votis.

5 Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim,
Spe major, fama melior. venerare curulem,
Quæ tibi restituit fasces. complectere dextram,
Sub juga quæ Pœnos iterum Romana redegit.
Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
10 Imperii, cujus libratur sensibus orbis.
Os sacrum, quod in ære colis, miraris in auro,

A a 4

Cerue

* Panagyris alia in laudes Stil. *Vic. Junt.* Panegyris tertia in laudes Stil. *Vien. Bas. Clav.* liber tertius de laud. Stil. *Ald. Plant.*
3 moræ MSS.

3 *Dinumerare* & inter se comparare hinc viæ spatia, hinc temporis, solent, qui adventum alterius cupide expectant: tantum viæ, aiunt, hoc spatio absolui potest. Si Idibus Decembribus ille ab urbe, via illa, profectus est, potest intra hos tres dies adesse etc. *Viso pulvere*, quod fallax admodum agminis indicium est: conf. 22, 398. *Assurgere* hic nondum ad reverentiam significandam; sed ad alacritatem obviam procedendi pertinet.

6 Pulcherrima exaggeratio. *Spes & Fama* similes illis, quæ a remicroscopia vocantur, rem minimam insigniter augmentibus. Hinc *expectationem gravem adversariam*

vocat Tullius, quam *superare* difficile est, fam. 2, 4.

7 *Restituit fasces* in honorem, quos polluerat, abjecerat, concalcandos præbuerat, dum gessit Eutropius.

10 *Libratur Imperium* & velut in æquilibrio servatur, ne nimis in alterutram partem pendeat, *sensibus* h. e. sapientia & prudentia Stilichonis.

11 De statu æneis & inauratis, forte etiam de clipeis imaginum, loquitur: numinis enim cultam vel Stilichonis, vel cujusquam privati, memoriam sub his Imperatoribus, non potest, puto, probari.

Cerne libens. hic est felix bellator ubique,
Defensor Libyæ, Rheni pacator & Istri.

- Ostentare suos prisco si more labores,
15 Et gentes cuperet vulgo monstrare subactas:
Certarent utroque pares a cardine laurus,
Hæc Alamanorum spoliis, Australibus illa
Ditior exuviis. illinc flavente Sicambri
Cæsarie, nigris hinc Mauri crinibus irent.
20 Ipse albis veheretur equis, currumque secutus
Laurigerum, festo fremisset carmine, miles.
Hi famulos traherent Reges: hi facta metallo
Oppida, vel montes captivæque flumina ferrent,
Hinc Libyci fractis lugerent cornibus amnes:
25 Inde catenato gemeret Germania Rheno.
Sed non immodicus proprii jactator honoris
Consul, Roma, tuus. non illum præmia tantum,
Quam labor ipse juvat. strepitus fastidit inanes,
Inque animis hominum pompa meliore triumphat.
30 Non alium certe Romanæ clarius arces
Suscepere ducem, nec cum cedente rediret
Fabricius Pyrrho, nec cum Capitolia curru

Pellææ

12 pro te bellator *Bas. marg.* pugnator *Cuj.* pro te qui bellat *MS.*

13 calcator *Vic. Vien. Bas. marg.* 16 certassent *MSS.*

22 ficta malit *Heinsf.* metallis *al.*

14 Si triumphum antiquo ritu
agere placeret: nempe triumphum
honorem privatis non indulserunt
Imperatores.

16 *Utroque a cardine*, a septentrionali plaga & a meridionali licebat petere materiam triumphum, cuius hic velut imaginem proponit Claudianus, cum antiquis Ovidii & optimorum quorumque descriptionibus convenientem.

18 *Sicambros* (*Sygambros*) sic etiam signat 26, 419.

21 *Fremisset* aptum verbum clamori rauco, inconditoque militum exprimendo, qui de equorum, leonumque fremitu aliquid trahere solet.

24 In ferculis triumphalibus sunt flumina sub imagine gigantum cum capitibus bubulis, cornutis certe: *fractæ cornua* vires fractas antiquissimo symbolo indicant. Cornutos id genus fluvios passim in nummis videre est, V. G. apud Spanh. *Diff.* 7 p. 394. Dictum de ea re in *Thesauro*, & alias.

- Pellææ domitor Paullus conscenderet aulæ.
 Nec similis Latias patefecit gloria portas,
 35 Post Numidas Mario, post classica Martis Eoi
 Pompejo. nulli pars æmula defuit umquam,
 Quæ gravis obstreperet laudes, stimulisque malignis
 Facta sequebatur, quamvis ingentia, livor.
 Solum hic invidiæ fines virtute reliquit,
 40 Humanumque modum. quis enim livescere possit,
 Quod numquam pereant? stellæ? quod Jupiter altum
 Possideat cælum? quod noverit omnia Phœbus?
 Est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis
 Invidiæ mensura capit. Ductoribus illis
 45 Præterea divisus erat favor. æquior ille
 Patribus, invisus plebi: popularibus illi
 Munito studiis languebat gratia Patrum.
 Omnis in hoc uno variis discordia cessit

A a 5

Ordini-

37 laudi vulg. inde a Junt. laudis Vic. & quid. MSS. laudes Vien. Ald.
 Heinsf. 2 & MSS. opt. 41 olim MSS. 43 meritis conj. Heinsf.
 45 diversus vulg. divisus Vic. Barth. 2
 & Heinsf. ex MS.

33 *Pellæa aula* Macedoniæ regum, unde *Pelloens juvenis* Alexander. M. Aemilius Paulus ab hoc ipso triumpho Macedonicus dictus est.

34 *Portas Latias*, qualis erat triumphalis Romæ, ipsique arcuum triumphalium transitus.

35 C. Marius de Jugurtha Numidarum rege, Pompejus de Mithridate, Tigraue, & auxiliis Orientis triumphavit.

37 Etiam qui libri habent *obstreperet laudis* quartum casum pluralis numeri videntur voluisse, ut Ovid. Met. 11, 18 *Obstrepuere sonos* vel *sonum Citharæ*, & Sil. 8, 251 *obstratque senatum* e. i. g. a.

38 *Livorem* facit tortorem vel carnificem, quendam, qui *stimulis*, palis acutis, tundens & pungens fervilia præsertim corpora, dolores & cruciatum affert. *Invidiæ*

stimulo fodit etiam *Saturnia Patrum mentes* apud Sil. 7, 512.

39 *Fines invidiæ* relinquit, qui altius ascendit virtute & gloria, quam quo pervenire invidia possit: qui supra invidiam positus est, ut orbes cælestes.

42 *Novit omnia Phœbus* etiam Homericus, ὅς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπαύσει Od. A, 208. Si ullum genus superstitionis indulgentia non indignum videtur, hoc est, cum homines Solem imaginati sunt Oculum omnia videntem, fovens omnia & movens, & vita augens numen.

48 Speciosius ista dicuntur quam verius: præsertim illud *in hoc uno*. Postquam enim res omnis publica in potestatem Augusti & successorum venit, jam non locus fuit amplius civilibus illis inter Optimates

- Ordinibus. lætatur Eques, plauditque Senator,
 50 Votaque patricio certant plebeja favori.
 O felix, servata vocat quem Roma parentem:
 O mundi communis amor, cui militat omnis
 Gallia, quem Regum thalamis Hispania nescit,
 Cujus & adventum crebris petiere Quirites
 55 Vocibus, & genero meruit præstante Senatus!
 Non sic virginibus flores, non frugibus imbres,
 Prospera non lassis optantur flamina nautis,
 Ut tuus adspectus populo. Quæ numine tanto
 Litora fatidicas attollunt Delia lauros,
 60 Venturi quoties affulget Apollinis arcus?
 Quæ sic aurifero Pactoli fonte tumescit

Lydia,

59 laurus *al.*

Optimates ac Populares odiis, discordiis, factionibus, de quibus locus classicus est Cic. pro Sext. c. 45.

51 Videtur hic Stilichonem suum æquare Tullio, qui solemniter titulo patriæ pater dictus est.

53 *Hispania*, Theodosii Imperatoris patria, hinc itaque Serena etiam fratris Theodosii filia, nupta Stilichoni. Videtur indicare poëta, propter res præclare gestas in Hispania præmium hoc, affinitatem domus Augustæ consecutum Stilichonem.

55 Hic etiam in verbo *meruit* non tam ad dignitatem Senatus respicitur, quam ad felicitatem voti compotem: quo pertinent verba, *præstante Stilichonis genero Honorio*.

56 Poterat videri illud de virginibus nimis esse exiguum, & ad elevandum potius, quam ad augendum illud desiderium Stilichonis pertinere. Sed facit certe ad genera & gradus desiderii exprimendos. Naturalis ille pulchri amor vehementer in illo sexu, in

illa ætate, movet animos, (qua in re magnum providentiæ beneficium inesse putamus alias explicandum) flores sunt per se amabiles, ut splendor virtutis. Porro imbres frugibus optantur, sine quibus incrementa capere non possint: venti secundi a nautis, sine quibus in portum salutis nequeant venire. Sunt hic semina omnium laudum, omnis amabilitatis in bono principe vel reip. administro.

58 *Numine tanto*, tam vehementi motu interno divinitus excitato. Adveniente Apolline in suam Delon, vel Delphos suos, ipsæ lauri, consecratæ illi silvæ, videntur divinitus extollere se & erigere ad salutandum Deum suum.

61 Ut se habet Delos ad suum Apollinem, ita Bacchum ab Indica victoria reducem colit suo cum Pactolo, quem Bacchus auriferum reddidit, Lydia. Rebus inanimatis, silvis, flumini, tribuit, quod proprie incolarum est vel accolarum, figura populis omnibus naturali.

Lydia, cum domitis apparuit Evius Indis?
 Nonne vides, & plebe vias, & tecta latere
 Matribus? hic, Stilicho, cunctis inopina reluxit
 65 Te victore falus! septem circumspice montes,
 Qui Solis radios auri fulgore lacesunt,
 Indutosque arcus spoliis, æquataque templa
 Nubibus, & quidquid tanti struxere triumphi.
 Quantum profueris, quantam servaveris urbem,
 70 Attonitis metire oculis. hæc fabula certe
 Cuncta forent, si Pœnus adhuc incumberet Austro.
 Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu
 Velaret,

64 o Stilicho *Vien.* ut *Ald.* & *MSS.* quos secutus *Heinsf.* his *Plant. marg.*
Sed hic *Vic. Junt. Bas. Plant. Claver. Barth. V. N.* 67 inductos *al.*
 69 quantæ *conj. Heinsf.* 71 Rhenus *Vien. Bas. Sed Pœ-*
nus jam Vic. & Vien. marg.

63 *Latent tecta*, ita impleta sunt mulieribus, ut nihil eorum videri possit. Etiam hic decorem licet observare: plebs implet ac regit vias: matres modestia publico prohibet; sed non refugiunt conspici de fenestris, podiis, tectis adeo.

64 Si non tam testibus libris, quam iudicio poetico res gerenda sit, præferat, credo, ipse Heinsius lectionem quam damus, *hic*, in hac populosissima, pulcherrima urbe, cujus phantasia lectoribus excitat. Sed nec bonis auctoribus destitui hanc lectionem, ostendimus.

66 Ergo tum adhuc aurum in tectis, regulis, statuis, & quidem non uno loco, ut in domo aurea Neronis, sed fatis frequens, in omnibus urbis montibus. *Conf. mox 133 & 28, 52.*

67 *Arcus triumphales* signat, ut 3, 339 *Vestitam spoliis quercum de tropæo* dixit.

68 *Struxere triumphi* non arcus tantum, quos poeta modo noni-

navit, non templa ex voto Victorum condita, sed quidquid publicarum privatarumque ædium, de pecunia victoriis capta, & egesta e provinciis, ædificatum est.

70 *Metire oculis*, quasi mensuram, modum dicturus, & magnitudinem spatii & pretii æstimaturus. *Attonitus* hic tanto magis exaggerat sententiam, quia non de plebeis oculis sermo est, sed de summo duce. *Fabula forent*, materia loquendi & narrandi, quæ non amplius monstrari digito possit, ut *fabulæ Manes* apud Horatium *Car. 1, 4, 16.* Omnia hic pulchra: etiam *incumbere*, quod alias *incubare* dicitur, de violento atque injusto possessore Africæ, Gildone, qui *incubator* stilo Ictorum dicatur.

71 Coronam civicam describit, cujus ratio, præsertim *leges arctæ & ideo superbæ* habentur *Plin. 16, 4* quem locum posui etiam & illustravi in *Chrestom. Plin. n. 72, 15 sq.*

Velaret, validis qui fuso viribus hoste
Casurum morti potuit subducere civem.

- 75 At tibi quæ poterit pro tantis civica reddi
Mœnibus? aut quantæ pensabunt facta coronæ?
Nec solam populi vitam debere fatetur
Armis Roma tuis; sed, quo jucundior esset
Lucis honoratæ fructus, venerabile famæ
80 Pondus, & amissas vires & regna recepit.
Jam non prætumidi supplex Orientis ademtam
Legatis poscit Libyam, famulosve precatur,
Dictu turpe, suos: sed robore freta Gabino
Te duce Romana tandem se vindicat ira.
85 Ipsa jubet signis, bellaturoque togatus
Imperat, expectant aquilæ decreta Senatus.
Ipsa tibi trabeas ultro dedit: ipsa curulem
Obtulit. hæc ultro fastos ornare coëgit.

Nil

77 non *vulg.* 78 quod *juc. vulg.* jucundius *al.* 79 fructu *al.*
80 ut *am. conj. Barth.* 83 *sulta Cuj.* 85 bellatorique *MS.*
86 & spectant *vulg.* 88 obtulit, hæc ultro fastos *vulg.*

fasces MSS. Heinsiana debetur libris.

75 Augusto civica velut perpetua e quercu corona suspensa supra fores, lauris triumphalibus ad postes stantibus imminens, quod ita exprimit Val. Max. 2, 8 extr. *Postes Augustæ domus sempiterna gloria quercu triumphant.* Multa & varia ejus coronæ imago in nummis. Vid. in Morellianis ad Tab. 3, 81 Schlegelius.

81 Frequenter observo in Poëta nostro invidiam novæ Romæ, & aulæ Constantinopolitanæ: Domini nempe, Stilichonis similis est, a quo everfi Rufinus & Eutropius, quibus regendum se atque Orientis imperium permiserat Arcadius, quos hic *famulos Romæ Claudianus* appellat. Vid. ad 125.

83 *Gabinum* non modo, cum de cinctu & vestitu adeo sermo est, sed etiam alias de Romæ veteris & liberæ rebus noster usurpat, ut 22, 307. Speciosa Paronomasia, Roma, robore Gabino freta, Romana ira & animo se vindicat.

85 *Jubet signis*, cum quarto casu, ut 5, 155.

87 Semper hoc indicium felicitium temporum, & restitutæ quodammodo antiquæ reipublicæ habebatur, si Senatus esset aliqua in exercitus, quorum proprie sunt Imperatores, auctoritas: hoc in primis Pliniani Panegyrici argumentum est. Huc respicit apud nostrum illud, quod statim sequitur *fastos ornare coëgit.*

Nil perdit decoris prisci, nec libera quærit
 90 Sæcula, cum donet fasces, cum prælia mandat.
 Seque etiam crevisse videt. quis Gallica rura,
 Quis meminit Latio Senonum servisse ligones?
 Aut quibus exemplis fecunda Tibris ab Arcto
 Vexit Lingonico sudatas vomere messes?
 95 Illa seges non auxilium modo præbuit Urbi,
 Sed fuit indicio, quantum tibi, Roma, liceret.
 Admonuit Dominæ gentes, instarque tropæi
 Rettulit ignotum gelidis vectigal ab oris.
 Hoc quoque majestas augetur plena Quirini,
 100 Rectores Libyæ populo quod iudice pallent;

Et

91 rura conj. Heinsf. 95 auxil. non ulla seges al.

100 Libyci al. Libyæ etiam Basf.

89 *Quærit*, desiderat, deesse sibi, cum molestia intelligit: ut in vulgato illo *villa fundum quærit*.

91 De hac frumentatione etiam supra dictum 22, 392.

93 *Fecunda Arctos* Oxymori speciem habet: ipsa septentrionis appellatio jam sterilitatis notam videtur trahere.

94 *Lingonicas* has messes Cellarius e Burgundiæ Ducatu, ubi Divionum est (*Dijon* hodie) repetit: *Lingonum* nominis umbram servat *Langres*. Quod *sudatas messes* dicit, non durius est quam 35, 16 *Sudata marito fibula*, aut 73, 12 *Sudata Zona Serenæ manibus*, h. e. elaborata cum sudore. Verum *vomere sudatæ messes* aliquid monstri videntur habere, certe quiddam singulare, cui simile nondum observatum.

96 Quantum liceret Romæ, quid illa exigere posset a populis, hoc exemplo patuit: posse illis frumentum imperari & alias species, quas antiquæ suæ dominæ conferant.

99 *Hoc quoque* argumento reviviscit *augeturque majestas Quirini*, obsoleta populi Ro. gloria, quod *Rectores* ut *Africæ*, ita aliarum provinciarum, *pallent*, & metuunt sibi a *iudice* populo, cum viderint, hostem judicatum, damnatumque *Gildonem*, & bona illius publicata. Ceterum primum intuenti hunc locum videri potest hoc sibi velle Claudianus, captum *Tabracæ* (vid. 19, 71) *Gildonem* Romanque deductum iudicium ibi quoddam & quæstionem subisse: collato præsertim 21; 362. *Fracturumque reos humili sub iudice vultus*. Sed ibi jam ostendimus, de eo agere poëtam, quod futurum erat, nisi occupasset fatum *Gildo*. Etiam illud hoc in loco admonendos putamus lectores, si tribuisset fortuna poëtam Claudiano similem *Arcadio* & *Constantinopolitanis*, multa nos lecturos forte fuisse dura in *Stilichonem* de *Rufini*, *Eutropii*, *Gildonis* laudibus.

Et post emeritas moderator quisque secures
 Discrimen letale subit: quid Pœnus arator
 Intulerit, madidus quantum transfuderit Auster.
 Ardua qui late terris responsa dedere,

- 105 Hinc trepidant humiles. Tremuit quos Africa nuper,
 Cernunt Rostra reos. Cani virtutibus ævi
 Materiem pandit Stilicho, populumque vetusti
 Culminis immemorem dominandi rursus in usum
 Excitat, ut magnos calcet metuendus honores,
 110 Pendat iustitia crimen, pietate remittat
 Errorem, purosque probet, damnetque nocentes,
 Et patrias iterum clemens exerceat artes.
 Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
 Servitium. nunquam libertas gratior exstat,
 115 Quam sub Rege pio. quos præficit ipse regendis

Rebus,

102 quod *al.* quid ex *MSS.* *Heinsf.* 105 hinc, *hi al.* nunc
conj. Heinsf. timuit *pro trem. al.*

102 *Quid Pœnus arator* decumarum, vel tributi cuiuscunque nomine *intulerit* aerario provinciali, quantum frumentorum merciumque aliarum *transfuderit* in Italiam humidus & pluviosus *Auster*, ab Africa spirans, horum omnium ratio exigetur sub hoc Gildonis exemplo a Præside Provinciæ.

106 *Canum ævum*, cujus virtutibus materiem pandit h. e. iustitiæ & severitatis exercendæ occasionem præber, *Stilicho*, forte est Nervæ illud ac Trajani, ubi causam dixit Marius Priscus ob vexatam in Proconsulatu Africam, accusante Plinio, qui rem narrat Epist. 2, 11. Nam quod *populum* nominat, puto magis formula antiqua libere, ut solet, usum, quam indicare voluisse populi proprie dicti iudicium: cujus populi &

comitiorum omne jus, si quod servandum putarent, ad Senatum transtulerant. Si igitur vera dixisse volumus poëtam, hoc tantum debet dixisse, de populi sententia in magistratum criminibus quærendis, puniendis versatum esse Senatum. Sic v. 116 *arbitrium plebis* accipio.

109 *Magnos honores calcet* poëtae stilo, qui audet virum magno honore usum damnare.

113 Etiam hic est imago sæculi Pliniani, qui vir in Panegyrico multum de libertate per Trajanum reddita prædicat. *Libertas exstat*, eminet, exserit se, *sub rege*, dictum ex contrario: nam alias Romanorum stilo regnum & libertas contraria. Sic Apostolicum paradoxon est, Deo servire libertatem esse.

Rebus, ad arbitrium plebis patrumque reducit:
 Conceditque libens, meritis seu præmia poseant,
 Seu punire velint. posito jam purpura fastu
 De se iudicium non indignatur haberi.

120 Sic docuit regnare focer: sic cauta iuventæ
 Frena dedit: teneros his moribus induit annos
 Verior Augusti genitor, fiducia belli,
 Pacis consilium; per quem squalore remoto
 Pristina Romuleis in floruit arcibus ætas:

125 Per quem fracta diu, translataque pæne potestas,
 Non oblita sui, fervilibus exfulat arvis;
 In proprium sed ducta Larem, victricia reddit
 Fata solo, fruiturque iterum, quibus hæserat olim,
 Auspiciis, capitique errantia membra reponit.

130 Proxime Dis Consul, qui tantæ prospicis Urbi,
 Qua nihil in terris complectitur altius æther:
 Cujus nec spatium visus, nec corda decorem,

Nec

120 casta vulg. a Vien. inde. apta Vic. & MSS. siccata, sic fossa, sacra, acta, tanta MSS. cauta ex MSS. Heinsf. Conf. ad 35, 11. sacra conj.

Heinsf. 121 imbuat al. 124 artibus vulg. 127 seducta vulg. sed ducta jam conj. Barth.

120 *Cauta frena*, quæ cavent, impediunt, prorumpere non sinunt, *dedit* Stilicho Honorio, dum docuit illum sibi imperare, moderari potentiam, non facere quidquid lubet. Si *imbuat* sit verior lectio, congruet magis cum *teneris annis*: sed *induit* tanquam veste regia. Laudat Heinsius Plinii 28, 8 l. 26 extr. ubi medicamentum quoddam dicitur *viris probrosæ mollitiæ severos, non modo pudicos, mores induere*.

122 *Verior genitor*, qui dederit τὸ εἶ ζῆν, beate vivendi principia.

124 *In floruit arcibus pristina ætas* idem est ac si dixisset, efflorescere denuo cepit Romæ, in illis septem collibus, aureum sæculum.

125 Per Stilichonem potestas Senatus P. Q. R. diu fracta a tyrannide, & pene translata in novam Romam, Constantinopolin, non plane sui oblita est, sed *fervilibus* quidem Orientis *arvis exfulat*, (vid. ad v. 81) verum in suum antiquum domicilium, Romam redacta est, fruitur auspiciis, auctoritatem belli pacisque sibi vindicat, & adjungit capiti, Augusto, membra reip. distracta adhuc & errantia. *Reponi* dicuntur proprie luxata.

131 Breviter Horatius invocat Solem Car. sæc. 11 *Possis nihil urbe Roma visere majus*

Nec laudem vox ulla capit: quæ luce metalli
Aemula vicinis fastigia conferit astris.

135 Quæ septem scopulis zonas imitatur Olympi,
Armorum legumque parens: quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula juris.

Hæc est, exiguis quæ finibus orta tetendit
In geminos axes, parvaque a sede profectas

140 Dispersit cum Sole manus. Hæc obvia fatis,
Innumeras uno gereret cum tempore pugnas,

Hispanas

136 potens MSS. quod probat & illustrat Heinsf. 239 profecta vulg.

140 dispefcit conj. Scal. votis MSS.

133 De luce metalli i. auro in
tectis dictum paullo ante ad v. 66.
Vicinis astris videtur altitudinem
simul & fulgorem ab auro tecto-
rum signare.

135 Zonas hic septem ponit, qui
tamen ipse communem securus ra-
tionem infra 33, 258 quinque plagas
appellat ac describit. Haufitne ex
Orphicis? Certe hic etiam H. 6, 8
Stellæ, ætæres, celebrantur Ἑπτα-
φαεῖς ζώνας ἐφορώμενοι, qui inspi-
ciant Zonas septemplici luce ful-
gentes? Sed quid si hæ Zonæ Or-
phicæ pariter & Claudiani sint
Planetarum orbis, qui, ut Zodia-
cus, posset Zonarum instar cogi-
tari? Et sane Achilles Tatius Isago.
in Phænom. c. 16 p. 135, D, me-
morat ζώνας τινὰς ἑπτὰ, δι' ὧν
Φέρονται οἱ ἑπτὰ ἀστέρες. Et c. 18
p. 138, Α' οἱ ἀτρονόμοι διδάσκει
ζώνας τῶν πλανήτων ἀστέρων, ὅ
δὲ Πλάτων σφαῖρας εἶναι λέγει.
Nempe Astronomus Zonis tantum
quibusdam opus habet in quibus
Planetae moveantur: Plato & ceteri
sphaeras totas solidas faciunt, Mu-
sicæ cælesti aptiores. Verum etiam
Zonæ solemnè Geographorum si-
gnificatione acceptæ cælestes mo-
tus, solis cursus, designiunt. Roma
debet imago, quin compendium
esse non planetarum, sed totius

orbis terrarum. Jam Posido-
nius apud Strabonem 2 p. 65, 45.
septem Zonas facit, illis quinque
antiquis duas adjiciens angustiores,
ei, quam torridam vocant, tem-
peratisque adeo, vtrinque ad tro-
picos, qui medias has Zonas secant,
decerptas: δύο ἄλλας σεναὶ τὰς
ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς, κατ' ἅς ἡμι-
σὺ πως μὴδὸς κατὰ κορυφὴν ἐστὶ
ὁ ἥλιος, δίχα διαιρουμένας ὑπὸ τῶν
τροπικῶν. Eodem pertinet locus
Gemini l. c. c. 13 p. 54 qui Posido-
nianam sententiam tum ex historia
illustrat, Polybio præsertim περὶ
τῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν οἰκίσεως,
tum ex ratione, calidiores esse
Zonas illas sub tropicis positas
affirmans, quod sol ibi diutius
moretur supra capita incolarum,
in adventu & reditu, cum habi-
tantes sub ipso æquatore celerius
transeat. Doctum esse poetam
nostrum, Alexandrinum, Colimi-
ca doctrina imbutum, & πολυ-
μαθίας ostentatorem, constat. Cf.
ad 22, 436.

139 Geminos axes Orientem &
Occidentem intelligit, unde sol
venit, & quo abit.

140 Obvius fatis est, qui strenuè
occupat fortunam & opperituni-
tatibus utitur ad consequenda ea
quæ fatis ipsi destinata sunt.

- Hispanas caperet, Siculas obsideret urbes,
 Et Gallum terris prosterneret, æquore Pœnum,
 Numquam succubuit damnis, & territa nullo
 145 Vulnere, post Cannas major Trebiamque fremebat:
 Et cum jam premerent flammæ, murumque feriret
 Hostis, in extremos aciem mittebat Iberos.
 Nec stetit Oceano: remisque ingressa profundum.
 Vincendos alio quæsiuit in orbe Britannos.
 150 Hæc est, in græmium victos quæ sola recepit,
 Humanumque genus communi nomine fovit,
 Matris, non dominæ, ritu: civesque vocavit,
 Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.
 Hujus pacificis debemus moribus omnes,
 155 Quod veluti patriis regionibus utitur hospes:

Quod

- 142 submitteret *vulg.* obsideret etiam Cuj. 146 teneret Cuj. ferirent
MS. optimus Heinsf. qui similem constructionem observavit etiam
ad Ovid. Rem. 164 & ad Aen. 10, 238.

142 *Obsidere* tertia conjugatione nec optimos refugisse, docent Thesauri nostri.

145 In verbo *fremebat* est pulchritudo insignis. Notat enim spiritus & animos non depresso calamitate, sed erectos. Oportet hic lectorem eventus præcipuos belli secundi Punici memoriæ præsentis habere.

146 Non admovit arietes Hannibal, sed portis obequitavit, & cæpit comparare ad obsidionem necessaria. Vid. Liv. 26, 10 sq. Hic modo ponimus verba c. 11 *Minuere spem Hannibalis & aliæ, parva magnæque res: magna illa, quod cum ipse ad moenia urbis Romæ armatus sederet, milites sub vexillis in supplementum Hispaniæ profectos undivit; parva autem, quod per eos dies eum forte agrum, in quo ipse castra haberet, venisse, nihil ob id deminuto pretio, cognitum ex quodam captivo est.*

149 Adhuc Virgilius Ecl. 1, 67 *penitus toto divisos orbe Britannos dixit.*

150 Ars Romana hæc fuit, ut devictis non pacem modo sed civitatem darent. Liv. 1, 33 de Anco Marcio, *secutus morem regum priorum qui rem Romanam auxerant hostibus in civitatem accipiendis.* Et novimus paullatim totam Italianam, tandem, constitutione Antonini Caracallæ omnes in Imperio Ro. liberos in civitatem receptos, qua de re velut classicum opus est Ez. Spanhemii Orbis Romanus.

151 De hac re Plin. in peroratione operis inter alia pluscula, *unam Italianam cunctarum gentium in toto orbe patriam factam.*

155 Quocunque venit, civis est, jura communia habet, in fide magistratum & Præsidum Romanorum est.

Quod sedem mutare licet: quod cernere Thulen
 Lufus & horrendos quondam penetrare recessus:
 Quod bibinus passim Rhodanum, potamus Orontem,
 Quod cuncti gens una fumus. nec terminus unquam
 160 Romanæ ditionis erit. nam cætera regna
 Luxuries vitiis, odiisque superbia, vertit.
 Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas:
 Atque idem Thebis cecidit. sic Medus ademit
 Assyrio, Medoque tulit moderamina Perfes.
 165 Subjecit Macedo Persen, cessurus & ipse
 Romanis. Hæc auguriis firmata Sibyllæ,
 Hæc sacris animata Numæ: huic fulmina vibrat
 Juppiter: hanc tota Tritonia Gorgone velat.
 Arcanas huc Vesta faces, huc Orgia Bacchus

Trans-

157 rursus vulg. 167 Numæ est vulg. Sed est om. MSS. & firmat hiatum
 exemplis Heinsf. Pro vibrat, librat Cnj. 169 secum vulg.
 Bacchus ex MSS. Heinsf.

156 *Thulen*; credo generatim
 infulas ad Septentrionem hic indi-
 care: neque enim refert Poëtæ,
 propius & proprie designare ac
 definire nomen, vagum & fluctuans,
 de quo 5, 240 it. 7, 53. *Cernere Thu-*
len alias res summi periculi, im-
 mensi laboris; nunc *lufus* vel *ludus*
 est. Vid. 7, 23. 3, 328. 26, 204.

158 Videretur nunc quadam ratione
 factum, quod inter ἀδύνατα est Vir-
 gilio Ecl. 1, 63 *Aut Aravin Parthus*
bibet, aut Germania Tigrin.

161 Felicitate uno versu compre-
 hendit duas pestes rerum publica-
 rum, *Luxuriam*, cujus nota gene-
 alogia ex illo Cic. pro Rosc. c. 27
In urbe luxuries creatur, ex luxuria
existat avaritia necesse est: ex avaritia
erumpat audacia: inde omnia scelera
ac maleficia giguuntur. Superbia
 odiorum mater nec superiorem por-
 est ferre, nec parem: hinc illi
 vnus non sufficit orbis etc.

162 *Spartanus* Lyfandro duce
Athenas fregit; succubuit ipse
Thebis, duce illarum Epaminonda.
Medus Arbaces ademit imperium

Sardanapalo Assyrio, *Medo* Astya-
 gi *Cyrus Perfes*, huic Alexander:
 regna ab hujus successoribus con-
 dita paullatim Romana illa Lupa
 devoravit.

166 *Hæc*, intell. Roma, vel Ro-
 mana res publica. In Romani im-
 perii instrumento haud ultimum
 locum habuere libri Sibyllini, &
 jus Pontificium ab Numa institut-
 um, & disciplina Hetrusca, quam
 pulchre signat poëta, cum, *huic*,
 ait, *fulmina vibrat Juppiter.*

168 *Tritonia* Minerva *Gorgone* h.e.
 clipeo suo s. aegide tegit Roman. Re-
 spicit, credo Palladium, quod con-
 ditores Romæ Trojanos Aenea duce
 in Italiam attulisse, aiunt, asserva-
 tum inter *pignora imperii*. Vid. passim
 Servius, præsertim ad Aen. 7, 188.

169 De *Vesta*, cujus ignes æteri
 sanctum & ipsi pignus imperii
 Romani, omnia docuit post Li-
 psium Ez. Spanhemius. Sed *Orgia*
Bacchi furiosa irreplere potius post
 severas contra illa leges, quam ut
 recepta dici possint. *Phrygia* dea
 mater Deorum, *Idæa*, *Cybele* ea-
 dem,

170 Transtulit, & Phrygios genitrix turrita leones.

Huc defensus morbos Epidaurius hospes

Reptavit placido tractu, vectumque per undas

Insula Pæonium texit Tiberina draconem.

Hanc tu cum Superis, Stilicho præclare, tueris.

175 Protegis hanc clipeo matrem regumque ducumque,

Præcipueque tuam. Dedit hæc exordia lucis

Eucherio, puerumque ferens hic regia mater

Augusto monstravit avo: lætatus at ille

Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem.

180 Romaque venturi gaudebat præscia fati,

Quod te jam tanto meruisset pignore civem.

Nec tamen ingratum, nec qui benefacta referre

Nesciat, hunc credas populum, si volvere priscos

B b 2

Annales

171 depulsurus *vulg.* defenf. *MSS.* depressurus *Vien.* 175 pro matrem patriam *MSS.* 177 hinc *MSS.* 181 toto *vulg.* tanto *MSS.* pecto re *Vic. Vien. Bas. marg.* 182 tua facta *Bas.*

dem, Leonibus invehi solita in nummis, solemniter illa quidem recepta & Pessinunte advecta Roman, de qua re Liv. 29, 10 & 11.

171 Liv. epit. 11 *Quum civitas pestilentia laboraret, missi legati, ut Aesculapii signum Romam ab Epidaurio transferrent, anguem, qui se in navem eorum contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportavere: eoque in insulam Tiberis egresso, eodem loco ædes Aesculapio consecrata est.* Enarrat copiose omnia ex aliis Freinsh. in Supplem. 11, 12 sq. *Defensus* hic ponitur antiqua ratione, quam illustrat Heinſius, & ego in Thesauris, ut depulsurus 22, 389.

173 *Pæonius Draco*, quem insedit Aesculapius qui Pæon, *παιών, παιών, παιών* non minus, quam pater ipsius Apollo, vocatur passim in Hymnis antiquis, quod ostendi ad Marmor Castellani Comm. Soc. Gotting. To. 2 p. 287 sq. Quod dicit poëta *textit*, intelligi vult ex historia, evanuisse Draconem in

Insula, quæ inde Aesculapii dicta est. Ceterum *Pæonii* epitheton late extendere ad omnia, quæ cum arte Medicorum conjuncta sunt, etiam nostrum poëtam, apparet v. g. 26, 121.

174 *Hanc* Romam, cujus adhuc decora & laudes enarratæ sunt.

178 *Avus & nepos* ad adoptionem referuntur. Adoptaverat enim Serenam Stilichonis uxorem, fratris sui Honorii filiam, Theodosius. Vid. 29, 104.

179 Eucherium facit *πορφυρογέννητον*, ut prodere jam videatur spes improbas Stilichonis, & consilia adeo, quorum poenam non ita multo post luit jure, injuria, tota familia.

181 Roma sperat, te in posterum proprium sibi & perpetuum civem futurum, amaturum Romæ habitare, quod ea pignus sibi, Eucherium tuum, dederit. Romam amabis, & quantum licebit habitabis, quia patria est Eucherii tui.

- Annales libeat, quoties hic praelia fuisse
 185 Pro fociis, quoties dono concessit amicis
 Regibus Aufonio quaesitas sanguine terras!
 Publica sed numquam tanto se gratia fudit
 Assensu. quis enim princeps hoc omnibus egit
 Obsequiis, dominum sese patremque vocari,
 190 Quod tibi continuis resonant convexa diebus?
 Maeste novis Consul titulis. Mavortia plebes
 Te dominum, Bruto non indignante, fatetur.
 Et quod adhuc nullo potuit terrore subacta
 Libertas Romana pati, Stilichonis amori
 195 Detulit. Exfultant avidi quocumque decorus
 Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt.
 Nec vaga dilecto fatiantur lumina vultu.
 Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres:
 Seu celebres ludos: folio seu fultus eburno

Cingas

- 188 hæc omnibus *al.* non omnibus emit *Obs. conj. Heins.*
 190 quin tibi *vulg.* quod, *MSS.* 193 coacta *al.* ut 5, 314.

185 Sic Antiocho magno erectam Asiam cis Taurum inter focios, in quibus præcipuus Eumenes, divisere. Vid. Liv. 38, 59.

189 *Dominum* & *Patrem* vocavit Roma Stilichonem. Vid. 15, 79.

190 *Convexa*, cavæ theatri, circi. Hanc notionem esse nominis, ut concavum potius significet, quam ut illi opponatur, quo sensu hodie vulgo accipitur, in Thesaurio Stephaniano ostendi. Infra 28, 614 ipsam spectatorum multitudinem vocat poëta *vulgus gradibus Circi convexum*. Inclinationem igitur ad vnum axem, aut centrum adeo unum, *convexum* notare videtur. Plautus datus principibus in theatro. Virg. Ge. 2, 508 *Hunc plautus hiantem Per cuneos (gemmatos enim) plebisque patrumque Corripuit*. Cf. *mox* 198.

192 *Brutus* Regum expulso, si viveret, non indignaretur, sub hac circumstantia in his rebus, Stilichonem vocari *Dominum*, quod nomen libera respública, & prima adeo ætas Cæsarum, servorum modo respectu heris tribuebat. Antiquum autem fuit, uti amoris & blanditiarum causa *Domini*, *Dominaeque* dicerentur a Caritatibus suis & amoribus, quod in Thesauris nostris ostentum. Hunc morem hic respicere videtur Poëta, cum Stilichoni nomen Domini ab amore tributum, affirmat.

198 *Circum* in pompa ingrediuntur & in eo circumvehuntur Magistratus & primi civitatis. Dion. Halic. antiquit. 7 p. 475 Πομπὴν ἔτελλον τοῖς θεοῖς οἱ τὴν μεγίστην ἔχοντες ἔξουσίαν. Quod autem addit, *Seu celebres ludos*, ostendit, non in Circensibus modo ludis, sed in theatralibus & amphitheatralibus etiam laudi Stilichoni.

- 200 Cingas jure forum: denſi ſeu turbine vulgi
 Circumfuſa tuæ conſcendant Roſtra ſecures.
 Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
 Gaudia, cum totis exſurgens ardua pennis
 Ipſa duci ſacras Victoria panderet alas!
- 205 O palma viridi gaudens, & amiſta tropæis,
 Cuſtos imperii virgo, quæ ſola mederis
 Vulneribus, nullumque doces ſentire laborem:
 Seu tibi Diſtææ placuerunt aſtra Coronæ:
 Seu magis æſtivo ſedes vicina Leoni:
- 210 Seu ſceptrum ſublime Jovis, ſeu Pallados ambis

B b 3

Aegida:

200 ſtringas jure conj. Heinf. denſi MS. 201 circumdent Vic. Vien.
 Baſ. marg. Sed conſcendant Ald. Junt. etc. 204 ædes al. alas etiam
 Vic. Vien. Baſ. marg. 205 et palma vulg.
 florens MSS.

200 *Cingere juve forum* intelli-
 go de cancellis quibus tribunal
 quod hic anguſtiore appellatione
forum dici puto, circumdatur.
 Declarata olim a nobis Tribunalis
 ratio in libello de Sipario Quin-
 ſiliani etiam ad hunc locum il-
 luſtrandum valet.

202 Quæ hic de *Victoria* canit
 noſter, non tam triumphum pro-
 prie dictum ſignare videntur, quam
 in univerſum, pompam omnem Cir-
 cenſem, in qua, ut canit Ovid.
 Am. 3, 2. 45. *Prima loco fertur paſ-
 ſis Victoria pennis.* Hanc porro ita
 deſcribit noſter, ut varias illi ſedes
 in cælo, varia in unera, ingenio
 & libertate poëtæ uſus, adſignet.

205 *Victoria tropæum* manu ge-
 ſtans frequens eſt in antiquis mo-
 nimentis apud Montſaucon.

208 *Coronæ* ſidus ſolet adſcribi
 Ariadnæ Cretenſi ſ. *Diſtææ* puellæ.
 Vid. Hygi. Poët. Aſtron. 2, 5 p. 432.

209 *Virgo cæleſtis, Juſtitia,*
Aſtraea, Leoni vicina in Zodiaco.
 Neſcio an alii quoque *Victoria*
 nomen illi tribuerint: ſed *ædicu-
 lam Victoria Virginis dedicavit*
M. Porcius Cato teſte Liv. 35, 9:

quæ forte ex h. I. firmamenti non
 nihil contra ſuſpicionem F. Urſini
 petere poteſt.

210 Dignus eſt locus, cui atten-
 damus paulo diligentius. *Victo-
 riæ* ſimulacra plura ornant thro-
 num Jovis Olympii, teſte Pauſa.
 Eliac. 1 ſ. 5, 11. Manibus ipſius,
 & aliorum Deorum, impoſitas
Victorias, diſcimus ex monimen-
 tis, & ex ſacrilegiis Dionyſii apud
 Cic. de N. D. 3 c. 34 & in Verr. 4, 49.
 In ſummo ſigno militari conſpicit-
 ur *Victoria* in nummo æneo P.
 Septimii Getæ, qui habetur Mu-
 ſei Florent. T. 4 tab. 55. Sed ma-
 gis huc reſert, quod *ſceptro* impo-
 ſitum videmus, ut alias aquila ſol-
 ler, (vid. Juven. 10, 43) ut ſupra
 aquilam imagines Auguſtorum paſ-
 ſim in Diptychis: ita *Victoria* ſi-
 gnum in arcu triumphali Conſtan-
 tini M. apud Bellorium & Rubeum
 Tab. 46. Itaque non dubito ad hanc
 in ſceptro triumphali imaginem
 reſpici a Caſſiod. Var. 6, 1 ubi di-
 citur ad Conſulem, *validam ma-
 num Victoriali ſcipione nobilita.* Ut
Victoriati nummi ſunt, *Victoria*
 ſignati: ſic *ſcipio Victoralis*, cui
 ſignum

- Aegida: seu fessi mulces suspiria Martis:
 Adfis perpetuum Latio, votisque Senatus
 Annue, Diva, tui. Stilicho tua sæpius ornet
 Limina, teque simul rediens in castra reducat.
- 215 Hunc bellis comitare favens: hunc redde togatum
 Consiliis. Semper placidis te moribus egit,
 Servavitque piam victis, nec polluit unquam
 Laurum sævitia, cives nec fronte superba
 Despicit, aut trepidam vexat legionibus Urbem.
- 220 Sed verus patriæ Consul, cessantibus armis,
 Contentus lictore venit, nec inutile quærit
 Ferri præsidium, solo munitus amore:
 Magnarum nec parcus opum geminare profundas
 Distulit impensas: sed post miracula castris

Edita

217 *pro* victis, vita, victam, vitas, iustis, juncta MSS.

218 civem MSS.

signum Victoriæ impositum. *Palladis Aegida* ambiit forte Victoria n nobili opere Phidixæ, posito in arce Athenis, in cujus etiam manu fuit: etiam in basi, inter alios Deos xx, *Victoria præcipue mirabilis* visa Plinio 36, 5 s. 4. Pausa. Att. s. 1 c. 24 in pectore illius memorat Medusæ caput (quod alias in Aegide s. clipeo habet) & Victoriæ, Νίκη, *quatuor cubitorum*: quod mirum non est, si Minerva tota fuit, quod ait Plinius, *cubitorum sex & viginti*.

211 Hic Victoria Marti uxor vel concubina certe datur. Et sunt apud Apollod. Bibl. 1, 2. 4 p. 5 Νίκη s. Victoria, Κράτος, Ζήλος, Βία Pallantis & Stygis liberi. Sic fuit Nice inter Thestii quinquaginta filias, e qua Nicodromum suscepit Hercules, ibid. 2, 7. 8.

214 Fuerunt Romæ antiquissima Victoriæ templa, de quibus Antiquarii. Horum *limina* intelligi hic possunt, ornanda a Stilichone. Pro *Victoriæ ara* conservanda fa-

cunde intercedit apud Valentinianum, Theodosium & Arcadium Imperatores, Symmachus 10, 54.

215 Victoria finit bellum, reddiditque adeo ducem ex armato togatum consiliis & negotiis pacis.

216 *Placidis moribus* Victoriæ egit Stilicho, Romanum illud, certe Virgilianum, secutus, *Parcere subjectis, & Horatianum, Facientem lenis in hostem*.

220 Alliteratio, *Consul verus*, implens etymon s. veriverbium nominis sui, qui *consulat* patriæ.

221 *Contentus lictore*, sine armatis, ad imaginem antiquæ & liberæ reipublicæ, ubi legibus solvi imperatorem oportet, ut possit, cum militibus triumphans urbem inire: ubi quamdiu armatus & militari manu cinctus est, *ad urbem* est, urbem, senatum, non ingreditur.

224 *Miracula* sunt ludi varii Mediolani, ut videtur, editi, ad oblectandam aulam Honorii, item donativum militi datum, in quibus admi-

- 225 Edita vel genero, Romæ majora reservat.
 Auratos Rhodiis imbres, nascente Minerva,
 Indulsiſſe Jovem perhibent: Bacchoque paternum
 Jam pulſante femur, mutatus palluit Hermus
 In pretium: votique famem paſſurus avari
- 230 Ditabat rutilo, quidquid Mida tangeret, auro:
 Fabula, ſeu verum, canitur; tua copia vincit
 Fontem Hermi, tactumque Midæ, pluviãque Tonantis.
 Obſcurat veteres, obſcurabitque futuras
 Par donis armifque manus. Si ſolveret ignis,
- 235 Quas dedit immanes vili ſub pondere, maſſas:
 Argenti potuere lacus & flumina fundi.
 Nec tibi, quæ pariter ſilvis dominaris & aſtris,
 Exiguã Stilicho movit, Latonia, curam.

B b 4

Tu

- 227 incluſiſſe *Cuj.* 228 laxante *MSS.* laſſante *MSS.* 233 obſcu-
 ras -- obſcurabis *MS.* futuras *MS.* 235 quod *MS.* *hinc Heinf. conj.*
 Quot: *vel* Quod dedit, immanis, vili ceu pondere, maſſæ.

admirabilem poëta liberalitatem & magnificentiam prædicat. Erat eo tempore Conſulatus gravis ſarcina patrimonii, quod in primis ex Symmachi epiftolis pluribus, & tota Diptychorum conſularium hiſtoria conſtat. Vid. ad 347.

226 Fabulæ fons Homerus *Il.* β, 670: ſed ubi modo ſimpliciter ait, *Καὶ σφιν θεοπέσιον πλῆτον κατέχευε Κρονίων*, defudit Rhodiis divinas divitias. Verum exornavit Pindarus *Ol.* 7, 63 *Ἐνθα ποτὲ βυέχε θεῶν βασιλεὺς ὁ μέγας χρυσαῖς νιφάδεσσι πύλιν*, aureis nimbis urbem rigavit, eum, Vulcano obſterricante bipenni ſua, de vertice Iovis Minerva proſiliit. Reliqua dabit volentibus Meurſius in *Rhodo.* 1, 17.

227 Tota Lydia Baccho ſacra, nominatim Hermus, vid. 35, 67. Cum auriferis etiam alias nominat noſter: ſed hoc forte ſolus hodie habet, auro *pallere* cœpiſſe Herimum, quo tempore Bacchus, fulminatæ matris Semeles exemptus

utero, & femori Jovis incluſus exitum moliretur. Certe parallela fabula illi, de aureo imbre indulto Rhodiis. *Pallere* dici de colore auri, ex Diogenis apophthegmate norum, qui interrogatus, cur aurum palleat? reſpondit, Multos inſidiatores habet. *Laërt.* 6, 51.

231 *Tua copia*, liberalitas tua conſularis in ſpargendo auro. Vid. ad 20, 85. Huc pertinent illi ſacci vel folles inverſi nummorum in Diptychis, de quibus nuper accurate ut ſolet egit Cl. Saxius in *Dipt. Magni Conſulis* a p. 34.

235 *Vili ſub pondere*, pondere adeo magno, ut qui illud indicari forte audiret, non de nobilibus metallis, ſed de lapidibus aut vili alia materia ſermonem eſſe, ſuſpicaretur.

237 Ad venationes jam tranſit & ferorum peregrinorumque animalium ſpectacula. His præeſt Diana ſilvarum Dea, eadem in cælo Luna, Hecate apud inferos.

- Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
 240 Illustrare feris, summoque in vertice rupis
 Alpinae focias arcu cessante pudicas,
 Et pharetratarum comitum inviolabile cogis
 Concilium. Veniunt humeros & brachia nudae,
 Armataeque manus jaculis, & terga sagittis;
 245 Incomtae, pulchraeque tamen. Sudoribus ora
 Pulverulenta rubent: sexum nec cruda fatetur
 Virginitas: sine lege comae: duo cingula vestem
 Crure tenus pendere vetant. Praecedit amicas
 Flava Leontodame. sequitur nutrita Lyceo
 250 Nebrophone, telisque domat quae Maenala Thero.
 Ignea Cretaea properat Britomartis ab Ida,
 Et cursu Zephyris numquam cessura Lycaste.
 Jungunt se geminae metuenda feris Hecaerge:
 Et foror, optatum numen venantibus, Opis,
 255 Progenies Scythiae. Divas nemorumque potentes

Fecit

246 horrent, trahunt MSS. rigent conj. Heinsf. hic & Ovid. Epist. 17, 16.
 252 nusquam malit Heinsf. 253 Erymanthe Vic. Vien. Bas. marg. Ald.
 Achaarte Vien. marg. Acaerce & alia monstra in MSS. quae firmant lectio-
 nem Hecaerge jam receptam Junt. Bas. 254 venatibus Raphael.
 255 progenitae Scythia MSS.

242 *Inviolabile* ad integritatem & castitatem virginalem refertur.

246 *Cruda virginitas*, dura, inculta, horridae viragines, sexum non produunt deliciis, mollitie, pavore.

247 *Duo cingula* unam sub inamis, alterum humilium, quo succinguntur vestes ad genua, vel supra etiam, ne cursum impediunt. Passim tales apparent in gemmis & numinis. Inspiciat, qui potest, exempli gratia illa Maximi Moduli Numismata e Gallico Museo edita T. 19. it. 31.

248 Multum in his quoque nominibus & ingenii & eruditionis. Aperiamus quaedam non initiatis vestigia. Λιοντοδάμη Leonum domitrix est: Λύκειον mons Arcadiae,

luporum stabulum: Νεβροφόνη hinnulorum interfetrrix: Θηρώ venatrix: Britomartis nymphe Dianae carissima, & ipsa adeo Diana Cretensis, de qua copiose Spanhem. ad Callim. H. in Dia. 190 p. 258. *Lycastes* nomen lupis & ipsum cognatum, nobile etiam alias, recurrit v. 276 sq.

253 *Hecaerge*, epitheton ipsius quoque Dianae atque fratris illius adeo Apollinis, cujus radii & sagittae e longinquo operosae sunt & efficaces. Hic filiarum Boreae una, quae cum Opi (Ωπης vel Οὔπης) & Loxo (Λοξώ) prima de Hyperboreis Delon venit, a Diana ibi in consortium assumpta. Vide omnia apud Spanh. ad Callim. H. in Del. v. 292.

Fecit Hyperboreis Delos prælata pruinis.
 Hæ septem venere duces. exercitus alter
 Nympharum incedunt, acies formosa Dianæ
 Centum Taygeti, centum de vertice Cynthi,
 260 Et totidem casto genuit quas flumine Ladon.
 Has ubi collectas vidit, sic Delia cœpit:

„O sociæ, mecum thalami quæ jura perosa
 Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
 Cernitis ut Latio Superi communibus ornent
 265 Hunc annum studiis? quantos Neptunus equorum
 Donet ab orbe greges; laudi quam nulla canendæ
 Fratris pleetra vacent? nostram quoque sentiat idem,
 Quam meritis debemus, opem. non spicula poscit
 Isle labor; maneant clausis nunc sicca pharetris:
 270 Omnis & a solitis noster venatibus arcus
 Temperet, in solam cruor hic servetur arenam.
 Retibus, & clathris dilata morte tenendæ
 Ducendæque feræ. cupidas arcete sagittas.
 Consulis in plausum casuris parcite monstris.
 275 Acceleret divisa manus, mihi cursus anhelas
 Tenditur ad Syrtes. mecum Dictæa Lycaste

B b 5

Et

258 famosa MSS. 259 Taygetis, Taygete, Taygetiæ MSS. unde Taygetæ conj. Heins. Vid. ipse & Burm. ad Georg. 3, 44. 261 quas al. 266 urbe al. donet habere conj. Heins. quod nulla MSS. laudique ut nulla canendæ conj. Heins. 272 claustris vulg. clathris ex MSS. Heins. quod nomen hic illustrat. Sed conf. 23, 657. 275 dum cursus MSS. mihi currus MSS. etiam Cuj. 276 Dictynna MSS.

259 Taygetos Laconicæ in Peloponneso mons, Cynthus Deli salutus, Ladon autem fluvius Arcadiæ: undique igitur conducit nymphas & feras Diana ad instruendos Stilichonis ludos Consulares. Castum flumen Ladonis, credo, dicitur propter Syringis nymphæ fabulam, quæ Pana fugiens hic in arundinetum mutata est. Vid. Ovid. Met. 1, 702. Notam Spartanarum pudicitiam huc allegare

nolim cum Barthio: nimis illa ambigua est, nec attingit Ladon Laconicam.

265 Neptunus equestris, circi & curulium ludorum ab origine inde Dominus.

266 Laudi canendæ habent omnes, sine ulla, quam observaverim, varietate. Interea sententia hinc oritur plane contraria consilio poëtæ. Quid enim? nulla pleetra vacant laudi Stilichonis, quid

Et comes Opis eat. steriles juvat ire per æstus.

Namque feras aliis tellus Maurusia donum

Præbuit: huic soli debet, ceu victa, tributum.

280 *Dum nos horribiles Libyæ scrutamur alumnos,*

Europæ vos interea perquirite saltus,

Et scopulos. posita ludat formidine pastor,

Securisque canat Stilichonem fistula silvis.

Pacet muneribus montes qui legibus urbes.,,

285 *Dixit, & extemplo frondosa fertur ab Alpe*

Trans pelagus. Cervi currum subiere jugales,

Quos decus esse Deæ primi sub limine cæli

Roscida

279 sed victa MSS.

281 Europes Cuj.

282 laudet MS.

284 parent muneribus *Vic. Vien.* Parent numinibus montes, ut reliqui editi. Plane versum omisit MS. Claverii, & ipse nihil illum ait sapere: sic & Barth. Parcet, parent, placet, paret, pascet MSS. qui legibus MSS. Debetur igitur Heinso restitutio loci elegantis, qui etiam verbum pacare hic illustrat.

287 lumine Ald. Junt. vell.

Sed limine jam *Vic. Vien.*

quid significat nisi hoc, nullum Hæc Stilichoni tributum debet ob plestrum otii tantum habet ut operam dare possit laudi Stilichonis? devictum Gildonem.

282 Effectus conquistarum ad Vacare laudi an aliud significat, Ludos ferarum, certe probabilis quam vacuum ab aliis totum fedare laudi? Nisi volumus, humani quid passum poetam, & levi permutatione casus aliud dixisse, quam cogitarit; possumus putare conquirendarum obtentus, securitas pastorum & gregum. Qui laudi auferendi casum esse (ut labi, lapidi, luci & similia apud Vossium quæ tales Ludos parant, illi suis his de anal. 2, 12 p. 733) & legendum muneribus pacant, securosque gregibus præstant montes & silvas: canenda: vel si omnino laudi excusatio Stilichonis hoc versiculo canendæ rectum sit, vitio librarii continetur.

276 Syrtes hic ad Africam omnem signandam adhibet Poëta, quam crudelium inprimis & monstrosarum ferarum fertilem esse, & Africanarum appellatio docet, quo nomine leones, tigres, pardi, pantheræ comprehenduntur, & proverbium illud ortum ait Plinius 8, 16 pr. *Semper aliquid novi Africam afferre.*

278 Maurusia tellus, proprie Mauritania, sed hic totam Africam indicat, quatenus Romanis paruit.

286 Capturam quatuor cervarum, quas curru suo junxit Diana, describit Callimachus H. in Dia. a v. 100. Monumenta nummorum, ubi illa cervis junctis vehitur, vel uni insidet, dedit Spanh. ad l. c. v. 106.

287 Limen cæli primum est sphaera illa nobis proxima, cum qua & in qua Luna circumfertur, ut 7, 164 *Ingrediturque globum Lunæ limenque reliquit Arcados.* Limen respondet ἄδῆ. Homeric. Vid. Burm. ad Aen. 6, 255.

- Roscida fecundis concepit Luna cavernis.
 Par nitor intactis nivibus. frons discolor auro
 290 Germinat, & spatio summas æquantia fagos
 Cornua ramoso surgunt procera metallo.
 Opis frena tenet, fert retia rara Lycaſte,
 Aurataſque plagas: immortalesque Moloffi
 Latrantes mediis circum juga nubibus ibant.
 295 Quinque aliæ paribus (Phœbe ſic juſſerat) armis
 Diſerſa regione ruunt; ducuntque cohortem
 Quæque ſuam. Variæ formis & gente ſequuntur
 Ingenioque canes: illæ gravioribus aptæ
 Morſibus, hæ pedibus celeres, hæ nare ſagaces:
 300 Hirſutæque fremunt Creſſæ, tenuesque Lacænæ,
 Magnaque

290 ſpatioſa MSS. 296 ducitque vulg. 300 argutæque
 conj. Vlit. ad Grat. 236.

288 Eſt quidem Luna eadem Diana: ſed h. l. (ut interdum Sol & Apollo) diſtinguuntur. Luna roſcida, Roris cum Jove h. e. aëre mater Alcmani apud Plutarchum de Facie in Orbe Lunæ p. 940, A (Διὸς θυγάτηρ ἔρσα καὶ σελάνας δίας) & Macrobius Sat. 7 extr. Hæc igitur Luna cavernas habet, βίβη καὶ κοιλώματα Plut. l. c. p. 944, B. In his fecundis cavernis naſcuntur animalia quindecies majora & præſtantiora noſtris, ſi fides Pythagoreis apud Plut. de Plac. 2, 30 εἶναι γὰρ πεντεκαίδεκαπλασίονα τὰ ἐπ' αὐτῆς ζῶα τῇ θυγάμει. Vid. mox v 290: E Luna deſeſti ad nos Saturnus, Daſtyli, Corybantēs, Trophoniſ & ſimiles apud Plut. de Facie in Orbe Lunæ p. 444, C. Hinc delapſus etiam eſt Leo Nemeſus, ut eſt apud Achillem Tatium Iſagog. c. 21. Teſte ad Virg. Ge. 3, 391 Servio, vel quiſquis auctor eſt, ille Leo Lunæ filius, & invulnerabilis diſtus eſt. Taurus medio fidere Lunæ Progenitus conſiderabitur 101, 120. Ne nimis mi-

renur hunc Lunæ partum, cogitemus illud Ovidii Met. 6, 118 Et te (Neptune) ſlava comas frugum mitiſſima mater Senſit equum. Copioſe ea de re Pauſa. Arcad. f. 8, 25. Et ipſam Lunam Pan fellit ap. Virg. Ge. 3, 391.

289 Aurea cornua fere habent cervi poëtici, ut Val. Fl. 5, 71: ut aurataſ hoſtiæ, Serv. ad Aen. 9, 627.

290 Summas æquantia fagos cornua habent merito cervæ iſtæ, quæ e Luna venerint, ubi quindecies majora naſci animalia, modo doctuiſ.

293 Immortales etiam Moloffos Lunæ progeniem putare faſ eſt.

300 Dubium mihi non eſt pingi hic canes pro patriis ſuis, quales erant. Certe nunc Britannici canes magnitudine & robore præſtant. Cui vacat & volupe eſt, ille poteſt legere Jo. Caji Britanni de canibus Britannicis librum ad Contr. Geſnerum, quem poëtis minoribus etiam ſubjecit Burmannus. Verbo frangere in hac re uſus etiam noſter 22, 21.

- Magnaque taurorum fracturæ colla Britannæ.
 Dalmatiæ lucos abruptaque brachia Pindi
 Sparfa comam Britomartis agit. tu Gallica cingis
 Lustra, Leontodame, Germanorumque paludes
 305 Eruis, & si quis defensus arundine Rheni
 Vastus aper nimio dentes curvaverit ævo.
 Nubiferas Alpes, Apenninique recessus,
 Garganique nives Hecaërge prompta fatigat.
 Speluncas canibus Thero rimatur Iberas,
 310 Informesque cavis urfos detrudit ab antris,
 Quorum sæpe Tagus manantes sanguine rictus
 Non satiavit aquis, & quos jam frigore segnes
 Pyrenæa tegit latebrosis frondibus ilex.
 Cyrneis Siculisque jugis venata virago
 315 Nebrophone, cervos aliasque in vincula cogit
 Non sævas pecudes, sed luxuriantis arenæ
 Delicias, pompam nemorum. Quodcumque tremendum
 Dentibus, aut insigne jubis, aut nobile cornu,
 Aut rigidum fetis, capitur: decus omne timorque
 Silvarum.

306 curvaverat *vulg.*

308 Nicharte *Vic. Vien. vid. v. 255.*

304 Non puto Galliæ leones hic assignare voluisse Poëtam, quod ex appellatione nymphæ, de qua ad 248, suspicari quis possit: sed quæ Leones domare venatrix potest, cui feræ non par sit?

305 Non ignorantia Poëtae sunt tribuendæ arundines & apri in paludibus Rheni; sed mutata cum incolis faciei terrarum: unde Palæstina, & Hispaniæ partes quædam non respondent antiquis laudibus, neque Germania nostra opprobriis.

306 *Ævo* i. senio *curvari* aporum dentes, etiam recentiorum observatio est, ut Aldrovandi de Quadrup. bifidis L. 1 p. 1030.

307 Eosdem montes ita jungit 8, 106.

311 Describit sitim urforum ab agitatione & vulneribus ortam: *frigore segnes* habet respectum ad illum somnum urforum hibernum a quo pinguescere etiam dicuntur. Vid. Plin. 8, 36.

314 *Cyrneus* a Cyrne, quod Græcum nomen Corsicæ. *Nebrophonen* jam interpretatus sum interfectricem hinnuleorum. *Arena luxuriant* dici potest, cum in Amphitheatro vel circo exhibentur non feræ sævientes, sed quæ prædæ & mensis populi cedant.

- 320 Silvarum. Non cauta latent: non mole resistunt
Fortia: non volucris fugiunt pernicia cursu.
Hæc laqueis innexa gemunt? hæc clausa feruntur
I lignis domibus. Fabri nec tigna polire
Sufficiunt. rudibus fagis texuntur & ornis
- 325 Frondentes cavæ. Ratibus pars ibat onustis
Per freta, vel fluvios. Exfanguis dextera torpet
Remigis, & propriam metuebat navita mercem.
Per terram pars ducta rotis, longoque morantur
Ordine plaustra vias, montani plena triumphi.
- 330 Et fera sollicitis vehitur captiva juvenis,
Explebat quibus ante famem: quotiesque reflexi
Conspexere boves, pavidi temone recedunt.
Jamque pererratis Libyæ flagrantibus oris,
Legerat eximios Phœbi germana leones,
- 335 Hesperidas qui sæpe fugant, ventoque citatis
Terrificant Atlanta jubis, armenta que longe

Vastant

320 caute vulg. cf. 35, 11.

326 per fluvios MS. it. Cuj.

329 montanis -- triumphis vulg. Sed montani jam Vic. Vien.

320 Qui caute legerunt, intellexere rupem excavatam s. cavernam. Sed cauta refertur ad ipsa animalia. Sic 7, 90 Cauto nec profuit hosti Munitis hæsisse locis.

323 Multitudinem ferarum sic indicat poeta, quod negat satis magnum fabricorum posse numerum inveniri, qui sufficiant tantæ, quanta opus sit lignis pro cavearum multitudine ferro quadrandis atque poliendis, itaque e rudibus frondentibusque ramis & truncis compingendas utcumque per festinationem esse.

326 Exfanguis dextera, trepida & tremula, vel plane a refugiente propter terrorem sanguine immobilis.

327 Mercem improprie dicit pro onere & omni illo, quod vehitur, quæ ordinarie merx est.

330 Juvencis s. generatim bubus junctis constare cursum clabularem (hoc proprium illius nomen est) & vehiculationem illam angariasque, quibus in hoc genere uterentur, ex utroque Codice, Theodosiano præsertim Titulo (8, 5) de Cursu publico satis constat.

335 Hesperidas nymphas silvarum Mauritanicæ incolas, quarum & horti illi mobiles.

- Vastant Aethiopum, quorumque impune fragosa
 Murmura pastorum numquam venere per aures.
 Non illos tædæ ardentes, non strata superne
 340 Lapsuro virgulta solo, non vocibus hædi
 Pendentis stimolata fames, non fossa fefellit.
 Ultro se voluere capi, gaudentque videri
 Tantæ præda Dææ. Respirant pascua tandem.
 Agricolæ referant jam tuta mapalia Mauri.
 345 Tum virides pardos, & cætera colligit Auftri
 Prodigia, immanesque simul Latonia dentes,
 Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes,
 Inscripti rutilum cælato Consule nomen

Per

- 338 pastores n. exceperere vulg. auras MS. 346 barros MS.
 347 Pro duobus versibus unum quidam MSS. habent, Qui innox
 in tabulas inscripto Consule secti.

337 *Impune & nunquam* jungenda. Nunquam audiunt pastores rugitus & murmura leonum, quin paulo post damna in grege facta observent.

339 Ignem alias metuunt. Vid. Plin. 8, 16 f. 19. *Lapsurum solum* ita intelligendum. Deprimunt h. e. effoditur fovea fatis profunda, eaque obregitur stramentis & viridibus. Escæ loco in medio suspenditur hædus, porcellus vel clamosum aliud animal etc.

344 *Referant*, aperta relinquunt mapalia, ante, ob merum bestiarum, claudi feris & repagulis solita.

345 *Virides pardos* dixit, ut 36, 266 de tigride *totamque virentibus iram dispergit maculis*: quasi a veneno quodam iræ demum virides fierent: qua quidem in re ingenio suo obsequitur. Quæ mihi pro tigris ostensa est bestia, ejus maculæ in albo nigricabant: nec video, qui hodie viride quidquam in toto hæc genere Africanarum observa-

rit. Maculas nigras vulgo omnes tribuunt. Superest ut *virides* dilutiore, ut ita dicam intellectu dixerit poeta pardos, flavescentes aliquantulum, rivos, ut sunt lupi. Sic *fulvus aper* Ovid. Art. 2, 373 poetis videtur quam venatoribus notior.

347 Descriptio Diptychorum eburneorum, quorum hoc ipsum tempus erat feracissimum, quod apparet si quis catalogum eorum, quæ adhuc publicata sunt percurrat, quem nuper dedit cum suo Diptycho Cl. Saxius a p. 8. Gorianum enim Diptychorum consularium thesaurum, cum ista commentarer, nondum videram. Stilihonis ipsius aliquamdiu habitum Divionense illud, quod non ita pridem a Gesneris fratribus indultum, quod ad utramque partem f. tabulam publicavit & illustravit Hagenbuchius *ὁ ἐπιγραφεὶς* cum Quiriniano Diptycho a p. 232 sq.

347 *Auro micantia* Diptycha interdum data ostendit Symmachus Epist.

Per proceres & vulgus eant. Stupor omnibus Indis
 350 Plurimus, ereptis elephas inglorius errat
 Dentibus. Infedit nigra cervice gementum,
 Et fixum Dea quassat ebur, penitusque cruentis
 Stirpibus avulsis patulos exarmat hiatus.
 Ipsos quinetiam nobis miracula vellet
 355 Ducere sed pigra cunctari mole veretur.
 Tyrrhenas fœtus Libyco amplexa per undas
 Classica turba sonat: caudamque a puppe retorquens
 In proram jacit usque leo. Vix sublevat unum
 Tarda ratis. Fremitus stagnis auditur in imis,
 360 Cunctaque profiliunt cete, terrenaque Nereus

Confert

349 omnibus *vulg.* omnibus *Claverius & Barth. ex MSS.* 351 infidit
malit Heinsf. 353 avulso (*intell. ebore*) *conj. Heinsf.* 356 adnixa,
 advexa, complexa, adnexa *MSS.* *Excidisse versum, conj. Heinsf.*
 357 classis, *it. class. MSS.* 358 jacit *MSS.*

Epist. 2, 80 *Domino & Principi*
nostro — *aurum circumdatum*
Diptychon (sic enim leg. pro bar-
 baro *Dypticum*) *misf.* *Ceteros quo-*
que (addamus enim etiam hoc)
amicos eburneis pugillaribus (Dipty-
 chis) *& cunistellis* (sportulis) *ar-*
genteis honoravi. Conf. 5, 54. 7, 77.
 9, 113. Ut redeam ad aurum, vi-
 detur etiam auri filamentis, opere
 velut musivo, nomen magistratus
 in Diptychis expressum, quod
 poëta vocat *rutilum*.

349 *Amnes Indi* stupent, cum
 tot ad se elephantas potum venire
 vident mutilos: dignior quidem
 ingenio nostri videbatur hæc lectio
 & distinctio præ illa vulgata, *Per*
proceres & vulgus eant, stupor omni-
bus Indis. Diptycha sane non sunt
stupor Indis omnibus, quorum paucis,
 aut nulli adeo, innotescunt. Ne
 mutata quidem distinctio verum
 est, elephantas exarmatos stupori
 esse Indis omnibus. Sed hæc sentiri
 debent, non doceri.

351 Mira phantasia pingit Dia-
 nam insidere cervici elephantis, &
 dentem convulsum eripere.

355 *Cunctari veretur*, non satis
 constanter mentiendi tenorem ser-
 vas, *Claudi.* Quid enim post re-
 liqua miracula difficile fuit Dianæ?
 Sed causa fatua etiam a dolo malo
 excusat poëtam.

356 *Fœtus Libyco*, h. e. Leones
 & alias Africanas (quo nomine
 Tigres quoque & Pardos & Pan-
 theras & Leopardos complecti so-
 lent) *complexa*, captas & vincetas
 tenens, *turba classica* navium &
 nautarum etc.

357 Aut immanis molis leo, aut
 parvum navigium: retorta etiam
 a puppe cauda, tamen capite pro-
 ram attingit. Prodigiousiter auge-
 tur magnitudo, si dedit poëta
jacit. Sic enim corporis ipsius
 longitudo æquabit navim, quam
 retro quasi ometietur cauda. Sed
 reliqua

Confert monstra suis: & non æquare fatetur.

Aequora sic victor quoties per rubra Lyæus
Navigat, intorquet clavum Silenus, & acres
Insudant tonfis Satyri, taurinaque pulsu

365 Baccharum Bromios invitant tympana remos.

Transfra ligant ederæ: malum circumflua vestit

Pampinus: antennis illabatur ebria serpens,

Perque mero madidos currunt saliuntque rudentes

Lynces, & insolitæ mirantur carbasa tigres.

361 sed non *vulg.* 364 adfundant *al.* 365 pronos pro Bromios
Claver. ex MSS. & Barth. 368 solvunt pro saliunt *vulg.*
Sed saliunt jam *Baf. marg. Claver. MSS.*
369 insolitas *MSS.*

reliqua etiam nimis sunt ὑπερβο-
λικά, & ultra τοῦ πιθανοῦ elata,
eamque ipsam ob causam placere
sobriis vix ac ne vix quidem
possunt.

366 Videtur præ oculis habuisse
Ovid. Met. 3, 664 Impediunt be-

deræ remos, nexuque recurvo Ser-
punt; & gravidis distringunt vela
corymbis. — Quem circa tigres,
simulacraque inania lyncum, Picta-
rumque jucent fera corpora Pan-
therarum.

LL
C6154G

Claudianus, Claudius
Quae exstant; ex. by Gesner.
Vol.1.

22464

DATE	NAME OF BORROWER
7000955	S.C. Dunderie Grad. 50 Front Street East
Oct 1/57	Alm Dabrowski. 48 Taylor Ave Toronto 9

**University of Toronto
Library**

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

**Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED**

